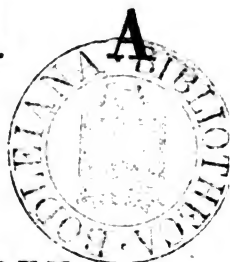

XENOPHONTIS
OPERA

AD

OPTIMORVM LIBRORVM

FIDEM EDIDIT

GODOFREDVS HENRICVS

SCHAEFER.

TOMVS IV.

LIPSIAE

SVMTIBVS ET TYPIS CAROLI TAVCHNITZII.

1811.

XENOPHONTIS

HISTORIA GRAECA

AD

OPTIMORVM LIBRORVM

FIDEM EDIDIT

GODOFREDVS HENRICVS

SCHAEFER.

LIPSIAE

SVMTIBVS ET TYPIS CAROLI TAVCHNITZII.

1811.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

CAP. I.

Μετὰ δὲ ταῦτα, οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον, ἦλ-
θεν ἐξ Ἀθηνῶν Θυμοχάρης, ναῦς ἔχων ὀλίγας· καὶ
εὐθὺς ἐναυμάχησαν αὖθις Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθη-
ναῖοι, ἐνίκησαν δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἡγουμένου Ἡγη-
σανδρίδου. Μετ' ὀλίγον δὲ τούτων Δωριεὺς ὁ Δια- 2
γόρου ἐκ Ῥόδου ἐς Ἑλλήσποντον εἰσέπλει, ἀρχομένου
χειμῶνος, τέτταρσι καὶ δέκα ναυσὶν, ἅμα ἡμέρᾳ.
Κατιδὼν δὲ ὁ τῶν Ἀθηναίων ἡμεροσκόπος ἐσήμανε
τοῖς στρατηγοῖς. Οἱ δὲ ἀνηγάγοντο ἐπ' αὐτὸν εἴκοσι
ναυσὶν, ἃς ὁ Δωριεὺς φυγὼν, πρὸς τὴν γῆν ἀνεβί-
βαζε τὰς ἑαυτοῦ τριήρεις, ὡς ἤνοιγε, περὶ τὸ Ῥοί-
τειον. Ἐγγὺς δὲ γενομένων τῶν Ἀθηναίων, ἐμάχοντο 3
ἀπό τε τῶν νεῶν καὶ τῆς γῆς, μέχρις οἱ Ἀθηναῖοι
ἀπέπλευσαν ἐς Μάδυτον πρὸς τὸ ἄλλο στρατόπεδον,
οὐδὲν πράξαντες. Μίνδαρος δὲ κατιδὼν τὴν μά- 4

χην, ἐν Ἰλίῳ θύων τῇ Ἀθηνᾷ, ἐβοήθει ἐπὶ τὴν
θάλατταν· καὶ καθελκύσας τὰς ἑαυτοῦ τριήρεις,
5 ἀπέπλει, ὅπως ἀναλάβῃ τὰς μετὰ Δωριέως. Οἱ δὲ
Ἀθηναῖοι, ἀνταναγαγόμενοι ἐναυμάχησαν περὶ Ἄβυ-
δον κατὰ τὴν ἠϊόνα, μέχρι δείλης ἐξ ἑωθινοῦ. Καὶ
τὰ μὲν νικώντων, τὰ δὲ νικωμένων, Ἀλκιβιάδης
6 ἐπεισπλεῖ δυοῖν δεούσαιν εἴκοσι ναυσίν. Ἐντεῦθεν
δὲ φυγὴ τῶν Πελοποννησίων ἐγένετο πρὸς τὴν Ἄβυ-
δον· καὶ ὁ Φαρνάβαζος παρεβοήθει, καὶ ἐπεισ-
βαίνων τῷ ἵππῳ ἐς τὴν θάλατταν, μέχρι δυνατὸν
ἦν, ἐμάχετο, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς αὑτοῦ ἱππεῦσι
7 καὶ πεζοῖς παρεκελεύετο. Ξυμφράξαντες δὲ τὰς ναῦς
οἱ Πελοποννήσιοι, καὶ παραταξάμενοι, πρὸς τῇ
γῇ ἐμάχοντο. Ἀθηναῖοι δὲ ἀπέπλευσαν, τριάκοντα
ναῦς τῶν πολεμίων λαβόντες κενάς, καὶ ἃς αὐτοὶ
8 ἀπώλεσαν κομισάμενοι, ἐς Σηστόν. Ἐντεῦθεν,
πλὴν τετταράκοντα νεῶν, ἄλλαι ἄλλῃ ᾤχοντο ἐπ᾽
ἀργυρολογίαν ἔξω τοῦ Ἑλλησπόντου· καὶ ὁ Θρασύ-
λος, εἷς ὢν τῶν στρατηγῶν, ἐς Ἀθήνας ἔπλευσε,
ταῦτα ἐξαγγελῶν, καὶ στρατιὰν καὶ ναῦς αἰτήσων.
9 Μετὰ δὲ ταῦτα Τισσαφέρνης ἦλθεν ἐς Ἑλλήσποντον·
ἀφικόμενον δὲ παρ᾽ αὐτὸν μιᾷ τριήρει Ἀλκιβιάδην,
ξένιά τε καὶ δῶρα ἄγοντα, ξυλλαβὼν εἶρξεν ἐν Σάρ-
δεσι, φάσκων, κελεύειν βασιλέα πολεμεῖν Ἀθηναίοις.
10 Ἡμέραις δὲ τριάκοντα ὕστερον Ἀλκιβιάδης ἐκ Σάρ-
δεων μετὰ Μαντιθέου, τοῦ ἁλόντος ἐν Καρίᾳ, ἵπ-
πων εὐπορήσαντες, νυκτὸς ἀπέδρασαν ἐς Κλαζομε-
11 νάς. Οἱ δ᾽ ἐν Σηστῷ Ἀθηναῖοι, αἰσθόμενοι Μίν-

δαρον πλεῖν ἐπ᾽ αὐτοὺς μέλλοντα ναυσὶν ἑξήκοντα,
νυκτὸς ἀπέδρασαν ἐς Καρδίαν. Ἐνταῦθα δὲ καὶ Ἀλ-
κιβιάδης ἧκεν ἐκ τῆς Κλαζομενῶν σὺν πέντε τριήρεσι
καὶ ἐπακτρίδι. Πυθόμενος δὲ, ὅτι αἱ τῶν Πελο-
ποννησίων νῆες ἐξ Ἀβύδου ἀνηγμέναι εἶεν ἐς Κύζι-
κον, αὐτὸς μὲν πεζῇ ἦλθεν ἐς Σηστὸν, τὰς δὲ ναῦς
περιπλεῖν ἐκεῖσε ἐκέλευσεν. Ἐπεὶ δ᾽ ἦλθον, ἀνά- 12
γεσθαι ἤδη αὐτοῦ μέλλοντος ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν,
ἐπεισπλεῖ Θηραμένης εἴκοσι ναυσὶν ἀπὸ Μακεδονίας,
ἅμα δὲ καὶ Θρασύβουλος εἴκοσιν ἑτέραις ἐκ Θάσου,
ἀμφότεροι ἠργυρολογηκότες. Ἀλκιβιάδης δὲ, εἰ- 13
πὼν καὶ τούτοις διώκειν αὐτὸν, ἐξελομένοις τὰ με-
γάλα ἱστία, αὐτὸς ἔπλευσεν ἐς Πάριον. Ἀθρόαι δὲ
γενόμεναι αἱ νῆες ἅπασαι ἐν Παρίῳ ἓξ καὶ ὀγδοή-
κοντα, τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἀνηγάγοντο, καὶ τῇ
ἄλλῃ ἡμέρᾳ περὶ ἀρίστου ὥραν ἧκον ἐς Προικόννη-
σον. Ἐκεῖ δ᾽ ἐπύθοντο, ὅτι Μίνδαρος ἐν Κυζίκῳ 14
εἴη, καὶ Φαρνάβαζος μετὰ τοῦ πεζοῦ. Ταύτην
μὲν οὖν τὴν ἡμέραν αὐτοῦ ἔμειναν· τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ
Ἀλκιβιάδης, ἐκκλησίαν ποιήσας, παρεκελεύετο αὐ-
τοῖς, ὅτι ἀνάγκη εἴη, καὶ ναυμαχεῖν, καὶ πεζομα-
χεῖν, καὶ τειχομαχεῖν· οὐ γάρ ἐστιν, ἔφη, χρήματα
ἡμῖν, τοῖς δὲ πολεμίοις ἄφθονα παρὰ βασιλέως.
Τῇ δὲ προτεραίᾳ, ἐπειδὴ ὡρμίσαντο, τὰ πλοῖα 15
πάντα καὶ τὰ μικρὰ συνήθροισε παρ᾽ ἑαυτὸν, ὅπως
μηδεὶς ἐξαγγείλῃ τοῖς πολεμίοις τὸ πλῆθος τῶν νεῶν·
ἐπεκήρυξέ τε, ὃς ἂν ἁλίσκηται ἐς τὸ πέραν ἐπιδια-
πλέων, θάνατον τὴν ζημίαν. Μετὰ δὲ τὴν ἐκκλη- 16

σίαν παρασκευασάμενος ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν, ἀνηγά-
γετο ἐπὶ τὴν Κύζικον, ὕοντος πολλοῦ. Ἐπειδὴ δ'
ἐγγὺς τῆς Κυζίκου ἦν, αἰθρίας γενομένης, καὶ τοῦ
ἡλίου ἐκλάμψαντος, καθορᾷ τὰς τοῦ Μινδάρου
ναῦς γυμναζομένας πόῤῥω ἀπὸ τοῦ λιμένος, καὶ
17 ἀπειλημμένας ὑπ' αὐτοῦ, ἑξήκοντα οὔσας. Οἱ δὲ
Πελοποννήσιοι, ἰδόντες τὰς τῶν Ἀθηναίων τριήρεις
οὔσας πλείους τε πολλῷ ἢ πρότερον, καὶ πρὸς τῷ
λιμένι, ἔφυγον ἐς τὴν γῆν· καὶ συνορμίσαντες τὰς
18 ναῦς, ἐμάχοντο ἐπιπλέουσι τοῖς ἐναντίοις. Ἀλκι-
βιάδης δὲ, ταῖς εἴκοσι τῶν νεῶν περιπλεύσας, ἀπέ-
βη ἐς τὴν γῆν. Ἰδὼν δὲ ὁ Μίνδαρος, καὶ αὐτὸς ἀπο-
βὰς, ἐν τῇ γῇ μαχόμενος ἀπέθανεν· οἱ δὲ μετ' αὐ-
τοῦ ὄντες ἔφυγον. Τὰς δὲ ναῦς οἱ Ἀθηναῖοι ᾤχοντο
ἄγοντες ἐς Προικόννησον ἁπάσας, πλὴν τῶν Συ-
ρακουσίων· ἐκείνας δὲ αὐτοὶ κατέκαυσαν οἱ Συρα-
19 κούσιοι. Ἐκεῖθεν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ ἔπλεον οἱ Ἀθη-
ναῖοι ἐπὶ Κύζικον. Οἱ δὲ Κυζικηνοὶ, τῶν Πελοπον-
νησίων καὶ Φαρναβάζου ἐκλιπόντων αὐτὴν, ἐδέχοντο
20 τοὺς Ἀθηναίους. Ἀλκιβιάδης δὲ, μείνας αὐτοῦ εἴ-
κοσιν ἡμέρας, καὶ χρήματα πολλὰ λαβὼν παρὰ τῶν
Κυζικηνῶν, οὐδὲν ἄλλο κακὸν ἐργασάμενος ἐν τῇ
21 πόλει, ἀπέπλευσεν ἐς Προικόννησον. Ἐκεῖθεν δ'
ἔπλευσεν ἐς Πέρινθον καὶ Σηλυμβρίαν. Καὶ Περίν-
θιοι μὲν εἰσεδέξαντο ἐς τὸ ἄστυ τὸ στρατόπεδον·
Σηλυμβριανοὶ δὲ ἐδέξαντο μὲν οὔ, χρήματα δὲ ἔδο-
22 σαν. Ἐντεῦθεν δ' ἀφικόμενοι τῆς Χαλκηδονίας ἐς
Χρυσόπολιν, ἐτείχισαν αὐτὴν, καὶ δεκατευτήριον

κατεσκεύασαν ἐν αὐτῇ· καὶ τὴν δεκάτην ἐξελέγοντο
τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πλοίων, καὶ φυλακὴν ἐγκαταλι-
πόντες ναῦς τριάκοντα, καὶ στρατηγὼ δύω, Θηρα-
μένην καὶ Εὔβουλον, τοῦ τε χωρίου ἐπιμελεῖσθαι
καὶ τῶν ἐκπλεόντων πλοίων, καὶ εἴ τι ἄλλο ἠδύναν-
το βλάπτειν τοὺς πολεμίους. Οἱ δ' ἄλλοι στρατηγοὶ
ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ᾤχοντο. Παρὰ δὲ Ἱπποκρά- 23
τους, τοῦ Μινδάρου ἐπιστολέως, ἐς Λακεδαίμονα
γράμματα πεμφθέντα ἑάλωσαν ἐς Ἀθήνας, λέγοντα
τάδε· Ἔῤῥει τὰ καλά· Μίνδαρος ἀπέσσουα· πει-
νῶντι τὤνδρες· ἀπορέομες, τί χρὴ δρᾶν. Φαρνά- 24
βαζος δὲ παντὶ τῷ τῶν Πελοποννησίων στρατεύματι
καὶ τοῖς Συρακουσίοις παρακελευσάμενος, μὴ ἀθυ-
μεῖν ἕνεκα ξύλων, ὡς ὄντων πολλῶν ἐν τῇ βασιλέως,
ἕως ἂν τὰ σώματα σῶα ᾖ, ἱμάτιόν τ' ἔδωκεν ἑκά-
στῳ, καὶ ἐφόδιον δυοῖν μηνοῖν· καὶ ὁπλίσας τοὺς
ναύτας, φύλακας κατέστησε τῆς ἑαυτοῦ παραθα-
λασσίας γῆς. Καὶ ξυγκαλέσας τούς τε ἀπὸ τῶν πό- 25
λεων στρατηγοὺς καὶ τριηράρχους, ἐκέλευσε ναυ-
πηγεῖσθαι τριήρεις ἐν Ἀντάνδρῳ, ὅσας ἕκαστοι
ἀπώλεσαν, χρήματά τε διδοὺς, καὶ ὕλην ἐκ τῆς
Ἴδης κομίζεσθαι φράζων. Ναυπηγουμένων δὲ, οἱ 26
Συρακούσιοι ἅμα τοῖς Ἀντανδρίοις τοῦ τείχους τι
ἐπετέλεσαν, καὶ ἐν τῇ φρουρᾷ ἤρεσαν πάντων μά-
λιστα. Διὰ ταῦτα δὲ εὐεργεσία τε καὶ πολιτεία Συ-
ρακουσίοις ἐν Ἀντάνδρῳ ἐστί. Φαρνάβαζος μὲν
οὖν ταῦτα διατάξας εὐθὺς ἐς Χαλκηδόνα ἐβοήθει.

Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ ἠγγέλθη τοῖς τῶν Συ- 27

ρακουσίων στρατηγοῖς, ὅτι φεύγοιεν οἴκοθεν ὑπὸ
τοῦ δήμου. Ξυγκαλέσαντες οὖν τοὺς ἑαυτῶν στρα-
τιώτας, Ἑρμοκράτους προηγουμένου, ἀπωλοφύ-
ροντο τὴν ἑαυτῶν ξυμφορὰν, ὡς ἀδίκως φεύγοιεν
ἅπαντες παρὰ τὸν νόμον· παρῄνεσάν τε προθύμους
εἶναι καὶ τὰ λοιπὰ, ὥσπερ τὰ πρότερα, καὶ ἄν-
δρας ἀγαθοὺς πρὸς τὰ ἀεὶ παραγγελλόμενα, ἑλέ-
σθαι δὲ ἐκέλευον ἄρχοντας, μέχρις ἂν ἀφίκωνται
28 οἱ ᾑρημένοι ἀντ' ἐκείνων. Οἱ δ' ἀναβοήσαντες ἐκέ-
λευον ἐκείνους ἄρχειν, καὶ μάλιστα οἱ τριήραρχοι,
καὶ οἱ ἐπιβάται, καὶ οἱ κυβερνῆται. Οἱ δ' οὐκ ἔφα-
σαν δεῖν στασιάζειν πρὸς τὴν ἑαυτῶν πόλιν· εἰ δέ
τις ἐπικαλοίη τι αὐτοῖς, λόγον ἔφασαν χρῆναι δι-
δόναι, μεμνημένους, ὅσας τε ναυμαχίας αὐτοὶ καθ'
αὑτοὺς νενικήκατε, καὶ ναῦς εἰλήφατε, ὅσα τε με-
τὰ τῶν ἄλλων ἀήττητοι γεγόνατε, ἡμῶν ἡγουμένων,
τάξιν ἔχοντες τὴν κρατίστην, διά τε τὴν ἡμετέραν
ἀρετὴν, καὶ τὴν ὑμετέραν προθυμίαν, καὶ κατὰ
29 γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπάρχουσαν. Οὐδενὸς δὲ
οὐδὲν ἐπαιτιωμένου, δεομένων, ἔμειναν, ἕως ἀφί-
κοντο οἱ ἀντ' ἐκείνων στρατηγοὶ, Δήμαρχός τε
Πιδόκου, καὶ Μύσκων Μενεκράτους, καὶ Πότα-
μις Γνωσία. Τῶν δὲ τριηράρχων ὀμόσαντες οἱ πλεῖ-
στοι κατάξειν αὐτοὺς, ἐπὰν ἐς Συρακούσας ἀφί-
κωνται, ἀπεπέμψαντο, ὅποι ἠβούλοντο, πάντας
30 ἐπαινοῦντες. Ἰδίᾳ δὲ οἱ πρὸς Ἑρμοκράτην προσ-
ομιλοῦντες μάλιστα ἐπόθησαν τήν τε ἐπιμέλειαν
καὶ προθυμίαν, καὶ κοινότητα. Ὧν γὰρ ἐγίγνωσκε

τοὺς ἐπιεικεστάτους τῶν τριηράρχων καὶ κυβερνη-
τῶν καὶ ἐπιβατῶν, ἑκάστης ἡμέρας τὸ πρωῒ καὶ
πρὸς ἑσπέραν συναλίζων πρὸς τὴν σκηνὴν τὴν ἑαυ-
τοῦ, ἀνεξυνοῦτο, ὅ τι ἔμελλε λέγειν ἢ πράττειν·
κἀκείνους ἐδίδασκε, κελεύων λέγειν τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ
παραχρῆμα, τὰ δὲ βουλευσαμένους. Ἐκ τούτων 31
Ἑρμοκράτης τὰ πολλὰ ἐν τῷ συνεδρίῳ εὐδόξει, λέ-
γειν τε δοκῶν καὶ βουλεύειν τὰ κράτιστα. Κατηγο-
ρήσας δὲ Τισσαφέρνους ἐν Λακεδαίμονι Ἑρμοκρά-
της, μαρτυροῦντος καὶ Ἀστυόχου, καὶ δόξας τὰ
ὄντα λέγειν, ἀφικόμενος παρὰ Φαρνάβαζον, πρὶν
αἰτῆσαι χρήματα λαβὼν, παρεσκευάζετο πρὸς τὴν
ἐς Συρακούσας κάθοδον ξένους τε καὶ τριήρεις.
Ἐν τούτῳ δὲ ἧκον οἱ διάδοχοι τῶν Συρακουσίων ἐς
Μίλητον, καὶ παρέλαβον τὰς ναῦς καὶ τὸ στρά-
τευμα.

Ἐν Θάσῳ δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον στάσεως 32
γενομένης, ἐκπίπτουσιν οἱ Λακωνισταὶ, καὶ ὁ Λά-
κων ἁρμοστὴς Ἐτεόνικος. Καταιτιαθεὶς δὲ ταῦτα
πρᾶξαι σὺν Τισσαφέρνει Πασιππίδας ὁ Λάκων, ἔφυ-
γεν ἐκ Σπάρτης. Ἐπὶ δὲ τὸ ναυτικὸν, ὃ ἐκεῖνος ἠθροί-
κει ἀπὸ τῶν συμμάχων, ἐξεπέμφθη Κρατησιππίδας,
καὶ παρέλαβεν ἐν Χίῳ. Περὶ δὲ τούτους τοὺς χρό- 33
νους Θρασύλου ἐν Ἀθήναις ὄντος, Ἆγις, ἐκ τῆς
Δεκελείας προνομὴν ποιούμενος, πρὸς αὐτὰ τὰ τεί-
χη ἦλθε τῶν Ἀθηναίων. Θρασύλος δὲ, ἐξαγαγὼν
Ἀθηναίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ πόλει ὄντας
ἅπαντας, παρέταξε παρὰ τὸ Λύκειον γυμνάσιον,

34 ὡς μαχούμενος, ἂν προσίωσιν. Ἰδὼν δὲ ταῦτα Ἆγις
ἀπήγαγε ταχέως· καί τινες αὐτῶν, ὀλίγοι τῶν ἐπὶ
πᾶσιν, ὑπὸ τῶν ψιλῶν ἀπέθανον. Οἱ οὖν Ἀθη-
ναῖοι τῷ Θρασύλῳ διὰ ταῦτα ἔτι προθυμότεροι
ἦσαν, ἐφ' ἃ ἧκε, καὶ ἐπεψηφίσαντο, ὁπλίτας τε
αὐτὸν καταλέξασθαι χιλίους, ἱππέας δὲ ἑκατὸν,
35 τριήρεις δὲ πεντήκοντα. Ἆγις δὲ, ἐκ τῆς Δεκελείας
ἰδὼν πλοῖα πολλὰ σίτου ἐς Πειραιᾶ καταθέοντα, οὐ-
δὲν ὄφελος ἔφη εἶναι, τοὺς μετ' αὐτοῦ πολὺν ἤδη
χρόνον Ἀθηναίους εἴργειν τῆς γῆς, εἰ μή τις σχήσει,
ὅθεν καὶ ὁ κατὰ θάλατταν σῖτος φοιτᾷ· κράτιστόν
τε εἶναι, καὶ Κλέαρχον τὸν Ῥαμφίου, πρόξενον
ὄντα Βυζαντίων, πέμψαι ἐς Χαλκηδόνα τε καὶ Βυ-
36 ζάντιον. Δόξαντος δὲ τούτου, πληρωθεισῶν νεῶν
ἔκ τε Μεγάρων καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ξυμμάχων πεν-
τεκαίδεκα, στρατιωτίδων μᾶλλον ἢ ταχειῶν, ᾤχετο.
Καὶ αὐτοῦ τῶν νεῶν τρεῖς ἀπόλλυνται ἐν τῷ Ἑλλησ-
πόντῳ ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν ἐννέα νηῶν, αἳ ἀεὶ ἐν-
ταῦθα τὰ πλοῖα διεφύλαττον· αἱ δ' ἄλλαι ἔφυγον
ἐς Σηστὸν, ἐκεῖθεν δὲ ἐς Βυζάντιον ἐσώθησαν.
37 Καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν, ἐν ᾧ Καρχηδόνιοι, Ἀννίβα
ἡγουμένου, στρατεύσαντες ἐπὶ Σικελίαν δέκα μυρι-
άσι στρατιᾶς, αἱροῦσιν ἐν τρισὶ μησὶ δύο πόλεις
Ἑλληνίδας, Σελινοῦντα καὶ Ἱμέραν.

CAP. II.

Τῷ δὲ ἄλλῳ ἔτει (ᾧ ἦν Ὀλυμπιὰς τρίτη καὶ ἐνενηκοστὴ, ῇ προστεθεῖσα ξυνωρὶς ἐνίκα Εὐαγόρου

Ἠλείου, τὸ δὲ στάδιον Εὐβότας Κυρηναῖος,) ἐπὶ
ἐφόρου μὲν ὄντος ἐν Σπάρτῃ Εὐαρχίππου, ἄρχοντος
δ᾽ ἐν Ἀθήναις Εὐκτήμονος, Ἀθηναῖοι μὲν Θορικὸν
ἐτείχισαν, Θράσυλος δὲ τά τε ψηφισθέντα πλοῖα
λαβὼν, καὶ πεντακισχιλίους τῶν ναυτῶν πελταστὰς
ποιησάμενος, ὡς ἅμα καὶ πελτασταῖς ἐσομένοις, ἐξ-
έπλευσεν ἀρχομένου τοῦ θέρους ἐς Σάμον. Ἐκεῖ 2
δὲ μείνας τρεῖς ἡμέρας, ἔπλευσεν ἐς Πύγελα· καὶ
ἐνταῦθα τήν τε χώραν ἐδῄου, καὶ προσέβαλε πρὸς
τῷ τείχει. Ἐκ δὲ τῆς Μιλήτου βοηθήσαντές τινες
τοῖς Πυγελεῦσι, διεσπαρμένους ὄντας τῶν Ἀθη-
ναίων τοὺς ψιλοὺς ἐδίωκον. Οἱ δὲ πελτασταὶ, καὶ 3
τῶν ὁπλιτῶν δύο λόχοι, βοηθήσαντες πρὸς τοὺς
αὐτῶν ψιλοὺς, ἀπέκτειναν ἅπαντας τοὺς ἐκ Μιλή-
του, ἐκτὸς ὀλίγων, καὶ ἀσπίδας ἔλαβον ὡς διακο-
σίας, καὶ τρόπαιον ἔστησαν. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἔπλευ- 4
σαν ἐς Νότιον καὶ ἐντεῦθεν παρασκευασάμενοι
ἐπορεύοντο ἐς Κολοφῶνα. Κολοφώνιοι δὲ προς-
εχώρησαν· καὶ τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἐνέβαλον ἐς τὴν
Λυδίαν, ἀκμάζοντος τοῦ σίτου, καὶ κώμας τε πολ-
λὰς ἐνέπρησαν, καὶ χρήματα ἔλαβον καὶ ἀνδράπο-
δα, καὶ ἄλλην λείαν πολλήν. Στάγης δὲ ὁ Πέρσης, 5
περὶ ταῦτα τὰ χωρία ὢν, ἐπεὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τοῦ
στρατοπέδου διεσκεδασμένοι ἦσαν κατὰ τὰς ἰδίας
λείας, βοηθησάντων τῶν ἱππέων, ἕνα μὲν ζωὸν ἔλα-
βεν, ἑπτὰ δὲ ἀπέκτεινε. Θράσυλος δὲ μετὰ ταῦτα 6
ἀπήγαγεν ἐπὶ θάλατταν τὴν στρατιὰν, ὡς ἐς Ἔφεσον
πλευσούμενος. Τισσαφέρνης δὲ, αἰσθόμενος τοῦτο

τὸ ἐπιχείρημα, στρατιάν τε συνέλεγε πολλὴν, καὶ
ἱππεῖς ἀπέστελλε, παραγγέλλων πᾶσιν, ἐς Ἔφεσον
7 βοηθεῖν τῇ Ἀρτέμιδι. Θρασύλος δὲ, ἑβδόμῃ καὶ
δεκάτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ἐσβολὴν, ἐς Ἔφεσον ἔπλευσε,
καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας ἐς τὸν Κορησσὸν ἀποβιβάσας,
τοὺς δὲ ἱππεῖς καὶ πελταστὰς καὶ ἐπιβάτας καὶ τοὺς
ἄλλους πάντας πρὸς τὸ ἕλος ἐπὶ τὰ ἕτερα τῆς πό-
8 λεως, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ προσῆγε δύο στρατόπεδα. Οἱ
δ' ἐκ τῆς πόλεως ἐβοήθησαν σφίσιν, οἵ τε σύμμα-
χοι, οὓς Τισσαφέρνης ἤγαγε, καὶ οἱ Συρακούσιοι,
οἵ τ' ἀπὸ τῶν προτέρων εἴκοσι νεῶν, κα ἀπὸ ἑτέρων
πέντε, αἳ ἔτυχον τότε παραγενόμεναι, νεωστὶ ἥκου-
σαι μετὰ Εὐκλέους τε τοῦ Ἵππωνος καὶ Ἡρακλεί-
δου τοῦ Ἀριστογένους, στρατηγῶν, καὶ Σελινούσιαι
9 δύο. Οὗτοι δὲ πάντες πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς ὁπλί-
τας τοὺς ἐν Κορησσῷ ἐβοήθησαν· τούτους δὲ τρε-
ψάμενοι, καὶ ἀποκτείναντες ἐξ αὐτῶν ὡσεὶ ἑκατὸν,
καὶ ἐς τὴν θάλασσαν καταδιώξαντες, πρὸς τοὺς
παρὰ τὸ ἕλος ἐτράποντο. Ἔφυγον δὲ κἀκεῖ οἱ Ἀθη-
10 ναῖοι, καὶ ἀπώλοντο αὐτῶν ὡς τριακόσιοι. Οἱ δὲ
Ἐφέσιοι τρόπαιον ἐνταῦθα ἔστησαν, καὶ ἕτερον
πρὸς τῷ Κορησσῷ. Τοῖς δὲ Συρακουσίοις καὶ Σε-
λινουσίοις, κρατίστοις γενομένοις, ἀριστεῖα ἔδωκαν
καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ πολλοῖς, καὶ οἰκεῖν ἀτέλειαν
ἔδοσαν τῷ βουλομένῳ ἀεί· Σελινουσίοις δὲ, ἐπεὶ ἡ
11 πόλις ἀπολώλει, καὶ πολιτείαν ἔδοσαν. Οἱ δ' Ἀθη-
ναῖοι, τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπολαβόντες, ἀπέ-
πλευσαν ἐς Νότιον· κἀκεῖ θάψαντες αὐτοὺς,

ἔπλεον ἐπὶ Λέσβου καὶ Ἑλλησπόντου. Ὁρμοῦντες δὲ 12
ἐν Μηθύμνῃ τῆς Λέσβου, εἶδον παραπλεούσας ἐξ
Ἐφέσου τὰς Συρακουσίας ναῦς πέντε καὶ εἴκοσι·
καὶ ἐπ᾽ αὐτὰς ἀναχθέντες, τέτταρας μὲν ἔλαβον αὐ-
τοῖς ἀνδράσι, τὰς δ᾽ ἄλλας κατεδίωξαν ἐς Ἔφεσον.
Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους αἰχμαλώτους Θρασύλος ἐς Ἀθή- 13
νας ἀπέπεμψε πάντας, Ἀλκιβιάδην δὲ Ἀθηναῖον,
Ἀλκιβιάδου ὄντα ἀνεψιὸν καὶ ξυμφυγάδα, κατέ-
λευσεν. Ἐντεῦθεν δὲ ἔπλευσεν ἐς τὴν Σηστὸν πρὸς
τὸ ἄλλο στράτευμα. Ἐκεῖθεν δὲ ἅπασα ἡ στρατιὰ 14
διέβη ἐς Λάμψακον, καὶ χειμὼν ἐπῄει, ἐν ᾧ οἱ
αἰχμάλωτοι Συρακούσιοι, εἰργμένοι τοῦ Πειραιῶς
ἐν λιθοτομίαις, διορύξαντες τὴν πέτραν, ἀπο-
δράντες νυκτὸς, ᾤχοντο ἐς Δεκέλειαν, οἱ δ᾽ ἐς
Μέγαρα. Ἐν δὲ τῇ Λαμψάκῳ συντάττοντος Ἀλκι- 15
βιάδου τὸ στράτευμα πᾶν, οἱ πρότεροι στρατιῶται
οὐκ ἠβούλοντο τοῖς μετὰ Θρασύλου συντάττεσθαι,
ὡς αὐτοὶ μὲν ὄντες ἀήττητοι, ἐκεῖνοι δὲ ἡττημένοι
ἥκοιεν. Ἐνταῦθα δὴ ἐχείμαζον ἅπαντες, Λάμψακον
τειχίζοντες, καὶ ἐστράτευσαν πρὸς Ἄβυδον. Φαρ- 16
νάβαζος δ᾽ ἐβοήθησεν ἵπποις πολλοῖς, καὶ μάχῃ
ἡττηθεὶς ἔφυγεν. Ἀλκιβιάδης δὲ ἐδίωκεν, ἔχων τούς
τε ἱππέας καὶ τῶν ὁπλιτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, ὧν
ἦρχε Μένανδρος, μέχρι σκότος ἀφείλετο. Ἐκ δὲ 17
τῆς μάχης ταύτης συνέβησαν οἱ στρατιῶται αὐτοὶ
αὐτοῖς, καὶ ἠσπάζοντο τοὺς μετὰ Θρασύλου. Ἐξῆλ-
θον δέ τινας καὶ ἄλλας ἐξόδους τοῦ χειμῶνος ἐς
τὴν ἤπειρον, καὶ ἐπόρθουν τὴν βασιλέως χώραν.

18 Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ καὶ Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἐς τὸ Κορυφάσιον τῶν Εἱλώτων ἀφεστῶτας ἐκ Μαλέας, ὑποσπόνδους ἀφῆκαν. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ Τραχινίᾳ Ἀχαιοὶ τοὺς ἐποίκους, ἀντιτεταγμένων πάντων πρὸς τοὺς Οἰταίους πολεμίους ὄντας, προέδοσαν, ὥστε ἀπολέσθαι αὐτῶν πρὸς ἑπτακοσίους σὺν τῷ ἐκ Λακεδαίμονος ἁρ-
19 μοστῇ Λαβώτῃ. Καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν οὗτος, ἐν ᾧ καὶ Μῆδοι, ἀπὸ Δαρείου, τοῦ Περσῶν βασιλέως, ἀποστάντες, πάλιν προσεχώρησαν αὐτῷ.

CAP. III.

Τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους ὁ ἐν Φωκαίᾳ νεὼς τῆς Ἀθηνᾶς ἐνεπρήσθη, πρηστῆρος ἐμπεσόντος. Ἐπεὶ δ' ὁ χειμὼν ἔληγε, Παντακλέους μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δ' Ἀντιγένους, ἔαρος ἀρχομένου, δυοῖν καὶ εἴκοσιν ἐτοῖν τῷ πολέμῳ παρεληλυθότων, οἱ Ἀθηναῖοι ἔπλευσαν ἐς Προικόννησον παντὶ τῷ
2 στρατοπέδῳ. Ἐκεῖθεν δ' ἐπὶ Χαλκηδόνα καὶ Βυζάντιον ὁρμήσαντες, ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς Χαλκηδόνι. Οἱ δὲ Χαλκηδόνιοι, προσιόντας αἰσθόμενοι τοὺς Ἀθηναίους, τὴν λείαν ἅπασαν κατέθεντο ἐς τοὺς Βιθυνοὺς Θρᾷκας, ἀστυγείτονας ὄντας.
3 Ἀλκιβιάδης δὲ, λαβὼν τῶν τε ὁπλιτῶν ὀλίγους καὶ τοὺς ἱππέας, καὶ τὰς ναῦς παραπλεῖν κελεύσας, ἐλθὼν ἐς τοὺς Βιθυνοὺς, ἀπῄτει τὰ τῶν Χαλκηδονίων χρήματα· εἰ δὲ μὴ, πολεμήσειν ἔφη αὐτοῖς.
4 Οἱ δὲ ἀπέδοσαν. Ἀλκιβιάδης δὲ, ἐπεὶ ἧκεν ἐς τὸ

στρατόπεδον, τήν τε λείαν ἔχων, καὶ πίστεις πεποι-
ημένος, ἀπετείχιζε τὴν Χαλκηδόνα παντὶ τῷ στρα-
τοπέδῳ ἀπὸ θαλάττης ἐς θάλατταν, καὶ τοῦ ποτα-
μοῦ ὅσον οἷόν τ' ἦν, ξυλίνῳ τείχει. Ἐνταῦθα Ἱππο- 5
κράτης μὲν, ὁ Λακεδαιμόνιος ἁρμοστὴς, ἐκ τῆς
πόλεως ἐξήγαγε τοὺς στρατιώτας, ὡς μαχούμενος·
οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἀντιπαρετάξαντο αὐτῷ, Φαρνά-
βαζος δὲ ἔξω τῶν περιτειχισμάτων προσεβοήθει
στρατιᾷ τε καὶ ἵπποις πολλοῖς. Ἱπποκράτης μὲν 6
οὖν καὶ Θρασύλος ἐμάχοντο ἑκάτερος τοῖς ὁπλίταις
χρόνον πολὺν, μέχρις Ἀλκιβιάδης, ἔχων ὁπλίτας τέ
τινας καὶ τοὺς ἱππέας, ἐβοήθησε. Καὶ Ἱπποκράτης
μὲν ἀπέθανεν· οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ ὄντες ἔφυγον ἐς
τὴν πόλιν. Ἅμα δὲ καὶ Φαρνάβαζος, οὐ δυνάμενος 7
συμμίξαι πρὸς τὸν Ἱπποκράτην διὰ τὴν στενοχω-
ρίαν, τοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν ἀποτειχισμάτων ἐγγὺς
ὄντων, ἀπεχώρησεν ἐς τὸ Ἡράκλειον τὸ τῶν Χαλκη-
δονίων, οὗ ἦν αὐτῷ τὸ στρατόπεδον. Ἐκ τούτου δὲ 8
Ἀλκιβιάδης μὲν ᾤχετο ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐς
Χεῤῥόνησον, χρήματα πράξων· οἱ δὲ λοιποὶ στρα-
τηγοὶ συνεφώνησαν πρὸς Φαρνάβαζον ὑπὲρ Χαλκη-
δόνος, εἴκοσι τάλαντα δοῦναι Ἀθηναίοις Φαρνά-
βαζον, καὶ ὡς βασιλέα πρέσβεις Ἀθηναίων ἀνα-
γαγεῖν· καὶ ὅρκους ἔλαβον καὶ ἔδοσαν παρὰ Φαρ- 9
ναβάζου, ὑποτελεῖν τὸν φόρον Χαλκηδονίους Ἀθη-
ναίοις, ὅσονπερ εἰώθεσαν, καὶ τὰ ὀφειλόμενα
χρήματα ἀποδοῦναι· Ἀθηναίους δὲ μὴ πολεμεῖν
Χαλκηδονίοις, ἕως ἂν οἱ παρὰ βασιλέως πρέσβεις

10 σέλθωσιν. Ἀλκιβιάδης δὲ τοῖς τε ὅρκοις οὐκ ἐτύγ-
χανε παρὼν, ἀλλὰ περὶ Σηλυβρίαν ἦν· κείνην δ᾽
ἑλὼν, πρὸς τὸ Βυζάντιον ἧκεν, ἔχων Χεῤῥονησίτας
τε πανδημεὶ, καὶ ἀπὸ Θρᾴκης στρατιώτας, καὶ
11 ἱππεῖς πλείους τριακοσίων. Φαρνάβαζος δὲ, ἀξιῶν
δεῖν κᾀκεῖνον ὀμνύναι, περιέμενεν ἐν Χαλκηδόνι,
μέχρις ἔλθῃ ἐκ τοῦ Βυζαντίου· ἐπεὶ δ᾽ ἦλθεν, οὐκ
12 ἔφη ὀμεῖσθαι, εἰ μὴ κᾀκεῖνος αὐτῷ ὀμεῖται. Μετὰ
ταῦτα ὤμοσεν ὁ μὲν ἐν Χρυσοπόλει, οἷς Φαρνά-
βαζος ἔπεμψε, Μητροβάτει καὶ Ἀρνάπει· ὁ δ᾽ ἐν
Χαλκηδόνι τοῖς παρ᾽ Ἀλκιβιάδου, Εὐρυπτολέμῳ
καὶ Διοτίμῳ, τόν τε κοινὸν ὅρκον, καὶ ἰδίᾳ καὶ ἀλ-
13 λήλοις πίστεις ἐποιήσαντο. Φαρνάβαζος μὲν οὖν
εὐθὺς ἀπῄει, καὶ τοὺς παρὰ βασιλέα πορευομένους
πρέσβεις ἀπαντᾷν ἐκέλευσεν ἐς Κύζικον. Ἐπέμφθησαν
δὲ Ἀθηναίων μὲν Δωρόθεος, Φιλοδίκης, Θεογένης,
Εὐρυπτόλεμος, Μαντίθεος· σὺν δὲ τούτοις Ἀργεῖοι,
Κλεόστρατος, Πυῤῥόλοχος· ἐπορεύοντο δὲ καὶ Λα-
κεδαιμονίων πρέσβεις, Πασιππίδας καὶ ἕτεροι·
μετὰ δὲ τούτων καὶ Ἑρμοκράτης, ἤδη φεύγων ἐκ
14 Συρακουσῶν, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πρόξενος. Καὶ
Φαρνάβαζος μὲν τούτους ἦγεν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸ
Βυζάντιον ἐπολιόρκουν, περιτειχίσαντες, καὶ πρὸς
τὸ τεῖχος ἀκροβολισμοὺς καὶ προσβολὰς ἐποιοῦντο.
15 Ἐν δὲ τῷ Βυζαντίῳ ἦν Κλέαρχος, Λακεδαιμόνιος ἁρ-
μοστὴς, καὶ σὺν αὐτῷ τῶν περιοίκων τινὲς, καὶ τῶν
νεοδαμωδῶν οὐ πολλοὶ, καὶ Μεγαρεῖς, καὶ ἄρχων
αὐτῶν Ἕλιξος Μεγαρεὺς, καὶ Βοιωτοὶ, καὶ τούτων

ἄρχων Κοιρατάδας. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὡς οὐδὲν ἠδύ- 16
ναντο διαπράξασθαι κατ' ἰσχὺν, ἔπεισάν τινας τῶν
Βυζαντίων προδοῦναι τὴν πόλιν. Κλέαρχος δὲ ὁ 17
ἁρμοστὴς, οἰόμενος, οὐδένα ἂν τοῦτο ποιῆσαι, κα-
ταστήσας δὲ ἅπαντα ὡς ἠδύνατο κάλλιστα, καὶ ἐπι-
τρέψας τὰ ἐν τῇ πόλει Κοιρατάδᾳ καὶ Ἑλίξῳ, διέβη
παρὰ τὸν Φαρνάβαζον ἐς τὸ πέραν; μισθόν τε τοῖς
στρατιώταις παρ' αὐτοῦ ληψόμενος, καὶ ναῦς ξυλλέ-
ξων, αἳ ἦσαν ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ ἄλλαι ἄλλῃ κατα-
λελειμμέναι φρουρίδες ὑπὸ Πασιππίδου, καὶ ἐν Ἀν-
τάνδρῳ, καὶ ἃς Ἡγησανδρίδας εἶχεν ἐπὶ Θρᾴκης,
ἐπιβάτης ὢν Μινδάρου, καὶ ὅπως ἄλλαι ναυπηγη-
θείησαν, ἀθρόαι δὲ γενόμεναι πᾶσαι, κακῶς τοὺς
τῶν Ἀθηναίων ξυμμάχους ποιοῦσαι, ἀποστάσειαν
τὸ στρατόπεδον ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου. Ἐπεὶ δ' ἐξέ- 18
πλευσεν ὁ Κλέαρχος, οἱ προδιδόντες τὴν πόλιν τῶν
Βυζαντίων, Κύδων, καὶ Ἀρίστων, καὶ Ἀναξικράτης,
καὶ Λυκοῦργος, καὶ Ἀναξίλαος, (ὃς, ὑπαγόμενος 19
θανάτου ὕστερον ἐν Λακεδαίμονι διὰ τὴν προδοσίαν,
ἀπέφυγεν, ὅτι οὐ προδοίη τὴν πόλιν, ἀλλὰ σῶσαι,
παῖδας ὁρῶν καὶ γυναῖκας λιμῷ ἀπολλυμένας, Βυ-
ζάντιος ὢν, καὶ οὐ Λακεδαιμόνιος· τὸν γὰρ ἐνόντα
σῖτον Κλέαρχον τοῖς Λακεδαιμονίων στρατιώταις δι-
δόναι· διὰ ταῦτ' οὖν τοὺς πολεμίους ἔφη εἰσέσθαι,
οὐκ ἀργυρίου ἕνεκα, οὐδὲ διὰ τὸ μισεῖν Λακεδαι-
μονίους) ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς παρεσκεύαστο, νυκτὸς 20
ἀνοίξαντες τὰς πύλας, τὰς ἐπὶ τὸ Θρᾴκιον καλου-
μένας, εἰσήγαγον τὸ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην.

21 Ὁ δὲ Ἕλιξος καὶ ὁ Κοιρατάδας, οὐδὲν τούτων εἰδό-
τες, ἐβοήθουν μετὰ πάντων ἐς τὴν ἀγοράν· ἐπεὶ δὲ
πάντη οἱ πολέμιοι κατεῖχον, οὐδὲν ἔχοντες, ὅ τι
22 ποιήσαιεν, παρέδοσαν σφᾶς αὐτούς. Καὶ οὗτοι μὲν
ἀπεπέμφθησαν ἐς Ἀθήνας· καὶ ὁ Κοιρατάδας ἐν
τῷ ὄχλῳ, ἀποβαινόντων ἐν Πειραιεῖ, ἔλαθεν ἀπο-
δράς, καὶ ἀπεσώθη ἐς Δεκέλειαν.

CAP. IV.

Φαρνάβαζος δὲ καὶ οἱ πρέσβεις, τῆς Φρυγίας
ἐν Γορδίῳ ὄντες τὸν χειμῶνα, τὰ περὶ τὸ Βυζάντιον
2 πεπραγμένα ἤκουσαν. Ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος πο-
ρευομένοις αὐτοῖς παρὰ βασιλέα ἀπήντησαν κατα-
βαίνοντες οἵ τε Λακεδαιμονίων πρέσβεις, Βοιώτιος
ὄνομα καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἄλλοι ἄγγελοι,
καὶ ἔλεγον, ὅτι Λακεδαιμόνιοι πάντων, ὧν δέονται,
πεπραγότες εἶεν παρὰ βασιλέως· καὶ Κῦρος, ἄρξων
πάντων τῶν ἐπὶ θαλάττῃ, καὶ ξυμπολεμήσων Λα-
3 κεδαιμονίοις. Ἐπιστολήν τε ἔφερε τοῖς κάτω πᾶσι,
τὸ βασίλειον ἔχουσαν σφράγισμα, ἐν ᾗ ἐνῆν καὶ
τάδε· Καταπέμπω Κῦρον, κάρανον τῶν ἐς Καστω-
λὸν ἀθροιζομένων. (Τὸ δὲ κάρανον, ἔστι κύριον.)
4 Ταῦτ᾽ οὖν ἀκούοντες οἱ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις,
καὶ ἐπειδὴ Κῦρον εἶδον, ἐβούλοντο μὲν μάλιστα
παρὰ βασιλέα ἀναβῆναι· εἰ δὲ μή, οἴκαδε ἀπελ-
5 θεῖν. Κῦρος δὲ Φαρναβάζῳ εἶπεν, ἢ παραδοῦναι
τοὺς πρέσβεις ἑαυτῷ, ἢ μὴ οἴκαδέ πω ἀποπέμψαι,
βουλόμενος τοὺς Ἀθηναίους μὴ εἰδέναι τὰ πραττό-

μενα. Φαρνάβαζος δὲ τέως μὲν κατεῖχε τοὺς πρέσ- 6
βεις, φάσκων τοτὲ μὲν, ἀνάξειν αὐτοὺς παρὰ βα-
σιλέα, τοτὲ δὲ, οἴκαδε ἀποπέμψειν, ὡς μηδὲν μέμ-
ψηται· ἐπειδὴ δὲ ἐνιαυτοὶ τρεῖς ἦσαν, ἐδεήθη τοῦ 7
Κύρου, ἀφεῖναι αὐτοὺς, φάσκων ὀμωμοκέναι, ἀπά-
ξειν ἐπὶ θάλατταν, ἐπειδὴ οὐ παρὰ βασιλέα. Πέμ-
ψαντες δὲ Ἀριοβαρζάνει, παρακομίσαι αὐτοὺς ἐκέ-
λευον· ὁ δὲ ἀπήγαγεν ἐς Κίον τῆς Μυσίας, ὅθεν
πρὸς τὸ ἄλλο στρατόπεδον ἀπέπλευσαν.

Ἀλκιβιάδης δὲ, βουλόμενος μετὰ τῶν στρατιω- 8
τῶν ἀποπλεῖν οἴκαδε, ἀνήχθη εὐθὺς ἐπὶ Σάμου.
Ἐκεῖθεν δὲ, λαβὼν τῶν νεῶν εἴκοσιν, ἔπλευσε τῆς
Καρίας ἐς τὸν Κεραμικὸν κόλπον. Ἐκεῖθεν δὲ, συλ- 9
λέξας ἑκατὸν τάλαντα, ἧκεν ἐς τὴν Σάμον, Θρα-
σύβουλος δὲ σὺν τριάκοντα ναυσὶν ἐπὶ Θρᾴκης ᾤχε-
το. Ἐκεῖθεν δὲ τά τε ἄλλα χωρία τὰ πρὸς Λακεδαι-
μονίους μεθεστηκότα κατεστρέψατο, καὶ Θάσον,
ἔχουσαν κακῶς ὑπό τε τῶν πολέμων καὶ στάσεων
καὶ λιμοῦ. Θρασύλος δὲ σὺν τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ ἐς 10
Ἀθήνας κατέπλευσε. Πρὶν δὲ ἥκειν αὐτὸν, οἱ Ἀθη-
ναῖοι στρατηγοὺς εἵλοντο, Ἀλκιβιάδην μὲν φεύγοντα,
καὶ Θρασύβουλον ἀπόντα, Κόνωνα δὲ τρίτον ἐκ
τῶν οἴκοθεν. Ἀλκιβιάδης δ᾽ ἐκ τῆς Σάμου, ἔχων 11
τὰ χρήματα, κατέπλευσεν ἐς Πάρον ναυσὶν εἴκοσιν.
Ἐκεῖθεν δ᾽ ἀνήχθη εὐθὺ Γυθείου ἐπὶ κατασκοπῇ
τῶν τριήρεων, ἃς ἐπυνθάνετο Λακεδαιμονίους αὐ-
τόθι παρασκευάζειν τριάκοντα, καὶ τοῦ οἴκαδε κα-
τάπλου, ὅπως ἡ πόλις πρὸς αὐτὸν ἔχοι. Ἐπεὶ δὲ 12

ἑώρα ἑαυτῷ εὔνουν οὖσαν, καὶ στρατηγὸν αὐτὸν ᾑρημένους, καὶ ἰδίᾳ μεταπεμπομένους τοὺς ἐπιτηδείους, κατέπλευσεν ἐς τὸν Πειραιᾶ ἡμέρᾳ, ᾗ Πλυντήρια ἦγεν ἡ πόλις, τοῦ ἔδους κατακεκαλυμμένου τῆς Ἀθηνᾶς· ὅ τινες οἰωνίζοντο ἀνεπιτήδειον εἶναι καὶ αὐτῷ καὶ τῇ πόλει. Ἀθηναίων γὰρ οὐδεὶς ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐδενὸς σπουδαίου ἔργου τολμή-
13 σαι ἂν ἅψασθαι. Καταπλέοντος δ᾽ αὐτοῦ, ὅ τε ἐκ τοῦ Πειραιῶς καὶ ὁ ἐκ τοῦ ἄστεος ὄχλος ἠθροίσθη πρὸς τὰς ναῦς, θαυμάζοντες καὶ ἰδεῖν βουλόμενοι τὸν Ἀλκιβιάδην, λέγοντες οἱ μὲν, ὅτι ὡς κράτιστος εἴη τῶν πολιτῶν, καὶ μόνος ἀπελογήθη, ὡς οὐ δικαίως φύγοι, ἐπιβουλευθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἔλαττον ἐκείνου δυναμένων, μοχθηρότερόν τε λεγόντων, καὶ πρὸς τὸ αὑτῶν ἴδιον κέρδος πολιτευόντων· ἐκείνου ἀεὶ τὸ κοινὸν αὔξοντος. καὶ ἀπὸ τῶν αὐτοῦ, καὶ
14 ἀπὸ τοῦ τῆς πόλεως δυνατοῦ· ἐθέλοντος δὲ τότε κρίνεσθαι παραχρῆμα, τῆς αἰτίας ἄρτι γεγενημένης, ὡς ἠσεβηκότος ἐς τὰ μυστήρια, ὑπερβαλλόμενοι οἱ ἐχθροὶ τὰ δοκοῦντα δίκαια εἶναι, ἀπόντα αὐτὸν
15 ἐστέρησαν τῆς πατρίδος· ἐν ᾧ χρόνῳ, ὑπὸ ἀμηχανίας δουλεύων, ἠναγκάσθη μὲν θεραπεύειν τοὺς ἐχθίστους, κινδυνεύων ἀεὶ παρ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἀπολέσθαι· τοὺς δὲ οἰκειοτάτους, πολίτας τε καὶ ξυγγενεῖς, καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν ὁρῶν ἐξαμαρτάνουσαν, οὐκ εἶχεν ὅπως ὠφελοίη, φυγῇ ἀπειργόμε-
16 νος· οὐκ ἔφασαν δὲ τῶν οἵων περ αὐτὸς ὄντων καινῶν δεῖσθαι πραγμάτων οὐδὲ μεταστάσεως· ὑπάρ-

χειν μὲν γὰρ ἐκ τοῦ δήμου αὐτῷ μὲν, τῶν τε ἡλικιωτῶν πλέον ἔχειν, καὶ τῶν πρεσβυτέρων μὴ ἐλαττοῦσθαι· τοῖς δ᾽ αὐτοῦ ἐχθροῖς, τοιούτοις δοκεῖν εἶναι, οἵοις περ πρότερον, ὕστερον δὲ δυνασθεῖσιν ἀπολλύναι τοὺς βελτίστους, αὐτοὺς δὲ, μόνους λειφθέντας, δι᾽ αὐτὸ τοῦτο ἀγαπᾶσθαι ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ὅτι ἑτέροις βελτίοσιν οὐκ εἶχον χρῆσθαι· οἱ δὲ, 17
ὅτι τῶν παροιχομένων αὐτοῖς κακῶν μόνος αἴτιος εἴη, τῶν τε φοβερῶν ὄντων τῇ πόλει γενέσθαι μόνος κινδυνεύσαι ἡγεμὼν καταστῆναι. Ἀλκιβιάδης δὲ, 18
πρὸς τὴν γῆν ὁρμισθεὶς, ἀπέβαινε μὲν οὐκ εὐθέως, φοβούμενος τοὺς ἐχθρούς· ἐπαναστὰς δὲ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἐσκόπει τοὺς αὐτοῦ ἐπιτηδείους, εἰ παρείησαν. Κατιδὼν δὲ Εὐρυπτόλεμον τὸν Πεισιά- 19
νακτος, ἑαυτοῦ δὲ ἀνεψιὸν, καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους, καὶ τοὺς φίλους μετ᾽ αὐτῶν, τότε ἀποβὰς, ἀναβαίνει ἐς τὴν πόλιν μετὰ τῶν παρεσκευασμένων, εἴ τις ἅπτοιτο, μὴ ἐπιτρέπειν. Ἐν δὲ τῇ βουλῇ καὶ τῇ 20
ἐκκλησίᾳ ἀπολογησάμενος, ὡς οὐκ ἠσεβήκει, εἰπὼν δὲ, ὡς ἠδίκηται, λεχθέντων δὲ καὶ ἄλλων τοιούτων, καὶ οὐδενὸς ἀντειπόντος, διὰ τὸ μὴ ἀνασχέσθαι ἂν τὴν ἐκκλησίαν, ἀναῤῥηθεὶς ἁπάντων ἡγεμὼν αὐτοκράτωρ, ὡς οἷός τε ὢν σῶσαι τὴν προτέραν τῆς πόλεως δύναμιν, πρότερον μὲν τὰ μυστήρια τῶν Ἀθηναίων κατὰ θάλατταν ἀγόντων διὰ τὸν πόλεμον, κατὰ γῆν ἐποίησεν, ἐξαγαγὼν τοὺς στρατιώτας ἅπαντας· μετὰ δὲ ταῦτα κατελέξατο στρατιὰν, 21
ὁπλίτας μὲν πεντακοσίους καὶ χιλίους, ἱππεῖς δὲ

πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, ναῦς δ' ἑκατόν. Καὶ μετὰ
τὸν κατάπλουν τρίτῳ μηνὶ ἀνήχθη ἐπ' Ἄνδρον, ἀφε-
στηκυῖαν τῶν Ἀθηναίων· καί μετ' αὐτοῦ Ἀριστο-
κράτης καὶ Ἀδείμαντος ὁ Λευκολοφίδου συνεπέμ-
2 φθησαν, οἱ ᾑρημένοι κατὰ γῆν στρατηγοί. Ἀλκιβιά-
δης δὲ ἀπεβίβασε τὸ στράτευμα τῆς Ἀνδρίας χώρας
ἐς Γαύριον, ἐκβοηθήσαντας δὲ τοὺς Ἀνδρίους ἐτρέ-
ψαντο, καὶ κατέκλεισαν ἐς τὴν πόλιν, καί τινας ἀπέ-
κτειναν οὐ πολλοὺς, καὶ τοὺς Λάκωνας, οἳ αὐτόθι
3 ἦσαν. Ἀλκιβιάδης δὲ τρόπαιόν τε ἔστησε, καὶ μεί-
νας αὐτοῦ ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλευσεν ἐς Σάμον· κᾀ-
κεῖθεν ὁρμώμενος ἐπολέμει.

CAP. V.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, πρότερον τούτων οὐ πολλῷ
χρόνῳ Κρατησιππίδα τῆς ναυαρχίας παρεληλυθυίας,
Λύσανδρον ἐξέπεμψαν ναύαρχον. Ὁ δὲ, ἀφικόμενος
ἐς Ῥόδον, καὶ ναῦς ἐκεῖθεν λαβὼν, ἐς Κῶ καὶ Μί-
λητον ἔπλευσεν· ἐκεῖθεν δ' ἐς Ἔφεσον, καὶ ἐκεῖ
ἔμεινε, ναῦς ἔχων ἑβδομήκοντα, μέχρις οὗ Κῦρος
2 ἐς Σάρδεις ἀφίκετο. Ἐπεὶ δὲ ἧκεν, ἀνέβη πρὸς αὐτὸν
σὺν τοῖς ἐκ Λακεδαίμονος πρέσβεσιν. Ἐνταῦθα δὴ
κατά τε τοῦ Τισσαφέρνους ἔλεγον, ἃ πεποιηκὼς εἴη,
αὐτοῦ τε Κύρου ἐδέοντο, ὡς προθυμοτάτου πρὸς
3 τὸν πόλεμον γενέσθαι. Κῦρος δὲ τόν τε πατέρα ἔφη
ταῦτα ἐπεσταλκέναι, καὶ αὐτὸς οὐκ ἄλλ' ἐγνωκέναι,
ἀλλὰ πάντα ποιήσειν· ἔχων δὲ ἥκειν τάλαντα πεν-
τακόσια· ἐὰν δὲ ταῦτα ἐκλίπῃ, τοῖς ἰδίοις χρή-

σεσθαι ἔφη, ἃ ὁ πατὴρ αὐτῷ ἔδωκεν· ἐὰν δὲ καὶ
ταῦτα, καὶ τὸν θρόνον κατακόψειν, ἐφ᾽ ᾧ ἐκά-
θητο, ὄντα ἀργυροῦν καὶ χρυσοῦν. Οἱ δὲ ταῦτ᾽ 4
ἐπῄνουν, καὶ ἐκέλευον αὐτὸν τάξαι τῷ ναύτῃ δρα-
χμὴν Ἀττικὴν, διδάσκοντες, ὅτι, ἂν οὗτος ὁ μι-
σθὸς γένηται, οἱ τῶν Ἀθηναίων ναῦται ἀπολεί-
ψουσι τὰς ναῦς, καὶ μείω χρήματα ἀναλώσει. Ὁ δὲ 5
καλῶς μὲν ἔφη αὐτοὺς λέγειν, οὐ δυνατὸν δ᾽ εἶναι,
παρ᾽ ἃ βασιλεὺς ἐπέστειλεν αὐτῷ, ἄλλα ποιεῖν·
εἶναι δὲ καὶ τὰς συνθήκας οὕτως ἐχούσας, τριά-
κοντα μνᾶς ἑκάστῃ νηῒ τοῦ μηνὸς διδόναι, ὁπόσας
ἂν βούλωνται τρέφειν Λακεδαιμόνιοι. Ὁ δὲ Λύ- 6
σανδρος τότε μὲν ἐσιώπησε· μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον,
ἐπεὶ αὐτῷ προπιὼν ὁ Κῦρος ἤρετο, τί ἂν μάλιστα
χαρίζοιτο ποιῶν, εἶπεν, ὅτι εἰ πρὸς τὸν μισθὸν
ἑκάστῳ ναύτῃ ὀβολὸν προσθείης. Ἐκ δὲ τούτου τέτ- 7
ταρες ὀβολοὶ ἦν ὁ μισθὸς, πρότερον δὲ τριώβολον.
Καὶ τόν τε προοφειλόμενον ἀπέδωκε, καὶ ἔτι μηνὸς
προέδωκεν, ὥστε τὸ στράτευμα πολὺ προθυμότερον
εἶναι. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἀκούοντες ταῦτα, ἀθύμως 8
μὲν εἶχον, ἔπεμπον δὲ πρὸς τὸν Κῦρον πρέσβεις διὰ
Τισσαφέρνους. Ὁ δὲ οὐ προσεδέχετο, δεομένου Τισ- 9
σαφέρνους, καὶ λέγοντος, (ἅπερ αὐτὸς ἐποίει πει-
σθεὶς ὑπ᾽ Ἀλκιβιάδου) σκοπεῖν, ὅπως τῶν Ἑλλήνων
μηδένες τινὲς ἰσχυροὶ ὦσιν, ἀλλὰ πάντες ἀσθενεῖς,
αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στασιάζοντες. Καὶ ὁ μὲν Λύσαν- 10
δρος, ἐπεὶ αὐτῷ τὸ ναυτικὸν συνετέτακτο, ἀνελ-
κύσας τὰς ἐν τῇ Ἐφέσῳ ναῦς, οὔσας ἐννενήκοντα,

ἡσυχίαν ἦγεν, ἐπισκευάζων καὶ ἀναψύχων αὐτάς.
11 Ἀλκιβιάδης δὲ, ἀκούσας, Θρασύβουλον ἔξω Ἑλλησ-
πόντου ἥκοντα τειχίζειν Φώκαιαν, διέπλευσε πρὸς
αὐτὸν, καταλιπὼν ἐπὶ ταῖς ναυσὶν Ἀντίοχον, τὸν
αὑτοῦ κυβερνήτην, ἐπιστείλας, μὴ ἐπιπλεῖν ἐπὶ
12 τὰς Λυσάνδρου ναῦς. Ὁ δὲ Ἀντίοχος, τῇ τε αὑτοῦ
νηΐ καὶ ἄλλῃ ἐκ Νοτίου ἐς τὸν λιμένα τῶν Ἐφεσίων
ἐσπλεύσας, παρ᾽ αὐτὰς τὰς πρώρας τῶν Λυσάνδρου
13 νεῶν παρέπλει. Ὁ δὲ Λύσανδρος, τὸ μὲν πρῶτον
ὀλίγας τῶν νεῶν καθελκύσας, ἐδίωκεν αὐτόν· ἐπεὶ
δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τῷ Ἀντιόχῳ ἐβοήθουν πλείοσι
ναυσὶ, τότε δὴ καὶ πάσας ξυντάξας ἐπέπλει. Μετὰ
δὲ ταῦτα καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐκ τοῦ Νοτίου καθελ-
κύσαντες τὰς λοιπὰς τριήρεις, ἀνήχθησαν, ὡς
14 ἕκαστος ἤνοιξεν. Ἐκ τούτου δ᾽ ἐναυμάχησαν, οἱ
μὲν ἐν τάξει, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι διεσπαρμέναις ταῖς
ναυσὶ, μέχρις οὗ ἔφυγον, ἀπολέσαντες πεντεκαίδεκα
τριήρεις. Τῶν δὲ ἀνδρῶν οἱ μὲν πλεῖστοι ἐξέφυγον,
οἱ δ᾽ ἐζωγρήθησαν. Λύσανδρος δὲ, τάς τε ναῦς
ἀναλαβὼν, καὶ τρόπαιον στήσας ἐπὶ τοῦ Νοτίου,
διέπλευσεν ἐς Ἔφεσον, οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι ἐς Σάμον.
15 Μετὰ δὲ ταῦτα Ἀλκιβιάδης, ἐλθὼν ἐς Σάμον, ἀνή-
χθη ταῖς ναυσὶν ἁπάσαις ἐπὶ τὸν λιμένα τῶν Ἐφε-
σίων, καὶ πρὸ τοῦ στόματος παρέταξεν, εἴ τις
βούλοιτο ναυμαχεῖν. Ἐπεὶ δὲ Λύσανδρος οὐκ ἀντα-
νήγαγε διὰ τὸ πολλαῖς ναυσὶν ἐλαττοῦσθαι, ἀπέ-
πλευσεν ἐς Σάμον. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὀλίγῳ ὕστερον
16 αἱροῦσι Δελφίνιον καὶ Ἠϊόνα. Οἱ δὲ ἐν οἴκῳ

Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἠγγέλθη ἡ ναυμαχία, χαλεπῶς
εἶχον τῷ Ἀλκιβιάδῃ, οἰόμενοι, δι' ἀμέλειάν τε καὶ
ἀκράτειαν ἀπολωλεκέναι τὰς ναῦς, καὶ στρατηγοὺς
εἵλοντο ἄλλους δέκα, Κόνωνα, Διομέδοντα, Λέον-
τα, Περικλέα, Ἐρασινίδην, Ἀριστοκράτην, Ἀρχέ-
στρατον, Πρωτόμαχον, Θρασύλον, Ἀριστογένην.
Ἀλκιβιάδης μὲν οὖν, πονήρως καὶ ἐν τῇ στρατιᾷ 17
φερόμενος, λαβὼν τριήρη μίαν, ἀπέπλευσεν ἐς Χεῤ-
ῥόνησον, ἐς τὰ ἑαυτοῦ τείχη. Μετὰ δὲ ταῦτα Κόνων 18
ἐκ τῆς Ἄνδρου, ξὺν αἷς εἶχε ναυσὶν εἴκοσι, ψηφισα-
μένων Ἀθηναίων, ἐς Σάμον ἔπλευσεν ἐπὶ τὸ ναυ-
τικόν. Ἀντὶ δὲ Κόνωνος ἐς Ἄνδρον ἔπεμψαν Φανο-
σθένην, τέτταρας ναῦς ἔχοντα. Οὗτος, περιτυχὼν 19
δυοῖν τριήροιν Θουρίαιν, ἔλαβεν αὐτοῖς ἀνδράσι·
καὶ τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ἅπαντας ἔδησαν Ἀθη-
ναῖοι, τὸν δὲ ἄρχοντα αὐτῶν Δωριέα, ὄντα μὲν
Ῥόδιον, πάλαι δὲ φυγάδα ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Ῥόδου
ὑπὸ Ἀθηναίων, κατεψηφισμένων αὐτοῦ θάνατον
καὶ τῶν ἐκείνου συγγενῶν, πολιτεύοντα παρ' αὐ-
τοῖς, ἐλεήσαντες ἀφῆκαν, οὐδὲ χρήματα πραξάμενοι.
Κόνων δ', ἐπεὶ ἐς τὴν Σάμον ἀφίκετο, καὶ τὸ ναυ- 20
τικὸν κατέλαβεν ἀθύμως ἔχον, ξυμπληρώσας τριήρεις
ἑβδομήκοντα ἀντὶ τῶν προτέρων, οὐσῶν πλέον ἢ
ἑκατὸν, καὶ ταύταις ἀναγαγόμενος μετὰ τῶν ἄλλων
στρατηγῶν, ἄλλοτε ἄλλῃ ἀποβαίνων τῆς τῶν πο-
λεμίων χώρας, ἐληΐζετο. Καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν, 21
ἐν ᾧ Καρχηδόνιοι ἐς Σικελίαν στρατεύσαντες εἴκοσι
καὶ ἑκατὸν τριήρεσι, καὶ πεζῆς στρατιᾶς δώδεκα

μυριάσιν, εἷλον Ἀκράγαντα λιμῷ, μάχῃ μὲν ἡττηθέντες, προσκαθεζόμενοι δὲ ἑπτὰ μῆνας.

CAP. VI.

Τῷ δ᾽ ἐπιόντι ἔτει, ᾧ ἥ τε σελήνη ἐξέλιπεν ἑσπέρας, καὶ ὁ παλαιὸς τῆς Ἀθηνᾶς νεὼς ἐν Ἀθήναις ἐνεπρήσθη; Πίτιος μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δὲ Καλλίου Ἀθήνησιν, οἱ Λακεδαιμόνιοι, τῷ Λυσάνδρῳ παρεληλυθότος ἤδη τοῦ χρόνου, καὶ τῷ πολέμῳ τεττάρων καὶ εἴκοσιν ἐτῶν, ἔπεμψαν ἐπὶ τὰς
2 ναῦς Καλλικρατίδαν. Ὅτε δὲ παρεδίδου ὁ Λύσανδρος τὰς ναῦς, ἔλεγε τῷ Καλλικρατίδᾳ, ὅτι θαλαττοκράτωρ τε παραδοίη καὶ ναυμαχίᾳ νενικηκώς. Ὁ δὲ αὐτὸν ἐκέλευσεν, ἐξ Ἐφέσου ἐν ἀριστερᾷ Σάμου παραπλεύσαντα, οὗ ἦσαν αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες, ἐν Μιλήτῳ παραδοῦναι τὰς ναῦς· καὶ
3 ὁμολογήσειν θαλαττοκρατεῖν. Οὐ φαμένου δὲ τοῦ Λυσάνδρου πολυπραγμονεῖν, ἄλλου ἄρχοντος, αὐτὸς ὁ Καλλικρατίδας, πρὸς αἷς παρὰ Λυσάνδρου ἔλαβε ναυσὶ, προσεπλήρωσεν ἐκ Χίου καὶ Ῥόδου καὶ ἄλλοθεν ἀπὸ τῶν ξυμμάχων πεντήκοντα ναῦς. Ταύτας δὲ πάσας ἀθροίσας, οὔσας τετταράκοντα καὶ ἑκατὸν, παρεσκευάζετο ὡς ἀπαντησόμενος τοῖς
4 πολεμίοις. Καταμαθὼν δὲ ὑπὸ τῶν Λυσάνδρου φίλων καταστασιαζόμενος, οὐ μόνον ἀπροθύμως ὑπηρετούντων, ἀλλὰ καὶ διαθροούντων ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅτι Λακεδαιμόνιοι μέγιστα παραπίπτοιεν ἐν τῷ διαλλάττειν τοὺς ναυάρχους, πολλάκις ἀνεπιτη-

δείων γιγνομένων, καὶ ἄρτι ξυνιέντων τὰ ναυτικὰ,
καὶ ἀνθρώποις ὡς χρηστέον οὐ γιγνωσκόντων, ἀπεί-
ρους δὲ θαλάττης πέμποντες καὶ ἀγνῶτας τοῖς ἐκεῖ,
κινδυνεύοιέν τι παθεῖν διὰ τοῦτο· ἐκ τούτου δὲ ὁ
Καλλικρατίδας, ξυγκαλέσας τοὺς Λακεδαιμονίων
ἐκεῖ παρόντας, ἔλεγεν αὐτοῖς τοιάδε·

Ἐμοὶ ἀρκεῖ, οἴκοι μένειν· καὶ εἴτε Λύσανδρος, 5
εἴτε ἄλλος τις ἐμπειρότερος περὶ τὰ ναυτικὰ βούλε-
ται εἶναι, οὐ κωλύω τὰ κατ' ἐμέ· ἐγὼ δὲ, ὑπὸ τῆς
πόλεως ὡς ἐπὶ τὰς ναῦς πεμφθεὶς, οὐκ ἔχω, τί
ἄλλο ποιῶ, ἢ τὰ κελευόμενα, ὡς ἂν δύνωμαι κρά-
τιστα. Ὑμεῖς δὲ, πρὸς ἃ ἐγώ τε φιλοτιμοῦμαι, καὶ
ἡ πόλις ἡμῶν αἰτιάζεται, (ἴστε γὰρ αὐτὰ, ὥσπερ
καὶ ἐγὼ) ξυμβουλεύω τὰ ἄριστα ὑμῖν δοκοῦντα εἶναι
περὶ τοῦ ἐμὲ ἐνθάδε μένειν, ἢ οἴκαδε ἀποπλεῖν,
ἐροῦντας τὰ καθεστῶτα ἐνθάδε.

Οὐδενὸς δὲ τολμήσαντος ἄλλο τι εἰπεῖν, ἢ τοῖς 6
οἴκοι πείθεσθαι, ποιεῖν τε ἐφ' ἃ ἥκει, ἐλθὼν
παρὰ Κῦρον, ᾔτει μισθὸν τοῖς ναύταις. Ὁ δὲ αὐτῷ
εἶπε, δύο ἡμέρας ἐπισχεῖν. Καλλικρατίδας δὲ, 7
ἀχθεσθεὶς τῇ ἀναβολῇ, καὶ ταῖς ἐπὶ τὰς θύρας
φοιτήσεσιν ὀργισθεὶς, καὶ εἰπὼν, ἀθλιωτάτους εἶ-
ναι τοὺς Ἕλληνας, ὅτι βαρβάρους κολακεύουσιν
ἕνεκα ἀργυρίου, φάσκων τε, ἢν σωθῇ οἴκαδε, κα-
τά γε τὸ αὐτῷ δυνατὸν διαλλάξειν Ἀθηναίους καὶ
Λακεδαιμονίους, ἀπέπλευσεν ἐς Μίλητον. Κἀκεῖθεν 8
πέμψας τριήρεις ἐς Λακεδαίμονα ἐπὶ χρήματα, ἐκ-
κλησίαν ἀθροίσας τῶν Μιλησίων, τάδε εἶπεν·

Ἐμοὶ μὲν, ὦ Μιλήσιοι, ἀνάγκη, τοῖς οἴκοι
ἄρχουσι πείθεσθαι· ὑμᾶς δὲ ἐγὼ ἀξιῶ προθυμοτά-
τους εἶναι ἐς τὸν πόλεμον, διὰ τὸ οἰκοῦντας ἐν
βαρβάροις πλεῖστα κακὰ ἤδη ὑπ᾽ αὐτῶν πεπονθέ-
9 ναι. Δεῖ δὲ ὑμᾶς ἐξηγεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις,
ὅπως ἂν τάχιστά τε καὶ μάλιστα βλάπτωμεν τοὺς
πολεμίους, ἕως ἂν οἱ ἐκ Λακεδαίμονος ἥκωσιν, οὓς
10 ἐγὼ ἔπεμψα χρήματα ἄξοντας· ἐπεὶ τὰ ἐνθάδε ὑπάρ-
χοντα Λύσανδρος Κύρῳ ἀποδοὺς, ὡς περιττὰ ὄντα,
οἴχεται· Κῦρος δὲ, ἐλθόντος ἐμοῦ ἐπ᾽ αὐτὸν, ἀεὶ
ἀνεβάλλετό μοι διαλεχθῆναι, ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὰς ἐκεί-
νου θύρας φοιτᾷν οὐκ ἠδυνάμην ἐμαυτὸν πεῖσαι.
11 Ὑπισχνοῦμαι δὲ ὑμῖν, ἀντὶ τῶν ξυμβάντων ἡμῖν
ἀγαθῶν ἐν τῷ χρόνῳ, ᾧ ἂν ἐκεῖνα προσδεχώμεθα,
χάριν ἀξίαν ἀποδώσειν. Ἀλλὰ ξὺν τοῖς θεοῖς δεί-
ξωμεν τοῖς βαρβάροις, ὅτι, καὶ ἄνευ τοῦ ἐκείνους
θαυμάζειν, δυνάμεθα τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι. *
12 Ἐπεὶ δὲ ταῦτ᾽ εἶπεν, ἀνιστάμενοι πολλοὶ, καὶ
μάλιστα οἱ αἰτιαζόμενοι ἐναντιοῦσθαι, δεδιότες
εἰσηγοῦντο πόρον χρημάτων, καὶ αὐτοὶ ἐπαγγελλό-
μενοι ἰδίᾳ. Λαβὼν δὲ ταῦτα ἐκεῖνος, καὶ ἐκ Χίου
πενταδραχμίαν ἑκάστῳ τῶν ναυτῶν ἐφοδιασάμενος,
ἔπλευσε τῆς Λέσβου ἐπὶ Μήθυμναν, πολεμίαν οὖ-
13 σαν. Οὐ βουλομένων δὲ τῶν Μηθυμναίων προσχω-
ρεῖν, ἀλλ᾽ ἐμφρούρων ὄντων Ἀθηναίων, καὶ τῶν τὰ
πράγματα ἐχόντων ἀττικιζόντων, προσβαλὼν αἱρεῖ
14 τὴν πόλιν κατὰ κράτος. Τὰ μὲν οὖν χρήματα πάντα
διήρπαζον οἱ στρατιῶται, τὰ δὲ ἀνδράποδα πάντα

ξυνήθροισεν ὁ Καλλικρατίδας ἐς τὴν ἀγοράν· καὶ κελευόντων τῶν ξυμμάχων ἀποδόσθαι καὶ τοὺς Μηθυμναίους, οὐκ ἔφη, ἑαυτοῦ γε ἄρχοντος, οὐδένα Ἑλλήνων ἐς τὸ κείνου δυνατὸν ἀνδραποδισθῆναι. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τοὺς μὲν ἐλευθέρους ἀφῆκε, τοὺς 15
δὲ τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς καὶ τὰ ἀνδράποδα τὰ δοῦλα πάντα ἀπέδοτο· Κόνωνι δὲ εἶπεν, ὅτι παύσει αὐτὸν μοιχῶντα τὴν θάλατταν. Κατιδὼν δὲ αὐτὸν ἀναγόμενον ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ἐδίωκεν, ὑποτεμνόμενος τὸν ἐς Σάμον πλοῦν, ὅπως μὴ ἐκεῖσε φύγῃ.
Κόνων δ᾽ ἔφευγε ταῖς ναυσὶν εὖ πλεούσαις, διὰ τὸ 16
ἐκ πολλῶν πληρωμάτων ἐς ὀλίγας ἐκλελέχθαι τοὺς ἀρίστους ἐρέτας· καὶ καταφεύγει ἐς Μιτυλήνην τῆς Λέσβου, καὶ ξὺν αὐτῷ τῶν δέκα στρατηγῶν Λέων καὶ Ἐρασινίδης. Καλλικρατίδας δὲ ξυνεισέπλευσεν ἐς τὸν λιμένα, διώκων ναυσὶν ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα. Κόνων δὲ, ὡς ἔφθη ὑπὸ τῶν πολιτῶν κα- 17
τακωλυθεὶς, ἠναγκάσθη ναυμαχῆσαι πρὸς τῷ λιμένι, καὶ ἀπώλεσε ναῦς τριάκοντα· οἱ δ᾽ ἄνδρες ἐς τὴν γῆν ἀπέφυγον· τὰς δὲ λοιπὰς τῶν νεῶν, τετταράκοντα οὔσας, ὑπὸ τῷ τείχει ἀνείλκυσε. Καλ- 18
λικρατίδας δὲ, ἐν τῷ λιμένι ὁρμισάμενος, ἐπολιόρκει ἐνταῦθα, τὸν ἔκπλουν ἔχων· καὶ κατὰ γῆν μεταπεμψάμενος τοὺς Μηθυμναίους πανδημεὶ, καὶ ἐκ Χίου τὸ στράτευμα διεβίβασε· χρήματά τε παρὰ Κύρου αὐτῷ ἦλθεν. Ὁ δὲ Κόνων, ἐπεὶ ἐπολιορ- 19
κεῖτο καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ σίτων οὐδαμόθεν ἦν εὐπορῆσαι, οἱ δὲ ἄνθρωποι πολλοὶ

ἐν τῇ πόλει ἦσαν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἐβοήθουν, διὰ τὸ μὴ πυνθάνεσθαι ταῦτα, καθελκύσας τῶν νεῶν τὰς ἄριστα πλεούσας δύο, ἐπλήρωσε πρὸ ἡμέρας, ἐξ ἁπασῶν τῶν νεῶν τοὺς ἀρίστους ἐρέτας ἐκλέξας, καὶ τοὺς ἐπιβάτας ἐς κοίλην ναῦν μεταβιβά-
20 σας, καὶ τὰ παραῤῥύματα παραλαβών. Τὴν μὲν οὖν ἡμέραν οὕτως ἀνεῖχον. Ἐς δὲ τὴν ἑσπέραν, ἐπεὶ σκότος εἴη, ἐξεβίβαζεν, ὡς μὴ καταδήλους εἶναι τοῖς πολεμίοις ταῦτα ποιοῦντας. Τῇ πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ, ἐσθέμενοι σῖτα μέτρια, ἐπειδὴ ἤδη μέσον ἡμέρας ἦν, καὶ οἱ ἐφορμοῦντες ὀλιγώρως εἶχον, καὶ ἔνιοι ἀνεπαύοντο, ἐξέπλευσαν ἔξω τοῦ λιμένος· καὶ ἡ μὲν ἐπὶ Ἑλλησπόντου ὥρμησεν, ἡ δὲ ἐς τὸ πέλαγος.
21 Τῶν δὲ ἐφορμούντων ὡς ἕκαστοι ἤνοιγον, τάς τε ἀγκύρας ἀποκόπτοντες καὶ ἐγειρόμενοι ἐβοήθουν τεταραγμένοι, τυχόντες ἐν τῇ γῇ ἀριστοποιούμενοι· ἐσβάντες δὲ ἐδίωκον τὴν ἐς τὸ πέλαγος ἐφορμήσασαν, καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ δύνοντι κατέλαβον· καὶ κρατήσαντες μάχῃ, ἀναδησάμενοι ἀπῆγον ἐς τὸ στρατόπεδον
22 αὐτοῖς ἀνδράσιν. Ἡ δ᾽ ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου φυγοῦσα ναῦς διέφυγε, καὶ ἀφικομένη ἐς τὰς Ἀθήνας ἐξαγγέλλει τὴν πολιορκίαν. Διομέδων δὲ, βοηθῶν Κόνωνι πολιορκουμένῳ, δώδεκα ναυσὶν ὡρμήσατο
23 ἐς τὸν εὔριπον τῶν Μιτυληναίων. Ὁ δὲ Καλλικρατίδας, ἐπιπλεύσας αὐτῷ ἐξαίφνης, δέκα μὲν τῶν νεῶν ἔλαβε· Διομέδων δὲ ἔφυγε τῇ τε αὐτοῦ καὶ ἄλλῃ.
24 Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, τὰ γεγενημένα καὶ τὴν πολιορκίαν ἐπεὶ ἤκουσαν, ἐψηφίσαντο βοηθεῖν ναυσὶν ἑκατὸν

καὶ δέκα, ἐσβιβάζοντες τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ὄντας ἅπαν-
τας, καὶ δούλους, καὶ ἐλευθέρους· καὶ πληρώσαν-
τες δέκα καὶ ἑκατὸν ἐν τριάκοντα ἡμέραις, ἀπῆραν·
εἰσέβησαν δὲ καὶ τῶν ἱππέων πολλοί. Μετὰ ταῦτα 25
ἀνήχθησαν ἐς Σάμον, κἀκεῖθεν Σαμίας ναῦς ἔλα-
βον δέκα. Ἤθροισαν δὲ καὶ ἄλλας πλείους ἢ τριά-
κοντα παρὰ τῶν ἄλλων ξυμμάχων, ἐσβαίνειν ἀναγ-
κάσαντες ἅπαντας· ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινες αὐτοῖς
ἔτυχον ἔξω οὖσαι. Ἐγένοντο δὲ αἱ πᾶσαι πλείους ἢ
πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. Ὁ δὲ Καλλικρατίδας, ἀκούων 26
τὴν βοήθειαν ἤδη ἐν Σάμῳ οὖσαν, αὐτοῦ μὲν κα-
τέλιπε πεντήκοντα ναῦς καὶ ἄρχοντα Ἐτεόνικον·
ταῖς δὲ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀναχθεὶς, ἐδειπνοποιεῖτο
τῆς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ, ἀντίον τῆς Μιτυ-
λήνης. Τῇ δ᾽ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔτυχον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι 27
δειπνοποιούμενοι ἐν ταῖς Ἀργινούσαις· αὗται δ᾽ εἰ-
σὶν ἀντίον τῆς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ, ἀντίον
τῆς Μιτυλήνης. Τῆς δὲ νυκτὸς ἰδὼν τὰ πυρὰ, καὶ 28
τινων αὐτῷ ἐξαγγειλάντων, ὅτι Ἀθηναῖοι εἶεν, ἀνή-
γετο περὶ μέσας νύκτας, ὡς ἐξαπιναίως προσπέσοι.
Ὕδωρ δ᾽ ἐπιγενόμενον πολὺ καὶ βρονταὶ διεκώλυσαν
τὴν ἀναγωγήν. Ἐπεὶ δὲ ἀνέσχεν, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ
ἔπλει ἐπὶ τὰς Ἀργινούσας. Οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι ἀντανή- 29
γοντο ἐς τὸ πέλαγος τῷ εὐωνύμῳ, παρατεταγμένοι
ὧδε· Ἀριστοκράτης μὲν, τὸ εὐώνυμον ἔχων, ἡγεῖ-
το πεντεκαίδεκα ναυσί· μετὰ δὲ ταῦτα Διομέδων
ἑτέραις πεντεκαίδεκα· ἐπετέτακτο δὲ Ἀριστοκράτει
μὲν Περικλῆς, Διομέδοντι δὲ Ἐρασινίδης· παρὰ δὲ

Διομέδοντα οἱ Σάμιοι, δέκα ναυσὶν ἐπὶ μιᾶς τεταγμένοι· ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Σάμιος, ὀνόματι Ἱππεύς· ἐχόμεναι δὲ τῶν ταξιάρχων δέκα, καὶ αὗται ἐπὶ μιᾶς· ἐπὶ δὲ ταύταις αἱ τῶν ναυάρχων τρεῖς, καὶ
30 *εἴ τινες ἄλλαι ἦσαν ξυμμαχίδες. Τὸ δὲ δεξιὸν κέρας Πρωτόμαχος εἶχε πεντεκαίδεκα ναυσί· παρὰ δ' αὐτὸν Θρασύλος ἑτέραις πεντεκαίδεκα· ἐπετέτακτο δὲ Πρωτομάχῳ μὲν Λυσίας, ἔχων τὰς ἴσας ναῦς· Θρα-*
31 *σύλῳ δὲ Ἀριστογένης. Οὕτω δ' ἐτάχθησαν, ἵνα μὴ διέκπλουν διδοῖεν· χεῖρον γὰρ ἔπλεον. Αἱ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἀντιτεταγμέναι ἦσαν ἅπασαι ἐπὶ μιᾶς, ὡς πρὸς διέκπλουν καὶ περίπλουν παρεσκευα-*
32 *σμέναι, διὰ τὸ βέλτιον πλεῖν. Εἶχε δὲ τὸ δεξιὸν κέρας Καλλικρατίδας. Ἕρμων δὲ Μεγαρεὺς, ὁ τῷ Καλλικρατίδᾳ κυβερνῶν, εἶπε πρὸς αὐτὸν, ὅτι εἴη καλῶς ἔχον ἀποπλεῦσαι· αἱ γὰρ τριήρεις τῶν Ἀθηναίων πολλῷ πλέονες ἦσαν. Καλλικρατίδας δὲ εἶπεν, ὅτι ἡ Σπάρτη οὐδὲν μὴ κάκιον οἰκιεῖται, αὐτοῦ ἀποθανόντος· φεύγειν δὲ αἰσχρὸν εἶναι ἔφη.*
33 *Μετὰ δὲ ταῦτα ἐναυμάχησαν χρόνον πολὺν, πρῶτον μὲν ἀθρόαι, ἔπειτα δὲ διεσκεδασμέναι. Ἐπεὶ δὲ Καλλικρατίδας τε, ἐμβαλούσης τῆς νεὼς, ἀποπεσὼν ἐς τὴν θάλατταν ἠφανίσθη, Πρωτόμαχός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον ἐνίκησαν,*
34 *ἐντεῦθεν φυγὴ τῶν Πελοποννησίων ἐγένετο ἐς Χίον, πλείστων δὲ καὶ ἐς Φώκαιαν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πάλιν*
35 *ἐς τὰς Ἀργινούσας κατέπλευσαν. Ἀπώλοντο δὲ τῶν μὲν Ἀθηναίων νῆες πέντε καὶ εἴκοσιν αὐτοῖς ἀνδρά-*

σιν, ἐκτὸς ὀλίγων, τῶν πρὸς τὴν γῆν προσενεχθέντων· τῶν δὲ Πελοποννησίων, Λακωνικαὶ μὲν ἐννέα, πασῶν οὐσῶν δέκα· τῶν δ᾽ ἄλλων ξυμμάχων πλείους ἢ ἑξήκοντα. Ἔδοξε δὲ καὶ τοῖς τῶν Ἀθηναίων 36
στρατηγοῖς, ἓξ μὲν καὶ τετταράκοντα ναυσὶ Θηραμένην τε καὶ Θρασύβουλον, τριηράρχους ὄντας, καὶ τῶν ταξιάρχων τινὰς πλεῖν ἐπὶ τὰς καταδεδυκυίας ναῦς καὶ τοὺς ἐπ᾽ αὐτῶν ἀνθρώπους· ταῖς δ᾽ ἄλλαις ἐπὶ τὰς μετ᾽ Ἐτεονίκου τῇ Μιτυλήνῃ ἐφορμούσας. Ταῦτα δὲ βουλομένους ποιεῖν, ἄνεμος καὶ χειμὼν αὐτοὺς διεκώλυσε, μέγας γενόμενος. Τρόπαιον δὲ στήσαντες αὐτοῦ, ηὐλίζοντο. Τῷ δ᾽ Ἐτεονίκῳ 37
ὁ ὑπηρετικὸς κέλης πάντα ἐξήγγειλε τὰ περὶ τὴν ναυμαχίαν. Ὁ δὲ αὐτὸν πάλιν ἐξέπεμψεν, εἰπὼν τοῖς ἐνοῦσι, σιωπῇ ἐκπλεῖν, καὶ μηδενὶ διαλέγεσθαι, παραχρῆμα δὲ αὖθις πλεῖν ἐς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον ἐστεφανωμένους καὶ βοῶντας, ὅτι Καλλικρατίδας νενίκηκε ναυμαχῶν, καὶ ὅτι αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες ἀπολώλασιν ἅπασαι. Καὶ οἱ μὲν ταῦτ᾽ ἐποί- 38
ουν· αὐτὸς δ᾽, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι κατέπλεον, ἔθυε τὰ εὐαγγέλια, καὶ τοῖς στρατιώταις παρήγγειλε δειπνοποιεῖσθαι, καὶ τοῖς ἐμπόροις, τὰ χρήματα σιωπῇ ἐνθεμένους ἐς τὰ πλοῖα ἀποπλεῖν ἐς Χίον, (ἦν δὲ τὸ πνεῦμα οὔριον,) καὶ τὰς τριήρεις τὴν ταχίστην· αὐτὸς δὲ τὸ πεζὸν ἀπῆγεν ἐς τὴν Μήθυμναν, τὸ στρατόπεδον ἐμπρήσας. Κόνων δὲ καθελκύσας τὰς 39
ναῦς, ἐπεὶ οἵ τε πολέμιοι ἀποδεδράκεσαν, καὶ ὁ ἄνεμος εὐδιαίτερος ἦν, ἀπαντήσας τοῖς Ἀθηναίοις

ἤδη ἀνηγμένοις ἐκ τῶν Ἀργινουσῶν, ἔφρασε τὰ περὶ τοῦ Ἐτεονίκου. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατέπλευσαν ἐς τὴν Μιτυλήνην, ἐκεῖθεν δ' ἐπανήχθησαν ἐς τὴν Χίον· καὶ οὐδὲν διαπραξάμενοι, ἀπέπλευσαν ἐπὶ Σάμου.

CAP. VII.

Οἱ δ' ἐν οἴκῳ τούτους μὲν τοὺς στρατηγοὺς ἔπαυσαν, πλὴν Κόνωνος· πρὸς δὲ τούτῳ εἵλοντο Ἀδείμαντον, καὶ τρίτον Φιλοκλέα. Τῶν δὲ ναυμαχησάντων στρατηγῶν Πρωτόμαχος μὲν καὶ Ἀριστογέ-
2 νης οὐκ ἀπῆλθον ἐς Ἀθήνας· τῶν δὲ ἓξ καταπλευσάντων, Περικλέους, καὶ Διομέδοντος, καὶ Λυσίου, καὶ Ἀριστοκράτους, καὶ Θρασύλου, καὶ Ἐρασινίδου, Ἀρχέδημος, τότε προεστηκὼς ἐν Ἀθήναις καὶ τῆς Δεκελείας ἐπιμελούμενος, Ἐρασινίδῃ ἐπιβολὴν ἐπιβαλὼν, κατηγόρει ἐν δικαστηρίῳ, φάσκων, ἐξ Ἑλλησπόντου αὐτὸν ἔχειν χρήματα, ὄντα τοῦ δήμου· κατηγόρει δὲ καὶ περὶ τῆς στρατηγίας. Καὶ ἔδοξε τῷ δικαστηρίῳ, δῆσαι τὸν Ἐρα-
3 σινίδην. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῇ βουλῇ διηγοῦντο οἱ στρατηγοὶ περί τε τῆς ναυμαχίας καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ χειμῶνος. Τιμοκράτους δ' εἰπόντος, ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους χρὴ δεθέντας ἐς τὸν δῆμον παραδοθῆ-
4 ναι, ἡ βουλὴ ἔδησε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκλησία ἐγένετο, ἐν ᾗ τῶν στρατηγῶν κατηγόρουν ἄλλοι τε καὶ Θηραμένης μάλιστα, δικαίους εἶναι λέγων λόγον ὑποσχεῖν, διότι οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ναυαγούς. Ὅτι μὲν γὰρ οὐδενὸς ἄλλου καθήπτοντο, ἐπιστολὴν ἐπε-

δείκνυ μαρτύριον· (καὶ ἔπεμψαν οἱ στρατηγοὶ ἐς
τὴν βουλὴν καὶ ἐς τὸν δῆμον, ἄλλο οὐδὲν αἰτιώμε-
νοι, ἢ τὸν χειμῶνα.) Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ στρατηγοὶ 5
βραχέα ἕκαστος ἀπελογήσατο, (οὐ γὰρ προὐτέθη
σφίσι λόγος κατὰ τὸν νόμον) καὶ τὰ πεπραγμένα
διηγοῦντο, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλέοιεν·
τὴν δὲ ἀναίρεσιν τῶν ναυαγῶν προστάξαιεν τῶν τριη-
ράρχων ἀνδράσιν ἱκανοῖς καὶ ἐστρατηγηκόσιν ἤδη,
Θηραμένει καὶ Θρασυβούλῳ, καὶ ἄλλοις τοιούτοις·
καὶ, εἴπερ γέ τινας δέοι περὶ τῆς ἀναιρέσεως, οὐ- 6
δένα ἄλλον ἔχειν αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι, ἢ τούτους, οἷς
προσετάχθη. Καὶ οὐχ, ὅτι γε κατηγοροῦσιν ἡμῶν,
(ἔφασαν) ψευσόμεθα, φάσκοντες, αὐτοὺς αἰτίους
εἶναι, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τοῦ χειμῶνος εἶναι τὸ κωλῦ-
σαν τὴν ἀναίρεσιν. Τούτων δὲ μάρτυρας παρεί-
χοντο τοὺς κυβερνήτας καὶ ἄλλους τῶν ξυμπλεόντων
πολλούς. Τοιαῦτα λέγοντες ἔπειθον τὸν δῆμον· 7
ἐβούλοντο δὲ πολλοὶ τῶν ἰδιωτῶν ἐγγυᾶσθαι ἀνι-
στάμενοι. Ἔδοξε δὲ ἀναβαλέσθαι ἐς ἑτέραν ἐκκλη-
σίαν· (τότε γὰρ ὀψὲ ἦν, καὶ τὰς χεῖρας οὐκ ἂν κα-
θεώρων·) τὴν δὲ βουλὴν προβουλεύσασαν ἐσενεγκεῖν,
ὅτῳ τρόπῳ οἱ ἄνδρες κρίνοιντο. Μετὰ δὲ ταῦτα 8
ἐγένετο Ἀπατούρια, ἐν οἷς οἵ τε πατέρες καὶ οἱ ξυγ-
γενεῖς ξύνεισι σφίσιν αὐτοῖς. Οἱ οὖν περὶ τὸν Θη-
ραμένην παρεσκεύασαν ἀνθρώπους μέλανα ἱμάτια
ἔχοντας καὶ ἐν χρῷ κεκαρμένους πολλοὺς ἐν ταύτῃ
τῇ ἑορτῇ, ἵνα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἥκοιεν, ὡς δὴ
ξυγγενεῖς ὄντες τῶν ἀπολωλότων, καὶ Καλλίξενον

ἔπεισαν, ἐν τῇ βουλῇ κατηγορεῖν τῶν στρατηγῶν
9 Ἐντεῦθεν ἐκκλησίαν ἐποίουν, ἐς ἣν ἡ βουλὴ ἐσή-
νεγκε τὴν ἑαυτῆς γνώμην, Καλλιξένου εἰπόντος,
τήνδε· Ἐπειδὴ τῶν τε κατηγορούντων κατὰ τῶν
στρατηγῶν καὶ ἐκείνων ἀπολογουμένων ἐν τῇ προ-
τέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀκηκόασι, διαψηφίσασθαι Ἀθη-
ναίους πάντας κατὰ φυλάς, θεῖναι δὲ ἐς τὴν φυ-
λὴν ἑκάστην δύο ὑδρίας· ἐφ' ἑκάστῃ δὲ τῇ φυλῇ
κήρυκα κηρύττειν, ὅτῳ δοκοῦσιν ἀδικεῖν οἱ στρα-
τηγοὶ, οὐκ ἀνελόμενοι τοὺς νικήσαντας ἐν τῇ ναυ-
μαχίᾳ, ἐς τὴν προτέραν ψηφίσασθαι· ὅτῳ δὲ μὴ,
10 ἐς τὴν ὑστέραν· ἂν δὲ δόξωσιν ἀδικεῖν, θανάτῳ
ζημιῶσαι, καὶ τοῖς ἕνδεκα παραδοῦναι, καὶ τὰ χρή-
ματα δημοσιεῦσαι, τὸ δ' ἐπιδέκατον τῆς θεοῦ εἶ-
11 ναι. Παρῆλθε δέ τις ἐς τὴν ἐκκλησίαν, φάσκων,
ἐπὶ τεύχους ἀλφίτων σωθῆναι· ἐπιστέλλειν δ' αὐ-
τῷ τοὺς ἀπολλυμένους, ἐὰν σωθῇ, ἀπαγγεῖλαι τῷ
δήμῳ, ὅτι οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ἀρί-
12 στους ὑπὲρ τῆς πατρίδος γενομένους. Τὸν δὲ Καλ-
λίξενον προεκαλέσαντο, παράνομα φάσκοντες ξυγ-
γεγραφέναι, Εὐρυπτόλεμός τε ὁ Πεισιάνακτος, **
Καὶ ἄλλοι τινὲς τοῦ δήμου ταῦτα ἐπῄνουν· τὸ δὲ
πλῆθος ἐβόα, δεινὸν εἶναι, εἰ μή τις ἐάσει τὸν δῆ-
13 μον πράττειν, ὃ ἂν βούληται. Καὶ ἐπὶ τούτοις
εἰπόντος Λυκίσκου, καὶ τούτους τῇ αὐτῇ ψήφῳ
κρίνεσθαι, ᾗπερ καὶ τοὺς στρατηγοὺς, ἐὰν μὴ ἀφῶ-
σι τὴν ἐκκλησίαν, ἐπεθορύβησε πάλιν ὁ ὄχλος, καὶ
14 ἠναγκάσθησαν ἀφιέναι τὰς κλήσεις. Τῶν δὲ πρυ-

τάνεων οὐ φασκόντων προθήσειν τὴν διαψήφισιν
παρὰ τὸν νόμον, αὖθις Καλλίξενος ἀναβὰς κατη-
γόρει αὐτῶν τὰ αὐτά. Οἱ δὲ ἐβόων καλεῖν τοὺς οὐ
φάσκοντας. Οἱ δὲ πρυτάνεις φοβηθέντες ὡμολό- 15
γουν πάντες προθήσειν, πλὴν Σωκράτους τοῦ Σω-
φρονίσκου. Οὗτος δ' οὐκ ἔφη ἀλλ' ἢ κατὰ νόμον
ποιήσειν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀναβὰς Εὐρυπτόλεμος 16
ἔλεξεν ὑπὲρ τῶν στρατηγῶν τάδε.

Τὰ μὲν κατηγορήσων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀνέ-
βην ἐνθάδε, Περικλέους, ἀναγκαίου μοι ὄντος
καὶ ἐπιτηδείου, καὶ Διομέδοντος φίλου, τὰ δ' ὑπερ-
απολογησόμενος, τὰ δὲ ξυμβουλεύσων, ἅ μοι δο-
κεῖ ἄριστα εἶναι ἁπάσῃ τῇ πόλει. Κατηγορῶ μὲν 17
οὖν αὐτῶν, ὅτι ἔπεισαν τοὺς ξυνάρχοντας βουλομέ-
νους πέμπειν γράμματα τῇ τε βουλῇ καὶ ὑμῖν, ὅτι
ἐπέταξαν τῷ Θηραμένει καὶ Θρασυβούλῳ τετταρά-
κοντα καὶ ἑπτὰ τριήρεσιν ἀνελέσθαι τοὺς ναυαγούς,
οἱ δὲ οὐκ ἀνείλοντο. Εἶτα νῦν τὴν αἰτίαν κοινὴν 18
ἔχουσιν, ἐκείνων ἰδίᾳ ἁμαρτόντων· καὶ ἀντὶ τῆς
τότε φιλανθρωπίας νῦν ὑπ' ἐκείνων τε καὶ τινων
ἄλλων ἐπιβουλευόμενοι, κινδυνεύουσιν ἀπολέσθαι.
Οὐκ, ἂν ὑμεῖς γέ μοι πείθησθε, τὰ δίκαια καὶ 19
ὅσια ποιοῦντες. Καὶ ὅθεν μάλιστ' ἀληθῆ πεύσε- 20
σθε, καὶ οὐ μετανοήσαντες ὕστερον εὑρήσετε σφᾶς
αὐτοὺς ἡμαρτηκότας ἐς τὰ μέγιστα θεούς τε καὶ
ὑμᾶς αὐτούς. Ξυμβουλεύω δὲ ὑμῖν, ἐν οἷς οὔθ'
ὑπ' ἐμοῦ, οὔθ' ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου ἔστιν ἐξαπα-
τηθῆναι ὑμᾶς. Καὶ τοὺς ἀδικοῦντας εἰδότες κολά-

σεσθε, ᾗ ἂν βούλησθε δίκῃ, καὶ ἅμα πάντας, καὶ καθ᾽ ἕνα ἕκαστον, εἰ μὴ πλέον, ἀλλὰ μίαν ἡμέραν δόντες αὐτοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογήσασθαι, μηδ᾽
21 ἄλλοις μᾶλλον πιστεύοντες, ἢ ὑμῖν αὐτοῖς. Ἴστε δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντες, ὅτι τὸ Κανώνου ψήφισμά ἐστιν ἰσχυρότατον, ὃ κελεύει, ἐάν τις τὸν τῶν Ἀθηναίων δῆμον ἀδικῇ, δεδεμένον ἀποδικεῖν ἐν τῷ δήμῳ· καὶ ἐὰν καταγνωσθῇ ἀδικεῖν, ἀποθανόντα ἐς τὸ βάραθρον ἐμβληθῆναι· τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημευθῆναι, καὶ τῆς θεοῦ τὸ ἐπιδέκατον εἶ-
22 ναι. Κατὰ τοῦτο τὸ ψήφισμα κελεύω κρίνεσθαι τοὺς στρατηγοὺς, καὶ νὴ Δία, ἂν ὑμῖν γε δοκῇ, πρῶτον Περικλέα, τὸν ἐμοὶ προσήκοντα· αἰσχρὸν γάρ μοί ἐστιν, ἐκεῖνον περὶ πλείονος ποιεῖσθαι, ἢ
23 τὴν πόλιν. Τοῦτο δ᾽ εἰ βούλεσθε, κατὰ τοῦτον τὸν νόμον κρίνατε, ὅς ἐστιν ἐπὶ τοῖς ἱεροσύλοις καὶ προδόταις, ἐάν τις ἢ τὴν πόλιν προδιδῷ, ἢ τὰ ἱερὰ κλέπτῃ, κριθέντα ἐν δικαστηρίῳ, ἂν καταγνωσθῇ, μὴ ταφῆναι ἐν τῇ Ἀττικῇ, τὰ δὲ χρήματα αὐ-
24 τοῦ δημόσια εἶναι. Τούτων ὁποτέρῳ βούλεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῷ νόμῳ κρινέσθωσαν οἱ ἄνδρες κατὰ ἕνα ἕκαστον, διῃρημένων τῆς ἡμέρας τριῶν μερῶν· ἑνὸς μὲν, ἐν ᾧ ξυλλέγεσθαι ὑμᾶς δεῖ καὶ διαψηφίζεσθαι, ἐάν τε ἀδικεῖν δοκῶσιν, ἐάν τε μή· ἑτέρου δ᾽, ἐν ᾧ κατηγορῆσαι· ἑτέρου δ᾽, ἐν ᾧ ἀπο-
25 λογήσασθαι. Τούτων δὲ γιγνομένων, οἱ μὲν ἀδικοῦντες τεύξονται τῆς μεγίστης τιμωρίας, οἱ δ᾽ ἀναίτιοι ἐλευθερωθήσονται ὑφ᾽ ὑμῶν, ὦ Ἀθηναῖοι,

καὶ οὐχ ὡς ἀδικοῦντες ἀπολοῦνται. Ὑμεῖς δὲ κατὰ 26
τὸν νόμον εὐσεβοῦντες καὶ εὐορκοῦντες κρινεῖτε, καὶ
οὐ ξυμπολεμήσετε Λακεδαιμονίοις, τοὺς ἐκείνους
ἑβδομήκοντα ναῦς ἀφελομένους καὶ νενικηκότας, τού-
τους ἀπολλύντες ἀκρίτους παρὰ τὸν νόμον. Τί δὲ 27
καὶ δεδιότες σφόδρα οὕτως ἐπείγεσθε; ἢ, μὴ οὐχ
ὑμεῖς, ὃν ἂν βούλησθε, ἀποκτείνητε καὶ ἐλευθε-
ρώσητε, ἂν κατὰ τὸν νόμον κρίνητε, ἀλλ᾽ οὐκ, ἂν
παρὰ τὸν νόμον, ὥσπερ Καλλίξενος τὴν βουλὴν
ἔπεισεν ἐς τὸν δῆμον ἐσενεγκεῖν μιᾷ ψήφῳ; Ἀλλ᾽ 28
ἴσως ἄν τινα καὶ οὐκ αἴτιον ὄντα ἀποκτείνητε, με-
ταμελήσει δὲ ὕστερον. Ἀναμνήσθητε, ὡς ἀλγεινὸν
καὶ ἀνωφελὲς ἤδη ἐστί· πρὸς δ᾽ ἔτι καὶ περὶ θανά-
του ἀνθρώπους ἡμαρτηκότες. Δεινὰ δ᾽ ἂν ποιή- 29
σητε, εἰ Ἀριστάρχῳ μὲν, πρότερον τὸν δῆμον κατα-
λύοντι, εἶτα δὲ Οἰνόην προδιδόντι Θηβαίοις, πο-
λεμίοις οὖσιν, ἔδοτε ἡμέραν ἀπολογήσασθαι, ᾗ ἐβού-
λετο, καὶ τἄλλα κατὰ τὸν νόμον προὔθετε· τοὺς
δὲ στρατηγοὺς, τοὺς πάντα ὑμῖν κατὰ γνώμην πρά-
ξαντας, νικήσαντας δὲ τοὺς πολεμίους, τῶν αὐτῶν
τούτων ἀποστερήσετε. Μὴ ὑμεῖς γε, ὦ Ἀθηναῖοι· 30
ἀλλ᾽ ἑαυτῶν ὄντας τοὺς νόμους, δι᾽ οὓς μάλιστα
μέγιστοί ἐστε, φυλάττοντες, ἄνευ τούτων μηδὲν
πράττειν πειρᾶσθε. Ἐπανέλθετε δὲ καὶ ἐπ᾽ αὐτὰ 31
τὰ πράγματα, καθ᾽ ἃ καὶ αἱ ἁμαρτίαι δοκοῦσι γε-
γενῆσθαι τοῖς στρατηγοῖς. Ἐπεὶ γὰρ κρατήσαντες
τῇ ναυμαχίᾳ ἐς τὴν γῆν κατέπλευσαν, Διομέδων
μὲν ἐκέλευεν, ἀναχθέντας ἐπὶ κέρως ἅπαντας ἀναι-

ῥεῖσθαι τὰ ναυάγια καὶ τοὺς ναυαγούς· Ἐρασινί-
δης δὲ, ἐπὶ τοὺς ἐς Μιτυλήνην πολεμίους τὴν τα-
χίστην πλεῖν ἅπαντας· Θρασύλος δ' ἀμφότερ' ἂν ἔφη
γενέσθαι, ἂν τὰς μὲν αὐτοῦ καταλίπωσι, ταῖς δὲ
32 ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλέωσι· καὶ, δοξάντων τούτων,
καταλιπεῖν τρεῖς ναῦς ἕκαστον ἐκ τῆς αὐτοῦ ξυμ-
μορίας, τῶν στρατηγῶν ὀκτὼ ὄντων, καὶ τὰς τῶν
ταξιάρχων δέκα, καὶ τὰς τῶν Σαμίων δέκα, καὶ
τὰς τῶν ναυάρχων τρεῖς. (Αὗται ἅπασαι γίγνονται
ἑπτὰ καὶ τετταράκοντα, τέτταρες περὶ ἑκάστην ναῦν
33 τῶν ἀπολωλυιῶν, δώδεκα οὐσῶν.) Τῶν δὲ κατα-
λειφθέντων ταξιάρχων ἦσαν Θρασύβουλος καὶ Θηρα-
μένης, ὃς ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ κατηγόρει τῶν
στρατηγῶν. Ταῖς δὲ ἄλλαις ναυσὶν ἔπλεον ἐπὶ τὰς
34 πολεμίας. Τί τούτων οὐχ ἱκανῶς καὶ καλῶς ἔπρα-
ξαν; Οὐκοῦν δίκαιον, τὰ μὲν πρὸς τοὺς πολεμίους
μὴ καλῶς πραχθέντα, τοὺς πρὸς τούτους ταχθέν-
τας ὑπέχειν λόγον· τοὺς δὲ πρὸς τὴν ἀναίρεσιν, μὴ
ποιήσαντας, ἃ οἱ στρατηγοὶ ἐκέλευσαν, διότι οὐκ
35 ἀνείλοντο, κρίνεσθαι. Τοσοῦτον δ' ἔχω εἰπεῖν
ὑπὲρ ἀμφοτέρων, ὅτι ὁ χειμὼν διεκώλυσε μηδὲν
πρᾶξαι, ὧν οἱ στρατηγοὶ παρεκελεύσαντο. Τού-
των δὲ μάρτυρες οἱ σωθέντες ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου,
ὧν εἷς τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν ἐπὶ καταδύσης
νεὼς σωθεὶς, ὃν κελεύουσι τῇ αὐτῇ ψήφῳ κρίνε-
σθαι, καὶ αὐτὸν τότε δεόμενον ἀναιρέσεως, ἥπερ
36 τοὺς οὐ πράξαντας τὰ προσταχθέντα. Μὴ τοίνυν,
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀντὶ μὲν τῆς νίκης καὶ τῆς

εὐτυχίας ὅμοια ποιήσητε τοῖς ἡττημένοις τε καὶ ἀτυχοῦσιν· ἀντὶ δὲ τῶν ἐκ θεοῦ ἀναγκαίων ἀγνωμονεῖν δόξητε, προδοσίαν καταγνόντες ἀντὶ τῆς ἀδυναμίας, οὐχ ἱκανοὺς γενομένους διὰ τὸν χειμῶνα πρᾶξαι τὰ προσταχθέντα· ἀλλὰ πολὺ δικαιότερον, στεφάνοις γεραίρειν τοὺς νικῶντας, ἢ θανάτῳ ζημιοῦν, πονηροῖς ἀνθρώποις πειθομένους.

Ταῦτ' εἰπὼν Εὐρυπτόλεμος, ἔγραψε γνώμην, 37
κατὰ τὸ Κανώνου ψήφισμα κρίνεσθαι τοὺς ἄνδρας,
δίχα ἕκαστον· ἡ δὲ τῆς βουλῆς ἦν, μιᾷ ψήφῳ ἅπαν-
τας κρίνειν. Τούτων δὲ διαχειροτονουμένων, τὸ 38
μὲν πρῶτον ἔκριναν τὴν Εὐρυπτολέμου· ὑπομοσα-
μένου δὲ Μενεκλέους, καὶ πάλιν διαχειροτονίας γε-
νομένης, ἔκριναν τὴν τῆς βουλῆς. Καὶ μετὰ ταῦτα
κατεψηφίσαντο τῶν ναυμαχησάντων στρατηγῶν, ὀκτὼ
ὄντων. Ἀπέθανον δὲ οἱ παρόντες ἕξ. Καὶ οὐ πολ- 39
λῷ χρόνῳ ὕστερον μετέμελε τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ
ἐψηφίσαντο, οἵτινες τὸν δῆμον ἐξηπάτησαν, προ-
βολὰς αὐτῶν εἶναι, καὶ ἐγγυητὰς καταστῆσαι, ἐὰν
κριθῶσιν· εἶναι δὲ καὶ Καλλίξενον τούτων. Προὐ-
βλήθησαν δὲ καὶ ἄλλοι τέτταρες, καὶ ἐδέθησαν ὑπὸ
τῶν ἐγγυησαμένων. Ὕστερον δὲ στάσεώς τινος γε- 40
νομένης, ἐν ᾗ Κλεοφῶν ἀπέθανεν, ἀπέδρασαν οὗ-
τοι, πρὶν κριθῆναι· Καλλίξενος δὲ κατελθὼν, ὅτε
καὶ οἱ ἐκ Πειραιῶς, ἐς τὸ ἄστυ, μισούμενος ὑπὸ
πάντων, λιμῷ ἀπέθανεν.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

CAP. I.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Χίῳ μετὰ τοῦ Ἐτεονίκου στρατιῶται ὄντες, ἕως μὲν θέρος ἦν, ἀπό τε τῆς ὥρας ἐτρέφοντο, καὶ ἐργαζόμενοι μισθοῦ κατὰ τὴν χώραν· ἐπεὶ δὲ χειμὼν ἐγένετο, καὶ τροφὴν οὐκ εἶχον, γυμνοί τε ἦσαν καὶ ἀνυπόδητοι, ξυνίσταντο ἀλλήλοις καὶ ξυνετίθεντο, ὡς τῇ Χίῳ ἐπιθησόμενοι· οἷς δὲ ταῦτα ἀρέσκοι, κάλαμον φέρειν ἐδόκει, ἵνα ἀλλήλους μά-
2 θοιεν, ὁπόσοι εἴησαν. Πυθόμενος δὲ τὸ ξύνθημα ὁ Ἐτεόνικος, ἀπόρως μὲν εἶχε, τί χρῷτο τῷ πράγματι, διὰ τὸ πλῆθος τῶν καλαμοφόρων· τό τε γὰρ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἐπιχειρῆσαι σφαλερὸν ἐδόκει εἶναι, μὴ ἐς τὰ ὅπλα ὁρμήσωσι, καὶ, τὴν πόλιν κατασχόντες καὶ πολέμιοι γενόμενοι, ἀπολέσωσι πάντα τὰ πράγματα, ἂν κρατήσωσι· τό τ' αὖ ἀπολλύναι ἀνθρώπους ξυμμάχους πολλοὺς δεινὸν ἐφαίνετο εἶναι, μή τινα καὶ ἐς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας διαβολὴν σχοῖεν, καὶ οἱ στρατιῶται δύσνοοι ἐς τὰ πράγματα ὦσιν

Ἀναλαβὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρας πεντεκαίδεκα, 3
ἐγχειρίδια ἔχοντας, ἐπορεύετο κατὰ τὴν πόλιν· καὶ
ἐντυχὼν τινι ἀνθρώπῳ ὀφθαλμιῶντι, ἀπιόντι ἐξ
ἰατρείου, κάλαμον ἔχοντι, ἀπέκτεινε. Θορύβου δὲ 4
γενομένου, καὶ ἐρωτώντων τινῶν, διὰ τί ἀπέθανεν
ὁ ἄνθρωπος, παραγγέλλειν ἐκέλευεν ὁ Ἐτεόνικος,
ὅτι τὸν κάλαμον εἶχε. Κατὰ δὲ τὴν παραγγελίαν ἐῤ-
ῥίπτουν πάντες, ὅσοι εἶχον, τοὺς καλάμους, ἀεὶ ὁ
ἀκούων δεδιὼς, μὴ ὀφθείη ἔχων. Μετὰ δὲ ταῦτα 5
ὁ Ἐτεόνικος, ξυγκαλέσας τοὺς Χίους, χρήματα ἐκέ-
λευσε ξυνεισενεγκεῖν, ὅπως οἱ ναῦται λάβωσι μι-
σθὸν, καὶ μὴ νεωτερίσωσί τι· οἱ δὲ εἰσήνεγκαν·
ἅμα δὲ ἐς τὰς ναῦς ἐσήμανεν ἐμβαίνειν· προσιὼν δὲ
ἐν μέρει παρ' ἑκάστην ναῦν, παρεθάῤῥυνέ τε καὶ
παρῄνει πολλὰ, ὡς τοῦ γεγενημένου οὐδὲν εἰδώς·
καὶ μισθὸν ἑκάστῳ μηνὸς διέδωκε. Μετὰ δὲ ταῦτα 6
οἱ Χῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι, συλλεγέντες ἐς Ἔφε-
σον, ἐβουλεύσαντο, περὶ τῶν ἐνεστηκότων πραγμάτων
πρέσβεις ἐς Λακεδαίμονα πέμπειν, ταῦτά τε ἐροῦν-
τας, καὶ Λύσανδρον αἰτήσοντας ἐπὶ τὰς ναῦς, εὖ φε-
ρόμενον παρὰ τοῖς ξυμμάχοις κατὰ τὴν προτέραν ναυ-
αρχίαν, ὅτε καὶ τὴν ἐν Νοτίῳ ἐνίκησε ναυμαχίαν. Καὶ 7
ἀπεπέμφθησαν πρέσβεις, ξὺν αὐτοῖς δὲ καὶ παρὰ
Κύρου ταὐτὰ λέγοντες ἄγγελοι. Οἱ δὲ Λακεδαιμό-
νιοι ἔδοσαν τὸν Λύσανδρον ὡς ἐπιστολέα, ναύαρ-
χον δὲ Ἄρακον, (οὐ γὰρ νόμος αὐτοῖς δὶς τὸν αὐτὸν
ναυαρχεῖν,) τὰς μέντοι ναῦς παρέδοσαν Λυσάνδρῳ,
ἐτῶν ἤδη τῷ πολέμῳ πέντε καὶ εἴκοσι παρεληλυθότων.

8 Τούτῳ δὲ τῷ ἐνιαυτῷ καὶ Κῦρος ἀπέκτεινεν Αὐτοβοισάκην καὶ Μιτραῖον, υἱεῖς ὄντας τῆς Δαρειαίου ἀδελφῆς, τῆς τοῦ Ἀρταξέρξου, τοῦ Δαρείου πατρός, ὅτι αὐτῷ ἀπαντῶντες οὐ διέωσαν διὰ τῆς κόρης τὰς χεῖρας· ὃ ποιοῦσι βασιλεῖ μόνῳ. (Ἡ δὲ κόρη ἐστὶ μακρότερον ἢ χειρὸς, ἐν ᾗ τὴν χεῖρα ἔχων οὐδὲν
9 ἂν δύναιτο ποιῆσαι.) Ἱεραμένης μὲν οὖν καὶ ἡ γυνὴ ἔλεγον πρὸς Δαρειαῖον, δεινὸν εἶναι, εἰ περιόψεται τὴν λίαν ὕβριν τούτου· ὁ δὲ αὐτὸν μεταπέμπεται ὡς ἀῤῥωστῶν, πέμψας ἀγγέλους.

10 Τῷ δ᾽ ἐπιόντι ἔτει, ἐπὶ Ἀρχύτου μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δ᾽ ἐν Ἀθήναις Ἀλεξίου, Λύσανδρος, ἀφικόμενος ἐς Ἔφεσον, μετεπέμψατο Ἐτεόνικον ἐκ Χίου ξὺν ταῖς ναυσὶ, καὶ τὰς ἄλλας πάσας ξυνήθροισεν, εἴ πού τις ἦν, καὶ ταύτας τε ἐπεσκεύαζε, καὶ ἄλλας
11 ἐν Ἀντάνδρῳ ἐναυπηγεῖτο. Ἐλθὼν δὲ παρὰ Κῦρον, χρήματα ᾔτει· ὁ δ᾽ αὐτῷ εἶπεν, ὅτι τὰ μὲν παρὰ βασιλέως ἀνηλωμένα εἴη, καὶ ἔτι πλείω πολλῷ, δεικνύων, ὅσα ἕκαστος τῶν ναυάρχων ἔχοι· ὅμως δ᾽ ἔ-
12 δωκε. Λαβὼν δὲ ὁ Λύσανδρος τἀργύριον, ἐπὶ τὰς τριήρεις τριηράρχους ἐπέστησε, καὶ τοῖς ναύταις τὸν ὀφειλόμενον μισθὸν ἀπέδωκε. Παρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ πρὸς τὸ ναυτικὸν ἐν τῇ Σάμῳ.

13 Κῦρος δ᾽ ἐπὶ τούτοις μετεπέμψατο Λύσανδρον, ἐπεὶ αὐτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς ἧκεν ἄγγελος, λέγων, ὅτι ἀῤῥωστῶν ἐκεῖνον καλοίη, ὢν ἐν Θαμνηρίοις τῆς Μηδείας, ἐγγὺς Καδουσίων, ἐφ᾽ οὓς ἐστράτευσεν

ἀφεστῶτας. Ἤκοντα δὲ Λύσανδρον οὐκ εἴα ναυμα- 14
χεῖν πρὸς Ἀθηναίους, ἐὰν μὴ πολλῷ πλείους ναῦς
ἔχῃ· εἶναι γὰρ χρήματα πολλὰ καὶ βασιλεῖ καὶ ἑαυ-
τῷ, ὥστε τούτου ἕνεκεν πολλὰς πληροῦν. Παρέδειξε
δ᾽ αὐτῷ πάντας τοὺς φόρους τοὺς ἐκ τῶν πόλεων,
οἳ αὐτῷ ἴδιοι ἦσαν, καὶ τὰ περιττὰ χρήματα ἔδωκε.
Καὶ ἀναμνήσας, ὡς εἶχε φιλίας πρός τε τὴν τῶν Λα-
κεδαιμονίων πόλιν καὶ πρὸς Λύσανδρον ἰδίᾳ, ἀνέ-
βαινε παρὰ τὸν πατέρα.

Λύσανδρος δ᾽, ἐπεὶ αὐτῷ Κῦρος πάντα παραδοὺς 15
τὰ αὑτοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἀῤῥωστοῦντα μετάπεμ-
πτος ἀνέβαινε, μισθὸν διαδοὺς τῇ στρατιᾷ, ἀνή-
χθη τῆς Καρίας ἐς τὸν Κεράμειον κόλπον· καὶ
προσβαλὼν πόλει τῶν Ἀθηναίων ξυμμάχῳ, ὄνομα
Κεδρείαις, τῇ ὑστεραίᾳ προσβολῇ κατὰ κράτος αἱ-
ρεῖ, καὶ ἐξηνδραπόδισεν· (ἦσαν δὲ μιξοβάρβαροι
οἱ ἐνοικοῦντες) ἐκεῖθεν δ᾽ ἀπέπλευσεν ἐς Ῥόδον. Οἱ 16
δὲ Ἀθηναῖοι, ἐκ τῆς Σάμου ὁρμώμενοι, τὴν βασι-
λέως κακῶς ἐποίουν, καὶ τὴν ἐπὶ Χίον καὶ τὴν Ἔφε-
σον ἐπέπλεον, καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν·
καὶ στρατηγοὺς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν εἵλοντο Μέ-
νανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον. Λύσανδρος δ᾽ ἐκ 17
τῆς Ῥόδου παρὰ τὴν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ πρὸς τὸν Ἑλλής-
ποντον, πρός τε τῶν πλοίων τὸν ἔκπλουν, καὶ ἐπὶ
τὰς ἀφεστηκυίας αὐτῶν πόλεις. Ἀνήγοντο δὲ καὶ
οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς Χίου πελάγιοι· ἡ γὰρ Ἀσία
πολεμία αὐτοῖς ἦν. Λύσανδρος δ᾽ ἐξ Ἀβύδου παρέ- 18
πλει ἐς Λάμψακον, ξύμμαχον οὖσαν Ἀθηναίων. Καὶ

οἱ Ἀβυδηνοὶ καὶ οἱ ἄλλοι παρῆσαν πεζῇ· ἡγεῖτο δὲ
19 Θώραξ Λακεδαιμόνιος. Προσβαλόντες δὲ τῇ πόλει,
αἱροῦσι κατὰ κράτος, καὶ διήρπασαν οἱ στρατιῶται,
οὖσαν πλουσίαν, καὶ οἴνου καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλ-
λων ἐπιτηδείων πλήρη· τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα
20 πάντα ἀφῆκε Λύσανδρος. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, κατὰ
πόδας πλέοντες, ὡρμίσαντο τῆς Χεῤῥονήσου ἐν
Ἐλεοῦντι ναυσὶν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. Ἐνταῦθα
δὴ ἀριστοποιουμένοις αὐτοῖς ἀγγέλλεται τὰ περὶ
21 Λάμψακον, καὶ εὐθὺς ἀνήχθησαν ἐς Σηστόν. Ἐκεῖ-
θεν δ' εὐθὺς ἐπισιτισάμενοι ἔπλευσαν ἐς Αἰγὸς πο-
ταμοὺς, ἀντίον τῆς Λαμψάκου· (διεῖχε δὲ ὁ Ἑλλής-
ποντος ταύτῃ σταδίους ὡς πεντεκαίδεκα·) ἐνταῦθα
22 δὴ ἐδειπνοποιοῦντο. Λύσανδρος δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυ-
κτὶ, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμηνεν, ἐς τὰς ναῦς ἀριστο-
ποιησαμένους ἐσβαίνειν. Πάντα δὲ παρασκευασά-
μενος ὡς ἐς ναυμαχίαν, καὶ τὰ παραβλήματα παρα-
βάλλων, προεῖπεν, ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς
23 τάξεως, μηδὲ ἀνάξοιτο. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ
ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώ-
πῳ ὡς ἐς ναυμαχίαν· ἐπεὶ δ' οὐκ ἀντανήγαγε Λύ-
σανδρος, καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν
24 ἐς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχί-
στας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἕπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις·
ἐπειδὰν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ, τι ποιοῦσιν, ἀπο-
πλεῖν, καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι. Καὶ οὐ πρότερον ἐξε-
βίβασεν ἐκ τῶν νεῶν, πρὶν αὗται ἧκον. Ταῦτα δ'
ἐποίει τέτταρας ἡμέρας· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπαν-

ἤγοντο. Ἀλκιβιάδης δὲ, κατιδὼν ἀπὸ τῶν τειχῶν 25
τοὺς μὲν Ἀθηναίους ἐν αἰγιαλῷ ὁρμοῦντας καὶ
πρὸς οὐδεμιᾷ πόλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐκ Σηστοῦ
μετιόντας πεντεκαίδεκα σταδίους ἀπὸ τῶν νεῶν, τοὺς
δὲ πολεμίους ἐν λιμένι καὶ πρὸς πόλιν, ἔχοντας
πάντα, οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτοὺς ὁρμεῖν, ἀλλὰ μεθ-
ορμίσαι ἐς Σηστὸν παρῄνει, πρός τε λιμένα καὶ
πρὸς πόλιν· οὗ ὄντες ναυμαχήσετε, ἔφη, ὅταν βού-
λησθε. Οἱ δὲ στρατηγοὶ, μάλιστα δὲ Τυδεὺς καὶ 26
Μένανδρος, ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν· αὐτοὺς γὰρ
νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκεῖνον. Καὶ ὁ μὲν ᾤχετο. Λύ- 27
σανδρος δ', ἐπεὶ ἡμέρα ἦν πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς
Ἀθηναίοις, εἶπε τοῖς παρ' αὐτοῦ ἑπομένοις, ἐπὰν
κατίδωσιν αὐτοὺς ἐκβεβηκότας καὶ ἐσκεδασμένους
κατὰ τὴν Χεῤῥόνησον, (ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον
καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τά τε σιτία πόῤῥωθεν ὠνού-
μενοι καὶ καταφρονοῦντες δὴ τοῦ Λυσάνδρου, ὅτι
οὐκ ἀντανῆγεν) ἀποπλέοντας τοὔμπαλιν παρ' αὐτὸν,
ἆραι ἀσπίδα κατὰ μέσον τὸν πλοῦν. Οἱ δὲ ταῦτα
ἐποίησαν, ὡς ἐκέλευσε. Λύσανδρος δ' εὐθὺς ἐσή- 28
μανε, τὴν ταχίστην πλεῖν· ξυμπαρῄει δὲ καὶ Θώ-
ραξ, τὸ πεζὸν ἔχων. Κόνων δὲ, ἰδὼν τὸν ἐπίπλουν,
ἐσήμανεν, ἐς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κράτος. Διε-
σκεδασμένων δὲ τῶν ἀνθρώπων ὄντων, αἱ μὲν τῶν
νεῶν δίκροτοι ἦσαν, αἱ δὲ μονόκροτοι, αἱ δὲ παντε-
λῶς κεναί· ἡ δὲ Κόνωνος καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἑπτὰ
πλήρεις ἀνήχθησαν, καὶ ἡ Πάραλος. Τὰς δ' ἄλλας
πάσας Λύσανδρος ἔλαβε πρὸς τῇ γῇ. Τοὺς δὲ πλεί-

στους ἄνδρας ἐν τῇ γῇ ξυνέλεξαν· οἱ δὲ καὶ ἔφυγον
29 ἐς τὰ τειχύδρια. Κόνων δὲ, ταῖς ἐννέα ναυσὶ φεύγων, ἐπεὶ ἔγνω τῶν Ἀθηναίων τὰ πράγματα διεφθαρμένα, κατασχὼν ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα, τὴν Λαμψάκου ἄκραν, ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λυσάνδρου νεῶν ἱστία. Καὶ αὐτὸς μὲν ὀκτὼ ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ' Εὐαγόραν ἐς Κύπρον· ἡ δὲ Πάραλος ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπαγγέλλουσα τὰ γεγονότα.
30 Λύσανδρος δὲ τάς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τἄλλα πάντα ἐς Λάμψακον ἀπήγαγεν, ἔλαβε δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε, καὶ Φιλοκλέα καὶ Ἀδείμαντον. Ἧι δ' ἡμέρᾳ ταῦτα κατειργάσατο, ἔπεμψε Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον λῃστὴν ἐς Λακεδαίμονα, ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα· ὃς ἀφικόμενος τριταῖος
31 ἀπήγγειλε. Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρος, ἀθροίσας τοὺς ξυμμάχους, ἐκέλευσε βουλεύεσθαι περὶ τῶν αἰχμαλώτων. Ἐνταῦθα δὴ κατηγορίαι ἐγίγνοντο πολλαὶ τῶν Ἀθηναίων, ἅ τε ἤδη παρανενομήκεσαν, καὶ ἃ ἐψηφισμένοι ἦσαν ποιεῖν, εἰ κρατήσειαν τῇ ναυμαχίᾳ, τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀποκόπτειν τῶν ζωγρηθέντων πάντων, καὶ ὅτι λαβόντες δύο τριήρεις, Κορινθίαν καὶ Ἀνδρίαν, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πάντας κατακρημνίσειαν. Φιλοκλῆς δ' ἦν στρατηγὸς τῶν
32 Ἀθηναίων, ὃς τούτους διέφθειρεν. Ἐλέγετο δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ, καὶ ἔδοξεν, ἀποκτεῖναι τῶν αἰχμαλώτων ὅσοι ἦσαν Ἀθηναῖοι, πλὴν Ἀδειμάντου, ὅτι μόνος ἐπελάβετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ περὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν χειρῶν ψηφίσματος. Ἠτιάθη μέντοι ὑπό

τινων, προδοῦναι τὰς ναῦς. Λύσανδρος δὲ, Φιλοκλέα πρῶτον ἐρωτήσας, ὃς τοὺς Ἀνδρίους καὶ Κορινθίους κατακρημνίσειε, τί εἴη ἄξιος παθεῖν, ἀρξάμενος ἐς Ἕλληνας παρανομεῖν, ἀπέσφαξεν.

CAP. II.

Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο, ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Χαλκηδόνα. Οἱ δ᾽ αὐτὸν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες. Οἱ δὲ προδόντες Ἀλκιβιάδῃ τὸ Βυζάντιον τότε μὲν ἔφυγον ἐς τὸν Πόντον, ὕστερον δ᾽ ἐς Ἀθήνας, καὶ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι. Λύσανδρος δὲ 2
τούς τε φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων, καὶ εἴ τινά που ἄλλον ἴδοι Ἀθηναῖον, ἀπέπεμπεν ἐς τὰς Ἀθήνας, διδοὺς ἐκεῖσε μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοθι δ᾽ οὔ· εἰδὼς, ὅτι, ὅσῳ ἂν πλείους συλλεγῶσιν ἐς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ, θᾶττον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι. Καταλιπὼν δὲ Βυζαντίου καὶ Χαλκηδόνος Σθενέλαον ἁρμοστὴν Λάκωνα, αὐτὸς ἀποπλεύσας ἐς Λάμψακον, τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν.

Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις, τῆς Παράλου ἀφικομένης 3
νυκτὸς, ἐλέγετο ἡ ξυμφορὰ, καὶ ἡ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν ἐς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλων· ὥστε κείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ ἔτι μᾶλλον αὐτοὶ ἑαυτοὺς πείσεσθαι νομίζοντες, οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε, Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας, κρατήσαντες πυ-

λιορκίᾳ, καὶ Ἱστιαιέας, καὶ Σκιωναίους, καὶ Τορωναίους, καὶ Αἰγινήτας, καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν
4 Ἑλλήνων. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἔδοξε, τούς τε λιμένας ἀποχῶσαι, πλὴν ἑνὸς, καὶ τὰ τείχη εὐτρεπίζειν, καὶ φύλακας ἐφιστάναι, καὶ τἄλλα πάντα ὡς ἐς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν. Καὶ οὗτοι μὲν περὶ ταῦτα ἦσαν.
5 Λύσανδρος δ' ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ναυσὶ διακοσίαις ἀφικόμενος ἐς τὴν Λέσβον, κατεσκευάσατο τάς τε ἄλλας πόλεις ἐν αὐτῇ, καὶ Μιτυλήνην· ἐς δὲ τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία ἔπεμψε δέκα τριήρεις ἔχοντα Ἐτεόνικον, ὃς τὰ ἐκεῖ πάντα πρὸς Λακεδαιμονίους
6 μετέστησεν. Εὐθὺς δὲ καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλὰς ἀφειστήκει Ἀθηναίων μετὰ τὴν ναυμαχίαν, πλὴν Σαμίων. Οὗτοι δὲ, σφαγὰς τῶν γνωρίμων ποιήσαντες, κα-
7 τεῖχον τὴν πόλιν. Λύσανδρος δὲ μετὰ ταῦτα ἔπεμψε πρὸς Ἆγίν τε ἐς Δεκέλειαν καὶ ἐς Λακεδαίμονα, ὅτι προσπλεῖ σὺν διακοσίαις ναυσί. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐξῆεσαν πανδημεὶ, καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι, πλὴν Ἀργείων, παραγγείλαντος τοῦ ἑτέρου Λακε-
8 δαιμονίων βασιλέως Παυσανίου. Ἐπεὶ δὲ ἅπαντες ἠθροίσθησαν, ἀναλαβὼν αὐτοὺς, πρὸς τὴν πόλιν ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, τῷ καλουμένῳ
9 γυμνασίῳ. Λύσανδρος δὲ, ἀφικόμενος πρὸς Αἴγιναν, ἀπέδωκε τὴν πόλιν Αἰγινήταις, ὅσους ἠδύνατο πλείστους ἀθροίσας αὐτῶν· ὡς δ' αὔτως καὶ Μηλίοις, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τῶν αὐτῶν ἐστέροντο. Μετὰ δὲ τοῦτο δῃώσας Σαλαμῖνα, ὡρμίσατο πρὸς

τὸν Πειραιᾶ ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, καὶ τὰ
πλοῖα εἶργε τοῦ εἴσπλου.

Οἱ δ' Ἀθηναῖοι, πολιορκούμενοι κατὰ γῆν καὶ 10
κατὰ θάλατταν, ἠπόρουν, τί χρὴ ποιεῖν, οὔτε νεῶν,
οὔτε συμμάχων αὐτοῖς ὄντων, οὔτε σίτου· ἐνόμιζον
δ' οὐδεμίαν εἶναι σωτηρίαν, εἰ μὴ παθεῖν, ἃ οὐ
τιμωρούμενοι ἐποίησαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὕβριν ἠδίκουν
ἀνθρώπους μικροπολίτας, οὐδ' ἐπὶ μιᾷ αἰτίᾳ ἑτέ-
ρᾳ, ἢ ὅτι ἐκείνοις συνεμάχουν. Διὰ ταῦτα τοὺς 11
ἀτίμους ἐπιτίμους ποιήσαντες, ἐκαρτέρουν· καὶ
ἀποθνησκόντων ἐν τῇ πόλει λιμῷ πολλῶν, οὐ διε-
λέγοντο περὶ διαλλαγῆς. Ἐπεὶ δὲ παντελῶς ἤδη ὁ
σῖτος ἐπιλελοίπει, ἔπεμψαν πρέσβεις παρὰ Ἆγιν,
βουλόμενοι ξύμμαχοι εἶναι Λακεδαιμονίοις, ἔχοντες
τὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἐπὶ τούτοις ξυνθή-
κας ποιεῖσθαι. Ὁ δὲ αὐτοὺς ἐς Λακεδαίμονα ἐκέ- 12
λευεν ἰέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος αὐτός. Ἐπεὶ δ'
ἀπήγγειλαν οἱ πρέσβεις ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις,
ἔπεμψαν αὐτοὺς ἐς Λακεδαίμονα. Οἱ δ', ἐπεὶ ἦσαν 13
ἐν Σελλασίᾳ, πλησίον τῆς Λακωνικῆς, καὶ ἐπύ-
θοντο αὐτῶν οἱ Ἔφοροι, ἃ ἔλεγον, ὄντα οἷά περ
καὶ πρὸς Ἆγιν, αὐτόθεν αὐτοὺς ἐκέλευον ἀπιέναι,
καί, εἴ τι δέονται εἰρήνης, κάλλιον ἥκειν βουλευ-
σαμένους. Οἱ δὲ πρέσβεις ἐπεὶ ἧκον οἴκαδε, καὶ 14
ἀπήγγειλαν ταῦτα ἐς τὴν πόλιν, ἀθυμία ἐνέπεσε
πᾶσιν· ᾤοντο γὰρ ἀνδραποδισθήσεσθαι, καί, ἕως
ἂν πέμπωσιν ἑτέρους πρέσβεις, πολλοὺς τῷ λιμῷ
ἀπολεῖσθαι. Περὶ δὲ τῶν τειχῶν τῆς καθαιρέσεως 15

οὐδεὶς ἠβούλετο ξυμβουλεύειν· Ἀρχέστρατος γὰρ, εἰπὼν ἐν τῇ βουλῇ, Λακεδαιμονεοις κράτιστον εἶναι, ἐφ᾽ οἷς προεκαλοῦντο, εἰρήνην ποιεῖσθαι, ἐδέθη· (προεκαλοῦντο δὲ, τῶν μακρῶν τειχῶν ἐπὶ δέκα σταδίους καθελεῖν ἑκάτερον·) ἐγένετο δὲ ψήφισμα,
16 μὴ ἐξεῖναι περὶ τούτων ξυμβουλεύειν. Τοιούτων δὲ ὄντων, Θηραμένης ἐν ἐκκλησίᾳ εἶπεν, ὅτι, εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον, εἰδὼς ἥξει Λακεδαιμονίους, πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν, ἢ πίστεως ἕνεκα. Πεμφθεὶς δὲ διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καὶ πλείω, ἐπιτηρῶν, ὁπότε Ἀθηναῖοι ἔμελλον, διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι τὸν σῖτον
17 ἅπαντα, ὅ τι τὶς λέγοι, ὁμολογήσειν. Ἐπεὶ δὲ ἧκε τῷ τετάρτῳ μηνὶ, ἀπήγγειλεν ἐν ἐκκλησίᾳ, ὅτι αὐτὸν Λύσανδρος τέως μὲν κατέχει, εἶτα κελεύει ἐς Λακεδαίμονα ἰέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος, ὧν ἐρωτῷτο ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὺς Ἐφόρους. Μετὰ ταῦτα ᾑρέθη πρεσβευτὴς ἐς Λακεδαίμονα αὐτοκράτωρ
18 δέκατος αὐτός. Λύσανδρος δὲ τοῖς Ἐφόροις ἔπεμψεν ἀγγελοῦντα μετ᾽ ἄλλων Λακεδαιμονίων Ἀριστοτέλην, φυγάδα Ἀθηναῖον ὄντα, ὅτι ἀποκρίναιτο Θηραμένει, κείνους κυρίους εἶναι εἰρήνης καὶ πο-
19 λέμου. Θηραμένης δὲ, καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις, ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι, ἐπὶ τίνι λόγῳ ἥκοιεν, εἶπον, ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης. Μετὰ ταῦτα οἱ Ἔφοροι καλεῖν ἐκέλευον. Ἐπεὶ δ᾽ ἧκον, ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἀντέλεγον Κορίνθιοι καὶ

*Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλή-
νων, μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐξαιρεῖν.
Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀν- 20
δραποδιεῖν, μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς με-
γίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι· ἀλλ' ἐποι-
οῦντο εἰρήνην, ἐφ' ᾧ τά τε μακρὰ τείχη καὶ τὸν
Πειραιᾶ καθελόντας, καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα
παραδόντας, καὶ τοὺς φυγάδας κατάξαντας, τὸν αὐ-
τὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας, Λακεδαιμονίοις
ἕπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ὅποι ἂν
ἡγῶνται. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις 21
ἐπανεφέροντο ταῦτα ἐς τὰς Ἀθήνας. Εἰσιόντας
δ' αὐτοὺς ὄχλος περιεχεῖτο πολύς, φοβούμενοι, μὴ
ἄπρακτοι ἥκοιεν· οὐ γὰρ ἔτι ἐνεχώρει μένειν διὰ
τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ. Τῇ δὲ ὑστε- 22
ραίᾳ ἀπήγγελλον οἱ πρέσβεις, ἐφ' οἷς οἱ Λακεδαι-
μόνιοι ποιοῖντο τὴν εἰρήνην· προηγόρει δὲ αὐτῶν
Θηραμένης, λέγων, ὡς χρὴ πείθεσθαι Λακεδαιμο-
νίοις, καὶ τὰ τείχη περιαιρεῖν. Ἀντειπόντων δέ τι-
νων αὐτῷ, πολλῷ δὲ πλειόνων ξυνεπαινεσάντων,
ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην. Μετὰ δὲ ταῦτα Λύ- 23
σανδρός τε κατέπλει ἐς τὸν Πειραιᾶ, καὶ οἱ φυγάδες
κατῄεσαν, καὶ τὰ τείχη κατέσκαπτον ὑπ' αὐλητρί-
δων πολλῇ προθυμίᾳ, νομίζοντες, ἐκείνην τὴν ἡμέ-
ραν τῇ Ἑλλάδι ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας.*

*Καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν, ἐν ᾧ μεσοῦντι Διονύσιος 24
ὁ Ἑρμοκράτους Συρακούσιος ἐτυράννησε, μάχῃ μὲν
πρότερον ἡττηθέντων ὑπὸ Συρακουσίων Καρχηδο-*

νίων, σπάνει δὲ σίτου ἑλόντων Ἀκράγαντα, ἐκλιπόντων τῶν Σικελιωτῶν τὴν πόλιν.

CAP. III.

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, ἐν ᾧ ἦν Ὀλυμπιὰς, ᾗ τὸ στάδιον ἐνίκα Κροκίνας Θετταλὸς, Εὐδίου ἐν Σπάρτῃ ἐφορεύοντος, Πυθοδώρου δ' ἐν Ἀθήναις ἄρχοντος, ὃν Ἀθηναῖοι, ὅτι ἐν ὀλιγαρχίᾳ ᾑρέθη, οὐκ ὀνομάζουσιν, ἀλλ' ἀναρχίαν τὸν ἐνιαυτὸν καλοῦσιν,
2 (ἐγένετο δὲ αὕτη ἡ ὀλιγαρχία ὧδε· ἔδοξε τῷ δήμῳ, τριάκοντα ἄνδρας ἑλέσθαι, οἳ τοὺς πατρίους νόμους ξυγγράψουσι, καθ' οὓς πολιτεύσουσι· καὶ ᾑρέθησαν οὗτοι, Πολυάρχης, Κριτίας, Μηλόβιος, Ἱππόλοχος, Εὐκλείδης, Ἱέρων, Μνησίλοχος, Χρέμων, Θηραμένης, Ἀρεσίας, Διοκλῆς, Φαιδρίας, Χαιρέλεως, Ἀναίτιος, Πείσων, Σοφοκλῆς, Ἐρατοσθένης, Χαρικλῆς, Ὀνομακλῆς, Θέογνις, Αἰσχίνης, Θεογένης, Κλεομήδης, Ἐρασίστρατος, Φείδων, Δρακοντίδης, Εὐμάθης, Ἀριστοτέλης, Ἱππόμαχος,
3 Μνησιθείδης·) τούτων δὴ πραχθέντων, ἀπέπλει Λύσανδρος πρὸς Σάμον· Ἆγις δ' ἐκ τῆς Δεκελείας ἀπαγαγὼν τὸ πεζὸν στράτευμα, διέλυσε κατὰ πόλεις ἑκάστους.

4 Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν περὶ ἡλίου ἔκλειψιν Λυκόφρων ὁ Φεραῖος, βουλόμενος ἄρξαι ὅλης τῆς Θετταλίας, τοὺς ἐναντιουμένους αὐτῷ τῶν Θετταλῶν, Λαρισσαίους τε καὶ ἄλλους, ἐνίκησε μάχῃ, καὶ πολλοὺς ἀπέκτεινεν.

*Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ Διονύσιος, ὁ Συρα- 5
κούσιος τύραννος, μάχῃ ἡττηθεὶς ὑπὸ Καρχηδονίων,
Γέλαν καὶ Καμαρίναν ἀπώλεσε. Μετ' ὀλίγον δὲ
καὶ Λεοντῖνοι, Συρακουσίοις ξυνοικοῦντες, ἀπέστη-
σαν ἐς τὴν αὑτῶν πόλιν ἀπὸ Διονυσίου καὶ Συρα-
κουσίων. Παραχρῆμα δὲ καὶ οἱ Συρακούσιοι ἱππεῖς
ὑπὸ Διονυσίου ἐς Κατάνην ἀπεστάλησαν.*

*Οἱ δὲ Σάμιοι, πολιορκούμενοι ὑπὸ Λυσάνδρου 6
πάντῃ, ἐπεί, βουλευομένων αὐτῶν τοπρῶτον ὁμο-
λογεῖν, προσβάλλειν ἤδη ἔμελλεν ὁ Λύσανδρος, ὡμο-
λόγησαν, ἓν ἱμάτιον ἔχων ἕκαστος ἀπιέναι τῶν ἐλευ-
θέρων, τὰ δ' ἄλλα παραδοῦναι· καὶ οὕτως ἐξῆλθον.
Λύσανδρος δέ, τοῖς ἀρχαίοις πολίταις παραδοὺς τὴν 7
πόλιν καὶ τὰ ἐνόντα πάντα, καὶ δέκα ἄρχοντας κα-
ταστήσας φρουρούς, ἀφῆκε τὸ τῶν ξυμμάχων ναυτι-
κὸν κατὰ πόλεις· ταῖς δὲ Λακωνικαῖς ναυσὶν ἀπέ- 8
πλευσεν ἐς Λακεδαίμονα, ἀπάγων τά τε τῶν αἰχμα-
λώτων νεῶν ἀκρωτήρια, καὶ τὰς ἐκ τοῦ Πειραιῶς
τριήρεις, πλὴν δώδεκα, καὶ στεφάνους, οὓς παρὰ
τῶν πόλεων ἐλάμβανε δῶρα ἰδίᾳ, καὶ ἀργυρίου τε-
τρακόσια καὶ ἑβδομήκοντα τάλαντα, ἃ περιεγένοντο
τῶν φόρων, οὓς αὐτῷ Κῦρος παρέδειξεν ἐς τὸν πό-
λεμον, καὶ εἴ τι ἄλλο προσεκτήσατο ἐν τῷ πολέμῳ.
Ταῦτα δὴ πάντα Λακεδαιμονίοις ἀπέδωκε, τελευ- 9
τῶντος τοῦ θέρους, ἐς ὃ ὁ ἑξάμηνος καὶ ὀκτὼ καὶ
εἴκοσιν ἔτη τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα, ἐν οἷς Ἔφοροι ἀρι-
θμούμενοι οἵδε ἐγένοντο· Αἰνησίας πρῶτος, ἐφ' οὗ
ἤρξατο ὁ πόλεμος, πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει τῶν μετ'*

10 Εὐβοίας ἅλωσιν τριακονταετίδων σπονδῶν· μετὰ
δὲ τοῦτον οἵδε, Βρασίδας, Ἰσάνωρ, Σωστρατίδας,
Ἔξαρχος, Ἀγησίστρατος, Ἀγγενίδας, Ὀνομακλῆς,
Ζεύξιππος, Πιτύας, Πλειστόλας, Κλεινόμαχος,
Ἴλαρχος, Λέων, Χαιρίδας, Πατησιάδας, Κλεοσθέ-
νης, Λυκάριος, Ἐπήρατος, Ὀνομάντιος, Ἀλεξιππί-
δας, Μισγολαΐδας, Ἰσίας, Ἄρακος, Εὐάρχιππος,
Παντακλῆς, Πιτύας, Ἀρχύτας, Εὔδικος, ἐφ᾽ οὗ Λύ-
σανδρος, πράξας τὰ εἰρημένα, οἴκαδε κατέπλευσεν.
11 Οἱ δὲ τριάκοντα ᾑρέθησαν μὲν, ἐπεὶ τάχιστα τὰ
μακρὰ τείχη καὶ τὰ περὶ τὸν Πειραιᾶ καθῃρέθη·
αἱρεθέντες δὲ, ἐφ᾽ ᾧ τε ξυγγράψαι νόμους, καθ᾽
οὕστινας πολιτεύσοιντο, τούτους μὲν ἀεὶ ἔμελλον
ξυγγράφειν τε καὶ ἀποδεικνύναι, βουλὴν δὲ καὶ
τὰς ἄλλας ἀρχὰς κατέστησαν, ὡς ἐδόκει αὐτοῖς.
12 Ἔπειτα πρῶτον μὲν, οὓς πάντες ᾔδεσαν ἐν τῇ δημο-
κρατίᾳ ἀπὸ συκοφαντίας ζῶντας, καὶ τοῖς καλοῖς
καὶ ἀγαθοῖς βαρεῖς ὄντας, συλλαμβάνοντες ὑπῆγον
θανάτου· καὶ ἥ τε βουλὴ ἡδέως αὐτῶν κατεψηφί-
ζετο, οἵ τε ἄλλοι, ὅσοι ξυνῄδεσαν ἑαυτοῖς μὴ ὄντες
13 τοιοῦτοι, οὐδὲν ἤχθοντο. Ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο βου-
λεύεσθαι, ὅπως ἂν ἐξείη αὐτοῖς τῇ πόλει χρῆσθαι,
ὅπως βούλοιντο, ἐκ τούτου πρῶτον μὲν, πέμψαν-
τες ἐς Λακεδαίμονα Αἰσχίνην τε καὶ Ἀριστοτέλην,
ἔπεισαν Λύσανδρον, φρουροὺς σφίσι ξυμπρᾶξαι ἐλ-
θεῖν, ἕως δὴ, τοὺς πονηροὺς ἐκποδὼν ποιησάμενοι,
καταστήσαιντο τὴν πολιτείαν· θρέψειν δὲ αὐτο
ὑπισχνοῦντο. Ὁ δὲ πεισθεὶς, τούς τε φρουροὺ

καὶ Καλλίβιον ἁρμοστὴν ξυνέπραξεν αὐτοῖς πεμ-
φθῆναι. Οἱ δ' ἐπεὶ τὴν φρουρὰν ἔλαβον, τὸν μὲν 14
Καλλίβιον ἐθεράπευον πάσῃ θεραπείᾳ, ὡς πάντα
ἐπαινοίη, ἃ πράττοιεν· τῶν δὲ φρουρῶν τούτου
ξυμπέμποντος αὐτοῖς, οὓς ἐβούλοντο, ξυνελάμβα-
νον, οὐκέτι τοὺς πονηρούς τε καὶ ὀλίγου ἀξίους,
ἀλλ' ἤδη οὓς ἐνόμιζον ἥκιστα μὲν παρωθουμένους
ἂν ἀνέχεσθαι, ἀντιπράττειν δέ τι ἐπιχειροῦντας πλεί-
στους ἂν τοὺς ξυνελθόντας λαμβάνειν. Τῷ μὲν οὖν 15
πρώτῳ χρόνῳ ὁ Κριτίας τῷ Θηραμένει ὁμογνώμων
τε καὶ φίλος ἦν. Ἐπεὶ δὲ αὐτὸς μὲν προπετὴς ἦν
ἐπὶ τὸ πολλοὺς ἀποκτεῖναι, ἅτε καὶ φυγὼν ὑπὸ
τοῦ δήμου, ὁ δὲ Θηραμένης ἀντέκοπτε, λέγων, ὅτι
οὐκ εἰκὸς εἴη θανατοῦν, εἴ τις ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ δή-
μου, τοὺς δὲ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς μηδὲν κακὸν εἰρ-
γάζετο· ἐπεὶ καὶ ἐγὼ, ἔφη, καὶ σὺ πολλὰ δὴ τοῦ
ἀρέσκειν ἕνεκα τῇ πόλει καὶ εἴπομεν καὶ ἐπράξα-
μεν. Ὁ δὲ (ἔτι γὰρ οἰκείως ἐχρῆτο τῷ Θηραμένει) 16
ἀντέλεγεν, ὅτι οὐκ ἐγχωροίη τοῖς πλεονεκτεῖν βου-
λομένοις, μὴ οὐκ ἐκποδὼν ποιεῖσθαι τοὺς ἱκανω-
τάτους διακωλύειν· εἰ δὲ, ὅτι τριάκοντα ἐσμὲν, καὶ
οὐχ εἷς, ἧττόν τι οἴει, ὥσπερ τυραννίδος, ταύτης
τῆς ἀρχῆς χρῆναι ἐπιμελεῖσθαι, εὐήθης εἶ. Ἐπεὶ δὲ, 17
ἀποθνησκόντων πολλῶν, καὶ ἀδίκως, πολλοὶ δῆλοι
ἦσαν ξυνιστάμενοί τε καὶ θαυμάζοντες, τί ἔσοιτο ἡ
πολιτεία, πάλιν ἔλεγεν ὁ Θηραμένης, ὅτι, εἰ μή τις
κοινωνοὺς ἱκανοὺς λήψοιτο τῶν πραγμάτων, ἀδύνα-
τον ἔσοιτο τὴν ὀλιγαρχίαν διαμένειν. Ἐκ τούτου μέν- 18

τοι Κριτίας καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐκ τῶν τριάκοντα, ἤδη
φοβούμενοι, καὶ οὐχ ἥκιστα τὸν Θηραμένην, μὴ
συῤῥυείησαν πρὸς αὐτὸν οἱ πολῖται, καταλέγουσι τρισ-
19 χιλίους τοὺς μεθέξοντας δὴ τῶν πραγμάτων. Ὁ δ᾽
αὖ Θηραμένης καὶ πρὸς ταῦτα ἔλεγεν, ὅτι ἄτοπον
δοκοίη ἑαυτῷ εἶναι, τὸ πρῶτον μὲν, βουλομένους
τοὺς βελτίστους τῶν πολιτῶν, κοινωνοὺς ποιήσασθαι
τρισχιλίους, ὥσπερ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἔχοντά
τινα ἀνάγκην καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἶναι, καὶ οὔτ᾽
ἔξω τούτων σπουδαίους, οὔτ᾽ ἐντὸς τούτων πονη-
ροὺς οἷόν τε εἴη γενέσθαι· ἔπειτα δ᾽, ἔφη, ὁρῶ
ἔγωγε δύο ὑμᾶς τὰ ἐναντιώτατα πράττοντας, βιαίαν
τε τὴν ἀρχὴν καὶ ἥττονα τῶν ἀρχομένων κατασκευα-
20 ζομένους. Ὁ μὲν ταῦτ᾽ ἔλεγεν. Οἱ δ᾽ ἐξέτασιν ποιή-
σαντες τῶν μὲν τρισχιλίων ἐν τῇ ἀγορᾷ, τῶν δὲ ἔξω
τοῦ καταλόγου ἄλλων ἀλλαχοῦ, ἔπειτα κελεύσαντες
ἐπὶ τὰ ὅπλα, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι ἀπεληλύθεσαν, πέμ-
ψαντες τοὺς φρουροὺς καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς ὁμο-
γνώμονας αὐτοῖς, τὰ ὅπλα πάντων, πλὴν τῶν
τρισχιλίων, παρείλοντο· καὶ ἀνακομίσαντες ταῦτα
21 ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ξυνέθηκαν ἐν τῷ ναῷ. Τούτων
δὲ γενομένων, ὡς ἐξὸν ἤδη ποιεῖν αὐτοῖς, ὅ τι βού-
λοιντο, πολλοὺς μὲν ἔχθρας ἕνεκα ἀπέκτεινον, πολ-
λοὺς δὲ χρημάτων. Ἔδοξε δ᾽ αὐτοῖς, ὅπως ἔχοιεν
καὶ τοῖς φρουροῖς χρήματα διδόναι, καὶ τῶν μετοί-
κων ἕνα ἕκαστον λαβεῖν, καὶ αὐτοὺς μὲν ἀποκτεῖναι,
22 τὰ δὲ χρήματα αὐτῶν ἀποσημήνασθαι. Ἐκέλευον
δὲ καὶ τὸν Θηραμένην λαβεῖν, ὅντινα βούλοιτο. Ὁ δ᾽

ἀπεκρίνατο· Ἀλλ' οὐ δοκεῖ μοι, ἔφη, καλὸν εἶναι,
φάσκοντας βελτίστους εἶναι, ἀδικώτερα τῶν συκο-
φαντῶν ποιεῖν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, παρ' ὧν χρή-
ματα λαμβάνοιεν, ζῆν εἴων· ἡμεῖς δὲ ἀποκτενοῦ-
μεν μηδὲν ἀδικοῦντας, ἵνα χρήματα λαμβάνωμεν;
Πῶς οὐ ταῦτα τῷ παντὶ ἐκείνων ἀδικώτερα; Οἱ δ', 23
ἐμποδὼν νομίζοντες αὐτὸν εἶναι τῷ ποιεῖν, ὅ τι
βούλοιντο, ἐπιβουλεύουσιν αὐτῷ, καὶ ἰδίᾳ πρὸς
τοὺς βουλευτὰς ἄλλος πρὸς ἄλλον διέβαλλον, ὡς
λυμαινόμενον τὴν πολιτείαν. Καὶ παραγγείλαντες
νεανίσκοις, οἳ ἐδόκουν αὐτοῖς θρασύτατοι εἶναι, ξι-
φίδια ὑπὸ μάλης ἔχοντας παραγενέσθαι, ξυνέλεξαν
τὴν βουλήν. Ἐπεὶ δὲ ὁ Θηραμένης παρῆν, ἀναστὰς 24
ὁ Κριτίας ἔλεξεν ὧδε·

Ὦ ἄνδρες βουλευταὶ, εἰ μέν τις ὑμῶν νομίζει
πλέονας τοῦ καιροῦ ἀποθνήσκειν, ἐννοησάτω, ὅτι,
ὅπου πολιτεῖαι μεθίστανται, πανταχοῦ ταῦτα γίγνε-
ται· πλείστους δ' ἀνάγκη πολεμίους εἶναι τοῖς
ἐς ὀλιγαρχίαν μεθιστᾶσι, διά τε τὸ πολυανθρωπο-
τάτην τῶν Ἑλληνίδων τὴν πόλιν εἶναι, καὶ διὰ τὸ
πλεῖστον χρόνον ἐν ἐλευθερίᾳ τὸν δῆμον τετράφθαι.
Ἡμεῖς δὲ, γνόντες μὲν, τοῖς οἵοις ἡμῖν τε καὶ 25
ὑμῖν χαλεπὴν πολιτείαν εἶναι δημοκρατίαν, γνόν-
τες δὲ, ὅτι Λακεδαιμονίοις τοῖς περισώσασιν ἡμᾶς
ὁ μὲν δῆμος οὔποτ' ἂν φίλος γένοιτο, οἱ δὲ βέλτι-
στοι ἀεὶ ἂν πιστοὶ διατελοῖεν, διὰ ταῦτα σὺν τῇ
Λακεδαιμονίων γνώμῃ τήνδε τὴν πολιτείαν καθίστα-
μεν. Καὶ ἐὰν τινα αἰσθανώμεθα ἐναντίον τῇ ὀλι- 26

γαρχίᾳ, ὅσον δυνάμεθα, ἐκποδὼν ποιούμεθα· πο-
λὺ δὲ μάλιστα ἡμῖν δοκεῖ δίκαιον εἶναι, εἴ τις ἡμῶν
αὐτῶν λυμαίνεται ταύτῃ τῇ καταστάσει, δίκην αὐ-
27 τὸν διδόναι. Νῦν οὖν αἰσθανόμεθα Θηραμένην
τουτονὶ, οἷς δύναται, ἀπολλύντα ἡμᾶς τε καὶ ὑμᾶς.
Ὡς δὲ ταῦτα ἀληθῆ, ἢν κατανοῆτε, εὑρήσετε οὔτε
ψέγοντα οὐδένα μᾶλλον Θηραμένους τουτουῒ τὰ πα-
ρόντα, οὔτε ἐναντιούμενον, ὅταν τινὰ ἐκποδὼν
βουλώμεθα ποιήσασθαι τῶν δημαγωγῶν. Εἰ μὲν
τοίνυν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα ἐγίγνωσκε, πολέμιος μὲν ἦν,
28 οὐ μέντοι πονηρός γ' ἂν δικαίως ἐνομίζετο· νῦν δὲ,
αὐτὸς μὲν ἄρξας τῆς πρὸς Λακεδαιμονίους πίστεως
καὶ φιλίας, αὐτὸς δὲ τῆς τοῦ δήμου καταλύσεως,
μάλιστα δὲ ἐξορμήσας ἡμᾶς τοῖς πρώτοις ὑπαγο-
μένοις ἐς ἡμᾶς δίκην ἐπιτιθέναι, νῦν, ἐπεὶ καὶ
ὑμεῖς καὶ ἡμεῖς φανερῶς ἐχθροὶ τῷ δήμῳ γεγενήμε-
θα, οὐκέτ' αὐτῷ τὰ γιγνόμενα ἀρέσκει, ὅπως αὐ-
τὸς μὲν αὖ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καταστῇ, ἡμεῖς δὲ δίκην
29 δῶμεν τῶν πεπραγμένων. Ὥστε οὐ μόνον ὡς ἐχ-
θρῷ αὐτῷ προσήκει, ἀλλὰ καὶ ὡς προδότῃ ὑμῶν τε
καὶ ἡμῶν, διδόναι τὴν δίκην. Καίτοι τοσούτῳ
μὲν δεινότερον προδοσία πολέμου, ὅσῳ χαλεπώτε-
ρον φυλάξασθαι τὸ ἀφανὲς τοῦ φανεροῦ· τοσού-
τῳ δ' ἔχθιον, ὅσῳ πολέμιοι μὲν ἄνθρωποι καὶ
σπένδονται αὖθις, καὶ πιστοὶ γίγνονται· ὃν δ' ἂν
προδιδόντα λαμβάνωσι, τούτῳ οὔτε ἐσπείσατο πώ-
30 ποτε οὐδεὶς, οὔτ' ἂν σπείσαιτο τοῦ λοιποῦ. Ἵνα
δὲ εἰδῆτε, ὅτι οὐ καινὰ ταῦτα οὗτος ποιεῖ, ἀλλὰ

φύσει προδότης ἐστὶν, ἀναμνήσω ὑμᾶς τὰ τούτῳ
πεπραγμένα. Οὗτος γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὲν τιμώμενος
ὑπὸ τοῦ δήμου, κατὰ τὸν πατέρα Ἄγνωνα, προπε-
τέστατος ἐγένετο τὴν δημοκρατίαν μεταστῆσαι ἐς
τοὺς τετρακοσίους, καὶ ἐπρώτευεν ἐν ἐκείνοις. Ἐπεὶ
δ᾽ ᾔσθετο ἀντίπαλόν τι τῇ ὀλιγαρχίᾳ ξυνιστάμενον,
πρῶτος αὖ ἡγεμὼν τῷ δήμῳ ἐπ᾽ ἐκείνους ἐγένετο.
Ὅθεν δήπου καὶ κόθορνος ἐπικαλεῖται. [Καὶ 31
γὰρ ὁ κόθορνος ἁρμόττειν μὲν τοῖς ποσὶν ἀμφοτέ-
ροις δοκεῖ, ἀποβλέπει δ᾽ ἐπ᾽ ἀμφότερον.] Δεῖ δὲ,
ὦ Θηράμενες, ἄνδρα τὸν ἄξιον ζῆν οὐ προάγειν
μὲν δεινὸν εἶναι τοὺς ξυνόντας ἐς πράγματα, ἢν δέ
τι ἀντικόπτῃ, εὐθὺς μεταβάλλεσθαι· ἀλλ᾽ ὥσπερ
ἐν νηΐ διαπονεῖσθαι, ἕως ἂν ἐς οὖρον καταστῶσι·
εἰ δὲ μὴ, πῶς ἂν ἀφίκοιντό ποτε, ἔνθα δεῖ, εἰ, ἐπει-
δάν τι ἀντικόψῃ, εὐθὺς ἐς τἀναντία πλέοιεν; Καὶ 32
εἰσὶ μὲν δήπου πᾶσαι μεταβολαὶ πολιτειῶν θανατη-
φόροι· σὺ δὲ, διὰ τὸ εὐμετάβολος εἶναι, πλείστοις
μὲν μεταίτιος εἶ ἐξ ὀλιγαρχίας ὑπὸ τοῦ δήμου ἀπο-
λωλέναι, πλείστοις δ᾽ ἐκ δημοκρατίας ὑπὸ τῶν βελ-
τιόνων. Οὗτος δέ τοι ἐστὶν, ὃς, ταχθεὶς ἀνελέσθαι
ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοὺς καταδύντας Ἀθηναίων ἐν
τῇ περὶ Λέσβον ναυμαχίᾳ, αὐτὸς οὐκ ἀνελόμενος,
ὅμως τῶν στρατηγῶν κατηγορῶν ἀπέκτεινεν αὐτοὺς,
ἵνα αὐτὸς περισωθείη. Ὅστις γε μὴν φανερός ἐστι 33
τοῦ μὲν πλεονεκτεῖν ἀεὶ ἐπιμελούμενος, τοῦ δὲ κα-
λοῦ καὶ τῶν φίλων μηδὲν ἐντρεπόμενος, πῶς τούτου
χρή ποτε φείσασθαι; πῶς δ᾽ οὐ φυλάξασθαι, εἰ-

δότας αὐτοῦ τὰς μεταβολὰς, ὡς μὴ καὶ ἡμᾶς ταὐτὸ δυνασθῇ ποιῆσαι; Ἡμεῖς οὖν τοῦτον ὑπάγομεν καὶ ὡς ἐπιβουλεύοντα, καὶ ὡς προδιδόντα ἡμᾶς τε
34 καὶ ὑμᾶς. Ὡς δ' εἰκότα ποιοῦμεν, καὶ τάδ' ἐννοήσατε. Καλλίστη μὲν γὰρ δήπου δοκεῖ πολιτεία εἶναι ἡ Λακεδαιμονίων· εἰ δὲ ἐκείνῃ ἐπιχειρήσειέ τις τῶν Ἐφόρων, ἀντὶ τοῦ τοῖς πλείοσι πείθεσθαι, ψέγειν τε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐναντιοῦσθαι τοῖς πραττομένοις, οὐκ ἂν οἴεσθε αὐτὸν καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἐφόρων καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλης ἁπάσης πόλεως τῆς μεγίστης τιμωρίας ἀξιωθῆναι; Καὶ ὑμεῖς οὖν, ἐὰν σωφρονῆτε, οὐ τούτου, ἀλλ' ὑμῶν φείσεσθε· ὡς οὗτος, σωθεὶς μὲν, πολλοὺς ἂν μέγα φρονεῖν ποιήσειε τῶν ἐναντία γιγνωσκόντων ὑμῖν· ἀπολόμενος δὲ, πάντων καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ἔξω ὑποτέμοι ἂν τὰς ἐλπίδας.

35 Ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐκαθέζετο· Θηραμένης δὲ ἀναστὰς ἔλεξεν·

Ἀλλὰ πρῶτον μὲν μνησθήσομαι, ὦ ἄνδρες, ὃ τελευταῖον κατ' ἐμοῦ εἶπε. Φησὶ γάρ με τοὺς στρατηγοὺς ἀποκτεῖναι κατηγοροῦντα. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἦρχον κατ' ἐκείνων λόγου, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἔφασαν, προσταχθέντα με ὑφ' ἑαυτῶν οὐκ ἀνελέσθαι τοὺς δυστυχοῦντας ἐν τῇ περὶ Λέσβον ναυμαχίᾳ. Ἐγὼ δὲ ἀπολογούμενος, ὡς διὰ τὸν χειμῶνα οὐδὲ πλεῖν, μὴ ὅτι ἀναιρεῖσθαι τοὺς ἄνδρας δυνατὸν ἦν, ἔδοξα τῇ πόλει εἰκότα λέγειν, ἐκεῖνοι δὲ ἑαυτῶν κατηγορεῖν ἐφαίνοντο· φάσκοντες γὰρ, οἷόν τε εἶναι

σῶσαι τοὺς ἄνδρας, προέμενοι αὐτοὺς ἀπολέσθαι,
ἀποπλέοντες ᾤχοντο. Οὐ μέντοι θαυμάζω γε τὸ 36
Κριτίαν παρανενομηκέναι· ὅτε γὰρ ταῦτα ἦν, οὐ
παρὼν ἐτύγχανεν, ἀλλ᾽ ἐν Θετταλίᾳ μετὰ Προμη-
θέως δημοκρατίαν κατασκευασείων, καὶ τοὺς πενέ-
στας ὥπλιζεν ἐπὶ τοὺς δεσπότας. Ὧν μὲν οὖν οὗ- 37
τος ἐκεῖ ἔπραττε, μηδὲν ἐνθάδε γένοιτο· τάδε γε
μέντοι ὁμολογῶ ἐγὼ τούτῳ, εἴ τις ὑμᾶς μὲν τῆς ἀρ-
χῆς βούλεται παῦσαι, τοὺς δ᾽ ἐπιβουλεύοντας ὑμῖν
ἰσχυροὺς ποιεῖν, δίκαιον εἶναι τῆς μεγίστης αὐτὸν
τιμωρίας τυγχάνειν· ὅστις μέντοι ὁ ταῦτα πράττων
ἐστὶν, οἶμαι ἂν ὑμᾶς κάλλιστα κρίνειν, τά τε πε-
πραγμένα, καὶ ἃ νῦν πράττει ἕκαστος ἡμῶν, εἰ
κατανοήσετε. Οὐκοῦν μέχρι μὲν τοῦ ὑμᾶς τε κατα- 38
στῆναι ἐς τὴν βουλὴν, καὶ ἀρχὰς ἀποδειχθῆναι, καὶ
τοὺς ὁμολογουμένως συκοφάντας ὑπάγεσθαι, πάν-
τες ταὐτὰ ἐγιγνώσκομεν· ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἤρξαντο ἄν-
δρας καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς ξυλλαμβάνειν, ἐκ τού-
του κἀγὼ ἠρξάμην τἀναντία τούτοις γιγνώσκειν.
Ἤιδειν γὰρ, ὅτι, ἀποθνήσκοντος μὲν Λέοντος τοῦ 39
Σαλαμινίου, ἀνδρὸς καὶ ὄντος καὶ δοκοῦντος ἱκα-
νοῦ εἶναι, ἀδικοῦντος δ᾽ οὐδὲ ἓν, οἱ ὅμοιοι τούτῳ
φοβήσοιντο, φοβούμενοι δὲ ἐναντίοι τῇδε τῇ πολι-
τείᾳ ἔσοιντο. Ἐγίγνωσκον δὲ, ὅτι, ξυλλαμβανο-
μένου Νικηράτου τοῦ Νικίου, καὶ πλουσίου, καὶ
οὐδὲν πώποτε δημοτικὸν οὔτε αὐτοῦ οὔτε τοῦ πα-
τρὸς πράξαντος, οἱ τούτῳ ὅμοιοι δυσμενεῖς ὑμῖν
γενήσοιντο. Ἀλλὰ μὴν, καὶ Ἀντιφῶντος ὑφ᾽ ὑμῶν 40

ἀπολλυμένου, ὃς ἐν τῷ πολέμῳ δύο τριήρεις εὖ πλεούσας παρείχετο, ἠπιστάμην, ὅτι καὶ οἱ πρόθυμοι τῇ πόλει γεγενημένοι πάντες ὑπόπτως ὑμῖν ἕξοιεν. Ἀντεῖπον δὲ καί, ὅτε τῶν μετοίκων ἕνα ἕκαστον λαβεῖν ἔφασαν χρῆναι· εὔδηλον γὰρ ἦν, ὅτι, τούτων ἀπολομένων, καὶ οἱ μέτοικοι ἅπαντες πολέμιοι τῇ
41 πολιτείᾳ ἔσοιντο. Ἀντεῖπον δὲ καί, ὅτε τὰ ὅπλα τοῦ πλήθους παρῃροῦντο, οὐ νομίζων χρῆναι ἀσθενῆ τὴν πόλιν ποιεῖν· οὐδὲ γὰρ τοὺς Λακεδαιμονίους ἑώρων τούτου ἕνεκα βουλομένους περισῶσαι ἡμᾶς, ὅπως, ὀλίγοι γενόμενοι, μηδὲν δυναίμεθα αὐτοὺς ὠφελεῖν· ἐξῆν γὰρ αὐτοῖς, εἰ τούτου γε δέοιντο, καὶ μηδένα λιπεῖν, ὀλίγον ἔτι χρόνον τῷ λιμῷ πιέ-
42 σαντας. Οὐδέ γε τὸ φρουροὺς μισθοῦσθαι ξυνήρεσκέ μοι, ἐξὸν αὐτῶν τῶν πολιτῶν τοσούτους προςλαμβάνειν, ἕως ῥᾳδίως οἱ ἄρχοντες ἐμέλλομεν τῶν ἀρχομένων κρατήσειν. Ἐπεί γε μὴν πολλοὺς ἑώρων ἐν τῇ πόλει τῇ ἀρχῇ τῇδε δυσμενεῖς, πολλοὺς δὲ φυγάδας γενομένους, οὐκ ἂν ἐδόκει μοι, οὔτε Θρασύβουλον, οὔτε Ἄνυτον, οὔτε Ἀλκιβιάδην φυγαδεύειν· ᾔδειν γάρ, ὅτι οὕτω γε τὸ ἀντίπαλον ἰσχυρὸν ἔσοιτο, εἰ τῷ μὲν πλήθει ἡγεμόνες ἱκανοὶ προςγενήσοιντο, τοῖς δὲ ἡγεῖσθαι βουλομένοις ξύμμα-
43 χοι πολλοὶ φανήσοιντο. Ὁ ταῦτ᾽ οὖν νομοθετῶν ἐν τῷ φανερῷ, πότερα εὐμενὴς ἂν δικαίως, ἢ προδότης νομίζοιτο; Οὐχ οἱ ἐχθρούς, ὦ Κριτία, κωλύοντες πολλοὺς ποιεῖσθαι, οὐδὲ οἱ ξυμμάχους πλείστους διδάσκοντες κτᾶσθαι, οὗτοι τοὺς πολε-

μίους ἰσχυροὺς ποιοῦσιν· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον οἱ ἀδίκως τε χρήματα ἀφαιρούμενοι, καὶ τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας ἀποκτείνοντες, οὗτοί εἰσιν οἱ καὶ πολλοὺς τοὺς ἐναντίους ποιοῦντες, καὶ προδιδόντες οὐ μόνον τοὺς φίλους, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς, δι᾽ αἰσχροκέρδειαν. Εἰ δὲ μὴ ἄλλως γνωστὸν, ὅτι ἀληθῆ 44
λέγω, ὧδε ἐπισκέψασθε. Πότερον οἴεσθε, Θρασύβουλον, καὶ Ἄνυτον, καὶ τοὺς ἄλλους φυγάδας, ἃ ἐγὼ λέγω, μᾶλλον ἂν ἐνθάδε βούλεσθαι γίγνεσθαι, ἢ ἃ οὗτοι πράττουσιν; Ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι, νῦν μὲν αὐτοὺς νομίζειν, ξυμμάχων πάντα μεστὰ εἶναι· εἰ δὲ τὸ κράτιστον τῆς πόλεως προσφιλῶς ἡμῖν εἶχε, χαλεπὸν ἂν ἡγεῖσθαι εἶναι καὶ τὸ ἐπιβαίνειν ποι τῆς χώρας. Ἃ δ᾽ αὖ εἶπεν, ὡς ἐγώ εἰμι 45
οἷος ἀεί ποτε μεταβάλλεσθαι, κατανοήσατε καὶ ταῦτα. Τὴν μὲν γὰρ τῶν τετρακοσίων πολιτείαν καὶ αὐτὸς δήπου ὁ δῆμος ἐψηφίσατο, διδασκόμενος, ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι πάσῃ πολιτείᾳ μᾶλλον ἂν, ἢ δημοκρατίᾳ, πιστεύσειαν. Ἐπεὶ δέ γε ἐκεῖνοι μὲν 46
οὐδὲν ἀνίεσαν, οἱ δὲ ἀμφὶ Ἀριστοτέλην καὶ Μελάνθιον καὶ Ἀρίσταρχον, στρατηγοῦντες, φανεροὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῷ χώματι ἔρυμα τειχίζοντες, ἐς ὃ ἐβούλοντο τοὺς πολεμίους δεξάμενοι ὑφ᾽ αὑτοῖς καὶ τοῖς ἑτέροις τὴν πόλιν ποιήσασθαι· εἰ ταῦτ᾽ αἰσθανόμενος ἐγὼ διεκώλυσα, τοῦτ᾽ ἔστι προδότην εἶναι τῶν φίλων; Ἀποκαλεῖ δὲ κόθορνόν με, ὡς ἀμφο- 47
τέροις πειρώμενον ἁρμόττειν. Ὅστις δὲ μηδετέροις ἀρέσκει, τοῦτον, ὦ πρὸς τῶν Θεῶν, τί ποτε καὶ

καλέσαι χρή; Σὺ γὰρ δὴ ἐν μὲν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων μισοδημότατος ἐνομίζου, ἐν δὲ τῇ ἀριστοκρα-
48 τίᾳ πάντων μισοχρηστότατος γεγένησαι. Ἐγὼ δ', ὦ Κριτία, κείνοις μὲν ἀεί ποτε πολεμῶ, τοῖς οὐ πρόσθεν οἰομένοις καλὴν ἂν δημοκρατίαν εἶναι, πρὶν ἂν καὶ οἱ δοῦλοι, καὶ οἱ δι' ἀπορίαν δραχμῆς ἂν ἀποδόμενοι τὴν πόλιν, δραχμῆς μετέχοιεν· καὶ τοῖσδέ γ' αὖ ἀεὶ ἐναντίος εἰμὶ, οἳ οὐκ οἴονται καλὴν ἂν ἐγγενέσθαι ὀλιγαρχίαν, πρὶν ἂν ἐς τὸ ὑπ' ὀλίγων τυραννεῖσθαι τὴν πόλιν καταστήσειαν. Τὸ μέντοι σὺν τοῖς δυναμένοις, καὶ μεθ' ἵππων καὶ μετ' ἀσπίδων ὠφελεῖν διὰ τοῦτο τὴν πολιτείαν, πρόσθεν ἄριστον
49 ἡγούμην εἶναι, καὶ νῦν οὐ μεταβάλλομαι. Εἰ δ' ἔχεις εἰπεῖν, ὦ Κριτία, ὅπου ἐγὼ ξὺν τοῖς δημοτικοῖς ἢ τυραννικοῖς τοὺς καλούς τε κἀγαθοὺς ἀποστερεῖν πολιτείας ἐπεχείρησα, λέγε· ἐὰν γὰρ ἐλεγχθῶ ἢ νῦν ταῦτα πράττων, ἢ πρότερον πώποτε ταῦτα πεποιηκὼς, ὁμολογῶ, τὰ πάντων ἐσχατώτατα παθὼν ἂν δικαίως ἀποθνήσκειν.

50 Ὡς δ' εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο, καὶ ἡ βουλὴ δήλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα, γνοὺς ὁ Κριτίας, ὅτι, εἰ ἐπιτρέψει τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ, ἀναφεύξοιτο, καὶ τοῦτο οὐ βιωτὸν ἡγησάμενος, προσελθὼν καὶ διαλεχθείς τι τοῖς τριάκοντα ἐξῆλθε, καὶ ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερῶς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυ-
51 φάκτοις. Πάλιν δ' εἰσελθὼν, εἶπεν· Ἐγὼ, ὦ βουλὴ, νομίζω, προστάτου ἔργον εἶναι οἵου δεῖ,

ὃς ἂν, ὁρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους, μὴ ἐπιτρέπῃ. Καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ποιήσω. Καὶ γὰρ οἵδε οἱ ἐφεστηκότες οὔ φασιν ἡμῖν ἐπιτρέψειν, εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα, τὸν φανερῶς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις, τῶν μὲν ἐν τοῖς τρισχιλίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου· τῶν δ᾽ ἔξω τοῦ καταλόγου κυρίους εἶναι τοὺς τριάκοντα θανατοῦν. Ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, ξυνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν. Καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης, ἀνεπή- 52
δησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν, καὶ εἶπεν· Ἐγὼ δ᾽, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἱκετεύω τὰ πάντων ἐννομώτατα, μὴ ἐπὶ Κριτίᾳ εἶναι ἐξαλείφειν μήτε ἐμὲ, μήτε ὑμῶν ὃν ἂν βούληται, ἀλλ᾽, ὅνπερ νόμον οὗτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι. Καὶ τοῦτο μὲν, ἔφη, μὰ τοὺς 53
θεοὺς, οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν μοι ἀρκέσει ὅδε ὁ βωμός· ἀλλὰ βούλομαι καὶ τοῦτο ἐπιδεῖξαι, ὅτι οὗτοι οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἀνθρώπους ἀδικώτατοι, ἀλλὰ καὶ περὶ θεοὺς ἀσεβέστατοι. Ὑμῶν μέντοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες καλοὶ κἀγαθοὶ, θαυμάζω, εἰ μὴ βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα γιγνώσκοντες, ὅτι οὐδὲν τὸ ἐμὸν ὄνομα εὐεξαλειπτότερον, ἢ τὸ ὑμῶν ἑκάστου. Ἐκ δὲ τούτου ἐκέλευσε μὲν ὁ τῶν τριάκοντα κῆρυξ τοὺς ἕνδεκα ἐπὶ τὸν Θηραμένην. Ἐκεῖνοι δὲ εἰσελ- 54
θόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἡγουμένου αὐτῶν Σατύρου, τοῦ θρασυτάτου αὐτῶν καὶ ἀναιδεστάτου, εἶπε

μὲν ὁ Κριτίας· Παραδίδομεν ὑμῖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ κατακεκριμένον κατὰ τὸν νόμον· ὑμεῖς δὲ λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες, οἱ ἕνδεκα, οὗ δεῖ, τὰ ἐκ τούτων
55 πράσσετε. Ὡς δὲ ταῦτα εἶπεν, εἷλκε μὲν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἷλκον δὲ οἱ ὑπηρέται. Ὁ δὲ Θηραμένης, ὥσπερ εἰκὸς, καὶ θεοὺς ἐπεκαλεῖτο καὶ ἀνθρώπους, καθορᾷν τὰ γιγνόμενα. Ἡ δὲ βουλὴ ἡσυχίαν εἶχεν, ὁρῶσα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις ὁμοίους Σατύρῳ, καὶ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου πλῆρες τῶν φρουρῶν, καὶ οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι
56 ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν. Οἱ δ' ἀπήγαγον τὸν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς, μάλα μεγάλῃ τῇ φωνῇ δηλοῦντα, οἷα ἔπασχε. Λέγεται δὲ ἓν ῥῆμα καὶ τοῦτο αὐτοῦ. Ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος, ὅτι οἰμώξοιτο, εἰ μὴ σιωπήσειεν, ἐπήρετο· Ἂν δὲ σιωπῶ, οὐκ ἄρα, ἔφη, οἰμώξομαι; Καὶ ἐπεί γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος τὸ κώνειον ἔπιε, τὸ λειπόμενον ἔφασαν ἀποκοτταβίσαντα εἰπεῖν αὐτόν· Κριτίᾳ τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ. Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα· ἐκεῖνο δὲ κρίνω τοῦ ἀνδρὸς ἀγαστὸν, τὸ, τοῦ θανάτου παρεστηκότος, μήτε τὸ φρόνιμον, μήτε τὸ παιγνιῶδες ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆς.

CAP. IV.

Θηραμένης μὲν δὴ οὕτως ἀπέθανεν· οἱ δὲ τριάκοντα, ὡς ἐξὸν ἤδη αὐτοῖς τυραννεῖν ἀδεῶς, προεῖπον μὲν τοῖς ἔξω τοῦ καταλόγου, μὴ εἰσιέναι ἐς τὸ ἄστυ, ἦγον δὲ ἐκ τῶν χωρίων, ἵνα αὐτοὶ καὶ οἱ φί-

λοι τοὺς τούτων ἀγροὺς ἔχοιεν. Φευγόντων δὲ ἐς τὸν
Πειραιᾶ, καὶ ἐντεῦθεν πολλοὺς ἄγοντες ἐνέπλησαν
καὶ τὰ Μέγαρα καὶ τὰς Θήβας τῶν ὑποχωρούντων.
Ἐκ δὲ τούτου Θρασύβουλος, ὁρμηθεὶς ἐκ Θη- 2
βῶν ὡς σὺν ἑβδομήκοντα, Φυλὴν χωρίον καταλαμ-
βάνει ἰσχυρόν. Οἱ δὲ τριάκοντα ἐβοήθουν ἐκ τοῦ
ἄστεος σύν τε τοῖς τρισχιλίοις καὶ σὺν τοῖς ἱππεῦσι,
καὶ μάλ' εὐημερίας οὔσης. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, εὐ-
θὺς μὲν θρασυνόμενοί τινες τῶν νέων προσέβαλον
πρὸς τὸ χωρίον, καὶ ἐποίησαν μὲν οὐδὲν, τραύματα
δὲ λαβόντες ἀπῆλθον. Βουλομένων δὲ τῶν τριάκοντα 3
ἀποτειχίζειν, ὅπως ἐκπολιορκήσειαν αὐτοὺς, ἀπο-
κλείσαντες αὐτοῖς τὰς ἐφόδους τῶν ἐπιτηδείων, ἐπι-
γίγνεται τῆς νυκτὸς χιὼν παμπληθής· καὶ τῇ ὑστε-
ραίᾳ οἵδε νιφόμενοι ἀπῆλθον ἐς τὸ ἄστυ, μάλα
συχνοὺς τῶν σκευοφόρων ὑπὸ τῶν ἐκ Φυλῆς ἀποβα-
λόντες. Γιγνώσκοντες δὲ, ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν 4
λεηλατήσοιεν, εἰ μή τις φυλακὴ ἔσοιτο, διαπέμ-
πουσιν ἐς τὰς ἐσχατιὰς, ὅσον πεντεκαίδεκα στάδια
ἀπὸ Φυλῆς, τούς τε Λακωνικοὺς πλὴν ὀλίγων φρου-
ροὺς, καὶ τῶν ἱππέων δύο φυλάς. Οὗτοι δὲ στρα-
τοπεδευσάμενοι ἐν χωρίῳ λασίῳ, ἐφύλαττον. Ὁ δὲ 5
Θρασύβουλος, ἤδη συνειλεγμένων ἐς τὴν Φυλὴν
περὶ ἑπτακοσίους, λαβὼν αὐτοὺς, καταβαίνει τῆς
νυκτός. Θέμενος δὲ τὰ ὅπλα ὅσον τρία ἢ τέτταρα
στάδια ἀπὸ τῶν φρουρῶν, ἡσυχίαν εἶχεν. Ἐπεὶ 6
δὲ πρὸς ἡμέραν ἐγίγνετο, καὶ ἤδη ἀνίσταντο, ὅποι
ἐδεῖτο ἕκαστος, ἀπὸ τῶν ὅπλων, καὶ οἱ ἱπποκό-

μοι ψήχοντες τοὺς ἵππους ψόφον ἐποίουν, ἐν τούτῳ ἀναλαβόντες οἱ περὶ Θρασύβουλον τὰ ὅπλα, δρόμῳ προσέπιπτον· καὶ ἔστι μὲν οὓς αὐτῶν κατέλαβον, πάντας δὲ τρεψάμενοι ἐδίωξαν ἓξ ἢ ἑπτὰ στάδια· καὶ ἀπέκτειναν τῶν μὲν ὁπλιτῶν πλέον ἢ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, τῶν δὲ ἱππέων Νικόστρατόν τε, τὸν καλὸν ἐπικαλούμενον, καὶ ἄλλους δὲ δύο, ἔτι
7 καταλαβόντες ἐν ταῖς εὐναῖς. Ἐπαναχωρήσαντες δὲ, καὶ τρόπαιον στησάμενοι, συσκευασάμενοι ὅπλα τε, ὅσα ἔλαβον, καὶ σκεύη, ἀπῆλθον ἐπὶ Φυλῆς. Οἱ δὲ ἐξ ἄστεος ἱππεῖς βοηθήσαντες τῶν μὲν πολεμίων οὐδένα ἔτι εἶδον· προσμείναντες δὲ, ἕως τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο οἱ προσήκοντες, ἀνεχώρησαν ἐς
8 τὸ ἄστυ. Ἐκ δὲ τούτου οἱ τριάκοντα, οὐκέτι νομίζοντες ἀσφαλῆ σφίσι τὰ πράγματα, ἐβουλήθησαν Ἐλευσῖνα ἐξιδιώσασθαι, ὥστε εἶναι σφίσι καταφυγὴν, εἰ δεήσοι. Καὶ παραγγείλαντες τοῖς ἱππεῦσιν, ἦλθον ἐς Ἐλευσῖνα Κριτίας τε καὶ οἱ ἄλλοι τῶν τριάκοντα· ἐξέτασίν τε ποιήσαντες ἐν τοῖς ἱππεῦσι, φάσκοντες, εἰδέναι βούλεσθαι, πόσοι εἶεν καὶ πόσης φυλακῆς προσδεήσοιντο, ἐκέλευον ἀπογράφεσθαι πάντας· τὸν δὲ ἀπογραψάμενον ἀεὶ διὰ τῆς πυλίδος ἐπὶ τὴν θάλατταν ἐξιέναι. Ἐπὶ δὲ τῷ αἰγιαλῷ τοὺς μὲν ἱππέας ἔνθεν καὶ ἔνθεν κατέστησαν, τὸν δ᾽ ἐξιόντα ἀεὶ οἱ ὑπηρέται ξυνέδουν. Ἐπεὶ δὲ πάντες ξυνειλημμένοι ἦσαν, Λυσίμαχον τὸν ἵππαρχον ἐκέλευσαν ἀναγαγόντα παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς ἕνδεκα.
9 Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐς τὸ Ὠιδεῖον παρεκάλεσαν τοὺς ἐν

τῷ καταλόγῳ ὁπλίτας καὶ τοὺς ἄλλους ἱππέας. Ἀνα-
στας δὲ Κριτίας ἔλεξεν· Ἡμεῖς, ἔφη, ὦ ἄνδρες,
οὐδὲν ἧττον ὑμῖν κατασκευάζομεν τὴν πολιτείαν, ἢ
ἡμῖν αὐτοῖς. Δεῖ οὖν ὑμᾶς, ὥσπερ καὶ τιμῶν με-
θέξετε, οὕτω καὶ τῶν κινδύνων μετέχειν. Τῶν οὖν
ξυνειλεγμένων Ἐλευσινίων καταψηφιστέον ἐστὶν, ἵνα
ταὐτὰ ἡμῖν καὶ θαῤῥῆτε καὶ φοβῆσθε. Δείξας δέ
τι χωρίον, ἐς τοῦτο ἐκέλευσε φανερὰν φέρειν τὴν
ψῆφον. Οἱ δὲ Λακωνικοὶ φρουροὶ ἐν τῷ ἡμί- 10
σει τοῦ Ὠιδείου ἐξωπλισμένοι ἦσαν· ἦν δὲ ταῦ-
τα ἀρεστὰ καὶ τῶν πολιτῶν ὅσοις τὸ πλεονεκτεῖν
μόνον ἔμελεν.

Ἐκ δὲ τούτου λαβὼν ὁ Θρασύβουλος τοὺς ἀπὸ
Φυλῆς, περὶ χιλίους ἤδη ξυνειλεγμένους, ἀφικνεῖ-
ται τῆς νυκτὸς ἐς τὸν Πειραιᾶ. Οἱ δὲ τριάκοντα,
ἐπεὶ ᾔσθοντο ταῦτα, ἐβοήθουν εὐθὺς αὐτοῖς ξύν
τε τοῖς Λακωνικοῖς, καὶ ξὺν τοῖς ἱππεῦσι καὶ τοῖς
ὁπλίταις· ἔπειτα ἐχώρουν κατὰ τὴν ἐς τὸν Πειραιᾶ
ἁμαξιτὸν ἀναφέρουσαν. Οἱ δὲ ἀπὸ Φυλῆς ἔτι μὲν 11
ἐπεχείρησαν μὴ ἀνιέναι αὐτούς· ἐπεὶ δὲ μέγας ὁ
κύκλος ὢν πολλῆς φυλακῆς ἐδόκει δεῖσθαι, οὔπω
πολλοῖς οὖσι, ξυνεσπειράθησαν ἐπὶ τὴν Μουνυχίαν.
Οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἄστεος ἐς τὴν Ἱπποδάμειαν ἀγορὰν ἐλ-
θόντες, πρῶτον μὲν ξυνετάξαντο, ὥστε ἐμπλῆσαι
τὴν ὁδὸν, ᾗ φέρει πρός τε τὸ ἱερὸν τῆς Μουνυχίας
Ἀρτέμιδος καὶ τὸ Βενδίδειον· καὶ ἐγένοντο βάθος
οὐκ ἔλαττον, ἢ ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων. Οὕτω δὲ
ξυντεταγμένοι ἐχώρουν ἄνω. Οἱ δὲ ἀπὸ Φυλῆς ἀν- 12

τανέπλησαν μὲν τὴν ὁδὸν, βάθος δὲ οὐ πλέον ἢ ἐς δέκα ὁπλίτας ἐγένοντο. Ἐτάχθησαν μέντοι ἐπ' αὐτοῖς πελτοφόροι τε καὶ ψιλοὶ ἀκοντισταὶ, ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ πετροβόλοι. Οὗτοι μέντοι συχνοὶ ἦσαν· καὶ γὰρ αὐτόθεν προσεγένοντο. Ἐν ᾧ δὲ προσήεσαν οἱ ἐναντίοι, Θρασύβουλος τοὺς μετ' αὐτοῦ θέσθαι κελεύσας τὰς ἀσπίδας, καὶ αὐτὸς θέμενος, τὰ δ' ἄλλα ὅπλα ἔχων, κατὰ μέσον στὰς, ἔλεξεν·

13 Ἄνδρες πολῖται, τοὺς μὲν διδάξαι, τοὺς δὲ ἀναμνῆσαι ὑμῶν βούλομαι, ὅτι εἰσὶ τῶν προσιόντων οἱ μὲν τὸ δεξιὸν ἔχοντες, οὓς ὑμεῖς ἡμέρᾳ πέμπτῃ τρεψάμενοι ἐδιώξατε· οἱ δ' ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου ἔσχατοι, οὗτοι δὲ οἱ τριάκοντα, οἳ ἡμᾶς καὶ πόλεως ἀπεστέρουν οὐδὲν ἀδικοῦντας, καὶ οἰκιῶν ἐξήλαυνον, καὶ τοὺς φιλτάτους τῶν ἡμετέρων ἀπεσημαίνοντο. Ἀλλὰ νῦν τοι παραγεγένηνται, οὗ οὗτοι μὲν οὔποτε
14 ᾤοντο, ἡμεῖς δὲ ἀεὶ εὐχόμεθα. Ἔχοντες γὰρ ὅπλα μὲν ἐναντίοι αὐτοῖς καθέσταμεν· οἱ δὲ θεοὶ, ὅτι ποτὲ καὶ δειπνοῦντες ξυνελαμβανόμεθα καὶ καθεύδοντες καὶ ἀγοράζοντες, οἱ δὲ καὶ οὐχ ὅπως ἀδικοῦντες, ἀλλ' οὐδ' ἐπιδημοῦντες ἐφυγαδευόμεθα, νῦν φανερῶς ἡμῖν ξυμμαχοῦσι. Καὶ γὰρ ἐν εὐδίᾳ χειμῶνα ποιοῦσιν, ὅταν ἡμῖν ξυμφέρῃ· καὶ ὅταν ἐπιχειρῶμεν, πολλῶν ὄντων ἐναντίων, ὀλίγοις οὖσι
15 τρόπαια ἵστασθαι διδόασι. Καὶ νῦν δὲ κεκομίκασιν ἡμᾶς ἐς χωρίον, ἐν ᾧ οὗτοι μὲν οὔτε βάλλειν οὔτε ἀκοντίζειν ὑπὲρ τῶν προτεταγμένων, διὰ τὸ πρὸς ὄρθιον ἰέναι, δύναιντ' ἄν· ἡμεῖς δὲ, ἐς τὸ

κάταντες καὶ δόρατα ἀφιέντες καὶ ἀκόντια καὶ πέ-
τρους, ἐξιξόμεθά τε αὐτῶν, καὶ πολλοὺς κατατρώ-
σομεν. Καὶ ᾤετο μὲν ἄν τις δεήσειν τοῖς γε πρωτο- 16
στάταις ἐκ τοῦ ἴσου μάχεσθαι· νῦν δὲ, ἂν ὑμεῖς,
ὥσπερ προσήκει, προθύμως ἀφιῆτε τὰ βέλη, ἁμαρ-
τήσεται μὲν οὐδεὶς, ὧν γε μεστὴ ἡ ὁδὸς, φυλαττό-
μενοι δὲ δραπετεύσουσιν ἀεὶ ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν· ὥστε
ἐξέσται ὥσπερ τυφλοὺς καὶ τύπτειν, ὅπου ἂν βου-
λώμεθα, καὶ ἐναλλομένους ἀνατρέπειν. Ἀλλ᾽, ὦ 17
ἄνδρες, οὕτω χρὴ ποιεῖν, ὅπως ἕκαστός τις ἑαυτῷ
ξυνείσεται τῆς νίκης αἰτιώτατος ὤν. Αὕτη γὰρ
ἡμῖν, ἂν θεὸς θέλῃ, νῦν ἀποδώσει καὶ πατρίδα,
καὶ οἴκους, καὶ ἐλευθερίαν, καὶ τιμὰς, καὶ παῖ-
δας, οἷς εἰσι, καὶ γυναῖκας. Ὦ μακάριοι δῆτα,
οἳ ἂν ἡμῶν νικήσαντες ἐπίδωσι τὴν πασῶν ἡδίστην
ἡμέραν· εὐδαίμων δὲ καὶ ἄν τις ἀποθάνῃ· μνη-
μείου γὰρ οὐδεὶς οὕτω πλούσιος ὢν καλοῦ τεύξεται.
Ἐξάρξω μὲν οὖν ἐγὼ, ἡνίκ᾽ ἂν καιρὸς ᾖ, παιᾶνα·
ὅταν δὲ τὸν Ἐνυάλιον παρακαλέσωμεν, τότε πάν-
τες ὁμοθυμαδὸν, ἀνθ᾽ ὧν ὑβρίσθημεν, τιμωρώμε-
θα τοὺς ἄνδρας.

Ταῦτα δ᾽ εἰπὼν, καὶ μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς 18
ἐναντίους, ἡσυχίαν εἶχε· καὶ γὰρ ὁ μάντις παρήγ-
γειλεν αὐτοῖς, μὴ πρότερον ἐπιτίθεσθαι, πρὶν ἂν
τῶν σφετέρων ἢ πέσοι τὶς, ἢ τρωθείη· ἐπειδὰν μέν-
τοι τοῦτο γένηται, ἡγησόμεθα μὲν, ἔφη, ἡμεῖς·
νίκη δὲ ἡμῖν ἔσται ἑπομένη, ἐμοὶ μέντοι θάνατος,
ὥς γ᾽ ἐμοὶ δοκεῖ. Καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ᾽ ἐπεὶ ἀνέ- 19

λαβὸν τὰ ὅπλα, αὐτὸς μὲν, ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τι-
νὸς ἀγόμενος, ἐκπηδήσας πρῶτος, ἐμπεσὼν τοῖς πο-
λεμίοις ἀποθνήσκει, (καὶ τέθαπται ἐν τῇ διαβάσει
τοῦ Κηφισσοῦ,) οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων καὶ κατεδίωξαν
μέχρι τοῦ ὁμαλοῦ. Ἀπέθανον δ' ἐνταῦθα τῶν μὲν
τριάκοντα Κριτίας τε καὶ Ἱππόμαχος, τῶν δ' ἐν Πει-
ραιεῖ δέκα ἀρχόντων Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, τῶν
δ' ἄλλων περὶ ἑβδομήκοντα. Καὶ τὰ μὲν ὅπλα
ἔλαβον, τοὺς δὲ χιτῶνας οὐδενὸς τῶν πολιτῶν ἐσκύ-
λευσαν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, καὶ τοὺς νεκροὺς
ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν, προσιόντες ἀλλήλοις πολ-
20 λοὶ διελέγοντο. Κλεόκριτος δὲ, ὁ τῶν μυστῶν κή-
ρυξ, μάλ' ἔμφωνος ὢν, κατασιωπησάμενος ἔλεξεν·
Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι
βούλεσθε; ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς κακὸν οὐδεπώποτε ἐποιή-
σαμεν, μετεσχήκαμεν δὲ ὑμῖν καὶ ἱερῶν τῶν σεμνο-
τάτων, καὶ θυσιῶν, καὶ ἑορτῶν τῶν καλλίστων,
καὶ ξυγχορευταὶ καὶ ξυμφοιτηταὶ γεγενήμεθα, καὶ
ξυστρατιῶται, καὶ πολλὰ μεθ' ὑμῶν κεκινδυνεύ-
καμεν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς
κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθε-
21 ρίας. Πρὸς θεῶν πατρῴων καὶ μητρῴων, καὶ
ξυγγενείας, καὶ κηδεστίας, καὶ ἑταιρίας, (πάντων
γὰρ τούτων πολλοὶ κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις) αἰδούμε-
νοι καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, παύσασθε ἁμαρτά-
νοντες ἐς τὴν πατρίδα, καὶ μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνο-
σιωτάτοις τριάκοντα, οἳ ἰδίων κερδέων ἕνεκα ὀλί-
γου δεῖν πλείους ἀπεκτόνασιν Ἀθηναίων ἐν ὀκτὼ

μησίν, ἢ πάντες Πελοποννήσιοι δέκα ἔτη πολεμοῦντες. Ἐξὸν δ' ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι, 22
οὗτοι τὸν πάντων αἴσχιστόν τε καὶ χαλεπώτατον καὶ ἀνοσιώτατον καὶ ἔχθιστον καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους παρέχουσιν. Ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπίστασθε, ὅτι καὶ τῶν νῦν ὑφ' ἡμῶν ἀποθανόντων οὐ μόνον ὑμεῖς, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἔστιν οὓς πολλὰ κατεδακρύσαμεν.

Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν. Οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες, καὶ διὰ τὸ τοιαῦτα προσακούειν, τοὺς μεθ' ἑαυτῶν ἀπήγαγον ἐς τὸ ἄστυ. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν τριά- 23
κοντα πάνυ δὴ ταπεινοὶ καὶ ἔρημοι ξυνεκάθηντο ἐν τῷ ξυνεδρίῳ· τῶν δὲ τρισχιλίων ὅπου ἕκαστοι τεταγμένοι ἦσαν, πανταχοῦ διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους. Ὅσοι μὲν γὰρ ἐπεποιήκεσάν τι βιαιότερον καὶ ἐφοβοῦντο, ἐντόνως ἔλεγον, ὡς οὐ χρὴ καθυφίεσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ· ὅσοι δὲ ἐπίστευον μηδὲν ἠδικηκέναι, αὐτοί τε ἀνελογίζοντο, καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκον, ὡς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν, καὶ τοῖς τριάκοντα οὐκ ἔφασαν χρῆναι πείθεσθαι, οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τὴν πόλιν. Καὶ τὸ τελευταῖον ἐψηφίσαντο, ἐκείνους μὲν καταπαῦσαι, ἄλλους δὲ ἑλέσθαι. Καὶ εἵλοντο δέκα, ἕνα ἀπὸ φυλῆς. Καὶ 24
οἱ μὲν τριάκοντα Ἐλευσῖνάδε ἀπῆλθον· οἱ δὲ δέκα τῶν ἐν ἄστει, καὶ μάλα τεταραγμένων καὶ ἀπιστούντων ἀλλήλοις, ξὺν τοῖς ἱππάρχοις ἐπεμέλοντο. Ἐξεκάθευδον δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐν τῷ Ὠιδείῳ, τούς τε ἵππους καὶ τὰς ἀσπίδας ἔχοντες, καὶ δι' ἀπιστίαν

ἐφωδεύοντο μὲν ἀφ' ἑσπέρας ξὺν ταῖς ἀσπίσι κατὰ
τὰ τείχη, τὸ δὲ πρὸς ὄρθρον ξὺν τοῖς ἵπποις, ἀεὶ
φοβούμενοι, μὴ ἐπεισπέσοιέν τινες αὐτοῖς τῶν ἐκ
25 τοῦ Πειραιῶς. Οἱ δὲ, πολλοὶ ὄντες καὶ παντοδα-
ποὶ, ὅπλα ἐποιοῦντο, οἱ μὲν ξύλινα, οἱ δὲ οἰσύϊνα,
καὶ ταῦτα ἐλευκοῦντο. Πρὶν δὲ ἡμέρας δέκα γενέ-
σθαι, πιστὰ δόντες, οἵτινες ξυμπολεμήσειαν, καὶ
εἰ ξένοι εἶεν, ἰσοτέλειαν ἔσεσθαι, ἐξῄεσαν πολλοὶ
μὲν ὁπλῖται, πολλοὶ δὲ γυμνῆτες, (ἐγένοντο δὲ αὐ-
τοῖς καὶ ἱππεῖς ὡσεὶ ἑβδομήκοντα,) προνομὰς δὲ ποι-
ούμενοι, καὶ λαμβάνοντες ξύλα καὶ ὀπώραν, ἐκά-
26 θευδον πάλιν ἐν Πειραιεῖ. Τῶν δ' ἐκ τοῦ ἄστεος
ἄλλος μὲν οὐδεὶς ξὺν ὅπλοις ἐξῄει, οἱ δὲ ἱππεῖς
ἔστιν ὅτε καὶ λῃστὰς ἐχειροῦντο τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς,
καὶ τὴν φάλαγγα αὐτῶν ἐκακούργουν. Περιέτυχον
δὲ καὶ τῶν Αἰξωνέων τισὶν, ἐς τοὺς αὐτῶν ἀγροὺς
ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια πορευομένοις· καὶ τούτους Λυσί-
μαχος ὁ ἵππαρχος ἀπέσφαξε, πολλὰ λιτανεύοντας,
27 καὶ πολλῶν χαλεπῶς φερόντων ἱππέων. Ἀνταπέ-
κτεινων δὲ καὶ οἱ ἐν Πειραιεῖ τῶν ἱππέων ἐπ' ἀγροῦ
λαβόντες Καλλίστρατον, φυλῆς Λεοντίδος· καὶ γὰρ
ἤδη μέγα ἐφρόνουν, ὥστε καὶ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ
ἄστεος προσέβαλον. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο δεῖ εἰπεῖν τοῦ
μηχανοποιοῦ, τοῦ ἐν τῷ ἄστει, ὃς, ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι
κατὰ τὸν ἐκ Λυκείου δρόμον μέλλοιεν τὰς μηχανὰς
προσάγειν, τὰ ζεύγη ἐκέλευσε πάντα ἁμαξιαίους
λίθους ἄγειν, καὶ καταβάλλειν, ὅπου ἕκαστος βού-
λοιτο τοῦ δρόμου. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, πολλὰ εἷς

ἕκαστος τῶν λίθων πράγματα παρεῖχε. Πεμπόντων 28
δὲ πρέσβεις ἐς Λακεδαίμονα, τῶν μὲν τριάκοντα ἐξ
Ἐλευσῖνος, τῶν δ᾽ ἐν καταλόγῳ ἐξ ἄστεος, καὶ βοη-
θεῖν κελευόντων, ὡς ἀφεστηκότος τοῦ δήμου ἀπὸ
Λακεδαιμονίων, Λύσανδρος λογισάμενος, ὅτι οἷόν
τε εἴη ταχὺ ἐκπολιορκῆσαι τοὺς ἐν τῷ Πειραιεῖ κατά
τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἰ τῶν ἐπιτηδείων ἀπο-
κλεισθείησαν, ξυνέπραξεν, ἑκατόν τε τάλαντα αὐ-
τοῖς δανεισθῆναι, καὶ αὐτὸν μὲν κατὰ γῆν ἁρμο-
στὴν, Λίβυν δὲ τὸν ἀδελφὸν ναυαρχοῦντα ἐκπεμ-
φθῆναι. Καὶ ἐξελθὼν αὐτὸς μὲν Ἐλευσῖνάδε, ξυν-
ελέγετο ὁπλίτας πολλοὺς Πελοποννησίων· ὁ δὲ 29
ναύαρχος κατὰ θάλατταν ἐφύλαττεν, ὅπως μηδὲν
ἐσπλέοι αὐτοῖς τῶν ἐπιτηδείων· ὥστε ταχὺ πάλιν ἐν
ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ ἐν Πειραιεῖ, οἱ δ᾽ ἐν τῷ ἄστει πά-
λιν αὖ μέγα ἐφρόνουν ἐπὶ τῷ Λυσάνδρῳ. Οὕτω δὲ
προχωρούντων, Παυσανίας ὁ βασιλεὺς, φθονήσας
Λυσάνδρῳ, εἰ κατειργασμένος ταῦτα ἅμα μὲν εὐδο-
κιμήσοι, ἅμα δὲ ἰδίας ποιήσοιτο τὰς Ἀθήνας, πεί-
σας τῶν Ἐφόρων τρεῖς, ἐξάγει φρουράν. Ξυνεί- 30
ποντο δὲ καὶ οἱ ξύμμαχοι πάντες, πλὴν Βοιωτῶν
καὶ Καρινθίων. Οὗτοι δ᾽ ἔλεγον μὲν, ὅτι οὐ νο-
μίζοιεν εὐορκεῖν ἂν στρατευόμενοι ἐπ᾽ Ἀθηναίους,
μηδὲν παράσπονδον ποιοῦντας· ἔπραττον δὲ ταῦτα,
ὅτι ἐγίγνωσκον Λακεδαιμονίους βουλομένους τὴν τῶν
Ἀθηναίων χώραν οἰκείαν καὶ πιστὴν ποιήσασθαι.
Ὁ δὲ Παυσανίας ἐστρατοπεδεύσατο μὲν ἐν τῷ Ἁλι-
πέδῳ καλουμένῳ πρὸς τῷ Πειραιεῖ, δεξιὸν ἔχων

κέρας, Λύσανδρος δὲ ξὺν τοῖς μισθοφόροις τὸ εὐώ-
31 νυμον. Πέμπων δὲ πρέσβεις ὁ Παυσανίας πρὸς
τοὺς ἐν Πειραιεῖ, ἐκέλευεν ἀπιέναι ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν·
ἐπεὶ δ᾽ οὐκ ἐπείθοντο, προσέβαλλεν ὅσον ἀπὸ βοῆς
ἕνεκεν, ὅπως μὴ δῆλος εἴη εὐμενὴς αὐτοῖς ὤν. Ἐπεὶ
δ᾽ οὐδὲν τῆς προσβολῆς πράξας ἀπῆλθε, τῇ ὑστε-
ραίᾳ, λαβὼν τῶν μὲν Λακεδαιμονίων δύο μόρας,
τῶν δὲ Ἀθηναίων ἱππέων τρεῖς φυλάς, παρῆλθεν
ἐπὶ τὸν κωφὸν λιμένα, σκοπῶν, πῆ εὐαποτείχιστος
32 εἴη ὁ Πειραιεύς. Ἐπεὶ δὲ ἀπιόντος αὐτοῦ προσέ-
θεόν τινες, καὶ πράγματα αὐτῷ παρεῖχον, ἀχθε-
σθεὶς παρήγγειλε, τοὺς μὲν ἱππέας ἐλαύνειν ἐς αὐ-
τοὺς ἀνέντας, καὶ τοὺς τὰ δέκα ἀφ᾽ ἥβης ξυνέπε-
σθαι· ξὺν δὲ τοῖς ἄλλοις αὐτὸς ἐπηκολούθει. Καὶ
ἀπέκτειναν μὲν ἐγγὺς τριάκοντα τῶν ψιλῶν, τοὺς δ᾽
ἄλλους κατεδίωξαν πρὸς τὸ ἐν Πειραιεῖ θέατρον.
33 Ἐκεῖ δὲ ἔτυχον ἐξοπλιζόμενοι οἵ τε πελτασταὶ πάν-
τες, καὶ οἱ ὁπλῖται τῶν ἐκ Πειραιῶς. Καὶ οἱ μὲν
ψιλοὶ εὐθὺς ἐκδραμόντες ἠκόντιζον, ἔβαλλον, ἐτό-
ξευον, ἐσφενδόνων· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ αὐ-
τῶν πολλοὶ ἐτιτρώσκοντο, μάλα πιεζόμενοι ἀνεχώ-
ρησαν ἐπὶ πόδα· οἱ δ᾽ ἐν τούτῳ πολὺ μᾶλλον ἐπέ-
κειντο. Ἐνταῦθα δὲ ἀποθνήσκει Χαίρων τε καὶ
Θίβραχος, ἄμφω πολεμάρχω, καὶ Λακράτης ὁ
ὀλυμπιονίκης, καὶ ἄλλοι οἱ τεθαμμένοι Λακεδαι-
34 μονίων πρὸ τῶν πυλῶν ἐν Κεραμεικῷ. Ὁρῶν δὲ
ταῦτα ὁ Θρασύβουλος καὶ οἱ ἄλλοι ὁπλῖται, ἐβοή-
θουν, καὶ ταχὺ παρετάξαντο πρὸ τῶν ἄλλων ἐπ᾽

ὀκτώ. Ὁ δὲ Παυσανίας, μάλα πιεσθεὶς, καὶ ἀνα-
χωρήσας ὅσον στάδια τέτταρα ἢ πέντε πρὸς λόφον
τινὰ, παρήγγειλε τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ἄλ-
λοις ξυμμάχοις ἐπιχωρεῖν πρὸς ἑαυτόν. Ἐκεῖ δὲ
ξυνταξάμενος βαθεῖαν παντελῶς τὴν φάλαγγα, ἦγεν
ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ δ᾽ ἐς χεῖρας μὲν ἐδέξαντο,
ἔπειτα δὲ οἱ μὲν ἐξεώσθησαν ἐς τὸν ἐν ταῖς Ἀλαῖς
πηλὸν, οἱ δὲ ἐνέκλιναν, καὶ ἀποθνήσκουσιν αὐτῶν
ὡς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. Ὁ δὲ Παυσανίας τρό- 35
παιον στησάμενος ἀνεχώρησε· καὶ οὐδ᾽ ὥς ὠργίζετο
αὐτοῖς, ἀλλὰ λάθρα πέμπων ἐδίδασκε τοὺς ἐν Πει-
ραιεῖ, οἷα χρὴ λέγοντας πρέσβεις πέμπειν πρὸς ἑαυ-
τὸν καὶ τοὺς παρόντας ἐφόρους. Οἱ δ᾽ ἐπείθοντο.
Διΐστησι δὲ καὶ τοὺς ἐν τῷ ἄστει, καὶ ἐκέλευε πρὸς
σφᾶς προσιέναι ὡς πλείστους ξυλλεγομένους, λέγον-
τας, ὅτι οὐδὲν δέονται τοῖς ἐν τῷ Πειραιεῖ πολε-
μεῖν, ἀλλὰ, διαλυθέντες κοινῇ ἀμφότεροι, Λακε-
δαιμονίοις φίλοι εἶναι. Ἡδέως ταῦτα καὶ Ναυκλεί- 36
δας ἔφορος ὢν ξυνήκουεν· ὥσπερ γὰρ νομίζεται,
ξὺν βασιλεῖ δύο τῶν Ἐφόρων ξυστρατεύεσθαι, καὶ
τότε παρῆν οὗτός τε καὶ ἄλλος, ἀμφότεροι τῆς μετὰ
Παυσανίου γνώμης ὄντες μᾶλλον, ἢ τῆς μετὰ Λυ-
σάνδρου. Διὰ ταῦτα οὖν καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα
προθύμως ἔπεμπον τούς τ᾽ ἐκ Πειραιῶς, ἔχοντας
τὰς πρὸς Λακεδαιμονίους σπονδὰς, καὶ τοὺς ἀπὸ
τῶν ἐν τῷ ἄστει, ἰδιώτας καὶ Κηφισοφῶντά τε καὶ
Μέλιτον. Ἐπεὶ μέντοι οὗτοι ᾤχοντο ἐς Λακεδαίμο- 37
να, ἔπεμπον δὴ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ

ἄστεος λέγοντας, ὅτι αὐτοὶ μὲν παραδιδόασι καὶ τὰ τείχη, ἃ ἔχουσι, καὶ σφᾶς αὐτοὺς Λακεδαιμονίοις χρῆσθαι ὅ τι βούλονται· ἀξιοῦν δ᾽ ἔφασαν, καὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ, εἰ φίλοι φασὶν εἶναι Λακεδαιμονίοις, παραδιδόναι τόν τε Πειραιᾶ καὶ τὴν Μου-
38νυχίαν. Ἀκούσαντες δὲ πάντων αὐτῶν οἱ ἔφοροι καὶ οἱ ἔκκλητοι, ἐξέπεμψαν πεντεκαίδεκα ἄνδρας ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἐπέταξαν ξὺν Παυσανίᾳ διαλλάξαι, ὅπη δύναιντο κάλλιστα. Οἱ δὲ διήλλαξαν, ἐφ᾽ ᾧ τε εἰρήνην μὲν ἔχειν ὡς πρὸς ἀλλήλους, ἀπιέναι δὲ ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἑκάστους, πλὴν τῶν τριάκοντα, καὶ τῶν ἕνδεκα, καὶ τῶν ἐν τῷ Πειραιεῖ ἀρξάντων δέκα· εἰ δέ τινες φοβοῖντο τῶν ἐξ ἄστεος, ἔδοξεν αὐτοῖς τὴν
39Ἐλευσῖνα κατοικεῖν. Τούτων δὲ περανθέντων, Παυσανίας μὲν διῆκε τὸ στράτευμα· οἱ δὲ ἐκ τοῦ Πειραιῶς, ἀνελθόντες ξὺν τοῖς ὅπλοις ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ἔθυσαν τῇ Ἀθηνᾷ. Ἐπεὶ δὲ κατέβησαν οἱ
40στρατηγοὶ, ἔνθα δὴ ὁ Θρασύβουλος ἔλεξεν· Ὑμῖν, ἔφη, ὦ ἐκ τοῦ ἄστεος ἄνδρες, ξυμβουλεύω ἐγὼ, γνῶμαι ὑμᾶς αὐτούς. Μάλιστα δ᾽ ἂν γνοίητε, εἰ ἀναλογίσαισθε, ἐπὶ τίνι ὑμῖν μέγα φρονητέον ἐστὶν, ὥστε ἡμῶν ἄρχειν ἐπιχειρεῖν. Πότερον δικαιότεροι ἐστέ; Ἀλλ᾽ ὁ μὲν δῆμος, πενέστερος ὑμῶν ὢν, οὐδὲν πώποτε ἕνεκα χρημάτων ὑμᾶς ἠδίκησεν· ὑμεῖς δὲ, πλουσιώτεροι πάντων ὄντες, πολλὰ καὶ αἰσχρὰ ἕνεκα κερδέων πεποιήκατε. Ἐπεὶ δὲ δικαιοσύνης οὐδὲν ὑμῖν προσήκει, σκέψασθε, εἰ ἄρα ἐπ᾽ ἀνδρίᾳ
41ὑμῖν μέγα φρονητέον. Καὶ τίς ἂν καλλίων κρίσις

τούτου γένοιτο, ἢ ὡς ἐπολεμήσαμεν πρὸς ἀλλήλους; Ἀλλὰ γνώμῃ φαίητ᾽ ἂν προέχειν, οἳ, ἔχοντες καὶ τεῖχος καὶ ὅπλα καὶ χρήματα καὶ ξυμμάχους Πελοποννησίους, ὑπὸ τῶν οὐδὲν τούτων ἐχόντων περιεληλύθατε; Ἀλλ᾽ ἐπὶ Λακεδαιμονίοις δὴ οἴεσθε μέγα φρονητέον εἶναι; πῶς; οἵ γε τοὺς δάκνοντας κύνας ὥσπερ κλοιῷ δήσαντες παραδιδόασιν, οὕτω κἀκεῖνοι ὑμᾶς, παραδόντες τῷ ἠδικημένῳ τούτῳ δήμῳ, οἴχονται ἀπιόντες. Οὐ μέντοι γε ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, 42
ἀξιῶ ἐγὼ, ὧν ὀμωμόκατε, παραβῆναι οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς ἐπιδεῖξαι, ὅτι καὶ εὔορκοι καὶ ὅσιοί ἐστέ. Εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ ὅτι οὐδὲν δέοι ταράττεσθαι, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς ἀρχαίοις χρῆσθαι, ἀνέστησε τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ τότε μὲν ἀρχὰς καταστησάμενοι ἐπολι- 43
τεύοντο· ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ ἀκούσαντες, ξένους μισθοῦσθαι τοὺς ἐν Ἐλευσῖνι, στρατευσάμενοι πανδημεὶ ἐπ᾽ αὐτοὺς, τοὺς μὲν στρατηγοὺς αὐτῶν ἐς λόγους ἐλθόντας ἀπέκτειναν, τοῖς δὲ ἄλλοις, ἐσπέμψαντες τοὺς φίλους καὶ ἀναγκαίους, ἔπεισαν ξυναλλαγῆναι· καὶ ὀμόσαντες ὅρκους, ἦ μὴν μὴ μνησικακήσειν, ἔτι καὶ νῦν ὁμοῦ τε πολιτεύονται, καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

CAP. I.

Ἡ μὲν δὴ Ἀθήνησι στάσις οὕτως ἐτελεύτησεν. Ἐκ δὲ τούτου πέμψας Κῦρος ἀγγέλους ἐς Λακεδαίμονα ἠξίου, οἷός περ αὐτὸς Λακεδαιμονίοις ἦν ἐν τῷ πρὸς Ἀθηναίους πολέμῳ, τοιούτους καὶ Λακεδαιμονίους αὐτῷ γίγνεσθαι. Οἱ δ' ἔφοροι, δίκαια νομίσαντες λέγειν αὐτὸν, Σαμίῳ τῷ τότε ναυάρχῳ ἐπέστειλαν, ὑπηρετεῖν Κύρῳ, εἴ τι δέοιτο. Κἀκεῖνος μέντοι προθύμως, οὗπερ ἐδεήθη ὁ Κῦρος, ἔπραξεν· ἔχων γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ναυτικὸν σὺν τῷ Κύρου περιέπλευσεν ἐς Κιλικίαν, καὶ ἐποίησε τὸν τῆς Κιλικίας ἄρχοντα Συέννεσιν μὴ δύνασθαι κατὰ γῆν
2 ἐναντιοῦσθαι Κύρῳ, πορευομένῳ ἐπὶ βασιλέα. Ὡς μὲν οὖν Κῦρος στράτευμά τε συνέλεξε, καὶ τοῦτ' ἔχων ἀνέβη ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν, καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ ὡς ἀπέθανε, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπεσώθησαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ θάλατταν, Θεμιστογένει τῷ Συρακουσίῳ γέγραπται.

Ἐπεὶ μέντοι Τισσαφέρνης, πολλοῦ ἄξιος βασιλεῖ 3
δόξας γεγενῆσθαι ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολέμῳ,
σατράπης κατεπέμφθη, ὧν τε αὐτὸς πρόσθεν ἦρχε,
καὶ ὧν Κῦρος· εὐθὺς ἠξίου τὰς Ἰωνικὰς πόλεις
ἁπάσας ἑαυτῷ ὑπηκόους εἶναι. Αἱ δὲ, ἅμα μὲν
ἐλεύθεραι βουλόμεναι εἶναι, ἅμα δὲ φοβούμεναι
τὸν Τισσαφέρνην, ὅτι Κῦρον, ὅτ' ἔζη, ἀντ' ἐκείνου
ᾑρημέναι ἦσαν, ἐς μὲν τὰς πόλεις οὐκ ἐδέχοντο αὐ-
τόν· ἐς Λακεδαίμονα δὲ ἔπεμπον πρέσβεις, καὶ
ἠξίουν, ἐπεὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος προστάται εἰσὶν,
ἐπιμεληθῆναι καὶ σφῶν, τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἑλλήνων,
ὅπως ἥ τε χώρα μὴ δῃοῖτο αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ ἐλεύ-
θεροι εἶεν. Οἱ οὖν Λακεδαιμόνιοι πέμπουσιν αὐ- 4
τοῖς Θίμβρωνα ἁρμοστὴν, δόντες στρατιώτας, τῶν
μὲν νεοδαμωδῶν ἐς χιλίους, τῶν δὲ ἄλλων Πελοπον-
νησίων ἐς τετρακισχιλίους. Ἠιτήσατο δ' ὁ Θίμβρων
καὶ παρ' Ἀθηναίων τριακοσίους ἱππέας, εἰπὼν, ὅτι
αὐτὸς μισθὸν παρέξει. Οἱ δ' ἔπεμψαν τῶν ἐπὶ τῶν
τριάκοντα ἱππευσάντων, νομίζοντες κέρδος τῷ δή-
μῳ, εἰ ἀποδημοῖεν καὶ ἐναπόλοιντο. Ἐπεὶ δ' ἐς 5
τὴν Ἀσίαν ἀφίκοντο, συνήγαγε μὲν στρατιώτας καὶ
ἐκ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἑλληνίδων πόλεων· πᾶσαι γὰρ
τότε αἱ πόλεις ἐπείθοντο, ὅ τι Λακεδαιμόνιος ἀνὴρ
ἐπιτάττοι. Καὶ σὺν μὲν ταύτῃ τῇ στρατιᾷ, ὁρῶν
Θίμβρων τὸ ἱππικὸν, ἐς τὸ πεδίον οὐ κατέβαινεν·
ἠγάπα δὲ, εἰ, ὅπου τυγχάνοι ὢν, δύναιτο ταύτην
τὴν χώραν ἀδῄωτον διαφυλάττειν. Ἐπεὶ δὲ σωθέν- 6
τες οἱ ἀναβάντες μετὰ Κύρου συνέμιξαν αὐτῷ, ἐκ

τούτου ἤδη καὶ ἐν τοῖς πεδίοις ἀντετάττετο τῷ Τισσαφέρνει. Καὶ πόλεις, Πέργαμον μὲν ἑκοῦσαν προσέλαβε, καὶ Τευθρανίαν, καὶ Ἁλισάρναν, ὧν Εὐρυσθένης τε καὶ Προκλῆς ἦρχον, οἱ ἀπὸ Δημαράτου τοῦ Λακεδαιμονίου· (ἐκείνῳ δὲ αὕτη ἡ χώρα δῶρον ἐκ βασιλέως ἐδόθη ἀντὶ τῆς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα συστρατείας·) προσεχώρησαν δ᾽ αὐτῷ καὶ Γοργίων καὶ Γογγύλος, ἀδελφοὶ ὄντες, ἔχοντες ὁ μὲν Γάμβριον καὶ Παλαιγάμβριον, ὁ δὲ Μυρίναν καὶ Γρύνιον· (δῶρον δὲ καὶ αὗται αἱ πόλεις ἦσαν παρὰ βασιλέως Γογγύλῳ, ὅτι μόνος Ἐρετριέων μηδίσας ἔφυ-
7 γεν·) ἣν δὲ ὡς ἀσθενεῖς οὔσας καὶ κατὰ κράτος ὁ Θίμβρων ἐλάμβανε· Λάρισσάν γε μὴν, τὴν Αἰγυπτίαν καλουμένην, ἐπεὶ οὐκ ἐπείθετο, περιστρατοπεδευσάμενος ἐπολιόρκει. Ἐπεὶ δὲ ἄλλως οὐκ ἐδύνατο ἑλεῖν, φρεατίαν τεμόμενος ὑπόνομον ὤρυττεν, ὡς ἀφαιρησόμενος τὸ ὕδωρ αὐτῶν. Ὡς δ᾽ ἐκ τοῦ τείχους ἐκθέοντες πολλάκις ἐνέβαλλον ἐς τὸ ὄρυγμα καὶ ξύλα καὶ λίθους, ποιησάμενος αὖ χελώνην ξυλίνην, ἐπέστησεν ἐπὶ τῇ φρεατίᾳ. Καὶ ταύτην μέντοι ἐκδραμόντες οἱ Λαρισσαῖοι νύκτωρ κατέκαυσαν.
8 Δοκοῦντος δ᾽ αὐτοῦ οὐδὲν ποιεῖν, πέμπουσιν οἱ ἔφοροι, ἀπολιπόντα Λάρισσαν στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίαν.

Ἐν Ἐφέσῳ δὲ ἤδη ὄντος αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ Καρίαν πορευομένου, Δερκυλλίδας ἄρξων ἀφίκετο ἐπὶ τὸ στράτευμα, ἀνὴρ δοκῶν εἶναι μάλα μηχανικός· καὶ ἐπεκαλεῖτο δὲ Σίσυφος. Ὁ μὲν οὖν Θίμβρων ἀπῆλ-

θεν οἴκαδε, καὶ ζημιωθεὶς ἔφυγε· κατηγόρουν γὰρ
αὐτοῦ οἱ σύμμαχοι, ὡς ἐφίει ἁρπάζειν τῷ στρατεύ-
ματι τοὺς φίλους. Ὁ δὲ Δερκυλλίδας, ἐπεὶ παρέλαβε 9
τὸ στράτευμα, γνοὺς ὑπόπτους ὄντας ἀλλήλοις τὸν
Τισσαφέρνην καὶ τὸν Φαρνάβαζον, κοινολογησάμενος
τῷ Τισσαφέρνει, ἀπήγαγεν ἐς τὴν Φαρναβάζου χώ-
ραν τὸ στράτευμα, ἑλόμενος θατέρῳ μᾶλλον, ἢ ἅμα
ἀμφοτέροις πολεμεῖν. Ἦν δὲ καὶ πρόσθεν ὁ Δερ-
κυλλίδας πολέμιος τῷ Φαρναβάζῳ. Ἁρμοστὴς
γὰρ γενόμενος ἐν Ἀβύδῳ ἐπὶ Λυσάνδρου ναυαρ-
χοῦντος, διαβληθεὶς ὑπὸ Φαρναβάζου, ἐστάθη
τὴν ἀσπίδα ἔχων· ὃ δοκεῖ κηλὶς εἶναι τοῖς σπου-
δαίοις τῶν Λακεδαιμονίων· ἀταξίας γὰρ ζημίωμά
ἐστι. Καὶ διὰ ταῦτα δὴ πολὺ ἥδιον ἐπὶ τὸν Φαρ-
νάβαζον ᾔει. Καὶ εὐθὺς μὲν τοσούτῳ διέφερεν ἐς 10
τὸ ἄρχειν τοῦ Θίμβρωνος, ὥστε παρήγαγε τὸ στρά-
τευμα διὰ τῆς φιλίας χώρας μέχρι τῆς Φαρναβάζου
Αἰολίδος, μηδὲν βλάψας τοὺς ξυμμάχους.

Ἡ δὲ Αἰολὶς αὕτη ἦν μὲν Φαρναβάζου, ἐσατρά-
πευε δὲ αὐτῷ τῆς χώρας, ἕως μὲν ἔζη, Ζῆνις Δαρ-
δανεύς· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος νόσῳ ἀπέθανε, παρασκευα-
ζομένου τοῦ Φαρναβάζου ἄλλῳ δοῦναι τὴν σατρα-
πείαν, Μανία, ἡ τοῦ Ζήνιος γυνὴ, Δαρδανὶς καὶ
αὕτη, ἀναζεύξασα στόλον, καὶ χρήματα λαβοῦσα,
ὥστε καὶ αὐτῷ Φαρναβάζῳ δοῦναι, καὶ παλλακίσιν
αὐτοῦ χαρίσασθαι, καὶ τοῖς δυναμένοις μάλιστα
παρὰ Φαρναβάζῳ, ἐπορεύετο. Ἐλθοῦσα δ' ἐς 11
λόγους, εἶπεν· Ὦ Φαρνάβαζε, ὁ ἀνὴρ σοι ὁ ἐμὸς

καὶ τἄλλα φίλος ἦν, καὶ τοὺς φόρους ἀπεδίδου· ὥστε σὺ ἐπαινῶν αὐτὸν ἐτίμας. Ἢν οὖν ἐγώ σοι μηδὲν χεῖρον ἐκείνου ὑπηρετῶ, τί σε δεῖ ἄλλον σατράπην καθιστάναι; Ἢν δέ τί σοι μὴ ἀρέσκω, ἐπὶ σοι δήπου ἔσται, ἀφελομένῳ ἐμὲ, ἄλλῳ δοῦναι τὴν
12 ἀρχήν. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Φαρνάβαζος ἔγνω, δεῖν τὴν γυναῖκα σατραπεύειν. Ἡ δ' ἐπεὶ κυρία τῆς χώρας ἐγένετο, τούς τε φόρους οὐδὲν ἧττον τἀνδρὸς ἀπεδίδου, καὶ πρὸς τούτοις, ὁπότε ἀφικνοῖτο πρὸς Φαρνάβαζον, ἀεὶ ἦγε δῶρα αὐτῷ, καὶ ὁπότε ἐκεῖνος ἐς τὴν χώραν καταβαίνοι, πολὺ πάντων τῶν ὑπάρχων
13 κάλλιστα καὶ ἥδιστα ἐδέχετο αὐτόν. Καὶ ἅς τε παρέλαβε πόλεις, διεφύλαττεν αὐτῷ, καὶ τῶν οὐχ ὑπηκόων προσέλαβεν ἐπιθαλαττιδίας, Λάρισσάν τε καὶ Ἁμαξιτὸν καὶ Κολωνὰς, ξενικῷ μὲν Ἑλληνικῷ προσβαλοῦσα τοῖς τείχεσιν, αὐτὴ δ' ἐφ' ἁρμαμάξης θεωμένη· ὃν δ' ἐπαινέσειε, τούτῳ δῶρα ἀμέμπτως ἐδίδου, ὥστε λαμπρότατον τὸ ξενικὸν κατεσκευάσατο. Συνεστρατεύετο δὲ τῷ Φαρναβάζῳ καὶ ὁπότε ἐς Μυσοὺς ἢ Πισίδας ἐμβάλοι, ὅτι τὴν βασιλέως χώραν κακουργοῦσιν. Ὥστε καὶ ἀντετίμα αὐτὴν μεγαλοπρεπῶς ὁ Φαρνάβαζος, καὶ ξύμβουλον ἔστιν ὅτε
14 παρεκάλει. Ἤδη δ' οὔσης αὐτῆς ἐτῶν πλέον ἢ τετταράκοντα, Μειδίας, θυγατρὸς ἀνὴρ αὐτῆς ὤν, ἀναπτερωθεὶς ὑπό τινων, ὡς αἰσχρὸν εἴη, γυναῖκα μὲν ἄρχειν, αὐτὸν δ' ἰδιώτην εἶναι, τοὺς μὲν ἄλλους φυλαττομένης αὐτῆς, ὥσπερ ἐν τυραννίδι προσῆκεν, ἐκείνῳ δὲ πιστευούσης, καὶ ἀσπαζομένης, ὥσπερ ἂν

γυνὴ γαμβρὸν ἀσπάζοιτο, εἰσελθὼν ἀποπνῖξαι αὐ-
τὴν λέγεται. Ἀπέκτεινε δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς, τό τε
εἶδος ὄντα πάγκαλον καὶ ἐτῶν ὄντα ὡς ἑπτακαί-
δεκα. Ταῦτα δὲ ποιήσας, Σκῆψιν καὶ Γέργιθα, 15
ἐχυρὰς πόλεις, κατέσχεν, ἔνθα καὶ τὰ χρήματα μά-
λιστα ἦν τῇ Μανίᾳ. Αἱ δὲ ἄλλαι πόλεις οὐκ ἐδέ-
χοντο αὐτὸν, ἀλλὰ Φαρναβάζῳ ἔσωζον αὐτὰς οἱ
ἐνόντες φρουροί. Ἐκ δὲ τούτου ὁ Μειδίας, πέμψας
δῶρα τῷ Φαρναβάζῳ, ἠξίου ἔχειν τὴν χώραν, ὥσπερ
ἡ Μανία. Ὁ δ᾽ ἀπεκρίνατο, φυλάττειν αὐτὰ, ἔστ᾽
ἂν αὐτὸς ἐλθὼν σὺν αὐτῷ ἐκείνῳ λάβῃ τὰ δῶρα·
οὐ γὰρ ἂν ἔφη ζῆν βούλεσθαι, μὴ τιμωρήσας Μα-
νίᾳ. Ὁ δὲ Δερκυλλίδας ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἀφικνεῖ- 16
ται, καὶ εὐθὺς μὲν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ Λάρισσαν καὶ
Ἁμαξιτὸν καὶ Κολωνὰς, τὰς ἐπιθαλαττίους πόλεις,
ἑκούσας παρέλαβε· πέμπων δὲ καὶ πρὸς τὰς Αἰολί-
δας πόλεις, ἠξίου ἐλευθεροῦσθαί τε αὐτὰς, καὶ πρὸς
τὰ τείχη δέχεσθαι, καὶ ξυμμάχους γίγνεσθαι. Οἱ
μὲν οὖν Νεανδρεῖς καὶ Ἰλιεῖς καὶ Κοκυλῖται ἐπεί-
θοντο· καὶ γὰρ οἱ φρουροῦντες Ἕλληνες ἐν αὐταῖς,
ἐπεὶ ἡ Μανία ἀπέθανεν, οὐ πάνυ τι καλῶς περιεί-
ποντο. Ὁ δ᾽ ἐν Κέβρηνι, μάλα ἰσχυρῷ χωρίῳ, 17
τὴν φυλακὴν ἔχων, νομίσας, εἰ διαφυλάξειε Φαρνα-
βάζῳ τὴν πόλιν, τιμηθῆναι ἂν ὑπ᾽ ἐκείνου, οὐκ
ἐδέχετο τὸν Δερκυλλίδαν. Ὁ δὲ ὀργιζόμενος παρε-
σκευάζετο προσβάλλειν. Ἐπεὶ δὲ θυομένῳ αὐτῷ οὐκ
ἐγίγνετο τὰ ἱερὰ τῇ πρώτῃ, τῇ ὑστεραίᾳ πάλιν
ἐθύετο. Ὡς δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐκαλλιερεῖτο, πάλιν τῇ

τρίτῃ· καὶ μέχρι τεττάρων ἡμερῶν ἐκαρτέρει θυόμενος, μάλα χαλεπῶς φέρων· ἔσπευδε γὰρ, πρὶν Φαρνάβαζον βοηθῆσαι, ἐγκρατὴς γενέσθαι πάσης
18 τῆς Αἰολίδος. Ἀθηνάδας δέ τις Σικυώνιος, λοχαγὸς, νομίσας, τὸν μὲν Δερκυλλίδαν φλυαρεῖν διατρίβοντα, αὐτὸς δὲ ἱκανὸς εἶναι τὸ ὕδωρ ἀφελέσθαι τοὺς Κεβρηνίους, προσδραμὼν σὺν τῇ ἑαυτοῦ τάξει, ἐπειρᾶτο τὴν κρήνην συγχοῦν. Οἱ δὲ ἔνδοθεν ἐπεξελθόντες αὐτόν τε συνέτρωσαν, καὶ δύο ἀπέκτειναν, καὶ τοὺς ἄλλους παίοντες καὶ βάλλοντες ἀπήλασαν. Ἀχθομένου δὲ τοῦ Δερκυλλίδου, καὶ νομίζοντος, ἀθυμοτέραν τὴν προσβολὴν ἔσεσθαι, ἔρχονται ἐκ τοῦ τείχους παρὰ τῶν Ἑλλήνων κήρυκες, οἳ καὶ εἶπον, ὅτι, ἃ μὲν ὁ ἄρχων ποιοίη, οὐκ ἀρέσκοι σφίσιν, αὐτοὶ δὲ βούλοιντο σὺν τοῖς Ἕλλησι μᾶλλον ἢ
19 σὺν τῷ βαρβάρῳ εἶναι. Ἔτι δὲ διαλεγομένων αὐτῶν ταῦτα, παρὰ τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν ἧκε λέγων, ὅτι, ὅσα λέγοιεν οἱ πρόσθεν, καὶ αὐτῷ δοκοῦντα λέγοιεν. Ὁ οὖν Δερκυλλίδας εὐθὺς, ὥσπερ ἔτυχε, κεκαλλιερηκὼς ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα, ἡγεῖτο πρὸς τὰς πύλας· οἱ δ᾽ ἀναπετάσαντες ἐδέξαντο. Καταστήσας δὲ καὶ ἐνταῦθα φρουροὺς, εὐ-
20 θὺς ᾔει ἐπὶ τὴν Σκῆψιν καὶ τὴν Γέργιθα. Ὁ δὲ Μειδίας, προσδοκῶν μὲν τὸν Φαρνάβαζον, ὀκνῶν δ᾽ ἤδη τοὺς πολίτας, πέμψας πρὸς τὸν Δερκυλλίδαν, εἶπεν, ὅτι ἔλθοι ἂν ἐς λόγους, εἰ ὁμήρους λάβοι. Ὁ δὲ, πέμψας αὐτῷ ἀπὸ πόλεως ἑκάστης τῶν ξυμμάχων ἕνα, ἐκέλευσε λαβεῖν τούτων, ὁπόσους τε καὶ

ὁποίους βούλοιτο. Ὁ δὲ, λαβὼν δέκα, ἐξῆλθε, καὶ
ξυμμίξας τῷ Δερκυλλίδᾳ, ἠρώτα, ἐπὶ τίσιν ἂν
ξύμμαχος γένοιτο. Ὁ δ᾽ ἀπεκρίνατο, ἐφ᾽ ᾧ τε τοὺς
πολίτας ἐλευθέρους τε καὶ αὐτονόμους ἐᾷν· καὶ
ἅμα ταῦτα λέγων, ᾔει πρὸς τὴν Σκῆψιν. Γνοὺς δὲ 21
ὁ Μειδίας, ὅτι οὐκ ἂν δύναιτο κωλύειν βίᾳ τῶν
πολιτῶν, εἴασεν αὐτὸν εἰσιέναι. Ὁ δὲ Δερκυλλίδας,
θύσας τῇ Ἀθηνᾷ ἐν τῇ τῶν Σκηψίων ἀκροπόλει,
τοὺς μὲν Μειδίου φρουροὺς ἐξήγαγε, παραδοὺς τοῖς
πολίταις τὴν πόλιν, καὶ παρακελευσάμενος, ὥσπερ
Ἕλληνας καὶ ἐλευθέρους χρὴ, οὕτω πολιτεύειν,
ἐξελθὼν ᾔει ἐπὶ τὴν Γέργιθα. Ξυμπροὔπεμπον δὲ
πολλοὶ αὐτὸν καὶ τῶν Σκηψίων, τιμῶντές τε καὶ
ἡδόμενοι τοῖς πεπραγμένοις. Ὁ δὲ Μειδίας, παρε- 22
πόμενος αὐτῷ, ἠξίου τὴν τῶν Γεργιθίων πόλιν πα-
ραδοῦναι αὐτῷ. Καὶ ὁ Δερκυλλίδας μέντοι ἔλεγεν,
ὡς τῶν δικαίων οὐδενὸς ἀτυχήσει· ἅμα δὲ ταῦτα λέ-
γων, ᾔει πρὸς τὰς πύλας σὺν τῷ Μειδίᾳ, καὶ τὸ
στράτευμα ἠκολούθει αὐτῷ ἐς δύο εἰρηνικῶς. Οἱ δ᾽
ἀπὸ τῶν πύργων, καὶ μάλα ὑψηλῶν ὄντων, ὁρῶντες
τὸν Μειδίαν σὺν αὐτῷ, οὐκ ἔβαλλον· εἰπόντος δὲ
τοῦ Δερκυλλίδου· Κέλευσον, ὦ Μειδία, ἀνοῖξαι τὰς
πύλας, ἵνα ἡγῇ μὲν σὺ, ἐγὼ δὲ ἐς τὸ ἱερὸν σύν σοι
ἔλθω, κἀνταῦθα θύσω τῇ Ἀθηνᾷ· ὁ Μειδίας ὤκνει
μὲν ἀνοίγειν τὰς πύλας, φοβούμενος δὲ, μὴ παρα-
χρῆμα συλληφθῇ, ἐκέλευσεν ἀνοῖξαι. Ὁ δ᾽ ἐπεὶ εἰς- 23
ῆλθεν, ἔχων αὐτὸν Μειδίαν, ἐπορεύετο πρὸς τὴν
ἀκρόπολιν· καὶ τοὺς μὲν ἄλλους στρατιώτας ἐκέλευ-

σε θέσθαι περὶ τὰ τείχη τὰ ὅπλα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἔθυε τῇ Ἀθηνᾷ. Ἐπεὶ δὲ ἐτέθυτο, ἀνεῖπε, καὶ τοὺς Μειδίου δορυφόρους θέσθαι τὰ ὅπλα ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ἑαυτοῦ στρατεύματος, ὡς μισθοφορήσοντας· Μειδίᾳ γὰρ οὐδὲν ἔτι δεινὸν εἶ-
24 ναι. Ὁ μέντοι Μειδίας, ἀπορῶν, ὅ τι ποιοίη, εἶπεν· Ἐγὼ μέντοι νῦν ἄπειμι, ἔφη, ξένιά σοι παρασκευάσων. Ὁ δὲ, Οὐ μὰ Δί', ἔφη, ἐπεὶ αἰσχρὸν, ἐμὲ τεθυκότα ξενίζεσθαι ὑπὸ σοῦ, ἀλλὰ μὴ ξενίζειν σέ. Μένε οὖν παρ' ἡμῖν· ἐν ᾧ δ' ἂν τὸ δεῖπνον παρασκευάζηται, ἐγὼ καὶ σὺ τὰ δίκαια πρὸς ἀλλή-
25 λους διασκεψόμεθα καὶ ποιήσομεν. Ἐπεὶ δ' ἐκαθέζοντο, ἠρώτα ὁ Δερκυλλίδας· Εἰπέ μοι, ὦ Μειδία, ἔφη, ὁ πατήρ σε ἄρχοντα τοῦ οἴκου κατέλιπε; Μάλιστα, ἔφη. Καὶ πόσαι σοι οἰκίαι ἦσαν; πόσαι δὲ χῶραι; πόσαι δὲ νομαί; Ἀπογράφοντος δ' αὐτοῦ, οἱ παρόντες τῶν Σκηψίων εἶπον· Ψεύδεταί σε οὗτος,
26 ὦ Δερκυλλίδα. Ὑμεῖς δὲ γ', ἔφη, μὴ λίαν μικρολογεῖσθε. Ἐπειδὴ δὲ ἀπεγέγραπτο τὰ πατρῷα, Εἰπέ μοι, ἔφη, Μανία δὲ τίνος ἦν; Οἱ δὲ πάντες εἶπον, ὅτι Φαρναβάζου. Οὐκ οὖν καὶ τὰ ἐκείνης, ἔφη, Φαρναβάζου; Μάλιστα, ἔφασαν. Ἡμέτερα ἂν εἴη, ἔφη, ἐπεὶ κρατοῦμεν· πολέμιος γὰρ ἡμῖν Φαρνάβαζος. Ἀλλ' ἡγείσθω τὶς, ἔφη, ὅπου κεῖται τὰ
27 Μανίας καὶ τὰ Φαρναβάζου. Ἡγουμένων δὲ τῶν ἄλλων ἐπὶ τὴν Μανίας οἴκησιν, ἣν παρειλήφει ὁ Μειδίας, ἠκολούθει κἀκεῖνος. Ἐπεὶ δ' εἰσῆλθεν, ἐκάλει ὁ Δερκυλλίδας τοὺς ταμίας, καὶ φράσας το[illegible]ς

ὑπηρέταις, λαβεῖν αὐτοὺς, προεῖπεν αὐτοῖς, ὡς, εἴ τι κλέπτοντες ἁλώσοιντο τῶν Μανίας, παραχρῆμα ἀποσφαγήσοιντο. Οἱ δ᾽ ἐδείκνυσαν. Ὁ δ᾽ ἐπεὶ εἶδε πάντα, κατέκλεισεν αὐτὰ, καὶ κατεσημήνατο, καὶ φύλακας κατέστησεν. Ἐξιὼν δὲ, οὓς εὗρεν ἐπὶ ταῖς 28
θύραις τῶν ταξιάρχων καὶ λοχαγῶν, εἶπεν αὐτοῖς· Μισθὸς μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἐξείργασται τῇ στρατιᾷ ἐγγὺς ἐνιαυτοῦ, ὀκτακισχιλίοις ἀνδράσιν· ἢν δέ τι προσεργασώμεθα, καὶ ταῦτα προσέσται. Ταῦτα δ᾽ εἶπε, γιγνώσκων, ὅτι ἀκούσαντες πολὺ ἔτι εὐτακτότεροι καὶ θεραπευτικώτεροι ἔσοιντο. Ἐρομένου δὲ τοῦ Μειδίου, Ἐμὲ δὲ ποῦ χρὴ οἰκεῖν, ὦ Δερκυλλίδα; ἀπεκρίνατο, Ἔνθαπερ καὶ δικαιότατον, ἐν τῇ πατρίδι τῇ σαυτοῦ, Σκήψει, καὶ ἐν τῇ πατρῴᾳ οἰκίᾳ.

CAP. II.

Ὁ μὲν δὴ Δερκυλλίδας, ταῦτα διαπραξάμενος, καὶ λαβὼν ἐν ὀκτὼ ἡμέραις ἐννέα πόλεις, ἐβουλεύετο, ὅπως ἂν μὴ, ἐν τῇ φιλίᾳ χειμάζων, βαρὺς εἴη τοῖς ξυμμάχοις, ὥσπερ Θίμβρων, μηδ᾽ αὖ Φαρνάβαζος καταφρονῶν τῇ ἵππῳ κακουργῇ τὰς Ἑλληνίδας πόλεις. Πέμπει οὖν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐρωτᾷ, πότερον εἰρήνην ἢ πόλεμον ἔχειν βούλεται. Ὁ μέντοι Φαρνάβαζος, νομίσας, τὴν Αἰολίδα ἐπιτετειχίσθαι τῇ ἑαυτοῦ οἰκήσει Φρυγίᾳ, σπονδὰς εἵλετο.

Ὡς δὲ ταῦτα ἐγένετο, ἐλθὼν ὁ Δερκυλλίδας ἐς τὴν 2
Βιθυνίδα Θρᾴκην, ἐκεῖ διεχείμαζεν, οὐδὲν τοῦ Φαρ-

ναβάζου πάνυ τι ἀχθομένου· πολλάκις γὰρ οἱ Βιθυνοὶ αὐτῷ ἐπολέμουν. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὁ Δερκυλλίδας ἀσφαλῶς φέρων καὶ ἄγων τὴν Βιθυνίδα, καὶ ἄφθονα ἔχων τὰ ἐπιτήδεια, διετέλει· ἐπεὶ δὲ ἦλθον τότε αὐτῷ παρὰ τοῦ Σεύθου πέραθεν ξύμμαχοι τῶν Ὀδρυσῶν, ἱππεῖς τε ὡς διακόσιοι καὶ πελτασταὶ ὡς τριακόσιοι, οὗτοι, στρατοπεδευσάμενοι καὶ περισταυρωσάμενοι ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὡς εἴκοσι στάδια, αἰτοῦντες φύλακας τοῦ στρατοπέδου τὸν Δερκυλλίδαν τῶν ὁπλιτῶν, ἐξῄεσαν ἐπὶ λείαν, καὶ πολλὰ ἐλάμβανον ἀνδράποδά τε καὶ χρήματα.
3 Ἤδη δ᾽ ὄντος τοῦ στρατοπέδου αὐτοῖς μεστοῦ πολλῶν αἰχμαλώτων, καταμαθόντες οἱ Βιθυνοὶ, ὅσοι τ᾽ ἐξῄεσαν, καὶ ὅσους κατέλιπον φύλακας Ἕλληνας, ξυλλεγέντες παμπληθεῖς, πελτασταὶ καὶ ἱππεῖς, ἅμ᾽ ἡμέρᾳ προσπίπτουσι τοῖς ὁπλίταις, ὡς διακοσίοις οὖσιν. Ἐπειδὴ δ᾽ ἐγγὺς ἐγένοντο, οἱ μὲν ἔβαλλον, οἱ δ᾽ ἠκόντιζον ἐς αὐτούς. Οἱ δ᾽, ἐπεὶ ἐτιτρώσκοντο μὲν καὶ ἀπέθνησκον, ἐποίουν δ᾽ οὐδὲν, καθειργμένοι ἐν τῷ σταυρώματι ὡς ἀνδρομήκει ὄντι, διασπάσαντες τὸ αὑτῶν ὀχύρωμα, ἐφέροντο ἐς αὐ-
4 τούς. Οἱ δὲ, ᾗ μὲν ἐκθέοιεν, ὑπεξεχώρουν καὶ ῥᾳδίως ἀπέφευγον πελτασταὶ ὁπλίτας· ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν ἠκόντιζον, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἐφ᾽ ἑκάστῃ ἐκδρομῇ κατέβαλλον. Τέλος δὲ, ὥσπερ ἐν αὐλίῳ σηκασθέντες, κατηκοντίσθησαν. Ἐσώθησαν μέντοι αὐτῶν ἀμφὶ τοὺς πεντεκαίδεκα ἐς τὸ Ἑλληνικὸν, καὶ οὗτοι, ἐπεὶ εὐθέως ᾔσθοντο τὸ πρᾶγμα, ἀποχωρή-

σαντες καὶ ἐν τῇ μάχῃ διαπεσόντες, ἀμελησάντων
τῶν Βιθυνῶν. Ταχὺ δὲ ταῦτα διαπραξάμενοι οἱ Βι- 5
θυνοὶ, καὶ τοὺς σκηνοφύλακας τῶν Ὀδρυσῶν Θρᾳ-
κῶν ἀποκτείναντες, ἀπολαβόντες πάντα τὰ αἰ-
χμάλωτα, ἀπῆλθον· ὥστε οἱ Ἕλληνες, ἐπεὶ ᾔσθον-
το, βοηθοῦντες, οὐδὲν ἄλλο εὗρον, ἢ νεκροὺς γυ-
μνοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Ἐπεὶ μέντοι ἐπανῆλ-
θον οἱ Ὀδρύσαι, θάψαντες τοὺς ἑαυτῶν, καὶ πο-
λὺν οἶνον ἐκπιόντες ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ ἱπποδρομίαν
ποιήσαντες, ὁμοῦ δὴ τὸ λοιπὸν τοῖς Ἕλλησι στρα-
τοπεδευσάμενοι, ἦγον καὶ ἔκαιον τὴν Βιθυνίδα.

Ἅμα δὲ τῷ ἦρι πορευόμενος ὁ Δερκυλλίδας ἐκ 6
τῶν Βιθυνῶν, ἀφικνεῖται ἐς Λάμψακον. Ἐνταῦ-
θα δ᾽ ὄντος αὐτοῦ, ἔρχονται ἀπὸ τῶν οἴκοι τελῶν
Ἄρακός τε καὶ Ναυάτης καὶ Ἀντισθένης. Οὗτοι δ᾽
ἦλθον ἐπισκεψόμενοι τά τε ἄλλα, ὅπως ἔχοι τὰ ἐν
τῇ Ἀσίᾳ, καὶ Δερκυλλίδᾳ ἐροῦντες, μένοντι ἄρχειν
καὶ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτόν· ἐπιστεῖλαι δὲ σφίσιν αὐ-
τοῖς τοὺς ἐφόρους, καὶ ξυγκαλέσαντας τοὺς στρα-
τιώτας εἰπεῖν, ὡς, ὧν μὲν πρόσθεν ἐποίουν, μέμ-
φοιντο αὐτοῖς, ὅτι δὲ νῦν οὐδὲν ἠδίκουν, ἐπαινοῖεν·
καὶ περὶ τοῦ λοιποῦ χρόνου εἰπεῖν, ὅτι, ἢν μὲν ἀδι-
κῶσιν, οὐκ ἐπιτρέψουσιν· ἢν δὲ δίκαια περὶ τοὺς
ξυμμάχους ποιῶσιν, ἐπαινέσονται αὐτούς. Ἐπεὶ 7
μέντοι ξυγκαλέσαντες τοὺς στρατιώτας ταῦτ᾽ ἔλεγον,
ὁ τῶν Κυρείων προεστηκὼς ἀπεκρίνατο· Ἀλλ᾽, ὦ
ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, ἡμεῖς μὲν ἐσμὲν οἱ αὐτοὶ
νῦν τε καὶ πέρυσιν· ἄρχων δὲ ἄλλος μὲν νῦν, ἄλλος

8 δὲ τὸ παρελθόν. Τὸ οὖν αἴτιον τοῦ νῦν μὲν μὴ ἐξα-
μαρτάνειν, τότε δὲ, αὐτοὶ ἤδη ἱκανοί ἐστε γιγνώ-
σκειν. Ξυσκηνούντων δὲ τῶν τε οἴκοθεν πρέσβεων
καὶ τοῦ Δερκυλλίδα, ἐπεμνήσθη τὶς τῶν περὶ τὸν
Ἄρακον, ὅτι καταλελοίποιεν πρέσβεις τῶν Χεῤῥονη-
σιωτῶν ἐν Λακεδαίμονι. Τούτους δὲ λέγειν ἔφασαν,
ὡς νῦν μὲν οὐ δύναιντο τὴν Χεῤῥόνησον ἐργάζεσθαι·
φέρεσθαι γὰρ καὶ ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν Θρακῶν· εἰ δ᾽
ἀποτειχισθείη ἐκ θαλάττης ἐς θάλατταν, καὶ σφί-
σιν ἂν γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν εἶναι ἐργάζεσθαι, καὶ
ἄλλοις, ὁπόσοι βούλοιντο Λακεδαιμονίων· ὥστ᾽
ἔφασαν, οὐκ ἂν θαυμάζειν, εἰ καὶ πεμφθείη τὶς
Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῆς πόλεως σὺν δυνάμει ταῦτα
9 πράξων. Ὁ οὖν Δερκυλλίδας πρὸς μὲν ἐκείνους οὐκ
εἶπεν, ἣν εἶχε γνώμην ταῦτ᾽ ἀκούσας, ἀλλ᾽ ἔπεμψεν
αὐτοὺς ἀπ᾽ Ἐφέσου διὰ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ἡδό-
μενος, ὅτι ἔμελλον ὄψεσθαι τὰς Ἑλληνίδας πόλεις
ἐν εἰρήνῃ εὐδαιμονικῶς διαγούσας. Οἱ μὲν δὴ ἐπο-
ρεύοντο. Ὁ δὲ Δερκυλλίδας, ἐπειδὴ ἔγνω μενετέον
ὂν, πάλιν πέμψας πρὸς τὸν Φαρνάβαζον, ἐπήρετο,
πότερα βούλοιτο σπονδὰς ἔχειν, καθάπερ διὰ τοῦ
χειμῶνος, ἢ πόλεμον. Ἑλομένου δὲ τοῦ Φαρνα-
βάζου καὶ τότε σπονδὰς, οὕτω καταλιπὼν καὶ τὰς
περὶ ἐκεῖνον πόλεις φιλίας ἐν εἰρήνῃ, διαβαίνει τὸν
Ἑλλήσποντον σὺν τῷ στρατεύματι ἐς τὴν Εὐρώπην·
καὶ διὰ φιλίας τῆς Θρᾴκης πορευθεὶς, καὶ ξενισθεὶς
10 ὑπὸ Σεύθου, ἀφικνεῖται ἐς Χεῤῥόνησον. Ἣν κα-
ταμαθὼν πόλεις μὲν ἕνδεκα ἢ δώδεκα ἔχουσαν, χώ-

ραν δὲ παμφορωτάτην καὶ ἀρίστην οὖσαν, κεκακωμένην δὲ, ὥσπερ ἐλέγετο, ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν, ἐπεὶ μετρῶν εὗρε τοῦ ἰσθμοῦ ἑπτὰ καὶ τριάκοντα στάδια, οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλὰ θυσάμενος ἐτείχιζε, κατὰ μέρη διελὼν τοῖς στρατιώταις τὸ χωρίον· καὶ ἆθλα αὐτοῖς ὑποσχόμενος δώσειν τοῖς πρώτοις ἐκτειχίσασι, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς ἕκαστοι εἶεν ἄξιοι, ἀπετέλεσε τὸ τεῖχος, ἀρξάμενος ἀπὸ ἠρινοῦ χρόνου, πρὸ ὀπώρας. Καὶ ἐποίησεν ἐντὸς τοῦ τείχους ἕνδεκα μὲν πόλεις, πολλοὺς δὲ λιμένας, πολλὴν δὲ καὶ ἀγαθὴν γῆν σπόριμον, πολλὴν δὲ πεφυτευμένην, παμπληθεῖς δὲ καὶ παγκάλας νομὰς παντοδαποῖς κτήνεσι.
Ταῦτα δὲ πράξας, διέβαινε πάλιν ἐς τὴν Ἀσίαν. 11

Ἐπισκοπῶν δὲ τὰς πόλεις, ἑώρα τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἐχούσας, Χίων δὲ φυγάδας εὗρεν Ἀταρνέα ἔχοντας, χωρίον ἰσχυρὸν, καὶ ἐκ τούτου ὁρμωμένους φέροντας καὶ ἄγοντας τὴν Ἰωνίαν, καὶ ζῶντας ἐκ τούτου. Πυθόμενος δὲ, ὅτι πολὺς σῖτος ἐνῆν αὐτοῖς, περιστρατοπεδευσάμενος ἐπολιόρκει· καὶ ἐν ὀκτὼ μησὶ παραστησάμενος αὐτοὺς, καταστήσας ἐν αὐτῷ Δράκοντα Πελληνέα ἐπιμελητὴν, καὶ κατασκευάσας ἐν τῷ χωρίῳ ἔκπλεω πάντα τὰ ἐπιτήδεια, ἵνα εἴη αὐτῷ καταγωγὴ, ὁπότε ἀφικνοῖτο, ἀπῆλθεν ἐς Ἔφεσον, ἣ ἀπέχει ἀπὸ Σάρδεων τριῶν ἡμερῶν ὁδόν.

Καὶ μέχρι τούτου τοῦ χρόνου ἐν εἰρήνῃ διῆγον 12
Τισσαφέρνης τε καὶ Δερκυλλίδας, καὶ οἱ ταύτῃ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι. Ἐπεὶ δὲ ἀφικνούμενοι

πρέσβεις ἐς Λακεδαίμονα ἀπὸ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἐδίδασκον, ὅτι εἴη ἐπὶ Τισσαφέρνει, εἰ βούλοιτο, ἀφιέναι αὐτονόμους τὰς Ἑλληνίδας πόλεις· εἰ οὖν κακῶς πάσχοι Καρία, ἔνθαπερ ὁ Τισσαφέρνους οἶκος, οὕτως ἂν ἔφασαν τάχιστα νομίζειν αὐτὸν συγχωρήσειν αὐτονόμους σφᾶς ἀφιέναι· ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔφοροι ἔπεμψαν πρὸς Δερκυλλίδαν, καὶ ἐκέλευον αὐτὸν διαβαίνειν σὺν τῷ στρατεύματι ἐπὶ Καρίαν, καὶ Φάρακα τὸν ναύαρχον σὺν ταῖς ναυσὶ πα-
13 ραπλεῖν. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ᾽ ἐποίουν. Ἐτύγχανε δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ Φαρνάβαζος πρὸς Τισσαφέρνην ἀφιγμένος, ἅμα μὲν ὅτι στρατηγὸς τῶν πάντων ἀπεδέδεικτο Τισσαφέρνης, ἅμα δὲ διαμαρτυρόμενος, ὅτι ἕτοιμος εἴη κοινῇ πολεμεῖν, καὶ ξυμμάχεσθαι, καὶ συνεκβάλλειν τοὺς Ἕλληνας ἐκ τῆς βασιλέως· ἄλλως τε γὰρ ὑπεφθόνει τῆς στρατηγίας τῷ Τισσαφέρνει, καὶ τῆς Αἰολίδος χαλεπῶς ἔφερεν ἀπεστερημένος. Ὁ δ᾽ ἀκούων, Πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, διάβηθι σὺν ἐμοὶ ἐπὶ Καρίαν,
14 ἔπειτα δὲ καὶ περὶ τούτων βουλευσόμεθα. Ἐπεὶ δ᾽ ἐκεῖ ἦσαν, ἔδοξεν αὐτοῖς, ἱκανὰς φυλακὰς ἐς τὰ ἐρύματα καταστήσαντας, διαβαίνειν πάλιν ἐπὶ τὴν Ἰωνίαν. Ὡς δ᾽ ἤκουσεν ὁ Δερκυλλίδας, ὅτι πάλιν πεπερακότες εἰσὶ τὸν Μαίανδρον, εἰπὼν τῷ Φάρακι, ὡς ὅτι ὀκνοίη, μὴ ὁ Τισσαφέρνης καὶ ὁ Φαρνάβαζος ἐρήμην οὖσαν καταθέοντες φέρωσι καὶ ἄγωσι τὴν χώραν, διέβαινε καὶ αὐτός. Πορευόμενοι δὲ καὶ οὗτοι οὐδέν τι συντεταγμένῳ τῷ στρα-

τεύματι, ὡς προεληλυθότων τῶν Ἐφεσίων ἐς τὴν
πολεμίαν, ἐξαίφνης ὁρῶσιν ἐκ τοῦ ἀντιπέρας σκο-
ποὺς ἐπὶ τῶν μνημάτων· καὶ ἀνταναβιβάσαντες ἐς 15
τὰ παρ' ἑαυτοῖς μνημεῖα καὶ τύρσεις τινὰς, καθο-
ρῶσι παρατεταγμένους, ᾗ αὐτοῖς ἦν ἡ ὁδὸς, Κᾶ-
ράς τε λευκάσπιδας, καὶ τὸ Περσικὸν ὅσον ἐτύγ-
χανε παρὸν στράτευμα, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν, ὅσον
εἶχεν ἑκάτερος αὐτῶν, καὶ τὸ ἱππικὸν μάλα πολὺ,
τὸ μὲν Τισσαφέρνους ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρατι, τὸ δὲ
Φαρναβάζου ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ. Ὡς δὲ ταῦτα ᾔσθετο 16
ὁ Δερκυλλίδας, τοῖς μὲν ταξιάρχοις καὶ τοῖς λοχα-
γοῖς εἶπε παρατάττεσθαι τὴν ταχίστην ἐς ὀκτὼ,
τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ τὰ κράσπεδα ἑκατέρωθεν μὲν
καθίστασθαι, καὶ τοὺς ἱππέας, ὅσους γε δὴ καὶ
οἵους ἐτύγχανεν ἔχων· αὐτὸς δὲ ἐθύετο. Ὅσον μὲν 17
δὴ ἦν ἐκ Πελοποννήσου στράτευμα, ἡσυχίαν εἶχε,
καὶ παρεσκευάζετο ὡς μαχούμενον· ὅσοι δὲ ἦσαν
ἀπὸ Πριήνης τε καὶ Ἀχιλλείου, καὶ ἀπὸ νήσων,
καὶ τῶν Ἰωνικῶν πόλεων, οἱ μέν τινες καταλιπόν-
τες ἐν τῷ σίτῳ τὰ ὅπλα ἀπεδίδρασκον, (καὶ γὰρ
ἦν βαθὺς ὁ σῖτος ἐν τῷ Μαιάνδρου πεδίῳ·) ὅσοι
δὲ καὶ ἔμενον, δῆλοι ἦσαν οὐ μενοῦντες. Τὸν μὲν 18
οὖν Φαρνάβαζον ἐξηγγέλλετο μάχεσθαι κελεύειν·
ὁ μέντοι Τισσαφέρνης, τό τε Κύρειον στράτευμα
καταλογιζόμενος, ὡς ἐπολέμησεν αὐτοῖς, καὶ τούτῳ
πάντας νομίζων ὁμοίους εἶναι τοὺς Ἕλληνας, οὐκ
ἐβούλετο μάχεσθαι· ἀλλὰ πέμψας πρὸς Δερ-
κυλλίδαν, εἶπεν, ὅτι ἐς λόγους βούλοιτο αὐτῷ

ἀφικέσθαι. Καὶ ὁ Δερκυλλίδας, λαβὼν τοὺς κρατίστους τὰ εἴδη τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων καὶ πεζῶν, προῆλθε πρὸς τοὺς ἀγγέλους, καὶ εἶπεν· Ἀλλὰ παρεσκευασάμην μὲν ἔγωγε μάχεσθαι, ὡς ὁρᾶτε· ἐπεὶ μέντοι ἐκεῖνος βούλεται ἐς λόγους ἀφικέσθαι, οὐδ' ἐγὼ ἀντιλέγω. Ἂν μέντοι ταῦτα δέῃ ποιεῖν, πιστὰ
19 ὁμήρους δοτέον καὶ ληπτέον. Δόξαντα δὲ ταῦτα καὶ περανθέντα, τὰ μὲν στατεύματα ἀπῆλθε, τὸ μὲν βαρβαρικὸν ἐς Τράλλεις τῆς Φρυγίας, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἐς Λεύκοφρυν, ἔνθα ἦν Ἀρτέμιδος ἱερὸν μάλα ἅγιον, καὶ λίμνη πλέον ἢ σταδίου, ὑπόψαμμος, ἀέναος, ποτίμου καὶ θερμοῦ ὕδατος. Καὶ τότε μὲν ταῦτα ἐπράχθη. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐς τὸ ξυγκείμενον χωρίον ἦλθον, καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πυθέσθαι ἀλλήλων, ἐπὶ τίσιν ἂν τὴν εἰρήνην ποιήσαιντο. Ὁ μὲν δὴ Δερκυλλίδας εἶπεν, εἰ αὐτονόμους ἐῴη βασιλεὺς
20 τὰς Ἑλληνίδας πόλεις· ὁ δὲ Τισσαφέρνης καὶ Φαρνάβαζος εἶπον, ὅτι, εἰ ἐξέλθοι τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα ἐκ τῆς βασιλέως χώρας, καὶ οἱ Λακεδαιμονίων ἁρμοσταὶ ἐκ τῶν πόλεων. Ταῦτα δὲ εἰπόντες ἀλλήλοις σπονδὰς ἐποιήσαντο, ἕως ἀπαγγελθείη τὰ λεχθέντα, Δερκυλλίδᾳ μὲν ἐς Λακεδαίμονα, Τισσαφέρνει δὲ ἐπὶ βασιλέα.

21 Τούτων δὲ πραττομένων ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὑπὸ Δερκυλλίδα, Λακεδαιμόνιοι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, πάλαι ὀργιζόμενοι τοῖς Ἠλείοις, καὶ ὅτι ἐποιήσαντο ξυμμαχίαν πρὸς Ἀθηναίους καὶ Ἀργείους καὶ Μαντινέας, καὶ ὅτι, δίκην φάσκοντες καταδεδικάσθαι αὐτῶν,

ἐκώλυον καὶ τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ γυμνικοῦ ἀγῶνος·
καὶ οὐ μόνον ταῦτ᾽ ἤρκει, ἀλλὰ καί, Λείχα παρα-
δόντος Θηβαίοις τὸ ἅρμα, ἐπεὶ ἐκηρύττοντο νικῶν-
τες, ὅτε εἰσῆλθε Λείχας στεφανώσων τὸν ἡνίοχον,
μαστιγοῦντες αὐτὸν, ἄνδρα γέροντα, ἐξήλασαν·
τούτων δ᾽ ὕστερον, καὶ Ἄγιδος πεμφθέντος θῦσαι 22
τῷ Διῒ κατὰ μαντείαν τινὰ, ἐκώλυον οἱ Ἠλεῖοι,
μὴ προσεύχεσθαι νίκην πολέμου, λέγοντες, ὡς καὶ
τὸ ἀρχαῖον εἴη οὕτω νόμιμον, μὴ χρηστηριάζεσθαι
τοὺς Ἕλληνας ἐφ᾽ Ἑλλήνων πολέμῳ· ὥστε ἄθυτος
ἀπῆλθεν· ἐκ τούτων οὖν πάντων ὀργιζομένοις ἔδοξε 23
τοῖς ἐφόροις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ σωφρονίσαι αὐτούς.
Πέμψαντες οὖν πρέσβεις ἐς Ἦλιν, εἶπον, ὅτι τοῖς τέ-
λεσι τῶν Λακεδαιμονίων δίκαιον δοκοίη εἶναι, ἀφιέναι
αὐτοὺς τὰς περιοικίδας πόλεις αὐτονόμους. Ἀποκρι-
ναμένων δὲ τῶν Ἠλείων, ὅτι οὐ ποιήσοιεν ταῦτα· ἐπι-
ληΐδας γὰρ ἔχοιεν τὰς πόλεις· φρουρὰν ἔφηναν οἱ ἔφο-
ροι. Ἄγων δὲ τὸ στράτευμα Ἆγις ἐνέβαλε διὰ τῆς Ἀχαΐας
ἐς τὴν Ἠλείαν κατὰ Λάρισσον. Ἄρτι δὲ τοῦ στρα- 24
τεύματος ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντος, καὶ κοπτομένης τῆς
χώρας, σεισμὸς ἐπιγίγνεται· ὁ δ᾽ Ἆγις, θεῖον ἡγη-
σάμενος, ἐξελθὼν πάλιν ἐκ τῆς χώρας, διαφῆκε τὸ
στράτευμα. Ἐκ δὲ τούτου οἱ Ἠλεῖοι πολὺ θρασύτε-
ροι ἦσαν, καὶ διεπρεσβεύοντο πρὸς τὰς πόλεις, ὅσας
δυσμενεῖς οὔσας τοῖς Λακεδαιμονίοις ᾔδεσαν. Περιϊ- 25
όντι δὲ τῷ ἐνιαυτῷ φαίνουσι πάλιν οἱ ἔφοροι φρουρὰν
ἐπὶ τὴν Ἦλιν, καὶ ξυνεστρατεύοντο τῷ Ἄγιδι, πλὴν
Βοιωτῶν καὶ Κορινθίων, οἵ τε ἄλλοι ξύμμαχοι καὶ

οἱ Ἀθηναῖοι. Ἐμβαλόντος δὲ τοῦ Ἄγιδος δι' Αὐ-
λῶνος, εὐθὺς μὲν Λεπρεᾶται, ἀποστάντες τῶν
Ἠλείων, προσεχώρησαν αὐτῷ, εὐθὺς δὲ Μακίστιοι,
ἐχόμενοι δ' Ἐπιταλιεῖς. Διαβαίνοντι δὲ τὸν ποτα-
μὸν προσεχώρουν Λετρῖνοι, καὶ Ἀμφίδολοι, καὶ Μαρ-
26 γανεῖς. Ἐκ δὲ τούτου ἐλθὼν ἐς Ὀλυμπίαν, ἔθυε τῷ
Διῒ τῷ Ὀλυμπίῳ, κωλύειν δὲ οὐδεὶς ἔτι ἐπειρᾶτο.
Θύσας δὲ, πρὸς τὸ ἄστυ ἐπορεύετο, κόπτων καὶ κάων
τὴν χώραν, καὶ ὑπέρπολλα μὲν κτήνη, ὑπέρπολλα
δὲ ἀνδράποδα ἡλίσκετο ἐκ τῆς χώρας· ὥςτε ἀκούον-
τες καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἀχαιῶν ἑκόν-
τες ᾔεσαν ξυστρατευσόμενοι, καὶ μετεῖχον τῆς ἁρ-
παγῆς. Καὶ ἐγένετο αὕτη ἡ στρατεία ὥσπερ ἐπισιτι-
27 σμὸς τῇ Πελοποννήσῳ. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο πρὸς τὴν
πόλιν, τὰ μὲν προάστεια καὶ τὰ γυμνάσια, καλὰ
ὄντα, ἐλυμαίνετο· τὴν δὲ πόλιν (ἀτείχιστος γὰρ ἦν)
ἐνόμισαν αὐτὸν μὴ βούλεσθαι μᾶλλον, ἢ μὴ δύνα-
σθαι ἑλεῖν. Δῃουμένης δὲ τῆς χώρας, καὶ οὔσης
τῆς στρατιᾶς περὶ Κυλλήνην, βουλόμενοι οἱ περὶ Ξε-
νίαν τὸν λεγόμενον μεδίμνῳ ἀπομετρήσασθαι τὸ παρὰ
τοῦ πατρὸς ἀργύριον, δι' αὐτῶν προσχωρῆσαι τοῖς
Λακεδαιμονίοις, ἐκπεσόντες ἐξ οἰκίας ξίφη ἔχοντες
σφαγὰς ποιοῦσι, καὶ ἄλλους τέ τινας ἀποκτείνουσι,
καὶ ὅμοιόν τινα Θρασυδαίῳ ἀποκτείναντες, τῷ τοῦ
δήμου προστάτῃ, ᾤοντο Θρασυδαῖον ἀπεκτονέναι·
ὥστε ὁ μὲν δῆμος παντελῶς κατηθύμησε καὶ ἡσυ-
28 χίαν εἶχεν, οἱ δὲ σφαγεῖς πάντ' ᾤοντο πεπραγμένα
εἶναι, καὶ οἱ ὁμογνώμονες αὐτοῖς ἐξεφέροντο τὰ ὅπλα

ἐς τὴν ἀγοράν. Ὁ δὲ Θρασυδαῖος ἔτι καθεύδων ἐτύγ-
χανεν, οὗπερ ἐμεθύσθη. Ὡς δὲ ᾔσθετο ὁ δῆμος,
ὅτι οὐ τέθνηκεν ὁ Θρασυδαῖος, περιεπλήσθη ἡ οἰκία
ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὥσπερ ὑπὸ ἑσμοῦ μελιττῶν ὁ ἡγε-
μών. Ἐπειδὴ δὲ ἡγεῖτο ὁ Θρασυδαῖος, ἀναλαβὼν 29
τὸν δῆμον, γενομένης μάχης ἐκράτησεν ὁ δῆμος. Ἐξέ-
πεσον δὲ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους οἱ ἐγχειρήσαντες
ταῖς σφαγαῖς. Ἐπεὶ δ᾽ αὖ ὁ Ἆγις ἀπιὼν διέβη πάλιν
τὸν Ἀλφειὸν, φρουροὺς καταλιπὼν ἐν Ἐπιταλίῳ,
πλησίον τοῦ Ἀλφειοῦ, καὶ Λύσιππον ἁρμοστὴν, καὶ
τοὺς ἐξ Ἤλιδος φυγάδας, τὸ μὲν στράτευμα διῆκεν,
αὐτὸς δὲ οἴκαδε ἀπῆλθε. Καὶ τὸ μὲν λοιπὸν θέρος 30
καὶ τὸν ἐπιόντα χειμῶνα ὑπὸ τοῦ Λυσίππου καὶ τῶν
περὶ αὐτὸν ἐφέρετο καὶ ἤγετο ἡ τῶν Ἠλείων χώρα.
Τοῦ δ᾽ ἐπιόντος θέρους πέμψας Θρασυδαῖος ἐς Λα-
κεδαίμονα ξυνεχώρησε, σφᾶς τε τὸ τεῖχος περιελεῖν,
καὶ Κυλλήνην καὶ τὰς Τριφυλίδας πόλεις ἀφεῖναι,
Φρίξαν, καὶ Ἐπιτάλιον, καὶ Λετρίναν, καὶ Ἀμφι-
δόλους, καὶ Μαργανεῖς· πρὸς δὲ ταύταις καὶ
Ἀκρωρίους, καὶ Λασίωνα, τὸν ὑπ᾽ Ἀρκάδων ἀντι-
λεγόμενον. Ἤπειον μέντοι, τὴν μεταξὺ πόλιν Ἡραίας
καὶ Μακίστου, ἠξίουν οἱ Ἠλεῖοι ἔχειν· πρίασθαι
γὰρ ἔφασαν τὴν χώραν ἅπασαν παρὰ τῶν τότε
ἐχόντων τὴν πόλιν τριάκοντα ταλάντων, καὶ τὸ ἀρ-
γύριον δεδωκέναι. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, γνόντες, 31
μηδὲν δικαιότερον εἶναι, βίᾳ πριαμένους, ἢ βίᾳ
ἀφελομένους, παρὰ τῶν ἡττόνων λαμβάνειν, ἀφιέ-
ναι καὶ ταύτην ἠνάγκασαν· τοῦ μέντοι προεστάναι

τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου ἱεροῦ, καίπερ οὐκ ἀρχαίου Ἠλείοις ὄντος, οὐκ ἀπήλασαν αὐτούς· νομίζοντες, τοὺς ἀντιποιουμένους χωρίτας εἶναι, καὶ οὐχ ἱκανοὺς προεστάναι. Τούτων δὲ ξυγχωρηθέντων, εἰρήνη τε γίγνεται καὶ ξυμμαχία Ἠλείων πρὸς Λακεδαιμονίους. Καὶ οὕτω μὲν δὴ ὁ Λακεδαιμονίων καὶ Ἠλείων πόλεμος ἔληξε.

CAP. III.

Μετὰ δὲ τοῦτο Ἆγις, ἀφικόμενος ἐς Δελφοὺς, καὶ τὴν δεκάτην ἀποθύσας, πάλιν ἀπιὼν, ἔκαμεν ἐν Ἡραίᾳ, γέρων ἤδη ὢν, καὶ ἀπηνέχθη μὲν ἐς Λακεδαίμονα ἔτι ζῶν, ἐκεῖ δὲ ταχὺ ἐτελεύτησε· καὶ ἔτυχε σεμνοτέρας ἢ κατὰ ἄνθρωπον ταφῆς. Ἐπεὶ δὲ, ὡς εἰώθεσαν, αἱ ἡμέραι παρῆλθον, καὶ ἔδει βασιλέα καθίστασθαι, ἀντέλεγον περὶ βασιλείας Λεωτυχίδης, υἱὸς φάσκων Ἄγιδος εἶναι, Ἀγησίλαος
2 δὲ ἀδελφός. Εἰπόντος δὲ τοῦ Λεωτυχίδου· Ἀλλ' ὁ νόμος, ὦ Ἀγησίλαε, οὐκ ἀδελφὸν, ἀλλ' υἱὸν βασιλέως βασιλεύειν κελεύει· εἰ δὲ υἱὸς ὢν μὴ τυγχάνοι, ὁ ἀδελφὸς βασιλεύει· Ἐμὲ οὖν δέοι, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος. Πῶς, ἐμοῦ γε ὄντος; Ὅτι, ὅντινα καλεῖς πατέρα, οὐκ ἔφη σε εἶναι ἑαυτοῦ. Ἀλλ' ἡ πολὺ κάλλιον ἐκείνου εἰδυῖα μήτηρ καὶ νῦν ἔτι φησίν. Ἀλλ' ὁ Ποτειδᾶν ὡς μάλα σεῦ ψευδομένω κατεμάνυσεν, ἐκ τοῦ θαλάμου ἐξελάσας σεισμῷ ἐς τὸ φανερὸν τὸν σὸν πατέρα. Συμμαρτυρεῖ ταῦτ' αὐτῷ καὶ ὁ ἀληθέστατος λεγόμενος χρόνος εἶναι· ἀφ' οὗ γάρ τοι ἔφυγε, καὶ οὐκ ἐφάνη ἐν τῷ θαλάμῳ, δεκάτῳ

μηνὶ ἐγένου. Οἱ μὲν τοιαῦτ᾽ ἔλεγον. Διοπείθης δὲ, 3
μάλα χρησμολόγος ἀνὴρ, Λεωτυχίδῃ ξυναγορεύων
εἶπεν, ὡς καὶ Ἀπόλλωνος χρησμὸς εἴη, φυλάξασθαι
τὴν χωλὴν βασιλείαν. Λύσανδρος δὲ πρὸς αὐτὸν
ὑπὲρ Ἀγησιλάου ἀντεῖπεν, ὡς οὐκ οἴοιτο, τὸν θεὸν
τοῦτο κελεύειν φυλάξασθαι, μὴ προσπταίσας τις
χωλεύσῃ, ἀλλὰ μᾶλλον, μὴ οὐκ ὢν τοῦ γένους βα-
σιλεύσῃ· παντάπασι γὰρ ἂν χωλὴν εἶναι τὴν βασι-
λείαν, ὁπότε μὴ οἱ ἀφ᾽ Ἡρακλέους τῆς πόλεως
ἡγοῖντο. Τοιαῦτα δὲ ἀκούσασα ἡ πόλις ἀμφοτέρων, 4
Ἀγησίλαον εἵλοντο βασιλέα.

Οὔπω δ᾽ ἐνιαυτὸν ὄντος ἐν τῇ βασιλείᾳ Ἀγησι-
λάου, θύοντος αὐτοῦ τῶν τεταγμένων τινὰ θυσιῶν
ὑπὲρ τῆς πόλεως, εἶπεν ὁ μάντις, ὅτι ἐπιβουλήν
τινα τῶν δεινοτάτων φαίνοιεν οἱ θεοί. Ἐπεὶ δὲ πά-
λιν ἔθυεν, ἔτι δεινότερα ἔφη τὰ ἱερὰ φαίνεσθαι. Τὸ
τρίτον ἤδη θύοντος, εἶπεν· Ὦ Ἀγησίλαε, ὥσπερ εἰ
ἐν αὐτοῖς εἴημεν τοῖς πολεμίοις, οὕτω σημαίνεται.
Ἐκ δὲ τούτου θύοντες καὶ τοῖς ἀποτροπαίοις καὶ τοῖς
σωτῆρσι, καὶ μόλις καλλιερήσαντες, ἐπαύσαντο. Λη- 5
γούσης δὲ τῆς θυσίας, ἐντὸς πένθ᾽ ἡμερῶν καταγο-
ρεύει τις πρὸς τοὺς ἐφόρους ἐπιβουλὴν, καὶ τὸν ἀρ-
χηγὸν τοῦ πράγματος Κινάδωνα. Οὗτος δ᾽ ἦν καὶ
τὸ εἶδος νεανίσκος καὶ τὴν ψυχὴν εὔρωστος,
οὐ μέντοι τῶν ὁμοίων. Ἐρομένων δὲ τῶν ἐφόρων,
πῶς φαίη τὴν πρᾶξιν ἔσεσθαι, εἶπεν ὁ εἰσαγγείλας,
ὅτι ὁ Κινάδων, ἀγαγὼν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἔσχατον τῆς
ἀγορᾶς, ἀριθμῆσαι κελεύοι, ὁπόσοι εἶεν Σπαρτιά-

ται ἐν τῇ ἀγορᾷ. Καὶ ἐγὼ, ἔφη, ἀριθμήσας βασιλέα τε, καὶ ἐφόρους, καὶ γέροντας, καὶ ἄλλους ὡς τετταράκοντα, ἠρόμην· Τί δή με τούτους, ὦ Κινάδων, ἐκέλευσας ἀριθμῆσαι; Ὁ δὲ εἶπε· Τούτους, ἔφη, νόμιζέ σοι πολεμίους εἶναι, τοὺς δ' ἄλλους πάντας ξυμμάχους πλέον ἢ τετρακισχιλίους ὄντας τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἐπιδεικνύναι δ' αὐτὸν ἔφη ἐν ταῖς ὁδοῖς ἔνθα μὲν ἕνα, ἔνθα δὲ δύο πολεμίους ἀπαντῶντας, τοὺς δ' ἄλλους ἅπαντας ξυμμάχους. Καὶ ὅσοι δὲ ἐν τοῖς χωρίοις Σπαρτιατῶν τύχοιεν ὄντες, ἕνα μὲν πολέμιον τὸν δεσπότην,
6 ξυμμάχους δ' ἐν ἑκάστῳ πολλούς. Ἐρωτώντων δὲ τῶν ἐφόρων, πόσους φαίη καὶ τοὺς ξυνειδότας τὴν πρᾶξιν εἶναι, λέγειν καὶ περὶ τούτου ἔφη αὐτὸν, ὡς σφίσι μὲν τοῖς προστατεύουσιν οὐ πάνυ πολλοὶ, ἀξιόπιστοι δὲ συνειδεῖεν· αὐτοὶ μέντοι πᾶσιν ἔφασαν συνειδέναι καὶ εἵλωσι καὶ νεοδαμώδεσι, καὶ τοῖς ὑπομείοσι, καὶ τοῖς περιοίκοις· ὅπου γὰρ ἐν τούτοις τὶς λόγος γένοιτο περὶ Σπαρτιατῶν, οὐδένα δύνασθαι κρύπτειν τὸ μὴ οὐχ ἡδέως ἂν καὶ ὠμῶν ἐσθίειν αὐτῶν.
7 Πάλιν οὖν ἐρωτώντων, Ὅπλα δὲ πόθεν ἔφασαν λήψεσθαι; τόνδ' εἰπεῖν, ὅτι οἱ μὲν δήπου συντεταγμένοι ἡμῶν αὐτοὶ (ἔφασάν γε) ὅπλα κεκτήμεθα· τῷ δ' ὄχλῳ, ἀγαγόντα ἐς τὸν σίδηρον, ἐπιδεῖξαι αὐτὸν, ἔφη, πολλὰς μὲν μαχαίρας, πολλὰ δὲ ξίφη, πολλοὺς δὲ ὀβελίσκους, πολλοὺς δὲ πελέκεις καὶ ἀξίνας, καὶ πολλὰ δρέπανα. Λέγειν δ' αὐτὸν ἔφη, ὅτι καὶ ταῦτα ὅπλα πάντα εἴη, ὁπόσοις ἄνθρωποι καὶ γῆν καὶ

ξύλα καὶ λίθους ἐργάζονται, καὶ τῶν ἄλλων δὲ τεχνῶν τὰς πλείστας τὰ ὄργανα ὅπλα ἔχειν ἀρκοῦντα, ἄλλως τε καὶ πρὸς ἀόπλους. Πάλιν οὖν ἐρωτώμενος, ἐν τίνι χρόνῳ ταῦτα μέλλει πράττεσθαι, εἶπεν, ὅτι
ἐπιδημεῖν οἱ παρηγγελμένον εἴη. Ἀκούσαντες ταῦτα 8
οἱ ἔφοροι, ἐσκεμμένα τε λέγειν ἡγήσαντο αὐτὸν, καὶ ἐξεπλάγησαν· καὶ οὐδὲ τὴν μικρὰν καλουμένην ἐκκλησίαν ξυλλέξαντες, ἀλλὰ ξυλλεγόμενοι τῶν γερόντων ἄλλος ἄλλοθεν, ἐβουλεύσαντο πέμψαι τὸν Κινάδωνα ἐς Αὐλῶνα σὺν ἄλλοις τῶν νεωτέρων, καὶ κελεῦσαι ἥκειν ἄγοντα τῶν Αὐλωνιτῶν τέ τινας, καὶ τῶν εἱλώτων τοὺς ἐν τῇ σκυτάλῃ γεγραμμένους. Ἀγαγεῖν δὲ ἐκέλευον καὶ τὴν γυναῖκα, ἣ καλλίστη μὲν ἐλέγετο αὐτόθι εἶναι, λυμαίνεσθαι δ' ἐῴκει τοὺς ἀφικνουμένους Λακεδαιμονίων καὶ πρεσβυτέρους
καὶ νεωτέρους. Ὑπηρετήκει δὲ καὶ ἄλλ' ἤδη ὁ Κι- 9
νάδων τοῖς ἐφόροις τοιαῦτα. Καὶ τότε δὴ ἔδοσαν τὴν σκυτάλην αὐτῷ, ἐν ᾗ γεγραμμένοι ἦσαν, οὓς ἔδει ξυλληφθῆναι. Ἐρομένου δὲ, τίνας ἄγοι μεθ' αὑτοῦ τῶν νέων, Ἴθι, εἶπον, καὶ τὸν πρεσβύτατον τῶν ἱππαγρετῶν κέλευέ σοι ξυμπέμψαι ἓξ ἢ ἑπτὰ, οἳ ἂν τύχωσι παρόντες. Ἐμεμελήκει δὲ αὐτοῖς, ὅπως ὁ ἱππαγρέτης εἰδείη, οὓς ἂν δέοι πέμπειν, καὶ οἱ πεμπόμενοι εἰδεῖεν, ὅτι Κινάδωνα δέοι συλλαβεῖν. Εἶπον δὲ καὶ τοῦτο τῷ Κινάδωνι, ὅτι πέμψοιεν τρεῖς ἁμάξας, ἵνα μὴ πεζοὺς ἄγωσι τοὺς ληφθέντας, ἀφανίζοντες ὡς ἐδύναντο μάλιστα, ὅτι ἐφ' ἕνα ἐκεῖ-
νον ἔπεμπον. Ἐν δὲ τῇ πόλει οὐ ξυνελάμβανον αὐ- 10

τὸν, ὅτι τὸ πρᾶγμα οὐκ ᾔδεσαν ὁπόσον τὸ μέγεθος
εἴη, καὶ ἀκοῦσαι πρῶτον ἐβούλοντο τοῦ Κινάδωνος,
οἵτινες εἶεν οἱ ξυμπράττοντες, πρὶν αἰσθέσθαι αὐ-
τοὺς, ὅτι μεμήνυνται, ἵνα μὴ ἀποδρῶσιν. Ἔμελλον
δὲ οἱ συλλαβόντες αὐτὸν μὲν κατέχειν, τοὺς δὲ ξυνει-
δότας, πυθόμενοι αὐτοῦ, γράψαντες ἀποπέμπειν
τὴν ταχίστην τοῖς ἐφόροις. Οὕτω δ' ἔσχον οἱ ἔφοροι
πρὸς τὸ πρᾶγμα, ὥστε καὶ μοῖραν ἱππέων ἔπεμψαν
11 τοῖς ἐπ' Αὐλῶνος. Ἐπεὶ δ' εἰλημμένου τοῦ ἀνδρὸς
ἧκεν ἱππεὺς, φέρων τὰ ὀνόματα, ὧν ὁ Κινάδων
ἀπέγραψε, παραχρῆμα τόν τε μάντιν Τισαμενὸν καὶ
τοὺς ἐπικαιριωτάτους ξυνελάμβανον. Ὡς δ' ἀνή-
χθη ὁ Κινάδων, καὶ ἠλέγχετο, καὶ ὡμολόγει πάντα,
καὶ τοὺς ξυνειδότας ἔλεγε, τέλος αὐτὸν ἤροντο, τί
καὶ βουλόμενος ταῦτα πράττοι. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο,
μηδενὸς ἥττων εἶναι ἐν Λακεδαίμονι. Ἐκ τούτου
μέντοι ἤδη δεδεμένος καὶ τὼ χεῖρε καὶ τὸν τράχηλον
ἐν κλοιῷ, μαστιγούμενος καὶ κεντούμενος αὐτός τε
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν πόλιν περιήγοντο. Καὶ
οὗτοι μὲν τῆς δίκης ἔτυχον.

CAP. IV.

Μετὰ δὲ ταῦτα Ἡρώδας τὶς Συρακούσιος, ἐν Φοινίκῃ ὢν μετὰ ναυκλήρου τινὸς, καὶ ἰδὼν τριήρεις Φοινίσσας, τὰς μὲν καταπλεούσας ἄλλοθεν, τὰς δὲ καὶ αὐτοῦ πεπληρωμένας, τὰς δὲ καὶ ἔτι κατασκευαζομένας, προσακούσας δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ τριακοσίας δέοι αὐτὰς γενέσθαι, ἐπιβὰς ἐπὶ τὸ πρῶτον

ἀναγόμενον πλοῖον ἐς τὴν Ἑλλάδα, ἐξήγγειλε τοῖς Λακεδαιμονίοις, ὡς βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους τὸν στόλον τοῦτον παρασκευαζομένων· ὅποι δὲ, οὐδὲν ἔφη εἰδέναι. Ἀνεπτερωμένων δὲ τῶν Λακε- 2
δαιμονίων, καὶ τοὺς ξυμμάχους ξυναγαγόντων, καὶ βουλευομένων, τί χρὴ ποιεῖν, Λύσανδρος, νομίζων καὶ τῷ ναυτικῷ πολὺ περιέσεσθαι τοὺς Ἕλληνας, καὶ τὸ πεζὸν λογιζόμενος ὡς ἐσώθη τὸ μετὰ Κύρου ἀναβὰν, πείθει τὸν Ἀγησίλαον ὑποστῆναι, ἢν αὐτῷ δῶσι τριάκοντα μὲν Σπαρτιατῶν, ἐς δισχιλίους δὲ τῶν νεοδαμωδῶν, ἐς ἑξακισχιλίους δὲ τὸ ξύνταγμα τῶν συμμάχων, στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίαν. Πρὸς δὲ τούτῳ τῷ λογισμῷ καὶ αὐτὸς ξυνεξελθεῖν αὐτῷ ἐβούλετο, ὅπως τὰς δεκαρχίας τὰς κατασταθείσας ὑπ᾽ ἐκείνου ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐκπεπτωκυίας δὲ διὰ τοὺς ἐφόρους, οἳ τὰς πατρίους πολιτείας παρήγγειλαν, πάλιν καταστήσειε μετ᾽ Ἀγησιλάου. Ἐπαγγειλαμένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου τὴν 3
στρατείαν, διδόασί τε οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅσαπερ ᾔτησε, καὶ ἑξαμήνου σῖτον. Ἐπεὶ δὲ θυσάμενος καὶ τἄλλα, ὅσα ἔδει, καὶ τὰ διαβατήρια, ἐξῆλθε, ταῖς μὲν πόλεσι διαπέμψας ἀγγέλους προεῖπεν, ὅσους τε δέοι ἑκασταχόθεν πέμπεσθαι, καὶ ὅπου παρεῖναι· αὐτὸς δὲ ἐβουλήθη ἐλθὼν θῦσαι ἐν Αὐλίδι, ἔνθαπερ ὁ Ἀγαμέμνων, ὅτ᾽ ἐς Τροίαν ἔπλει, ἐθύετο. Ὡς δ᾽ ἐκεῖ ἐγένετο, πυθόμενοι οἱ Βοιώ- 4
ταρχοι, ὅτι θύοι, πέμψαντες ἱππέας, τοῦ τε λοιποῦ ἐκέλευον μὴ θύειν, καὶ, οἷς ἐνέτυχον ἱεροῖς

τεθυμένοις, διέῤῥιψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. Ὁ δὲ,
ἐπιμαρτυρόμενος τοὺς θεοὺς, καὶ ὀργιζόμενος, ἀνα-
βὰς ἐπὶ τὴν τριήρη, ἀπέπλει. Ἀφικόμενος δ' ἐπὶ
Γεραιστὸν, καὶ συλλέξας ἐκεῖ ὅσον ἠδύνατο τοῦ στρα-
τεύματος πλεῖστον, ἐς Ἔφεσον τὸν στόλον ἐποιεῖτο.
5 Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖσε ἀφίκετο, πρῶτον μὲν Τισσαφέρ-
νης πέμψας ἤρετο αὐτὸν, τίνος δεόμενος ἥκοι. Ὁ
δ' εἶπεν, ὅτι αὐτονόμους καὶ τὰς ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις
εἶναι, ὥσπερ καὶ τὰς ἐν τῇ παρ' ἡμῖν Ἑλλάδι.
Πρὸς ταῦτ' εἶπεν ὁ Τισσαφέρνης· Εἰ τοίνυν θέλεις
σπείσασθαι, ἕως ἂν ἐγὼ πρὸς βασιλέα πέμψω, οἶ-
μαι ἄν σε ταῦτα διαπραξάμενον ἀποπλεῖν, εἰ βού-
λοιο. Ἀλλὰ βουλοίμην ἂν, ἔφη, εἰ μὴ οἰοίμην
ὑπὸ σοῦ ἐξαπατᾶσθαι. Ἀλλ' ἔξεστιν, ἔφη, σοὶ
τούτων πίστιν λαβεῖν, ἦ μὴν, ἀδόλως σοῦ πράτ-
τοντος ταῦτα, ἡμᾶς μηδὲν τῆς σῆς ἀρχῆς ἀδικήσειν
6 ἐν ταῖς σπονδαῖς. Ἐπὶ τούτοις ῥηθεῖσι Τισσαφέρ-
νης μὲν ὤμοσε τοῖς πεμφθεῖσι πρὸν αὐτὸν Ἡριππίδᾳ
καὶ Δερκυλλίδᾳ καὶ Μεγιαλίῳ, ἦ μὴν πράξειν
ἀδόλως τὴν εἰρήνην· ἐκεῖνοι δὲ ἀντώμοσαν ὑπὲρ Ἀγη-
σιλάου Τισσαφέρνει, ἦ μὴν, ταῦτα πράττοντος αὐ-
τοῦ, ἐμπεδώσειν τὰς σπονδάς. Ὁ μὲν δὴ Τισσα-
φέρνης, ἃ ὤμοσεν, εὐθὺς ἐψεύσατο· ἀντὶ γὰρ τοῦ
εἰρήνην ἔχειν, στράτευμα πολὺ παρὰ βασιλέως,
πρὸς ᾧ εἶχε πρόσθεν, μετεπέμπετο. Ἀγησίλαος δὲ,
καίπερ αἰσθανόμενος ταῦτα, ὅμως ἐπέμενε ταῖς
σπονδαῖς.

7 Ὡς δὲ ἡσυχίαν τε καὶ σχολὴν ἄγων ὁ Ἀγησί-

λαος διέτριβεν ἐν τῇ Ἐφέσῳ, ἅτε συντεταραγμένων ἐν ταῖς πόλεσι τῶν πολιτειῶν, καὶ οὔτε δημοκρατίας ἔτι οὔσης, ὥσπερ ἐπ᾽ Ἀθηναίων, οὔτε δεκαρχίας, ὥσπερ ἐπὶ Λυσάνδρου, ἅτε γιγνώσκοντες πάντες τὸν Λύσανδρον, προσέκειντο αὐτῷ, ἀξιοῦντες, διαπράττεσθαι αὐτὸν παρ᾽ Ἀγεσιλάου, ὧν ἐδέοντο· καὶ διὰ ταῦτα ἀεὶ παμπληθὴς ὄχλος θεραπεύων αὐτὸν ἠκολούθει· ὥστε ὁ μὲν Ἀγησίλαος ἰδιώτης ἐφαίνετο, ὁ δὲ Λύσανδρος βασιλεύς. Ὅτι μὲν οὖν ἔμηνε καὶ 8
τὸν Ἀγησίλαον ταῦτα, ἐδήλωσεν ὕστερον· οἵ γε μὴν ἄλλοι τριάκοντα ὑπὸ τοῦ φθόνου οὐκ ἐσίγων, ἀλλ᾽ ἔλεγον πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ὡς παράνομα ποιοίη Λύσανδρος τῆς βασιλείας ὀγκηρότερον διάγων. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἤρξατο προσάγειν τινὰς τῷ Ἀγησιλάῳ ὁ Λύσανδρος, πάντας, οἷς γνοίη αὐτὸν συμπράττοντά τι, ἡττωμένους ἀπέπεμπεν. Ὡς δ᾽ ἀεὶ τὰ ἐναντία ὧν ἐβούλετο ἀπέβαινε τῷ Λυσάνδρῳ, ἔγνω δὴ τὸ γιγνόμενον· καὶ οὔτε ἕπεσθαι ἑαυτῷ ἔτι εἴα ὄχλον, τοῖς τε συμπρᾶξαί τι δεομένοις σαφῶς ἔλεγεν, ὅτι ἔλαττον ἕξοιεν, εἰ αὐτὸς παρείη. Βα- 9
ρέως δὲ φέρων τῇ ἀτιμίᾳ, προσελθὼν εἶπεν· Ὦ Ἀγησίλαε, μειοῦν μὲν ἀεὶ ἄρα σύ γε τοὺς φίλους ἠπίστω; Ναὶ μὰ Δί᾽, ἔφη, τούς γε βουλομένους ἐμοῦ μείζους φαίνεσθαι· τοὺς δέ γε αὔξοντας εἰ μὴ ἐπισταίμην ἀντιτιμᾶν, αἰσχυνοίμην ἄν. Καὶ ὁ Λύσανδρος ἔφη, Ἴσως σὺ καὶ μᾶλλον εἰκότα ποιεῖς, ἢ ἐγὼ ἔπραττον. Τάδε οὖν μοι ἐκ τοῦ λοιποῦ χάρισαι, ὅπως μήτ᾽ αἰσχύνωμαι ἀδυνατῶν παρὰ σοί,

μήτ᾽ ἐμποδὼν σοι ὦ· ἀπόπεμψόν ποί με. Ὅπου
1 γὰρ ἂν ὦ, πειράσομαι ἐν καιρῷ σοι εἶναι. Εἰπόντος δὲ ταῦτα, ἔδοξε καὶ τῷ Ἀγησιλάῳ οὕτω ποιῆσαι, καὶ πέμπει αὐτὸν ἐφ᾽ Ἑλλήσποντον. Ἐκεῖ δὲ ὁ Λύσανδρος, αἰσθόμενος Σπιθριδάτην τὸν Πέρσην ἐλαττούμενόν τι ὑπὸ Φαρναβάζου, διαλέγεται αὐτῷ, καὶ πείθει ἀποστῆναι, ἔχοντα τούς τε παῖδας καὶ τὰ περὶ αὐτὸν χρήματα, καὶ ἱππεῖς ὡς διακοσίους. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα κατέλιπεν ἐν Κυζίκῳ, αὐτὸν δὲ καὶ τὸν υἱὸν ἀναβιβασάμενος ἧκεν ἄγων πρὸς Ἀγησίλαον. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἥσθη τε τῇ πράξει, καὶ εὐθέως ἀντεπυνθάνετο περὶ τῆς Φαρναβάζου χώρας τε καὶ ἀρχῆς.

11 Ἐπεὶ δὲ μέγα φρονήσας ὁ Τισσαφέρνης ἐπὶ τῷ καταβάντι στρατεύματι παρὰ βασιλέως προεῖπεν Ἀγησιλάῳ πόλεμον, εἰ μὴ ἀπίοι ἐκ τῆς Ἀσίας· οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι καὶ Λακεδαιμονίων οἱ παρόντες μάλα ἀχθεσθέντες φανεροὶ ἐγένοντο, νομίζοντες ἐλάττω τὴν παροῦσαν δύναμιν εἶναι Ἀγησιλάῳ τῆς βασιλέως παρασκευῆς· Ἀγησίλαος δὲ μάλα φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἀπαγγεῖλαι Τισσαφέρνει τοὺς πρέσβεις ἐκέλευσεν, ὡς πολλὴν χάριν αὐτῷ ἔχοι, ὅτι ἐπιορκήσας αὐτὸς μὲν πολεμίους τοὺς θεοὺς ἐκτήσατο, τοῖς δ᾽ Ἕλλησι συμμάχους ἐποίησεν. Ἐκ δὲ τούτου εὐθὺς τοῖς μὲν στρατιώταις παρήγγειλε συσκευάζεσθαι ὡς ἐς στρατείαν· ταῖς δὲ πόλεσιν, ἐς ἃς ἀνάγκη ἦν ἀφικνεῖσθαι στρατευομένῳ ἐπὶ Καρίαν, προεῖπεν ἀγορὰν παρασκευάζειν. Ἐπέστειλε δὲ καὶ

Ἴωσι καὶ Αἰολεῦσι καὶ Ἑλλησποντίοις, πέμπειν πρὸς ἑαυτὸν ἐς Ἔφεσον τοὺς συστρατευσομένους. Ὁ 12
δὲ Τισσαφέρνης, καὶ ὅτι ἱππικὸν οὐκ εἶχεν ὁ Ἀγησίλαος, ἡ δὲ Καρία ἄφιππος ἦν, καὶ ὅτι ἡγεῖτο, αὐτὸν ὀργίζεσθαι αὐτῷ διὰ τὴν ἀπάτην, τῷ ὄντι νομίσας, ἐπὶ τὸν αὐτοῦ οἶκον εἰς Καρίαν αὐτὸν ὁρμήσειν, τὸ μὲν πεζὸν ἅπαν διεβίβασεν ἐκεῖσε, τὸ δ' ἱππικὸν ἅπαν ἐς τὸ Μαιάνδρου περιῆγε πεδίον, νομίζων, ἱκανὸς εἶναι καταπατῆσαι τῇ ἵππῳ τοὺς Ἕλληνας, πρὶν ἐς τὰ δύσιππα ἀφικέσθαι. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Καρίαν ἰέναι, εὐθὺς τἀναντία ἀποστρέψας, ἐπὶ Φρυγίας ἐπορεύετο, καὶ τάς τε ἐν τῇ πορείᾳ πόλεις κατεστρέφετο, καὶ ἐμβαλὼν ἀπροσδοκήτως, παμπληθῆ χρήματα ἐλάμβανε. Καὶ τὸν 13
μὲν ἄλλον χρόνον ἀσφαλῶς διεπορεύετο· οὐ πόῤῥω δ' ὄντος Δασκυλίου, προϊόντες αὐτοῦ οἱ ἱππεῖς ἤλαυνον ἐπὶ λόφον τινὰ, ὡς προΐδοιεν, τί τἄμπροσθεν εἴη. Κατὰ τύχην δέ τινα καὶ οἱ τοῦ Φαρναβάζου ἱππεῖς, οἱ περὶ Ῥαθίνην καὶ Βαγαῖον, τὸν νόθον ἀδελφὸν, ὄντες παρόμοιοι τοῖς Ἕλλησι τὸν ἀριθμὸν, πεμφθέντες ὑπὸ Φαρναβάζου, ἤλαυνον καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον λόφον. Ἰδόντες δὲ ἀλλήλους, οὐδὲ τέτταρα πλέθρα ἀπέχοντας, τὸ μὲν πρῶτον ἔστησαν ἀμφότεροι, οἱ μὲν Ἕλληνες ἱππεῖς, ὥσπερ φάλαγξ, ἐπὶ τεττάρων παρατεταγμένοι, οἱ δὲ βάρβαροι, τοὺς πρώτους οὐ πλέον ἢ ἐκ δώδεκα ποιήσαντες, τὸ βάθος δ' ἐπὶ πολλῶν. Ἔπειτα μέντοι πρό- 14
σθεν ὥρμησαν οἱ βάρβαροι. Ὡς δ' ἐς χεῖρας ἦλ-

θον, ὅσοι μὲν τῶν Ἑλλήνων ἔπαισάν τινας, πάντες
ξυνέτριψαν τὸ δόρατα· οἱ δὲ Πέρσαι, κρανέϊνα
παλτὰ ἔχοντες, ταχὺ δώδεκα μὲν ἱππέας, δύο δὲ ἵπ-
πους ἀπέκτειναν. Ἐκ δὲ τούτου ἐτρέφθησαν οἱ
Ἕλληνες ἱππεῖς. Βοηθήσαντος δὲ Ἀγησιλάου σὺν
τοῖς ὁπλίταις, πάλιν ἀπεχώρουν οἱ βάρβαροι, καὶ
15 Περσῶν εἷς αὐτῶν ἀποθνήσκει. Γενομένης δὲ ταύ-
της τῆς ἱππομαχίας, θυομένῳ τῷ Ἀγησιλάῳ τῇ ὑστε-
ραίᾳ ἐπὶ προόδῳ ἄλοβα γίγνεται τὰ ἱερά. Τούτου μέν-
τοι φανέντος, στρέψας ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν θάλασσαν.
Γιγνώσκων δὲ, ὅτι, εἰ μὴ ἱππικὸν ἱκανὸν κτήσαιτο,
οὐ δυνήσοιτο κατὰ τὰ πεδία στρατεύεσθαι, ἔγνω
τοῦτο κατασκευαστέον εἶναι, ὡς μὴ δραπετεύοντα
πολεμεῖν δέοι. Καὶ τοὺς μὲν πλουσιωτάτους ἐκ πα-
σῶν τῶν ἐκεῖ πόλεων ἱπποτροφεῖν κατέλεξε· προει-
πὼν δὲ, ὅστις παρέχοιτο ἵππον καὶ ὅπλα καὶ ἄνδρα
δόκιμον, ὅτι ἐξέσται αὐτῷ μὴ στρατεύεσθαι, ἐποίη-
σεν οὕτω ταῦτα ξυντόμως πράττεσθαι, ὥσπερ ἂν
τις τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποθανούμενον προθύμως ζη-
16 τοίη. Ἐκ δὲ τούτου, ἐπειδὴ ἔαρ ὑπέφαινε, ξυνή-
γαγε μὲν ἅπαν τὸ στράτευμα ἐς Ἔφεσον· ἀσκῆσαι
δ᾽ αὐτὸ βουλόμενος, ἆθλα προὔθηκε ταῖς τε ὁπλι-
τικαῖς τάξεσιν, ἥτις ἄριστα σωμάτων ἔχοι, καὶ ταῖς
ἱππικαῖς, ἥτις κράτιστα ἱππεύοι· καὶ πελτασταῖς
δὲ καὶ τοξόταις ἆθλα προὔθηκεν, ὅσοι κράτιστοι
πρὸς τὰ προσήκοντα ἔργα φανεῖν. Ἐκ δὲ τούτου
παρῆν ὁρᾷν τὰ μὲν γυμνάσια πάντα μεστὰ ἀνδρῶν
τῶν γυμναζομένων, τὸν δὲ ἱπποδρόμον τῶν ἱππα-

ζομένων, τοὺς δ᾽ ἀκοντιστὰς καὶ τοὺς τοξότας μελετῶντας. Ἀξίαν δὲ καὶ ὅλην τὴν πόλιν, ἐν ᾗ ἦν, 17
τὴν Ἔφεσον, θέας ἐποίησεν. Ἥ τε γὰρ ἀγορὰ ἦν μεστὴ παντοδαπῶν καὶ ἵππων καὶ ὅπλων ὠνίων· οἵ τε χαλκοτύποι, καὶ οἱ τέκτονες, καὶ οἱ χαλκεῖς, καὶ οἱ σκυτοτόμοι, καὶ οἱ ζωγράφοι, πάντες πολεμικὰ ὅπλα κατεσκεύαζον, ὥστε τὴν πόλιν ὄντως οἴεσθαι πολέμου ἐργαστήριον εἶναι. Ἐπεῤῥώσθη δ᾽ ἄν τις 18
καὶ ἐκεῖνο ἰδὼν, Ἀγησίλαον μὲν πρῶτα, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἐστεφανωμένους ἀπὸ τῶν γυμνασίων ἀπιόντας, καὶ ἀνατιθέντας τοὺς στεφάνους τῇ Ἀρτέμιδι. Ὅπου γὰρ ἄνδρες θεοὺς μὲν σέβοιντο, τὰ δὲ πολεμικὰ ἀσκοῖεν, πειθαρχεῖν δὲ μελετῷεν, πῶς οὐκ εἰκὸς, ἐνταῦθα πάντα μεστὰ ἐλπίδων ἀγαθῶν εἶναι; Ἡγούμενος δὲ, καὶ τὸ καταφρονεῖν 19
τῶν πολεμίων ῥώμην τινὰ ἐμβάλλειν πρὸς τὸ μάχεσθαι, προεῖπε τοῖς κήρυξι, τοὺς ὑπὸ τῶν λῃστῶν ἁλισκομένους βαρβάρους γυμνοὺς πωλεῖν. Ὁρῶντες οὖν οἱ στρατιῶται λευκοὺς μὲν, διὰ τὸ μηδέποτε ἐκδύεσθαι, μαλακοὺς δὲ καὶ ἀπόνους, διὰ τὸ ἀεὶ ἐπ᾽ ὀχημάτων εἶναι, ἐνόμισαν, οὐδὲν διοίσειν τὸν πόλεμον, ἢ εἰ γυναιξὶ δέοι μάχεσθαι.

Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἤδη, ἀφ᾽ 20
οὗ ἐξέπλευσεν ὁ Ἀγησίλαος, διεληλύθει· ὥστε οἱ μὲν περὶ Λύσανδρον τριάκοντα οἴκαδε ἀπέπλεον, διάδοχοι δ᾽ αὐτῶν οἱ περὶ Ἡριππίδαν παρῆσαν. Τούτων Ξενοκλέα μὲν καὶ ἄλλον ἔταξεν ἐπὶ τοὺς ἱππέας, Σκύθην δὲ ἐπὶ τοὺς νεοδαμώδεις ὁπλίτας,

Ἡριππίδαν δ᾽ ἐπὶ τοὺς Κυρείους, Μίγδωνα δὲ ἐπὶ τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων στρατιώτας, καὶ προεῖπεν αὐτοῖς, ὅτι ὡς εὐθὺς ἡγήσοιτο τὴν συντομωτάτην ἐπὶ τὰ κράτιστα τῆς χώρας, ὅπως αὐτόθεν οὕτω τὰ σώματα καὶ τὴν γνώμην παρασκευάζοιντο, ὡς ἀγω-
21 νιούμενοι. Ὁ μέντοι Τισσαφέρνης ταῦτα μὲν ἐνόμισε λέγειν αὐτὸν, πάλιν βουλόμενον ἐξαπατῆσαι, ἐς Καρίαν δὲ νῦν τῷ ὄντι ἐμβαλεῖν, καὶ τό τε πεζὸν, καθάπερ τὸ πρόσθεν, ἐς Καρίαν διεβίβασε, καὶ τὸ ἱππικὸν ἐς τὸ Μαιάνδρου πεδίον κατέστησεν. Ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ᾽, ὥσπερ προεῖπεν, εὐθὺς ἐς τὸν Σαρδιανὸν τόπον ἐνέβαλε. Καὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας δι᾽ ἐρημίας πολεμίων πορευόμενος, πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ εἶχε· τῇ δὲ τετάρτῃ
22 ἧκον οἱ τῶν πολεμίων ἱππεῖς. Καὶ τῷ μὲν ἄρχοντι τῶν σκευοφόρων εἶπε, διαβάντι τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν στρατοπεδεύεσθαι· αὐτοὶ δὲ, κατιδόντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀκολούθους ἐσπαρμένους ἐς ἁρπαγὴν, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. Αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἀγησίλαος, βοηθεῖν ἐκέλευσε τοὺς ἱππέας. Οἱ δ᾽ αὖ Πέρσαι, ὡς εἶδον τὴν βοήθειαν, ἠθροίσθησαν καὶ ἀντιπαρετάξαντο παμπληθέσι τῶν ἱππέων τά-
23 ξεσιν. Ἔνθα δὴ ὁ Ἀγησίλαος, γιγνώσκων, ὅτι τοῖς μὲν πολεμίοις οὔπω παρείη τὸ πεζὸν, αὐτῷ δὲ οὐδὲν ἀπείη τῶν παρεσκευασμένων, καλὸν ἡγήσατο μάχην ξυνάψαι, εἰ δύναιτο. Σφαγιασάμενος οὖν, τὴν μὲν φάλαγγα εὐθὺς ἦγεν ἐπὶ τοὺς παρατεταγμένους ἱππέας. Ἐκ δὲ τῶν ἱππέων ἐκέλευσε τοὺς

τὰ δέκα ἀφ᾽ ἥβης θεῖν ὀμόσε αὐτοῖς· τοῖς δὲ πελτασταῖς εἶπε δρόμῳ ὑφηγεῖσθαι. Παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἱππεῦσιν ἐμβάλλειν, ὡς αὐτοῦ τε καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἑπομένου. Τοὺς μὲν δὴ ἱππέας 24
ἐδέξαντο οἱ Πέρσαι· ἐπεὶ δὲ ἅμα πάντα τὰ δεινὰ παρῆν, ἐνέκλιναν, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν εὐθὺς ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον, οἱ δ᾽ ἄλλοι ἔφυγον. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπακολουθοῦντες αἱροῦσι καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐς ἁρπαγὴν ἐτράποντο· ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος κύκλῳ πάντα καὶ φίλια καὶ πολέμια περιεστρατοπεδεύσατο. Καὶ ἄλλ᾽ ἄττα πολλὰ χρήματα ἐλήφθη, ἃ εὗρε πλέον ἢ ἑβδομήκοντα τάλαντα, καὶ αἱ κάμηλοι δὲ τότε ἐλήφθησαν, ἃς Ἀγησίλαος ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπήγαγεν.

Ὅτε δὲ αὕτη ἡ μάχη ἐγένετο, Τισσαφέρνης ἐν 25
Σάρδεσιν ἔτυχεν ὤν· ὥστε ᾐτιῶντο οἱ Πέρσαι προδεδόσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ. Γνοὺς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Περσῶν βασιλεὺς, Τισσαφέρνην αἴτιον εἶναι τοῦ κακῶς φέρεσθαι τὰ αὐτοῦ, Τιθραύστην καταπέμψας, ἀποτέμνει αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. Τοῦτο δὲ ποιήσας ὁ Τιθραύστης, πρέσβεις πέμπει πρὸς τὸν Ἀγησίλαον λέγοντας· Ὦ Ἀγησίλαε, ὁ μὲν αἴτιος τῶν πραγμάτων καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν ἔχει τὴν δίκην· βασιλεὺς δὲ ἀξιοῖ, σὲ μὲν ἀποπλεῖν οἴκαδε, τὰς δ᾽ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις αὐτονόμους οὔσας τὸν ἀρχαῖον δασμὸν αὐτῷ ἀποφέρειν. Ἀποκρινομένου δὲ τοῦ Ἀγη- 26
σιλάου, ὅτι οὐκ ἂν ποιήσειε ταῦτα ἄνευ τῶν οἴκοι τελῶν· Σὺ δ᾽ ἀλλὰ, ἕως ἂν πύθῃ τὰ παρὰ τῆς πό-

λεως, μεταχώρησον, ἔφη, ἐς τὴν Φαρναβάζου, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ τὸν σὸν ἐχθρὸν τετιμώρημαι. Ἕως ἂν τοίνυν, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, ἐκεῖσε πορεύωμαι, δίδου τῇ στρατιᾷ τὰ ἐπιτήδεια. Ἐκείνῳ μὲν δὴ ὁ Τιθραύστης δίδωσι τριάκοντα τάλαντα· ὁ δὲ λα-
27 βὼν ᾔει ἐπὶ τὴν Φαρναβάζου Φρυγίαν. Ὄντι δ᾽ αὐτῷ ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ὑπὲρ Κύμης, ἔρχεται ἀπὸ τῶν οἴκοι τελῶν, ἄρχειν καὶ τοῦ ναυτικοῦ, ὅπως γιγνώσκοι, καὶ καταστήσασθαι ναύαρχον, ὅντινα αὐτὸς βούλοιτο. Τοῦτο δ᾽ ἐποίησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοιῷδε λογισμῷ, ὡς, εἰ ὁ αὐτὸς ἀμφοτέρων ἄρχοι, τό τε πεζὸν πολὺ ἂν ἰσχυρότερον εἶναι, καθ᾽ ἓν οὔσης τῆς ἰσχύος ἀμφοτέροις, τό τε ναυτικὸν,
28 ἐπιφαινομένου τοῦ πεζοῦ, ἔνθα δέοι. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος, πρῶτον μὲν ταῖς πόλεσι παρήγγειλε, ταῖς ἐν ταῖς νήσοις καὶ ταῖς ἐπιθαλαττιδίοις, τριήρεις ποιεῖσθαι, ὁπόσας ἑκάστη βούλοιτο τῶν πόλεων. Καὶ ἐγένοντο καιναὶ, ἐξ ὧν αἵ τε πόλεις ἐπηγγείλαντο καὶ οἱ ἰδιῶται ἐποιοῦντο, χα-
29 ρίζεσθαι βουλόμενοι, ἐς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Πείσανδρον δὲ τὸν τῆς γυναικὸς ἀδελφὸν ναύαρχον κατέστησε, φιλότιμον μὲν καὶ ἐῤῥωμένον τὴν ψυχὴν, ἀπειρότερον δὲ τοῦ παρασκευάζεσθαι ὡς δεῖ. Καὶ Πείσανδρος μὲν ἀπελθὼν τὰ ναυτικὰ ἔπραττεν· ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος, ὥσπερ ὥρμησεν, ἐπὶ τὴν Φρυγίαν ἐπορεύετο.

CAP. V.

Ὁ μέντοι Τιθραύστης, καταμαθεῖν δοκῶν τὸν

Ἀγησίλαον καταφρονοῦντα τῶν βασιλέως πραγμάτων, καὶ οὐδαμῇ διανοούμενον ἀπιέναι ἐκ τῆς Ἀσίας ἀλλὰ μᾶλλον ἐλπίδας ἔχοντα μεγάλας αἱρήσειν βασιλέα, ἀπορῶν, τί χρῷτο τοῖς πράγμασι, πέμπει Τιμοκράτην τὸν Ῥόδιον ἐς τὴν Ἑλλάδα, δοὺς χρυσίον ἐς πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου, καὶ κελεύει πειρᾶσθαι, πιστὰ τὰ μέγιστα λαμβάνοντα, διδόναι τοῖς προεστηκόσιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐφ᾿ ᾧ τε πόλεμον ἐξοίσειν πρὸς Λακεδαιμονίους. Ἐκεῖνος δ᾿ ἐλθὼν δίδωσιν ἐν Θήβαις μὲν Ἀνδροκλείδᾳ τε καὶ Ἰσμηνίᾳ καὶ Γαλαξιδώρῳ· ἐν Κορίνθῳ δὲ Τιμολάῳ τε καὶ Πολυάνθει· ἐν Ἄργει δὲ Κύκλωνί τε καὶ τοῖς μετ᾿ αὐτοῦ. Ἀθηναῖοι δὲ, καὶ οὐ μεταλα- 2
βόντες τούτου τοῦ χρυσίου, ὅμως πρόθυμοι ἦσαν ἐς τὸν πόλεμον, νομίζοντές τε αὐτῶν ἄρχεσθαι. Οἱ μὲν δὴ δεξάμενοι τὰ χρήματα ἐς τὰς οἰκείας πόλεις διέβαλον τοὺς Λακεδαιμονίους· ἐπεὶ δὲ ταύτας ἐς μῖσος αὐτῶν προήγαγον, συνίστασαν καὶ τὰς μεγίστας πόλεις πρὸς ἀλλήλας.

Γιγνώσκοντες δὲ οἱ ἐν ταῖς Θήβαις προεστῶτες, 3
ὅτι, εἰ μή τις ἄρξει πολέμου, οὐκ ἐθελήσουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι λύειν τὰς σπονδὰς πρὸς τοὺς συμμάχους, πείθουσι Λοκροὺς τοὺς Ὀπουντίους, ἐκ τῆς ἀμφισβητησίμου χώρας Φωκεῦσί τε καὶ ἑαυτοῖς χρήματα τελέσαι, νομίζοντες, τοὺς Φωκέας, τούτου γενομένου, ἐμβαλεῖν ἐς τὴν Λοκρίδα. Καὶ οὐκ ἐψεύσθησαν, ἀλλ᾿ εὐθὺς οἱ Φωκεῖς, ἐμβαλόντες ἐς τὴν Λοκρίδα, πολλαπλάσια χρήματα ἔλαβον.

4 Οἱ οὖν περὶ τὸν Ἀνδροκλείδαν ταχὺ ἔπεισαν τοὺς Θηβαίους βοηθεῖν τοῖς Λοκροῖς, ὡς οὐκ ἐς τὴν ἀμφισβητήσιμον, ἀλλ' ἐς τὴν ὁμολογουμένην φίλην τε καὶ σύμμαχον εἶναι Λοκρίδα ἐμβεβληκότων αὐτῶν. Ἐπεὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι, ἀντεμβαλόντες ἐς τὴν Φωκίδα, ἐδῄουν τὴν χώραν, εὐθὺς οἱ Φωκεῖς πέμπουσι πρέσβεις ἐς Λακεδαίμονα, καὶ ἠξίουν βοηθεῖν αὐτοῖς, διδάσκοντες, ὡς οὐκ ἤρξαντο πολέμου, ἀλλ' ἀμυνόμενοι ἦλθον ἐπὶ τοὺς Λοκρούς.

5 Οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι ἄσμενοι ἔλαβον πρόφασιν στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, πάλαι ὀργιζόμενοι αὐτοῖς τῆς τε ἀντιλήψεως τῆς τοῦ Ἀπόλλωνος δεκάτης ἐν Δεκελείᾳ, καὶ τοῦ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ μὴ ἐθελῆσαι ἀκολουθῆσαι. Ἠιτιῶντο δ' αὐτοὺς, καὶ Κορινθίους πεῖσαι μὴ συστρατεύειν. Ἀνεμιμνήσκοντο δὲ καὶ, ὡς θύειν τ' ἐν Αὐλίδι τὸν Ἀγησίλαον οὐκ εἴων, καὶ τὰ τεθυμένα ἱερὰ ὡς ἔῤῥιψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ· καὶ ὅτι οὐδ' ἐς τὴν Ἀσίαν ξυνεστράτευον Ἀγησιλάῳ. Ἐλογίζοντο δὲ καὶ καλὸν καιρὸν εἶναι τοῦ ἐξάγειν στρατιὰν ἐπ' αὐτοὺς καὶ παῦσαι τῆς ἐς αὐτοὺς ὕβρεως· τά τε γὰρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καλῶς σφίσιν ἔχειν, κρατοῦντος Ἀγησιλάου, καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι οὐδένα ἄλλον πόλεμον ἐμποδὼν σφίσιν εἶναι.

6 Οὕτω δὲ γιγνωσκούσης τῆς πόλεως τῶν Λακεδαιμονίων, φρουρὰν μὲν οἱ ἔφοροι ἔφαινον, Λύσανδρον δ' ἐξέπεμψαν ἐς Φωκέας, καὶ ἐκέλευσαν, αὐτούς τε τοὺς Φωκέας ἄγοντα παρεῖναι, καὶ Οἰταίους, καὶ Ἡρακλεώτας, καὶ Μηλιέας, καὶ Αἰνιᾶνας, ἐς

Ἁλίαρτον. Ἐκεῖσε δὲ καὶ Παυσανίας, ὅσπερ ἔμελλεν ἡγεῖσθαι, ξυνετίθετο παρέσεσθαι ἐς ῥητὴν ἡμέραν, ἔχων Λακεδαιμονίους τε καὶ τοὺς ἄλλους ξυμμάχους τῶν Πελοποννησίων. Καὶ ὁ μὲν Λύσανδρος τά τε ἄλλα τὰ κελευόμενα ἔπραττε, καὶ προσέτι Ὀρχομενίους ἀπέστησε Θηβαίων. Ὁ δὲ Παυσανίας, 7
ἐπεὶ τὰ διαβατήρια ἐγένετο αὐτῷ, καθεζόμενος ἐν τῇ Τεγέᾳ, τούς τε ξεναγοὺς διέπεμπε, καὶ τοὺς ἐκ τῶν περιοικίδων πόλεων στρατιώτας περιέμενεν. Ἐπεί γε μὴν δῆλον τοῖς Θηβαίοις ἐγένετο, ὅτι ἐμβαλοῖεν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς τὴν χώραν αὐτῶν, πρέσβεις ἔπεμψαν Ἀθήναζε λέγοντας τάδε·

Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἃ μὲν μέμφεσθε ἡμῖν, ὡς 8
ψηφισαμένοις χαλεπὰ περὶ ὑμῶν ἐν τῇ καταλύσει τοῦ πολέμου, οὐκ ὀρθῶς μέμφεσθε· οὐ γὰρ ἡ πόλις ἐκεῖνα ἐψηφίσατο, ἀλλ᾽ εἷς ἀνὴρ εἶπεν, ὃς ἔτυχε τότε ἐν τοῖς συμμάχοις καθήμενος. Ὅτε δὲ παρεκάλουν ἡμᾶς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ, τότε ἅπασα ἡ πόλις ἀπεψηφίσατο, μὴ συστρατεύειν αὐτοῖς. Δι᾽ ὑμᾶς οὖν οὐχ ἥκιστα ὀργιζομένων ἡμῖν τῶν Λακεδαιμονίων, δίκαιον εἶναι νομίζομεν, βοηθεῖν ὑμᾶς τῇ πόλει ἡμῶν. Πολὺ δ᾽ ἔτι μᾶλλον 9
ἀξιοῦμεν, ὅσοι τῶν ἐν ἄστει ἐγένεσθε, προθύμως ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἰέναι. Ἐκεῖνοι γάρ, καταστήσαντες ὑμᾶς ἐς ὀλιγαρχίαν καὶ ἐς ἔχθραν τῷ δήμῳ, ἀφικόμενοι πολλῇ δυνάμει, ὡς ὑμῖν σύμμαχοι, παρέδοσαν ὑμᾶς τῷ πλήθει· ὥστε τὸ μὲν ἐπ᾽ ἐκείνοις εἶναι, ἀπολώλατε, ὁ δὲ δῆμος οὑτοσὶ

10 ὑμᾶς ἔσωσε. *Καὶ μὴν ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,*
βούλοισθ᾽ ἂν τὴν ἀρχὴν, ἣν πρότερον ἐκέκτησθε,
ἀναλαβεῖν, πάντες ἐπιστάμεθα· τοῦτο δὲ πῶς μᾶλ-
λον εἰκὸς γενέσθαι, ἢ εἰ αὐτοὶ τοῖς ὑπ᾽ ἐκείνων
ἀδικουμένοις βοηθοῖτε; Ὅτι δὲ πολλῶν ἄρχουσι,
μὴ φοβηθῆτε, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον διὰ τοῦτο θαῤ-
ῥεῖτε, ἐνθυμούμενοι, ὅτι καὶ ὑμεῖς, ὅτε πλείστων
ἤρχετε, τότε πλείστους ἐχθροὺς ἐκέκτησθε. Ἀλλ᾽
ἕως μὲν οὐκ εἶχον, ὅποι ἀποσταῖεν, ἔκρυπτον τὴν
πρὸς ὑμᾶς ἔχθραν· ἐπεὶ δέ γε Λακεδαιμόνιοι προ-
έστησαν, τότε ἔφηναν, οἷα περὶ ὑμῶν ἐγίγνωσκον.
11 *Καὶ νῦν γε, ἂν φανεροὶ γενώμεθα ἡμεῖς τε καὶ*
ὑμεῖς ξυνασπιδοῦντες ἐναντία τοῖς Λακεδαιμονίοις,
εὖ ἴστε, ἀναφανήσονται πολλοὶ οἱ μισοῦντες αὐτούς.
Ὡς δὲ ἀληθῆ λέγομεν, ἐὰν ἀναλογίσησθε, αὐτίκα
γνώσεσθε. Τίς γὰρ ἤδη καταλείπεται αὐτοῖς εὐμε-
νής; Οὐκ Ἀργεῖοι μὲν ἀεί ποτε δυσμενεῖς αὐτοῖς
12 *ὑπάρχουσιν; Ἠλεῖοι γε μὴν, νῦν ἐστερημένοι χώρας*
καὶ πόλεων, ἐχθροὶ αὐτοῖς προσγεγένηνται. Κο-
ρινθίους δὲ, καὶ Ἀρκάδας, καὶ Ἀχαιοὺς τί φῶμεν;
οἳ ἐν μὲν τῷ πρὸς ὑμᾶς πολέμῳ, μάλα λιπαρούμε-
νοι ὑπ᾽ ἐκείνων, πάντων καὶ πόνων καὶ κινδύνων
καὶ τῶν δαπανημάτων μετεῖχον· ἐπεὶ δ᾽ ἔπραξαν,
ἃ ἐβούλοντο, οἱ Λακεδαιμόνιοι, ποίας ἢ ἀρχῆς, ἢ
τιμῆς, ἢ ποίων χρημάτων μεταδεδώκασιν αὐτοῖς;
ἀλλὰ τοὺς μὲν εἵλωτας ἁρμοστὰς καθιστάναι ἀξιοῦ-
σι, τῶν δὲ ξυμμάχων ἐλευθέρων ὄντων, ἐπεὶ εὐτύ-
13 *χησαν, δεσπόται ἀναπεφήνασιν. Ἀλλὰ μὴν καὶ*

οὓς ὑμῶν ἀπέστησαν, φανεροί εἰσιν ἐξηπατηκότες·
ἀντὶ γὰρ ἐλευθερίας διπλῆν αὐτοῖς δουλείαν παρε-
σχήκασιν· ὑπό τε γὰρ τῶν ἁρμοστῶν τυραννοῦνται,
καὶ ὑπὸ δέκα ἀνδρῶν, οὓς Λύσανδρος κατέστησεν
ἐν ἑκάστῃ πόλει. Ὅ γε μὴν τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, καὶ
τὰ μέγιστα αὐτοῖς συμβαλόμενος πρὸς τὸ ὑμῶν κρα-
τῆσαι, νῦν τί διάφορον πάσχει, ἢ εἰ μεθ᾽ ὑμῶν
κατεπολέμησεν αὐτούς; Πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς, ἐὰν 14
ὑμεῖς αὖ προστῆτε τῶν οὕτω φανερῶς ἀδικουμένων,
νῦν ὑμᾶς πολὺ ἤδη μεγίστους τῶν πώποτε γενέσθαι;
Ὅτε μὲν γὰρ ἤρχετε, τῶν κατὰ θάλατταν μόνον δή-
που ἡγεῖσθε· νῦν δὲ πάντων, καὶ ἡμῶν, καὶ Πε-
λοποννησίων, καὶ ὧν πρόσθεν ἤρχετε, καὶ αὐτοῦ
βασιλέως, τοῦ μεγίστην δύναμιν ἔχοντος, ἡγεμόνες
ἂν γένοισθε. Καίτοι ἦμεν πολλοῦ ἄξιοι καὶ ἐκείνοις
σύμμαχοι, ὡς ὑμεῖς ἐπίστασθε· νῦν δέ γε εἰκὸς τῷ
παντὶ ὑμῖν ἐῤῥωμενεστέρως ἡμᾶς ἕψεσθαι, ἢ τότε
Λακεδαιμονίοις· οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ νησιωτῶν ἢ Συρα-
κουσίων, οὐδ᾽ ὑπὲρ ἀλλοτρίων, ὥσπερ τότε, ἀλλ᾽
ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἀδικουμένων βοηθήσομεν. Καὶ τοῦ- 15
το μέντοι χρὴ εὖ εἰδέναι, ὅτι ἡ Λακεδαιμονίων πλεο-
νεξία πολὺ εὐκαταλυτωτέρα ἐστὶ τῆς ὑμετέρας γενομέ-
νης ἀρχῆς. Ὑμεῖς μὲν γὰρ, ἔχοντες ναυτικὸν, οὐχ ἑκόν-
των ἤρχετε· οὗτοι δὲ, ὀλίγοι ὄντες, πολλαπλασίων ὄν-
των καὶ οὐδὲν χεῖρον ὡπλισμένων πλεονεκτοῦσι. Ταῦτ᾽
οὖν λέγομεν ἡμεῖς· εὖ γε μέντοι ἐπίστασθε, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, ὅτι νομίζομεν, ἐπὶ πολὺ μείζω ἀγαθὰ πα-
ρακαλεῖν ὑμᾶς τῇ ὑμετέρᾳ πόλει, ἢ τῇ ἡμετέρᾳ.

16 Ὁ μὲν ταῦτ᾽ εἰπὼν ἐπαύσατο. Τῶν δ᾽ Ἀθηναίων πάμπολλοι μὲν ξυνηγόρευον, πάντες δ᾽ ἐψηφίσαντο βοηθεῖν αὐτοῖς. Θρασύβουλος δὲ, ἀποκρινάμενος τὸ ψήφισμα, καὶ τοῦτο ἀνεδείκνυτο, ὅτι, ἀτειχίστου τοῦ Πειραιῶς ὄντος, ὅμως παρακινδυνεύσοιεν χάριτα αὐτοῖς ἀποδοῦναι μείζονα, ἢ ἔλαβον. Ὑμεῖς μὲν γὰρ, ἔφη, οὐ ξυνεστρατεύσατε ἐφ᾽ ἡμᾶς, ἡμεῖς δέ γε μεθ᾽ ὑμῶν μαχούμεθα ἐκείνοις, ἂν ἴω-
17σιν ἐφ᾽ ὑμᾶς. Οἱ μὲν δὴ Θηβαῖοι ἀπελθόντες παρεσκευάζοντο ὡς ἀμυνούμενοι, οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι ὡς βοηθήσοντες. Καὶ μὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκέτι ἔμελλον, ἀλλὰ Παυσανίας μὲν ὁ βασιλεὺς ἐπορεύετο ἐς τὴν Βοιωτίαν, τό τε οἴκοθεν ἔχων στράτευμα καὶ τὸ ἐκ Πελοποννήσου· πλὴν Κορίνθιοι οὐκ ἠκολούθουν αὐτοῖς. Ὁ δὲ Λύσανδρος, ἄγων τὸ ἀπὸ Φωκέων καὶ Ὀρχομενοῦ καὶ τῶν κατ᾽ ἐκεῖνα χωρίων στράτευμα, ἔφθη τὸν Παυσανίαν ἐν τῷ Ἁλιάρτῳ
18γενόμενος. Ἥκων δὲ, οὐκέτι ἡσυχίαν ἔχων ἀνέμενε τὸ ἀπὸ Λακεδαιμονίων στράτευμα, ἀλλὰ σὺν οἷς εἶχεν ᾔει πρὸς τὸ τεῖχος τῶν Ἁλιαρτίων. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔπειθεν αὐτοὺς ἀφίστασθαι Θηβαίων, καὶ αὐτονόμους γίγνεσθαι· ἐπεὶ δὲ τῶν Θηβαίων τινὲς ὄντες ἐν τῷ τείχει διεκώλυον, προσέβαλε πρὸς
19τὸ τεῖχος. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Θηβαῖοι, δρόμῳ ἐβοήθουν οἵ τε ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς. Ὁπότερα μὲν οὖν, εἴτε λαθόντες τὸν Λύσανδρον ἐπέπεσον αὐτῷ, εἴτε καὶ αἰσθόμενος προσιόντας ὡς κρατήσων ὑπέμενεν, ἄδηλον· τοῦτο δ᾽ οὖν σαφὲς, ὅτι παρὰ

τὸ τεῖχος ἡ μάχη ἐγένετο· καὶ τρόπαιον ἕστηκε πρὸς
τὰς πύλας τῶν Ἁλιαρτίων. Ἐπεὶ δὲ ἀποθανόντος
Λυσάνδρου ἔφευγον οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ ὄρος, ἐδίωκον
ἐῤῥωμένως οἱ Θηβαῖοι. Ὡς δὲ ἄνω ἤδη ἦσαν διώκον- 20
τες, καὶ στενοχωρία τε καὶ δυσπορία ἐλάμβανεν
αὐτοὺς, ὑποστρέψαντες οἱ ὁπλῖται ἠκόντιζόν τε καὶ
ἔβαλλον. Ὡς δὲ ἔπεσον αὐτῶν δύο ἢ τρεῖς οἱ πρῶτοι,
καὶ ἐπὶ τοὺς λοιποὺς ἐπεκυλίνδουν πέτρους ἐς τὸ κά-
ταντες, καὶ πολλῇ προθυμίᾳ ἐνέκειντο, ἐτρέφθησαν
οἱ Θηβαῖοι ἀπὸ τοῦ κατάντους, καὶ ἀποθνήσκου-
σιν αὐτῶν πλείους ἢ διακόσιοι. Ταύτῃ μὲν οὖν τῇ 21
ἡμέρᾳ οἱ Θηβαῖοι ἠθύμουν, νομίζοντες, οὐκ ἐλάττω
κακὰ πεπονθέναι, ἢ πεποιηκέναι· τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ,
ἐπεὶ ᾔσθοντο ἀπεληλυθότας ἐν νυκτὶ τούς τε Φω-
κέας καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας οἴκαδε ἑκάστους, ἐκ
τούτου δὴ μεῖζον ἐφρόνησαν ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ. Ἐπεὶ
δ᾽ αὖ ὁ Παυσανίας ἀνεφαίνετο ἔχων τὸ ἐκ Λακεδαί-
μονος στράτευμα, πάλιν αὖ ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ
ἡγοῦντο εἶναι, καὶ πολλὴν ἔφασαν σιωπήν τε καὶ
ταπεινότητα ἐν τῷ στρατεύματι εἶναι αὐτῶν. Ὡς δὲ 22
τῇ ὑστεραίᾳ οἵ τε Ἀθηναῖοι ἐλθόντες ξυμπαρετά-
ξαντο, ὅ τε Παυσανίας οὐ προσῆγεν, οὐδὲ ἐμάχετο,
ἐκ τούτου τὸ μὲν Θηβαίων πολὺ μεῖζον φρόνημα
ἐγένετο· ὁ δὲ Παυσανίας, συγκαλέσας πολεμάρχους
καὶ πεντηκοστῆρας, ἐβουλεύετο, πότερον μάχην ξυν-
άπτοι, ἢ ὑπόσπονδον τόν τε Λύσανδρον ἀναιροῖτο
καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ πεσόντας. Λογιζόμενος δὲ ὁ 23
Παυσανίας, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν τέλει τῶν Λακεδαι-

μονίων, ὡς Λύσανδρος τετελευτηκὼς εἴη, καὶ τὸ μετ' αὐτοῦ στράτευμα ἡττημένον ἀποκεχωρήκοι, καὶ Κορίνθιοι μὲν παντάπασιν οὐκ ἠκολούθουν αὐτοῖς, οἱ δὲ παρόντες οὐ προθύμως στρατεύοιντο· ἐλογίζοντο δὲ καὶ τὸ ἱππικὸν, ὡς τὸ μὲν ἀντίπαλον πολὺ, τὸ δ' αὐτῶν ὀλίγον εἴη, καὶ ὅτι οἱ νεκροὶ ὑπὸ τῷ τείχει ἔκειντο, ὥς τε οὐδὲ κρείττοσιν οὖσι διὰ τοὺς ἀπὸ τῶν πύργων ῥᾴδιον εἴη ἀνελέσθαι· διὰ οὖν πάντα ταῦτα ἔδοξεν αὐτοῖς, τοὺς νεκροὺς ὑποσπόν-
24 δους ἀναιρεῖσθαι. Οἱ μέντοι Θηβαῖοι εἶπον, ὅτι οὐκ ἂν ἀποδοῖεν τοὺς νεκροὺς, εἰ μὴ ἐφ' ᾧ τε ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας. Οἱ δὲ ἄσμενοί τε ταῦτα ἤκουσαν, καὶ ἀνελόμενοι τοὺς νεκροὺς ἀπῄεσαν ἐκ τῆς Βοιωτίας. Τούτων δὲ πραχθέντων, οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἀθύμως ἀπῄεσαν· οἱ δὲ Θηβαῖοι μάλ' ὑβριστικῶς, εἰ καὶ μικρόν τις τῶν χωρίων που ἐπιβαίη, παίοντες ἐδίωκον ἐς τὰς ὁδούς. Αὕτη μὲν δὴ οὕτως ἡ στρα-
25 τιὰ τῶν Λακεδαιμονίων διελύθη. Ὁ μέντοι Παυσανίας ἐπεὶ ἀφίκετο οἴκαδε, ἐκρίνετο περὶ θανάτου. Κατηγορουμένου δ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὑστερήσειεν ἐς Ἁλίαρτον τοῦ Λυσάνδρου, ξυνθέμενος ἐς τὴν αὐτὴν ἡμέραν παρέσεσθαι, καὶ ὅτι ὑποσπόνδους, ἀλλ' οὐ μάχῃ, ἐπειρᾶτο τοὺς νεκροὺς ἀναιρεῖσθαι, καὶ ὅτι τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, λαβὼν ἐν τῷ Πειραιεῖ, ἀνῆκε, καὶ πρὸς τούτοις οὐ παρόντος ἐν τῇ δίκῃ, θάνατος αὐτοῦ κατεγνώσθη· καὶ ἔφυγεν ἐς Τεγέαν, καὶ ἐτελεύτησε μέντοι ἐκεῖ νόσῳ. Κατὰ μὲν οὖν τὴν Ἑλλάδα ταῦτ' ἐπράχθη.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

CAP. I.

Ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἀφίκετο ἅμα μετοπώρῳ ἐς
τὴν τοῦ Φαρναβάζου Φρυγίαν, τὴν μὲν χώραν ἔκαε
καὶ ἐπόρθει, πόλεις δὲ τὰς μὲν βίᾳ, τὰς δὲ ἑκούσας
προσελάμβανε. Λέγοντος δὲ τοῦ Σπιθριδάτου, ὡς, 2
εἰ ἔλθοι πρὸς τὴν Παφλαγονίαν, τὸν τῶν Παφλα-
γόνων βασιλέα καὶ ἐς λόγους ἄξοι, καὶ ξύμμαχον
ποιήσοι, προθύμως ἐπορεύετο, πάλαι τούτου ἐπι-
θυμῶν, τοῦ ἀφιστάναι τὸ ἔθνος ἀπὸ βασιλέως.

Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ἐς τὴν Παφλαγονίαν, ἦλθε 3
Κότυς, καὶ ξυμμαχίαν ἐποιήσατο· καὶ γὰρ καλού-
μενος ὑπὸ βασιλέως οὐκ ἀναβεβήκει. Πείσαντος δὲ
τοῦ Σπιθριδάτου, κατέλιπε τῷ Ἀγησιλάῳ Κότυς
χιλίους μὲν ἱππέας, δισχιλίους δὲ πελταστάς. Χάριν 4
δὲ τούτων εἰδὼς Ἀγησίλαος τῷ Σπιθριδάτῃ, Εἰπέ
μοι, ἔφη, ὦ Σπιθριδάτα, οὐκ ἂν δοίης Κότυϊ τὴν
θυγατέρα; Πολύ γε, ἔφη, μᾶλλον, ἢ ἐκεῖνος ἂν
λάβοι φυγάδος ἀνδρός, βασιλεύων πολλῆς χώρας

5 καὶ δυνάμεως. Τότε μὲν οὖν ταῦτα μόνον ἐῤῥήθη
περὶ τοῦ γάμου. Ἐπεὶ δὲ Κότυς ἔμελλεν ἀπιέναι,
ἦλθε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον ἀσπασόμενος. Λόγου δὲ
ἤρξατο ὁ Ἀγησίλαος, παρόντων τῶν τριάκοντα, με-
6 ταστησάμενος τὸν Σπιθριδάτην. Λέξον μοι, ἔφη,
ὦ Κότυ, ποίου τινὸς γένους ἐστὶν ὁ Σπιθριδάτης;
Ὁ δ' εἶπεν, ὅτι Περσῶν οὐδενὸς ἐνδεέστερος. Τὸν
δ' υἱὸν, ἔφη, ἑώρακας αὐτοῦ, ὡς καλός ἐστι; Τί δ'
οὐ μέλλω; καὶ γὰρ ἑσπέρας ξυνεδείπνουν αὐτῷ.
Τούτου μέν φασι τὴν θυγατέρα αὐτῷ καλλίονα εἶ-
7 ναι. Νὴ Δί', ἔφη ὁ Κότυς· καλὴ γάρ ἐστι. Καὶ
ἐγὼ μὲν, ἔφη, ἐπεὶ φίλος ἡμῖν γεγένησαι, συμβου-
λεύσαιμ' ἄν σοι τὴν παῖδα ἀγαγέσθαι γυναῖκα, καλ-
λίστην μὲν οὖσαν· (οὗ τί ἀνδρὶ ἥδιον;) πατρὸς δ'
εὐγενεστάτου, δύναμιν δ' ἔχοντος τοσαύτην, ὃς,
ὑπὸ Φαρναβάζου ἀδικηθεὶς, οὕτω τιμωρεῖται αὐ-
τὸν, ὥστε φυγάδα πάσης τῆς χώρας, ὡς ὁρᾷς, πε-
8 ποίηκεν. Εὖ ἴσθι μέντοι, ἔφη, ὥσπερ ἐκεῖνον
ἐχθρὸν ὄντα δύναται τιμωρεῖσθαι, οὕτω καὶ φίλον
ἂν ἄνδρα εὐεργετεῖν δύναιτο. Νόμιζε δὲ, τούτων πρα-
χθέντων, μὴ κεῖνον ἄν σοι μόνον κηδεστὴν εἶναι,
ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, καὶ τοὺς ἄλλους Λακεδαιμονίους,
ἡμῶν δὲ ἡγουμένων τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν ἄλλην
9 Ἑλλάδα. Καὶ μὴν μεγαλειοτέρως γε σοῦ, εἰ ταῦτα
πράττοις, τίς ἄν ποτε γήμειε; ποίαν γὰρ νύμφην
πώποτε τοσοῦτοι ἱππεῖς καὶ πελτασταὶ καὶ ὁπλῖται
προὔπεμψαν, ὅσοι τὴν σὴν γυναῖκα ἐς τὸν σὸν οἶκον
10 προπέμψειαν ἄν; Καὶ ὁ Κότυς ἐπήρετο· Δοκοῦντα

δ᾽, ἔφη, ὦ Ἀγησίλαε, καὶ Σπιθριδάτῃ ταῦτα λέγεις; Μὰ τοὺς θεοὺς, ἔφη, ὦ Κότυ, ἐκεῖνος μὲν ἐμέ γε οὐκ ἐκέλευσε ταῦτα λέγειν· ἐγὼ μέντοι, καίπερ ὑπερχαίρω, ὅταν ἐχθρὸν τιμωρῶμαι, πολὺ μᾶλλόν μοι δοκῶ ἥδεσθαι, ὅταν τι τοῖς φίλοις ἀγαθὸν ἐξευρίσκω. Τί οὖν, ἔφη, οὐ πυνθάνῃ, εἰ 11
καὶ ἐκείνῳ βουλομένῳ ταῦτ᾽ ἐστί; Καὶ ὁ Ἀγησίλαος, Ἴτ᾽, ἔφη, ὑμεῖς, ὦ Ἡριππίδα, καὶ διδάσκετε αὐτὸν βουληθῆναι, ἅπερ ἡμεῖς. Οἱ μὲν δὴ ἀναστάντες ἐδί- 12
δασκον. Ἐπεὶ δὲ διέτριβον, Βούλει, ἔφη, ὦ Κότυ, καὶ ἡμεῖς δεῦρο καλέσωμεν αὐτόν; Πολὺ γ᾽ ἂν οἶμαι μᾶλλον, ἔφη, ὑπὸ σοῦ πεισθῆναι αὐτὸν, ἢ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων. Ἐκ τούτου δὲ ἐκάλει ὁ Ἀγησίλαος τὸν Σπιθριδάτην τε καὶ τοὺς ἄλλους. Προς- 13
ιόντων δ᾽ αὐτῶν, εἶπεν ὁ Ἡριππίδας· Τὰ μὲν ἄλλα, ὦ Ἀγησίλαε, τὰ ῥηθέντα τί ἄν τις μακρολογοίη; τέλος δὲ λέγει Σπιθριδάτης, πᾶν ποιεῖν ἂν ἡδέως, ὅ τι σοὶ δοκοίη. Ἐμοὶ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, 14
δοκεῖ, σὲ μὲν, ὦ Σπιθριδάτα, τύχῃ ἀγαθῇ διδόναι Κότυϊ τὴν θυγατέρα, σὲ δὲ λαμβάνειν. Τὴν μέντοι παῖδα πρὸ ἦρος οὐκ ἂν δυναίμεθα πεζῇ ἀγαγεῖν. Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί᾽, ἔφη ὁ Κότυς, κατὰ θάλατταν ἤδη ἂν πέμποιτο, εἰ σὺ βούλοιο. Ἐκ 15
τούτου δεξιὰς δόντες καὶ λαβόντες ἐπὶ τούτοις, ἀπέπεμπον τὸν Κότυν.

Καὶ εὐθὺς ὁ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἔγνω αὐτὸν σπεύδοντα, τριήρη πληρώσας, καὶ Καλλίαν Λακεδαιμόνιον κελεύσας ἀπαγαγεῖν τὴν παῖδα, αὐτὸς ἐπὶ

Δασκυλίου ἐπορεύετο; ἔνθα καὶ τὰ βασίλεια ἦν
Φαρναβάζῳ, καὶ κῶμαι περὶ αὐτὰ πολλαὶ καὶ με-
γάλαι, καὶ ἄφθονα ἔχουσαι τὰ ἐπιτήδεια, καὶ θῆ-
ραι, αἱ μὲν ἐν περιειργασμένοις παραδείσοις, αἱ
16 δὲ καὶ ἀναπεπταμένοις τόποις, πάγκαλαι. Περι-
έῤῥει δὲ καὶ ποταμὸς παντοδαπῶν ἰχθύων πλή-
ρης. Ἦν δὲ καὶ τὰ πτηνὰ ἄφθονα τοῖς ὀρνιθεῦσαι
δυναμένοις. Ἐνταῦθα μὲν δὴ διεχείμαζε, καὶ αὐ-
τόθεν καὶ σὺν προνομαῖς τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ
17 λαμβάνων. Καταφρονητικῶς δέ ποτε καὶ ἀφυλά-
κτως, διὰ τὸ μηδὲν πρότερον ἐσφάλθαι, λαμβα-
νόντων τῶν στρατιωτῶν τὰ ἐπιτήδεια, ἐπέτυχεν αὐ-
τοῖς ὁ Φαρνάβαζος κατὰ τὸ πεδίον ἐσπαρμένοις,
ἅρματα μὲν ἔχων δύο δρεπανηφόρα, ἱππεῖς δὲ ὡς
18 τετρακοσίους. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς εἶδον αὐτὸν προς-
ελαύνοντα, ξυνέδραμον ὡς ἐς ἑπτακοσίους. Ὁ δ᾽
οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ προστησάμενος τὰ ἅρματα,
αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἱππεῦσιν ὄπισθεν γενόμενος, ἐκέ-
19 λευσεν ἐλαύνειν ἐς αὐτούς. Ὡς δὲ τὰ ἅρματα ἐμ-
βαλόντα διεσκέδασε τὸ ἀθρόον, ταχὺ οἱ ἱππεῖς κα-
τέβαλον ὡς ἐς ἑκατὸν ἀνθρώπους, οἱ δ᾽ ἄλλοι κα-
τέφυγον πρὸς Ἀγησίλαον· ἐγγὺς γὰρ ἔτυχε σὺν τοῖς
20 ὁπλίταις ὤν. Ἐκ δὲ τούτου, τρίτῃ ἢ τετάρτῃ ἡμέρᾳ,
αἰσθάνεται ὁ Σπιθριδάτης τὸν Φαρνάβαζον ἐν
Καυῇ, κώμῃ μεγάλῃ, στρατοπεδευόμενον, ἀπέχοντα
στάδια ὡς ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν, καὶ εὐθὺς λέγει
21 πρὸς τὸν Ἡριππίδαν. Καὶ ὁ Ἡριππίδας, ἐπιθυ-
μῶν ἀεὶ λαμπρόν τι ἐργάζεσθαι, αἰτεῖ τὸν Ἀγησίλαον

ὁπλίτας τε ἐς δισχιλίους, καὶ πελταστὰς ἄλλους το-
σούτους, καὶ ἱππέας τούς τε Σπιθριδάτου καὶ τοὺς
Παφλαγόνας, καὶ τῶν Ἑλλήνων ὁπόσους πείσειεν.
Ἐπεὶ δὲ ὑπέσχετο αὐτῷ, ἐθύετο· καὶ ἅμα δείλῃ 22
καλλιερησάμενος, κατέλυσε τὴν θυσίαν. Ἐκ δὲ τού-
του δειπνήσαντας παρήγγειλε παρεῖναι πρόσθεν τοῦ
στρατοπέδου. Σκότους δὲ γενομένου, οὐδ᾽ οἱ ἡμί- 23
σεις ἑκάστων ἐξῆλθον. Ὅπως δὲ μή, εἰ ἀποτρέποιτο,
καταγελῷεν αὐτοῦ οἱ ἄλλοι τριάκοντα, ἐπορεύετο
σὺν ᾗ εἶχε δυνάμει. Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐπιπεσὼν τῇ 24
Φαρναβάζου στρατοπεδείᾳ, τῆς μὲν προφυλακῆς αὐ-
τοῦ, Μυσῶν ὄντων, πολλοὶ ἔπεσον, αὐτοὶ δὲ δια-
φεύγουσι, τὸ δὲ στρατόπεδον ἁλίσκεται, καὶ πολλὰ
μὲν ἐκπώματα, καὶ ἄλλα δή, οἷα Φαρναβάζου κτή-
ματα, πρὸς δὲ τούτοις σκεύη πολλὰ καὶ ὑποζύγια
σκευοφόρα. Διὰ γὰρ τὸ φοβεῖσθαι, μή, εἴ που 25
κατασταίη, κυκλωθεὶς πολιορκοῖτο, ἄλλοτε ἄλλῃ
τῆς χώρας ἐπῄει, ὥσπερ οἱ νομάδες, καὶ μάλα ἀφα-
νίζων τὰς στρατοπεδεύσεις. Ὑποστήσας δὲ Ἡριππί- 26
δας ταξιάρχους καὶ λοχαγούς, ἀφείλετο ἅπαντα τόν
τε Σπιθριδάτην καὶ τοὺς Παφλαγόνας, ἵνα δὴ
πολλὰ ἀπαγάγοι τὰ αἰχμάλωτα τοῖς λαφυροπώλαις.
Ἐκεῖνοι μέντοι ταῦτα παθόντες, οὐκ ἤνεγκαν, ἀλλ᾽ 27
ὡς ἀδικηθέντες καὶ ἀτιμασθέντες, νυκτὸς συσκευα-
σάμενοι ᾤχοντο ἀπιόντες ἐς Σάρδεις πρὸς Ἀριαῖον,
πιστεύοντες, ὅτι καὶ ὁ Ἀριαῖος ἀποστὰς βασιλέως
ἐπολέμησεν αὐτῷ. Ἀγησιλάῳ μὲν δὴ τῆς ἀπολείψεως 28

τοῦ Σπιθριδάτου καὶ τοῦ Μεγαβάζου καὶ τῶν Πα-
φλαγόνων οὐδὲν ἐγένετο βαρύτερον ἐν τῇ στρατείᾳ.
29 Ἦν δέ τις Ἀπολλοφάνης Κυζικηνὸς, ὃς καὶ Φαρ-
ναβάζῳ ἐτύγχανεν ἐκ παλαιοῦ ξένος ὢν, καὶ Ἀγη-
σιλάῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐξενώθη. Οὗτος οὖν
εἶπε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ὡς οἴοιτο, συναγαγεῖν ἂν
αὐτῷ ἐς λόγους περὶ φιλίας Φαρνάβαζον. Ὡς δ'
ἤκουσεν αὐτοῦ, σπονδὰς λαβὼν καὶ δεξιὰν, παρῆν
30 ἄγων τὸν Φαρνάβαζον ἐς συγκείμενον χωρίον. Ἔνθα
δὴ Ἀγησίλαος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τριάκοντα χαμαὶ ἐν
πόᾳ τινὶ κατακείμενοι ἀνέμενον· ὁ δὲ Φαρνάβαζος
ἧκεν ἔχων στολὴν πολλοῦ χρυσοῦ ἀξίαν. Ὑποτι-
θέντων δὲ τῶν θεραπόντων ῥαπτὰ, ἐφ' ὧν καθί-
ζουσιν οἱ Πέρσαι μαλακῶς, ᾐσχύνθη ἐντρυφῆσαι,
ὁρῶν τοῦ Ἀγησιλάου τὴν φαυλότητα· κατεκλίνθη
31 οὖν καὶ αὐτὸς, ὥσπερ εἶχε, χαμαί. Καὶ πρῶτα μὲν
ἀλλήλοις χαίρειν προσεῖπον, ἔπειτα τὴν δεξιὰν προ-
τείναντος τοῦ Φαρναβάζου, ἀντιπροὔτεινε καὶ ὁ
Ἀγησίλαος. Μετὰ δὲ τοῦτο ἤρξατο λόγου ὁ Φαρνά-
32 βαζος· καὶ γὰρ ἦν πρεσβύτερος· Ὦ Ἀγησίλαε, καὶ
πάντες οἱ παρόντες Λακεδαιμόνιοι, ἐγὼ ὑμῖν, ὅτε
τοῖς Ἀθηναίοις ἐπολεμεῖτε, φίλος καὶ ξύμμαχος
ἐγενόμην· καὶ τὸ μὲν ὑμέτερον ναυτικὸν, χρήματα
παρέχων, ἰσχυρὸν ἐποίουν· ἐν δὲ τῇ γῇ αὐτὸς ἀπὸ
τοῦ ἵππου μαχόμενος μεθ' ὑμῶν, ἐς τὴν θάλατταν
κατεδίωκον τοὺς πολεμίους. Καὶ διπλοῦν, ὥσπερ
Τισσαφέρνους, οὐδὲν πώποτέ μου οὔτε ποιήσαντος

οὔτ᾽ εἰπόντος πρὸς ὑμᾶς ἔχοιτ᾽ ἂν κατηγορῆσαι. Τοι- 33
οῦτος δὲ γενόμενος, οὕτω νῦν διάκειμαι ὑφ᾽ ὑμῶν,
ὥς οὐδὲ δεῖπνον ἔχω ἐν τῇ ἐμαυτοῦ χώρᾳ, εἰ μή τι,
ὧν ἂν ὑμεῖς λίπητε, ξυλλέξομαι, ὥσπερ τὰ θηρία·
ἃ δέ μοι ὁ πατὴρ καὶ οἰκήματα καλὰ, καὶ παρα-
δείσους καὶ δένδρων καὶ θηρίων μεστοὺς κατέλιπεν,
ἐφ᾽ οἷς εὐφραινόμην, ταῦτα πάντα ὁρῶ τὰ μὲν κα-
τακεκαυμένα, τὰ δὲ κατακεκομμένα. Εἰ οὖν ἐγὼ
μὴ γιγνώσκω μήτε τὰ δίκαια, μήτε τὰ ὅσια, ὑμεῖς
δὴ διδάξατέ με, ὅπως ταῦτ᾽ ἐστὶν ἀνδρῶν ἐπιστα-
μένων χάριτας ἀποδιδόναι. Ὁ μὲν ταῦτ᾽ εἶπεν. Οἱ 34
δὲ τριάκοντα πάντες μὲν ἐπῃσχύνθησαν αὐτὸν, καὶ
ἐσιώπησαν· ὁ δὲ Ἀγησίλαος χρόνῳ ποτὲ εἶπεν· Ἀλλ᾽
οἶμαι μέν σε, ὦ Φαρνάβαζε, εἰδέναι, ὅτι καὶ ἐν ταῖς
Ἑλληνικαῖς πόλεσι ξένοι ἀλλήλοις γίγνονται οἱ ἄν-
θρωποι. Οὗτοι δὲ, ὅταν αἱ πόλεις πολέμιαι γέ-
νωνται, σὺν ταῖς πατρίσι καὶ τοῖς ἐξενωμένοις πο-
λεμοῦσι, καὶ, ἐὰν οὕτω τύχωσιν, ἔστιν ὅτε καὶ ἀπέ-
κτειναν ἀλλήλους. Καὶ ἡμεῖς οὖν νῦν, βασιλεῖ τῷ
ὑμετέρῳ πολεμοῦντες, πάντα ἠναγκάσμεθα τὰ ἐκεί-
νου πολέμια νομίζειν· σοί γε μέντοι φίλοι γενέσθαι
περὶ παντὸς ἂν ποιησαίμεθα. Καὶ εἰ μὲν ἀλλά- 35
ξασθαί σοι ἔδει ἀντὶ δεσπότου βασιλέως ἡμᾶς
δεσπότας, οὐκ ἂν ἔγωγέ σοι ξυνεβούλευον· νῦν
δὲ ἔξεστί σοι, μεθ᾽ ἡμῶν γενομένῳ, μηδένα
προσκυνοῦντα, μηδὲ δεσπότην ἔχοντα, ζῆν καρ-
πούμενον τὰ σαυτοῦ. Καίτοι ἐλεύθερον εἶναι, 36
ἐγὼ μὲν οἶμαι ἀντάξιον εἶναι τῶν πάντων χρημάτων.

Οὐδὲ μέντοι τοῦτό σε κελεύομεν, πένητα μὲν, ἐλεύθερον δ' εἶναι, ἀλλ' ἡμῖν ξυμμάχοις χρώμενον αὔξειν μὴ τὴν βασιλέως, ἀλλὰ τὴν σαυτοῦ ἀρχὴν, τοὺς νῦν ὁμοδούλους σοι καταστρεφόμενον, ὥστε σοὺς ὑπηκόους εἶναι. Καίτοι εἰ ἅμα τ' ἐλεύθερος εἴης, καὶ πλούσιος γένοιο, τίνος ἂν δέοιο, μὴ οὐχὶ πάμ-
37 παν εὐδαίμων εἶναι; Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Φαρνάβαζος, ἁπλῶς ὑμῖν ἀποκρίνομαι, ἅπερ ποιήσω; Πρέπει γοῦν σοι. Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ἐὰν βασιλεὺς ἄλλον μὲν στρατηγὸν πέμπῃ, ἐμὲ δὲ ὑπήκοον ἐκείνου τάττῃ, βουλήσομαι ὑμῖν καὶ φίλος καὶ σύμμαχος εἶναι· ἐὰν μέντοι μοι τὴν ἀρχὴν προστάττῃ, (τοιοῦτόν τι, ὡς ἔοικε, φιλοτιμία ἐστὶ) εὖ χρὴ εἰδέναι, ὅτι πολεμήσω ὑμῖν ὡς ἂν δύνωμαι ἄριστα.
38 Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος, ἐλάβετο τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ εἶπεν· Εἴθ', ὦ λῷστε, σὺ, τοιοῦτος ὢν, φίλος ἡμῖν γένοιο. Ἓν δ' οὖν, ἔφη, ἐπίστω, ὅτι νῦν τε ἄπειμι ὡς ἂν δύνωμαι τάχιστα ἐκ τῆς χώρας τῆς σῆς, τοῦ τε λοιποῦ, κἂν πόλεμος ᾖ, ἕως ἂν ἐπ' ἄλλον ἔχωμεν στρατεύεσθαι, σοῦ τε καὶ τῶν σῶν ἀφεξόμεθα.

39 Τούτων δὲ λεχθέντων, διέλυσαν τὸν σύλλογον. Καὶ ὁ μὲν Φαρνάβαζος, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον, ἀπῄει· ὁ δὲ ἐκ τῆς Παραπίτας υἱὸς αὐτοῦ, καλὸς ἔτι ὢν, ὑπολειφθεὶς καὶ προσδραμὼν, Ξένον σε, ἔφη, ὦ Ἀγησίλαε, ποιοῦμαι. Ἐγὼ δέ γε δέχομαι. Μέμνησό νυν, ἔφη. Καὶ εὐθὺς τὸ παλτὸν (εἶχε δὲ καλὸν) ἔδωκε τῷ Ἀγησιλάῳ. Ὁ δὲ δεξάμενος,

φάλαρα ἔχοντος περὶ τῷ ἵππῳ Ἰδαίου τοῦ γραφέως
πάγκαλα, περιελὼν ἀντέδωκεν αὐτῷ. Τότε μὲν οὖν ὁ
παῖς, ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον, μετεδίωκε τὸν
πατέρα. Ὡς δ᾽ ἐν τῇ τοῦ Φαρναβάζου ἀποδημίᾳ 40
ἀποστερῶν ὁ ἀδελφὸς τὴν ἀρχὴν, φυγάδα ἐποίησε
τὸν τῆς Παραπίτας υἱὸν, τά τ᾽ ἄλλα ὁ Ἀγησίλαος
ἐπεμελεῖτο αὐτοῦ, καὶ, ἐρασθέντος αὐτοῦ τοῦ Εὐαλ-
κοῦς υἱέως Ἀθηναίου, πάντ᾽ ἐποίησεν, ὅπως ἂν δι᾽
ἐκεῖνον ἐγκριθείη εἰς τὸ στάδιον ἐν Ὀλυμπίᾳ, μέ-
γιστος ὢν τῶν παίδων.

Καὶ τότε δὴ, ὥσπερ εἶπε πρὸς τὸν Φαρνάβαζον, 41
εὐθὺς ἀπεπορεύετο ἀπὸ τῆς χώρας· σχεδὸν δέ τι καὶ
ἔαρ ὑπέφαινεν ἤδη. Ἀφικόμενος δὲ ἐς Θήβης πεδίον,
κατεστρατοπεδεύσατο περὶ τὸ τῆς Ἀστυρίνης Ἀρτέμι-
δος ἱερὸν, καὶ ἐκεῖ, πρὸς ᾧ εἶχε, ξυνέλεγε πανταχόθεν παμπληθὲς στράτευμα. Παρεσκευάζετο γὰρ
πορευσόμενος ὡς δύναιτο ἀνωτάτω, νομίζων, ὁπόσα
ὄπισθεν ποιήσαιτο ἔθνη, πάντα ἀποστερήσειν βασιλέως.

CAP. II.

Ἀγησίλαος μὲν δὴ ἐν τούτοις ἦν. Οἱ δὲ Λακεδαι-
μόνιοι, ἐπεὶ σαφῶς ᾔσθοντο τά τε χρήματα ἐληλυ-
θότα ἐς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰς μεγίστας πόλεις ξυν-
εστηκυίας ἐπὶ πολέμῳ πρὸς ἑαυτοὺς, ἐν κινδύνῳ τε
τὴν πόλιν ἐνόμισαν, καὶ στρατεύειν ἀναγκαῖον ἡγή-
σαντο εἶναι. Καὶ αὐτοὶ μὲν ταῦτα παρεσκευάζοντο· 2
εὐθὺς δὲ ἐπὶ τὸν Ἀγησίλαον πέμπουσιν Ἐπικυδίδαν.
Ὁ δ᾽ ἐπεὶ ἀφίκετο, τά τε ἄλλα διηγεῖτο ὡς ἔχοι,

καὶ ὅτι ἡ πόλις ἐπιστέλλοι αὐτῷ, βοηθεῖν ὡς τάχι-
3 στα τῇ πατρίδι. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἐπεὶ ἤκουσε, χα-
λεπῶς μὲν ἤνεγκεν, ἐνθυμούμενος, οἵων τιμῶν καὶ
οἵων ἐλπίδων ἀπεστέρητο· ὅμως δὲ ξυγκαλέσας τοὺς
ξυμμάχους, ἐδήλωσε τὰ ὑπὸ τῆς πόλεως παραγγελ-
λόμενα, καὶ εἶπεν, ὅτι ἀναγκαῖον εἴη βοηθεῖν τῇ
πατρίδι· κἂν μέντοι ἐκεῖνα καλῶς γένηται, εὖ ἐπί-
στασθε, ἔφη, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, ὅτι οὐ μὴ ἐπιλά-
θωμαι ὑμῶν, ἀλλὰ πάλιν παρέσομαι, πράξων, ὧν
4 ὑμεῖς δεῖσθε. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, πολλὰ μὲν
ἐδάκρυσαν, πάντες δ᾽ ἐπεψηφίσαντο βοηθεῖν μετ᾽
Ἀγησιλάου τῇ Λακεδαίμονι· εἰ δὲ καλῶς τἀκεῖ γέ-
νοιτο, λαβόντες αὐτὸν, πάλιν ἥκειν ἐς τὴν Ἀσίαν.
5 Καὶ οἱ μὲν δὴ ξυνεσκευάζοντο ὡς ἀκολουθήσοντες.
Ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ κατέλιπεν Εὔξενον
ἁρμοστὴν, καὶ φρουροὺς παρ᾽ αὐτῷ οὐκ ἔλαττον
τετρακισχιλίων, ἵνα δύναιτο διασώζειν τὰς πόλεις·
αὐτὸς δὲ, ὁρῶν, ὅτι οἱ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν μέ-
νειν ἐπεθύμουν μᾶλλον, ἢ ἐφ᾽ Ἕλληνας στρατεύε-
σθαι, βουλόμενος ὡς βελτίστους καὶ πλείστους
ἄγειν μεθ᾽ ἑαυτοῦ, ἆθλα προὔθηκε ταῖς πόλεσιν,
ἥτις ἄριστον στράτευμα πέμποι, καὶ τῶν μισθοφό-
ρων τοῖς λοχαγοῖς, ὅστις εὐοπλότατον λόχον ἔχων
συστρατεύοιτο, καὶ ὁπλιτῶν καὶ τοξοτῶν καὶ πελ-
ταστῶν. Προεῖπε δὲ καὶ τοῖς ἱππάρχοις, ὅστις εὐιπ-
ποτάτην καὶ εὐοπλοτάτην τάξιν παρέχοιτο, ὡς καὶ
6 τούτοις νικητήριον δώσων. Τὴν δὲ κρίσιν ἔφη ποι-
ήσειν, ἐπεὶ διαβαίησαν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐ-

ῥώπην, ἐν Χεῤῥονήσῳ, ὅπως εὖ εἰδείησαν, ὅτι τοὺς στρατευσομένους δεῖ εὐκρινεῖν. Ἦν δὲ τὰ ἆθλα, 7
τὰ μὲν πλεῖστα, ὅπλα ἐκπεπονημένα ἐς κόσμον, καὶ ὁπλιτικὰ, καὶ ἱππικά· ἦσαν δὲ καὶ στέφανοι χρυσοῖ. Τὰ δὲ πάντα ἆθλα οὐκ ἔλαττον ἐγένοντο, ἢ ἀπὸ τεττάρων ταλάντων. Τοσούτων μέντοι ἀναλωθέντων, παμπόλλων χρημάτων ὅπλα ἐς τὴν στρατιὰν κατεσκευάσθη. Ἐπεὶ δὲ διέβη τὸν Ἑλλήσποντον, 8
κριταὶ κατέστησαν Λακεδαιμονίων μὲν Μένασκος καὶ Ἡριππίδας καὶ Ὄρσιππος· τῶν δὲ ξυμμάχων εἷς ἀπὸ πόλεως. Καὶ Ἀγησίλαος μὲν, ἐπεὶ τὴν κρίσιν ἐποίησεν, ἔχων τὸ στράτευμα, ἐπορεύετο τὴν αὐτὴν ὁδὸν, ἥνπερ βασιλεὺς, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐστράτευεν.

Ἐν δὲ τούτῳ οἱ μὲν ἔφοροι φρουρὰν ἔφαινον· 9
ἡ δὲ πόλις, ἐπεὶ Ἀγησίπολις παῖς ἔτι ἦν, Ἀριστόδημον, τοῦ γένους ὄντα καὶ τοῦ παιδὸς πρόδικον, ἡγεῖσθαι τῇ στρατιᾷ ἐκέλευον. Ἐπεὶ δ᾽ ἐξῄεσαν μὲν 10
οἱ Λακεδαιμόνιοι, ξυνειλεγμένοι δ᾽ ἦσαν οἱ ἐναντίοι, ξυνελθόντες ἐβουλεύοντο, πῶς ἂν τὴν μάχην ξυμφορώτατα σφίσιν αὐτοῖς ποιήσοιντο. Τιμόλαος μὲν 11
δὴ Κορίνθιος ἔλεξεν· Ἀλλ᾽ ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, ὅμοιον εἶναι τὸ τῶν Λακεδαιμονίων πρᾶγμα, οἷόν περ τὸ τῶν ποταμῶν. Οἵ τε γὰρ ποταμοὶ πρὸς μὲν ταῖς πηγαῖς οὐ μεγάλοι εἰσὶν, ἀλλ᾽ εὐδιάβατοι, ὅσῳ δ᾽ ἂν ποῤῥωτέρω γένωνται, ἐπεμβάλλοντες ἕτεροι ποταμοὶ ἰσχυρότερον αὐτῶν τὸ ῥεῦμα ποιοῦσι· καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὡσαύτως, ἔνθεν 12

μὲν ἐξέρχονται αὐτοὶ, μόνοι εἰσὶ, προϊόντες δὲ,
καὶ παραλαμβάνοντες τὰς πόλεις, πλείονές τε καὶ
δυσμαχώτεροι γίγνονται. Ὁρῶ δ' ἔγωγ', ἔφη, καὶ
ὁπόσοι σφῆκας ἐξαιρεῖν βούλονται, ἐὰν μὲν ἐκθέον-
τας τοὺς σφῆκας πειρῶνται θηρᾷν, ὑπὸ πολλῶν τυ-
πτομένους· ἐὰν δ' ἔτι ἔνδον ὄντων τὸ πῦρ προσφέ-
ρωσι, πάσχοντας μὲν οὐδὲν, χειρουμένους δὲ τοὺς
σφῆκας. Ταῦτ' οὖν ἐνθυμούμενος ἡγοῦμαι κράτιστον
εἶναι, μάλιστα μὲν ἐν αὐτῇ, εἰ δὲ μὴ, ὅτι ἐγγύτα-
13 τα τῆς Λακεδαίμονος τὴν μάχην ποιεῖσθαι. Δό-
ξαντος δ' εὖ λέγειν αὐτοῦ, ἐψηφίσαντο ταῦτα. Ἐν
ᾧ δὲ περὶ ἡγεμονίας τε διεπράττοντο, καὶ διωμολο-
γοῦντο, ἐς ὁπόσους δέοι τάττεσθαι πᾶν τὸ στρά-
τευμα, ὅπως μὴ, λίαν βαθείας τὰς φάλαγγας ποι-
ούμεναι αἱ πόλεις, κύκλωσιν τοῖς πολεμίοις παρέ-
χοιεν, ἐν τούτῳ οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ δὴ Τεγεάτας
παρειληφότες καὶ Μαντινέας, ἐξῄεσαν τὴν ἀμφίαλον.
14 Καὶ πορευόμενοι, σχεδόν τι ἅμα οἱ μὲν περὶ τοὺς
Κορινθίους ἐν τῇ Νεμέᾳ ἦσαν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι
καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐν τῷ Σικυῶνι. Ἐμβαλόντων δὲ
αὐτῶν κατὰ τὴν Ἐπιεικίαν, τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τῶν
ὑπερδεξίων βάλλοντες αὐτοὺς καὶ τοξεύοντες μάλα
15 κακῶς ἐποίουν οἱ γυμνῆτες τῶν ἀντιπάλων· ὡς δὲ
κατέβησαν ἐπὶ τὴν θάλατταν, ταύτῃ προῄεσαν διὰ
τοῦ πεδίου, τέμνοντες καὶ κάοντες τὴν χώραν. Καὶ
οἱ ἕτεροι μέντοι ἐλθόντες κατεστρατοπεδεύσαντο, ἔμ-
προσθεν ποιησάμενοι τὴν χαράδραν. Ἐπεὶ δὲ προϊόντες
οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκέτι δέκα στάδια ἀπεῖχον τῶν

πολεμίων, κἀκεῖνοι αὐτοῦ στρατοπεδευσάμενοι ἡσυχίαν εἶχον.

Φράσω δὲ καὶ τὸ πλῆθος ἑκατέρων. Ξυνελέγη- 16
σαν γὰρ ὁπλῖται Λακεδαιμονίων μὲν ἐς ἑξακισχιλίους, Ἠλείων δὲ καὶ Τριφυλλίων καὶ Ἀκρωρείων καὶ Λασιωνίων ἐγγὺς τρισχίλιοι, καὶ οἱ Σικυωνίων πεντακόσιοι καὶ χίλιοι, Ἐπιδαυρίων δὲ καὶ Τροιζηνίων καὶ Ἑρμιονίων καὶ Ἁλιέων ἐγένοντο οὐκ ἐλάττους τρισχιλίων. Πρὸς δὲ τούτοις ἱππεῖς μὲν Λακεδαιμονίων περὶ ἑξακοσίους, Κρῆτες δὲ τοξόται ἠκολούθουν ὡς τριακόσιοι· καὶ μὴν σφενδονῆται Μαργανέων καὶ Λετρίνων καὶ Ἀμφιδόλων οὐκ ἐλάττους τετρακοσίων. Φλιάσιοι μέντοι οὐκ ἠκολούθουν· ἐκεχειρίαν γὰρ ἔφασαν ἔχειν. Αὕτη μὲν δὴ μετὰ Λακεδαιμονίων δύναμις ἦν. Ἥ γε μὴν τῶν πολεμίων 17
ἠθροίσθη, Ἀθηναίων μὲν ἐς ἑξακισχιλίους ὁπλίτας· Ἀργείων δ᾽ ἐλέγοντο περὶ ἑπτακισχιλίους· Βοιωτῶν δὲ, ἐπεὶ Ὀρχομένιοι οὐ παρῆσαν, περὶ πεντακισχιλίους· Κορινθίων γε μὴν ἐς τρισχιλίους· καὶ μὴν ἐξ Εὐβοίας ἁπάσης οὐκ ἐλάττους τρισχιλίων. Ὁπλιτικὸν μὲν δὴ τοσοῦτον. Ἱππεῖς δὲ, Βοιωτῶν μὲν, ἐπεὶ Ὀρχομένιοι οὐ παρῆσαν, ἐς ὀκτακοσίους, Ἀθηναίων δ᾽ ἐς ἑξακοσίους, καὶ Χαλκιδέων τῶν ἐξ Εὐβοίας ἐς ἑκατὸν, Λοκρῶν δὲ τῶν Ὀπουντίων ἐς πεντήκοντα. Καὶ ψιλὸν δὲ, ξὺν τοῖς τῶν Κορινθίων, πλέον ἦν· καὶ γὰρ Λοκροὶ οἱ Ὀζόλαι, καὶ Μηλιεῖς, καὶ Ἀκαρνᾶνες παρῆσαν αὐτοῖς.

Αὕτη μὲν δὴ ἑκατέρων ἡ δύναμις ἐγένετο. Οἱ δὲ 18

Βοιωτοί, ἕως μὲν τὸ εὐώνυμον εἶχον, οὐδέν τι κατ-
ήπειγον τὴν μάχην ξυνάπτειν· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν Ἀθη-
ναῖοι κατὰ Λακεδαιμονίους ἐγένοντο, αὐτοὶ δὲ τὸ
δεξιὸν ἔσχον καὶ κατ' Ἀχαιοὺς ἀντετάχθησαν, εὐ-
θὺς τά τε ἱερὰ καλὰ ἔφασαν εἶναι, καὶ παρήγγει-
λαν παρασκευάζεσθαι, ὡς μάχης ἐσομένης. Καὶ
πρῶτον μὲν ἀμελήσαντες τοῦ ἐς ἑκκαίδεκα, βαθεῖαν
παντελῶς ἐποιήσαντο τὴν φάλαγγα, ἔτι δὲ καὶ ἦγον
ἐπὶ τὰ δεξιά, ὅπως ὑπερέχοιεν τῷ κέρατι τῶν πο-
λεμίων· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἵνα μὴ διασπασθῶσιν,
ἐπηκολούθουν, καίπερ γιγνώσκοντες, ὅτι κίνδυνος
19 εἴη κυκλωθῆναι. Τέως μὲν οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι
οὐκ ᾔσθάνοντο προσιόντων τῶν πολεμίων· καὶ γὰρ
ἦν λάσιον τὸ χωρίον· ἐπεὶ δ' ἐπαιάνισαν, τότε δὴ
ἔγνωσαν, καὶ εὐθὺς ἀντιπαρήγγειλαν ἅπαντας δια-
σκευάζεσθαι ὡς ἐς μάχην. Ἐπεὶ δὲ ξυνετάχθησαν,
ὡς ἑκάστους οἱ ξεναγοὶ ἔταξαν, παρηγγύησαν μὲν
ἀκολουθεῖν τῷ ἡγουμένῳ, ἦγον δὲ καὶ οἱ Λακεδαι-
μόνιοι ἐπὶ τὰ δεξιά· καὶ οὕτω πολὺ ὑπερέτεινον
τὸ κέρας, ὥστε τῶν Ἀθηναίων αἱ μὲν ἓξ φυλαὶ
κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐγένοντο, αἱ δὲ τέττα-
20 ρες κατὰ Τεγεάτας. Οὐκέτι δὲ στάδιον ἀπεχόν-
των, σφαγιασάμενοι οἱ Λακεδαιμόνιοι τῇ Ἀγροτέρᾳ,
ὥσπερ νομίζεται, τὴν χίμαιραν, ἡγοῦντο ἐπὶ τοὺς
ἐναντίους, τὸ ὑπερέχον ἐπικάμψαντες ἐς κύκλωσιν.
Ἐπεὶ δὲ ξυνέμιξαν, οἱ μὲν ἄλλοι ξύμμαχοι πάν-
τες οἱ τῶν Λακεδαιμονίων ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν
ἐναντίων· Πελληνεῖς δέ, κατὰ Θεσπιέας γενόμε-

νοι, ἐμάχοντό τε, καὶ ἐν χώρᾳ ἔπιπτον ἑκατέ-
ρων. Αὐτοὶ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅσον τε κατ- 21
έσχον τῶν Ἀθηναίων, ἐκράτησαν, καὶ, κυκλωσά-
μενοι τῷ ὑπερέχοντι, πολλοὺς ἀπέκτειναν αὐτῶν,
καὶ, ἅτε δὴ ἀπαθεῖς ὄντες, ξυντεταγμένοι ἐπορεύον-
το, καὶ τὰς μὲν τέτταρας φυλὰς τῶν Ἀθηναίων,
πρὶν ἐκ τῆς διώξεως ἐπαναχωρῆσαι, παρῆλθον·
ὥστε οὐκ ἀπέθανον αὐτῶν, πλὴν εἴ τις ἐν τῇ ξυμ-
βολῇ ὑπὸ Τεγεατῶν. Τοῖς δὲ Ἀργείοις ἐπιτυγχάνου- 22
σιν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀναχωροῦσι. Καὶ μέλλοντος
τοῦ πρώτου πολεμάρχου ἐκ τοῦ ἐναντίου ξυμβάλλειν
αὐτοῖς, λέγεται ἄρα τις ἀναβοῆσαι, παριέναι τοὺς
πρώτους. Ὡς δὲ τοῦτ᾽ ἐγένετο, παραθέοντας δὴ
παίοντες ἐς τὰ γυμνὰ, πολλοὺς ἀπέκτειναν αὐτῶν.
Ἐπελάβοντο δὲ καὶ Κορινθίων ἀναχωρούντων. Ἔτι
δ᾽ ἐπέτυχον οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ τῶν Θηβαίων τι-
σὶν ἀναχωροῦσιν ἐκ τῆς διώξεως, καὶ ἀπέκτειναν
συχνοὺς αὐτῶν. Τούτων δὲ γενομένων, οἱ ἡττώ- 23
μενοι τὸ μὲν πρῶτον ἔφευγον ἐς τὰ τείχη· ἔπειτα
δ᾽ εἰρξάντων Κορινθίων, πάλιν κατεσκήνωσαν ἐς
τὸ ἀρχαῖον στρατόπεδον. Λακεδαιμόνιοι δ᾽ αὖ ἐπα-
ναχωρήσαντες, ἔνθα τὸ πρῶτον τοῖς πολεμίοις ξυν-
έμιξαν, ἐστήσαντο τρόπαιον. Καὶ αὕτη μὲν δὴ ἡ
μάχη οὕτως ἐγένετο.

CAP. III.

Ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος σπεύδων μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐβοή-
θει· ὄντι δ᾽ αὐτῷ ἐν Ἀμφιπόλει ἀγγέλλει Δερκυλ-

λίδας, ὅτι νικῷέν τε αὖ Λακεδαιμόνιοι, καὶ αὐτῶν μὲν τεθνάναι ὀκτὼ, τῶν δὲ πολεμίων παμπληθεῖς· ἐδήλου δὲ, ὅτι καὶ τῶν ξυμμάχων οὐκ ὀλίγοι πε-
2 πτωκότες εἶεν. Ἐρομένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου· Ἆρ' ἂν, ὦ Δερκυλλίδα, ἐν καιρῷ γένοιτο, εἰ αἱ ξυμπέμπουσαι πόλεις ἡμῖν τοὺς στρατιώτας τὴν νίκην ὡς τάχιστα πύθοιντο; ἀπεκρίνατο δὴ ὁ Δερκυλλίδας· Εὐθυμοτέρους γοῦν εἰκὸς ταῦτ' ἀκούσαντας εἶναι. Οὐκοῦν σὺ, ἐπεὶ παρεγένου, κάλλιστ' ἂν ἀπαγγείλαις; Ὁ δὲ, ἄσμενος ἀκούσας, (καὶ γὰρ ἀεὶ φιλαπόδημος ἦν) εἶπεν· Εἰ σὺ τάττοις. Ἀλλὰ τάττω, ἔφη, καὶ προσαπαγγέλλειν λέγω, ὅτι, ἐὰν καὶ τάδε εὖ γένηται, πάλιν παρεσόμεθα, ὥσπερ
3 καὶ ἔφαμεν. Ὁ μὲν δὴ Δερκυλλίδας ἀφ' Ἑλλησπόντου ἤδη ἐπορεύετο· ὁ δ' Ἀγησίλαος, διαλλάξας Μακεδονίαν, ἐς Θετταλίαν ἀφίκετο. Λαρισσαῖοι μὲν οὖν καὶ Κρανώνιοι καὶ Σκοτουσαῖοι καὶ Φαρσάλιοι, ξύμμαχοι ὄντες Βοιωτοῖς, καὶ πάντες δὲ Θετταλοὶ, πλὴν ὅσοι αὐτῶν φυγάδες τότ' ἐτύγχα-
4 νον, ἐκακούργουν αὐτὸν ἐπακολουθοῦντες. Ὁ δὲ τέως μὲν ἦγεν ἐν πλαισίῳ τὸ στράτευμα, τοὺς ἡμίσεις μὲν ἔμπροσθεν, τοὺς ἡμίσεις δ' ἐπ' οὐρᾷ ἔχων τῶν ἱππέων· ἐπεὶ δὲ ἐκώλυον τῆς πορείας οἱ Θετταλοὶ ἐπελαύνοντες τοῖς ὄπισθεν, παραπέμπει ἐπ' οὐρὰν καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ στόματος ἱππικὸν, πλὴν τῶν
5 περὶ αὐτόν. Ὡς δὲ παρετάξαντο ἀλλήλοις, οἱ μὲν Θετταλοὶ, νομίσαντες οὐκ ἐν καλῷ εἶναι πρὸς τοὺς ὁπλίτας ἱππομαχεῖν, στρέψαντες, βάδην ἀπεχώρουν·

οἱ δὲ μάλα σωφρόνως ἐπηκολούθουν. Γνοὺς δὲ ὁ 6
Ἀγησίλαος, ἃ ἑκάτεροι ἡμάρτανον, πέμπει τοὺς
περὶ αὐτὸν μάλα εὐρώστους ἱππέας, καὶ κελεύει
τοῖς τε ἄλλοις παραγγέλλειν, καὶ αὐτοὺς διώκειν
ὡς τάχιστα, καὶ μηκέτι δοῦναι αὐτοῖς ἀναστροφήν.
Οἱ δὲ Θετταλοὶ ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐλαύνοντας, οἱ 7.
μὲν αὐτῶν ἔφυγον, οἱ δ᾽ ἀνέστρεψαν. Οἱ δὲ πει-
ρώμενοι τοῦτο ποιεῖν, πλαγίους ἔχοντες τοὺς ἵπ-
πους ἡλίσκοντο. Πολύμαχος μέντοι ὁ Φαρσάλιος 8
ἱππαρχῶν ἀνέστρεψέ τε καὶ μαχόμενος ξὺν τοῖς
περὶ αὐτὸν ἀποθνήσκει. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, φυ-
γὴ τῶν Θετταλῶν ἐξαισία γίγνεται· ὥστε οἱ μὲν
ἀπέθνησκον αὐτῶν, οἱ δὲ καὶ ἡλίσκοντο· ἔστησαν
δ᾽ οὖν οὐ πρόσθεν, πρὶν ἐν τῷ ὄρει τῷ Ναρθακίῳ
ἐγένοντο. Καὶ τότε μὲν δὴ ὁ Ἀγησίλαος τρόπαιόν 9
τ᾽ ἐστήσατο μεταξὺ Πραντὸς καὶ Ναρθακίου, καὶ
αὐτοῦ ἔμεινε, μάλα ἡδόμενος τῷ ἔργῳ, ὅτι τοὺς
μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ ἱππικῇ ἐνενικήκει ξὺν ᾧ
αὐτὸς ξυνέλεξεν ἱππικῷ. Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ὑπερβάλ-
λων τὰ Ἀχαϊκὰ τῆς Φθίας ὄρη, τὴν λοιπὴν πᾶσαν
διὰ φιλίας ἐπορεύετο μέχρι πρὸς τὰ Βοιωτῶν ὅρια.

Ὄντος δ᾽ αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐμβολῇ, ὁ ἥλιος μη- 10
νοειδὴς ἔδοξε φανῆναι· καὶ ἠγγέλθη, ὅτι ἡττημένοι
εἶεν Λακεδαιμόνιοι τῇ ναυμαχίᾳ, καὶ ὁ ναύαρχος
Πείσανδρος τεθναίη. Ἐλέγετο δὲ καὶ ᾧ τρόπῳ ἡ 11
ναυμαχία ἐγένετο. Εἶναι μὲν γὰρ περὶ Κνίδον τὸν
ἐπίπλουν ἀλλήλοις· Φαρνάβαζον δὲ, ναύαρχον ὄν-
τα, ξὺν ταῖς Φοινίσσαις εἶναι, Κόνωνα δὲ, τὸ Ἑλ-

12 ληνικὸν ἔχοντα, τετάχθαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Ἀν-
τιπαραταξαμένου δὲ τοῦ Πεισάνδρου, καὶ πολὺ
ἐλαττόνων αὐτῷ τῶν νεῶν φανεισῶν τῶν αὐτοῦ τοῦ
μετὰ Κόνωνος Ἑλληνικοῦ, τοὺς μὲν ἀπὸ τοῦ εὐωνύ-
μου ξυμμάχους εὐθὺς αὐτῷ φεύγειν, αὐτὸν δὲ, ξυμ-
μίξαντα τοῖς πολεμίοις ἐμβολὰς ἐχούσῃ τῇ τριήρει,
πρὸς τὴν γῆν ἐξωσθῆναι· καὶ τοὺς μὲν ἄλλους, ὅσοι
ἐς τὴν γῆν ἐξεώσθησαν, ἀπολιπόντας τὰς ναῦς,
σώζεσθαι, ὅποι δύναιντο, ἐς τὴν Κνίδον, αὐτὸν
13 δὲ ἐπὶ τῇ νηῒ μαχόμενον ἀποθανεῖν. Ὁ μὲν οὖν
Ἀγησίλαος, πυθόμενος ταῦτα, τὸ μὲν πρῶτον χαλε-
πῶς ἔφερεν· ἐπεὶ μέντοι ἐνεθυμήθη, ὅτι τοῦ στρα-
τεύματος τὸ πλεῖστον εἴη αὐτῷ οἷον ἀγαθῶν μὲν
γιγνομένων ἡδέως μετέχειν, εἰ δέ τι χαλεπὸν ὁρῴη,
οὐκ ἀνάγκην εἶναι κοινωνεῖν αὐτοῖς, ἐκ τούτου με-
ταβαλὼν ἔλεγεν, ὡς ἀγγέλλοιτο ὁ μὲν Πείσανδρος
14 τετελευτηκὼς, νικῴη δὲ τῇ ναυμαχίᾳ. Ἅμα δὲ ταῦ-
τα λέγων, καὶ ἐβουθύτει ὡς εὐαγγέλια, καὶ πολ-
λοῖς διέπεμπε τῶν τεθυμένων· ὥστε, ἀκροβολισμοῦ
ὄντος πρὸς τοὺς πολεμίους, ἐκράτησαν οἱ τοῦ Ἀγη-
σιλάου, τῷ λόγῳ, ὡς Λακεδαιμονίων νικώντων τῇ
ναυμαχίᾳ.

15 Ἦσαν δὲ οἱ μὲν ἀντιτεταγμένοι τῷ Ἀγησιλάῳ
Βοιωτοὶ, Ἀθηναῖοι, Ἀργεῖοι, Κορίνθιοι, Αἰνιᾶ-
νες, Εὐβοεῖς, Λοκροὶ ἀμφότεροι· σὺν Ἀγησιλάῳ
δὲ Λακεδαιμονίων μὲν μόρα ἡ ἐκ Κορίνθου δια-
βᾶσα, ἥμισυ δὲ μόρας τῆς ἐξ Ὀρχομενοῦ· ἔτι δὲ οἱ
ἐκ Λακεδαίμονος νεοδαμώδεις συστρατευσάμενοι αὐ-

τῷ· πρὸς δὲ τούτοις, οὗ Ἡριππίδας ἐξενάγει ξενικοῦ· ἔτι δὲ οἱ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεων Ἑλληνίδων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ πόλεων Ἑλληνίδων, ὅσας διϊὼν παρέλαβεν· αὐτόθεν δὲ προσεγένοντο ὁπλῖται Ὀρχομένιοι καὶ Φωκεῖς. Πελτασταί γε μὴν πολλῷ πλέονες οἱ μετ' Ἀγησιλάου· ἱππεῖς δ' αὖ παραπλήσιοι ἀμφοτέροις τὸ πλῆθος. Ἡ μὲν δὴ 16
δύναμις αὕτη ἀμφοτέρων. Διηγήσομαι δὲ καὶ τὴν μάχην, καὶ πῇ ἐγένετο, οἵα οὐκ ἄλλη τῶν γ' ἐφ' ἡμῶν. Συνῆεσαν μὲν γὰρ ἐς τὸ κατὰ Κορώνειαν πεδίον οἱ μὲν σὺν Ἀγησιλάῳ ἀπὸ τοῦ Κηφισσοῦ, οἱ δὲ σὺν Θηβαίοις ἀπὸ τοῦ Ἑλικῶνος. Εἶχε δ' Ἀγησίλαος μὲν δεξιὸν τὸ μετ' αὐτοῦ, Ὀρχομένιοι δ' αὐτῷ ἔσχατοι ἦσαν τοῦ εὐωνύμου. Οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι αὐτοὶ μὲν δεξιὸν εἶχον, Ἀργεῖοι δ' αὐτοῖς τὸ εὐώνυμον. Συνιόντων δὲ, τέως μὲν σιγὴ πολλὴ ἐπ' 17
ἀμφοτέρων ἦν· ἡνίκα δ' ἀπεῖχον ἀλλήλων ὅσον στάδιον, ἀλαλάξαντες οἱ Θηβαῖοι δρόμῳ ὁμόσε ἐφέροντο. Ὡς δὲ τριῶν ἔτι πλέθρων ἐν μέσῳ ὄντων, ἀντεξέδραμον ἀπὸ τῆς Ἀγησιλάου φάλαγγος, ὧν Ἡριππίδας ἐξενάγει, καὶ σὺν αὐτοῖς Ἴωνες, καὶ Αἰολεῖς, καὶ Ἑλλησπόντιοι. Καὶ πάντες οὗτοι τῶν συνεκδραμόντων τε ἐγένοντο, καὶ ἐς δόρυ ἀφικόμενοι ἔτρεψαν τὸ καθ' αὐτούς. Ἀργεῖοι μέντοι οὐκ ἐδέξαντο τοὺς περὶ Ἀγησίλαον, ἀλλ' ἔφυγον ἐπὶ τὸν Ἑλικῶνα. Κἀνταῦθα οἱ μέν τινες τῶν ξένων ἐστε- 18
φάνουν ἤδη τὸν Ἀγησίλαον, ἀγγέλλει δέ τις αὐτῷ, ὅτι οἱ Θηβαῖοι, τοὺς Ὀρχομενίους διακόψαντες, ἐν

τοῖς σκευοφόροις εἴησαν. Καὶ ὁ μὲν εὐθὺς ἐξελίξας
τὴν φάλαγγα ἦγεν ἐπ᾽ αὐτούς· οἱ δ᾽ αὖ Θηβαῖοι
ὡς εἶδον τοὺς ξυμμάχους πρὸς Ἑλικῶνι πεφευγότας,
διαπεσεῖν βουλόμενοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν, συσπειρα-
19 θέντες ἐχώρουν ἐῤῥωμένως. Ἐνταῦθα δὴ Ἀγησί-
λαον ἀνδρεῖον μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν ἀναμφισβητήτως·
οὐ μέντοι εἵλετό γε τὰ ἀσφαλέστατα. Ἐξὸν γὰρ
αὐτῷ, παρέντι τοὺς διαπίπτοντας, ἀκολουθοῦντι
χειροῦσθαι τοὺς ὄπισθεν, οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ᾽
ἀντιμέτωπος συνέῤῥαξε τοῖς Θηβαίοις. Καὶ συμβα-
λόντες τὰς ἀσπίδας, ἐώθουν, ἐωθοῦντο, ἐμάχοντο,
ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον. Τέλος δὲ τῶν Θηβαίων οἱ
μὲν διαπίπτουσι πρὸς τὸν Ἑλικῶνα, πολλοὶ δὲ ἀπο-
20 χωροῦντες ἀπέθανον. Ἐπεὶ δὲ ἡ μὲν νίκη Ἀγησι-
λάου ἐγεγένητο, τετρωμένος δ᾽ αὐτὸς προσενήνεκτο
πρὸς τὴν φάλαγγα, προσελάσαντές τινες τῶν ἱπ-
πέων, λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι τῶν πολεμίων ὡς ὀγδοή-
κοντα σὺν ὅπλοις ὑπὸ τῷ νεῷ εἰσι· καὶ ἠρώτων, τί
χρὴ ποιεῖν. Ὁ δὲ, καίπερ πολλὰ τραύματα ἔχων,
ὅμως οὐκ ἐπελάθετο τοῦ θείου, ἀλλ᾽ ἐᾷν τ᾽ ἀπιέ-
ναι ᾗ βούλοιντο ἐκέλευσε, καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴα.
Τότε μὲν οὖν (καὶ γὰρ ἦν ἤδη ὀψὲ) δειπνοποιησά-
21 μενοι ἐκοιμήθησαν. Πρωῒ δὲ Γῦλιν τὸν πολέμαρ-
χον παρατάξαι τε ἐκέλευσε τὸ στράτευμα, καὶ τρό-
παιον ἵστασθαι, καὶ στεφανοῦσθαι πάντας τῷ θεῷ,
καὶ τοὺς αὐλητὰς πάντας αὐλεῖν. Καὶ οἱ μὲν ταῦτ᾽
ἐποίουν. Οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔπεμψαν κήρυκας, ὑπο-
σπόνδους τοὺς νεκροὺς αἰτοῦντες θάψαι. Καὶ οὕτω

δὴ αἵ τε σπονδαὶ γίγνονται, [καὶ Ἀγησίλαος μὲν ἐς Δελφοὺς ἀφικόμενος δεκάτην τῶν ἐκ τῆς λείας τῷ θεῷ ἀπέθυσεν, οὐκ ἐλάττω ἑκατὸν ταλάντων· Γῦλις δὲ ὁ πολέμαρχος, ἔχων τὸ στράτευμα, ἀπεχώρησεν ἐς Φωκέας, ἐκεῖθεν δ' ἐς τὴν Λοκρίδα ἐμβάλλει. Καὶ τὴν μὲν ἄλλην ἡμέραν οἱ στρατιῶται 22
καὶ σκεύη ἐκ τῶν κωμῶν καὶ σῖτον ἥρπαζον· ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦν, τελευταῖον ἀποχωρούντων τῶν Λακεδαιμονίων, ἐπηκολούθουν αὐτοῖς οἱ Λοκροὶ βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες. Ὡς δ' αὐτῶν οἱ Λακ δαιμόνιοι ὑποστρέψαντες καὶ διώξαντες κατέβαλόν τινας, ἐκ τούτου ὄπισθεν μὲν οὐκέτι ἐπηκολούθουν, ἐκ δὲ τῶν ὑπερδεξίων ἔβαλλον. Οἱ δ' ἐπεχείρησαν 23
μὲν καὶ πρὸς τὸ σιμὸν διώκειν· ἐπεὶ δὲ σκότος ἐγίγνετο, καὶ ἀποχωροῦντες οἱ μὲν διὰ τὴν δυσχωρίαν ἔπιπτον, οἱ δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ προορᾷν τοὺς ἔμπροσθεν, οἱ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν· ἐνταῦθα ἀποθνήσκουσι Γῦλίς τε ὁ πολέμαρχος, καὶ τῶν παραστατῶν πολλοὶ, καὶ οἱ πάντες ὡς ὀκτωκαίδεκα τῶν στρατιωτῶν, οἱ μὲν καταλευσθέντες, οἱ δὲ καὶ τραυματισθέντες. Εἰ δὲ μὴ ἐβοήθησαν αὐτοῖς ἐκ τοῦ στρατοπέδου δειπνοῦντες, ἐκινδύνευσαν ἂν ἅπαντες ἀπολέσθαι.

CAP. IV.

Μετὰ τοῦτό γε μὴν ἀφείθη μὲν κατὰ πόλεις τὸ ἄλλο στράτευμα, ἀπέπλευσε δὲ καὶ ὁ Ἀγησίλαος ἐπ' οἴκου. Ἐκ δὲ τούτου ἐπολέμουν Ἀθηναῖοι μὲν

καὶ Βοιωτοὶ καὶ Ἀργεῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν, ἐκ Κορίνθου ὁρμώμενοι, Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ οἱ σύμμαχοι ἐκ Σικυῶνος. Ὁρῶντες δὲ οἱ Κορίνθιοι ἑαυτῶν μὲν καὶ τὴν χώραν δῃουμένην, καὶ ἀποθνήσκοντας, διὰ τὸ ἀεὶ τῶν πολεμίων ἐγγὺς εἶναι, τοὺς δ' ἄλλους συμμάχους καὶ αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ ὄντας, καὶ τὰς χώρας αὐτῶν ἐνεργοὺς οὔσας, οἱ πλεῖστοι καὶ βέλτιστοι αὐτῶν εἰρήνης ἐπεθύμησαν, καὶ
2 συνιστάμενοι ἐδίδασκον ταῦτα ἀλλήλους. Γνόντες δὲ οἱ Ἀργεῖοι, καὶ Βοιωτοὶ, καὶ Ἀθηναῖοι, καὶ Κορινθίων οἵ τε τῶν παρὰ βασιλέως χρημάτων μετεσχηκότες, καὶ οἱ τοῦ πολέμου αἰτιώτατοι γεγενημένοι, ὡς, εἰ μὴ ἐκποδὼν ποιήσαιντο τοὺς ἐπὶ τὴν εἰρήνην τετραμμένους, κινδυνεύσει πάλιν ἡ πόλις λακωνίσαι· οὕτω δὴ καὶ σφαγὰς ἐπεχείρουν ποιεῖσθαι. Καὶ πρῶτον μὲν τὸ πάντων ἀνοσιώτατον ἐβουλεύσαντο. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, κἂν νόμῳ τὶς καταγνωσθῇ, οὐκ ἀποκτιννύουσιν ἐν ἑορτῇ· ἐκεῖνοι δ' Εὐκλείων τὴν τελευταίαν προείλοντο, ὅτι πλείους ἂν ᾤοντο λαβεῖν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὥστε ἀποκτεῖ-
3 ναι. Ὡς δ' ἐσημάνθη, οἷς εἴρητο, οὓς ἔδει ἀποκτεῖναι, σπασάμενοι τὰ ξίφη, ἔπαιον τὸν μέν τινα συνεστηκότα ἐν κύκλῳ, τὸν δὲ καθήμενον, τὸν δέ τινα ἐν θεάτρῳ, ἔστι δὲ ὃν καὶ κριτὴν καθήμενον. Ὡς δ' ἐγνώσθη τὸ πρᾶγμα, εὐθὺς ἔφευγον οἱ βέλτιστοι, οἱ μὲν πρὸς τὰ ἀγάλματα τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ θεῶν, οἱ δ' ἐπὶ τοὺς βωμούς. Ἔνθα δὴ οἱ ἀνοσιώτατοι καὶ παντάπασι μηδὲν νόμιμον φρονοῦντες,

οἵ τε κελεύοντες καὶ οἱ πειθόμενοι, ἔσφαττον καὶ
πρὸς τοῖς ἱεροῖς· ὥστ᾽ ἐνίους καὶ τῶν οὐ τυπτομέ-
νων, νομίμων δ᾽ ὄντων ἀνθρώπων, ἀδημονῆσαι
τὰς ψυχὰς, ἰδόντας τὴν ἀσέβειαν. Ἀποθνήσκουσι 4
δὲ οὕτω τῶν μὲν πρεσβυτέρων πολλοί· (μᾶλλον γὰρ
ἔτυχον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὄντες·) οἱ δὲ νεώτεροι, ὑπο-
πτεύσαντος Πασιμήλου τὸ μέλλον ἔσεσθαι, ἡσυχίαν
ἔσχον ἐν τῷ Κρανίῳ. Ὡς δὲ τῆς κραυγῆς ᾔσθοντο,
καὶ φεύγοντές τινες ἐκ τοῦ πράγματος ἀφίκοντο πρὸς
αὐτοὺς, ἐκ τούτου ἀναδραμόντες κατὰ τὴν Ἀκροκό-
ρινθον, προσβαλόντας μὲν Ἀργείους καὶ τοὺς ἄλ-
λους ἀπεκρούσαντο· βουλευομένων δὲ, τί χρὴ ποιεῖν, 5
πίπτει τὸ κιονόκρανον ἀπὸ τοῦ κίονος, οὔτε σει-
σμοῦ, οὔτε ἀνέμου γενομένου. Καὶ θυομένοις δὲ
τοιαῦτα ἦν τὰ ἱερὰ, ὥστε οἱ μάντεις ἔφασαν, ἄμει-
νον εἶναι, καταβαίνειν ἐκ τοῦ χωρίου. Καὶ τὸ μὲν
πρῶτον, ὡς φευξόμενοι ἔξω τῆς Κορινθίας, ἀπε-
χώρησαν· ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ φίλοι αὐτοὺς ἔπειθον, καὶ
μητέρες ἰοῦσαι, καὶ ἀδελφοὶ, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἐν
δυνάμει ὄντων ἦσαν οἳ ὀμνύοντες ὑπισχνοῦντο, μη-
δὲν χαλεπὸν αὐτοὺς πείσεσθαι, οὕτω δὴ ἀπῆλθόν
τινες οἴκαδε αὐτῶν. Ὁρῶντες δὲ τοὺς τυραννεύοντας, 6
αἰσθόμενοι δὲ ἀφανιζομένην τὴν πόλιν, διὰ τὸ καὶ
ὅρους ἀνασπᾶσθαι, καὶ Ἄργος ἀντὶ Κορίνθου τὴν
πατρίδα αὐτῶν ὀνομάζεσθαι, καὶ πολιτείας μὲν ἀναγ-
καζόμενοι τῆς ἐν Ἄργει μετέχειν, ἧς οὐδὲν ἐδέοντο,
ἐν δὲ τῇ πόλει μετοίκων ἔλαττον δυνάμενοι· ἐγένοντό
τινες αὐτῶν, οἳ ἐνόμισαν, οὕτω μὲν οὐκ ἀξιοβίωτον

εἶναι, πειρωμένους δὲ τὴν πατρίδα, ὥσπερ ἦν καὶ ἐξ ἀρχῆς, Κόρινθον ποιῆσαι, καὶ ἐλευθέραν ἀποδεῖξαι, καὶ τῶν μὲν μιαιφόνων καθαρὰν, εὐνομίᾳ δὲ χρωμένην, ἄξιον εἶναι, εἰ μὲν δύναιντο καταπρᾶξαι ταῦτα, σωτῆρας γενέσθαι τῆς πατρίδος· εἰ δὲ μὴ δύναιντο, τῶν τε καλλίστων καὶ μεγίστων ἀγαθῶν ὀρεγομένους, ἀξιεπαινετωτάτης τελευτῆς τυ-
7 χεῖν. Οὕτω δὴ ἐπιχειρεῖτον ἄνδρε δύο, Πασίμηλός τε καὶ Ἀλκιμένης, διαδύντε διὰ χειμάῤῥου, συγγενέσθαι Πραξίτᾳ τῷ Λακεδαιμονίων πολεμάρχῳ, ὃς ἐτύγχανε μετὰ τῆς ἑαυτοῦ μόρας φρουρῶν ἐν Σικυῶνι, καὶ εἶπον, ὅτι δύναιντ᾽ ἂν αὐτῷ παρασχεῖν εἴσοδον ἐς τὰ κατατείνοντα ἐπὶ Λέχαιον τείχη. Ὁ δὲ, καὶ πρόσθεν γιγνώσκων τὼ ἄνδρε ἀξιοπίστω ὄντε, ἐπίστευσε, καὶ διαπραξάμενος, ὥστε καὶ τὴν ἀπιέναι μέλλουσαν ἐκ Σικυῶνος μόραν καταμεῖναι,
8 ἔπραττε τὴν εἴσοδον. Ἐπεὶ δὲ τὼ ἄνδρε κατὰ τύχην καὶ κατ᾽ ἐπιμέλειαν ἐγενέσθην φύλακε κατὰ τὰς πύλας ταύτας, ἔνθαπερ τὸ τρόπαιον ἕστηκεν, οὕτω δὴ ἔρχεται ὁ Πραξίτας, ἔχων τήν τε μόραν καὶ Σικυωνίους καὶ Κορινθίων ὅσοι φυγάδες ἐτύγχανον ὄντες. Ἐπεὶ δ᾽ ἦν πρὸς ταῖς πύλαις, φοβούμενος τὴν εἴσοδον, ἠβουλήθη τῶν πιστῶν ἄνδρα ἐσπέμψαι, σκεψόμενον τὰ ἔνδον. Τὼ δὲ εἰσηγαγέτην, καὶ οὕτως ἁπλῶς ἀπεδειξάτην, ὥστε ὁ εἰςελθὼν ἐξήγγειλε, πάντα εἶναι ἀδόλως, οἷά περ
9 ἐλεγέτην. Ἐκ τούτου δ᾽ εἰσέρχεται. Ὡς δὲ, πολὺ διεχόντων τῶν τειχῶν ἀπ᾽ ἀλλήλων, παρατεττόμενοι

ὀλίγοι ἑαυτοῖς ἔδοξαν εἶναι, σταύρωμά τ' ἐποιήσαν-
το καὶ τάφρον, οἵαν ἐδύναντο, πρὸ αὐτῶν, ἕως δὴ
οἱ σύμμαχοι αὐτοῖς βοηθήσαιεν. Ἦν δὲ καὶ ὄπι-
σθεν αὐτῶν ἐν τῷ λιμένι Βοιωτῶν φυλακή. Τὴν
μὲν οὖν ἐπὶ τῇ νυκτὶ, ᾗ εἰσῆλθον, ἡμέραν ἄμαχοι
διήγαγον. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἧκον οἱ Ἀργεῖοι πασσυδὶ
βοηθοῦντες· καὶ εὑρόντες τεταγμένους Λακεδαιμο-
νίους μὲν ἐπὶ τῷ δεξιῷ ἑαυτῶν, Σικυωνίους δὲ ἐχο-
μένους, Κορινθίων δὲ τοὺς φυγάδας ὡς ἐς πεντή-
κοντα καὶ ἑκατὸν πρὸς τῷ ἑῴῳ τείχει, ἀντιτάττον-
ται ἐχόμενοι μὲν τοῦ ἑῴου τείχους οἱ περὶ Ἰφικράτην
μισθοφόροι, πρὸς δὲ τούτοις Ἀργεῖοι· εὐώνυμον
δ' εἶχον αὐτοῖς Κορίνθιοι οἱ ἐκ τῆς πόλεως. Κατα- 10
φρονήσαντες δὲ τῷ πλήθει, εὐθὺς ἐχώρουν. Καὶ
τοὺς μὲν Σικυωνίους ἐκράτησαν, καὶ διασπάσαντες
τὸ σταύρωμα ἐδίωκον ἐπὶ θάλατταν, καὶ ἐκεῖ πολ-
λοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. Πασίμαχος δὲ ὁ ἱππαρμο-
στὴς, ἔχων ἱππέας οὐ πολλοὺς, ὡς ἑώρα τοὺς Σι-
κυωνίους πιεζομένους, καταδήσας ἀπὸ δένδρων τοὺς
ἵππους, καὶ ἀφελόμενος τὰς ἀσπίδας αὐτῶν, μετὰ
τῶν ἐθελοντῶν ᾔει ἐναντίον τοῖς Ἀργείοις. Οἱ δὲ Ἀρ-
γεῖοι, ὁρῶντες τὰ σίγμα τὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, ὡς Σι-
κυωνίους οὐδὲν ἐφοβοῦντο. Ἔνθα δὴ λέγεται εἰπὼν
ὁ Πασίμαχος, Ναὶ τὼ σιὼ, Ἀργεῖοι, ψεύσει ὔμμε
τὰ σίγμα ταῦτα, χωρεῖν ὁμόσε. Καὶ οὕτω μαχό-
μενος μετ' ὀλίγων πρὸς πολλοὺς ἀποθνήσκει, καὶ
ἄλλοι τῶν περὶ αὐτόν. Οἱ μέντοι φυγάδες τῶν Κο- 11
ρινθίων, νικῶντες τοὺς καθ' αὑτοὺς, διέδυσαν ἄνω,

καὶ ἐγένοντο ἐγγὺς τοῦ περὶ τὸ ἄστυ κύκλου. Οἱ δ'
αὖ Λακεδαιμόνιοι, ὡς ᾔσθοντο κρατούμενα τὰ κατὰ
τοὺς Σικυωνίους, βοηθοῦσιν ἐξελθόντες, ἐν ἀριστε-
ρᾷ ἔχοντες τὸ σταύρωμα. Οἵ γε μὴν Ἀργεῖοι, ἐπεὶ
ἤκουσαν ὄπισθεν ὄντας τοὺς Λακεδαιμονίους, στρα-
φέντες δρόμῳ πάλιν ἐκ τοῦ σταυρώματος ἐξέπιπτον.
Καὶ οἱ μὲν ἐν δεξιᾷ ἔσχατοι αὐτῶν, παιόμενοι ἐς τὰ
γυμνὰ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἀπέθνησκον· οἱ
δὲ πρὸς τῷ τείχει, ἀθρόοι σὺν πολλῷ ὄχλῳ πρὸς
τὴν πόλιν ἀπεχώρουν. Ὡς δ' ἐνέτυχον τοῖς φυγάσι
τῶν Κορινθίων, καὶ ἔγνωσαν πολεμίους ὄντας, ἀπέ-
κλιναν πάλιν. Ἐνταῦθα μέντοι οἱ μὲν, κατὰ τὰς κλί-
μακας ἀναβαίνοντες, ἥλλοντο κατὰ τοῦ τείχους, καὶ
διεφθείροντο· οἱ δὲ, περὶ τὰς κλίμακας ὠθούμενοι
καὶ παιόμενοι, ἀπέθνησκον· οἱ δὲ καὶ καταπατού-
12 μενοι ὑπ' ἀλλήλων ἀπεπνίγοντο. Οἱ δὲ Λακεδαι-
μόνιοι οὐκ ἠπόρουν, τίνα ἀποκτείνοιεν· ἔδωκε γὰρ
τότε γε ὁ θεὸς αὐτοῖς ἔργον, οἷον οὐδ' εὔξαιντό ποτ'
ἄν. Τὸ γὰρ ἐγχειρισθῆναι αὐτοῖς πολεμίων πλῆθος
πεφοβημένον, ἐκπεπληγμένον, τὰ γυμνὰ παρέχον,
ἐπὶ τὸ μάχεσθαι οὐδένα τρεπόμενον, ἐς δὲ τὸ ἀπόλ-
λυσθαι πάντας πάντα ὑπηρετοῦντας, πῶς οὐκ
ἄν τις θεῖον ἡγήσαιτο; Τότε γοῦν οὕτως ἐν ὀλί-
γῳ πολλοὶ ἔπεσον, ὥστε, εἰθισμένοι ὁρᾷν οἱ ἄν-
θρωποι σωροὺς σίτου, ξύλων, λίθων, τότε ἐθεά-
σαντο σωροὺς νεκρῶν. Ἀπέθανον δὲ καὶ οἱ ἐν τῷ
λιμένι τῶν Βοιωτῶν φύλακες, οἱ μὲν ἐπὶ τῶν τειχῶν,
13 οἱ δὲ ἐπὶ τὰ τέγη τῶν νεωσοίκων ἀναβάντες. Με-

τὰ μὲν τοίνυν τοῦτο οἱ μὲν Κορίνθιοι καὶ Ἀργεῖοι τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπήγοντο· οἱ δὲ ξύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων ἐβοήθουν. Ἐπεὶ δὲ ἠθροίσθησαν, ἔγνω Πραξίτας πρῶτον μὲν τῶν τειχῶν καθελεῖν, ὥστε δίοδον στρατοπέδῳ ἱκανὴν εἶναι· ἔπειτα ἀναλαβὼν τὸ στράτευμα, ἦγε τὴν ἐπὶ Μέγαρα· καὶ αἱρεῖ προσβαλὼν πρῶτον μὲν Σιδοῦντα, ἔπειτα δὲ Κρομμυῶνα. Καὶ ἐν τούτοις τοῖς τείχεσι καταστήσας φρουροὺς, τοὔμπαλιν ἐπορεύετο· καὶ τειχίσας Ἐπιεικίαν, ἵνα φρούριον εἴη πρὸ τῆς φιλίας τοῖς ξυμμάχοις, οὕτω διαφῆκε τὸ στράτευμα, καὶ αὐτὸς τὴν ἐπὶ Λακεδαίμονα ἀπεχώρει.

Ἐκ δὲ τούτου στρατιαὶ μὲν μεγάλαι ἑκατέρων 14 διεπέπαυντο, φρουροὺς δὲ πέμπουσαι αἱ πόλεις, αἱ μὲν ἐς Κόρινθον, αἱ δὲ ἐς Σικυῶνα, ἐφύλαττον τὰ τείχη· μισθοφόρους γε μὴν ἑκάτεροι ἔχοντες, διὰ τούτων ἐῤῥωμένως ἐπολέμουν.

Ἔνθα δὴ καὶ Ἰφικράτης, ἐς Φλιοῦντα ἐμβαλὼν, 15 καὶ ἐνεδρευσάμενος, ὀλίγοις δὲ λεηλατῶν, βοηθησάντων τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἀφυλάκτως, ἀπέκτεινε τοσούτους, ὥστε καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους πρόσθεν οὐ δεχόμενοι ἐς τὸ τεῖχος οἱ Φλιάσιοι, φοβούμενοι, μὴ τοὺς φάσκοντας ἐπὶ Λακωνισμῷ φεύγειν κατάγοιεν, τότε οὕτω κατεπλάγησαν τοὺς ἐκ Κορίνθου, ὥστε μετεπέμψαντό τε τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἄκραν φυλάττειν αὐτοῖς παρέδωκαν. Οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι, καίπερ εὐνοϊκῶς ἔχοντες τοῖς φυγάσιν, ὅσον χρόνον εἶχον

αὐτῶν τὴν πόλιν, οὐδ' ἐμνήσθησαν παντάπασι περὶ καθόδου φυγάδων· ἀλλ' ἐπεὶ ἀναθαῤῥῆσαι ἐδόκει ἡ πόλις, ἐξῆλθον, καὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς νόμους
16 παραδόντες, οἵανπερ καὶ παρέλαβον. Οἱ δ' αὖ περὶ τὸν Ἰφικράτην, πολλαχόσε καὶ τῆς Ἀρκαδίας ἐμβαλόντες, ἐλεηλάτουν τε καὶ προσέβαλον πρὸς τὰ τείχη· ἔξω γὰρ οἱ τῶν Ἀρκάδων ὁπλῖται παντάπασιν οὐκ ἀντεξῄεσαν· οὕτω τοὺς πελταστὰς ἐπεφόβηντο. Τοὺς μέντοι Λακεδαιμονίους οὕτως αὖ οἱ πελτασταὶ ἐδεδίεσαν, ὡς ἐντὸς ἀκοντίσματος οὐ προσῄεσαν τοῖς ὁπλίταις· ἤδη γάρ ποτε καὶ ἐκ τοσούτου διώξαντες οἱ νεώτεροι τῶν Λακεδαιμο-
17 νίων, ἑλόντες ἀπέκτειναν τινας αὐτῶν. Καταφρονοῦντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τῶν πελταστῶν, ἔτι μᾶλλον τῶν ἑαυτῶν συμμάχων κατεφρόνουν· καὶ γὰρ οἱ Μαντινεῖς, βοηθήσαντές ποτε, ἐπεκδραμόντες πελτασταῖς, ἐκ τοῦ ἐπὶ Λέχαιον τείνοντος τείχους ἀκοντιζόμενοι ἐνέκλινάν τε, καὶ ἀπέθανόν τινες αὐτῶν φεύγοντες· ὥστε οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐπισκώπτειν ἐτόλμων, ὡς οἱ σύμμαχοι φοβοῖντο τοὺς πελταστὰς, ὥσπερ μορμῶνας παιδάρια. Αὐτοὶ δ' ἐκ τοῦ Λεχαίου ὁρμώμενοι σὺν μόρᾳ καὶ τοῖς τῶν Κορινθίων φυγάσι, κύκλῳ περὶ τὸ ἄστυ
18 τῶν Κορινθίων ἐστρατεύοντο. Οἱ δ' αὖ Ἀθηναῖοι, φοβούμενοι τὴν ῥώμην τῶν Λακεδαιμονίων, μὴ, ἐπεὶ τὰ μακρὰ τείχη τῶν Κορινθίων διῄρητο, ἔλθοιεν ἐπὶ σφὰς, ἡγήσαντο κράτιστον εἶναι, ἀνατειχίσαι τὰ διῃρημένα ὑπὸ Πραξίτα τείχη. Καὶ ἐλ-

θόντες πανδημεὶ μετὰ λιθολόγων καὶ τεκτόνων, τὸ μὲν πρὸς Σικυῶνα καὶ πρὸς ἑσπέραν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις πάνυ καλὸν ἐξετείχισαν· τὸ δὲ ἑῷον μᾶλλον κατὰ ἡσυχίαν ἐτείχιζον.

Οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι, ἐνθυμηθέντες τοὺς 19
Ἀργείους τὰ μὲν οἴκοι καρπουμένους, ἡδομένους δὲ
τῷ πολέμῳ, στρατεύουσιν ἐπ' αὐτούς. Ἀγησίλαος
δὲ ἡγεῖτο, καὶ δῃώσας πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, εὐ-
θὺς ἐκεῖθεν ὑπερβαλὼν κατὰ Τεγέαν ἐς Κόρινθον,
αἱρεῖ τὰ ἀνοικοδομηθέντα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων τεί-
χη. Παρεγένετο δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς Τελευτίας
κατὰ θάλατταν, ἔχων τριήρεις περὶ δώδεκα· ὥστε
μακαρίζεσθαι αὐτῶν τὴν μητέρα, ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέ-
ρᾳ ὧν ἔτεκεν ὁ μὲν κατὰ γῆν τὰ τείχη τῶν πολεμίων,
ὁ δὲ κατὰ θάλατταν τὰς ναῦς καὶ τὰ νεώρια ᾕρηκε.
Καὶ τότε μὲν ταῦτα πράξας ὁ Ἀγησίλαος, τό τε
τῶν συμμάχων στράτευμα διῆκε, καὶ τὸ πολιτικὸν
οἴκαδε ἀπήγαγεν.

CAP. V.

Ἐκ δὲ τούτου οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀκούσαντες τῶν φευγόντων, ὅτι οἱ ἐν τῇ πόλει πάντα μὲν τὰ βοσκήματα ἔχοιεν, καὶ σώζοιντο οἱ ἐν τῷ Πειραίῳ, πολλοὶ δὲ τρέφοιντο αὐτόθι, στρατεύουσι πάλιν ἐς τὴν Κόρινθον, Ἀγησιλάου καὶ τότε ἡγουμένου. Καὶ πρῶτον μὲν ἦλθεν ἐς Ἰσθμόν, (καὶ γὰρ ἦν ὁ μήν, ἐν ᾧ Ἴσθμια γίγνεται) καὶ οἱ Ἀργεῖοι αὐτοῦ ἐτύγχανον τότε ποιοῦντες τὴν θυσίαν τῷ Ποσειδῶνι, ὡς

Ἄργους τῆς Κορίνθου ὄντος. Ὡς δ᾽ ᾔσθοντο προσιόντα τὸν Ἀγησίλαον, καταλιπόντες καὶ τὰ τεθυμένα καὶ τὰ ἀριστοποιούμενα, σὺν πολλῷ φόβῳ ἀπεχώρουν ἐς τὸ ἄστυ κατὰ τὴν ἐπὶ Κεγχρέας ὁδόν.
2 Ὁ μέντοι Ἀγησίλαος ἐκείνους μὲν, καίπερ ὁρῶν, οὐκ ἐδίωκε· κατασκηνήσας δὲ, ἐν τῷ ἱερῷ αὐτός τε τῷ θεῷ ἔθυε, καὶ περιέμενεν, ἕως οἱ φυγάδες τῶν Κορινθίων ἐποίησαν τῷ Ποσειδῶνι τὴν θυσίαν καὶ τὸν ἀγῶνα. Ἐποίησαν δὲ καὶ οἱ Ἀργεῖοι, ἀπελθόντος Ἀγησιλάου, ἐξαρχῆς πάλιν Ἴσθμια. Καὶ ἐκείνῳ τῷ ἔτει ἔστι μὲν ἃ τῶν ἄθλων δὶς ἕκαστος ἐνικήθη,
3 ἔστι δὲ ἃ δὶς οἱ αὐτοὶ ἐκηρύχθησαν. Τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ὁ Ἀγησίλαος ἦγε πρὸς τὸ Πείραιον τὸ στράτευμα. Ἰδὼν δὲ ὑπὸ πολλῶν φυλαττόμενον, ἀπεχώρησε πρὸς τὸ ἄστυ μετ᾽ ἄριστον, ὡς προδιδομένης τῆς πόλεως· ὥστε οἱ Κορίνθιοι, δείσαντες, μὴ προδιδοῖτο ἡ πόλις ὑπό τινων, μετεπέμψαντο τὸν Ἰφικράτην σὺν τοῖς πλείστοις τῶν πελταστῶν. Αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἀγησίλαος τῆς νυκτὸς παρεληλυθότας αὐτοὺς, ὑποστρέψας ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ἐς τὸ Πείραιον ἦγε. Καὶ αὐτὸς μὲν κατὰ τὰ θερμὰ παρῄει, μόραν δὲ κατὰ τὸ ἀκρότατον ἀνεβίβασε. Καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα ὁ μὲν πρὸς τοῖς θερμοῖς ἐστρατοπεδεύετο, ἡ δὲ μόρα τὰ ἄκρα κατ-
4 έχουσα ἐνυκτέρευεν. Ἔνθα δὴ καὶ ὁ Ἀγησίλαος μικρῷ μὲν, καιρίῳ δ᾽ ἐνθυμήματι εὐδοκίμησε. Τῶν γὰρ τῇ μόρᾳ φερόντων τὰ σιτία οὐδενὸς πῦρ εἰσενεγκόντος, ψύχους δὲ ὄντος, διά τε τὸ πάνυ ἐφ᾽

ὑψηλοῦ εἶναι, καὶ διὰ τὸ γενέσθαι ὕδωρ καὶ χά-
λαζαν πρὸς τὴν ἑσπέραν· (καὶ ἀναβεβήκεσαν δὲ
ἔχοντες, οἷα δὴ θέρους, σπειρία) ῥιγούντων δ' αὐ-
τῶν, καὶ ἐν σκότῳ ἀθύμως πρὸς τὸ δεῖπνον ἐχόντων,
πέμπει ὁ Ἀγησίλαος οὐκ ἔλαττον δέκα, φέροντας πῦρ
ἐν χύτραις. Ἐπεὶ δὲ ἀνέβησαν ἄλλος ἄλλῃ, καὶ
πολλὰ καὶ μεγάλα πυρὰ ἐγένετο, ἅτε πολλῆς ὕλης
παρούσης, πάντες μὲν ἠλείφοντο, πολλοὶ δὲ καὶ
ἐδείπνησαν ἐξαρχῆς. Φανερὸς δὲ ἐγένετο καὶ ὁ νεὼς
τοῦ Ποσειδῶνος ταύτῃ τῇ νυκτὶ καιόμενος· ὑφ' ὅτου
δὲ ἐνεπρήσθη, οὐδεὶς οἶδεν. Ἐπεὶ δὲ ᾔσθοντο οἱ 5
ἐν τῷ Πειραίῳ τὰ ἄκρα ἐχόμενα, ἐπὶ μὲν τὸ ἀμύ-
νασθαι οὐκέτι ἐτράποντο, ἐς δὲ τὸ Ἥραιον κατέ-
φυγον καὶ ἄνδρες, καὶ γυναῖκες, καὶ δοῦλοι, καὶ
ἐλεύθεροι, καὶ τῶν βοσκημάτων τὰ πλεῖστα. Καὶ
Ἀγησίλαος μὲν δὴ σὺν τῷ στρατεύματι παρὰ θάλατ-
ταν ἐπορεύετο· ἡ δὲ μόρα ἅμα καταβαίνουσα ἀπὸ
τῶν ἄκρων, Οἰνόην, τὸ ἐντετειχισμένον τεῖχος, αἱρεῖ,
καὶ τὰ ἐνόντα ἔλαβε, καὶ πάντες δὲ οἱ στρατιῶται
ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τῶν χω-
ρίων ἐλάμβανον. Οἱ δ' ἐν τῷ Ἡραίῳ καταπεφευ-
γότες ἐξῄεσαν, ἐπιτρέψοντες Ἀγησιλάῳ γνῶναι, ὅ τι
βούλοιτο περὶ σφῶν. Ὁ δ' ἔγνω, ὅσοι μὲν τῶν
σφαγέων ἦσαν, παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς φυγάσι, τὰ
δ' ἄλλα πάντα πραθῆναι. Ἐκ τούτου δὴ ἐξῄει μὲν 6
ἐκ τοῦ Ἡραίου πάμπολλα τὰ αἰχμάλωτα· πρεσβεῖαι
δὲ ἄλλοθέν τε πολλαὶ παρῆσαν, καὶ ἐκ Βοιωτῶν ἧκον
ἐρησόμενοι, τί ἂν ποιοῦντες εἰρήνης τύχοιεν. Ὁ δὲ

Ἀγησίλαος μάλα μεγαλοφρόνως τούτους μὲν οὐδ᾽ ὁρᾶν ἐδόκει, καίπερ Φάρακος τοῦ προξένου παρεστηκότος αὐτοῖς, ὅπως προσαγάγοι· καθήμενος δ᾽ ἐπὶ τοῦ περὶ λίμνην κυκλοτεροῦς οἰκοδομήματος, ἐθεώρει πολλὰ τὰ ἐξαγόμενα. Τῶν δὲ Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν ὅπλων σὺν τοῖς δόρασι παρηκολούθουν φύλακες τῶν αἰχμαλώτων, μάλα ὑπὸ τῶν παρόντων θεωρούμενοι· οἱ γὰρ εὐτυχοῦντες καὶ κρατοῦντες ἀεί πως ἀξιοθέατοι δοκοῦσιν εἶναι. Ἔτι δὲ
7 καθημένου Ἀγησιλάου, καὶ ἐοικότος ἀγαλλομένῳ τοῖς πεπραγμένοις, ἱππεύς τις προσήλαυνε καὶ μάλα ἰσχυρῶς ἱδροῦντι τῷ ἵππῳ. Ὑπὸ πολλῶν δὲ ἐρωτώμενος, ὅ τι ἀγγέλλοι, οὐδενὶ ἀπεκρίνατο· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἐγγὺς ἦν τοῦ Ἀγησιλάου, καθαλόμενος ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ προσδραμὼν αὐτῷ, μάλα σκυθρωπὸς ὢν, λέγει τὸ τῆς ἐν Λεχαίῳ μόρας πάθος. Ὁ δ᾽ ὡς ἤκουσεν, εὐθύς τε ἐκ τῆς ἕδρας ἀνεπήδησε, καὶ τὸ δόρυ ἔλαβε, καὶ πολεμάρχους καὶ πεντηκο-
8 στῆρας καὶ ξεναγοὺς καλεῖν τὸν κήρυκα ἐκέλευεν. Ὡς δὲ συνέδραμον οὗτοι, τοῖς μὲν ἄλλοις εἶπεν, (οὐ γάρ πω ἠριστοπεποίηντο) ἐμφαγοῦσιν, ὅ τι δύναιντο, ἥκειν τὴν ταχίστην, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς π. ρὶ δαμοσίαν ὑφηγεῖτο ἀνάριστος. Καὶ οἱ δορυφόροι, τὰ ὅπλα ἔχοντες, παρηκολούθουν σπουδῇ, τοῦ μὲν ὑφηγουμένου, τῶν δὲ μετιόντων. Ἤδη δ᾽ ἐκπεπερακότος αὐτοῦ τὰ θερμὰ ἐς τὸ πλατὺ τοῦ Λεχαίου, προσελάσαντες ἱππεῖς τρεῖς ἀγγέλλουσιν, ὅτι οἱ νεκροὶ ἀνῃρημένοι εἴησαν. Ὁ δ᾽ ἐπεὶ τοῦτο ἤκουσε,

θέσθαι κελεύσας τὰ ὅπλα, καὶ ὀλίγον χρόνον ἀνα-
παύσας, ἀπῆγε πάλιν τὸ στράτευμα ἐπὶ τὸ Ἡραιον·
τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τὰ αἰχμάλωτα διετίθετο.

Οἱ δὲ πρέσβεις τῶν Βοιωτῶν προσκληθέντες, καὶ 9
ἐρωτώμενοι, ὅ τι ἥκοιεν, περὶ μὲν τῆς εἰρήνης οὐκ-
έτι ἐμέμνηντο, εἶπον δέ, ὅτι, εἰ μή τι κωλύοι,
βούλοιντο ἐς τὸ ἄστυ πρὸς τοὺς σφετέρους στρατιώ-
τας παρελθεῖν. Ὁ δ᾽ ἐπιγελάσας, Ἀλλ᾽ οἶδα μέν,
ἔφη, ὅτι οὐ τοὺς στρατιώτας ἰδεῖν βούλεσθε, ἀλλὰ
τὸ εὐτύχημα τῶν φίλων ὑμῶν θεάσασθαι, πό-
σον τὶ γεγένηται. Περιμείνατε οὖν, ἔφη· ἐγὼ γὰρ
αὐτὸς ὑμᾶς ἄξω· καὶ μᾶλλον, μετ᾽ ἐμοῦ ὄντες,
γνώσεσθε, ποῖόν τι τὸ γεγενημένον ἐστί. Καὶ οὐκ 10
ἐψεύσατο, ἀλλὰ τῇ ὑστεραίᾳ θυσάμενος ἦγε πρὸς
τὴν πόλιν τὸ στράτευμα. Καὶ τὸ μὲν τρόπαιον οὐ
κατέβαλεν, εἰ δέ τι ἦν λοιπὸν δένδρον, κόπτων καὶ
κάων ἀπεδείκνυεν, ὡς οὐδεὶς ἀντεξῄει. Ταῦτα δὲ
ποιήσας, ἐστρατοπεδεύσατο περὶ τὸ Λέχαιον· καὶ
τοὺς Θηβαίους μέντοι πρέσβεις ἐς μὲν τὸ ἄστυ οὐκ
ἀνῆγε, κατὰ θάλατταν δὲ ἐς Κρεῦσιν ἀπέπεμψεν.
Ἅτε δὲ ἀήθους τοῖς Λακεδαιμονίοις γεγενημένης τῆς
τοιαύτης συμφορᾶς, πολὺ πένθος ἦν κατὰ τὸ Λα-
κωνικὸν στράτευμα, πλὴν ὅσων ἐτέθνασαν ἐν χώρᾳ
ἢ υἱοί, ἢ πατέρες, ἢ ἀδελφοί· οὗτοι δέ, ὥσπερ νι-
κηφόροι, λαμπροὶ καὶ ἀγαλλόμενοι τῷ οἰκείῳ πά-
θει περιῄεσαν.

Ἐγένετο δὲ τὸ τῆς μόρας πάθος τρόπῳ τοιῷδε. 11
Οἱ Ἀμυκλαῖοι ἀεί ποτε ἀπέρχονται ἐς τὰ Ὑακίνθια

ἐπὶ τὸν παιᾶνα, ἐάν τε στρατοπεδευόμενοι τυγχά-
νωσιν, ἐάν τε ἄλλως πως ἀποδημοῦντες. Καὶ τότε
δὴ τοὺς ἐκ πάσης τῆς στρατιᾶς Ἀμυκλαίους κατέ-
λιπεν Ἀγησίλαος ἐν Λεχαίῳ. Ὁ δ᾽ ἐκεῖ φρουρῶν
πολέμαρχος τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν συμμάχων φρουροὺς
παρέταξε φυλάττειν τὸ τεῖχος, αὐτὸς δὲ σὺν τῇ τῶν
ὁπλιτῶν καὶ τῇ τῶν ἱππέων μόρᾳ παρὰ τὴν πόλιν
12 τῶν Κορινθίων τοὺς Ἀμυκλαιεῖς παρῆγεν. Ἐπεὶ δὲ
ἀπεῖχον ὅσον εἴκοσιν ἢ τριάκοντα στάδια τοῦ Σι-
κυῶνος, ὁ μὲν πολέμαρχος σὺν τοῖς ὁπλίταις, οὖσιν
ὡς ἑξακοσίοις, ἀπῄει πάλιν ἐπὶ τὸ Λέχαιον· τὸν δ᾽
ἱππαρμοστὴν ἐκέλευσε σὺν τῇ τῶν ἱππέων μόρᾳ,
ἐπειδὴ προπέμψειαν τοὺς Ἀμυκλαιεῖς, μέχρις ὁπό-
σου αὐτοὶ κελεύοιεν, μεταδιώκειν. Καὶ ὅτι μὲν
πολλοὶ ἦσαν ἐν τῇ Κορίνθῳ καὶ πελτασταὶ καὶ ὁπλῖ-
ται, οὐδὲν ἠγνόουν· κατεφρόνουν δὲ, διὰ τὰς ἔμ-
13 προσθεν τύχας, μηδένα ἂν ἐπιχειρῆσαι σφίσιν. Οἱ
δ᾽ ἐκ τῶν Κορινθίων τοῦ ἄστεος, Καλλίας τε ὁ Ἱπ-
πονίκου, τῶν Ἀθηναίων ὁπλιτῶν στρατηγῶν, καὶ
Ἰφικράτης, τῶν πελταστῶν ἄρχων, καθορῶντες αὐ-
τοὺς, καὶ οὐ πολλοὺς ὄντας, καὶ ἐρήμους καὶ πελ-
ταστῶν καὶ ἱππέων, ἐνόμισαν ἀσφαλὲς εἶναι ἐπιθέ-
σθαι αὐτοῖς τῷ πελταστικῷ· εἰ μὲν γὰρ πορεύοιν-
το τῇ ὁδῷ, ἀκοντιζομένους ἂν αὐτοὺς ἐς τὰ γυμνὰ
ἀπόλλυσθαι· εἰ δ᾽ ἐπιχειροῖεν διώκειν, ῥᾳδίως ἂν
ἀποφυγεῖν πελτασταῖς τοῖς ἐλαφροτάτοις τοὺς ὁπλί-
14 τας. Γνόντες δὲ ταῦτα, ἐξάγουσι. Καὶ ὁ μὲν Καλλίας
παρέταξε τοὺς ὁπλίτας οὐ πόῤῥω τῆς πόλεως· ὁ

δὲ Ἰφικράτης, λαβὼν τοὺς πελταστὰς, ἐπέθετο τῇ
μόρᾳ. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ἠκοντίζοντο, καὶ
ὁ μέν τις ἐτέτρωτο, ὁ δὲ καὶ ἐπεπτώκει, τούτους
μὲν ἐκέλευον τοὺς ὑπασπιστὰς ἀραμένους ἀποφέρειν
ἐς Λέχαιον· (οὗτοι καὶ μόνοι τῆς μόρας τῇ ἀληθείᾳ
ἐσώθησαν·) ὁ δὲ πολέμαρχος ἐκέλευσε τὰ δέκα ἀφ' 15
ἥβης ἐπιδιῶξαι τοὺς προειρημένους. Ὡς δὲ ἐδίωκον,
ᾕρουν τε οὐδένα ἐξ ἀκοντίου βολῆς, ὁπλῖται ὄντες
πελταστάς· (καὶ γὰρ ἀναχωρεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε, πρὶν
τοὺς ὁπλίτας ὁμοῦ γίγνεσθαι·) ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρουν
ἐσπαρμένοι, ἅτε διώξαντες, ὡς τάχους ἕκαστος εἶ-
χεν, ἀναστρέφοντες οἱ περὶ τὸν Ἰφικράτην, οἵ τ' ἐκ
τοῦ ἐναντίου, πάλιν ἠκόντιζον, καὶ ἄλλοι, ἐκ πλα-
γίου παραθέοντες, ἐς τὰ γυμνά. Καὶ εὐθὺς μὲν
ἐπὶ τῇ πρώτῃ διώξει κατηκόντισαν ἐννέα ἢ δέκα αὐ-
τῶν· ὡς δὲ τοῦτ' ἐγένετο, πολὺ ἤδη θρασύτερον
ἐπέκειντο. Ἐπεὶ δὲ κακῶς ἔπασχον, πάλιν ἐκέ- 16
λευσεν ὁ πολέμαρχος διώκειν τὰ πεντεκαίδεκα ἀφ'
ἥβης. Ἀναχωροῦντες δὲ, ἔτι πλείονες αὐτῶν, ἢ τὸ
πρόσθεν, ἔπεσον. Ἤδη δὲ τῶν βελτίστων ἀπολω-
λότων, οἱ ἱππεῖς αὐτοῖς παραγίγνονται, καὶ σὺν
τούτοις αὐτῶν δίωξιν ἐποιήσαντο. Ὡς δ' ἐνέκλιναν
οἱ πελτασταὶ, ἐν τούτῳ κακῶς οἱ ἱππεῖς ἐπέθεντο·
οὐ γὰρ, ἕως ἀπέκτεινάν τινας αὐτῶν, ἐδίωξαν· ἀλλὰ
ξὺν τοῖς ἐκδρόμοις ἰσομέτωποι καὶ ἐδίωκον, καὶ ἐπέ-
στρεφον. Ποιοῦντες δὲ καὶ πάσχοντες τὰ ὅμοια
τούτοις καὶ αὖθις, αὐτοὶ μὲν ἀεὶ ἐλάττους τε καὶ
μαλακώτεροι ἐγίγνοντο, οἱ δὲ πολέμιοι θρασύτεροί

17τε, καὶ ἀεὶ πλείους οἱ ἐγχειροῦντες. Ἀποροῦντες δὴ συνίστανται ἐπὶ βραχύν τινα γήλοφον, ἀπέχοντα τῆς μὲν θαλάττης ὡς δύο στάδια, τοῦ δὲ Λεχαίου ὡς ἓξ ἢ ἑπτακαίδεκα. Αἰσθόμενοι δὲ οἱ ἀπὸ τοῦ Λεχαίου, ἐσβάντες ἐς πλοιάρια, παρέπλεον, ἕως ἐγένοντο κατὰ τὸν γήλοφον. Οἱ δ᾽ ἀποροῦντες ἤδη, ὅτι ἔπασχον μὲν κακῶς καὶ ἀπέθνησκον, ποιεῖν δὲ οὐδὲν ἐδύναντο, πρὸς δὲ τούτοις ὁρῶντες καὶ τοὺς ὁπλίτας ἐπιόντας, ἐγκλίνουσι. Καὶ οἱ μὲν πίπτουσιν αὐτῶν ἐς τὴν θάλατταν, ὀλίγοι δέ τινες μετὰ τῶν ἱππέων ἐς Λέχαιον διεσώθησαν. Ἐν πάσαις δὲ ταῖς μάχαις καὶ τῇ φυγῇ ἀπέθανον περὶ πεντήκοντα καὶ
18διακοσίους. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐπέπρακτο.

Ἐκ δὲ τούτου ὁ Ἀγησίλαος τὴν μὲν σφαλεῖσαν μόραν ἔχων ἀπῄει, ἄλλην δὲ κατέλιπεν ἐν τῷ Λεχαίῳ. Διϊὼν δὲ ἐπ᾽ οἴκου, ὡς μὲν ἐδύνατο ὀψιαίτατα κατήγετο ἐς τὰς πόλεις, ὡς δ᾽ ἐδύνατο πρωϊαίτατα ἐξωρμᾶτο. Παρὰ δὲ Μαντίνειαν, ἐξ Ὀρχομενοῦ ὄρθρου ἀναστὰς, ἔτι σκοτιαῖος παρῆλθεν· οὕτω χαλεπῶς ἂν ἐδόκουν οἱ στρατιῶται τοὺς Μαντινέας,
19ἐφηδομένους τῷ δυστυχήματι, θεάσασθαι. Ἐκ τούτου δὲ μάλα καὶ τἄλλα ἐπετύγχανεν Ἰφικράτης. Καθεστηκότων γὰρ φρουρῶν ἐν Σιδοῦντι μὲν καὶ Κρομμυῶνι ὑπὸ Πραξίτου, ὅτε ἐκεῖνος εἷλε τὰ τείχη ταῦτα, ἐν Οἰνόῃ δὲ ὑπὸ Ἀγησιλάου, ὅτε περ τὸ Πείραιον ἑάλω, πάνθ᾽ εἷλε ταῦτα τὰ χωρία. Τὸ μέντοι Λέχαιον ἐφρούρουν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι. Οἱ φυγάδες δὲ τῶν Κορινθίων, οὐκέτι

πεζῇ παριόντες ἐκ Σικυῶνος, διὰ τὴν τῆς μόρας δυστυχίαν, ἀλλὰ παραπλέοντες, καὶ ἐντεῦθεν ὁρμώμενοι, πράγματα εἶχόν τε καὶ παρεῖχον τοῖς ἐν τῷ ἄστει.

CAP. VI.

Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Ἀχαιοὶ, ἔχοντες Καλυδῶνα, ἣ τὸ παλαιὸν Αἰτωλίας ἦν, καὶ πολίτας πεποιημένοι τοὺς Καλυδωνίους, φρουρεῖν ἠναγκάζοντο ἐν αὐτῇ. Οἱ γὰρ Ἀκαρνᾶνες ἐπεστράτευον, καὶ τῶν Ἀθηναίων τε καὶ Βοιωτῶν ξυμπαρῆσάν τινες αὐτοῖς διὰ τὸ ξυμμάχους εἶναι. Πιεζόμενοι οὖν ὑπ᾽ αὐτῶν οἱ Ἀχαιοὶ, πρέσβεις πέμπουσιν ἐς τὴν Λακεδαίμονα· οἱ δ᾽ ἐλθόντες ἔλεγον, ὅτι οὐ δίκαια πάσχοιεν ὑπὸ
τῶν Λακεδαιμονίων. Ἡμεῖς γὰρ, ἔφασαν, ὑμῖν, 2
ὦ ἄνδρες, ὅπως ἂν ὑμεῖς παραγγέλλητε, στρατευόμεθα, καὶ ἑπόμεθα, ὅπου ἂν ἡγῆσθε· ὑμεῖς δὲ, πολιορκουμένων ἡμῶν ὑπὸ Ἀκαρνάνων καὶ τῶν ξυμμάχων αὐτοῖς, Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν, οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθε. Οὐκ ἂν οὖν δυναίμεθα ἡμεῖς, τούτων οὕτω γιγνομένων, ἀντέχειν· ἀλλ᾽ ἢ ἐάσαντες τὸν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεμον, διαβάντες πολεμήσομεν Ἀκαρνᾶσί τε καὶ τοῖς ξυμμάχοις αὐτῶν, ἢ εἰ-
ρήνην ποιησόμεθα, ὁποίαν τινὰ δυνώμεθα. Ταῦτα 3
δ᾽ ἔλεγον, ὑπαπειλοῦντες τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς ξυμμαχίας, εἰ μὴ αὐτοῖς ἀντεπικουρήσουσι. Τούτων δὲ λεγομένων, ἔδοξε τοῖς ἐφόροις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀναγκαῖον εἶναι στρατεύεσθαι μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ τοὺς Ἀκαρνᾶνας. Καὶ ἐκπέμ-

πουσι τὸν Ἀγησίλαον, δύο μόρας ἔχοντα, καὶ τῶν ξυμμάχων τὸ μέρος. Οἱ μέντοι Ἀχαιοὶ πανδημεὶ
4 ξυνεστρατεύοντο. Ἐπεὶ δὲ διέβη ὁ Ἀγησίλαος, πάντες μὲν οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν Ἀκαρνᾶνες ἔφυγον ἐς τὰ ἄστη, πάντα δὲ τὰ βοσκήματα ἀπεχώρησε πόῤῥω, ὅπως μὴ ἁλίσκηται ὑπὸ τοῦ στρατεύματος. Ὁ δ' Ἀγησίλαος, ἐπειδὴ ἐγένετο ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς πολεμίας, πέμψας ἐς Στρατὸν παρὰ τὸ κοινὸν τῶν Ἀκαρνάνων, εἶπεν, ὡς, εἰ μὴ, παυσάμενοι τῆς πρὸς Βοιωτοὺς καὶ Ἀθηναίους ξυμμαχίας, ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ξυμμάχους αἱρήσονται, δῃώσοι πᾶσαν τὴν γῆν
5 αὐτῶν ἐφεξῆς, καὶ παραλείψοι οὐδέν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθοντο, οὕτως ἐποίει· καὶ κόπτων ξυνεχῶς τὴν χώραν, οὐ προήει πλέον τῆς ἡμέρας ἢ δέκα ἢ δώδεκα σταδίων. Οἱ μὲν οὖν Ἀκαρνᾶνες, ἡγησάμενοι ἀσφαλὲς εἶναι διὰ τὴν βραδυτῆτα τοῦ στρατεύματος, τά τε βοσκήματα κατεβίβαζον ἐκ τῶν ὀρῶν, καὶ τῆς
6 χώρας τὰ πλεῖστα εἰργάζοντο. Ἐπειδὴ δὲ ἐδόκουν τῷ Ἀγησιλάῳ πάνυ ἤδη θαῤῥεῖν, ἡμέρᾳ πέμπτῃ ἢ ἕκτῃ καὶ δεκάτῃ, ἀφ' ἧς εἰσέβαλε, θυσάμενος πρωῒ, διεπορεύθη πρὸ δείλης ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπὶ τὴν λίμνην, περὶ ἣν τὰ βοσκήματα τῶν Ἀκαρνάνων σχεδὸν πάντα ἦν, καὶ ἔλαβε παμπληθῆ καὶ βουκόλια, καὶ ἱπποφόρβια, καὶ ἄλλα παντοδαπὰ βοσκήματα, καὶ ἀνδράποδα πολλά. Λαβὼν δὲ, καὶ μείνας αὐτοῦ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, διεπώλει
7 τὰ αἰχμάλωτα. Τῶν μέντοι Ἀκαρνάνων πολλοὶ πελτασταὶ ἦλθον, καὶ, πρὸς τῷ ὄρει σκηνοῦντος τοῦ

Ἀγησιλάου, βάλλοντες καὶ σφενδονῶντες ἔπασχον μὲν οὐδὲν, κατεβίβασαν δὲ ἐς τὸ ὁμαλὸν τὸ στρατόπεδον ἀπὸ τῆς ἀκρωνυχίας τοῦ ὄρους, καίπερ ἤδη περὶ δεῖπνον παρασκευαζόμενον. Ἐς δὲ τὴν νύκτα οἱ μὲν Ἀκαρνᾶνες ἀπῆλθον, οἱ δὲ στρατιῶται φυλακὰς καταστησάμενοι ἐκάθευδον. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ 8
ἀπῆγεν ὁ Ἀγησίλαος τὸ στράτευμα. Καὶ ἦν μὲν ἡ ἔξοδος ἐκ τοῦ περὶ τὴν λίμνην λειμῶνός τε καὶ πεδίου στενὴ διὰ τὰ κύκλῳ περιέχοντα ὄρη· καταλαβόντες δὲ οἱ Ἀκαρνᾶνες, ἐκ τῶν ὑπερδεξίων ἔβαλλόν τε καὶ ἠκόντιζον, καὶ ὑποκαταβαίνοντες ἐς τὰ κράσπεδα τῶν ὀρῶν, προσέκειντο, καὶ πράγματα παρεῖχον, ὥστε οὐκέτι ἐδύνατο τὸ στράτευμα πορεύεσθαι. Ἐπιδιώκοντες δὲ ἀπὸ τῆς φάλαγγος οἵ τε 9
ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς τοὺς ἐπιτιθεμένους, οὐδὲν ἔβλαπτον· ταχὺ γὰρ ἦσαν, ὁπότε ἀποχωροῖεν, πρὸς τοῖς ἰσχυροῖς οἱ Ἀκαρνᾶνες. Χαλεπὸν δὲ ἡγησάμενος ὁ Ἀγησίλαος, διὰ τοῦ στενοπόρου ἐξελθεῖν ταῦτα πάσχοντας, ἔγνω διώκειν τοὺς ἐκ τῶν εὐωνύμων προσκειμένους, μάλα πολλοὺς ὄντας· εὐβατώτερον γὰρ ἦν τοῦτο τὸ ὄρος καὶ ὁπλίταις καὶ ἵπποις. Καὶ 10
ἐν ᾧ μὲν ἐσφαγιάζετο, μάλα κατεῖχον βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες οἱ Ἀκαρνᾶνες, καὶ ἐγγὺς προσιόντες πολλοὺς ἐτίτρωσκον. Ἐπεὶ δὲ παρήγγειλεν, ἔθει μὲν ἐκ τῶν ὁπλιτῶν τὰ πεντεκαίδεκα ἀφ' ἥβης, ἤλαυνον δὲ οἱ ἱππεῖς, αὐτὸς δὲ ξὺν τοῖς ἄλλοις ἠκολούθει. Οἱ μὲν οὖν ὑποκαταβεβηκότες τῶν Ἀκαρνάνων 11
καὶ ἀκροβολιζόμενοι ταχὺ ἐνέκλιναν, καὶ ἀπέθνησκον

πουσι τὸν Ἀγησίλαον, δύο μόρας ἔχοντα, καὶ τῶν ξυμμάχων τὸ μέρος. Οἱ μέντοι Ἀχαιοὶ πανδημεὶ
4 ξυνεστρατεύοντο. Ἐπεὶ δὲ διέβη ὁ Ἀγησίλαος, πάντες μὲν οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν Ἀκαρνᾶνες ἔφυγον ἐς τὰ ἄστη, πάντα δὲ τὰ βοσκήματα ἀπεχώρησε πόῤῥω, ὅπως μὴ ἁλίσκηται ὑπὸ τοῦ στρατεύματος. Ὁ δ' Ἀγησίλαος, ἐπειδὴ ἐγένετο ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς πολεμίας, πέμψας ἐς Στρατὸν παρὰ τὸ κοινὸν τῶν Ἀκαρνάνων, εἶπεν, ὡς, εἰ μὴ, παυσάμενοι τῆς πρὸς Βοιωτοὺς καὶ Ἀθηναίους ξυμμαχίας, ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ξυμμάχους αἱρήσονται, δῃώσοι πᾶσαν τὴν γῆν
5 αὐτῶν ἐφεξῆς, καὶ παραλείψοι οὐδέν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθοντο, οὕτως ἐποίει· καὶ κόπτων ξυνεχῶς τὴν χώραν, οὐ προῄει πλέον τῆς ἡμέρας ἢ δέκα ἢ δώδεκα σταδίων. Οἱ μὲν οὖν Ἀκαρνᾶνες, ἡγησάμενοι ἀσφαλὲς εἶναι διὰ τὴν βραδυτῆτα τοῦ στρατεύματος, τά τε βοσκήματα κατεβίβαζον ἐκ τῶν ὀρῶν, καὶ τῆς
6 χώρας τὰ πλεῖστα εἰργάζοντο. Ἐπειδὴ δὲ ἐδόκουν τῷ Ἀγησιλάῳ πάνυ ἤδη θαῤῥεῖν, ἡμέρᾳ πέμπτῃ ἢ ἕκτῃ καὶ δεκάτῃ, ἀφ' ἧς εἰσέβαλε, θυσάμενος πρωῒ, διεπορεύθη πρὸ δείλης ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπὶ τὴν λίμνην, περὶ ἣν τὰ βοσκήματα τῶν Ἀκαρνάνων σχεδὸν πάντα ἦν, καὶ ἔλαβε παμπληθῆ καὶ βουκόλια, καὶ ἱπποφόρβια, καὶ ἄλλα παντοδαπὰ βοσκήματα, καὶ ἀνδράποδα πολλά. Λαβὼν δὲ, καὶ μείνας αὐτοῦ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, διεπώλει
7 τὰ αἰχμάλωτα. Τῶν μέντοι Ἀκαρνάνων πολλοὶ πελτασταὶ ἦλθον, καὶ, πρὸς τῷ ὄρει σκηνοῦντος τοῦ

Ἀγησιλάου; βάλλοντες καὶ σφενδονῶντες ἔπασχον μὲν οὐδὲν, κατεβίβασαν δὲ ἐς τὸ ὁμαλὸν τὸ στρατόπεδον ἀπὸ τῆς ἀκρωνυχίας τοῦ ὄρους, καίπερ ἤδη περὶ δεῖπνον παρασκευαζόμενον. Ἐς δὲ τὴν νύκτα οἱ μὲν Ἀκαρνᾶνες ἀπῆλθον, οἱ δὲ στρατιῶται φυλακὰς καταστησάμενοι ἐκάθευδον. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ 8
ἀπῆγεν ὁ Ἀγησίλαος τὸ στράτευμα. Καὶ ἦν μὲν ἡ ἔξοδος ἐκ τοῦ περὶ τὴν λίμνην λειμῶνός τε καὶ πεδίου στενὴ διὰ τὰ κύκλῳ περιέχοντα ὄρη· καταλαβόντες δὲ οἱ Ἀκαρνᾶνες, ἐκ τῶν ὑπερδεξίων ἔβαλλόν τε καὶ ἠκόντιζον, καὶ ὑποκαταβαίνοντες ἐς τὰ κράσπεδα τῶν ὀρῶν, προσέκειντο, καὶ πράγματα παρεῖχον, ὥστε οὐκέτι ἐδύνατο τὸ στράτευμα πορεύεσθαι. Ἐπιδιώκοντες δὲ ἀπὸ τῆς φάλαγγος οἵ τε 9
ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς τοὺς ἐπιτιθεμένους, οὐδὲν ἔβλαπτον· ταχὺ γὰρ ἦσαν, ὁπότε ἀποχωροῖεν, πρὸς τοῖς ἰσχυροῖς οἱ Ἀκαρνᾶνες. Χαλεπὸν δὲ ἡγησάμενος ὁ Ἀγησίλαος, διὰ τοῦ στενοπόρου ἐξελθεῖν ταῦτα πάσχοντας, ἔγνω διώκειν τοὺς ἐκ τῶν εὐωνύμων προσκειμένους, μάλα πολλοὺς ὄντας· εὐβατώτερον γὰρ ἦν τοῦτο τὸ ὄρος καὶ ὁπλίταις καὶ ἵπποις. Καὶ 10
ἐν ᾧ μὲν ἐσφαγιάζετο, μάλα κατεῖχον βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες οἱ Ἀκαρνᾶνες, καὶ ἐγγὺς προσιόντες πολλοὺς ἐτίτρωσκον. Ἐπεὶ δὲ παρήγγειλεν, ἔθει μὲν ἐκ τῶν ὁπλιτῶν τὰ πεντεκαίδεκα ἀφ' ἥβης, ἤλαυνον δὲ οἱ ἱππεῖς, αὐτὸς δὲ ξὺν τοῖς ἄλλοις ἠκολούθει. Οἱ μὲν οὖν ὑποκαταβεβηκότες τῶν Ἀκαρνάνων 11
καὶ ἀκροβολιζόμενοι ταχὺ ἐνέκλιναν, καὶ ἀπέθνησκον

φεύγοντες πρὸς τὸ ἄναντες· ἐπὶ μέντοι τοῦ ἀκροτά-
του οἱ ὁπλῖται ἦσαν τῶν Ἀκαρνάνων παρατεταγμένοι,
καὶ τῶν πελταστῶν τὸ πολύ, καὶ ἐνταῦθα ἐπέμενον,
καὶ τά τε ἄλλα βέλη ἠφίεσαν, καὶ τοῖς δόρασιν ἐξα-
κοντίζοντες ἱππέας τε κατέτρωσαν, καὶ ἵππους τινὰς
ἀπέκτειναν. Ἐπεὶ μέντοι μικροῦ ἔδεον ἤδη ἐν χερσὶ
τῶν Λακεδαιμονίων ὁπλιτῶν εἶναι, ἐνέκλιναν, καὶ
ἀπέθανον αὐτῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ περὶ τριακο-
12 σίους. Τούτων δὲ γενομένων, ὁ Ἀγησίλαος τρόπαιον
ἐστήσατο. Καὶ τὸ ἀπὸ τούτου, περιϊὼν κατὰ τὴν
χώραν, ἔκοπτε καὶ ἔκαε. Πρὸς ἐνίας δὲ τῶν πόλεων
καὶ προσέβαλεν, ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἀναγκαζόμενος·
οὐ μὴν εἷλέ γε οὐδεμίαν. Ἡνίκα δὲ ἤδη ἐπεγίγνετο
13 τὸ μετόπωρον, ἀπῄει ἐκ τῆς χώρας. Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ
πεποιηκέναι τε οὐδὲν ἐνόμιζον αὐτὸν, ὅτι πόλιν οὐ-
δεμίαν προσειλήφει, οὔτε ἑκοῦσαν οὔτε ἄκουσαν,
ἐδέοντό τε, εἰ μηδὲν ἄλλο, ἀλλὰ τοσοῦτόν γε χρόνον
καταμεῖναι αὐτὸν, ἕως ἂν τὸν σπορητὸν διακωλύσῃ
τοῖς Ἀκαρνᾶσιν. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι τὰ ἐναντία
λέγοιεν τοῦ ξυμφέροντος. Ἐγὼ μὲν γὰρ, ἔφη, στρα-
τεύομαι πάλιν δεῦρο ἐς τὸ ἐπιὸν θέρος· οὗτοι δὲ,
ὅσῳ ἂν πλείω σπείρωσι, τοσούτῳ μᾶλλον τῆς εἰρή-
14 νης ἐπιθυμήσουσι. Ταῦτα δ' εἰπὼν, ἀπῄει πεζῇ
δι' Αἰτωλίας τοιαύτας ὁδοὺς, ἃς οὔτε πολλοὶ, οὔτε
ὀλίγοι δύναιντ' ἂν ἀκόντων Αἰτωλῶν πορεύεσθαι·
ἐκεῖνον μέντοι εἴασαν διελθεῖν· ἤλπιζον γὰρ, Ναύ-
πακτον αὐτοῖς ξυμπράξειν ὥστ' ἀπολαβεῖν. Ἐπεὶ δ'
ἐγένετο κατὰ τὸ Ῥίον, ταύτῃ διαβὰς, οἴκαδε ἀπῆλθε·

καὶ γὰρ τὸν ἐκ Καλυδῶνος ἔκπλουν ἐς Πελοπόννησον οἱ Ἀθηναῖοι ἐκώλυον τριήρεσιν, ὁρμώμενοι ἐξ Οἰνιαδῶν.

CAP. VII.

Παρελθόντος δὲ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ ὑπέσχετο τοῖς Ἀχαιοῖς, εὐθὺς ἀρχομένου τοῦ ἦρος πάλιν φρουρὰν ἔφαινεν ἐπὶ τοὺς Ἀκαρνᾶνας. Οἱ δὲ αἰσθόμενοι, καὶ νομίσαντες, διὰ τὸ ἐν μεσογείᾳ σφίσι τὰς πόλεις εἶναι, ὁμοίως ἂν πολιορκεῖσθαι ὑπὸ τῶν τὸν σῖτον φθειρόντων, ὥσπερ εἰ περιεστρατοπεδευμένοι πολιορκοῖντο, ἔπεμψαν πρέσβεις ἐς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ εἰρήνην μὲν πρὸς τοὺς Ἀχαιούς, ξυμμαχίαν δὲ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐποιήσαντο. Καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀκαρνᾶνας οὕτω διεπέπρακτο.

Ἐκ δὲ τούτου τοῖς Λακεδαιμονίοις τὸ μὲν ἐπ' 2
Ἀθηναίους ἢ Βοιωτοὺς στρατεύειν οὐκ ἐδόκει ἀσφαλὲς εἶναι, ὄπισθεν καταλιπόντας ὅμορον τῇ Λακεδαιμόνι πολεμίαν οὕτω καὶ μεγάλην τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν· εἰς δὲ τὸ Ἄργος φρουρὰν φαίνουσιν. Ὁ δὲ Ἀγησίπολις, ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι εἴη αὐτῷ ἡγητέον τῆς φρουρᾶς, καὶ τὰ διαβατήρια θυομένῳ ἐγένετο, ἐλθὼν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, χρηστηριαζόμενος ἐπηρώτα τὸν θεόν, εἰ ὁσίως ἂν ἔχοι αὐτῷ, μὴ δεχομένῳ τὰς σπονδὰς τῶν Ἀργείων· ὅτι, οὐχ ὁπότε καθήκοι ὁ χρόνος, ἀλλ' ὁπότε ἐμβάλλειν μέλλοιεν Λακεδαιμόνιοι, τότε ὑπέφερον τοὺς μῆνας. Ὁ δὲ θεὸς ἐπεσήμαινεν αὐτῷ, ὅσιον εἶναι μὴ δεχομένῳ σπονδάς, ἀδίκως ὑποφερομένας. Ἐκεῖθεν δ' εὐθὺς πο-

ρευθεὶς εἰς Δελφοὺς, ἐπήρετο αὖ τὸν Ἀπόλλω, εἰ κἀκείνῳ δοκοίη περὶ τῶν σπονδῶν, καθάπερ τῷ πα-
3 τρί. Ὁ δ᾽ ἀπεκρίνατο καὶ μάλα κατὰ ταὐτά. Καὶ οὕτω δὴ Ἀγησίπολις, ἀναλαβὼν ἐκ Φλιοῦντος τὸ στράτευμα, (ἐκεῖσε γὰρ αὐτῷ ξυνελέγετο, ἕως πρὸς τὰ ἱερὰ ἀπεδήμει) ἐνέβαλε διὰ Νεμέας. Οἱ δ᾽ Ἀργεῖοι, ἐπεὶ ἔγνωσαν οὐ δυνησόμενοι κωλύειν, ἔπεμψαν, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐστεφανωμένους δύο κήρυκας, ὑποφέροντας σπονδάς. Ὁ δὲ Ἀγησίπολις ἀποκρινάμενος, ὅτι οὐ δοκοῖεν τοῖς θεοῖς δικαίως ὑποφέρειν, οὐκ ἐδέχετο τὰς σπονδάς, ἀλλ᾽ ἐνέβαλε, καὶ πολλὴν ἀπορίαν καὶ ἔκπληξιν κατά τε τοὺς ἀγροὺς
4 καὶ ἐν τῇ πόλει ἐποίησε. Δειπνοποιουμένου δ᾽ αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀργείᾳ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, καὶ σπονδῶν τῶν μετὰ τὸ δεῖπνον ἤδη γενομένων, ἔσεισεν ὁ θεός. Καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι, ἀρξαμένων τῶν ἀπὸ δαμοσίας, πάντες ὕμνησαν τὸν περὶ τὸν Ποσειδῶ παιᾶνα· οἱ δ᾽ ἄλλοι στρατιῶται ᾤοντο ἀπιέναι, ὅτι καὶ Ἆγις, σεισμοῦ ποτε γενομένου, ἀπήγαγεν ἐξ Ἤλιδος. Ὁ δὲ Ἀγησίπολις, εἰπὼν, ὅτι, εἰ μὲν μέλλοντος αὐτοῦ ἐμβάλλειν σείσειε, κωλύειν ἂν αὐτὸν ἡγεῖτο· ἐπεὶ δὲ ἐμβεβληκότος, ἐπικελεύειν νο-
5 μίζει· καὶ οὕτω τῇ ὑστεραίᾳ, θυσάμενος τῷ Ποσειδῶνι, ἡγεῖτο οὐ πόῤῥω εἰς τὴν χώραν. Ἅτε δὲ νεωστὶ τοῦ Ἀγησιλάου ἐστρατευμένου εἰς τὸ Ἄργος, πυνθανόμενος ὁ Ἀγησίπολις τῶν στρατιωτῶν, μέχρι μὲν ποῖ πρὸς τὸ τεῖχος ἤγαγεν ὁ Ἀγησίλαος, μέχρι δὲ ποῖ τὴν χώραν ἐδῄωσεν, ὥσπερ πένταθλος πάντῃ

ἐπὶ τὸ πλέον ὑπερβάλλειν ἐπειρᾶτο. Καὶ ἤδη μέν 6
ποτε βαλλόμενος ἀπὸ τῶν τύρσεων, τὰς περὶ τὸ τεῖχος τάφρους πάλιν διέβη· ἦν δὲ ὅτε, οἰχομένων τῶν πλείστων Ἀργείων εἰς τὴν Λακωνικὴν, οὕτως ἐγγὺς πυλῶν προσῆλθεν, ὥστε οἱ πρὸς ταῖς πύλαις ὄντες τῶν Ἀργείων ἀπέκλεισαν τοὺς τῶν Βοιωτῶν ἱππέας, εἰσελθεῖν βουλομένους, δείσαντες, μὴ συνεισπέσοιεν κατὰ τὰς πύλας οἱ Λακεδαιμόνιοι· ὥστε ἠναγκάσθησαν οἱ ἱππεῖς, ὥσπερ νυκτερίδες, πρὸς τοῖς τείχεσιν ὑπὸ ταῖς ἐπάλξεσι προσαρηρέναι· καὶ εἰ μὴ ἔτυχον τότε οἱ Κρῆτες εἰς Ναυπλίαν καταδεδραμηκότες, πολλοὶ ἂν καὶ ἄνδρες καὶ ἵπποι κατετοξεύθησαν. Ἐκ δὲ τούτου περὶ τὰς εἱρκτὰς στρατευομένου 7
αὐτοῦ, πίπτει κεραυνὸς εἰς τὸ στρατόπεδον· καὶ οἱ μέν τινες πληγέντες, οἱ δὲ καὶ ἐμβροντηθέντες, ἀπέθανον. Ἐκ δὲ τούτου βουλόμενος τειχίσαι φρούριόν τι ἐπὶ ταῖς παρὰ Κοίλωσσαν ἐμβολαῖς, ἐθύετο· καὶ ἐφάνη αὐτῷ τὰ ἱερὰ ἄλοβα. Ὡς δὲ τοῦτ' ἐγένετο, ἀπήγαγε τὸ στράτευμα καὶ διέλυσε, μάλα πολλὰ βλάψας τοὺς Ἀργείους, ἅτε ἀπροσδοκήτως αὐτοῖς ἐμβαλών.

CAP. VIII.

Καὶ ὁ μὲν δὴ κατὰ γῆν πόλεμος οὕτως ἐπολεμεῖτο. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα πάντα ἐπράττετο, τὰ κατὰ θάλατταν αὖ καὶ τὰς πρὸς θαλάττῃ πόλεις γενόμενα διηγήσομαι· καὶ τῶν πράξεων τὰς μὲν ἀξιομνημονεύτους γράψω, τὰς δὲ μὴ ἀξίας λόγου παρήσω. Πρῶτον μὲν τοίνυν Φαρνάβαζος καὶ Κόνων,

ἐπεὶ ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους τῇ ναυμαχίᾳ, περιπλέοντες κατὰ τὰς νήσους, καὶ πρὸς τὰς ἐπιθαλαττιδίας πόλεις, τούς τε Λακωνικοὺς ἁρμοστὰς ἐξήλαυνον, καὶ παρεμυθοῦντο τὰς πόλεις, ὡς οὔτε
2 ἀκροπόλεις ἐντειχίσοιεν, ἐάσοιέν τε αὐτονόμους. Οἱ δ᾽ ἀκούοντες ταῦτα, ἥδοντό τε καὶ ἐπῄνουν, καὶ ξένια προθύμως ἔπεμπον τῷ Φαρναβάζῳ. Καὶ γὰρ ὁ Κόνων τὸν Φαρνάβαζον ἐδίδασκεν, ὡς οὕτω μὲν ποιοῦντι πᾶσαι αὐτῷ αἱ πόλεις φίλιαι ἔσοιντο· εἰ δὲ δουλώσασθαι βουλόμενος φανερὸς ἔσοιτο, ἔλεγεν, ὡς μία ἑκάστη πόλις πολλὰ πράγματα ἱκανὴ εἴη παρέχειν, καὶ κίνδυνος εἴη, μὴ καὶ οἱ Ἕλληνες, εἰ ταῦ-
3 τα αἴσθοιντο, συσταῖεν. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπείθετο ὁ Φαρνάβαζος. Ἀποβὰς δ᾽ εἰς Ἔφεσον, τῷ μὲν Κόνωνι δοὺς τετταράκοντα τριήρεις, εἰς Σηστὸν εἶπεν ἀπαντᾷν, αὐτὸς δὲ πεζῇ παρῄει ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ἀρχήν. Καὶ γὰρ ὁ Δερκυλλίδας, ὅσπερ καὶ πάλαι πολέμιος ἦν αὐτῷ, ἔτυχεν ἐν Ἀβύδῳ ὤν, ὅτε ἡ ναυμαχία ἐγένετο· καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἁρμοσταὶ ἐξέλιπεν, ἀλλὰ κατέσχε τὴν Ἄβυδον, καὶ διέσωζε φίλην τοῖς Λακεδαιμονίοις. Καὶ γὰρ πρόσθεν συγκαλέσας
4 τοὺς Ἀβυδηνοὺς, ἔλεξε τοιάδε· Ὦ ἄνδρες, νῦν ἔξεστιν ὑμῖν, καὶ πρόσθεν φίλοις οὖσι τῇ πόλει ἡμῶν, εὐεργέτας φανῆναι τῶν Λακεδαιμονίων. Καὶ γὰρ τὸ μὲν ἐν ταῖς εὐπραξίαις πιστοὺς φαίνεσθαι, οὐδὲν θαυμαστόν· ὅταν δέ τινες, ἐν συμφοραῖς γενομένων φίλων, βέβαιοι φανῶσι, τοῦτ᾽ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον μνημονεύεται. Ἔστι δὲ οὐχ οὕτως ἔχον, * εἰ

τῇ ναυμαχίᾳ ἐκρατήθημεν, οὐδὲν ἄρα ἔτι ἐσμέν· ἀλλὰ καὶ τὸ πρόσθεν δήπου, Ἀθηναίων ἀρχόντων τῆς θαλάττης, ἱκανὴ ἦν ἡ ἡμετέρα πόλις καὶ εὖ φίλους, καὶ κακῶς ἐχθροὺς ποιεῖν. Ὅσῳ δὲ μᾶλλον αἱ ἄλλαι πόλεις σὺν τῇ τύχῃ ἀπεστράφησαν ἡμῶν, τοσούτῳ ὄντως ἡ ὑμετέρα πιστότης μείζων φανείη ἄν. Εἰ δέ τινι τοῦτο φανεῖται, μὴ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἐνθάδε πολιορκώμεθα, ἐννοείτω, ὅτι Ἑλληνικὸν μὲν οὔπω ναυτικόν ἐστιν ἐν τῇ θαλάττῃ· οἱ δὲ βάρβαροι εἰ ἐπιχειρήσουσι τῆς θαλάττης ἄρχειν, οὐκ ἀνέξεται ταῦτα ἡ Ἑλλάς· ὥσθ' ἑαυτῇ ἐπικουροῦσα, καὶ ὑμῖν ξύμμαχος γενήσεται. Οἱ μέντοι, ταῦτα ἀκούοντες, οὐκ ἀκόν- 5
τως, ἀλλὰ προθύμως ἐπείσθησαν· καὶ τοὺς μὲν ἰόντας ἁρμοστὰς φίλως ἐδέχοντο, τοὺς δὲ ἀπόντας μετεπέμποντο. Ὁ δὲ Δερκυλλίδας, ὡς ξυνελέγησαν πολλοὶ καὶ χρήσιμοι ἄνδρες εἰς τὴν πόλιν, διαβὰς καὶ εἰς Σηστὸν, καταντικρὺ ὄντα Ἀβύδου, καὶ ἀπέχοντα οὐ πλεῖον ὀκτὼ σταδίων, ὅσοι τε διὰ Λακεδαιμονίους γῆν ἔσχον ἐν Χεῤῥονήσῳ, ἤθροιζε, καὶ ὅσοι αὖ ἐκ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ πόλεων ἁρμοσταὶ ἐξέπιπτον, καὶ τούτους ἐδέχετο, λέγων, ὅτι οὐδ' ἐκείνους ἀθυμεῖν δεῖ, ἐννοουμένους, ὅτι καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἣ ἐξαρχῆς βασιλέως ἐστὶ, καὶ Τῆμνος, οὐ μεγάλη πόλις, καὶ Αἰγαὶ, καὶ ἄλλα γε χωρία δύνανται οἰκεῖν, οὐχ ὑπήκοα ὄντα βασιλέως. Καίτοι, ἔφη, ποῖον μὲν ἂν ἰσχυρότερον Σηστοῦ λάβοιτε χωρίον, ποῖον δὲ δυσπολιορκητότερον; ὃ καὶ νεῶν

καὶ πεζῶν δεῖται, εἰ μέλλοι πολιορκηθήσεσθαι. Τούτους αὖ, τοιαῦτα λέγων, ἴσχε τοῦ μὴ ἐκ-
6 πεπλῆχθαι. Ὁ δὲ Φαρνάβαζος, ἐπεὶ εὗρε τήν τε Ἄβυδον καὶ τὸν Σηστὸν οὕτως ἔχοντα, προηγόρευσεν αὐτοῖς, ὡς, εἰ μὴ ἐκπέμψοιεν τοὺς Λακεδαιμονίους, πόλεμον ἐξοίσει κατ᾽ αὐτῶν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθοντο, Κόνωνι μὲν προσέταξε κωλύειν αὐτοὺς τὴν θάλατταν πλεῖν, αὐτὸς δὲ ἐδῄου τὴν τῶν Ἀβυδηνῶν χώραν. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐπέραινε πρὸς τὸ καταστρέφεσθαι, αὐτὸς μὲν ἐπ᾽ οἴκου ἀπῆλθε, τὸν δὲ Κόνωνα ἐκέλευεν εὐτρεπίζεσθαι τὰς καθ᾽ Ἑλλήσποντον πόλεις, ὅπως εἰς τὸ ἔαρ ὅτιπλεῖστον ναυτικὸν ἀθροισθείη. Ὀργιζόμενος γὰρ τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀνθ᾽ ὧν ἐπεπόνθει, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο ἐλθεῖν τε εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ τιμωρήσασθαι, ὅ τι δύναιτο.

7 Καὶ τὸν μὲν χειμῶνα ἐν τούτοις ὄντες διῆγον· ἅμα δὲ τῷ ἔαρι ναῦς τε πολλὰς συμπληρώσας, καὶ ξενικὸν προσμισθωσάμενος, ἔπλευσεν ὁ Φαρνάβαζός τε καὶ ὁ Κόνων μετ᾽ αὐτοῦ διὰ νήσων εἰς Μῆλον· ἐκεῖθεν δὲ ὁρμώμενοι εἰς τὴν Λακεδαίμονα. Καταπλεύσας δὲ πρῶτον εἰς Φεράς, ἐδῄωσε ταύτην τὴν χώραν· ἔπειτα καὶ ἄλλοσε ἀποβαίνων τῆς παραθαλαττίας, ἐκακούργει, ὅ τι ἐδύνατο. Φοβούμενος δὲ τήν τε ἀλιμενότητα τῆς χώρας, καὶ τὰ τῆς βοηθείας, καὶ τὰ τῆς σπανοσιτίας, ταχύ τε ἀνέστρεψε, καὶ ἀποπλέων ὡρμίσθη τῆς Κυθη-
8 ρίας εἰς Φοινικοῦντα. Ἐπεὶ δὲ οἱ ἔχοντες τὴν πό-

λιν τῶν Κυθηρίων, φοβηθέντες, μὴ κατὰ κράτος ἁλοῖεν, ἐξέλιπον τὰ τείχη, ἐκείνους μὲν ὑποσπόνδους ἀφῆκεν εἰς τὴν Λακωνικήν· αὐτὸς δὲ, ἐπισκευάσας τὸ τῶν Κυθηρίων τεῖχος, φρουρούς τε καὶ Νικόφημον, Ἀθηναῖον ἁρμοστὴν, ἐν τοῖς Κυθηρίοις κατέλιπε. Ταῦτα δὲ ποιήσας, καὶ εἰς Ἰσθμὸν τῆς Κορινθίας καταπλεύσας, καὶ παρακελευσάμενος τοῖς συμμάχοις προθύμως τε πολεμεῖν, καὶ ἄνδρας πιστοὺς φαίνεσθαι βασιλεῖ, καταλιπὼν αὐτοῖς χρήματα, ὅσα εἶχεν, ᾤχετο ἐπ᾽ οἴκου ἀπο-
πλέων. Λέγοντος δὲ τοῦ Κόνωνος, ὡς εἰ ἐῴη αὐ- 9
τὸν ἔχειν τὸ ναυτικὸν, θρέψει μὲν ἀπὸ τῶν νήσων, καταπλεύσας δ᾽ εἰς τὴν πατρίδα, συναναστήσει τά τε μακρὰ τείχη τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ τὸ περὶ τὸν Πειραιᾶ τεῖχος, οὐ εἰδέναι, ἔφη, ὅτι Λακεδαιμονίοις οὐδὲν ἂν βαρύτερον γένοιτο· καὶ τοῦτο οὖν, ἔφη, σὺ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις κεχαρισμένος ἔσῃ, τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους τετιμωρημένος· ἐφ᾽ ᾧ γὰρ πλεῖστα ἐπόνησαν, ἀτελὲς αὐτοῖς ποιήσεις· ὁ δὲ Φαρνάβαζος, ἀκούσας ταῦτα, ἀπέστειλεν αὐτὸν προθύμως εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ χρήματα προσέθηκεν αὐ-
τῷ εἰς τὸν ἀνατειχισμόν. Ὁ δὲ ἀφικόμενος πολὺ 10
τοῦ τείχους ὤρθωσε, τά τε αὐτοῦ πληρώματα παρέχων, καὶ τέκτοσι καὶ λιθολόγοις μισθὸν διδοὺς, καὶ ἄλλο, εἴ τι ἀναγκαῖον ἦν, δαπανῶν. Ἦν μέντοι τοῦ τείχους ἃ καὶ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι καὶ Βοιωτοὶ καὶ ἄλλαι πόλεις ἐθελούσιαι συνετείχισαν. Οἱ μέντοι Κορίνθιοι, ἀφ᾽ ὧν ὁ Φαρνάβαζος κατέλιπε

χρημάτων, ναῦς πληρώσαντες, καὶ Ἀγαθῖνον ναύαρ-
χον ἐπιστήσαντες, ἐθαλαττοκράτουν ἐν τῷ περὶ
11 Ἀχαΐαν καὶ Λέχαιον κόλπῳ. Ἀντεπλήρωσαν δὲ καὶ
οἱ Λακεδαιμόνιοι ναῦς, ὧν ἦρχε Πολέμαρχος. Ἐπεὶ
δὲ οὗτος ἐν προσβολῇ τινι γενόμενος ἀπέθανε, καὶ
Πόλλις αὖ, ἐπιστολεὺς ὤν, τρωθεὶς ἀπῆλθεν, Ἡριπ-
πίδας ταύτας ἀναλαμβάνει τὰς ναῦς. Πρόαινος
μέντοι Κορίνθιος, τὰς παρ' Ἀγαθίνου παραλαβὼν
ναῦς, ἐξέλιπε τὸ Ῥίον· Λακεδαιμόνιοι δ' αὐτὸ
παρέλαβον. Μετὰ δὲ τοῦτο Τελευτίας ἐπὶ τὰς
Ἡριππίδου ναῦς ἦλθε, καὶ οὗτος τοῦ κόλπου πά-
λιν αὖ ἐκράτει.
12 Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκούσαντες, ὅτι Κόνων
καὶ τὸ τεῖχος τοῖς Ἀθηναίοις ἐκ τῶν βασιλέως χρη-
μάτων ἀνορθοίη, καὶ, τὸ ναυτικὸν ἀπὸ τῶν ἐκεί-
νου τρέφων, τὰς νήσους καὶ τὰς ἐν τῇ ἠπείρῳ παρὰ
θάλατταν πόλεις Ἀθηναίοις εὐτρεπίζοι, ἐνόμιζον,
εἰ ταῦτα διδάσκοιεν Τιρίβαζον, βασιλέως ὄντα
στρατηγὸν, ἢ καὶ ἀποστῆναι ἂν πρὸς ἑαυτοὺς πεί-
σειαν τὸν Τιρίβαζον, ἢ παῦσαί γ' ἂν τὸ Κόνωνος
ναυτικ'ν τρέφοντα. Γνόντες δὲ οὕτω, πέμπουσιν
Ἀνταλκίδαν πρὸς τὸν Τιρίβαζον, προστάξαντες, αὐ-
τὸν ταῦτα διδάσκειν, καὶ πειρᾶσθαι εἰρήνην τῇ πόλει
13 ποιεῖσθαι πρὸς βασιλέα. Αἰσθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ
Ἀθηναῖοι, ἀντιπέμπουσι πρέσβεις μετὰ Κόνωνος,
Ἑρμογένη, καὶ Δίωνα, καὶ Καλλισθένη, καὶ Καλλι-
μέδοντα. Συμπαρεκάλεσαν δὲ καὶ ἀπὸ τῶν συμμά-
χων πρέσβεις· καὶ παρεγένοντο ἀπό τε Βοιωτῶν καὶ

Κορίνθου καὶ Ἄργους. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖ ἦσαν, ὁ μὲν Ἀν- 14
ταλκίδας ἔλεγε πρὸς τὸν Τιρίβαζον, ὅτι καὶ εἰρήνης
δεόμενος ἥκοι τῇ πόλει πρὸς βασιλέα, καὶ ταύτης,
οἵας περ βασιλεὺς ἐπεθύμει. Τῶν τε γὰρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ
Ἑλληνίδων πόλεων Λακεδαιμονίους βασιλεῖ οὐκ ἀντι-
ποιεῖσθαι, τάς τε νήσους ἁπάσας καὶ τὰς ἄλλας πό-
λεις ἀρκεῖν σφίσιν αὐτονόμους εἶναι. Καίτοι, ἔφη, τοι-
αῦτα ἐθελόντων ἡμῶν, τίνος ἂν ἕνεκα πρὸς ἡμᾶς οἱ
Ἕλληνες ἢ βασιλεὺς πολεμοίη, ἢ χρήματα δαπανῴη;
καὶ γὰρ οὐδ' ἐπὶ βασιλέα στρατεύεσθαι δυνατὸν,
οὔτε Ἀθηναίοις, μὴ ἡγουμένων ἡμῶν, οὔτε ἡμῖν,
αὐτονόμων οὐσῶν τῶν πόλεων. Τῷ μὲν δὴ Τιρι- 15
βάζῳ ἀκούοντι ἰσχυρῶς ἤρεσκον οἱ τοῦ Ἀνταλκίδου
λόγοι· τοῖς δ' ἐναντίοις λόγοις ταῦτ' ἦν. Οἵ τε γὰρ
Ἀθηναῖοι ἐφοβοῦντο συνθέσθαι, αὐτονόμους τὰς
πόλεις καὶ τὰς νήσους εἶναι, μὴ Λήμνου καὶ Ἴμ-
βρου καὶ Σκύρου στερηθεῖεν· οἵ τε Θηβαῖοι, μὴ
ἀναγκασθείησαν ἀφεῖναι τὰς Βοιωτίδας πόλεις αὐ-
τονόμους· οἵ τ' Ἀργεῖοι, οὗ ἐπεθύμουν, οὐκ ἐνό-
μιζον ἂν τὴν Κόρινθον δύνασθαι ὡς Ἄργος ἔχειν,
τοιούτων συνθηκῶν καὶ σπονδῶν γενομένων. Αὕτη
μὲν ἡ εἰρήνη οὕτως ἐγένετο ἀτελής, καὶ ἀπῆλθον
οἴκαδε ἕκαστος.

Ὁ μέντοι Τιρίβαζος τὸ μὲν ἄνευ βασιλέως μετὰ 16
Λακεδαιμονίων γενέσθαι οὐκ ἀσφαλὲς αὐτῷ ἡγεῖτο
εἶναι· λάθρα γε μέντοι ἔδωκε χρήματα Ἀνταλκίδᾳ,
ὅπως ἂν, πληρωθέντος ναυτικοῦ ὑπὸ Λακεδαιμο-
νίων, οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν μᾶλ-

λον τῆς εἰρήνης προσδέοιντο· καὶ τὸν Κόνωνα, ὡς ἀδικοῦντά τε βασιλέα, καὶ ἀληθῆ λεγόντων Λακεδαιμονίων, εἶρξε. Ταῦτα δὲ ποιήσας ἀνέβαινε πρὸς βασιλέα, φράσων, ἅ τε λέγοιεν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὅτι Κόνωνα συνειληφὼς εἴη ὡς ἀδικοῦντα, καὶ ἐρωτήσων, τί χρὴ ποιεῖν περὶ τούτων ἁπάντων.
17 Καὶ βασιλεὺς μὲν, ὡς Τιρίβαζος ἄνω παρ᾽ αὐτῷ ἦν, Στρούθαν καταπέμπει ἐπιμελησόμενον τῶν κατὰ θάλατταν. Ὁ μέντοι Στρούθας ἰσχυρῶς τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τοῖς συμμάχοις τὴν γνώμην προσεῖχε, μεμνημένος, ὁπόσα κατὰ ἡ τοῦ βασιλέως χώρα ἐπεπόνθει ὑπ᾽ Ἀγησιλάου. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ἑώρων τὸν Στρούθαν πρὸς ἑαυτοὺς μὲν πολεμικῶς ἔχοντα, πρὸς Ἀθηναίους δὲ φιλικῶς, Θίμβρωνα πέμπουσιν ἐπὶ πολέμῳ πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ, διαβάς τε, καὶ ὁρμώμενος ἐξ Ἐφέσου τε καὶ τῶν ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ πόλεων, Πριήνης τε καὶ Λευκόφρυος
18 καὶ Ἀχιλλείου, ἔφερε καὶ ἦγε τὴν βασιλέως. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, κατανοήσας ὁ Στρούθας, ὅτι Θίμβρων βοηθοίη ἑκάστοτε ἀτάκτως καὶ καταφρονητικῶς, ἔπεμψεν ἱππέας ἐς τὸ πεδίον· καὶ καταδραμόντας ἐκέλευσε περιβαλλομένους ἐλαύνειν, ὅ τι δύναιντο. Ὁ δὲ Θίμβρων ἐτύγχανεν ἐξ ἀρίστου διασκηνῶν μετὰ Θερσάνδρου τοῦ αὐλητοῦ· ἦν γὰρ ὁ Θέρσανδρος οὐ μόνον αὐλητὴς ἀγαθὸς, ἀλλὰ
19 καὶ ἀλκῆς, ἅτε λακωνίζων, ἀντεποιεῖτο. Ὁ δὲ Στρούθας, ἰδὼν ἀτάκτως τε βοηθοῦντας καὶ ὀλίγους τοὺς πρώτους, ἐπιφαίνεται πολλούς τε ἔχων

ἱππέας καὶ συντεταγμένους. Καὶ Θίμβρωνα μὲν
καὶ Θέρσανδρον πρώτους ἀπέκτειναν· ἐπεὶ δὲ οὗτοι
ἔπεσον, ἐτρέψαντο καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα, καὶ
διώκοντες παμπληθεῖς κατέβαλον· ἦσαν δὲ οἳ καὶ
ἐσώθησαν αὐτῶν εἰς τὰς φιλίας πόλεις. Καὶ πλέο-
νες, διὰ τὸ ὀψὲ αἰσθέσθαι τῆς βοηθείας ** πολλά-
κις γὰρ καὶ τότε οὐδὲ παραγγείλας τὴν βοήθειαν
ἐποιήσατο. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐγεγένητο.

Ἐπεὶ δ' ἦλθον εἰς Λακεδαίμονα οἱ ἐκπεπτωκό- 20
τες Ῥοδίων ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐδίδασκον, ὡς οὐκ
ἄξιον εἴη περιϊδεῖν Ἀθηναίους Ῥόδον καταστρεψα-
μένους, καὶ τοσαύτην δύναμιν συνθεμένους. Γνόν-
τες οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὡς, εἰ μὲν κρατήσοι ὁ
δῆμος, Ἀθηναίων ἔσται Ῥόδος ἅπασα, εἰ δὲ οἱ
πλουσιώτεροι, αὐτῶν, ἐπλήρωσαν αὐτοῖς ναῦς ὀκτώ,
ναύαρχον δὲ Ἔκδικον ἐπέστησαν. Ξυνέπεμψαν δ' 21
ἐπὶ τῶν νεῶν τούτων καὶ Διφρίδαν. Ἐκέλευσαν δ'
αὐτὸν, διαβάντα ἐς τὴν Ἀσίαν, τάς τε Θίμβρωνα
ὑποδεξαμένας πόλεις διασώζειν, καὶ στράτευμα δὲ
τὸ περισωθὲν ἀναλαβόντα, καὶ ἄλλο, εἴ ποθεν δύ-
ναιτο, συλλέξαντο, πολεμεῖν πρὸς τὸν Στρούθαν.
Ὁ μὲν δὴ Διφρίδας ταῦτ' ἐποίει, καὶ τά τε ἄλλα ἐπε-
τύγχανε, καὶ Τιγράνην, τὸν τὴν Στρούθα ἔχοντα
θυγατέρα, πορευόμενον εἰς Σάρδεις, λαμβάνει σὺν
τῇ γυναικὶ, καὶ χρημάτων πολλῶν ἀπέλυσεν· ὥστ'
εὐθὺς ἐντεῦθεν εἶχε μισθοδοτεῖν. Ἦν δὲ οὗτος ὁ 22
ἀνὴρ εὔχαρίς τε οὐχ ἧττον τοῦ Θίμβρωνος, μᾶλλόν
τε συντεταγμένος καὶ ἐγχειρητικώτερος στρατηγός·

οὐδὲ γὰρ ἐκράτουν αὐτοῦ αἱ τοῦ σώματος ἡδοναὶ, ἀλλ᾽ ἀεὶ, πρὸς ᾧ εἴη ἔργῳ, τοῦτο ἔπραττεν. Ὁ δ᾽ Ἔκδικος ἐπεὶ ἐς τὴν Κνίδον ἔπλευσε, καὶ ἐπύθετο τὸν ἐν τῇ Ῥόδῳ δῆμον πάντα κατέχοντα, καὶ κρατοῦντα καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, (καὶ δὴ ἔπλεον διπλασίαις τριήρεσιν, ἢ αὐτὸς εἶχεν,) ἡσυ-
23χίαν ἦγεν ἐν τῇ Κνίδῳ. Οἱ δ᾽ αὖ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ᾔσθοντο αὐτὸν ἐλάττω δύναμιν ἔχοντα, ἢ ὥστε τοὺς φίλους ὠφελεῖν, ἐκέλευσαν τὸν Τελευτίαν σὺν ταῖς δώδεκα ναυσὶν, αἷς εἶχεν ἐν τῷ περὶ Ἀχαΐαν καὶ Λέχαιον κόλπῳ, περιπλεῖν πρὸς τὸν Ἔκδικον, κἀκεῖνον μὲν ἀποπέμψαι, αὐτὸν δὲ τῶν τε βουλομένων φίλων εἶναι ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τοὺς πολεμίους ὅ τι δύναιτο κακὸν ποιεῖν. Ὁ δὲ Τελευτίας, ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς τὴν Σάμον, προσλαβὼν ἐκεῖθεν ναῦς,
24ἔπλευσεν εἰς Κνίδον, ὁ δὲ Ἔκδικος οἴκαδε. Ὁ δὲ Τελευτίας ἔπλει ἐς τὴν Ῥόδον, ἤδη ἔχων ναῦς ἑπτὰ καὶ εἴκοσι· πλέων δὲ περιτυγχάνει Φιλοκράτει τῷ Ἐφιάλτου, πλέοντι μετὰ δέκα τριηρῶν Ἀθήνηθεν εἰς Κύπρον ἐπὶ ξυμμαχίᾳ τοῦ Εὐαγόρου, καὶ λαμβάνει πάσας· ὑπεναντιώτατα δὴ ταῦτα ἀμφότεροι ἑαυτοῖς πράττοντες· οἵ τε γὰρ Ἀθηναῖοι, φίλῳ χρώμενοι βασιλεῖ, ξυμμαχίαν ἔπεμπον Εὐαγόρᾳ, τῷ πολεμοῦντι πρὸς βασιλέα· ὅ τε Τελευτίας, Λακεδαιμονίων πολεμούντων βασιλεῖ, τοὺς πλέοντας ἐπὶ τῷ ἐκείνου πολέμῳ διέφθειρεν. Ἐπαναπλεύσας δ᾽ εἰς Κνίδον, καὶ διαθέμενος ἃ ἔλαβεν, ἐς Ῥόδον αὖ ἀφικόμενος ἐβοήθει τοῖς τὰ αὐτῶν φρονοῦσιν.

Οἱ δ' Ἀθηναῖοι, νομίσαντες, τοὺς Λακεδαιμο- 25
νίους πάλιν δύναμιν κεκτῆσθαι ἐν τῇ θαλάττῃ,
ἀντεκπέμπουσι Θρασύβουλον τὸν Στειριέα σὺν τετ-
ταράκοντα ναυσίν. Ὁ δ' ἐκπλεύσας, τῆς μὲν ἐς
Ῥόδον βοηθείας ἀπέσχε, νομίζων, οὔτ' ἂν αὐτὸς
ῥᾳδίως τιμωρήσασθαι τοὺς φίλους τῶν Λακεδαιμο-
νίων, τεῖχος ἔχοντας, καὶ Τελευτίου σὺν ναυσὶ
παρόντος, συμμάχου ὄντος αὐτοῖς· οὔτ' ἂν τοὺς
σφετέρους φίλους ὑπὸ τοῖς πολεμίοις γενέσθαι, τάς
τε πόλεις ἔχοντας, καὶ πολὺ πλείονας ὄντας, καὶ
μάχῃ γε κεκρατηκότας· εἰς δὲ τὸν Ἑλλήσποντον 26
πλεύσας, καὶ οὐδενὸς ἀντιπάλου παρόντος, ἐνόμισε
καταπρᾶξαι ἄν τι τῇ πόλει ἀγαθόν. Καὶ οὕτω δὴ
καταμαθὼν πρῶτον μὲν στασιάζοντας Ἀμάδοκόν τε,
τὸν Ὀδρυσῶν βασιλέα, καὶ Σεύθην, τὸν ἐπὶ θα-
λάττῃ ἄρχοντα, ἀλλήλοις μὲν διήλλαξεν αὐτοὺς,
Ἀθηναίοις δὲ φίλους καὶ συμμάχους ἐποίησε, νομί-
ζων, καὶ τὰς ὑπὸ τῇ Θρᾴκῃ οἰκούσας πόλεις Ἑλλη-
νίδας, φίλων ὄντων τούτων, μᾶλλον προσέχειν ἂν
τοῖς Ἀθηναίοις τὸν νοῦν. Ἐχόντων δὲ τούτων τε 27
καλῶς, καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεων, διὰ τὸ βασι-
λέα φίλον τοῖς Ἀθηναίοις εἶναι, πλεύσας εἰς Βυ-
ζάντιον, ἀπέδοτο τὴν δεκάτην τῶν ἐκ τοῦ Πόντου
πλεόντων. Μετέστησε δὲ ἐξ ὀλιγαρχίας εἰς τὸ δη-
μοκρατεῖσθαι τοὺς Βυζαντίους· ὥστ' οὐκ ἀχθει-
νῶς ἑώρα ὁ τῶν Βυζαντίων δῆμος Ἀθηναίους ὅτι
πλείστους παρόντας ἐν τῇ πόλει. Ταῦτα δὲ πρά- 28
ξας, καὶ Χαλκηδονίους φίλους προσποιησάμενος,

ἀπέπλει ἔξω τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἐπιτυχὼν δ᾽ ἐν τῇ
Λέσβῳ ταῖς πόλεσι πάσαις, πλὴν Μιτυληναίων, λα-
κωνιζούσαις, ἐπ᾽ οὐδεμίαν αὐτῶν ᾔει, πρὶν ἐν Μι-
τυλήνῃ συντάξας τούς τε ἀπὸ τῶν αὐτοῦ νεῶν τετρα-
κοσίους, καὶ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων φυγάδας, ὅσοι
εἰς τὴν Μιτυλήνην καταπεφεύγεσαν, καὶ αὐτῶν δὲ
Μιτυληναίων τοὺς ἐῤῥωμενεστάτους προσλαβὼν, καὶ
ἐλπίδας ὑποθεὶς, τοῖς μὲν Μιτυληναίοις, ὡς, ἐὰν
λάβῃ τὰς πόλεις, προστάται πάσης τῆς Λέσβου
ἔσονται, τοῖς δὲ φυγάσιν, ὡς, ἐὰν ὁμοῦ ὄντες ἐπὶ
μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων ἴωσιν, ἱκανοὶ ἔσονται
ἅπαντες ἐς τὰς πατρίδας ἀνασωθῆναι, τοῖς δ᾽ αὖ
ἐπιβάταις, ὡς, φίλην Λέσβον προσποιήσαντες τῇ
πόλει, πολλὴν εὐπορίαν χρημάτων διαπεπραγμένοι
ἔσονται· ταῦτα δὴ παραμυθησάμενος, καὶ συντά-
29 ξας, ἦγεν αὐτοὺς ἐπὶ Μήθυμναν. Θηρίμαχος μέν-
τοι, ὃς ἁρμοστὴς ἐτύγχανεν ὢν τῶν Λακεδαιμονίων,
ὡς ἤκουσε τὸν Θρασύβουλον προσιόντα, τούς τε
ἀπὸ τῶν αὐτοῦ νεῶν λαβὼν ἐπιβάτας, καὶ αὐτοὺς
τοὺς Μηθυμναίους, καὶ ὅσοι Μιτυληναίων φυγάδες
ἐτύγχανον αὐτόθι, ἀπήντα ἐπὶ τὰ ὅρια. Μάχης δὲ
γενομένης, ὁ μὲν Θηρίμαχος αὐτοῦ ἀποθνήσκει, τῶν
30 δ᾽ ἄλλων φευγόντων πολλοὶ ἀπέθανον. Ἐκ δὲ τού-
του τὰς μὲν προσηγάγετο τῶν πόλεων, ἐκ δὲ τῶν οὐ
προσχωρουσῶν λεηλατῶν, χρήματα τοῖς στρατιώταις
παρέχων, ἔσπευδεν εἰς τὴν Ῥόδον ἀφικέσθαι. Ὅπως
δ᾽ ἂν καὶ ἐκεῖ ἐῤῥωμενέστατον τὸ στράτευμα ποιή-
σαιτο, ἐξ ἄλλων τε πολλῶν ἠργυρολόγει, καὶ εἰς

Ἄσπενδον ἀφικόμενος, ὡρμίσατο ἐς τὸν Εὐρυμέδοντα
ποταμόν. Ἤδη δὲ ἔχοντος αὐτοῦ χρήματα παρὰ τῶν
Ἀσπενδίων, ἀδικησάντων τι ἐκ τῶν ἀγρῶν τῶν στρα-
τιωτῶν, ὀργισθέντες οἱ Ἀσπένδιοι, τῆς νυκτὸς ἐπι-
πεσόντες, κατακόπτουσιν ἐν τῇ σκηνῇ αὐτόν.

Καὶ Θρασύβουλος μέντοι, μάλα δοκῶν ἀνὴρ ἀγα- 31
θὸς εἶναι, οὕτως ἐτελεύτησεν. Οἱ μέντοι Ἀθηναῖοι,
ἑλόμενοι ἀντ᾽ αὐτοῦ Ἀγύριον, ἐπὶ τὰς ναῦς ἐξέπεμ-
ψαν. Αἰσθόμενοι δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅτι ἡ δε-
κάτη τε τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πεπραμένη εἴη ἐν Βυζαν-
τίῳ ὑπ᾽ Ἀθηναίων, καὶ Χαλκηδόνα ἔχοιεν, καὶ αἱ ἄλ-
λαι Ἑλλησπόντιαι πόλεις, φίλου ὄντος αὐτοῖς Φαρ-
ναβάζου, εὖ ἔχοιεν, ἔγνωσαν ἐπιμελητέον εἶναι. Τῷ 32
μὲν οὖν Δερκυλλίδᾳ οὐδὲν ἐμέμφοντο· Ἀναξίβιος
μέντοι, φίλων αὐτῷ γενομένων τῶν ἐφόρων, διεπρά-
ξατο, ὥστε αὐτὸς ἐκπλεῦσαι ἁρμοστὴς εἰς Ἄβυδον.
Εἰ δὲ λάβοι ἀφορμὴν καὶ ναῦς, καὶ πολεμήσειν ὑπι-
σχνεῖτο τοῖς Ἀθηναίοις, ὥστε μὴ ἔχειν ἐκείνοις καλῶς
τὰ ἐν Ἑλλησπόντῳ. Οἱ μὲν δὴ δόντες καὶ τρεῖς τριή- 33
ρεις, καὶ ἀφορμὴν ἐς ξένους χιλίους, ἐξέπεμψαν τὸν
Ἀναξίβιον. Ὁ δὲ ἐπειδὴ ἀφίκετο, κατὰ γῆν μὲν
ἀθροίσας ξενικόν, τῶν τε Αἰολίδων πόλεων παρεσπᾶτό
τινας τοῦ Φαρναβάζου, καὶ ἐπιστρατοπεδευούσαις
ταῖς πόλεσιν ἐπὶ τὴν Ἄβυδον ἀντεπεστράτευε, καὶ
ἐπορεύετο, καὶ ἐδῄου τὴν χώραν αὐτῶν. Καὶ ναῦς
δέ, πρὸς αἷς εἶχε, ξυμπληρώσας ἐξ Ἀβύδου τρεῖς
ἄλλας, κατῆγεν, εἴ τί που λαμβάνοι Ἀθηναίων
πλοῖον, ἢ τῶν ἐκείνων ξυμμάχων. Αἰσθόμενοι 34

δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ δεδιότες, μὴ διαφθαρείη σφίσιν, ἃ κατεσκεύασεν ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ Θρασύβουλος, ἀντεκπέμπουσιν Ἰφικράτην, ναῦς ὀκτὼ ἔχοντα, καὶ πελταστὰς ἐς διακοσίους καὶ χιλίους. (Οἱ δὲ πλεῖστοι αὐτῶν ἦσαν, ὧν ἐν Κορίνθῳ ἦρξεν· ἐπεὶ γὰρ οἱ Ἀργεῖοι τὴν Κόρινθον Ἄργος ἐπεποίηντο, οὐδὲν ἔφασαν αὐτῶν δεῖσθαι· καὶ γὰρ ἀπεκτόνει τινὰς τῶν ἀργολιζόντων· καὶ οὕτως ἀπελθὼν
35 Ἀθήναζε, οἴκοι ἐτύγχανεν ὤν.) Ἐπεὶ δ' ἀφίκετο ἐς Χεῤῥόνησον, τὸ μὲν πρῶτον Ἀναξίβιος καὶ Ἰφικράτης, λῃστὰς διαπέμποντες, ἐπολέμουν ἀλλήλοις· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ὁ Ἰφικράτης, αἰσθόμενος καὶ Ἀναξίβιον οἰχόμενον ἐς Ἄντανδρον σύν τε τοῖς μισθοφόροις καὶ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν Λακωνικοῖς, καὶ σὺν Ἀβυδηνοῖς διακοσίοις ὁπλίταις, καὶ ἀκούσας, ὅτι τὴν Ἄντανδρον φιλίαν προσειληφὼς εἴη, ὑπονοῶν, ὅτι, καταστήσας αὖ τὴν ἐκεῖ φρουρὰν, ἀποπορεύσοιτο πάλιν, καὶ ἀπάξοι τοὺς Ἀβυδηνοὺς οἴκαδε, διαβὰς τῆς νυκτὸς, ᾗ ἐρημότατον ἦν τῆς Ἀβυδηνῆς, καὶ ἐπανελθὼν ἐς τὰ ὄρη, ἐνέδραν ἐποιήσατο. Τὰς δὲ τριήρεις, αἳ διήγαγον αὐτὸν, ἐκέλευε παραπλεῖν ἅμα παρὰ τὴν Χεῤῥόνησον τὴν ἄνω, ὅπως δοκοίη, ὥσπερ εἰώθει, ἐπ' ἀργυρολογίαν ἐπαναπε-
36 πλευκέναι. Ταῦτα δὲ ποιήσας, οὐκ ἐψεύσθη· ἀλλ' ὁ Ἀναξίβιος ἀπεπορεύετο, ὡς μὲν ἐλέγετο, οὐδὲ τῶν ἱερῶν γεγενημένων ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἀλλὰ καταφρονήσας, ὅτι διὰ φιλίας τε ἐπορεύετο, καὶ ἐς πόλιν φιλίαν, καὶ ὅτι ἤκουε τῶν ἀπαντώντων, τὸν Ἰφικρά-

την ἀναπεπλευκέναι τὴν ἐπὶ Προικόννησον, ἀμελέ-
στερον ἐπορεύετο. Ὅμως δὲ ὁ Ἰφικράτης, ἕως μὲν 37
ἐν τῷ ἰσοπέδῳ τὸ στράτευμα τοῦ Ἀναξιβίου ἦν, οὐκ
ἐξανίστατο· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν Ἀβυδηνοὶ ἀφηγούμενοι
ἤδη ἐν τῷ παρὰ Κρεμαστὴν ἦσαν πεδίῳ, ἔνθα ἐστὶ
τὰ χρύσεια αὐτοῖς, τὸ δ᾽ ἄλλο στράτευμα ἐν τῷ κα-
τάντει ἦν, ὁ δὲ Ἀναξίβιος ἄρτι κατέβαινε ξὺν τοῖς
Λακωνικοῖς· ἐν τούτῳ ὁ Ἰφικράτης ἐξανίστησι τὴν
ἐνέδραν, καὶ δρόμῳ ἐφέρετο πρὸς αὐτόν. Καὶ ὁ 38
Ἀναξίβιος, γνοὺς, μὴ εἶναι ἐλπίδα σωτηρίας, ὁρῶν
ἐπὶ πολύ τε καὶ στενὸν ἐκτεταμένον τὸ ἑαυτοῦ στρά-
τευμα, καὶ νομίζων, πρὸς τὸ ἄναντες οὐκ ἂν δύνα-
σθαι σαφῶς βοηθῆσαι αὐτῷ τοὺς παρεληλυθότας,
ὁρῶν δὲ καὶ ἐκπεπληγμένους ἅπαντας, ὡς εἶδον τὴν
ἐνέδραν, εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας· Ἄνδρες, ἐμοὶ
μὲν καλὸν ἐνθάδε ἀποθανεῖν· ὑμεῖς δὲ, πρὶν συμ-
μῖξαι τοῖς πολεμίοις, σπεύδετε ἐς τὴν σωτηρίαν. Καὶ 39
ταῦτ᾽ ἔλεγε, καὶ παρὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ λαβὼν τὴν
ἀσπίδα, ἐν χώρᾳ αὐτοῦ μαχόμενος ἀποθνήσκει. Καὶ
τὰ παιδικὰ μέντοι αὐτῷ παρέμεινε, καὶ τῶν Λακε-
δαιμονίων δὲ τῶν συνεληλυθότων ἐκ τῶν πόλεων
ἁρμοστήρων ὡς δώδεκα μαχόμενοι συναπέθανον· οἱ
δ᾽ ἄλλοι φεύγοντες ἔπιπτον. Οἱ δ᾽ ἐδίωκον μέχρι
τοῦ ἄστεος. Καὶ τῶν τε ἄλλων ὡς διακόσιοι ἀπέθα-
νον, καὶ τῶν Ἀβυδηνῶν ὁπλιτῶν περὶ πεντήκοντα.
Ταῦτα δὲ πράξας ὁ Ἰφικράτης, ἀνεχώρησε πάλιν
ἐπὶ τὴν Χεῤῥόνησον.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

CAP. I.

Καὶ τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον Ἀθηναίοις τε καὶ Λακεδαιμονίοις τοιαῦτα ἦν. Ὢν δὲ πάλιν ὁ Ἐτεόνικος ἐν τῇ Αἰγίνῃ, καὶ ἐπιμιξίᾳ χρωμένων τὸν πρόσθεν χρόνον τῶν Αἰγινητῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐπεὶ φανερῶς κατὰ θάλατταν ἐπολεμεῖτο ὁ πόλεμος, ξυνδόξαν καὶ τοῖς ἐφόροις, ἐφίησι λῄζεσθαι τὸν
2 βουλόμενον ἐκ τῆς Ἀττικῆς. Οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι, πολιορκούμενοι ὑπ᾽ αὐτῶν, πέμψαντες ἐς Αἴγιναν καὶ ὁπλίτας, καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Πάμφιλον, ἐπετείχισαν Αἰγινήταις, καὶ ἐπολιόρκουν αὐτοὺς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν δέκα τριήρεσιν. Ὁ μέντοι Τελευτίας, τυχὼν ἐπὶ τῶν νήσων ποι ἀφιγμένος κατὰ χρημάτων πόρον, ἀκούσας ταῦτα περὶ τοῦ ἐπιτειχισμοῦ, ἐβοήθει τοῖς Αἰγινήταις· καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν ἀπήλασε, τὸ δ᾽ ἐπιτείχισμα διεφύλαττεν ὁ Πάμφιλος.
3 Ἐν δὲ τούτῳ ἀπὸ Λακεδαιμονίων Ἱέραξ ναύαρ-

χος ἀφικνεῖται. Κἀκεῖνος μὲν παραλαμβάνει τὸ ναυτικόν· ὁ δὲ Τελευτίας μακαριώτατα δὴ ἀπέπλευσεν οἴκαδε. Ἡνίκα γὰρ ἐπὶ θάλατταν κατέβαινεν, ἐπ᾿ οἴκου ὁρμώμενος, οὐδεὶς ἐκεῖνον τῶν στρατιωτῶν ὃς οὐκ ἐδεξιώσατο· καὶ ὁ μὲν ἐστεφάνωσεν, ὁ δὲ ἐταινίωσεν, οἱ δ᾿ ὑστερήσαντες ὅμως, καὶ ἀναγομένου, ἔῤῥιπτον ἐς τὴν θάλατταν στεφάνους, καὶ εὔχοντο αὐτῷ πολλὰ καὶ ἀγαθά. Γι- 4
γνώσκω μὲν οὖν, ὅτι ἐν τούτοις οὔτε δαπάνημα, οὔτε κίνδυνον, οὔτε μηχάνημα ἀξιόλογον οὐδὲν διηγοῦμαι· ἀλλὰ καὶ μὰ Δία τόδε ἄξιόν μοι δοκεῖ εἶναι ἀνδρὶ ἐννοεῖν, τί ποτε ποιῶν ὁ Τελευτίας οὕτω διέθηκε τοὺς ἀρχομένους. Τοῦτο γὰρ ἤδη πολλῶν καὶ χρημάτων καὶ κινδύνων ἀξιολογώτατον ἀνδρὸς ἔργον ἐστίν.

Ὁ δ᾿ αὖ Ἱέραξ, τὰς μὲν ἄλλας ναῦς λαβών, πά- 5
λιν ἔπλει ἐς Ῥόδον· ἐν Αἰγίνῃ δὲ τριήρεις δώδεκα κατέλιπε, καὶ Γοργώπαν, τὸν αὐτοῦ ἐπιστολέα, ἁρμοστήν. Καὶ ἐκ τούτου ἐπολιορκοῦντο μᾶλλον οἱ ἐν τῷ ἐπιτειχίσματι τῶν Ἀθηναίων, ἢ οἱ ἐν τῇ πόλει· ὥστε ὑπὸ ψηφίσματος Ἀθηναῖοι πληρώσαντες ναῦς πολλάς, ἀπεκομίσαντο ἐξ Αἰγίνης πέμπτῳ μηνὶ τοὺς ἐκ τοῦ φρουρίου. Τούτων δὲ γενομένων, οἱ Ἀθηναῖοι πάλιν αὖ πράγματα εἶχον ὑπό τε τῶν ληστῶν καὶ τοῦ Γοργώπα· καὶ ἀντιπληροῦσι ναῦς τρισκαίδεκα, καὶ αἱροῦνται Εὔνομον ναύαρχον ἐπ᾿ αὐ-
τάς. Ὄντος δὲ τοῦ Ἱέρακος ἐν τῇ Ῥόδῳ, οἱ Λακε- 6
δαιμόνιοι Ἀνταλκίδαν ναύαρχον ἐκπέμπουσι, νομί-

ζοντες, καὶ Τιριβάζῳ τοῦτο ποιοῦντες μάλιστ' ἂν χαρίζεσθαι. Ὁ δὲ Ἀνταλκίδας, ἐπεὶ ἀφίκετο ἐς Αἴγιναν, ξυμπαραλαβὼν καὶ τὰς τοῦ Γοργώπα ναῦς, ἔπλευσεν ἐς Ἔφεσον, καὶ τὸν Γοργώπαν πάλιν ἀποπέμπει ἐς Αἴγιναν ξὺν ταῖς δέκα ναυσίν· ἐπὶ δὲ ταῖς ἄλλαις Νικόλοχον ἐπέστησε τὸν ἐπιστολέα. Καὶ ὁ μὲν Νικόλοχος βοηθῶν Ἀβυδηνοῖς ἔπλει ἐκεῖσε· παρατρεπόμενος δὲ ἐς Τένεδον, ἐδῄου τὴν χώραν, καὶ
7 χρήματα λαβὼν, ἀπέπλευσεν ἐς Ἄβυδον. Οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ, ἀθροισθέντες ἀπὸ Σαμοθρᾴκης τε καὶ Θάσου καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνα τὰ χωρία, ἐβοήθουν τοῖς Τενεδίοις. Ὡς δ' ᾔσθοντο ἐς Ἄβυδον καταπεπλευκότα τὸν Νικόλοχον, ὁρμώμενοι ἐκ Χεῤῥονήσου, ἐπολιόρκουν αὐτὸν, ἔχοντα ναῦς πέντε καὶ εἴκοσι, δύο καὶ τριάκοντα ταῖς μεθ' ἑαυτῶν. Ὁ μέντοι Γοργώπας ἀποπλέων ἐξ Ἐφέσου, περιτυγχάνει Εὐνόμῳ. Καὶ τότε μὲν κατέφυγεν ἐς Αἴγιναν, μικρὸν πρὸ ἡλίου δυσμῶν· ἐκβιβάσας δ' εὐ-
8 θὺς ἐδείπνιζε τοὺς στρατιώτας. Ὁ δ' Εὔνομος, ὀλίγον χρόνον ὑπομείνας, ἀπέπλει. Νυκτὸς δ' ἐπιγενομένης, φῶς ἔχων, ὥσπερ νομίζεται, ἀφηγεῖτο, ὅπως μὴ πλανῶνται αἱ ἑπόμεναι. Ὁ δὲ Γοργώπας, ἐμβιβάσας, εὐθὺς ἐπηκολούθει κατὰ τὸν λαμπτῆρα, ὑπολειπόμενος, ὅπως μὴ φανερὸς εἴη, μηδ' αἴσθησιν παρέχοι, λίθων τε ψόφῳ τῶν κελευστῶν ἀντὶ φωνῆς
9 χρωμένων, καὶ παραγωγῇ τῶν κωπῶν. Ἐπεὶ δὲ ἦσαν αἱ τοῦ Εὐνόμου πρὸς τῇ γῇ, περὶ Ζωστῆρα τῆς Ἀττικῆς, ἐκέλευε τῇ σάλπιγγι ἐπιπλεῖν. Τῷ δ' Εὐνό-

μῳ ἐξ ἐνίων μὲν τῶν νεῶν ἄρτι ἐξέβαινον, οἱ δὲ καὶ ἔτι ὡρμίζοντο, οἱ δὲ καὶ ἔτι κατέπλεον. Ναυμαχίας δὲ πρὸς τὴν σελήνην γενομένης, τέτταρας τριήρεις λαμβάνει ὁ Γοργώπας, καὶ ἀναδησάμενος, ᾤχετο ἄγων ἐς Αἴγιναν· αἱ δ' ἄλλαι νῆες αἱ τῶν Ἀθηναίων ἐς τὸν Πειραιᾶ κατέφυγον.

Μετὰ δὲ ταῦτα Χαβρίας ἐξέπλει ἐς Κύπρον, 10
βοηθῶν Εὐαγόρᾳ, πελταστάς τ' ἔχων ὀκτακοσίους καὶ δέκα τριήρεις. Προσλαβὼν δὲ καὶ Ἀθήνηθεν ἄλλας τε ναῦς καὶ ὁπλίτας, αὐτὸς δὲ τῆς νυκτὸς ἀποβὰς ἐς τὴν Αἴγιναν,ποῤῥωτέρω τοῦ Ἡρακλείου ἐν κοίλῳ χωρίῳ ἐνήδρευσεν, ἔχων τοὺς πελταστάς. Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ, ὥσπερ ξυνέκειτο, ἧκον οἱ τῶν Ἀθηναίων ὁπλῖται, Δειμαινέτου αὐτῶν ἡγουμένου, καὶ ἀνέβαινον τοῦ Ἡρακλείου ἐπέκεινα ὡς ἑκκαίδεκα σταδίους, ἔνθα ἡ Τριπυργία καλεῖται. Ἀκούσας 11
δὲ ταῦτα ὁ Γοργώπας, ἐβοήθει μετά τε τῶν Αἰγινητῶν, καὶ ξὺν τοῖς τῶν νεῶν ἐπιβάταις, καὶ Σπαρτιατῶν οἳ ἔτυχον αὐτόθι παρόντες ὀκτώ. Καὶ ἀπὸ τῶν πληρωμάτων δὲ τῶν ἐκ τῶν νεῶν ἐκήρυξε βοηθεῖν, ὅσοι ἐλεύθεροι εἶεν· ὥστ' ἐβοήθουν καὶ τούτων πολλοὶ, ὅ τι ἐδύνατο ἕκαστος ὅπλον ἔχων.
Ἐπεὶ δὲ παρήλλαξαν οἱ πρῶτοι τὴν ἐνέδραν, ἐξανί- 12
στανται οἱ περὶ τὸν Χαβρίαν, καὶ εὐθὺς ἠκόντιζον καὶ ἔβαλλον· ἐπῄεσαν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῶν νεῶν ἀποβεβηκότες ὁπλῖται. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι, ἅτε οὐδενὸς ἀθρόου ὄντος, ταχὺ ἀπέθανον, ὧν ἦν Γοργώπας τε καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἔπεσον,

ἀπέπλει ἔξω τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἐπιτυχὼν δ' ἐν τῇ Λέσβῳ ταῖς πόλεσι πάσαις, πλὴν Μιτυληναίων, λακωνιζούσαις, ἐπ' οὐδεμίαν αὐτῶν ᾔει, πρὶν ἐν Μιτυλήνῃ συντάξας τούς τε ἀπὸ τῶν αὐτοῦ νεῶν τετρακοσίους, καὶ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων φυγάδας, ὅσοι εἰς τὴν Μιτυλήνην καταπεφεύγεσαν, καὶ αὐτῶν δὲ Μιτυληναίων τοὺς ἐῤῥωμενεστάτους προσλαβὼν, καὶ ἐλπίδας ὑποθεὶς, τοῖς μὲν Μιτυληναίοις, ὡς, ἐὰν λάβῃ τὰς πόλεις, προστάται πάσης τῆς Λέσβου ἔσονται, τοῖς δὲ φυγάσιν, ὡς, ἐὰν ὁμοῦ ὄντες ἐπὶ μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων ἴωσιν, ἱκανοὶ ἔσονται ἅπαντες ἐς τὰς πατρίδας ἀνασωθῆναι, τοῖς δ' αὖ ἐπιβάταις, ὡς, φίλην Λέσβον προσποιήσαντες τῇ πόλει, πολλὴν εὐπορίαν χρημάτων διαπεπραγμένοι ἔσονται· ταῦτα δὴ παραμυθησάμενος, καὶ συντά-
29 ξας, ἦγεν αὐτοὺς ἐπὶ Μήθυμναν. Θηρίμαχος μέντοι, ὃς ἁρμοστὴς ἐτύγχανεν ὢν τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς ἤκουσε τὸν Θρασύβουλον προσιόντα, τούς τε ἀπὸ τῶν αὐτοῦ νεῶν λαβὼν ἐπιβάτας, καὶ αὐτοὺς τοὺς Μηθυμναίους, καὶ ὅσοι Μιτυληναίων φυγάδες ἐτύγχανον αὐτόθι, ἀπήντα ἐπὶ τὰ ὅρια. Μάχης δὲ γενομένης, ὁ μὲν Θηρίμαχος αὐτοῦ ἀποθνήσκει, τῶν
30 δ' ἄλλων φευγόντων πολλοὶ ἀπέθανον. Ἐκ δὲ τούτου τὰς μὲν προσηγάγετο τῶν πόλεων, ἐκ δὲ τῶν οὐ προσχωρουσῶν λεηλατῶν, χρήματα τοῖς στρατιώταις παρέχων, ἔσπευδεν εἰς τὴν Ῥόδον ἀφικέσθαι. Ὅπως δ' ἂν καὶ ἐκεῖ ἐῤῥωμενέστατον τὸ στράτευμα ποιήσαιτο, ἔξ ἄλλων τε πολλῶν ἠργυρολόγει, καὶ εἰς

Ἄσπενδον ἀφικόμενος, ὡρμίσατο ἐς τὸν Εὐρυμέδοντα ποταμόν. Ἤδη δὲ ἔχοντος αὐτοῦ χρήματα παρὰ τῶν Ἀσπενδίων, ἀδικησάντων τι ἐκ τῶν ἀγρῶν τῶν στρατιωτῶν, ὀργισθέντες οἱ Ἀσπένδιοι, τῆς νυκτὸς ἐπιπεσόντες, κατακόπτουσιν ἐν τῇ σκηνῇ αὐτόν.

Καὶ Θρασύβουλος μέντοι, μάλα δοκῶν ἀνὴρ ἀγα- 31
θὸς εἶναι, οὕτως ἐτελεύτησεν. Οἱ μέντοι Ἀθηναῖοι, ἑλόμενοι ἀντ᾽ αὐτοῦ Ἀγύρριον, ἐπὶ τὰς ναῦς ἐξέπεμψαν. Αἰσθόμενοι δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅτι ἡ δεκάτη τε τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πεπραμένη εἴη ἐν Βυζαντίῳ ὑπ᾽ Ἀθηναίων, καὶ Χαλκηδόνα ἔχοιεν, καὶ αἱ ἄλλαι Ἑλλησπόντιαι πόλεις, φίλου ὄντος αὐτοῖς Φαρναβάζου, εὖ ἔχοιεν, ἔγνωσαν ἐπιμελητέον εἶναι. Τῷ 32
μὲν οὖν Δερκυλλίδᾳ οὐδὲν ἐμέμφοντο· Ἀναξίβιος μέντοι, φίλων αὐτῷ γενομένων τῶν ἐφόρων, διεπράξατο, ὥστε αὐτὸς ἐκπλεῦσαι ἁρμοστὴς εἰς Ἄβυδον. Εἰ δὲ λάβοι ἀφορμὴν καὶ ναῦς, καὶ πολεμήσειν ὑπισχνεῖτο τοῖς Ἀθηναίοις, ὥστε μὴ ἔχειν ἐκείνοις καλῶς τὰ ἐν Ἑλλησπόντῳ. Οἱ μὲν δὴ δόντες καὶ τρεῖς τριή- 33
ρεις, καὶ ἀφορμὴν ἐς ξένους χιλίους, ἐξέπεμψαν τὸν Ἀναξίβιον. Ὁ δὲ ἐπειδὴ ἀφίκετο, κατὰ γῆν μὲν ἀθροίσας ξενικὸν, τῶν τε Αἰολίδων πόλεων παρεσπᾶτό τινας τοῦ Φαρναβάζου, καὶ ἐπιστρατοπεδευούσαις ταῖς πόλεσιν ἐπὶ τὴν Ἄβυδον ἀντεπεστράτευε, καὶ ἐπορεύετο, καὶ ἐδῄου τὴν χώραν αὐτῶν. Καὶ ναῦς δὲ, πρὸς αἷς εἶχε, ξυμπληρώσας ἐξ Ἀβύδου τρεῖς ἄλλας, κατῆγεν, εἴ τί που λαμβάνοι Ἀθηναίων πλοῖον, ἢ τῶν ἐκείνων ξυμμάχων. Αἰσθόμενοι 34

δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ δεδιότες, μὴ διαφθαρείη σφίσιν, ἃ κατεσκεύασεν ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ Θρασύβουλος, ἀντεκπέμπουσιν Ἰφικράτην, ναῦς ὀκτὼ ἔχοντα, καὶ πελταστὰς ἐς διακοσίους καὶ χιλίους. (Οἱ δὲ πλεῖστοι αὐτῶν ἦσαν, ὧν ἐν Κορίνθῳ ἦρξεν· ἐπεὶ γὰρ οἱ Ἀργεῖοι τὴν Κόρινθον Ἄργος ἐπεποίηντο, οὐδὲν ἔφασαν αὐτῶν δεῖσθαι· καὶ γὰρ ἀπεκτόνει τινὰς τῶν ἀργολιζόντων· καὶ οὕτως ἀπελθὼν
35 Ἀθήναζε, οἴκοι ἐτύγχανεν ὤν.) Ἐπεὶ δ' ἀφίκετο ἐς Χεῤῥόνησον, τὸ μὲν πρῶτον Ἀναξίβιος καὶ Ἰφικράτης, λῃστὰς διαπέμποντες, ἐπολέμουν ἀλλήλοις· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ὁ Ἰφικράτης, αἰσθόμενος καὶ Ἀναξίβιον οἰχόμενον ἐς Ἄντανδρον σύν τε τοῖς μισθοφόροις καὶ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν Λακωνικοῖς, καὶ σὺν Ἀβυδηνοῖς διακοσίοις ὁπλίταις, καὶ ἀκούσας, ὅτι τὴν Ἄντανδρον φιλίαν προσειληφὼς εἴη, ὑπονοῶν, ὅτι, καταστήσας αὖ τὴν ἐκεῖ φρουρὰν, ἀποπορεύσοιτο πάλιν, καὶ ἀπάξοι τοὺς Ἀβυδηνοὺς οἴκαδε, διαβὰς τῆς νυκτὸς, ᾗ ἐρημότατον ἦν τῆς Ἀβυδηνῆς, καὶ ἐπανελθὼν ἐς τὰ ὄρη, ἐνέδραν ἐποιήσατο. Τὰς δὲ τριήρεις, αἳ διήγαγον αὐτὸν, ἐκέλευε παραπλεῖν ἅμα παρὰ τὴν Χεῤῥόνησον τὴν ἄνω, ὅπως δοκοίη, ὥσπερ εἰώθει, ἐπ' ἀργυρολογίαν ἐπαναπε-
36 πλευκέναι. Ταῦτα δὲ ποιήσας, οὐκ ἐψεύσθη· ἀλλ' ὁ Ἀναξίβιος ἀπεπορεύετο, ὡς μὲν ἐλέγετο, οὐδὲ τῶν ἱερῶν γεγενημένων ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἀλλὰ καταφρονήσας, ὅτι διὰ φιλίας τε ἐπορεύετο, καὶ ἐς πόλιν φιλίαν, καὶ ὅτι ἤκουε τῶν ἀπαντώντων, τὸν Ἰφικρά-

την ἀναπεπλευκέναι τὴν ἐπὶ Προικόννησον, ἀμελέστερον ἐπορεύετο. Ὅμως δὲ ὁ Ἰφικράτης, ἕως μὲν 37
ἐν τῷ ἰσοπέδῳ τὸ στράτευμα τοῦ Ἀναξιβίου ἦν, οὐκ ἐξανίστατο· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν Ἀβυδηνοὶ ἀφηγούμενοι ἤδη ἐν τῷ παρὰ Κρεμαστὴν ἦσαν πεδίῳ, ἔνθα ἐστὶ τὰ χρύσεια αὐτοῖς, τὸ δ᾽ ἄλλο στράτευμα ἐν τῷ κατάντει ἦν, ὁ δὲ Ἀναξίβιος ἄρτι κατέβαινε ξὺν τοῖς Λακωνικοῖς· ἐν τούτῳ ὁ Ἰφικράτης ἐξανίστησι τὴν ἐνέδραν, καὶ δρόμῳ ἐφέρετο πρὸς αὐτόν. Καὶ ὁ 38
Ἀναξίβιος, γνοὺς, μὴ εἶναι ἐλπίδα σωτηρίας, ὁρῶν ἐπὶ πολύ τε καὶ στενὸν ἐκτεταμένον τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, καὶ νομίζων, πρὸς τὸ ἄναντες οὐκ ἂν δύνασθαι σαφῶς βοηθῆσαι αὐτῷ τοὺς παρεληλυθότας, ὁρῶν δὲ καὶ ἐκπεπληγμένους ἅπαντας, ὡς εἶδον τὴν ἐνέδραν, εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας· Ἄνδρες, ἐμοὶ μὲν καλὸν ἐνθάδε ἀποθανεῖν· ὑμεῖς δὲ, πρὶν συμμῖξαι τοῖς πολεμίοις, σπεύδετε ἐς τὴν σωτηρίαν. Καὶ 39
ταῦτ᾽ ἔλεγε, καὶ παρὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ λαβὼν τὴν ἀσπίδα, ἐν χώρᾳ αὐτοῦ μαχόμενος ἀποθνήσκει. Καὶ τὰ παιδικὰ μέντοι αὐτῷ παρέμεινε, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων δὲ τῶν συνεληλυθότων ἐκ τῶν πόλεων ἁρμοστήρων ὡς δώδεκα μαχόμενοι συναπέθανον· οἱ δ᾽ ἄλλοι φεύγοντες ἔπιπτον. Οἱ δ᾽ ἐδίωκον μέχρι τοῦ ἄστεος. Καὶ τῶν τε ἄλλων ὡς διακόσιοι ἀπέθανον, καὶ τῶν Ἀβυδηνῶν ὁπλιτῶν περὶ πεντήκοντα. Ταῦτα δὲ πράξας ὁ Ἰφικράτης, ἀνεχώρησε πάλιν ἐπὶ τὴν Χεῤῥόνησον.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

CAP. I.

Καὶ τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον Ἀθηναίοις τε καὶ Λακεδαιμονίοις τοιαῦτα ἦν. Ὢν δὲ πάλιν ὁ Ἐτεόνικος ἐν τῇ Αἰγίνῃ, καὶ ἐπιμιξίᾳ χρωμένων τὸν πρόσθεν χρόνον τῶν Αἰγινητῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐπεὶ φανερῶς κατὰ θάλατταν ἐπολεμεῖτο ὁ πόλεμος, ξυνδόξαν καὶ τοῖς ἐφόροις, ἐφίησι λῄζεσθαι τὸν
2 βουλόμενον ἐκ τῆς Ἀττικῆς. Οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι, πολιορκούμενοι ὑπ᾽ αὐτῶν, πέμψαντες ἐς Αἴγιναν καὶ ὁπλίτας, καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Πάμφιλον, ἐπετείχισαν Αἰγινήταις, καὶ ἐπολιόρκουν αὐτοὺς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν δέκα τριήρεσιν. Ὁ μέντοι Τελευτίας, τυχὼν ἐπὶ τῶν νήσων ποι ἀφιγμένος κατὰ χρημάτων πόρον, ἀκούσας ταῦτα περὶ τοῦ ἐπιτειχισμοῦ, ἐβοήθει τοῖς Αἰγινήταις· καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν ἀπήλασε, τὸ δ᾽ ἐπιτείχισμα διεφύλαττεν ὁ Πάμφιλος.

3 Ἐν δὲ τούτῳ ἀπὸ Λακεδαιμονίων Ἱέραξ ναύαρ-

χος ἀφικνεῖται. Κἀκεῖνος μὲν παραλαμβάνει τὸ
ναυτικόν· ὁ δὲ Τελευτίας μακαριώτατα δὴ ἀπέ-
πλευσεν οἴκαδε. Ἡνίκα γὰρ ἐπὶ θάλατταν κατ-
έβαινεν, ἐπ᾽ οἴκου ὁρμώμενος, οὐδεὶς ἐκεῖνον τῶν
στρατιωτῶν ὃς οὐκ ἐδεξιώσατο· καὶ ὁ μὲν ἐστεφά-
νωσεν, ὁ δὲ ἐταινίωσεν, οἱ δ᾽ ὑστερήσαντες ὅμως,
καὶ ἀναγομένου, ἔῤῥιπτον ἐς τὴν θάλατταν στεφά-
νους, καὶ εὔχοντο αὐτῷ πολλὰ καὶ ἀγαθά. Γι- 4
γνώσκω μὲν οὖν, ὅτι ἐν τούτοις οὔτε δαπάνημα, οὔτε
κίνδυνον, οὔτε μηχάνημα ἀξιόλογον οὐδὲν διηγοῦ-
μαι· ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία τόδε ἄξιόν μοι δοκεῖ εἶναι
ἀνδρὶ ἐννοεῖν, τί ποτε ποιῶν ὁ Τελευτίας οὕτω διέ-
θηκε τοὺς ἀρχομένους. Τοῦτο γὰρ ἤδη πολλῶν καὶ
χρημάτων καὶ κινδύνων ἀξιολογώτατον ἀνδρὸς ἔργον
ἐστίν.

Ὁ δ᾽ αὖ Ἱέραξ, τὰς μὲν ἄλλας ναῦς λαβών, πά- 5
λιν ἔπλει ἐς Ῥόδον· ἐν Αἰγίνῃ δὲ τριήρεις δώδεκα
κατέλιπε, καὶ Γοργώπαν, τὸν αὑτοῦ ἐπιστολέα, ἁρ-
μοστήν. Καὶ ἐκ τούτου ἐπολιορκοῦντο μᾶλλον οἱ
ἐν τῷ ἐπιτειχίσματι τῶν Ἀθηναίων, ἢ οἱ ἐν τῇ πό-
λει· ὥστε ὑπὸ ψηφίσματος Ἀθηναῖοι πληρώσαντες
ναῦς πολλάς, ἀπεκομίσαντο ἐξ Αἰγίνης πέμπτῳ μηνὶ
τοὺς ἐκ τοῦ φρουρίου. Τούτων δὲ γενομένων, οἱ
Ἀθηναῖοι πάλιν αὖ πράγματα εἶχον ὑπό τε τῶν λῃ-
στῶν καὶ τοῦ Γοργώπα· καὶ ἀντιπληροῦσι ναῦς τρισ-
καίδεκα, καὶ αἱροῦνται Εὔνομον ναύαρχον ἐπ᾽ αὐ-
τάς. Ὄντος δὲ τοῦ Ἱέρακος ἐν τῇ Ῥόδῳ, οἱ Λακε- 6
δαιμόνιοι Ἀνταλκίδαν ναύαρχον ἐκπέμπουσι, νομί-

ζοντες, καὶ Τιριβάζῳ τοῦτο ποιοῦντες μάλιστ' ἂν χαρίζεσθαι. Ὁ δὲ Ἀνταλκίδας, ἐπεὶ ἀφίκετο ἐς Αἴγιναν, ξυμπαραλαβὼν καὶ τὰς τοῦ Γοργώπα ναῦς, ἔπλευσεν ἐς Ἔφεσον, καὶ τὸν Γοργώπαν πάλιν ἀποπέμπει ἐς Αἴγιναν ξὺν ταῖς δέκα ναυσίν· ἐπὶ δὲ ταῖς ἄλλαις Νικόλοχον ἐπέστησε τὸν ἐπιστολέα. Καὶ ὁ μὲν Νικόλοχος βοηθῶν Ἀβυδηνοῖς ἔπλει ἐκεῖσε· παρατρεπόμενος δὲ ἐς Τένεδον, ἐδῄου τὴν χώραν, καὶ
7 χρήματα λαβὼν, ἀπέπλευσεν ἐς Ἄβυδον. Οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ, ἀθροισθέντες ἀπὸ Σαμοθρᾴκης τε καὶ Θάσου καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνα τὰ χωρία, ἐβοήθουν τοῖς Τενεδίοις. Ὡς δ' ᾔσθοντο ἐς Ἄβυδον καταπεπλευκότα τὸν Νικόλοχον, ὁρμώμενοι ἐκ Χεῤῥονήσου, ἐπολιόρκουν αὐτὸν, ἔχοντα ναῦς πέντε καὶ εἴκοσι, δύο καὶ τριάκοντα ταῖς μεθ' ἑαυτῶν. Ὁ μέντοι Γοργώπας ἀποπλέων ἐξ Ἐφέσου, περιτυγχάνει Εὐνόμῳ. Καὶ τότε μὲν κατέφυγεν ἐς Αἴγιναν, μικρὸν πρὸ ἡλίου δυσμῶν· ἐκβιβάσας δ' εὐ-
8 θὺς ἐδείπνιζε τοὺς στρατιώτας. Ὁ δ' Εὔνομος, ὀλίγον χρόνον ὑπομείνας, ἀπέπλει. Νυκτὸς δ' ἐπιγενομένης, φῶς ἔχων, ὥσπερ νομίζεται, ἀφηγεῖτο, ὅπως μὴ πλανῶνται αἱ ἑπόμεναι. Ὁ δὲ Γοργώπας, ἐμβιβάσας, εὐθὺς ἐπηκολούθει κατὰ τὸν λαμπτῆρα, ὑπολειπόμενος, ὅπως μὴ φανερὸς εἴη, μηδ' αἴσθησιν παρέχοι, λίθων τε ψόφῳ τῶν κελευστῶν ἀντὶ φωνῆς
9 χρωμένων, καὶ παραγωγῇ τῶν κωπῶν. Ἐπεὶ δὲ ἦσαν αἱ τοῦ Εὐνόμου πρὸς τῇ γῇ, περὶ Ζωστῆρα τῆς Ἀττικῆς, ἐκέλευε τῇ σάλπιγγι ἐπιπλεῖν. Τῷ δ' Εὐνό-

μῳ ἐξ ἐνίων μὲν τῶν νεῶν ἄρτι ἐξέβαινον, οἱ δὲ καὶ
ἔτι ὡρμίζοντο, οἱ δὲ καὶ ἔτι κατέπλεον. Ναυμα-
χίας δὲ πρὸς τὴν σελήνην γενομένης, τέτταρας τριή-
ρεις λαμβάνει ὁ Γοργώπας, καὶ ἀναδησάμενος, ᾤχε-
το ἄγων ἐς Αἴγιναν· αἱ δ' ἄλλαι νῆες αἱ τῶν Ἀθη-
ναίων ἐς τὸν Πειραιᾶ κατέφυγον.
Μετὰ δὲ ταῦτα Χαβρίας ἐξέπλει ἐς Κύπρον, 10
βοηθῶν Εὐαγόρᾳ, πελταστάς τ' ἔχων ὀκτακοσίους
καὶ δέκα τριήρεις. Προσλαβὼν δὲ καὶ Ἀθήνηθεν
ἄλλας τε ναῦς καὶ ὁπλίτας, αὐτὸς δὲ τῆς νυκτὸς
ἀποβὰς ἐς τὴν Αἴγιναν, ποῤῥωτέρω τοῦ Ἡρακλείου
ἐν κοίλῳ χωρίῳ ἐνήδρευσεν, ἔχων τοὺς πελταστάς.
Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ, ὥσπερ ξυνέκειτο, ἧκον οἱ τῶν
Ἀθηναίων ὁπλῖται, Δειμαινέτου αὐτῶν ἡγουμένου,
καὶ ἀνέβαινον τοῦ Ἡρακλείου ἐπέκεινα ὡς ἑκκαίδεκα
σταδίους, ἔνθα ἡ Τριπυργία καλεῖται. Ἀκούσας 11
δὲ ταῦτα ὁ Γοργώπας, ἐβοήθει μετά τε τῶν Αἰγι-
νητῶν, καὶ ξὺν τοῖς τῶν νεῶν ἐπιβάταις, καὶ Σπαρ-
τιατῶν οἳ ἔτυχον αὐτόθι παρόντες ὀκτώ. Καὶ ἀπὸ
τῶν πληρωμάτων δὲ τῶν ἐκ τῶν νεῶν ἐκήρυξε βοη-
θεῖν, ὅσοι ἐλεύθεροι εἶεν· ὥστ' ἐβοήθουν καὶ
τούτων πολλοὶ, ὅ τι ἐδύνατο ἕκαστος ὅπλον ἔχων.
Ἐπεὶ δὲ παρήλλαξαν οἱ πρῶτοι τὴν ἐνέδραν, ἐξανί- 12
στανται οἱ περὶ τὸν Χαβρίαν, καὶ εὐθὺς ἠκόντιζον
καὶ ἔβαλλον· ἐπῄεσαν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῶν νεῶν ἀπο-
βεβηκότες ὁπλῖται. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι, ἅτε οὐδε-
νὸς ἀθρόου ὄντος, ταχὺ ἀπέθανον, ὧν ἦν Γοργώ-
πας τε καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἔπεσον,

ἐτράπησαν δὴ καὶ οἱ ἄλλοι. Καὶ ἀπέθανον Αἰγινητῶν μὲν ὡς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν· ξένοι δὲ καὶ μέτοικοι καὶ ναῦται καταδεδραμηκότες οὐκ ἐλάττους
13 διακοσίων. Ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, ὥσπερ ἐν εἰρήνῃ, ἔπλεον τὴν θάλατταν· οὐδὲ γὰρ τῷ Ἐτεονίκῳ ἤθελον οἱ ναῦται, καίπερ ἀναγκάζοντι, ἐμβάλλειν, ἐπεὶ μισθὸν οὐκ ἐδίδου.

Ἐκ δὲ τούτου οἱ Λακεδαιμόνιοι Τελευτίαν αὖ ἐπὶ ταύτῃ ἐκπέμπουσιν ἐπὶ ταύτας τὰς ναῦς ναύαρχον. Ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν ἥκοντα οἱ στρατιῶται, ὑπερήσθησαν. Ὁ δ' αὐτοὺς ξυγκαλέσας, εἶπε τοιάδε·

14 Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἐγὼ χρήματα μὲν οὐκ ἔχων ἥκω· ἐὰν μέντοι θεὸς ἐθέλῃ, καὶ ὑμεῖς συμπροθυμῆσθε, πειράσομαι τὰ ἐπιτήδεια ὑμῖν ὡς πλεῖστα πορίζειν. Εὖ δ' ἴστε, ὅταν ὑμῶν ἐγὼ ἄρχω, εὔχομαι οὐδὲν ἧττον ζῆν ὑμᾶς, ἢ καὶ ἐμαυτόν· τά τε ἐπιτήδεια, θαυμάσετε μὲν ἴσως, εἰ φαίην βούλεσθαι ὑμᾶς μᾶλλον, ἢ ἐμὲ, ἔχειν· ἐγὼ δὲ νὴ τοὺς θεοὺς καὶ δεξαίμην ἂν αὐτὸς μᾶλλον δύο ἡμέρας ἄσιτος, ἢ ὑμᾶς μίαν, γενέσθαι· ἥ γε μὴν θύρα ἡ ἐμὴ ἀνέῳκτο μὲν δήπου καὶ πρόσθεν εἰσιέναι
15 τῷ δεομένῳ τι ἐμοῦ, ἀνέῳκται δὲ καὶ νῦν. Ὥστε, ὅταν ὑμεῖς πλήρη ἔχητε τὰ ἐπιτήδεια, τότε καὶ ἐμὲ ὄψεσθε ἀφθονώτερον διαιτώμενον· ἣν δὲ ἀνεχόμενόν με ὁρᾶτε καὶ ψύχη, καὶ θάλπη, καὶ ἀγρυπνίαν, οἴεσθε καὶ ὑμεῖς ταῦτα πάντα καρτερεῖν. Οὐδὲν γὰρ τούτων κελεύω ὑμᾶς ποιεῖν, ἵνα

ἀνιᾶσθε, ἀλλ' ἵνα ἐκ τούτων ἀγαθόν τι λαμβάνητε. Καὶ ἡ πόλις δέ τοι, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἡ ἡμε- 16
τέρα, ἣ εὐδαίμων εἶναι δοκεῖ, εὖ ἴστε, ὅτι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ καλὰ ἐκτήσατο οὐ ῥαθυμοῦσα, ἀλλ' ἐθέλουσα καὶ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν, ὁπότε δέοι. Καὶ ὑμεῖς οὖν ἦτε μὲν καὶ πρότερον, ὡς ἐγὼ οἶδα, ἄνδρες ἀγαθοί· νῦν δὲ πειρᾶσθαι χρὴ ἔτι ἀμείνονας γίγνεσθαι, ἵν' ἡδέως μὲν ξυμπονῶμεν, ἡδέως δὲ ξυνευδαιμονῶμεν. Τί γὰρ ἥδιον, ἢ μηδένα ἀν- 17
θρώπων κολακεύειν, μήτε Ἕλληνα, μήτε βάρβαρον, εἵνεκα μισθοῦ, ἀλλ' ἑαυτοῖς ἱκανοὺς εἶναι τὰ ἐπιτήδεια πορίζεσθαι, καὶ ταῦτα ὅθεν περ κάλλιστον; Ἡ γάρ τοι ἐν πολέμῳ ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀφθονία, εὖ ἴστε, ὅτι ἅμα τροφήν τε καὶ εὔκλειαν ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις παρέχεται.

Ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ πάντες ἀνεβόησαν παρ- 18
αγγέλλειν, ὅ τι ἂν δέοι, ὡς σφῶν ὑπηρετησόντων. Ὁ δὲ τεθυμένος ἐτύγχανεν, εἶπε δέ· Ἄγετε, ὦ ἄνδρες, δειπνήσατε μέν, ἅπερ καὶ ὡς ἐμέλλετε· προπαράσχετε δέ μοι μιᾶς ἡμέρας σῖτον. Ἔπειτα δὲ ἥκετε ἐπὶ τὰς ναῦς αὐτίκα μάλα, ὅπως πλεύσωμεν, ἔνθα θεὸς ἐθέλει, ἐν καιρῷ ἀφιξόμενοι. Ἐπειδὴ 19
δὲ ἦλθον, ἐμβιβασάμενος αὐτοὺς ἐς τὰς ναῦς, ἔπλει νυκτὸς ἐς τὸν λιμένα τῶν Ἀθηναίων, τοτὲ μὲν ἀναπαύων καὶ παραγγέλλων ἀποκοιμᾶσθαι, τοτὲ δὲ κώπαις προσκομιζόμενος. Εἰ δέ τις ὑπολαμβάνοι, ὡς ἀφρόνως ἔπλει, δώδεκα τριήρεις ἔχων, ἐπὶ πολλὰς ναῦς κεκτημένους, ἐννοησάτω τὸν ἀναλογισμὸν

20 αὐτοῦ. Ἐκεῖνος γὰρ ἐνόμισεν, ἀμελέστερον μὲν
ἔχειν τοὺς Ἀθηναίους περὶ τὸ ἐν τῷ λιμένι ναυτικὸν,
Γοργῶπα ἀπολωλότος· εἰ δὲ καὶ εἶεν τριήρεις ὁρ-
μοῦσαι, ἀσφαλέστερον ἡγήσατο, ἐπ' εἴκοσι ναῦς
Ἀθήνησιν οὔσας πλεῦσαι, ἢ ἄλλοθι δέκα. Τῶν μὲν
γὰρ ἔξω ᾔδει ὅτι κατὰ ναῦν ἔμελλον οἱ ναῦται σκη-
νήσειν· τῶν δ' Ἀθήνησιν ἐγίγνωσκεν ὅτι οἱ μὲν τριή-
ραρχοι οἴκοι καθευδήσοιεν, οἱ δὲ ναῦται ἄλλος ἄλλῃ
21 σκηνήσοιεν. Ἔπλει μὲν ταῦτα διανοηθείς. Ἐπεὶ δὲ
ἀπεῖχε πέντε ἢ ἓξ στάδια τοῦ λιμένος, ἡσυχίαν εἶχε
καὶ ἀνέπαυεν. Ὡς δὲ ἡμέρα ὑπέφαινεν, ἡγεῖτο, οἱ
δὲ ὑπηκολούθουν. Καὶ καταδύειν μὲν οὐκ εἴα στρογ-
γύλων πλοίων, οὐδὲ λυμαίνεσθαι ταῖς ἑαυτῶν ναυσίν·
εἰ δέ που τριήρη ἴδοιεν ὁρμοῦσαν, ταύτην πειρᾶ-
σθαι ἄπλουν ποιεῖν, τὰ δὲ φορτηγικὰ πλοῖα καὶ
γέμοντα ἀναδουμένους ἔξω ἄγειν, ἐκ δὲ τῶν μειζό-
νων, ἐμβαίνοντας ὅπου δύναιντο, τοὺς ἀνθρώπους
λαμβάνειν. Ἦσαν δέ τινες, οἳ καὶ ἐκπηδήσαντες ἐς
τὸ Δεῖγμα, ἐμπόρους τέ τινας καὶ ναυκλήρους ξυν-
22 αρπάσαντες ἐς τὰς ναῦς εἰσήνεγκαν. Ὁ μὲν δὴ τοι-
αῦτα ἐπεποιήκει. Τῶν δὲ Ἀθηναίων οἱ μὲν αἰσθό-
μενοι ἔνδοθεν ἔθεον ἔξω, σκεπτόμενοι, τίς ἡ κραυ-
γή· οἱ δὲ ἔξωθεν οἴκαδε ἐπὶ τὰ ὅπλα, οἱ δὲ καὶ ἐς
ἄστυ ἀγγελοῦντες. Πάντες δ' Ἀθηναῖοι τότε ἐβοή-
θησαν, καὶ ὁπλῖται καὶ ἱππεῖς, ὡς τοῦ Πειραιῶς
23 ἑαλωκότος. Ὁ δὲ τὰ πλοῖα μὲν ἀπέστειλεν ἐς Αἴ-
γιναν, καὶ τῶν τριήρων τρεῖς ἢ τέτταρας ξυναπαγα-
γεῖν ἐκέλευσε· ταῖς δὲ ἄλλαις παραπλέων παρὰ τὴν

Ἀττικὴν, ἅτε ἐκ τοῦ λιμένος πλέων, πολλὰ καὶ ἁλιευτικὰ πλοῖα ἔλαβε, καὶ πορθμεῖα ἀνθρώπων μεστὰ, καταπλέοντα ἀπὸ νήσων. Ἐπὶ δὲ Σούνιον ἐλθὼν, καὶ ὁλκάδας γεμούσας, τὰς μέν τινας σίτου, τὰς δὲ καὶ ἐμπολῆς, ἔλαβε. Ταῦτα δὲ ποιήσας, ἀπέπλευ- 24
σεν ἐς Αἴγιναν. Καὶ ἀποδόμενος τὰ λάφυρα, μισθὸν μηνὸς προέδωκε τοῖς στρατιώταις. Καὶ τὸ λοιπὸν δὴ περιπλέων ἀπελάμβανεν, ὅ τι ἠδύνατο. Καὶ ταῦτα ποιῶν, πλήρεις τε τὰς ναῦς ἔτρεφε, καὶ τοὺς στρατιώτας εἶχεν ἡδέως καὶ ταχέως ὑπηρετοῦντας.

Ὁ δὲ Ἀνταλκίδας κατέβη μὲν μετὰ Τιριβάζου, 25
διαπεπραγμένος ξυμμαχεῖν βασιλέα, εἰ μὴ ἐθέλοιεν Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι χρῆσθαι τῇ εἰρήνῃ, ᾗ αὐτὸς ἔλεγεν. Ὡς δ' ἤκουσε, Νικόλοχον σὺν ταῖς ναυσὶ πολιορκεῖσθαι ἐν Ἀβύδῳ ὑπὸ Ἰφικράτους καὶ Διοτίμου, πεζῇ ᾤχετο ἐς Ἄβυδον. Ἐκεῖθεν δὲ, λαβὼν τὸ ναυτικὸν, νυκτὸς ἀνήγετο, διασπείρας λόγον, ὡς μεταπεμπομένων τῶν Χαλκηδονίων. Ὁρμισάμενος δὲ ἐν Περκώπῃ, ἡσυχίαν εἶχεν. Αἰσθόμε- 26
νοι δὲ οἱ περὶ Δειμαίνετον, καὶ Διονύσιον, καὶ Λεόντιχον, καὶ Φανίαν, ἐδίωκον αὐτὸν τὴν ἐπὶ Προικοννήσου. Ὁ δ', ἐπεὶ ἐκεῖνοι παρέπλευσαν, ὑποστρέψας ἐς Ἄβυδον ἀφίκετο· ἠκηκόει γὰρ, ὅτι προσπλέοι Πολύξενος, ἄγων τὰς ἀπὸ Συρακουσῶν καὶ Ἰταλίας ναῦς εἴκοσιν· ὅπως ἀναλάβῃ καὶ ταύτας. Ἐκ δὲ τούτου Θρασύβουλος ὁ Κολυττεὺς, ἔχων ναῦς ὀκτὼ, ἔπλει ἀπὸ Θρᾴκης, βουλόμενος ταῖς ἄλλαις Ἀττικαῖς ναυσὶ ξυμμῖξαι. Ὁ δ' Ἀνταλκίδας, 27

ἐπεὶ αὐτῷ οἱ σκοποὶ ἐσήμηναν, ὅτι προσπλέουν τριήρεις ὀκτώ, ἐμβιβάσας τινὰς ναύτας ἐς δώδεκα ναῦς, τὰς ἄριστα πλεούσας, καὶ προσπληρώσασθαι κελεύσας, εἴ τις ἐνεδεῖτο, ἐκ τῶν καταλειπομένων, ἐνήδρευσεν ὡς ἤδη ἐδύνατο ἀφανέστατα. Ἐπεὶ δὲ παρέπλεον, ἐδίωκεν· οἱ δ᾽ ἰδόντες, ἔφευγον. Τὰς μὲν οὖν βραδύτατα πλεούσας ταῖς ἄριστα πλεούσαις ταχύτατα κατειλήφει· παραγγείλας δὲ τοῖς πρωτόπλοις τῶν μεθ᾽ ἑαυτοῦ, μὴ ἐμβαλεῖν ταῖς ὑστάταις, ἐδίωκε τὰς προεχούσας. Ἐπεὶ δὲ ταύτας ἔλαβεν, ἰδόντες οἱ ὕστεροι ἁλισκομένους σφῶν αὐτῶν τοὺς πρωτόπλους, ὑπ᾽ ἀθυμίας καὶ ὑπὸ τῶν βραδυτέρων
28 ἡλίσκοντο· ὥσθ᾽ ἥλωσαν ἅπασαι. Ἐπεὶ δ᾽ ἦλθον αὐτῷ αἵ τε ἐκ Συρακουσῶν νῆες εἴκοσιν, ἦλθον δὲ καὶ αἱ ἀπὸ Ἰωνίας, ὅσης ἐγκρατὴς ἦν Τιρίβαζος, ξυνεπληρώθησαν δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀριοβαρζάνους, (καὶ γὰρ ἦν ξένος ἐκ παλαιοῦ τῷ Ἀριοβαρζάνει) ὁ δὲ Φαρνάβαζος, ἤδη ἀνακεκλημένος, ᾤχετο ἄνω, (ὅτε δὴ καὶ ἔγημε τὴν βασιλέως θυγατέρα) ὁ δὲ Ἀνταλκίδας γενομέναις ταῖς πάσαις ναυσὶ πλείοσιν ἢ ὀγδοήκοντα ἐκράτει πάσης τῆς θαλάττης· ὥστε καὶ τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ναῦς Ἀθήναζε μὲν ἐκώλυε καταπλεῖν, ἐς
29 δὲ τοὺς ἑαυτῶν ξυμμάχους κατῆγεν. Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι, ὁρῶντες μὲν πολλὰς τὰς πολεμίας ναῦς, φοβούμενοι δέ, μή, ὡς πρότερον, καταπολεμηθείησαν, ξυμμάχου Λακεδαιμονίοις βασιλέως γεγενημένου, πολιορκούμενοι δ᾽ ἐκ τῆς Αἰγίνης ὑπὸ λῃστῶν, διὰ ταῦτα μὲν ἰσχυρῶς ἐπεθύμουν τῆς εἰρήνης. Οἱ

δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι, φρουροῦντες μόρᾳ μὲν ἐν Λεχαίῳ, μόρᾳ δ' ἐν Ὀρχομενῷ, φυλάττοντες δὲ τὰς πόλεις, αἷς μὲν ἐπίστευον, μὴ ἀπόλοιντο, αἷς δὲ ἠπίστουν, μὴ ἀποσταῖεν, πράγματα δ' ἔχοντές καὶ παρέχοντες περὶ τὴν Κόρινθον, χαλεπῶς ἔφερον τῷ πολέμῳ. Οἵ γε μὴν Ἀργεῖοι, ἰδόντες φρουράν τε πεφασμένην ἐφ' ἑαυτοὺς, καὶ γιγνώσκοντες, ὅτι ἡ τῶν μηνῶν ὑποφορὰ οὐδὲν ἔτι σφᾶς ὠφελήσει, καὶ
οὗτοι ἐς τὴν εἰρήνην πρόθυμοι ἦσαν. Ὥστ' ἐπεὶ 30
παρήγγειλεν ὁ Τιρίβαζος, παρεῖναι τοὺς βουλομένους ὑπακοῦσαι, ἣν βασιλεὺς εἰρήνην καταπέμπει, ταχέως πάντες παρεγένοντο. Ἐπεὶ δὲ ξυνῆλθον, ἐπιδείξας ὁ Τιρίβαζος τὰ βασιλέως σημεῖα, ἀνεγίγνωσκε τὰ γεγραμμένα. Εἶχε δὲ ὧδε·

Ἀρταξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον, τὰς μὲν ἐν 31
τῇ Ἀσίᾳ πόλεις ἑαυτοῦ εἶναι, καὶ τῶν νήσων Κλαζομενὰς καὶ Κύπρον· τὰς δὲ ἄλλας Ἑλληνίδας πόλεις, καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας, αὐτονόμους ἀφεῖναι, πλὴν Λήμνου, καὶ Ἴμβρου, καὶ Σκύρου· ταύτας δὲ, ὥσπερ τὸ ἀρχαῖον, εἶναι Ἀθηναίων. Ὁπότεροι δὲ ταύτην τὴν εἰρήνην μὴ δέχονται, τούτοις ἐγὼ πολεμήσω μετὰ τῶν ταῦτα βουλομένων, καὶ πεζῇ καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ναυσὶ καὶ χρήμασιν.

Ἀκούοντες οὖν ταῦτα οἱ ἀπὸ τῶν πόλεων πρέσ- 32
βεις, ἀπήγγελλον ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι πόλεις. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὤμνυσαν ἐμπεδώσειν ταῦτα· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἠξίουν ὑπὲρ πάντων Βοιωτῶν ὀμνύναι. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἔφη δέξασθαι τοὺς

ὅρκους, ἐὰν μὴ ὀμνύωσιν, ὥσπερ τὰ βασιλέως γράμματα ἔλεγεν, αὐτονόμους εἶναι καὶ μικρὰν καὶ μεγάλην πόλιν. Οἱ δὲ τῶν Θηβαίων πρέσβεις ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἐπεσταλμένα σφίσι ταῦτα εἴη. Ἴτε νυν, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, καὶ ἐρωτᾶτε· ἀπαγγέλλετε δ' αὐτοῖς καὶ ταῦτα, ὅτι, εἰ μὴ ταῦτα ποιήσοιεν, ἔκ-
33σπονδοι ἔσονται. Οἱ μὲν δὴ ᾤχοντο. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος, διὰ τὴν πρὸς Θηβαίους ἔχθραν, οὐκ ἔμελλεν, ἀλλὰ πείσας τοὺς ἐφόρους, εὐθὺς ἐθύετο. Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο τὰ διαβατήρια, ἀφικόμενος ἐς τὴν Τεγέαν, διέπεμπε τῶν μὲν ἱππέων κατὰ τοὺς περιοίκους ἐπισπεύσοντας, διέπεμπε δὲ καὶ ξεναγοὺς ἐς τὰς πόλεις. Πρὶν δὲ αὐτὸν ὁρμηθῆναι ἐκ Τεγέας, παρῆσαν οἱ Θηβαῖοι, λέγοντες, ὅτι ἀφιᾶσι τὰς πόλεις αὐτονόμους. Καὶ οὕτω Λακεδαιμόνιοι μὲν οἴκαδε ἀπῆλθον, Θηβαῖοι δ' ἐς τὰς σπονδὰς εἰσελθεῖν ἠναγκάσθησαν, αὐτονόμους ἀφέντες τὰς Βοιωτίας
34πόλεις. Οἱ δ' αὖ Κορίνθιοι οὐκ ἐξέπεμπον τὴν τῶν Ἀργείων φρουράν. Ἀλλ' ὁ Ἀγησίλαος καὶ τούτοις προεῖπε, τοῖς μὲν, εἰ μὴ ἐκπέμψοιεν τοὺς Ἀργείους, τοῖς δὲ, εἰ μὴ ἀπίοιεν ἐκ τῆς Κορίνθου, ὅτι πόλεμον ἐξοίσει ἐπ' αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ φοβηθέντων ἀμφοτέρων ἐξῆλθον οἱ Ἀργεῖοι, καὶ αὐτὴ ἐφ' ἑαυτῆς ἡ τῶν Κορινθίων πόλις ἐγένετο, οἱ μὲν σφαγεῖς καὶ οἱ μεταίτιοι τοῦ ἔργου, αὐτοὶ γνόντες, ἀπῆλθον ἐκ τῆς Κορίνθου· οἱ δ' ἄλλοι πολῖται ἑκόντες κατεδέχοντο τοὺς πρόσθεν φεύγοντας.

35 Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐπράχθη, καὶ ὀμωμόκεσαν οἱ

πόλεις ἐμμένειν τῇ εἰρήνῃ, ἣν κατέπεμψε βασιλεὺς, ἐκ τούτου διελύθη μὲν τὰ πεζικὰ, διελύθη δὲ καὶ τὰ ναυτικὰ στρατεύματα. Λακεδαιμονίοις μὲν δὴ, καὶ Ἀθηναίοις, καὶ τοῖς ξυμμάχοις οὕτω μετὰ τὸν ὕστερον πόλεμον τῆς καθαιρέσεως τῶν Ἀθήνησι τειχῶν αὕτη πρώτη εἰρήνη ἐγένετο. Ἐν δὲ τῷ πο- 36
λέμῳ μᾶλλον ἀντιῤῥόπως τοῖς ἐναντίοις πράττοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, πολὺ ἐπικυδέστεροι ἐγένοντο ἐκ τῆς ἐπ᾽ Ἀνταλκίδου εἰρήνης καλουμένης. Προστάται γὰρ γενόμενοι τῆς ὑπὸ βασιλέως καταπεμφθείσης εἰρήνης, καὶ τὴν αὐτονομίαν ταῖς πόλεσι πράττοντες, προσέλαβον μὲν ξύμμαχον Κόρινθον, αὐτονόμους δὲ ἀπὸ τῶν Θηβαίων τὰς Βοιωτίδας πόλεις ἐποίησαν, οὗπερ πάλαι ἐπεθύμουν. Ἔπαυσαν δὲ καὶ Ἀργείους Κόρινθον σφετεριζομένους, φρουρὰν φήναντες ἐπ᾽ αὐτοὺς, εἰ μὴ ἐξίοιεν ἐκ Κορίνθου.

CAP. II.

Τούτων δὲ προκεχωρηκότων, ὡς ἐβούλοντο, ἔδοξεν αὐτοῖς, ὅσοι ἐν τῷ πολέμῳ τῶν ξυμμάχων ἐνέκειντο, καὶ τοῖς πολεμίοις εὐμενέστεροι ἦσαν, ἢ τῇ Λακεδαίμονι, τούτους κολάσαι, καὶ κατασκευάσαι, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀπιστεῖν. Πρῶτον μὲν οὖν πέμψαντες ὡς τοὺς Μαντινέας, ἐκέλευσαν αὐτοὺς τὸ τεῖχος περιαιρεῖν, λέγοντες, ὡς οὐκ ἂν πιστεύσειαν ἄλλως αὐτοῖς, μὴ ξὺν τοῖς πολεμίοις γενέσθαι. Αἰσθά- 2
νεσθαι γὰρ ἔφασαν, καὶ ὡς σῖτον ἐξέπεμπον τοῖς Ἀργείοις, σφῶν αὐτοῖς πολεμούντων· καὶ ὡς ἔστι

μὲν ὅτε οὐδὲ συστρατεύοιεν, ἐκεχειρίαν προφασιζό-
μενοι· ὁπότε δὲ καὶ ἀκολουθοῖεν, ὡς κακῶς συ-
στρατεύοιεν. Ἔτι δὲ γιγνώσκειν ἔφασαν φθονοῦντας
μὲν αὐτοὺς, εἴ τι σφίσιν ἀγαθὸν γίγνοιτο· ἐφηδο-
μένους δ', εἴ τις συμφορὰ προσπίπτοι. Ἐλέγοντο
δὲ καὶ αἱ σπονδαὶ ἐξεληλυθέναι τοῖς Μαντινεῦσι
τούτῳ τῷ ἔτει, αἱ μετὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην
3 τριακονταετεῖς γενόμεναι. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἤθελον κα-
θαιρεῖν τὰ τείχη, φρουρὰν φαίνουσιν ἐπ' αὐτούς.
Ἀγησίλαος μὲν οὖν ἐδεήθη τῆς πόλεως, ἀφεῖναι αὐ-
τὸν ταύτης τῆς στρατηγίας, λέγων, ὅτι τῷ πατρὶ
αὐτοῦ πολλὰ ὑπηρετήκει ἡ τῶν Μαντινέων πόλις ἐν
τοῖς πρὸς Μεσσήνην πολέμοις· Ἀγησίπολις δὲ ἐξή-
γαγε τὴν φρουρὰν, καὶ μάλα Παυσανίου, τοῦ πα-
τρὸς αὐτοῦ, φιλικῶς ἔχοντος πρὸς τοὺς ἐν Μαντι-
4 νείᾳ τοῦ δήμου προστάτας. Ὡς δὲ ἐνέβαλε, πρῶ-
τον μὲν τὴν γῆν ἐδῄου. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲ οὕτω καθῄρουν
τὰ τείχη, τάφρον ὤρυττε κύκλῳ περὶ τὴν πόλιν, τοῖς
μὲν ἡμίσεσι τῶν στρατιωτῶν προκαθημένοις σὺν τοῖς
ὅπλοις τῶν ταφρευόντων, τοῖς δὲ ἡμίσεσιν ἐργαζο-
μένοις. Ἐπεὶ δὲ ἐξείργαστο ἡ τάφρος, ἀσφαλῶς
ἤδη κύκλῳ τεῖχος περὶ τὴν πόλιν ᾠκοδόμησεν. Αἰ-
σθόμενος δὲ, ὅτι ὁ σῖτος ἐν τῇ πόλει πολὺς εἴη,
εὐετηρίας γενομένης τῷ πρόσθεν ἔτει, καὶ νομίσας
χαλεπὸν ἔσεσθαι, εἰ δεήσοι πολὺν χρόνον τρύχειν
στρατείαις τήν τε πόλιν καὶ τοὺς ξυμμάχους, ἀπέ-
χωσε τὸν ῥέοντα ποταμὸν διὰ τῆς πόλεως, μάλ' ὄντα
5 εὐμεγέθη. Ἐμφραχθείσης δὲ τῆς ἀποῤῥοίας, ᾔρετο

τὸ ὕδωρ ὑπέρ τε τῶν ὑπὸ ταῖς οἰκίαις καὶ ὑπὲρ τῶν ὑπὸ τῷ τείχει θεμελίων. Βρεχομένων δὲ τῶν κάτω πλίνθων καὶ προδιδουσῶν τὰς ἄνω, τὸ μὲν πρῶτον ἐῤῥήγνυτο τὸ τεῖχος, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκλίνετο. Οἱ δὲ χρόνον μέν τινα ξύλα ἀντήρειδον, καὶ ἀντεμηχανῶντο, ὡς μὴ πίπτοι ὁ πύργος· ἐπεὶ δὲ ἡττῶντο τοῦ ὕδατος, δείσαντες, μὴ, πεσόντος πη τοῦ κύκλῳ τείχους, δορυάλωτοι γένοιντο, ὡμολόγουν περιαιρήσειν, Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἔφασαν σπείσεσθαι, εἰ μὴ καὶ διοικοῖντο κατὰ κώμας. Οἱ δ' αὖ νομίσαντες ἀνάγκην εἶναι, ξυνέφασαν καὶ ταῦτα ποιήσειν.
6 Οἰομένων δὲ ἀποθανεῖσθαι τῶν ἀργολιζόντων καὶ τῶν τοῦ δήμου προστατῶν, διεπράξατο ὁ πατὴρ παρὰ τοῦ Ἀγησιπόλιδος, ἀσφάλειαν αὐτοῖς γενέσθαι, ἀπαλλαττομένοις ἐκ τῆς πόλεως, ἑξήκοντα οὖσι. Καὶ ἀμφοτέρωθεν μὲν τῆς ὁδοῦ, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πυλῶν, ἔχοντες τὰ δόρατα οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἔστησαν, θεώμενοι τοὺς ἐξιόντας· καὶ μισοῦντες αὐτοὺς, ὅμως ἀπείχοντο αὐτῶν ῥᾷον, ἢ οἱ βέλτιστοι τῶν Μαντινέων. Καὶ τοῦτο μὲν εἰρήσθω μέγα τεκμήριον πειθαρχίας.
7 Ἐκ δὲ τούτου καθῃρέθη μὲν τὸ τεῖχος, διῳκίσθη δὲ ἡ Μαντίνεια τετραχῇ, καθάπερ τὸ ἀρχαῖον ᾤκουν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἤχθοντο, ὅτι τὰς μὲν ὑπαρχούσας οἰκίας ἔδει καθαιρεῖν, ἄλλας δὲ οἰκοδομεῖν· ἐπεὶ δὲ οἱ ἔχοντες τὰς οὐσίας ἐγγύτερον μὲν ᾤκουν τῶν χωρίων, ὄντων αὐτοῖς περὶ τὰς κώμας, ἀριστοκρατίᾳ δ' ἐχρῶντο, ἀπηλλαγμένοι δ' ἦσαν τῶν βαρέων δημαγωγῶν, ἥδοντο τοῖς πεπρα-

γμένοις. Καὶ ἔπεμπον μὲν αὐτοῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ καθ' ἕνα, ἀλλὰ κατὰ κώμην ἑκάστην ξεναγόν. Ξυνεστρατεύοντο δ' ἐκ τῶν κωμῶν πολὺ προθυμότερον, ἢ ὅτε ἐδημοκρατοῦντο. Καὶ τὰ μὲν δὴ περὶ Μαντινείας οὕτω διεπέπρακτο, σοφωτέρων γενομένων ταύτῃ γε τῶν ἀνθρώπων, τῷ μὴ διὰ τειχῶν ποταμὸν ποιεῖσθαι.

8 Οἱ δ' ἐκ Φλιοῦντος φεύγοντες, αἰσθόμενοι τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπισκοποῦντας τοὺς ξυμμάχους, ὁποῖοί τινες ἕκαστοι ἐν τῷ πολέμῳ αὐτοῖς ἐγεγένηντο, καιρὸν ἡγησάμενοι, ἐπορεύθησαν ἐς Λακεδαίμονα, καὶ ἐδίδασκον, ὡς, ἕως μὲν σφεῖς οἴκοι ἦσαν, ἐδέχετό τε ἡ πόλις τοὺς Λακεδαιμονίους ἐς τὸ τεῖχος, καὶ συνεστρατεύοντο, ὅποι ἡγοῖντο· ἐπεὶ δὲ σφᾶς αὐτοὶ ἐξέβαλον, ὡς ἕπεσθαι μὲν οὐδαμοῦ ἐθέλοιεν, μόνους δὲ πάντων ἀνθρώπων Λακεδαιμονίους οὐ
9 δέχοιντο εἴσω τῶν πυλῶν. Ἀκούσασι δὴ ταῦτα τοῖς ἐφόροις ἄξιον ἔδοξεν ἐπιστροφῆς εἶναι. Καὶ πέμψαντες πρὸς τὴν τῶν Φλιασίων πόλιν ἔλεγον, ὡς φίλοι μὲν οἱ φυγάδες τῇ Λακεδαιμονίων πόλει εἶεν, ἀδικοῦντες δ' οὐδὲν φεύγοιεν. Ἀξιοῦν δ' ἔφασαν, μὴ ὑπ' ἀνάγκης, ἀλλὰ παρ' ἑκόντων διαπράξασθαι κατελθεῖν αὐτούς. Ἃ δὴ ἀκούσαντες οἱ Φλιάσιοι, ἔδεισαν, μή, εἰ στρατεύσαιντο ἐπ' αὐτούς, τῶν ἔνδοθεν παρείησάν τινες ἐς τὴν πόλιν αὐτούς· καὶ γὰρ συγγενεῖς πολλοὶ ἔνδον ἦσαν τῶν φευγόντων, καὶ ἄλλως εὐμενεῖς, καί, οἷα δὴ ἐν ταῖς πλείσταις πόλεσι, νεωτέρων τινὲς ἐπιθυμοῦντες πραγμάτων,

κατάγειν ἐβούλοντο τὴν φυγήν. Τοιαῦτα μὲν δὴ 10
φοβηθέντες, ἐψηφίσαντο καταδέχεσθαι τοὺς φυγά-
δας, καὶ ἐκείνοις μὲν ἀποδοῦναι τὰ ἐμφανῆ κτήμα-
τα, τοὺς δὲ τὰ ἐκείνων πριαμένους, ἐκ δημοσίου
τὴν τιμὴν ἀπολαβεῖν· εἰ δέ τι ἀμφίλογον πρὸς ἀλ-
λήλους γίγνοιτο, δίκῃ διακριθῆναι. Καὶ ταῦτα
μὲν αὖ περὶ τῶν Φλιασίων φυγάδων ἐν ἐκείνῳ
τῷ χρόνῳ ἐπέπρακτο.

Ἐξ Ἀκάνθου δὲ καὶ Ἀπολλωνίας (αἵπερ μέγισται 11
τῶν περὶ Ὄλυνθον πόλεων) πρέσβεις ἀφίκοντο ἐς
Λακεδαίμονα. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἔφοροι, ὧν ἕνεκα
ἧκον, προσήγαγον αὐτοὺς πρός τε τὴν ἐκκλησίαν καὶ
τοὺς συμμάχους. Ἔνθα δὴ Κλειγένης Ἀκάνθιος
ἔλεξεν·

Ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοί τε καὶ σύμμαχοι, οἰ- 12
όμεθα, λανθάνειν ὑμᾶς πρᾶγμα φυόμενον ἐν τῇ
Ἑλλάδι. Ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης μεγίστη πόλις
Ὄλυνθος, σχεδὸν πάντες ἐπίστασθε. Οὗτοι τῶν πό-
λεων προσηγάγοντο ἐστὶν ἃς, ἐφ᾽ ᾧ τε τοῖς αὐτοῖς
χρῆσθαι νόμοις καὶ συμπολιτεύειν· ἔπειτα δὲ καὶ
τῶν μειζόνων προσέλαβόν τινας. Ἐκ δὲ τούτου
ἐπεχείρησαν καὶ τὰς τῆς Μακεδονίας πόλεις ἐλευ-
θεροῦν ἀπὸ Ἀμύντου, τοῦ βασιλέως Μακεδόνων.
Ἐπεὶ δὲ εἰσήκουσαν αἱ ἐγγύτατα αὐτῶν, ταχὺ καὶ 13
ἐπὶ τὰς πόῤῥω καὶ μείζους ἐπορεύοντο· καὶ κατε-
λίπομεν ἡμεῖς ἔχοντας ἤδη ἄλλας τε πολλάς, καὶ
Πέλλαν, ἥπερ μεγίστη τῶν ἐν Μακεδονίᾳ πόλεων.
Καὶ Ἀμύνταν δὲ αἰσθανόμεθα ἀποχωροῦντά τε ἐκ

τῶν πόλεων, καὶ ὅσον οὐκ ἐκπεπτωκότα ἤδη ἁπάσης
Μακεδονίας. Πέμψαντες δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς
Ἀπολλωνιάτας οἱ Ὀλύνθιοι, προεῖπον ἡμῖν, ὅτι, εἰ
μὴ παρεσόμεθα συστρατευόμενοι, ἐκεῖνοι ἐφ᾽ ἡμᾶς
14 ἴοιεν. Ἡμεῖς δὲ, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, βουλό-
μεθα μὲν τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι καὶ αὐτο-
πολῖται εἶναι· εἰ μέντοι μὴ βοηθήσει τις, ἀνάγκη
καὶ ἡμῖν μετ᾽ ἐκείνων γίγνεσθαι. Καὶ τοίνυν γε δὴ
αὐτοῖς εἰσιν ὁπλῖται μὲν οὐκ ἐλάττους ὀκτακοσίων,
πελτασταὶ δὲ πολὺ πλείους ἢ τοσοῦτοι· ἱππεῖς γε
μέντοι, ἐὰν καὶ ἡμεῖς μετ᾽ αὐτῶν γενώμεθα, ἔσον-
15 ται πλείους ἢ χίλιοι. Κατελίπομεν δὲ καὶ Ἀθηναίων
καὶ Βοιωτῶν πρέσβεις ἤδη αὐτόθι. Ἠκούομεν δὲ,
ὡς καὶ αὐτοῖς Ὀλυνθίοις ἐψηφισμένον εἴη, συμπέμ-
πειν πρέσβεις ἐς ταύτας τὰς πόλεις περὶ συμμαχίας.
Καίτοι εἰ τοσαύτη δύναμις προσγενήσεται τῇ τε Ἀθη-
ναίων καὶ Θηβαίων ἰσχύϊ, ὁρᾶτε, ἔφη, ὅπως μὴ
οὐκέτι εὐμεταχείριστα ἐκεῖνα ἔσται ὑμῖν. Ἐπεὶ δὲ
καὶ Ποτίδαιαν ἔχουσιν, ἐπὶ τῷ ἰσθμῷ τῆς Παλ-
λήνης οὖσαν, νομίζετε, καὶ τὰς ἐντὸς ταύτης πόλεις
ὑπηκόους ἔσεσθαι αὐτῶν. Τεκμήριον δέ τι ἔστω καὶ
τοῦτο, ὅτι ἰσχυρῶς αὗται αἱ πόλεις πεφόβηνται·
μάλιστα γὰρ μισοῦσαι τοὺς Ὀλυνθίους, ὅμως οὐκ
ἐτόλμησαν μεθ᾽ ἡμῶν πρεσβείας πέμπειν διδαξού-
16 σας ταῦτα. Ἐννοήσατε δὲ καὶ τόδε, πῶς εἰκὸς,
ὑμᾶς τῆς μὲν Βοιωτίας ἐπιμεληθῆναι, ὅπως μὴ καθ᾽
ἓν εἴη, πολὺ δὲ μείζονος ἀθροιζομένης δυνάμεως
ἀμελῆσαι, καὶ ταύτης οὐ κατὰ γῆν μόνον, ἀλλὰ καὶ

*κατὰ θάλατταν ἰσχυρᾶς γενομένης. Τί γὰρ δὴ καὶ
ἐμποδὼν, ὅπου ξύλα μὲν ναυπηγήσιμα ἐν αὐτῇ τῇ
χώρᾳ ἐστὶ, χρημάτων δὲ πρόσοδοι ἐκ πολλῶν μὲν
λιμένων, πολλῶν δὲ ἐμπορίων, πολυανθρωπία γε
μὴν διὰ τὴν πολυσιτίαν ὑπάρχει; Ἀλλὰ μὴν καὶ* 17
*γείτονές εἰσιν αὐτοῖς Θρᾷκες οἱ ἀβασίλευτοι, οἳ
θεραπεύουσι μὲν καὶ νῦν ἤδη τοὺς Ὀλυνθίους· εἰ
δὲ ὑπ᾽ ἐκείνους ἔσονται, πολλὴ καὶ αὕτη δύναμις
προσγένοιτ᾽ ἂν αὐτοῖς. Τούτων γε μὴν ἀκολουθούντων,
καὶ τὰ ἐν τῷ Παγγαίῳ χρύσεια χεῖρα ἂν αὐτοῖς ὀρέ-
γοι. Καὶ τούτων ἡμεῖς οὐδὲν λέγομεν, ὅ τι οὐ καὶ
ἐν τῷ τῶν Ὀλυνθίων δήμῳ μυριόλεκτόν ἐστι· τό γε
μὴν φρόνημα αὐτῶν τί ἄν τις λέγοι; Καὶ γὰρ ἴσως* 18
*ὁ θεὸς ἐποίησεν, ἅμα τῷ δύνασθαι καὶ τὰ φρονή-
ματα αὔξεσθαι τῶν ἀνθρώπων. Ἡμεῖς μὲν οὖν, ὦ
ἄνδρες Λακεδαιμόνιοί τε καὶ ξύμμαχοι, ἐξαγγέλλο-
μεν, ὅτι τἀκεῖ οὕτως ἔχει· ὑμεῖς δὲ βουλεύεσθε, εἰ
δοκεῖ ἄξια ἐπιμελείας εἶναι. Δεῖ γε μὴν ὑμᾶς καὶ
τόδε εἰδέναι, ὡς, ἣν εἰρήκαμεν δύναμιν μεγάλην
οὖσαν, οὔπω δυσπάλαιστός τίς ἐστιν· αἱ γὰρ ἄκου-
σαι τῶν πόλεων τῆς πολιτείας κοινωνοῦσαι, αὗται,
ἄν τι ἴδωσιν ἀντίπαλον, ταχὺ ἀποστήσονται· εἰ* 19
*μέντοι συγκλεισθήσονται ταῖς ἐπιγαμίαις καὶ ἐγκτή-
σεσι παραλλήλαις, ἃς ἐψηφισμένοι εἰσὶ, καὶ γνώ-
σονται, ὅτι μετὰ τῶν κρατούντων ἕπεσθαι κερδαλέον
ἐστὶν, (ὥσπερ Ἀρκάδες, ὅταν μεθ᾽ ὑμῶν ἴωσι, τά
τε αὑτῶν σώζουσι, καὶ τὰ ἀλλότρια ἁρπάζουσιν)
ἴσως οὐκέθ᾽ ὁμοίως εὔλυτα ἔσται.*

20 Λεχθέντων δὲ τούτων, ἐδίδοσαν οἱ Λακεδαιμό-
νιοι τοῖς συμμάχοις λόγον, καὶ ἐκέλευον συμβου-
λεύειν, ὅ τι γιγνώσκει τις ἄριστον τῇ Πελοποννήσῳ
καὶ τοῖς συμμάχοις. Ἐκ τούτου μέντοι πολλοὶ μὲν
ξυνηγόρευον στρατιὰν ποιεῖν, μάλιστα δὲ οἱ βου-
λόμενοι χαρίζεσθαι τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ ἔδοξε
πέμπειν ἐς τοὺς μυρίους ξύνταγμα ἐς ἑκάστην πόλιν.
21 Λόγοι δὲ ἐγένοντο, ἀργύριόν τε ἀντ᾽ ἀνδρῶν ἐξεῖ-
ναι διδόναι τῇ βουλομένῃ τῶν πόλεων, τριώβολον
Αἰγιναῖον κατ᾽ ἄνδρα· ἱππέας τε εἴ τις παρέχοι,
ἀντὶ τεττάρων ὁπλιτῶν μισθὸν τῷ ἱππεῖ δίδοσθαι·
εἰ δέ τις τῶν πόλεων ἐκλίποι τὴν στρατείαν, ἐξεῖναι
τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπιζημιοῦν στατῆρι κατὰ τὸν
23 ἄνδρα τῆς ἡμέρας. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔδοξεν, ἀνα-
στάντες οἱ Ἀκάνθιοι πάντες ἐδίδασκον, ὡς ταῦτα
καλὰ μὲν εἴη τὰ ψηφίσματα, οὐ μέντοι δυνατὰ
ταχὺ περανθῆναι. Βέλτιον οὖν ἔφασαν εἶναι, ἐν
ᾧ αὕτη ἡ παρασκευὴ ἀθροίζοιτο, ὡς τάχιστα ἄν-
δρα ἐξελθεῖν ἄρχοντα, καὶ δύναμιν ἐκ Λακεδαί-
μονός τε. ὅση ἂν ταχὺ ἐξέλθοι, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων
πόλεων· τούτου γὰρ γενομένου, τάς τε οὔπω προς-
κεχωρηκυίας πόλεις στῆναι ἄν, καὶ τὰς βεβιασμέ-
24 νας ἧττον ἂν συμμαχεῖν. Δοξάντων δὲ τούτων ἐκ-
πέμπουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι Εὐδαμίδαν, καὶ σὺν
αὐτῷ νεοδαμώδεις τε καὶ τῶν περιοίκων καὶ Σκι-
ριτῶν ἄνδρας ὡς δισχιλίους. Ὁ μέντοι Εὐδαμίδας
ἐξιὼν, Φοιβίδαν τὸν ἀδελφὸν ἐδεήθη τῶν ἐφόρων
τοὺς ὑπολειπομένους τῶν ἑαυτῷ προστεταγμένων

ἀθροίσαντα μετιέναι· αὐτὸς δὲ ἐπεὶ ἀφίκετο ἐς τὰ
ἐπὶ Θρᾴκης χωρία, ταῖς μὲν δεομέναις τῶν πόλεων
φρουροὺς ἔπεμπεν, Ποτίδαιαν δὲ καὶ προσέλαβεν
ἑκοῦσαν, σύμμαχον ἤδη ἐκείνων οὖσαν. Καὶ ἐν-
τεῦθεν ὁρμώμενος ἐπολέμει, ὥσπερ εἰκὸς τὸν ἐλάτ-
τω ἔχοντα δύναμιν.

Ὁ δὲ Φοιβίδας, ἐπεὶ ἠθροίσθησαν αὐτῷ οἱ 25
ὑπολειφθέντες τοῦ Εὐδαμίδου, λαβὼν αὐτοὺς ἐπο-
ρεύετο. Ὡς δ' ἐγένοντο ἐν ταῖς Θήβαις, ἐστρατοπε-
δεύσαντο μὲν ἔξω τῆς πόλεως περὶ τὸ γυμνάσιον·
στασιαζόντων δὲ τῶν Θηβαίων, πολεμαρχοῦντες μὲν
ἐτύγχανον Ἰσμηνίας τε καὶ Λεοντιάδης· διάφοροι δὲ
ὄντες ἀλλήλοις, καὶ στρατηγὸς ἑκάτερος τῶν ἑται-
ριῶν, ὁ μὲν Ἰσμηνίας διὰ τὸ μῖσος τῶν Λακεδαιμο-
νίων οὐδὲ ἐπλησίαζε τῷ Φοιβίδᾳ· ὁ μέντοι Λεοντιά-
δης ἄλλως τε ἐθεράπευεν αὐτὸν, καὶ ἐπεὶ εἰσῳ-
κειώθη, ἔλεγε τοιάδε· Ἔξεστί σοι, ὦ Φοιβίδα, 26
τῇδε τῇ ἡμέρᾳ μέγιστα ἀγαθὰ τῇ σεαυτοῦ πατρίδι
ὑπουργῆσαι· ἐὰν γὰρ ἀκολουθήσῃς ἐμοὶ σὺν τοῖς
ὁπλίταις, εἰσάξω σε ἐγὼ ἐς τὴν ἀκρόπολιν. Τούτου
δὲ γενομένου, νόμιζε, τὰς Θήβας παντάπασιν ὑπὸ
τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ ἡμῖν, τοῖς ὑμετέροις φίλοις,
ἔσεσθαι. Καίτοι νῦν μὲν, ὡς ὁρᾷς, ἀποκεκήρυ- 27
κται, μηδένα μετὰ σοῦ στρατεύειν Θηβαίων ἐπ'
Ὀλυνθίους· ἐὰν δέ γε σὺ ταῦτα μεθ' ἡμῶν πράξῃς,
εὐθύς σοι ἡμεῖς πολλοὺς μὲν ὁπλίτας, πολλοὺς δὲ
ἱππέας συμπέμψομεν· ὥστε πολλῇ δυνάμει βοηθή-
σεις τῷ ἀδελφῷ, καὶ ἐν ᾧ μέλλει ἐκεῖνος Ὄλυνθον

καταστρέψεσθαι, σὺ κατεστραμμένος ἔσῃ Θήβας,
28 πολὺ μείζω πόλιν Ὀλύνθου. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ
Φοιβίδας, ἀνεκουφίσθη· καὶ γὰρ ἦν τοῦ λαμπρόν
τι ποιῆσαι πολὺ μᾶλλον, ἢ τοῦ ζῆν ἐραστής· οὐ
μέντοι λογιστικός γε, οὐδὲ φρόνιμος πάνυ ἐδόκει εἶ-
ναι. Ἐπεὶ δὲ ὡμολόγησε ταῦτα, προορμῆσαι μὲν αὐ-
τὸν ἐκέλευσεν, ὥσπερ ξυνεσκευασμένος ἦν ἐς τὸ ἀπιέ-
ναι· ἡνίκα δ᾽ ἂν ᾖ καιρός, πρὸς σὲ ἥξω ἐγώ, ἔφη
29 ὁ Λεοντιάδης, καὶ αὐτός σοι ἡγήσομαι. Ἐν ᾧ δὲ ἡ
μὲν βουλὴ ἐκάθητο, ἐν τῇ τῆς ἀγορᾶς στοᾷ, διὰ
τὸ τὰς γυναῖκας ἐν τῇ Καδμείᾳ θεσμοφοριάζειν,
θέρους δὲ ὄντος καὶ μεσημβρίας, πλείστη ἦν ἐρημία
ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐν τούτῳ προσελάσας ἐφ᾽ ἵππου ὁ
Λεοντιάδης, ἀποστρέφει τὸν Φοιβίδαν, καὶ ἡγεῖται
εὐθὺς ἐς τὴν ἀκρόπολιν. Καταστήσας δὲ ἐκεῖ τὸν
Φοιβίδαν καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ παραδοὺς αὐτῷ
τὴν βαλανάγραν τῶν πυλῶν, καὶ εἰπών, μηδένα πα-
ριέναι ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ὅντινα μὴ αὐτὸς κελεύοι,
ἐπορεύετο ἐς τὴν βουλήν. Ἐλθὼν δ᾽ εἶπε τάδε·
30 Ὅτι μέν, ὦ ἄνδρες, Λακεδαιμόνιοι κατέχουσι τὴν
ἀκρόπολιν, μηδὲν ἀθυμεῖτε· οὐδενὶ γάρ φασι πολέ-
μιοι ἥκειν, ὅστις μὴ πολέμου ἐρᾷ· ἐγὼ δέ, τοῦ νό-
μου κελεύοντος, ἐξεῖναι πολεμάρχῳ λαβεῖν, εἴ τις
δοκεῖ ἄξια θανάτου ποιεῖν, λαμβάνω τουτονὶ Ἰσμη-
νίαν, ὡς πολεμοποιοῦντα. Καὶ ὑμεῖς δέ, οἱ λοχα-
γοί τε καὶ οἱ μετὰ τούτων τεταγμένοι, ἀνίστασθε,
31 καὶ λαβόντες ἀπάγετε τοῦτον, ἔνθα εἴρηται. Οἱ
μὲν δὴ εἰδότες τὸ πρᾶγμα, παρῆσάν τε καὶ ἐπεί-

θοντο, καὶ ξυνελάμβανον· τῶν δὲ μὴ εἰδότων, ἐναντίων δὲ ὄντων τοῖς περὶ Λεοντιάδην, οἱ μὲν ἔφευγον εὐθὺς ἔξω τῆς πόλεως, δείσαντες, μὴ ἀποθάνοιεν· οἱ δὲ καὶ οἴκαδε πρῶτον ἀπεχώρησαν. Ἐπεὶ δὲ εἰργμένον τὸν Ἰσμηνίαν ᾔσθοντο ἐν τῇ Καδμείᾳ, τότε δὴ ἀπεχώρησαν ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ ταυτὰ γιγνώσκοντες Ἀνδροκλείδᾳ τε καὶ Ἰσμηνίᾳ, μάλιστα τετρακόσιοι. Ὡς δὲ ταῦτ᾽ ἐπέπρακτο, πολέμαρχον 32
μὲν ἀντὶ Ἰσμηνίου ἄλλον εἵλοντο· ὁ δὲ Λεοντιάδης εὐθὺς ἐς Λακεδαίμονα ἐπορεύετο. Εὗρε δ᾽ ἐκεῖ τοὺς μὲν ἐφόρους καὶ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως χαλεπῶς ἔχοντας τῷ Φοιβίδᾳ, ὅτι οὐ προσταχθέντα ὑπὸ τῆς πόλεως ταῦτα ἐπεπράχει· ὁ μέντοι Ἀγησίλαος ἔλεγεν, ὅτι, εἰ μὲν βλαβερὰ τῇ Λακεδαίμονι πεπραχὼς εἴη, δίκαιος εἴη ζημιοῦσθαι· εἰ δ᾽ ἀγαθά, ἀρχαῖον εἶναι νόμιμον, ἐξεῖναι τὰ τοιαῦτα αὐτοσχεδιάζειν. Αὐτὸ οὖν τοῦτ᾽, ἔφη, προσήκει σκοπεῖν, πότερον ἀγαθά, ἢ κακά ἐστι τὰ πεπραγμένα. Ἔπει- 33
τα μέντοι ὁ Λεοντιάδης, ἐλθὼν ἐς τοὺς ἐκκλήτους, ἔλεγε τοιάδε· Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, ὡς μὲν πολεμικῶς ὑμῖν εἶχον οἱ Θηβαῖοι, πρὶν τὰ νῦν πεπραγμένα γενέσθαι, καὶ ὑμεῖς ἐλέγετε· ἑωρᾶτε γὰρ ἀεὶ τούτους τοῖς μὲν ὑμετέροις δυσμενέσι φιλίως ἔχοντας, τοῖς δὲ ὑμετέροις φίλοις ἐχθροὺς ὄντας. Οὐκ ἐπὶ μὲν τὸν ἐν Πειραιεῖ δῆμον, πολεμιώτατον ὄντα ὑμῖν, οὐκ ἠθέλησαν συστρατεύειν; Φωκεῦσι δὲ ὅτι ὑμᾶς εὐμενεῖς ὄντας ἑώρων, ἐπεστράτευον; Ἀλλὰ 34
μὴν καί, πρὸς Ὀλυνθίους εἰδότες ὑμᾶς πόλεμον

ἐκφέροντας, ξυμμαχίαν ἐποιοῦντο. Καὶ ὑμεῖς γε
τότε μὲν ἀεὶ προσείχετε τὸν νοῦν, πότε ἀκούσεσθε
βιαζομένους αὐτοὺς τὴν Βοιωτίαν ὑφ᾽ αὑτοῖς εἶναι·
νῦν δ᾽, ἐπεὶ τάδε πέπρακται, οὐδὲν ὑμᾶς δεῖ Θη-
βαίους φοβεῖσθαι· ἀλλ᾽ ἀρκέσει ὑμῖν μικρὰ σκυ-
τάλη, ὥστε ἐκεῖθεν πάντα ὑπηρετεῖσθαι, ὅσων ἂν
δέησθε, ἐάν, ὥσπερ ἡμεῖς ὑμῶν, οὕτω καὶ ὑμεῖς
35 ἡμῶν ἐπιμελῆσθε. Ἀκούσασι ταῦτα τοῖς Λακεδαι-
μονίοις ἔδοξε, τήν τε ἀκρόπολιν, ὥσπερ κατείλη-
πτο, φυλάττειν, καὶ Ἰσμηνίᾳ κρίσιν ποιῆσαι. Ἐκ
δὲ τούτου πέμπουσι δικαστὰς, Λακεδαιμονίων μὲν
τρεῖς, ἀπὸ δὲ τῶν συμμάχων ἕνα ἀφ᾽ ἑκάστης καὶ
μικρᾶς καὶ μεγάλης πόλεως. Ἐπεὶ δὲ ξυνεκάθιζον
πρὸς δικαστήριον, τότε δὴ κατηγορεῖτο τοῦ Ἰσμη-
νίου, καὶ ὡς βαρβαρίζοι, καὶ ὡς ξένος τῷ Πέρσῃ
ἐπ᾽ οὐδενὶ ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος γεγενημένος εἴη, καὶ
ὡς τῶν παρὰ βασιλέως χρημάτων μετειληφὼς εἴη, καὶ
ὅτι τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ταραχῆς πάσης ἐκεῖνός τε καὶ
36 Ἀνδροκλείδας αἰτιώτατοι εἶεν. Ὁ δὲ ἀπελογεῖτο
μὲν πρὸς πάντα ταῦτα· οὐ μέντοι ἔπειθέ γε τὸ μὴ
οὐ μεγαλοπράγμων τε καὶ κακοπράγμων εἶναι. Καὶ
ἐκεῖνος μὲν κατεψηφίσθη καὶ ἀποθνήσκει· οἱ δὲ
περὶ Λεοντιάδην εἶχόν τε τὴν πόλιν, καὶ τοῖς Λα-
κεδαιμονίοις ἔτι πλείω ὑπηρέτουν, ἢ προσετάττετο
37 αὐτοῖς. Τούτων δὴ πεπραγμένων, οἱ Λακεδαιμό-
νιοι πολὺ ἔτι δὴ προθυμότερον τὴν ἐς τὴν Ὄλυνθον
στρατιὰν ξυναπέστελλον. Καὶ ἐκπέμπουσι Τελευ-
τίαν μὲν ἁρμοστὴν, τὴν δ᾽ ἐς τοὺς μυρίους ξύντα-

ξιν αὐτοί τε ἅπαντες ξυνεξέπεμπον, καὶ ἐς τὰς συμμαχίδας πόλεις σκυτάλας διέπεμπον, κελεύοντες ἀκολουθεῖν Τελευτίᾳ κατὰ τὸ δόγμα τῶν συμμάχων. Καὶ οἵ τε ἄλλοι προθύμως τῷ Τελευτίᾳ ὑπηρέτουν, (καὶ γὰρ οὐκ ἀχάριστος ἐδόκει εἶναι τοῖς ὑπουργοῦσί τι αὐτῷ) καὶ ἡ τῶν Θηβαίων δὲ πόλις, ἅτε καὶ Ἀγησιλάου ὄντος ἀδελφοῦ, προθύμως ξυνέπεμπε καὶ ὁπλίτας καὶ ἱππέας. Ὁ δὲ σπεύδων μὲν οὐ μάλα 38
ἐπορεύετο, ἐπιμελόμενος δὲ τοῦ τε μὴ ἀδικῶν τοὺς φίλους πορεύεσθαι, καὶ τοῦ ὡς πλείστην δύναμιν ἀθροίζειν. Προσέπεμπε δὲ καὶ πρὸς Ἀμύνταν, καὶ ἠξίου αὐτὸν καὶ ξένους μισθοῦσθαι, καὶ τοῖς πλησίον βασιλεῦσι χρήματα διδόναι, ὡς συμμάχους εἶναι, εἴπερ βούλοιτο τὴν ἀρχὴν ἀναλαβεῖν. Ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς Δέρδαν, τὸν Ἐλιμίας ἄρχοντα, διδάσκων, ὅτι οἱ Ὀλύνθιοι κατεστραμμένοι τὴν μείζω δύναμιν Μακεδονίας εἶεν, καὶ οὐκ ἀνήσουσι τὴν ἐλάττω, εἰ μή τις αὐτοὺς παύσοι τῆς ὕβρεως. Ταῦτα δὲ 39
ποιῶν, μάλα πολλὴν ἔχων στρατιὰν ἀφίκετο ἐς τὴν ἑαυτῶν συμμαχίδα. Ἐπεὶ δ᾽ ἦλθεν ἐς τὴν Ποτίδαιαν, ἐκεῖθεν ξυνταξάμενος ἐπορεύετο ἐς τὴν πολεμίαν. Καὶ πρὸς μὲν τὴν πόλιν ἰών, οὔτε κατέκαεν, οὔτ᾽ ἔκοπτε, νομίζων, εἴ τι ποιήσειε τούτων, ἐμποδὼν ἂν αὐτῷ πάντα γίγνεσθαι καὶ προσιόντι καὶ ἀπιόντι· ὁπότε δὲ ἀναχωροίη ἀπὸ τῆς πόλεως, τότε ὀρθῶς ἔχειν, κόπτοντα τὰ δένδρα ἐμποδὼν καταβάλλειν, εἴ τις ὄπισθεν ἐπίοι. Ὡς δὲ ἀπεῖχεν ἀπὸ τῆς πό- 40
λεως οὐδὲ δέκα στάδια, ἔθετο τὰ ὅπλα, εὐώνυμον μὲν

αὐτὸς ἔχων, (οὕτω γὰρ ξυνέβαινεν αὐτῷ κατὰ τὰς
πύλας ἰέναι, ᾗ ἐξῄεσαν οἱ πολέμιοι) ἡ δὲ ἄλλη φά-
λαγξ τῶν συμμάχων ἀπετέτακτο πρὸς τὸ δεξιόν.
Καὶ τῶν ἱππέων δὲ τοὺς μὲν Λάκωνας καὶ τοὺς Θη-
βαίους, καὶ ὅσοι τῶν Μακεδόνων παρῆσαν, ἐπὶ
τῷ δεξιῷ ἐτάξατο· παρὰ δὲ αὐτῷ εἶχε Δέρδαν τε
καὶ τοὺς ἐκείνου ἱππέας, ὡς ἐς τετρακοσίους, διά
τε τὸ ἄγασθαι τοῦτο τὸ ἱππικὸν, καὶ διὰ τὸ θερα-
πεύειν τὸν Δέρδαν, ὡς ἡδόμενος παρείη. Ἐπεὶ δὲ
καὶ οἱ πολέμιοι ἐλθόντες ἀντιπαρετάξαντο ὑπὸ τῷ
τείχει, συσπειραθέντες αὐτῶν οἱ ἱππεῖς ἐμβάλλουσι
κατὰ τοὺς Λάκωνας καὶ Βοιωτοὺς. Καὶ Πολύχαρ-
μόν τε, τὸν Λακεδαιμόνιον ἵππαρχον, καταβάλλου-
σιν ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ κείμενον πολλὰ κατέτρωσαν,
καὶ ἄλλους ἀπέκτειναν· καὶ τέλος τρέπονται ἐπὶ
τῷ δεξιῷ κέρατι τὸ ἱππικόν. Φευγόντων δὲ τῶν ἱπ-
πέων, ἐνέκλινε καὶ τὸ ἐχόμενον πεζὸν αὐτῶν· καὶ
ὅλον ἂν ἐκινδύνευσεν ἡττηθῆναι τὸ στράτευμα, εἰ
μὴ Δέρδας, ἔχων τὸ ἑαυτοῦ ἱππικὸν, εὐθὺς πρὸς
τὰς πύλας τῶν Ὀλυνθίων ἤλασεν. Ἐπῄει δὲ καὶ
42 ὁ Τελευτίας σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἐν τάξει. Ὡς δὲ
ταῦτα ᾔσθοντο οἱ Ὀλύνθιοι ἱππεῖς, δείσαντες, μὴ
ἀποκλεισθεῖεν τῶν πυλῶν, ἀναστρέψαντες ἀνεχώ-
ρουν πολλῇ σπουδῇ. Ἔνθα δὴ ὁ Δέρδας παρελαύ-
νοντας παμπόλλους ἱππέας αὐτῶν ἀπέκτεινεν. Ἀπε-
χώρησαν δὲ καὶ οἱ πεζοὶ τῶν Ὀλυνθίων ἐς τὴν πό-
λιν· οὐ μέντοι πολλοὶ αὐτῶν ἀπέθανον, ἅτε ἐγγὺς
43 τοῦ τείχους ὄντες. Ἐπεὶ δὲ τρόπαιόν τε ἐστάθη,

καὶ ἡ νίκη αὕτη τῷ Τελευτίᾳ ἐγεγένητο, ἀπιὼν δὴ ἔκοπτε τὰ δένδρα. Καὶ τοῦτο μὲν δὴ στρατευσάμενος τὸ θέρος, διῆκε καὶ τὸ Μακεδονικὸν στράτευμα, καὶ τὸ τοῦ Δέρδα· πολλάκις μέντοι καὶ οἱ Ὀλύνθιοι, καταθέοντες ἐς τὰς τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίδας πόλεις, ἐλεηλάτουν, καὶ ἄνδρας ἀπεκτίννυον.

CAP. III.

Ἅμα δὲ τῷ ἦρι ὑποφαινομένῳ οἱ μὲν Ὀλύνθιοι ἱππεῖς, ὄντες ὡς ἑξακόσιοι, καταδεδραμήκεσαν ἐς τὴν Ἀπολλωνίαν ἅμα μεσημβρίᾳ, καὶ διεσπαρμένοι ἐλεηλάτουν· ὁ δὲ Δέρδας ἐτύγχανε ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀφιγμένος μετὰ τῶν ἱππέων τῶν ἑαυτοῦ, καὶ ἀριστοποιούμενος ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ. Ὡς δ' εἶδε τὴν καταδρομήν, ἡσυχίαν τε ἦγε, τούς θ' ἵππους ἐπεσκευασμένους καὶ τοὺς ἀναβάτας ὡπλισμένους ἔχων. Ἐπειδὴ δὲ καταφρονητικῶς οἱ Ὀλύνθιοι καὶ ἐς τὸ προάστειον, καὶ ἐς αὐτὰς τὰς πύλας ἤλαυνον, τότε τοὺς τεταγμένους ἔχων ἐξελαύνει. Οἱ δέ, ὡς εἶδον, ἐς φυγὴν ὥρμησαν. Ὁ δὲ ὡς ἅπαξ ἐτρέψατο, 2
οὐκ ἀνῆκεν ἐννενήκοντα στάδια διώκων, καὶ ἀποκτιννύς, ἕως πρὸς αὐτὸ κατεδίωξε τῶν Ὀλυνθίων τὸ τεῖχος. Καὶ ἐλέγετο ὁ Δέρδας ἀποκτεῖναι ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ περὶ ὀγδοήκοντα ἱππέας. Καὶ ἀπὸ τούτου τειχήρεις τε μᾶλλον ἦσαν οἱ πολέμιοι, καὶ τῆς χώρας ὀλίγην γῆν παντελῶς εἰργάζοντο. Προϊ- 3
όντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ τοῦ Τελευτίου ἐστρατευ-

μένου πρὸς τὴν τῶν Ὀλυνθίων πόλιν, ὥς, εἴ τι δένδρον ὑπόλοιπον εἴη ἤ τι εἰργασμένον τοῖς πολεμίοις, φθείροι, ἐξελθόντες οἱ Ὀλύνθιοι ἱππεῖς, ἥσυχοι πορευόμενοι, διέβησαν τὸν παρὰ τὴν πόλιν ῥέοντα ποταμὸν, καὶ ἐπορεύοντο ἡσυχῇ πρὸς τὸ τῶν ἐναντίων στράτευμα. Ὡς δ᾽ εἶδεν ὁ Τελευτίας, ἀγανακτήσας τῇ τόλμῃ αὐτῶν, εὐθὺς Τλημονίδαν, τὸν τῶν πελταστῶν ἄρχοντα, δρόμῳ φέρεσθαι ἐς αὐ-
4 *τοὺς ἐκέλευσεν. Οἱ δὲ Ὀλύνθιοι, ὡς εἶδον προθέοντας τοὺς πελταστὰς, ἀναστρέψαντες ἀπεχώρουν ἥσυχοι, καὶ διέβησαν πάλιν τὸν ποταμόν. Οἱ δ᾽ ἠκολούθουν μάλα θρασέως, καὶ ὡς φεύγουσι διώξοντες ἐπιδιέβαινον. Ἔνθα δὴ οἱ Ὀλύνθιοι ἱππεῖς, ἡνίκα ἔτι εὐχείρωτοι αὐτοῖς ἐδόκουν εἶναι οἱ διαβεβηκότες, ἀναστρέψαντες ἐμβάλλουσιν αὐτοῖς, καὶ αὐτόν τε ἀπέκτειναν τὸν Τλημονίδαν, καὶ τῶν ἄλ-*
5 *λων πλείους ἢ ἑκατόν. Ὁ δὲ Τελευτίας ὡς εἶδε τὸ γιγνόμενον, ὀργισθεὶς, ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα, ἦγε μὲν ταχὺ τοὺς ὁπλίτας, διώκειν δὲ ἐκέλευε καὶ τοὺς πελταστὰς, καὶ τοὺς ἱππέας, καὶ μὴ ἀνιέναι. Πολλοὶ μὲν οὖν δὴ καὶ ἄλλοι, τοῦ καιροῦ ἐγγυτέρω τοῦ τείχους διώξαντες, κακῶς ἀπεχώρησαν· καὶ ἐκεῖνοι δ᾽ ἐπεὶ ἀπὸ τῶν πύργων ἐβάλλοντο, ἀποχωρεῖν τε ἠναγκάζοντο τεθορυβημένως, καὶ προφυλάττεσθαι*
6 *τὰ βέλη. Ἐν τούτῳ δὴ οἱ Ὀλύνθιοι ἐπεξελαύνουσι μὲν τοὺς ἱππεῖς, ἐβοήθουν δὲ καὶ οἱ πελτασταί· τέλος δὲ καὶ οἱ ὁπλῖται ἐπεξέθεον, καὶ τεταραγμένῃ τῇ φάλαγγι προσπίπτουσι. Καὶ ὁ μὲν Τελευτία*

ἐνταῦθα μαχόμενος ἀποθνήσκει. Τούτου δὲ γενομένου, εὐθὺς καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ἐνέκλιναν· καὶ οὐδεὶς ἔτι ἵστατο, ἀλλὰ πάντες ἔφευγον, οἱ μὲν ἐπὶ Σπαρτωλοῦ, οἱ δὲ ἐπὶ Ἀκάνθου, οἱ δὲ ἐς Ἀπολλωνίαν, οἱ πλεῖστοι δὲ ἐς Ποτίδαιαν. Ὡς δ' ἄλλῃ ἄλλος ἔφευγον, οὕτω καὶ οἱ πολέμιοι, ἄλλῃ ἄλλος διώκοντες, παμπληθεῖς ἀπέκτειναν ἀνθρώπους, καὶ ὅ τι περ ὄφελος ἦν τούτου τοῦ στρατεύματος.

Ἐκ μέντοι γε τῶν τοιούτων παθῶν ἐγώ φημι ἀν- 7
θρώπους παιδεύεσθαι, μάλιστα μὲν, ὡς οὐδ' οἰκέτας χρὴ κολάζειν ὀργῇ· (πολλάκις γὰρ καὶ δεσπόται ὀργιζόμενοι μείζω κακὰ ἔπαθον, ἢ ἐποίησαν·) ἀτὰρ ἀντιπάλοις τὸ μετ' ὀργῆς, ἀλλὰ μὴ γνώμῃ προσφέρεσθαι, ὅλον ἁμάρτημα. Ἡ μὲν γὰρ ὀργὴ ἀπρονόητον, ἡ δὲ γνώμη σκοπεῖ οὐδὲν ἧττον, μή τι πάθῃ, ἢ ὅπως βλάψει τι τοὺς πολεμίους.

Τοῖς δ' οὖν Λακεδαιμονίοις, ἐπεὶ ἤκουσαν τὸ 8
πρᾶγμα, βουλευομένοις ἐδόκει, οὐ φαύλην πεμπτέον δύναμιν εἶναι, ὅπως τό τε φρόνημα τῶν νενικηκότων κατασβεσθείη, καὶ μὴ μάτην τὰ πεποιημένα γένοιτο. Οὕτω δὲ γνόντες, ἡγεμόνα μὲν Ἀγησίπολιν τὸν βασιλέα ἐκπέμπουσι, μετ' αὐτοῦ δὲ, ὥσπερ Ἀγησιλάῳ ἐς τὴν Ἀσίαν, τριάκοντα Σπαρτιατῶν. Πολλοὶ δὲ αὐτῷ καὶ τῶν περιοίκων ἐθε- 9
λονταὶ καλοὶ κἀγαθοὶ ἠκολούθουν, καὶ ξένοι τῶν τροφίμων καλουμένων, καὶ νόθοι τῶν Σπαρτιατῶν, μάλα εὐειδεῖς τε καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει καλῶν οὐκ ἄπειροι. Ξυνεστρατεύοντο δὲ καὶ ἐκ τῶν συμμα-

χίδων πόλεων ἐθελονταὶ, καὶ Θετταλῶν γε ἱπ-
πεῖς, γνωσθῆναι τῷ Ἀγησιπόλιδι βουλόμενοι· καὶ
Ἀμύντας δὲ, καὶ Δέρδας ἔτι προθυμότερον, ἢ πρό-
σθεν. Ἀγησίπολις μὲν δὴ, ταῦτα πράττων, ἐπορεύε-
το ἐπὶ τὴν Ὄλυνθον.
10 Ἡ δὲ τῶν Φλιασίων πόλις, ἐπαινεθεῖσα μὲν ὑπὸ
τοῦ Ἀγησιπόλιδος, ὅτι πολλὰ καὶ ταχέως αὐτῷ χρή-
ματα ἐς τὴν στρατιὰν ἔδοσαν. νομίζουσα δ', ἔξω
ὄντος Ἀγησιπόλιδος, οὐκ ἂν ἐξελθεῖν ἐπ' αὐτοὺς
Ἀγησίλαον, οὐδ' ἂν γενέσθαι, ὥστε ἅμα ἀμφοτέ-
ρους τοὺς βασιλέας ἔξω Σπάρτης εἶναι, θρασέως
οὐδὲν τῶν δικαίων ἐποίουν τοῖς κατεληλυθόσιν. Οἱ
μὲν γὰρ δὴ φυγάδες ἠξίουν, τὰ ἀμφίλογα ἐν ἴσῳ
δικαστηρίῳ κρίνεσθαι· οἱ δὲ ἠνάγκαζον ἐν αὐτῇ τῇ
πόλει διαδικάζεσθαι. Λεγόντων δὲ τῶν κατεληλυ-
θότων, καὶ τίς αὕτη δίκη εἴη, ὅπου αὐτοὶ οἱ ἀδι-
11 κοῦντες δικάζοιεν, οὐδένες ἤκουον. Ἐκ τούτου
μέντοι ἔρχονται ἐς Λακεδαίμονα οἱ κατελθόντες, κα-
τηγορήσοντες τῆς πόλεως, καὶ ἄλλοι δὲ τῶν οἴκοθεν
ξυνηκολούθουν, λέγοντες, ὅτι πολλοῖς καὶ τῶν πο-
λιτῶν οὐ δοκοῖεν δίκαια πάσχειν. Ἀγανακτήσασα
δὲ τούτοις τῶν Φλιασίων ἡ πόλις, ἐζημίωσε πάντας,
ὅσοι, μὴ πεμπούσης τῆς πόλεως, ἦλθον ἐς Λακε-
12 δαίμονα. Οἱ δὲ ζημιωθέντες ὤκνουν ἀπιέναι, μέ-
νοντες δ' ἐδίδασκον, ὡς οὗτοι μὲν εἴησαν οἱ βιαζό-
μενοι ταῦτα, οἵπερ σφᾶς τε ἐξέβαλον, καὶ Λακε-
δαιμονίους ἀπέκλεισαν· οὗτοι δὲ, οἱ πριάμενοί τε
τὰ σφέτερα, καὶ βιαζόμενοι μὴ ἀποδιδόναι· οὗτοι

δὴ καὶ νῦν διαπεπραγμένοι εἰσὶ ζημιωθῆναι σφᾶς
αὐτοὺς, εἰς Λακεδαίμονα ἐλθόντας, ὅπως τοῦ λοι-
ποῦ μηδεὶς τολμῴη ἰέναι, δηλώσων τὰ ἐν τῇ πόλει
γιγνόμενα. Τῷ δ' ὄντι ὑβρίζειν δοκούντων τῶν 13
Φλιασίων, φρουρὰν φαίνουσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ ἔφοροι.
Ἦν δὲ οὐ τῷ Ἀγησιλάῳ ἀχθομένῳ ταῦτα· καὶ γὰρ τῷ
μὲν πατρὶ αὐτοῦ Ἀρχιδάμῳ ξένοι ἦσαν οἱ περὶ Πο-
δάνεμον, (καὶ τότε τῶν κατεληλυθότων ἦσαν) ἑαυτῷ
δὲ οἱ ἀμφὶ Προκλέα τὸν Ἱππονίκου. Ὡς δὲ τῶν 14
διαβατηρίων γενομένων οὐκ ἔμελλεν, ἀλλ' ἐπορεύετο,
πολλαὶ πρεσβεῖαι ἀπήντων, καὶ χρήματα ἐδίδοσαν,
ὥστε μὴ ἐμβάλλειν. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐχ,
ἵνα ἀδικοίη, στρατεύοιτο, ἀλλ' ὅπως τοῖς ἀδικου-
μένοις βοηθήσειεν. Οἱ δὲ τελευτῶντες πάντα ἔφα- 15
σκόν τε ποιήσειν, ἐδέοντό τε μὴ ἐμβάλλειν. Ὁ δὲ
πάλιν ἔλεγεν, ὡς οὐκ ἂν πιστεύσειε λόγοις, (καὶ
γὰρ τὸ πρότερον ψεύσασθαι αὐτοὺς) ἀλλ' ἔργου τι-
νὸς πιστοῦ δεῖν ἔφη. Ἐρωτώμενος δὲ, καὶ τί τοῦτ'
ἂν εἴη, πάλιν ἀπεκρίνατο· Ὅπερ καὶ πρόσθεν, ἔφη,
ποιήσαντες, οὐδὲν ὑφ' ἡμῶν ἠδικήθητε. Τοῦτο δὲ
ἦν, τὴν ἀκρόπολιν παραδοῦναι. Οὐκ ἐθελόντων δὲ 16
αὐτῶν τοῦτο ποιεῖν, ἐνέβαλέ τε εἰς τὴν χώραν, καὶ
ταχὺ περιτειχίσας ἐπολιόρκει αὐτούς. Πολλῶν δὲ
λεγόντων Λακεδαιμονίων, ὡς ὀλίγων ἕνεκεν ἀνθρώ-
πων πόλει ἀπεχθάνοιντο πλέον πεντακισχιλίων ἀν-
δρῶν, (καὶ γὰρ δὴ, ὅπως τοῦτ' εὔδηλον εἴη, οἱ
Φλιάσιοι ἐν τῷ φανερῷ τοῖς ἔξω ἐξεκκλησίαζον) ὁ
μέντοι Ἀγησίλαος πρὸς τοῦτο ἀντεμηχανήσατο.

17 Ὁπότε γὰρ ἐξέλθοιεν, ἢ διὰ συγγένειαν, ἢ διὰ φιλίαν τῶν φυγάδων, ἐδίδασκε ξυσσίτιά τε αὐτῶν κατασκευάζειν, καὶ εἰς τὰ ἐπιτήδεια ἱκανὸν διδόναι, ὁπόσοι γυμνάζεσθαι ἐθέλοιεν· καὶ ὅπλα δὲ ἐκπορίζειν ἅπασι τούτοις διεκελεύετο, καὶ μὴ ὀκνεῖν εἰς ταῦτα χρήματα δανείζεσθαι. Οἱ δὲ ταῦτα ὑπηρετοῦντες, ἀπέδειξαν πλείους χιλίων ἀνδρῶν, ἄριστα μὲν τὰ σώματα ἔχοντας, εὐτάκτους δὲ καὶ εὐοπλοτάτους· ὥστε τελευτῶντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔλεγον, ὡς τοιούτων δέοιντο συστρατιωτῶν.

18 Καὶ Ἀγησίλαος μὲν δὴ περὶ ταῦτα ἦν. Ὁ δὲ Ἀγησίπολις εὐθὺς, ἐκ τῆς Μακεδονίας προσιὼν, ἔθετο πρὸς τῇ πόλει τῶν Ὀλυνθίων τὰ ὅπλα. Ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντεξῄει αὐτῶν, ἔφθειρε τὸν σῖτον· Το-
19 ρώνην δὲ καὶ προσβαλὼν εἷλε κατὰ κράτος. Ἐν δὲ τούτοις ὄντα κατὰ θέρους ἀκμὴν καῦμα πυριφλεγὲς λαμβάνει αὐτόν. Ὡς δὲ πρώην ἑωρακότα τὸ ἐν Ἀφύτει τοῦ Διονύσου ἱερὸν, ἔρως αὐτὸν τότ' ἔσχε τῶν τε σκιερῶν σκηνημάτων καὶ τῶν λαμπρῶν καὶ ψυχρῶν ὑδάτων. Ἐκομίσθη μὲν οὖν ἐκεῖσε ἔτι ζῶν, ὅμως μέντοι ἑβδομαῖος, ἀφ' οὗ ἔκαμεν, ἔξω τοῦ ἱεροῦ ἐτελεύτησε. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐν μέλιτι τεθεὶς, καὶ κομισθεὶς οἴκαδε, ἔτυχε τῆς βασιλικῆς ταφῆς.

20 Ἀγησίλαος δὲ, τοῦτο ἀκούσας, οὐχ, ᾗ τις ἂν ᾤετο, ἐφήσθη ὡς ἀντιπάλῳ, ἀλλὰ καὶ ἐδάκρυσε, καὶ ἐπόθησε τὴν συνουσίαν. Συσκηνοῦσι μὲν γὰρ δὴ βασιλεῖς ἐν τῷ αὐτῷ, ὅταν οἴκοι ὦσιν. Ὁ δὲ Ἀγησίπολις τῷ Ἀγησιλάῳ ἱκανὸς μὲν ἦν καὶ ἡβη-

τικῶν, καὶ θηρευτικῶν, καὶ ἱππικῶν, καὶ παιδικῶν λόγων μετέχειν· πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὑπηδεῖτο αὐτὸν ἐν τῇ συσκηνίᾳ, ὥσπερ εἰκὸς, πρεσβύτερον. Καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἀντ᾽ ἐκείνου Πολυβιάδην ἁρμοστὴν ἐπὶ τὴν Ὄλυνθον ἐκπέμπουσιν.

Ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος ἤδη μὲν ὑπερέβαλε τὸν χρόνον, 21
ὅσου ἐλέγετο ἐν τῷ Φλιοῦντι σῖτος εἶναι. Τοσοῦτον γὰρ ἐγκράτεια γαστρὸς διαφέρει, ὥστε οἱ Φλιάσιοι, τὸν ἥμισυν συμψηφισάμενοι σῖτον τελεῖν, ἢ πρόσθεν, καὶ ποιοῦντες τοῦτο, τὸν διπλάσιον τοῦ εἰκότος χρόνον πολιορκούμενοι διήρκεσαν.
Καὶ τόλμα δὲ ἀτολμίας ἔσθ᾽ ὅτε τοσοῦτον διαφέρει, 22
ὥστε Δελφίων τὶς, λαμπρὸς δοκῶν εἶναι, λαβὼν μεθ᾽ ἑαυτοῦ τριακοσίους ἄνδρας Φλιασίων, ἱκανὸς μὲν ἦν κωλύειν τοὺς βουλομένους εἰρήνην ποιεῖσθαι, ἱκανὸς δὲ, οἷς ἠπίστει, εἵρξας φυλάττειν, ἠδύνατο δὲ εἴς τε τὰς φυλακὰς ἀναγκάζειν τὸ πλῆθος ἰέναι, καὶ τούτους ἐφοδεύων πιστοὺς παρέχεσθαι. Πολλάκις δὲ, μεθ᾽ ὧν εἶχε περὶ αὐτὸν, καὶ ἐκθέων ἀπέκρουε φύλακας ἄλλοτ᾽ ἄλλῃ τοῦ περιτετειχισμένου κύκλου.
Ἐπεὶ μέντοι οἱ ἐπίλεκτοι οὗτοι, πάν- 23
τα τρόπον ἐπιζητοῦντες, οὐχ εὕρισκον σῖτον ἐν τῇ πόλει, ἐκ τούτου δὴ πέμψαντες πρὸς τὸν Ἀγησίλαον ἐδέοντο, σπείσασθαι πρεσβείαν εἰς Λακεδαίμονα ἰοῦσι· δεδόχθαι γὰρ σφίσιν ἔφασαν, ἐπιτρέπειν τοῖς τέλεσι τῶν Λακεδαιμονίων, χρήσασθαι τῇ πόλει, ὅ τι βούλοιντο.
Ὁ δὲ ὀργισθεὶς, ὅτι ἄκυρον αὐτὸν 24
ἐποίουν, πέμψας μὲν πρὸς τοὺς οἴκοι φίλους διε-

πράξατο, ἑαυτῷ ἐπιτραπῆναι τὰ περὶ Φλιοῦντος,
ἐσπείσατο δὲ τῇ πρεσβείᾳ. Φυλακὴ δὲ ἔτι ἰσχυρο-
τέρα ἢ πρότερον ἐφύλαττεν, ἵνα μηδεὶς τῶν ἐκ τῆς
πόλεως ἐξίῃ. Ὅμως μέντοι ὅ γε Δελφίων, καὶ στι-
γματίας τὶς μετ᾽ αὐτοῦ, ὃς πολλὰ ὑφείλετο ὅπλα
25 τῶν πολιορκούντων, ἀπέδρασαν νύκτωρ. Ἐπεὶ δὲ
ἧκον ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ἡ
πόλις ἐπιτρέπει Ἀγησιλάῳ διαγνῶναι τὰ ἐν Φλιοῦντι,
ὅπως αὐτῷ δοκοίη, Ἀγησίλαος δὴ οὕτως ἔγνω, πεν-
τήκοντα μὲν ἄνδρας τῶν κατεληλυθότων, πεντή-
κοντα δὲ τῶν οἴκοθεν πρῶτον μὲν ἀνακρῖναι, ὅν-
τινα ζῆν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὅντινα ἀποθανεῖν δί-
καιον εἴη· ἔπειτα δὲ νόμους θεῖναι, καθ᾽ οὓς
πολιτεύσοιντο· ἕως δ᾽ ἂν ταῦτα διαπράξωνται,
φυλακὴν καὶ μισθὸν τοῖς φρουροῖς ἓξ μηνῶν κατέ-
λιπε. Ταῦτα δὲ ποιήσας, τοὺς μὲν συμμάχους
ἀφῆκε, τὸ δὲ πολιτικὸν οἴκαδε ἀπήγαγε. Καὶ τὰ
μὲν περὶ Φλιοῦντα οὕτως αὖ ἐπετετέλεστο ἐν ὀκτὼ
μησὶ καὶ ἐνιαυτῷ.
26 Καὶ ὁ Πολυβιάδης δὲ παντάπασι κακῶς ἔχον-
τας λιμῷ τοὺς Ὀλυνθίους, διὰ τὸ μήτε ἐκ τῆς γῆς
λαμβάνειν, μήτε κατὰ θάλατταν εἰσάγεσθαι σῖτον
αὐτοῖς, ἠνάγκασε πέμψαι εἰς Λακεδαίμονα περὶ
εἰρήνης. Οἱ δ᾽ ἐλθόντες πρέσβεις αὐτοκράτορες
συνθήκας ἐποιήσαντο, τὸν αὐτὸν μὲν ἐχθρὸν καὶ
φίλον Λακεδαιμονίοις νομίζειν, ἀκολουθεῖν δὲ, ὅπη
ἂν ἡγῶνται, καὶ σύμμαχοι εἶναι. Καὶ ὀμόσαντες
ταύταις ἐμμένειν, οὕτως ἀπῆλθον οἴκαδε.

Προκεχωρηκότων δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις, ὥστε 27
Θηβαίους μὲν καὶ τοὺς ἄλλους Βοιωτοὺς παντάπασιν ἐπ᾽ ἐκείνοις εἶναι, Κορινθίους δὲ πιστοτάτους γεγενῆσθαι, Ἀργείους δὲ τεταπεινῶσθαι, διὰ τὸ μηδὲν ἔτι ὠφελεῖν αὐτοὺς τῶν μηνῶν τὴν ὑποφορὰν, Ἀθηναίους δὲ ἠρημῶσθαι, τῶν δ᾽ αὖ συμμάχων κεκολασμένων, οἳ δυσμενῶς εἶχον αὐτοῖς· παντάπασιν ἤδη καλῶς καὶ ἀσφαλῶς ἡ ἀρχὴ ἐδόκει αὐτοῖς κατεσκευάσθαι.

CAP. IV.

Πολλὰ μὲν οὖν ἄν τις ἔχοι καὶ ἄλλα λέγειν, καὶ Ἑλληνικὰ καὶ βαρβαρικὰ, ὡς] θεοὶ οὔτε τῶν ἀσεβούντων, οὔτε τῶν ἀνόσια ποιούντων ἀμελοῦσι· νῦν γε μὴν λέξω τὰ προκείμενα. Λακεδαιμόνιοί τε γὰρ, οἱ ὀμόσαντες αὐτονόμους ἐάσειν τὰς πόλεις, τὴν ἐν Θήβαις ἀκρόπολιν κατασχόντες, ὑπ᾽ αὐτῶν μόνον τῶν ἀδικηθέντων ἐκολάσθησαν, πρότερον οὐδ᾽ ὑφ᾽ ἑνὸς τῶν πώποτε ἀνθρώπων κρατηθέντες· τούς τε τῶν πολιτῶν εἰσαγαγόντας εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτοὺς, καὶ βουληθέντας Λακεδαιμονίοις τὴν πόλιν δουλεύειν, ὥστε αὐτοὶ τυραννεῖν, τὴν τούτων ἀρχὴν ἑπτὰ μόνον τῶν φυγόντων ἤρκεσαν καταλῦσαι. Ὡς δὲ τοῦτ᾽ ἐγένετο, διηγήσομαι.

Ἦν τις Φυλλίδας, ὃς ἐγραμμάτευε τοῖς περὶ 2
Ἀρχίαν πολεμάρχοις, καὶ τἄλλα ὑπηρετήκει, ὡς ἐδόκει, ἄριστα. Τούτῳ δ᾽ ἀφιγμένῳ Ἀθήναζε κατὰ πρᾶξίν τινα, καὶ πρόσθεν γνώριμος ὢν Μέλ-

λων, τῶν Ἀθήναζε πεφευγότων Θηβαίων, συγγί-
γνεται, καὶ διαπυθόμενος μὲν τὴν περὶ Ἀρχίαν τε
τὸν πολεμαρχοῦντα καὶ τὴν περὶ Φίλιππον τυραν-
νίδα, γνοὺς δὲ ἔτι μᾶλλον μισοῦντα αὐτὸν τὰ οἴκοι
αὐτοῦ, πιστὰ δοὺς καὶ λαβὼν συνέθετο, ὡς δεῖ ἕκα-
3 στα γίγνεσθαι. Ἐκ δὲ τούτου προσλαβὼν ὁ Μέλλων
ἓξ τοὺς ἐπιτηδειοτάτους τῶν φευγόντων, ξιφίδια
ἔχοντας, καὶ ἄλλο ὅπλον οὐδὲν, ἔρχεται πρῶτον
μὲν εἰς τὴν χώραν νυκτός· ἔπειτα δὲ, ἡμερεύσαντες
ἔν τινι τόπῳ ἐρήμῳ, πρὸς τὰς πύλας ἦλθον, ὡς δὴ
ἐξ ἀγροῦ ἀπιόντες, ἡνίκα περ οἱ ἀπὸ τῶν ἔργων
ὀψιαίτατοι. Ἐπεὶ δ' εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, διε-
νυκτέρευσαν μὲν ἐκείνην τὴν νύκτα παρὰ Χάρωνι
4 τινὶ, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν δὲ ἡμέραν διημέρευσαν. Ὁ
μὲν οὖν Φυλλίδας τά τε ἄλλα ἐπεμελεῖτο τοῖς πο-
λεμάρχοις, ὡς Ἀφροδίσια ἄγουσιν ἐπ' ἐξόδῳ τῆς
ἀρχῆς, καὶ δὴ καὶ γυναῖκας πάλαι ὑπισχνούμενος
ἄξειν αὐτοῖς, τὰς σεμνοτάτας καὶ καλλίστας τῶν ἐν
Θήβαις, τότ' ἔφη ἄξειν. Οἱ δὲ (ἦσαν γὰρ τοιοῦ-
5 τοι) μάλα ἡδέως προσεδέχοντο νυκτερεύειν. Ἐπεὶ
δὲ ἐδείπνησάν τε, καὶ συμπροθυμουμένου ἐκείνου
ταχὺ ἐμεθύσθησαν, πάλαι κελευόντων ἄγειν τὰς
ἑταίρας, ἐξελθὼν ἤγαγε τοὺς περὶ Μέλλωνα· τρεῖς
μὲν στείλας ὡς δεσποίνας, τοὺς δ' ἄλλους ὡς θερα-
παίνας. Κἀκείνους μὲν εἰσήγαγεν εἰς τὸ ταμιεῖον
τοῦ πολεμάρχου· αὐτὸς δ' εἰσελθὼν εἶπε τοῖς πε-
ρὶ Ἀρχίαν, ὅτι οὐκ ἂν φασιν εἰσελθεῖν αἱ γυναῖκες,
εἴ τις τῶν διακόνων ἔνδον ἔσοιτο. Ἔνθεν οἱ μὲν

ἐκέλευον ταχὺ πάντας ἐξιέναι· ὁ δὲ Φυλλίδας, δοὺς οἶνον, εἰς ἑνὸς τῶν διακόνων ἐξέπεμψεν αὐτούς. Ἐκ δὲ τούτου εἰσήγαγε τὰς ἑταιρίδας δὴ, καὶ ἐκάθιζε παρ᾽ ἑκάστῳ. Ἦν γὰρ σύνθημα, ἐπεὶ καθίζοιντο, παίειν εὐθὺς ἀνακαλυψαμένους. Οἱ μὲν δὴ οὕτω
7 λέγουσιν αὐτοὺς ἀποθανεῖν· οἱ δὲ καὶ, ὡς κωμαστὰς εἰσελθόντας τοὺς ἀμφὶ Μέλλωνα ἀποκτεῖναι τοὺς πολεμάρχους. Λαβὼν δὲ ὁ Φυλλίδας τρεῖς αὐτῶν, ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν τοῦ Λεοντιάδου οἰκίαν· κόψας δὲ τὴν θύραν, εἶπεν, ὅτι παρὰ τῶν πολεμάρχων ἀπαγγεῖλαί τι βούλοιτο. Ὁ δὲ ἐτύγχανε μὲν χωρὶς κατακείμενος ἔτι μετὰ δεῖπνον, καὶ ἡ γυνὴ ἐριουργοῦσα παρεκάθητο· ἐκέλευσε δὲ τὸν Φυλλίδαν, πιστὸν νομίζων, εἰσιέναι. Οἱ δ᾽ ἐπεὶ εἰσῆλθον, τὸν μὲν ἀποκτείναντες, τὴν δὲ γυναῖκα φοβήσαντες, κατεσιώπησαν· ἐξιόντες δὲ εἶπον, τὴν θύραν κεκλεῖσθαι· εἰ δὲ λήψοιντο ἀνεῳγμένην, ἠπείλησαν ἀποκτεῖναι ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ᾽
8 ἐπέπρακτο, λαβὼν δύο ὁ Φυλλίδας τῶν ἀνδρῶν, ἦλθε πρὸς τὸ ἀναγκαῖον, καὶ εἶπε τῷ εἱργμοφύλακι, ὅτι ἄνδρα ἄγει παρὰ πολεμάρχου, ὃν εἷρξαι δέοι. Ὡς δὲ ἀνέῳξε, τοῦτον μὲν ἀπέκτειναν εὐθὺς, τοὺς δὲ δεσμώτας ἔλυσαν. Καὶ τούτους μὲν ταχὺ, τῶν ἐκ τῆς στοᾶς ὅπλων καθελόντες, ὥπλισαν, καὶ ἀγαγόντες ἐπὶ τὸ Ἀμφεῖον, θέσθαι ἐκέλευον τὰ ὅπλα.
9 Ἐκ δὲ τούτου εὐθὺς ἐκήρυττον, ἐξιέναι πάντας Θηβαίους, ἱππέας τε καὶ ὁπλίτας, ὡς τῶν τυράννων τεθνεώτων. Οἱ δὲ πολῖται, ἕως μὲν νὺξ ἦν, ἀπι-

στοῦντες ἡσυχίαν εἶχον· ἐπεὶ δ᾽ ἡμέρα τ᾽ ἦν, καὶ φανερὸν ἦν τὸ γεγενημένον, ταχὺ δὴ καὶ οἱ ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς σὺν τοῖς ὅπλοις ἐξεβοήθουν. Ἔπεμψαν δὲ ἱππέας οἱ κατεληλυθότες ἐπὶ τοὺς πρὸς τοῖς ὁρίοις Ἀθηναίων, καὶ τοὺς δύο τῶν στρατηγῶν. Οἱ δ᾽ εἰδότες τὸ πρᾶγμα, ἐφ᾽ ὃ ἀπεστάλκεισαν, ᾔεσαν.
10 Ὁ μέντοι ἐν τῇ ἀκροπόλει ἁρμοστὴς, ἐπεὶ ᾔσθετο τὸ νυκτερινὸν κήρυγμα, εὐθὺς ἔπεμψεν εἰς Πλαταιὰς καὶ Θεσπιὰς ἐπὶ βοήθειαν. Καὶ τοὺς μὲν Πλαταιέας αἰσθόμενοι προσιόντας οἱ τῶν Θηβαίων ἱππεῖς, ἀπαντήσαντες ἀπέκτειναν αὐτῶν πλέον ἢ εἴκοσιν· ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθον ταῦτα πράξαντες, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τῶν ὁρίων ἤδη παρῆσαν, προσέβαλον
11 πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει, ὀλίγοι ὄντες, τήν τε προθυμίαν τῶν προσιόντων ἁπάντων ἑώρων, καὶ τῶν κηρυγμάτων μεγάλων γιγνομένων τοῖς πρώτοις ἀναβᾶσιν, ἐκ τούτου φοβηθέντες εἶπον, ὅτι ἀπίοιεν ἂν, εἰ σφίσιν ἀσφάλειαν μετὰ τῶν ὅπλων ἀπιοῦσι διδοῖεν. Οἱ δὲ ἄσμενοί τε ἔδοσαν, ἃ ᾔτουν, καὶ σπεισάμενοι, καὶ ὅρκους ὀμόσαντες ἐπὶ τούτοις, ἐξέπεμπον.
12 Ἐξιόντων μέντοι, ὅσους ἐπέγνωσαν τῶν ἐχθρῶν ὄντας, συλλαμβάνοντες ἀπέκτειναν. Ἦσαν δέ τινες, οἳ καὶ ὑπὸ Ἀθηναίων τῶν ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐπιβοηθησάντων ἐξεκλάπησαν καὶ διεσώθησαν. Οἱ μέντοι Θηβαῖοι καὶ τοὺς παῖδας τῶν ἀποθανόντων, ὅσοις ἦσαν, λαβόντες ἀπέσφαξαν.
13 Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπύθοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι, τὸν

μὲν ἁρμοστὴν, τὸν ἐγκαταλιπόντα τὴν ἀκρόπολιν
καὶ οὐκ ἀναμείναντα τὴν βοήθειαν, ἀπέκτειναν·
φρουρὰν δὲ φαίνουσιν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους. Καὶ
Ἀγησίλαος μὲν, λέγων, ὅτι ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη
ἀφ᾽ ἥβης εἴη, καὶ, ὥσπερ τοῖς ἄλλοις τοῖς τηλι-
κούτοις οὐκέτι ἀνάγκη εἴη τῆς ἑαυτῶν ἔξω στρατεύε-
σθαι, οὕτω δὴ καὶ βασιλεῦσι τὸν αὐτὸν ὄντα νό-
μον ἀπεδείκνυε. Κἀκεῖνος μὲν δὴ, λέγων ταῦτα, οὐκ
ἐστρατεύετο. Οὐ μέντοι τούτου γε ἕνεκεν κατέμει-
νεν, ἀλλ᾽ εὖ εἰδὼς, ὅτι, εἰ στρατηγοίη, λέξοιεν
οἱ πολῖται, ὡς Ἀγησίλαος, ὅπως βοηθήσειε τοῖς
τυράννοις, πράγματα τῇ πόλει παρέχοι. Εἴα οὖν
αὐτοὺς βουλεύεσθαι, ὅ τι βούλοιντο περὶ τούτων.
Οἱ δ᾽ ἔφοροι, διδασκόμενοι ὑπὸ τῶν μετὰ τὰς ἐν 14
Θήβαις σφαγὰς ἐκπεπτωκότων, Κλεόμβροτον ἐκ-
πέμπουσι, τότε πρῶτον ἡγούμενον, μάλα χειμῶνος
ὄντος. Καὶ τὴν μὲν δι᾽ Ἐλευθερῶν ὁδὸν Χαβρίας,
ἔχων Ἀθηναίων πελταστὰς, ἐφύλαττεν· ὁ δὲ Κλεόμ-
βροτος ἀνέβαινε κατὰ τὴν ἐς Πλαταιὰς φέρουσαν.
Προϊόντες δὲ οἱ πελτασταὶ περιτυγχάνουσιν ἐπὶ τῷ
ἄκρῳ φυλάττουσι τοῖς ἐκ τοῦ ἀναγκαίου λελυμένοις,
ὡς περὶ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα οὖσι. Καὶ τούτους
μὲν ἅπαντας, εἰ μή τις ἐξέφυγεν, οἱ πελτασταὶ
ἀπέκτειναν· αὐτὸς δὲ κατέβαινε πρὸς τὰς Πλαταιὰς,
ἔτι φιλίας οὔσας. Ἐπεὶ δὲ εἰς Θεσπιὰς ἀφίκετο, 15
ἐκεῖθεν ὁρμηθεὶς, εἰς Κυνὸς κεφαλὰς, οὔσας Θη-
βαίων, ἐστρατοπεδεύσατο. Μείνας δὲ ἐκεῖ περὶ
ἑκκαίδεκα ἡμέρας, ἀπεχώρησε πάλιν εἰς Θεσπιάς.

κἀκεῖ μὲν κατέλιπεν ἁρμοστὴν Σφοδρίαν, καὶ ἀπὸ
τῶν συμμάχων τὸ τρίτον μέρος ἑκάστων· παρέδωκε
δὲ αὐτῷ καὶ χρήματα, ὅσα ἐτύγχανεν οἴκοθεν ἔχων,
16 καὶ ἐκέλευσε ξενικὸν προσμισθοῦσθαι. Καὶ ὁ μὲν
Σφοδρίας ταῦτ᾽ ἔπραττεν. Ὁ δὲ Κλεόμβροτος ἀπῆ-
γεν ἐπ᾽ οἴκου τὴν διὰ Κρεύσιος τοὺς μεθ᾽ ἑαυτοῦ
στρατιώτας, καὶ μάλα ἀποροῦντας, πότερά ποτε
πόλεμος πρὸς Θηβαίους, ἢ εἰρήνη εἴη· ἤγαγε μὲν
γὰρ εἰς τὴν τῶν Θηβαίων τὸ στράτευμα, ἀπῆλθε
17 δὲ ὡς ἐδύνατο ἐλάχιστα κακουργήσας. Ἀπιόντι γε
μὴν ἄνεμος αὐτῷ ἐξαίσιος ἐπεγένετο, ὃν καὶ οἰωνί-
ζοντό τινες σημαίνειν περὶ τῶν μελλόντων. Πολλὰ
μὲν γὰρ καὶ ἄλλα γενναῖα ἐποίησεν, ἀτὰρ καὶ, ὑπερ-
βάλλοντος αὐτοῦ μετὰ τῆς στρατιᾶς ἐκ τῆς Κρεύσιος
τὸ καθῆκον ἐπὶ θάλατταν ὄρος, πολλοὺς μὲν ὄνους
κατεκρήμνισεν αὐτοῖς σκεύεσι, πάμπολλα δὲ ὅπλα
18 ἀναρπασθέντα ἐξέπεσεν εἰς τὴν θάλατταν. Τέλος
δὲ, πολλοὶ οὐ δυνάμενοι σὺν τοῖς ὅπλοις πορεύε-
σθαι, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ ἄκρου κατέλιπον, λι-
θων ἐμπλήσαντες, ὑπτίας τὰς ἀσπίδας. Καὶ τότε
μὲν ἐν Αἰγοσθένοις τῆς Μεγαρικῆς ἐδείπνησαν, ὡς
ἠδύναντο· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐλθόντες ἐκομίσαντο τὰ
ὅπλα. Καὶ ἐκ τούτου ἤδη ἕκαστοι οἴκαδε ἀπῆε-
σαν· ἀφῆκε γὰρ αὐτοὺς ὁ Κλεόμβροτος.
19 Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι, ὁρῶντες τὴν τῶν Λακε-
δαιμονίων δύναμιν, καὶ ὅτι πόλεμος ἐν Κορίνθῳ
οὐκέτι ἦν, ἀλλ᾽ ἤδη παριόντες τὴν Ἀττικὴν οἱ Λα-
κεδαιμόνιοι εἰς τὰς Θήβας ἐνέβαλλον, οὕτως ἐφο-

βοῦντο, ὥστε καὶ τὼ δύο στρατηγὼ, οἳ συνηπιστά-
σθην τὴν τοῦ Μέλλωνος ἐπὶ τοὺς περὶ Λεοντιάδην
ἐπανάστασιν, κρίναντες, τὸν μὲν ἀπέκτειναν, τὸν
δὲ, ἐπεὶ οὐχ ὑπέμεινεν, ἐφυγάδευσαν.

Οἱ δ᾽ αὖ Θηβαῖοι, καὶ αὐτοὶ φοβούμενοι, εἰ 20
μηδένες ἄλλοι ἢ αὐτοὶ πολεμήσοιεν τοῖς Λακεδαιμο-
νίοις, τοιόνδε τι εὑρίσκουσι μηχάνημα· πείθουσι
τὸν ἐν ταῖς Θεσπιαῖς ἁρμοστὴν Σφοδρίαν, χρήματα
δόντες, ὡς ὑπωπτεύετο, ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἀττικὴν,
ἵν᾽ ἐκπολεμήσειε τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τοὺς Λακε-
δαιμονίους. Κἀκεῖνος πειθόμενος αὐτοῖς, προσ-
ποιησάμενος τὸν Πειραιᾶ καταλήψεσθαι, ὅτι δὴ
ἀπύλωτος ἦν, ἦγεν ἐκ τῶν Θεσπιῶν πρῲ δειπνή-
σαντας τοὺς στρατιώτας, φάσκων, πρὸ ἡμέρας
κατανύσειν εἰς τὸν Πειραιᾶ. Θριάσι δ᾽ αὐτῷ ἡμέ- 21
ρα ἐπεγένετο, καὶ οὐδὲ ταῦτ᾽ ἐποίησεν, ὥστε λα-
θεῖν· ἀλλ᾽ ἐπεὶ ἀπετέτραπτο, βοσκήματα διήρπασε
καὶ οἰκίας ἐπόρθησε. Τῶν δ᾽ ἐντυχόντων τινὲς τῆς
νυκτὸς, φεύγοντες εἰς τὸ ἄστυ, ἀπήγγελλον τοῖς
Ἀθηναίοις, ὅτι στράτευμα πάμπολυ προσίει. Οἱ
μὲν δὴ ταχὺ ὁπλισάμενοι, καὶ ἱππεῖς καὶ ὁπλῖται,
ἐν φυλακῇ τῆς πόλεως ἦσαν. Τῶν δὲ Λακεδαιμο- 22
νίων καὶ πρέσβεις Ἀθήνησιν ἐτύγχανον ὄντες παρὰ
Καλλίᾳ τῷ προξένῳ, Ἐτυμοκλῆς τε καὶ Ἀριστόλο-
χος καὶ Ὤκελλος· οὓς οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπεὶ τὸ πρᾶγμα
ἠγγέλθη, συλλαβόντες ἐφύλασσον, ὡς καὶ τούτους
συνεπιβουλεύοντας. Οἱ δὲ ἐκπεπληγμένοι τε ἦσαν
τῷ πράγματι, καὶ ἀπελογοῦντο, ὡς οὐκ ἄν ποτε

μωροὶ οὕτως ἦσαν, ὡς, εἰ ᾔδεσαν καταλαμβανόμενον τὸν Πειραιᾶ, ἐν τῷ ἄστει ἂν ὑποχειρίους αὑτοὺς παρεῖχον, καὶ ταῦτα παρὰ τῷ προξένῳ, οὗ
23τάχιστ᾽ ἂν εὑρέθησαν. Ἔτι δ᾽ ἔλεγον, ὡς εὔδηλον καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἔσοιτο, ὡς οὐδ᾽ ἡ πόλις τῶν Λακεδαιμονίων ταῦτα συνῄδει. Σφοδρίαν γὰρ εὖ εἰδέναι ἔφασαν, ὅτι ἀπολωλότα πεύσοιντο ὑπὸ τῆς πόλεως. Κἀκεῖνοι μὲν, κριθέντες μηδὲν συνει-
24δέναι, ἀφείθησαν. Οἱ δ᾽ ἔφοροι ἀνεκάλεσάν τε τὸν Σφοδρίαν, καὶ ὑπῆγον θανάτου. Ἐκεῖνος μέντοι φοβούμενος οὐχ ὑπήκουσεν· ὅμως δὲ, καίπερ οὐχ ὑπακούων εἰς τὴν κρίσιν, ἀπέφυγε. Καὶ πολλοῖς ἔδοξεν αὕτη δὴ ἐν Λακεδαιμονίοις ἀδικώτατα δίκη κριθῆναι. Ἐγένετο δὲ τοῦτο αἴτιον.
25 Ἦν υἱὸς τῷ Σφοδρίᾳ, ἡλικίαν τε ἔχων τὴν ἄρτι ἐκ παίδων, Κλεώνυμος ὄνομα, καὶ ἅμα κάλλιστός τε καὶ εὐδοκιμώτατος τῶν ἡλίκων. Τούτου δὲ ἐρῶν ἐτύγχανεν Ἀρχίδαμος ὁ Ἀγησιλάου. Οἱ μὲν οὖν τοῦ Κλεομβρότου φίλοι, ἅτε ἑταῖροι ὄντες τῷ Σφοδρίᾳ, ἀπολυτικῶς αὐτοῦ εἶχον, τὸν δὲ Ἀγησίλαον καὶ τοὺς ἐκείνου φίλους ἐφοβοῦντο, καὶ τοὺς διὰ μέσου
26δέ· δεινὰ γὰρ ἐδόκει πεποιηκέναι. Ἐκ τούτου δὲ ὁ μὲν Σφοδρίας εἶπε πρὸς τὸν Κλεώνυμον· Ἔξεστί σοι, ὦ υἱὲ, σῶσαι τὸν πατέρα, δεηθέντι Ἀρχιδάμου, Ἀγησίλαον εὐμενῆ ἐμοὶ εἰς τὴν κρίσιν παρασχεῖν. Ὁ δὲ ἀκούσας ἐτόλμησεν ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἀρχίδαμον, καὶ ἐδεῖτο σωτῆρα αὐτῷ τοῦ πατρὸς γενέσθαι. Ὁ μέντοι Ἀρχίδαμος, ἰδὼν μὲν τὸν Κλεώνυμον κλαίον-

τα, συνεδάκρυε παρεστώς· ἀκούσας δὲ δεομένου, 27
ἀπεκρίνατο· Ἀλλ᾽, ὦ Κλεώνυμε, ἴσθι, ὅτι ἐγὼ
μὲν τῷ ἐμῷ πατρὶ οὐδ᾽ ἀντιβλέπειν δύναμαι, ἀλ-
λά, κἄν τι βούλωμαι διαπράξασθαι ἐν τῇ πόλει,
πάντων μᾶλλον ἢ τοῦ πατρὸς δέομαι· ὅμως δ᾽, ἐπεὶ
σὺ κελεύεις, νόμιζε, πᾶσάν με προθυμίαν ἕξειν
ταῦτά σοι πραχθῆναι. Καὶ τότε μὲν δὴ ἐκ τοῦ 28
φιλιτίου εἰς τὸν οἶκον ἐλθὼν ἀνεπαύετο· τοῦ δ᾽
ὄρθρου ἀναστάς, ἐφύλαττε, μὴ λάθῃ αὐτὸν ὁ πα-
τὴρ ἐξελθών. Ἐπεὶ δὲ εἶδεν αὐτὸν ἐξιόντα, πρῶ-
τον μέν, εἴ τις τῶν πολιτῶν παρῆν, παρίει τούτους
διαλέγεσθαι αὐτῷ· ἔπειτα δ᾽, εἴ τις ξένος· ἔπειτα
δὲ καὶ τῶν θεραπόντων τῷ δεομένῳ παρεχώρει·
τέλος δ᾽, ἐπεὶ ἀπὸ τοῦ Εὐρώτα ἀπιὼν ὁ Ἀγησί-
λαος εἰσῆλθεν οἴκαδε, ἀπιὼν ᾤχετο οὐδὲ προσελ-
θών. Καὶ τῇ ὑστεραίᾳ δὲ ταυτὰ ταῦτα ἐποίησεν.
Ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος ὑπώπτευε μέν, ὧν ἕνεκεν ἐφοίτα· 29
οὐ μέντοι ἠρώτα, ἀλλ᾽ εἴα αὐτόν. Ὁ δ᾽ αὖ Ἀρχί-
δαμος ἐπεθύμει μέν, ὥσπερ εἰκός, ὁρᾷν τὸν Κλεώ-
νυμον· ὅπως μέντοι ἔλθοι πρὸς αὐτόν, μὴ διει-
λεγμένος τῷ πατρί, περὶ ὧν ἐκεῖνος ἐδεήθη, οὐκ
εἶχεν. Οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Σφοδρίαν, οὐχ ὁρῶντες τὸν
Ἀρχίδαμον ἰόντα, πρόσθεν δὲ θαμίζοντα, ἐν παντὶ
ἦσαν, μὴ λελοιδορημένος εἴη ὑπ᾽ Ἀγησιλάου. Τέ- 30
λος μέντοι ὁ Ἀρχίδαμος ἐτόλμησε προσελθεῖν καὶ
εἰπεῖν· Ὦ πάτερ, Κλεώνυμός με κελεύει σου δεη-
θῆναι, σῶσαί οἱ τὸν πατέρα· καὶ ἐγώ σου ταῦτα
δέομαι, εἰ δυνατόν. Ὁ δ᾽ ἀπεκρίνατο· Ἀλλὰ σοὶ

μὲν ἔγωγε συγγνώμην ἔχω· αὐτὸς μέντοι ὅπως ἂν
συγγνώμης τύχοιμι παρὰ τῆς πόλεως, ἄνδρα μὴ κατα-
γιγνώσκων ἀδικεῖν, οἷς ἐχρηματίσατο ἐπὶ κακῷ τῆς
31 πόλεως, οὐχ ὁρῶ. Ὁ δὲ τότε μὲν πρὸς ταῦτα οὐ-
δὲν εἶπεν, ἀλλ᾽ ἡττηθεὶς τοῦ δικαίου ἀπῆλθεν.
Ὕστερον δὲ, ἢ αὐτὸς νοήσας, ἢ διδαχθεὶς ὑπό του,
εἶπεν ἐλθών: Ἀλλ᾽ ὅτι μὲν, ὦ πάτερ, εἰ μηδὲν ἠδι-
κήκει Σφοδρίας, ἀπέλυσας ἂν αὐτὸν, οἶδα· νῦν δὲ,
εἰ ἠδίκηκέ τι, ἡμῶν ἕνεκεν συγγνώμης παρὰ σοῦ
τυχέτω. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἂν μέλλῃ καλὰ ταῦτ᾽ ἡμῖν
εἶναι, οὕτως ἔστω. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσας, μάλα
32 δύσελπις ὢν ἀπῄει. Τῶν δὲ τοῦ Σφοδρίου φίλων
τις, διαλεγόμενος Ἐτυμοκλεῖ, εἶπεν· Ὑμεῖς μὲν, οἴ-
μαι, ἔφη, πάντες οἱ Ἀγησιλάου φίλοι ἀποκτε-
νεῖτε τὸν Σφοδρίαν. Καὶ ὁ Ἐτυμοκλῆς, Μὰ Δία,
οὐκ ἄρα ταὐτὰ, ἔφη, ποιήσομεν Ἀγησιλάῳ; ἐπεὶ
ἐκεῖνός γε πρὸς πάντας, ὅσοις διείλεκται, ταῦτα
λέγει· μὴ ἀδικεῖν μὲν Σφοδρίαν ἀδύνατον εἶναι·
ὅστις μέντοι, παῖς τε ὢν καὶ παιδίσκος καὶ ἡβῶν,
πάντα τὰ καλὰ ποιῶν διετέλεσε, χαλεπὸν εἶναι τοι-
οῦτον ἄνδρα ἀποκτιννύναι· τὴν γὰρ Σπάρτην τοι-
33 ούτων δεῖσθαι στρατιωτῶν. Ὁ δ᾽ ἀκούσας ταῦτα,
ἀπήγγειλε τῷ Κλεωνύμῳ. Ὁ δὲ ἡσθεὶς, εὐθὺς
ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἀρχίδαμον, εἶπεν· Ὅτι μὲν ἡμῶν
ἐπιμελῇ, ἤδη ἴσμεν· εὖ δ᾽ ἐπίστω, Ἀρχίδαμε, ὅτι
καὶ ἡμεῖς πειρασόμεθα ἐπιμελεῖσθαι, ὡς μήποτε
σὺ ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ φιλίᾳ αἰσχυνθῇς. Καὶ οὐκ
ἐψεύσατο, ἀλλὰ καὶ ζῶν ἅπαντ᾽ ἐποίει, ὅσα καλὰ

ἐν τῇ Σπάρτῃ, καὶ ἐν Λεύκτροις πρὸ τοῦ βασιλέως
μαχόμενος σὺν Δείνωνι τῷ πολεμάρχῳ, προσπεσὼν
πρῶτος τῶν πολιτῶν, ἐν μέσοις τοῖς πολεμίοις ἀπέ-
θανε. Καὶ ἠνίασε μὲν εἰς τὰ ἔσχατα Ἀρχίδαμον·
ὡς δὲ ὑπέσχετο, οὐ κατήσχυνεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκό-
σμησε. Τοιούτῳ μὲν δὴ τρόπῳ Σφοδρίας ἀπέφυγε.

Τῶν μέντοι Ἀθηναίων οἱ βοιωτιάζοντες ἐδίδα- 34
σκον τὸν δῆμον, ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐχ ὅπως τι-
μωρήσαιντο, ἀλλὰ καὶ ἐπαινέσαιεν τὸν Σφοδρίαν,
ὅτι ἐπεβούλευσε ταῖς Ἀθήναις. Καὶ ἐκ τούτου οἱ
Ἀθηναῖοι ἐπύλωσάν τε τὸν Πειραιᾶ, ναῦς τε ἐναυ-
πηγοῦντο, τοῖς τε Βοιωτοῖς ἐβοήθουν πάσῃ προ-
θυμίᾳ. Οἱ δ᾽ αὖ Λακεδαιμόνιοι φρουράν τε ἔφη- 35
ναν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, καὶ τὸν Ἀγησίλαον νομί-
σαντες φρονιμώτερον ἂν σφίσι τοῦ Κλεομβρότου
ἡγήσασθαι, ἐδέοντο αὐτοῦ, ἄγειν τὴν στρατιάν.
Ὁ δὲ εἰπὼν, ὅτι οὐδὲν ἂν, ὃ τῇ πόλει δοκοίη, ἀν-
τειπεῖν, παρεσκευάζετο εἰς τὴν ἔξοδον. Γιγνώσκων 36
δὲ, ὅτι, εἰ μή τις προκαταλήψοιτο τὸν Κιθαιρῶνα,
οὐ ῥᾴδιον ἔσται εἰς τὰς Θήβας ἐμβαλεῖν, μαθὼν
πολεμοῦντας τοὺς Κλειτορίους τοῖς Ὀρχομενίοις, καὶ
ξενικὸν τρέφοντας, ἐκοινολογήσατο αὐτοῖς, ὅπως
γένοιτο τὸ ξενικὸν αὐτῷ, εἴ τι δεηθείη. Ἐπεὶ δὲ 37
τὰ διαβατήρια ἐγένετο, πέμψας, πρὶν ἐν Τεγέᾳ αὐ-
τὸς εἶναι, πρὸς τὸν ἄρχοντα τῶν παρὰ τοῖς Κλειτο-
ρίοις ξένων, καὶ μισθὸν δοὺς μηνὸς αὐτοῖς, ἐκέλευ-
σε προκαταλαβεῖν αὐτοὺς τὸν Κιθαιρῶνα. Τοῖς δ᾽
Ὀρχομενίοις εἶπεν, ἕως στρατεία εἴη, παύσασθαι

τοῦ πολέμου· εἰ δέ τις πόλις, στρατιᾶς οὔσης ἔξω,
ἐπὶ πόλιν στρατεύσοι, ἐπὶ ταύτην ἔφη πρῶτον ἰέναι
38κατὰ τὸ δόγμα τῶν συμμάχων. Ἐπεὶ δὲ ὑπερέβα-
λε τὸν Κιθαιρῶνα, ἐλθὼν εἰς Θεσπιὰς, ἐκεῖ-
θεν ὁρμηθεὶς, ᾔει ἐπὶ τὴν τῶν Θηβαίων χώραν.
Εὑρὼν δὲ ἀποτεταφρευμένον τε καὶ ἀπεσταυρωμέ-
νον κύκλῳ τὸ πεδίον καὶ τὰ πλείστου ἄξια τῆς χώρας,
στρατοπεδευόμενος ἄλλοτε ἄλλῃ, καὶ μετ᾽ ἄριστον
ἐξάγων, ἐδῄου τῆς χώρας τὰ πρὸς ἑαυτοῦ τῶν σταυ-
ρωμάτων καὶ τῆς τάφρου. Οἱ γὰρ πολέμιοι, ὅπου
ἐπιφαίνοιτο ὁ Ἀγησίλαος, ἀντιπαρῄεσαν αὐτῷ ἐν-
39τὸς τοῦ χαρακώματος ὡς ἀμυνούμενοι. Καί ποτε
ἀποχωροῦντος αὐτοῦ ἤδη τὴν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον,
οἱ τῶν Θηβαίων ἱππεῖς τε, ὡς ἀφανεῖς ὄντες, ἐξαί-
φνης διὰ τῶν ὡδοποιημένων τοῦ χαρακώματος ἐξό-
δων ἐξελαίνουσι, καὶ, οἷα δὴ ἀπιόντων πρὸς δεῖ-
πνον καὶ συσκευαζομένων τῶν πελταστῶν, τῶν δὲ
ἱππέων τῶν μὲν οὐκέτι καταβεβηκότων, τῶν δ᾽ ἀνα-
βαινόντων, ἐπελαύνουσι· καὶ τῶν τε πελταστῶν
συχνοὺς κατέβαλον, καὶ τῶν ἱππέων Κλέωνα καὶ
Ἐπικυδίδαν Σπαρτιάτας, καὶ τῶν περιοίκων ἕνα,
Εὔδικον, καὶ τῶν Ἀθηναίων τινὰς φυγάδας, οὔπω
40ἀναβεβηκότας ἐπὶ τοὺς ἵππους. Ὡς δὲ ἀναστρέψας
σὺν τοῖς ὁπλίταις ἐβοήθησεν ὁ Ἀγησίλαος, οἵ τε ἱπ-
πεῖς ἤλαυνον ἐναντίοι τοῖς ἱππεῦσι, καὶ τὰ δέκα
ἀφ᾽ ἥβης ἐκ τῶν ὁπλιτῶν ἔθει σὺν αὐτοῖς· οἱ μέν-
τοι τῶν Θηβαίων ἱππεῖς ἐῴκεσαν ὑποπεπωκόσι που
ἐν μεσημβρίᾳ· ὑπέμενον μὲν γὰρ τοῖς ἐπελαύνουσιν,

ὥστ᾽ ἐξακοντίζειν τὰ δόρατα, ἐξικνοῦντο δ᾽ οὔ. Καὶ ἀναστρέφοντες δὲ ἐκ τούτου ἀπέθανον αὐτῶν δώδεκα. Ὡς δὲ κατέγνω ὁ Ἀγησίλαος ὅτι ἀεὶ μετ᾽ 41
ἄριστον οἱ πολέμιοι ἐφαίνοντο, θυσάμενος ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ἦγεν ὡς οἷόν τε τάχιστα, καὶ παρῆλθε δι᾽ ἐρημίας εἴσω τῶν χαρακωμάτων. Ἐκ δὲ τούτου τὰ ἐντὸς ἔτεμνε καὶ ἔκαε μέχρι τοῦ ἄστεος. Ταῦτα δὲ ποιήσας, καὶ πάλιν ἀποχωρήσας εἰς Θεσπιάς, ἐτείχιζε τὸ ἄστυ αὐτοῖς. Καὶ ἐκεῖ μὲν Φοιβίδαν κατέλιπεν ἁρμοστήν, αὐτὸς δὲ ὑπερβαλὼν πάλιν εἰς τὰ Μέγαρα, τοὺς μὲν ξυμμάχους διῆκε, τὸ δὲ πολιτικὸν στράτευμα ἐπ᾽ οἴκου ἀπήγαγεν.

Ἐκ δὲ τούτου ὁ Φοιβίδας, ἐκπέμπων μὲν ληστή- 42
ρια, ἔφερε καὶ ἦγε τοὺς Θηβαίους, καταδρομὰς δὲ ποιούμενος, ἐκακούργει τὴν χώραν. Οἱ δ᾽ αὖ Θηβαῖοι, ἀντιτιμωρεῖσθαι βουλόμενοι, στρατεύουσι πανδημεὶ ἐπὶ τὴν τῶν Θεσπιέων χώραν. Ἐπεὶ δ᾽ ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ, ὁ Φοιβίδας, σὺν τοῖς πελτασταῖς προσκείμενος, οὐδαμοῦ εἴα αὐτοὺς ἀποσκεδάννυσθαι τῆς φάλαγγος· ὥστε οἱ Θηβαῖοι, μάλα ἀχθόμενοι τῇ ἐμβολῇ, θᾶσσον τὴν ἀποχώρησιν ἐποιοῦντο, καὶ οἱ ὀρεωκόμοι δὲ, ἀποῤῥιπτοῦντες ὃν εἰλήφεσαν καρπὸν, ἀπήλαυνον οἴκαδε· οὕτω δεινὸς φόβος τῷ στρατεύματι ἐνέπεσεν. Ὁ δὲ ἐν τού- 43
τῳ θρασέως ἐπέκειτο, περὶ αὑτὸν μὲν ἔχων τὸ πελταστικόν, τὸ δὲ ὁπλιτικὸν ἐν τάξει ἕπεσθαι κελεύσας. Καὶ ἐγένετο ἐν ἐλπίδι τροπὴν τῶν ἀνδρῶν ποιήσασθαι· αὐτός τε γὰρ ἐῤῥωμένως ἡγεῖτο, καὶ τοῖς ἄλ-

λοις ἅπτεσθαι τῶν ἀνδρῶν παρεκελεύετο, καὶ τοὺς
44 τῶν Θεσπιέων ὁπλίτας ἀκολουθεῖν ἐκέλευεν. Ὡς δὲ
ἀποχωροῦντες οἱ τῶν Θηβαίων ἱππεῖς ἐπὶ νάπει ἀδια-
βάτῳ ἐγίγνοντο, πρῶτον μὲν ἠθροίσθησαν, ἔπειτα
δὲ ἀνέστρεφον, διὰ τὸ ἀπορεῖν, ὅποι διαβαῖεν. Οἱ
μὲν οὖν πελτασταὶ ὀλίγοι ὄντες οἱ πρῶτοι, φο-
βηθέντες αὐτοὺς, ἔφυγον· οἱ δὲ ἱππεῖς αὖ ὡς τοῦ-
το εἶδον, ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τῶν φευγόντων ἐπιθέ-
45 σθαι αὐτοῖς. Καὶ ὁ μὲν δὴ Φοιβίδας, καὶ δύο ἢ
τρεῖς μετ᾽ αὐτοῦ, μαχόμενοι ἀπέθανον· οἱ δὲ μι-
σθοφόροι, τούτου γενομένου, πάντες ἔφυγον. Ἐπεὶ
δὲ φεύγοντες ἀφίκοντο πρὸς τοὺς ὁπλίτας τῶν Θε-
σπιέων, κἀκεῖνοι, μάλα πρόσθεν μέγα φρονοῦντες
μὴ ὑπείξειν τοῖς Θηβαίοις, ἔφυγον, μηδέν τι πάνυ
διωκόμενοι, (καὶ γὰρ ἦν ἤδη ὀψὲ) καὶ ἀπέθνησκον
μὲν οὐ πολλοὶ, ὅμως δὲ οὐ πρόσθεν ἔστησαν οἱ Θε-
46 σπιεῖς, πρὶν ἐν τῷ τείχει ἐγένοντο. Ἐκ δὲ τούτου
πάλιν τὰ τῶν Θηβαίων ἀνεζωπυρεῖτο, καὶ ἐστρα-
τεύοντο εἰς Θεσπιὰς, καὶ εἰς τὰς ἄλλας τὰς περιοι-
κίδας πόλεις. Ὁ μέντοι δῆμος ἐξ αὐτῶν εἰς τὰς Θή-
βας ἀπεχώρει· ἐν πάσαις γὰρ ταῖς πόλεσι δυνα-
στεῖαι καθειστήκεσαν, ὥσπερ ἐν Θήβαις· ὥστε καὶ
οἱ ἐν ταύταις ταῖς πόλεσι φίλοι τῶν Λακεδαιμονίων
βοηθείας ἐδέοντο. Μετὰ δὲ τὸν Φοιβίδα θάνατον,
πολέμαρχον μὲν καὶ μόραν οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ
θάλατταν πέμψαντες, τὰς Θεσπιὰς ἐφύλαττον.
47 Ἐπεὶ δὲ τὸ ἔαρ ἐπέστη, πάλιν ἔφαινον φρουρὰν
οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὰς Θήβας, καὶ τοῦ Ἀγησι-

λάου, ᾗπερ τὸ πρόσθεν, ἐδέοντο ἡγεῖσθαι. Ὁ δὲ ὑπὲρ τῆς ἐμβολῆς ταυτὰ γιγνώσκων, πρὶν καὶ τὰ διαβατήρια θύεσθαι, πέμψας πρὸς τὸν ἐν Θεσπιαῖς πολέμαρχον, ἐκέλευε προκαταλαβεῖν τὸ ὑπὲρ τῆς κατὰ τὸν Κιθαιρῶνα ὁδοῦ ἄκρον, καὶ φυλάττειν, ἕως ἂν αὐτὸς ἔλθοι. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ὑπερβαλὼν ἐν 48
ταῖς Πλαταιαῖς ἐγένετο, πάλιν προσεποιήσατο, εἰς τὰς Θεσπιὰς ἰέναι πρῶτον, καὶ πέμπων ἀγοράν τε ἐκέλευε παρασκευάζειν, καὶ τὰς πρεσβείας ἐκεῖ περιμένειν· ὥστε οἱ Θηβαῖοι ἰσχυρῶς τὴν πρὸς Θεσπιὰς εἰσβολὴν ἐφύλαττον. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἅμα 49
τῇ ἡμέρᾳ θυσάμενος, ἐπορεύετο τὴν ἐπ᾽ Ἐρυθρὰς· καὶ τῷ στρατεύματι δυοῖν ἡμέραιν ὁδὸν ἐν μιᾷ κατανύσας, ἔφθασεν ὑπερβὰς τὸ κατὰ Σκῶλον σταύρωμα, πρὶν ἐλθεῖν τοὺς Θηβαίους ἀπὸ τῆς φυλακῆς, καθ᾽ ἣν τὸ πρόσθεν εἰσῆλθε. Τοῦτο δὲ ποιήσας, τὰ πρὸς ἕω τῆς τῶν Θηβαίων πόλεως ἐδῄου μέχρι τῆς Ταναγραίων· (ἔτι γὰρ τότε καὶ τὴν Τάναγραν οἱ περὶ Ὑπατόδωρον, φίλοι ὄντες τῶν Λακεδαιμονίων, εἶχον) καὶ ἐκ τούτου δὴ ἀπῄει, ἐν ἀριστερᾷ ἔχων τὸ τεῖχος. Οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐπελθόντες, ἀντε- 50
τάξαντο ἐπὶ Γραὸς στήθει, ὄπισθεν ἔχοντες τὴν τάφρον καὶ τὸ σταύρωμα, νομίζοντες, καλὸν εἶναι ἐνταῦθα διακινδυνεύειν· καὶ γὰρ ἦν στενὸν ταύτῃ ἐπιεικῶς καὶ δύσβατον τὸ χωρίον. Ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος, ἰδὼν ταῦτα, πρὸς ἐκείνους μὲν οὐχ ἧγεν, ἐπισιμώσας δὲ πρὸς τὴν πόλιν ᾔει. Οἱ δ᾽ αὖ Θηβαῖοι, 51
δείσαντες περὶ τῆς πόλεως, ὅτι ἐρήμη ἦν, ἀποκι-

πόντες ἔνθα παρατεταγμένοι ἦσαν, δρόμῳ ἔθεον πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἐπὶ Ποτνιὰς ὁδόν· ἦν γὰρ αὕτη ἀσφαλεστέρα. Καὶ μέντοι ἐδόκει καλὸν γενέσθαι τὸ ἐνθύμημα τοῦ Ἀγησιλάου, ὅτι, πόῤῥω ἀπαγαγὼν ἀπὸ τῶν πολεμίων, ἀποχωρεῖν δρόμῳ αὐτοὺς ἐποίησεν· ὅμως μέντοι ἐπὶ παραθέοντας αὐτοὺς τῶν πολεμάρχων τινὲς ἐπέδραμον σὺν ταῖς μό-
52 ραις. Οἱ μέντοι Θηβαῖοι ἀπὸ τῶν λόφων τὰ δόρατα ἐξηκόντιζον· ὥστε καὶ ἀπέθανεν Ἀλύπητος, εἷς τῶν πολεμάρχων, ἀκοντισθεὶς δόρατι. Ὅμως δὲ καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ λόφου ἐτράπησαν οἱ Θηβαῖοι· ὥστε ἀναβάντες οἱ Σκιρῖται, καὶ τῶν ἱππέων τινὲς, ἔπαιον τοὺς τῶν Θηβαίων τελευταίους παρελαύ-
53 νοντας εἰς τὴν πόλιν. Ὡς μέντοι ἐγγὺς τοῦ τείχους ἐγένοντο, ὑποστρέφουσιν οἱ Θηβαῖοι· οἱ δὲ Σκιρῖται ἰδόντες αὐτοὺς, θᾶττον ἢ βάδην ἀπῆλθον. Καὶ ἀπέθανε μὲν οὐδεὶς αὐτῶν· ὅμως δὲ οἱ Θηβαῖοι τρόπαιον ἐστήσαντο, ὅτι ἀπεχώρησαν οἱ ἀναβάντες.
54 Ὁ μέντοι Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ὥρα ἦν, ἀπελθὼν ἐστρατοπεδεύσατο, ἔνθαπερ τοὺς πολεμίους εἶδε παρατεταγμένους· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀπήγαγε τὴν ἐπὶ Θεσπιάς. Θρασέως δὲ παρακολουθούντων τῶν πελταστῶν, οἳ ἦσαν μισθοφόροι τοῖς Θηβαίοις, καὶ τὸν Χαβρίαν ἀνακαλούντων, ὅτι οὐκ ἠκολούθει, ὑποστραφέντες οἱ τῶν Ὀλυνθίων ἱππεῖς, (ἤδη γὰρ κατὰ τοὺς ὅρκους συνεστρατεύοντο) ἐδίωξάν τε αὐτοὺς πρὸς ὄρθιον, καθάπερ ἠκολούθουν, καὶ ἀπέκτειναν αὐτῶν μάλα πολλούς· ταχὺ γὰρ πρὸς ἄναν-

τες εὐήλατον ἁλίσκονται πεζοὶ ὑπὸ ἱππέων. Ἐπεὶ δ᾽ 55
ἐγένετο ὁ Ἀγησίλαος ἐν ταῖς Θεσπιαῖς, εὑρὼν στασιάζοντας τοὺς πολίτας, καὶ βουλομένων τῶν φασκόντων λακωνίζειν ἀποκτεῖναι τοὺς ἐναντίους, (ὧν καὶ Μένων ἦν) τοῦτο μὲν οὐκ ἐπέτρεψε· διαλλάξας δὲ αὐτοὺς, καὶ ὅρκους ὀμόσαι ἀλλήλοις ἀναγκάσας, οὕτως ἀπῆλθε πάλιν διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος τὴν ἐπὶ Μέγαρα. Καὶ ἐκεῖθεν τοὺς μὲν συμμάχους ἀφῆκε, τὸ δὲ πολιτικὸν στράτευμα οἴκαδε ἀπήγαγε.

Μάλα δὲ πιεζόμενοι οἱ Θηβαῖοι σπάνει σίτου, 56
διὰ τὸ δυοῖν ἐτοῖν μὴ εἰληφέναι καρπὸν ἐκ τῆς γῆς, πέμπουσιν ἐπὶ δυοῖν τριήροιν ἄνδρας εἰς Παγασὰς ἐπὶ σῖτον, δέκα τάλαντα δόντες. Ἀλκέτας δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος, φυλάττων Ὠρεὸν, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι συνεωνοῦντο τὸν σῖτον, ἐπληρώσατο τρεῖς τριήρεις, ἐπιμεληθεὶς, ὅπως μὴ ἐξαγγελθείη. Ἐπεὶ δὲ ἀπήγετο ὁ σῖτος, λαμβάνει ὁ Ἀλκέτας τόν τε σῖτον καὶ τὰς τριήρεις, καὶ τοὺς ἄνδρας ἐζώγρησεν, οὐκ ἐλάττους ὄντας ἢ τριακοσίους. Τούτους δὲ εἷρξεν ἐν τῇ ἀκροπόλει, οὗπερ αὐτὸς ἐσκήνου. Ἀκολουθοῦντος 57
δέ τινος τῶν Ὠρεϊτῶν παιδὸς, ὡς ἔφασαν, μάλα καλοῦ τε κἀγαθοῦ, καταβαίνων ἐκ τῆς ἀκροπόλεως περὶ τοῦτον ἦν. Καταγνόντες δὲ οἱ αἰχμάλωτοι τὴν ἀμέλειαν, καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν, καὶ ἡ πόλις ἀφίσταται· ὥστ᾽ εὐπόρως ἤδη οἱ Θηβαῖοι σῖτον παρεκομίζοντο.

Ὑποφαίνοντος δὲ πάλιν τοῦ ἦρος, ὁ μὲν Ἀγη- 58
σίλαος κλινοπετὴς ἦν. Ὅτε γὰρ ἀπῆγε τὸ στράτευμα

ἐκ τῶν Θηβῶν, ἐν τοῖς Μεγάροις, ἀναβαίνοντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἀφροδισίου εἰς τὸ ἀρχεῖον, ῥήγνυται ὁποιαδὴ φλὲψ, καὶ ἐῤῥύη ἐκ τοῦ σώματος αἷμα εἰς τὸ ὑγιὲς σκέλος. Γενομένης δὲ τῆς κνήμης ὑπερόγκου, καὶ ὀδυνῶν ἀφορήτων, Συρακούσιός τις ἰατρὸς σχάζει τὴν παρὰ τῷ σφυρῷ φλέβα αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἅπαξ ἤρξατο, ἔῤῥει αὐτῷ νύκτα τε καὶ ἡμέραν τὸ αἷμα, καὶ πάντα ποιοῦντες οὐκ ἐδύναντο σχεῖν τὸ αἷμα, πρὶν ἐλειποψύχησε· τότε μέντοι γε ἐπαύσατο. Καὶ οὕτως ἐκεῖνος μὲν ἀποκομισθεὶς εἰς Λακεδαίμονα, ἠῤῥώστει τό τε λοιπὸν θέρος καὶ διὰ χειμῶνος.

59 Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ἔαρ ὑπέφαινε, πάλιν φρουρὰν τε ἔφαινον τοῖς Θηβαίοις, καὶ Κλεόμβροτον ἡγεῖσθαι ἐκέλευον. Ἐπεὶ δ᾽ ἔχων τὸ στράτευμα πρὸς τῷ Κιθαιρῶνι ἐγένετο, προήεσαν αὐτῷ οἱ πελτασταὶ, ὡς προκαταληψόμενοι τὰ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ. Θηβαίων δὲ καὶ Ἀθηναίων προκατέχοντές τινες τὸ ἄκρον, τέως μὲν εἴων αὐτοὺς ἀναβαίνειν· ἐπεὶ δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῖς ἦσαν, ἐξαναστάντες ἐδίωκον, καὶ ἀπέκτειναν περὶ τετταράκοντα. Τούτου δὲ γενομένου, ὁ Κλεόμβροτος ἀδύνατον νομίσας τὸ ὑπερβῆναι εἰς τὴν τῶν Θηβαίων, ἀπῆγέ τε καὶ διῆκε τὸ στράτευμα.

60 Συλλεγέντων δὲ τῶν συμμάχων εἰς Λακεδαίμονα, λόγοι ἐγίγνοντο ὑπὸ τῶν συμμάχων, ὅτι διὰ μαλακίαν κατατριβήσοιντο ὑπὸ τοῦ πολέμου. Ἐξεῖναι γὰρ σφίσι, ναῦς πληρώσαντας πολὺ πλείονας τῶν Ἀθηναίων, ἑλεῖν λιμῷ τὴν πόλιν αὐτῶν· ἐξεῖναι δὲ ἐν ταύταις ταῖς ναυσὶ καὶ εἰς Θήβας στράτευμα δια-

βιβάζειν, εἰ μὲν βούλοιντο, ἐπὶ Φωκέων· εἰ δὲ βούλοιντο, ἐπὶ Κρεύσιος. Ταῦτα δὲ λογισάμενοι, ἑξή- 61
κοντα μὲν τριήρεις ἐπλήρωσαν, Πόλλις δ' αὐτῶν ναύαρχος ἐγένετο. Καὶ μέντοι οὐκ ἐψεύσθησαν οἱ ταῦτα γνόντες, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολιορκοῦντο· τὰ γὰρ σιταγωγὰ αὐτοῖς πλοῖα ἐπὶ μὲν τὸν Γεραιστὸν ἀφίκετο, ἐκεῖθεν δ' οὐκέτι ἤθελε παραπλεῖν, τοῦ ναυτικοῦ ὄντος τῶν Λακεδαιμονίων περί τε Αἴγιναν καὶ Κέω καὶ Ἄνδρον. Γνόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἀνάγκην, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰς ναῦς, καὶ ναυμαχήσαντες πρὸς τὸν Πόλλιν, Χαβρίου ἡγουμένου, νικῶσι τῇ ναυμαχίᾳ. Καὶ ὁ μὲν σῖτος τοῖς Ἀθηναίοις οὕτω παρεκομίσθη. Παρασκευαζομένων 62
δὲ τῶν Λακεδαιμονίων στράτευμα διαβιβάζειν ἐπὶ Βοιωτοὺς, ἐδεήθησαν οἱ Θηβαῖοι τῶν Ἀθηναίων, περὶ Πελοπόννησον στράτευμα πέμψαι, νομίσαντες, ὅτι, εἰ τοῦτο γένοιτο, οὐ δυνατὸν ἔσοιτο τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἅμα μὲν τὴν ἑαυτῶν χώραν φυλάττειν, ἅμα δὲ τὰς περὶ ἐκεῖνα τὰ χωρία συμμαχίδας πόλεις, ἅμα δὲ στράτευμα διαβιβάζειν ἱκανὸν πρὸς ἑαυτούς. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μέντοι, ὀργιζόμενοι τοῖς 63
Λακεδαιμονίοις διὰ τὸ Σφοδρία ἔργον, προθύμως ἐξέπεμψαν περὶ τὴν Πελοπόννησον, ναῦς ἑξήκοντα πληρώσαντες καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Τιμόθεον ἑλόμενοι. Ἅτε δὲ εἰς τὰς Θήβας οὐκ ἐμβεβληκότων τῶν πολεμίων, οὔτ' ἐν ᾧ Κλεόμβροτος ἦγε τὴν στρατιὰν ἔτει, οὔτ' ἐν ᾧ Τιμόθεος περιέπλευσε, θρασέως δὴ ἐστρατεύοντο οἱ Θηβαῖοι ἐπὶ τὰς περιοικί-

64 δας πόλεις, καὶ πάλιν αὐτὰς ἐλάμβανον. Ὁ μέντοι
Τιμόθεος περιπλεύσας Κέρκυραν μὲν εὐθὺς ὑφ' ἑαυ-
τῷ ἐποιήσατο· οὐ μέντοι ἠνδραποδίσατο, οὐδὲ ἄν-
δρας ἐφυγάδευσεν, οὐδὲ νόμους μετέστησεν· ἐξ
ὧν τὰς περὶ ἐκεῖνα πόλεις ἁπάσας εὐμενεστέρας ἔσχεν.
65 Ἀντεπλήρωσαν δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ναυτικὸν,
καὶ Νικόλοχον ναύαρχον, μάλα θρασὺν ἄνδρα, ἐξέ-
πεμψαν· ὃς ἐπειδὴ εἶδε τὰς μετὰ Τιμοθέου ναῦς,
οὐκ ἠμέλλησε, καίπερ ἓξ νεῶν ἀπουσῶν αὐτῷ τῶν
Ἀμβρακιωτίδων, ἀλλὰ, πέντε καὶ πεντήκοντα ἔχων
ναῦς, ἑξήκοντα οὔσαις ταῖς μετὰ Τιμοθέου ἐναυμά-
χησε. Καὶ τότε μὲν ἡττήθη, καὶ τρόπαιον ὁ Τιμό-
66 θεος ἔστησεν ἐν Ἀλυζίᾳ. Ὁ δὲ, ἀνειλκυσμένων τῶν
Τιμοθέου νεῶν καὶ ἐπισκευαζομένων, ἐπεὶ παρεγέ-
νοντο αὐτῷ αἱ Ἀμβρακιώτιδες ἓξ τριήρεις, ἐπὶ τὴν
Ἀλυζίαν ἔπλευσεν, ἔνθα ἦν ὁ Τιμόθεος. Ὡς δὲ οὐκ
ἀντανῆγε, τρόπαιον αὖ κἀκεῖνος ἐστήσατο ἐν ταῖς
ἐγγυτάτω νήσοις. Ὁ δὲ Τιμόθεος, ἐπεὶ, ἅς τε εἶ-
χεν, ἐπεσκεύασε, καὶ ἐκ Κερκύρας ἄλλας προσεπλη-
ρώσατο, γενομένων αὐτῷ τῶν πασῶν πλέον ἢ ἑβδο-
μήκοντα, πολὺ δὴ ὑπερεῖχε ναυτικῷ· χρήματα μέν-
τοι μετεπέμπετο Ἀθήνηθεν· πολλῶν γὰρ ἐδεῖτο, ἅτε
πολλὰς ναῦς ἔχων.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

CAP. I.

Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ ταῦτα ἦσαν. Οἱ δὲ Θηβαῖοι, ἐπεὶ κατεστρέψαντο τὰς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ πόλεις, ἐστράτευον καὶ εἰς τὴν Φωκίδα. Ὡς δ᾽ αὖ καὶ οἱ Φωκεῖς ἐπρέσβευον εἰς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ ἔλεγον, ὡς, εἰ μὴ βοηθήσαιεν, οὐ δυνήσοιντο μὴ πείθεσθαι τοῖς Θηβαίοις, ἐκ τούτου οἱ Λακεδαιμόνιοι διαβιβάζουσι κατὰ θάλατταν εἰς Φωκέας Κλεόμβροτόν τε, τὸν βασιλέα, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ τέτταρας μόρας, καὶ τῶν συμμάχων τὸ μέρος.

Σχεδὸν δὲ περὶ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐκ Θεττα- 2
λίας ἀφικνεῖται πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Λακεδαιμονίων Πολυδάμας Φαρσάλιος. Οὗτος δὲ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Θετταλίᾳ εὐδοκίμει, καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει οὕτως ἐδόκει καλός τε κἀγαθὸς εἶναι, ὥστε καὶ στασιάσαντες οἱ Φαρσάλιοι παρακατέθεντο αὐτῷ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὰς προσόδους ἐπέτρεψαν λαμβάνοντα, ὅσα ἐγέγραπτο ἐν τοῖς νόμοις, εἴς τε τὰ ἱερὰ ἀναλί-

3 σκειν καὶ εἰς τὴν ἄλλην διοίκησιν. Κἀκεῖνος μέντοι ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων τήν τε ἄκραν φυλάττων διέσωζεν αὐτοῖς, καὶ τἄλλα διοικῶν ἀπελογίζετο κατ᾽ ἐνιαυτόν. Καὶ ὁπότε μὲν ἐνδεὴς εἴη, παρ᾽ ἑαυτοῦ προσετίθει· ὁπότε δὲ περιγένοιτο, ἀπελάμβανεν. Ἦν δὲ καὶ ἄλλως φιλόξενός τε καὶ μεγαλοπρεπὴς τὸν Θετταλικὸν τρόπον. Οὗτος οὖν ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς τὴν Λακεδαίμονα, εἶπε τάδε·

4 Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, πρόξενος ὑμῶν ὢν καὶ εὐεργέτης ἐκ πάντων ὧν μεμνήμεθα προγόνων, ἀξιῶ, ἐάν τέ τι ἀπορῶ, πρὸς ὑμᾶς ἰέναι, ἐάν τέ τι χαλεπὸν ὑμῖν ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ ξυνιστῆται, σημαίνειν. Ἀκούετε μὲν οὖν, εὖ οἶδ᾽ ὅτι, καὶ ὑμεῖς Ἰάσονος ὄνομα· ὁ γὰρ ἀνὴρ καὶ δύναμιν ἔχει μεγάλην, καὶ ὀνομαστός ἐστιν. Οὗτος δὲ σπονδὰς ποιησάμενος συνεγένετό μοι, καὶ εἶπε τοιάδε· Ὅτι μὲν, ὦ Πολυδάμα, καὶ ἄκουσαν τὴν ὑμετέραν πόλιν [Φάρσαλον] δυναίμην ἂν παραστήσασθαι, ἔξεστί σοι ἐκ τῶνδε λογίζεσθαι. Ἐγὼ γὰρ, ἔφη, ἔχω μὲν Θεσσαλίας τὰς πλείστας καὶ μεγίστας πόλεις συμμάχους· κατεστρεψάμην δ᾽ αὐτὰς, ὑμῶν σὺν αὐταῖς τὰ ἐναντία ἐμοὶ στρατευομένων. Καὶ μὴν οἶσθά γε, ὅτι μισθοφόρους ἔχω ξένους εἰς ἑξακισχιλίους, οἷς, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐδεμία πόλις δύναιτ᾽ ἂν ῥᾳδίως μάχεσθαι. Ἀριθμὸς μὲν γὰρ, ἔφη, καὶ ἄλλοθεν οὐκ ἂν ἐλάσσων ἐξέλθοι· ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκ τῶν πόλεων στρατεύματα τοὺς μὲν προεληλυθότας ἤδη ταῖς ἡλικίαις ἔχει, τοὺς δ᾽ οὔπω ἀκμάζοντας·

σωμασκοῦσι γε μὴν μάλα ὀλίγοι τινὲς ἐν ἑκάστῃ πόλει· παρ᾽ ἐμοὶ δὲ οὐδεὶς μισθοφορεῖ, ὅστις μὴ ἱκανός ἐστιν ἴσα πονεῖν ἐμοί. Αὐτὸς δ᾽ ἐστὶ (λέγειν γὰρ πρὸς ὑμᾶς χρὴ τἀληθῆ) καὶ τὸ σῶμα μάλα εὔρωστος, καὶ ἄλλως φιλόπονος, καὶ τοίνυν τῶν παρ᾽ αὐτῷ πεῖραν λαμβάνει καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν. Ἡγεῖται γὰρ σὺν τοῖς ὅπλοις, καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις, καὶ ὅταν πη στρατεύηται. Καὶ οὓς μὲν ἂν μαλακοὺς τῶν ξένων αἰσθάνηται, ἐκβάλλει· οὓς δ᾽ ἂν ὁρᾷ φιλοπόνως καὶ φιλοκινδύνως ἔχοντας πρὸς τοὺς πολέμους, τιμᾷ τοὺς μὲν διμοιρίαις, τοὺς δὲ τριμοιρίαις, τοὺς δὲ καὶ τετραμοιρίαις, καὶ ἄλλοις δώροις, καὶ νόσων γε θεραπείαις, καὶ περὶ ταφὰς κόσμῳ· ὥστε πάντες ἴσασιν οἱ παρ᾽ ἐκείνῳ ξένοι, ὅτι ἡ πολεμικὴ αὐτοῖς ἀρετὴ ἐντιμότατόν τε βίον καὶ ἀφθονώτατον παρέχεται. Ἐπεδείκνυε δέ μοι εἰδότι, ὅτι καὶ ὑπήκοοι ἤδη αὐτῷ εἶεν Μαρακοὶ, καὶ Δόλοπες, καὶ Ἀλκέτας, ὁ ἐν τῇ Ἠπείρῳ ὕπαρχος. Ὥστε, ἔφη, τί ἂν ἐγὼ φοβοίμενος οὐ ῥᾳδίως ἂν ὑμᾶς οἰοίμην καταστρέψασθαι; Τάχα οὖν ὑπολάβοι ἄν τις ἐμοῦ ἄπειρος· Τί οὖν μέλλεις, καὶ οὐκ ἤδη στρατεύεις ἐπὶ τοὺς Φαρσαλίους; Ὅτι νὴ Δία τῷ παντὶ κρεῖττόν μοι δοκεῖ εἶναι, ἑκόντας ὑμᾶς μᾶλλον, ἢ ἄκοντας προσαγαγέσθαι. Βιασθέντες μὲν γὰρ ὑμεῖς τ᾽ ἂν βουλεύοισθε, ὅ τι δύναισθε, κακὸν ἐμοί, ἐγώ τ᾽ ἂν ὑμᾶς ὡς ἀσθενεστάτους βουλοίμην εἶναι· εἰ δὲ πεισθέντες μετ᾽ ἐμοῦ γένοισθε, δῆλον, ὅτι αὔξοιμεν ἄν, ὅ τι δυναίμεθα, ἀλλήλους. Γιγνώσκω μὲν οὖν,

ὦ Πολυδάμα, ὅτι ἡ σὴ πατρὶς εἰς σὲ ἀποβλέπει· ἐὰν δέ μοι φιλικῶς αὐτὴν ἔχειν παρασκευάσῃς, ὑπισχνοῦμαί σοι, ἔφη, ἐγὼ, μέγιστον σὲ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι μετ᾽ ἐμὲ καταστήσειν. Οἵων δὲ πραγμάτων ἐγὼ τὰ δεύτερά σοι δίδωμι, ἄκουσον, καὶ μηδὲν πίστευέ μοι, ὅ τι ἂν μὴ λογιζομένῳ σοι ἀληθὲς φαίνηται. Οὐκοῦν τοῦτο μὲν εὔδηλον ἡμῖν, ὅτι, Φαρσάλου προσγενομένης καὶ τῶν ἐξ ὑμῶν ἠρτημένων πόλεων, εὐπετῶς ἂν ἐγὼ ταγὸς Θετταλῶν ἁπάντων κατασταίην· ὥς γε μὴν, ὅταν ταγεύηται Θετταλία, εἰς ἑξακισχιλίους μὲν οἱ ἱππεύοντες γίγνονται, ὁπλῖται δὲ πλείους ἢ μύριοι καθίστανται. Ὧν ἐγὼ καὶ τὰ σώματα καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν ὁρῶν, οἶμαι ἂν, αὐτῶν εἰ καλῶς τις ἐπιμελοῖτο, οὐκ εἶναι ἔθνος, ὁποίῳ ἂν ἀξιώσαιεν ὑπήκοοι εἶναι Θετταλοί. Πλατυτάτης γε μὴν οὔσης Θετταλίας, πάντα τὰ κύκλῳ ἔθνη ὑπήκοα μέν ἐστιν, ὅταν ταγὸς ἐνθάδε καταστῇ· σχεδὸν δὲ πάντες οἱ ταύτῃ ἀκοντισταί εἰσιν· ὥστε καὶ πελταστικῷ εἰκὸς ὑπερέχειν τὴν ἡμετέραν δύναμιν. Καὶ μὴν Βοιωτοί γε, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, ὅσοι Λακεδαιμονίοις πολεμοῦσιν, ὑπάρχουσί μοι σύμμαχοι· καὶ ἀκολουθεῖν τοίνυν ἀξιοῦσιν ἐμοὶ, ἂν μόνον ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἐλευθερῶ αὐτούς. Καὶ Ἀθηναῖοι δὲ, εὖ οἶδ᾽ ὅτι, πάντα ποιήσαιεν ἂν, ὥστε σύμμαχοι ἡμῖν γενέσθαι· ἀλλ᾽ ἐγὼ οὐκ ἄν μοι δοκῶ πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ποιήσασθαι. Νομίζω γὰρ ἔτι ῥᾷον τὴν κατὰ θάλατταν ἢ τὴν κατὰ γῆν ἀρχὴν παραλαβεῖν ἄν. Εἰ δὲ εἰκότα λογίζομαι, σκόπει,

ἔφη, καὶ ταῦτα. Ἔχοντες μέν γε Μακεδονίαν, ἔνθεν καὶ Ἀθηναῖοι τὰ ξύλα ἄγονται, πολὺ δήπου πλέονας ἐκείνων ἱκανοὶ ἐσόμεθα ναῦς ποιήσασθαι. Ἀνδρῶν γε μὴν ταύτας πληροῦν, πότερον Ἀθηναίους, ἢ ἡμᾶς εἰκὸς μᾶλλον δύνασθαι, τοσούτους ἔχοντας πενέστας; Τούς γε μὴν ναύτας τρέφειν πότερον ἡμᾶς ἱκανωτέρους εἰκὸς εἶναι, τοὺς δι' ἀφθονίαν καὶ ἄλλοσε σῖτον ἐκπέμποντας, ἢ Ἀθηναίους, τοὺς μηδὲ αὐτοῖς ἱκανὸν ἔχοντας, ἂν μὴ πρίωνται; Καὶ χρήμασί γε δήπου εἰκὸς ἡμᾶς ἀφθονωτέροις χρῆσθαι, μὴ εἰς νησύδρια ἀποβλέποντας, ἀλλ' ἠπειρωτικὰ ἔθνη καρπουμένους· πάντα γὰρ δήπου τὰ κύκλῳ φόρον φέρει, ὅταν ταγεύηται τὰ κατὰ Θετταλίαν. Οἶσθα δὲ δήπου, ὅτι καὶ βασιλεὺς ὁ Περσῶν οὐ νήσους, ἀλλ' ἤπειρον καρπούμενος, πλουσιώτατος ἀνθρώπων ἐστίν· ὃν ἐγὼ ὑπήκοον ποιήσασθαι, ἔτι εὐκατεργαστότερον ἡγοῦμαι εἶναι ἢ τὴν Ἑλλάδα· οἶδα γὰρ, πάντας τοὺς ἐκεῖ ἀνθρώπους, πλὴν ἑνὸς, μᾶλλον δουλείαν ἢ ἀλκὴν μεμελετηκότας· οἶδα δὲ, ὑφ' οἵας δυνάμεως, καὶ τῆς μετὰ Κύρου ἀναβάσης, καὶ τῆς μετ' Ἀγησιλάου, εἰς πᾶν ἀφίκετο βασιλεύς. Ἐπεὶ δὲ, ταῦτ' εἰπόντος αὐτοῦ, ἐγὼ ἀπεκρινάμην, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἀξιόσκεπτα λέγει, τὸ δὲ Λακεδαιμονίοις ὄντας φίλους ἀποστῆναι πρὸς τοὺς ἐναντίους, μηδὲν ἔχοντας ἐγκαλεῖν, τοῦτ', ἔφην, ἄπορόν μοι δοκεῖ εἶναι· ὁ δ' ἐπαινέσας με, καὶ εἰπὼν, ὅτι μᾶλλον ἑκτέον μου εἴη, ὅτι τοιοῦτος εἴην, ἀφῆκέ μοι, ἐλθόντα πρὸς ὑμᾶς λέγειν τἀληθῆ, ὅτι διανοοῖτο

στρατεύειν ἐπὶ Φαρσαλίους, εἰ μὴ πεισοίμεθα· αἰτεῖν οὖν ἐκέλευε βοήθειαν παρ' ὑμῶν. Καὶ ἐὰν μέν σοι, ἔφη, διδῶσιν, ὥστε σε πείθειν, ἱκανὴν πέμπειν συμμαχίαν, ὡς ἐμοὶ πολεμεῖν, ἄγ', ἔφη, καὶ τούτῳ χρώμεθα, ὅ τι ἂν ἀποβαίνῃ ἐκ τοῦ πολέμου· ἐὰν δέ σοι μὴ δοκῶσιν ἱκανῶς βοηθεῖν, οὐκ ἤδη ἀνέγκλητος ἂν δικαίως εἴης ἐν τῇ πατρίδι, ἥ σε τιμᾷ, καὶ σὺ πράττεις τὰ κράτιστα. Περὶ τούτων δὴ ἐγὼ ἥκω πρὸς ὑμᾶς, καὶ λέγω πάντα, ὅσα ἐκεῖ αὐτός τε ὁρῶ καὶ ἐκείνου ἀκήκοα. Καὶ νομίζω οὕτως ἔχειν, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, ὡς, εἰ μὲν πέμψετε ἐκεῖσε δύναμιν, μὴ ἐμοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις Θετταλοῖς ἱκανὴν δοκοῦσαν εἶναι πρὸς Ἰάσονα πολεμεῖν, ἀποστήσονται αὐτοῦ αἱ πόλεις· (πᾶσαι γὰρ φοβοῦνται, ὅποι ποτὲ προβήσεται ἡ τοῦ ἀνδρὸς δύναμις·) εἰ δὲ νεοδαμώδεις καὶ ἄνδρα ἰδιώτην οἴεσθε ἀρκέσειν, συμβουλεύω ἡσυχίαν ἔχειν. Εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι πρός τε μεγάλην ἔσται ῥώμην ὁ πόλεμος, καὶ πρὸς ἄνδρα, ὃς φρόνιμος μὲν οὕτω στρατηγός ἐστιν, ὅς, ὅσα τε λανθάνειν, καὶ ὅσα φθάνειν, καὶ ὅσα βιάζεσθαι ἐπιχειρεῖ, οὐ μάλα ἁμαρτάνει. Ἱκανὸς γάρ ἐστι καὶ νυκτὶ, ἅπερ ἡμέρᾳ, χρῆσθαι, καὶ ὅταν σπεύδῃ, ἄριστον καὶ δεῖπνον ποιησάμενος ἅμα πονεῖσθαι. Οἴεται δὲ καὶ ἀναπαύεσθαι χρῆναι, ὅταν ἀφίκηται, ἔνθ' ἂν ὁρμώμενος ᾖ, καὶ διαπράξηται, ἃ δεῖ. Καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ δὲ ταὐτὰ εἴθικεν. Ἐπίσταται δὲ καὶ, ὅταν ἐπιπονήσαντες ἀγαθόν τι πράξωσιν οἱ στρατιῶται, ἐκπλῆσαι

τὰς γνώμας αὐτῶν· ὥστε καὶ τοῦτο μεμαθήκασι
πάντες οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, ὅτι ἐκ τῶν πόνων καὶ τὰ μα-
λακὰ γίγνεται. Καὶ μὴν ἐγκρατέστατός γε ἐστὶν, ὧν
ἐγὼ οἶδα, τῶν περὶ τὸ σῶμα ἡδονῶν· ὥστε οὐδὲ διὰ
ταῦτα ἀσχολίαν ἔχει εἰς τὸ μὴ πράττειν ἀεὶ τὸ δέον.
Ὑμεῖς οὖν σκεψάμενοι εἴπατε πρὸς ἐμὲ, ὥσπερ ὑμῖν
προσήκει, ὁποῖα δυνήσεσθέ τε καὶ μέλλετε ποιήσειν.
Ὁ μὲν ταῦτ᾽ εἶπεν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τότε 5
μὲν ἀνεβάλλοντο τὴν ἀπόκρισιν· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ
καὶ τῇ τρίτῃ, λογισάμενοι τάς τε ἔξω μόρας, ὅσαι
αὐτοῖς εἶεν, καὶ τὰς περὶ Λακεδαίμονα πρὸς τὰς
ἔξω τῶν Ἀθηναίων τριήρεις καὶ τὸν πρὸς τοὺς ὁμό-
ρους πόλεμον, ἀπεκρίναντο, ὅτι ἐν τῷ παρόντι οὐκ
ἂν δύναιντο ἱκανὴν αὐτῷ ἐκπέμψαι ἐπικουρίαν, ἀλλ᾽
ἀπιόντα συντίθεσθαι αὐτὸν ἐκέλευον, ὅπῃ δύναιτο
ἄριστα, τά τε ἑαυτοῦ καὶ τὰ τῆς πόλεως. Κἀκεῖ- 6
νος μέντοι, ἐπαινέσας τὴν ἁπλότητα τῆς πόλεως,
ἀπῆλθε. Καὶ τὴν μὲν ἀκρόπολιν τῶν Φαρσαλίων
ἐδέετο τοῦ Ἰάσονος μὴ ἀναγκάσαι αὐτὸν παραδοῦ-
ναι, ὅπως τοῖς παρακαταθεμένοις διασώζῃ· τοὺς
δὲ ἑαυτοῦ παῖδας ἔδωκεν ὁμήρους, ὑποσχόμενος αὐ-
τῷ, τήν τε πόλιν πείσας ἑκοῦσαν σύμμαχον ποιή-
σειν, καὶ ταγὸν συγκαταστήσειν αὐτόν. Ὡς δὲ τὰ
πιστὰ ἔδοσαν ἀλλήλοις, εὐθὺς μὲν οἱ Φαρσάλιοι
εἰρήνην ἦγον, ταχὺ δὲ ὁ Ἰάσων ὁμολογουμένως τα-
γὸς τῶν Θεσσαλῶν καθειστήκει. Ἐπεί γε μὴν ἐτά- 7
γευσε, διέταξεν ἱππικόν τε, ὅσον ἑκάστη πόλις δυ-
νατὴ ἦν παρέχειν, καὶ ὁπλιτικόν. Καὶ ἐγένοντο

αὐτῷ ἱππεῖς μὲν σὺν τοῖς συμμάχοις πλείους ἢ ὀκτακισχίλιοι, ὁπλῖται δὲ ἐλογίσθησαν οὐκ ἐλάττους δισμυρίων, πελταστικόν γε μὴν ἱκανὸν πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἀντιταχθῆναι· ἔργον γάρ, ἐκείνων γε καὶ τὰς πόλεις ἀριθμῆσαι. Προεῖπε δὲ καὶ τοῖς περιοίκοις πᾶσι τὸν φόρον, ὥσπερ ἐπὶ Σκόπα τεταγμένος ἦν, φέρειν. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐπεραίνετο· ἐγὼ δὲ πάλιν ἐπάνειμι, ὅθεν εἰς τὰς περὶ Ἰάσονος πράξεις ἐξέβην.

CAP. II.

Οἱ μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι συνελέγοντο εἰς τοὺς Φωκέας· οἱ δὲ Θηβαῖοι, ἀναχωρήσαντες εἰς τὴν αὐτῶν, ἐφύλασσον τὰς εἰσβολάς. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι, αὐξανομένους μὲν ὁρῶντες διὰ σφᾶς τοὺς Θηβαίους, χρήματά τε οὐ συμβαλλομένους εἰς τὸ ναυτικόν, αὐτοὶ δὲ ἀποκναιόμενοι καὶ χρημάτων εἰσφοραῖς, καὶ λῃστείαις ἐξ Αἰγίνης, καὶ φυλακαῖς τῆς χώρας, ἐπεθύμησαν παύσασθαι τοῦ πολέμου, καὶ πέμψαντες πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα, εἰρήνην ἐποιήσαντο.

2 Εὐθὺς δ' ἐκεῖθεν δύο τοῖν πρέσβεων πλεύσαντες, κατὰ δόγμα τῆς πόλεως, εἶπον τῷ Τιμοθέῳ ἀποπλεῖν οἴκαδε, ὡς εἰρήνης οὔσης· ὁ δὲ ἅμ' ἀποπλέων, τοὺς τῶν Ζακυνθίων φυγάδας ἀπεβίβασεν
3 εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Ἐπεὶ δὲ οἱ ἐκ τῆς χώρας Ζακύνθιοι πέμψαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔλεγον, οἷα πεπονθότες εἶεν ὑπὸ τοῦ Τιμοθέου, εὐθὺς οἱ

Λακεδαιμόνιοι ἀδικεῖν τε ἡγοῦντο τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ναυτικὸν πάλιν παρεσκεύαζον, καὶ συνετάττοντο εἰς ἑξήκοντα ναῦς, ἀπ' αὐτῆς τε τῆς Λακεδαίμονος, καὶ Κορίνθου, καὶ Λευκάδος, καὶ Ἀμβρακίας, καὶ Ἤλιδος, καὶ Ζακύνθου, καὶ Ἀχαΐας, καὶ Ἐπιδαύρου, καὶ Τροιζῆνος, καὶ Ἑρμιόνης, καὶ Ἁλιέων. Ἐπιστήσαντες δὲ ναύαρχον Μνάσιππον, 4
ἐκέλευον, τῶν τε ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι τῶν κατ' ἐκείνην τὴν θάλασσαν, καὶ στρατεύειν ἐπὶ Κέρκυραν. Ἔπεμψαν δὲ καὶ πρὸς Διονύσιον, διδάσκοντες, ὡς καὶ ἐκείνῳ χρήσιμον εἴη, τὴν Κέρκυραν μὴ ὑπ' Ἀθηναίοις εἶναι. Καὶ ὁ μὲν δὴ Μνάσιππος, ἐπεὶ 5
συνελέγη αὐτῷ τὸ στράτευμα τὸ ναυτικὸν, ἔπλευσεν εἰς τὴν Κέρκυραν· εἶχε δὲ καὶ μισθοφόρους, σὺν τοῖς ἐκ Λακεδαίμονος μετ' αὐτοῦ στρατευομένοις, οὐκ ἐλάσσους χιλίων καὶ πεντακοσίων. Ἐπεὶ δὲ 6
ἀπέβη, ἐκράτει τε τῆς γῆς, καὶ ἐδῄου ἐξειργασμένην μὲν παγκάλως καὶ πεφυτευμένην τὴν χώραν, μεγαλοπρεπεῖς δὲ οἰκήσεις καὶ οἰνῶνας κατεσκευασμένους ἔχουσαν ἐπὶ τῶν ἀγρῶν· ὥστ' ἔφασαν τοὺς στρατιώτας εἰς τοῦτο τρυφῆς ἐλθεῖν, ὥστ' οὐκ ἐθέλειν πίνειν, εἰ μὴ ἀνθοσμίας εἴη. Καὶ ἀνδράποδα δὲ καὶ βοσκήματα πάμπολλα ἡλίσκετο ἐκ τῶν ἀγρῶν. Ἔπειτα δὲ κατεστρατοπεδεύσατο τῷ μὲν 7
πεζῷ ἐπὶ λόφῳ, ἀπέχοντι τῆς πόλεως ὡς πέντε στάδια, πρὸ τῆς χώρας ὄντι, ὅπως ἀποτέμνοιτο ἐντεῦθεν, εἴ τις ἐπὶ τὴν χώραν τῶν Κερκυραίων ἐξίοι, τὸ δὲ ναυτικὸν εἰς τἀπὶ θάτερα τῆς πόλεως κατε-

στρατοπέδευσεν, ἔνθεν ᾤετ᾽ ἂν τὰ προσπλέοντα καὶ προαισθάνεσθαι καὶ διακωλύειν. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ἐπὶ τῷ λιμένι, ὁπότε μὴ χειμὼν κωλύοι, ἐφώρ-
8 μει. Ἐπολιόρκει μὲν δὴ οὕτω τὴν πόλιν. Ἐπεὶ δὲ οἱ Κερκυραῖοι ἐκ μὲν τῆς γῆς οὐδὲν ἐλάμβανον, διὰ τὸ κρατεῖσθαι κατὰ γῆν, κατὰ θάλασσαν δὲ οὐδὲν εἰςήγετο αὐτοῖς, διὰ τὸ ναυκρατεῖσθαι, ἐν πολλῇ
9 ἀπορίᾳ ἦσαν. Καὶ πέμποντες πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, βοηθεῖν ἐδέοντο, καὶ ἐδίδασκον, ὡς μέγα μὲν ἀγαθὸν ἀποβάλλοιεν ἄν, εἰ Κερκύρας στερηθεῖεν, τοῖς δὲ πολεμίοις μεγάλην ἂν ἰσχὺν προσβάλλοιεν· ἐξ οὐδεμιᾶς γὰρ πόλεως, πλήν γε Ἀθηναίων, οὔτε ναῦς, οὔτε χρήματα πλείονα ἂν γενέσθαι· ἔτι δὲ κεῖσθαι τὴν Κέρκυραν ἐν καλῷ μὲν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ τῶν πόλεων, αἳ ἐπὶ τοῦτον καθήκουσιν, ἐν καλῷ δὲ τοῦ τὴν Λακωνικὴν χώραν βλάπτειν, ἐν καλλίστῳ δὲ τῆς τε ἀντιπέραν ἠπείρου καὶ τοῦ εἰς Πελοπόννησον
10 ἀπὸ Σικελίας παράπλου. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, ἐνόμισαν ἰσχυρῶς ἐπιμελητέον εἶναι, καὶ ταγὸν πέμπουσι Στησικλέα εἰς ἑξακοσίους ἔχοντα πελταστάς, Ἀλκέτου δὲ ἐδεήθησαν συνδιαβιβάσαι
11 τούτους. Καὶ οὗτοι μὲν νυκτὸς διακομισθέντες που τῆς χώρας, εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν. Ἐψηφίσαντο δὲ καὶ ἑξήκοντα ναῦς πληροῦν, Τιμόθεον δ᾽ αὐτῶν
12 στρατηγὸν ἐχειροτόνησαν. Ὁ δ᾽, οὐ δυνάμενος αὐτόθεν τὰς ναῦς πληρῶσαι, ἐπὶ νήσων πλεύσας, ἐκεῖθεν ἐπειρᾶτο συμπληροῦν, οὐ φαῦλον ἡγούμενος εἶναι, ἐπὶ συγκεκροτημένας ναῦς εἰκῇ περιπλεῦσαι.

Οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι, νομίζοντες αὐτὸν ἀναλοῦν τὸν τῆς 13
ὥρας εἰς περίπλουν χρόνον, συγγνώμην οὐκ ἔσχον
αὐτῷ, ἀλλὰ παύσαντες αὐτὸν τῆς στρατηγίας, Ἰφι-
κράτην ἀνθαιροῦνται. Ὁ δ᾽ ἐπεὶ κατέστη στρατη- 14
γὸς, μάλα ὀξέως τὰς ναῦς ἐπληροῦτο, καὶ τοὺς
τριηράρχας ἠνάγκαζε. Προσέλαβε δὲ παρὰ τῶν
Ἀθηναίων καὶ εἴ πού τις ναῦς περὶ τὴν Ἀττικὴν
ἔπλει, καὶ τὴν Πάραλον καὶ τὴν Σαλαμινίαν, λέ-
γων, ὡς, ἐὰν τἀκεῖ καλῶς γένηται, πολλὰς αὐτοῖς
ναῦς ἀποπέμψει. Καὶ ἐγένοντο αὐτῷ αἱ ἅπασαι
περὶ ἑβδομήκοντα. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ οἱ Κερ- 15
κυραῖοι οὕτω σφόδρα ἐπείνων, ὥστε διὰ τὸ πλῆθος
τῶν αὐτομολούντων ἐκήρυξεν ὁ Μνάσιππος, πεπρᾶ-
σθαι, ὅστις αὐτομολοίη. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἧττον ηὐ-
τομόλουν, τελευτῶν καὶ μαστιγῶν ἀπέπεμπεν. Οἱ
μέντοι ἔνδοθεν τούς γε δούλους οὐκ ἐδέχοντο πάλιν
εἰς τὸ τεῖχος, ἀλλὰ πολλοὶ ἔξω ἀπέθνησκον. Ὁ δ᾽ 16
αὖ Μνάσιππος, ὁρῶν ταῦτα, ἐνόμιζέ τε ὅσον οὐκ
ἤδη ἔχειν τὴν πόλιν, καὶ περὶ τοὺς μισθοφόρους
ἐκαινούργει· καὶ τοὺς μέν τινας αὐτῶν ἀπομίσθους
ἐπεποιήκει, τοῖς δ᾽ οὖσι καὶ δυοῖν ἤδη μηνοῖν ὤφειλε
τὸν μισθὸν, οὐκ ἀπορῶν, ὡς ἐλέγετο, χρημάτων·
καὶ γὰρ τῶν πόλεων αἱ πολλαὶ ἀργύριον ἀντὶ τῶν
ἀνδρῶν αὐτῷ ἔπεμπον, ἅτε καὶ διαποντίου τῆς στρα-
τείας οὔσης. Κατιδόντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων οἱ ἐκ 17
τῆς πόλεως τάς τε φυλακὰς χεῖρον, ἢ πρόσθεν, φυ-
λαττομένας, ἐσπαρμένους τε κατὰ τὴν χώραν τοὺς
ἀνθρώπους, ἐπεκδραμόντες τοὺς μέν τινας αὐτῶν

18 ἔλαβον, τοὺς δὲ κατέκοψαν. Αἰσθόμενος δὲ ὁ Μνά-
σιππος, αὐτός τε ἐξωπλίζετο, καὶ, ὅσους εἶχεν
ὁπλίτας, ἅπασιν ἐβοήθει, καὶ τοὺς λοχαγοὺς καὶ
τοὺς ταξιάρχας ἐξάγειν ἐκέλευε τοὺς μισθοφόρους.
19 Ἀποκριναμένων δέ τινων λοχαγῶν, ὅτι οὐ ῥᾴδιον εἴη,
μὴ διδόντα τὰ ἐπιτήδεια πειθομένους παρέχειν, τὸν
μέν τινα βακτηρίᾳ, τὸν δὲ τῷ στύρακι ἐπάταξεν.
Οὕτω μὲν δὴ ἀθύμως ἔχοντες, καὶ μισοῦντες αὐτὸν,
συνεξῆλθον ἅπαντες· ὅπερ ἥκιστα εἰς μάχην συμ-
20 φέρει. Ὁ δ᾽ ἐπεὶ παρετάξατο, αὐτὸς μὲν τοὺς κατὰ
τὰς πύλας τῶν πολεμίων τρεψάμενος ἐπεδίωκεν· οἱ
δ᾽ ἐπεὶ ἐγγὺς τοῦ τείχους ἐγένοντο, ἀνεστρέφοντό τε,
καὶ ἀπὸ τῶν μνημάτων ἔβαλλον καὶ ἠκόντιζον· ἄλ-
λοι δ᾽, ἐκδραμόντες καθ᾽ ἑτέρας πύλας, ἐπιτίθεν-
21 ται ἀθρόοι τοῖς ἐσχάτοις. Οἱ δ᾽, ἐπ᾽ ὀκτὼ τεταγμέ-
νοι, ἀσθενὲς νομίσαντες τὸ ἄκρον τῆς φάλαγγος
ἔχειν, ἀναστρέφειν ἐπειρῶντο. Ὡς δ᾽ ἤρξαντο ἐπα-
ναχωρεῖν, οἱ μὲν πολέμιοι ὡς φεύγουσιν ἐπέθεντο,
οἱ δ᾽ οὐκέτι ἐπανέστρεψαν· καὶ οἱ ἐχόμενοι δ᾽ αὐ-
22 τῶν εἰς φυγὴν ὥρμων. Ὁ δὲ Μνάσιππος τοῖς μὲν
πιεζομένοις οὐκ ἐδύνατο βοηθεῖν διὰ τοὺς ἐκ τοῦ
κατ᾽ ἀντικρὺ προσκειμένους, ἀεὶ δ᾽ ἐλείπετο σὺν
ἐλάττοσι. Τέλος δὲ οἱ πολέμιοι, ἀθρόοι γενόμε-
νοι, πάντες ἐπετίθεντο τοῖς περὶ τὸν Μνάσιππον,
ἤδη μάλα ὀλίγοις οὖσι· καὶ οἱ ὁπλῖται ὁρῶντες τὸ
23 γιγνόμενον, ἐπεξῄεσαν. Ἐπεὶ δ᾽ ἐκεῖνον ἀπέκτειναν,
ἐδίωκον ἤδη ἅπαντες. Ἐκινδύνευσαν δ᾽ ἂν καὶ τὸ
στρατόπεδον ἑλεῖν σὺν τῷ χαρακώματι, εἰ μὴ ὁ

διώκοντες, τὸν ἀγοραῖόν τε ὄχλον ἰδόντες καὶ τὸν τῶν θεραπόντων καὶ τὸν τῶν ἀνδραπόδων, οἰηθέντες ὄφελός τι αὐτῶν εἶναι, ἀπεστρέφοντο. Καὶ τότε 24
μὲν τρόπαιόν τε ἔστησαν οἱ Κερκυραῖοι, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν. Ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν ἐν τῇ πόλει ἐῤῥωμενέστεροι ἐγεγένηντο· οἱ δ᾽ ἔξω ἐν πάσῃ δὴ ἀθυμίᾳ ἦσαν. Καὶ γὰρ ἐλέγετο, ὅτι Ἰφικράτης τε ὅσον οὐκ ἤδη παρείη, καὶ οἱ Κερκυραῖοι δὲ τῷ ὄντι ναῦς ἐπλήρουν. Ὑπερμένης δὲ, 25
ὃς ἐτύγχανεν ἐπιστολιαφόρος τῷ Μνασίππῳ ὢν, τό τε ναυτικὸν πᾶν, ὅσον ἦν ἐκεῖ, συνεπλήρωσε, καὶ περιπλεύσας πρὸς τὸ χαράκωμα, τὰ πλοῖα πάντα γεμίσας τῶν τε ἀνδραπόδων καὶ τῶν χρημάτων, ἀπέστειλεν· αὐτὸς δὲ σύν τε τοῖς ἐπιβάταις καὶ τοῖς περισωθεῖσι τῶν στρατιωτῶν διεφύλαττε τὸ χαράκωμα. Τέλος δὲ καὶ οὗτοι μάλα δὴ τεταραγμένοι ἀνα- 26
βάντες ἐπὶ τὰς τριήρεις ἀπέπλεον, πολὺν μὲν σῖτον, πολὺν δὲ οἶνον, πολλὰ δὲ ἀνδράποδα καὶ ἀσθενοῦντας στρατιώτας καταλιπόντες· δεινῶς γὰρ ἐπεφόβηντο, μὴ καταληφθεῖεν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ νήσῳ. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν εἰς Λευκάδα ἀπεσώθησαν.

Ὁ δὲ Ἰφικράτης ἐπεὶ ἤρξατο τοῦ περίπλου, ἅμα 27
μὲν ἔπλεεν, ἅμα δὲ πάντα, ὅσα εἰς ναυμαχίαν, παρεσκευάζετο. Εὐθὺς μὲν γὰρ τὰ μεγάλα ἱστία αὐτοῦ κατέλιπεν, ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν πλέων· καὶ τοῖς ἀκατίοις δὲ, καὶ εἰ εὔφορον πνεῦμα εἴη, ὀλίγα ἐχρῆτο· τῇ δὲ κώπῃ τὸν πλοῦν ποιούμενος, ἀμει-

νόν τε τὰ σώματα ἔχειν τοὺς ἄνδρας, καὶ ἄμει-
28 νον τὰς ναῦς πλεῖν ἐποίει. Πολλάκις δὲ καὶ,
ὅποι μέλλοι ἀριστοποιεῖσθαι τὸ στράτευμα ἢ δει-
πνοποιεῖσθαι, ἐπανήγαγεν ἂν τὸ κέρας ἀπὸ τῆς
γῆς κατὰ ταῦτα τὰ χωρία. Ἐπεὶ δ᾽ ἀντιστρέψας
ἂν καὶ ἀντιπρώρους καταστήσας τὰς τριήρεις, ἀπὸ
σημείου ἀφίει ἀνθαμιλλᾶσθαι ἐς τὴν γῆν, μέγα δὴ
νικητήριον ἦν, τὸ πρώτους καὶ ὕδωρ λαβεῖν, καὶ
εἴ του ἄλλου ἐδέοντο, καὶ πρώτους ἀριστῆσαι· τοῖς
δ᾽ ὑστάτοις ἀφικομένοις μεγάλη ζημία ἦν, τό τε
ἐλαττοῦσθαι πᾶσι τούτοις, καὶ ὅτι ἀνάγεσθαι ἅμα
ἔδει, ἐπεὶ σημήνειεν· συνέβαινε γὰρ τοῖς μὲν πρώ-
τοις ἀφικνουμένοις καθ᾽ ἡσυχίαν ἅπαντα ποιεῖν,
29 τοῖς δὲ τελευταίοις διὰ σπουδῆς. Φυλακάς γε μὴν,
εἰ τύχοι ἐν τῇ πολεμίᾳ ἀριστοποιούμενος, τὰς μὲν
ἐν τῇ γῇ, ὥσπερ προσήκει, καθίστη, ἐν δὲ ταῖς
ναυσὶν αἰρόμενος αὖ τοὺς ἱστοὺς, ἀπὸ τούτων ἐσκό-
πει. Τὸ πολὺ οὖν ἐπὶ πλέον οὗτοι καθεώρων, ἢ
οἱ ἐκ τοῦ ὁμαλοῦ ἀφ᾽ ὑψηλοτέρου καθορῶντες.
Ὅπου δὲ δειπνοποιοῖτο καὶ καθεύδοι, ἐν μὲν τῷ
στρατοπέδῳ πῦρ νύκτωρ οὐκ ἔκαε, πρὸ δὲ τοῦ
στρατεύματος φῶς ἐποίει, ἵνα μηδεὶς λάθῃ προσιών.
Πολλάκις δὲ, εἰ εὐδία εἴη, εὐθὺς δειπνήσας ἀνή-
γετο· καὶ εἰ μὲν αὔρα φέροι, θέοντες ἅμα ἀνε-
παύοντο· εἰ δὲ ἐλαύνειν δέοι, κατὰ μέρος τοὺς
30 ναύτας ἀνέπαυεν. Ἐν δὲ τοῖς μεθ᾽ ἡμέραν πλοῖς
ἀπὸ σημείων τοτὲ μὲν ἐπὶ κέρως ἦγε, τοτὲ δ᾽ ἐπὶ
φάλαγγος· ὥστε ἅμα μὲν ἔπλεον, ἅμα δὲ πάντα,

ὅσα εἰς ναυμαχίαν, καὶ ἠσκηκότες καὶ ἐπιστάμενοι
εἰς τὴν ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὡς ᾤοντο, κατεχομένην
θάλασσαν ἀφικνοῦντο. Καὶ τὰ μὲν πολλὰ ἐν τῇ
πολεμίᾳ καὶ ἠρίστων, καὶ ἐδείπνουν· διὰ δὲ τὸ τἀ-
ναγκαῖα μόνον πράσσειν, καὶ τὰς βοηθείας ἔφθανεν
ἀναγόμενος, καὶ ταχὺ ἐπέραινε. Περὶ δὲ τὸν Μνα- 31
σίππου θάνατον ἐτύγχανεν ὢν τῆς Λακωνικῆς περὶ
τὰς Σφαγίας. Εἰς τὴν Ἠλείαν δὲ ἀφικόμενος, καὶ
παραπλεύσας τὸ τοῦ Ἀλφειοῦ στόμα, ὑπὸ τὸν Ἰχθὺν
καλούμενον ὡρμίσατο. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐντεῦθεν
ἀνήγετο ἐπὶ τῆς Κεφαλληνίας, οὕτω καὶ τεταγμένος
καὶ τὸν πλοῦν ποιούμενος, ὡς, εἰ δέοι, πάντα ὅσα
χρὴ παρεσκευασμένος ναυμαχοίη. Καὶ γὰρ τὰ περὶ
τοῦ Μνασίππου αὐτόπτου μὲν οὐδενὸς ἠκηκόει,
ὑπώπτευε δὲ, μὴ ἀπάτης ἕνεκεν λέγοιτο, καὶ ἐφυ-
λάττετο· ἐπεὶ μέντοι ἀφίκετο εἰς τὴν Κεφαλληνίαν,
ἐνταῦθα δὴ σαφῶς ἐπύθετο, καὶ ἀνέπαυε τὸ στρά-
τευμα.

Οἶδα μὲν οὖν, ὅτι ταῦτα πάντα, ὅταν οἴωνται 32
ναυμαχήσειν ἄνθρωποι, καὶ ἀσκεῖται καὶ μελετᾶ-
ται· ἀλλὰ τοῦτο ἐπαινῶ, ὅτι, ἐπεὶ ἀφικέσθαι τα-
χὺ ἔδει, ἔνθα τοῖς πολεμίοις ναυμαχήσειν ᾤετο,
εὕρετο, ὅπως μήτε διὰ τὸν πλοῦν ἀνεπιστήμονας
εἶναι τῶν εἰς ναυμαχίαν, μήτε, διὰ τὸ ταῦτα μελε-
τᾷν, βραδύτερόν τι ἀφικέσθαι.

Καταστρεψάμενος δὲ τὰς ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ πό- 33
λεις, ἔπλευσεν εἰς Κέρκυραν. Ἐκεῖ δὲ πρῶτον μὲν
ἀκούσας, ὅτι προσπλέοιεν δέκα τριήρεις παρὰ Διο-

νυσίου, βοηθήσουσαι τοῖς Λακεδαιμονίοις, αὐτὸς ἐλθὼν, καὶ σκεψάμενος, τῆς χώρας ὅθεν τούς τε προσπλέοντας δυνατὸν ἦν ὁρᾷν, καὶ τοὺς σημαίνοντας εἰς τὴν πόλιν καταφανεῖς εἶναι, ἐνταῦθα κατ-
34έστησε τοὺς σκοπούς. Κἀκείνοις μὲν συνέθετο, προσπλεόντων τε καὶ ὁρμούντων, ὡς δέοι σημαίνειν· αὐτὸς δὲ τῶν τριηράρχων προσέταξεν εἴκοσιν, οὓς δεήσοι, ἐπεὶ κηρύξειεν, ἀκολουθεῖν· εἰ δέ τις μὴ ἀκολουθήσοι, προεῖπε, μὴ μέμφεσθαι τὴν δίκην. Ἐπεὶ δ᾽ ἐσημάνθη προσπλεῦσαι, καὶ ἐκηρύχθη, ἀξία ἐγένετο θέας ἡ σπουδή· οὐδεὶς γὰρ ὅστις οὐ δρόμῳ τῶν μελλόντων πλεῖν εἰσέβη εἰς τὰς ναῦς.
35Πλεύσας δὲ, ἔνθα ἦσαν αἱ πολέμιαι τριήρεις, καταλαμβάνει ἀπὸ μὲν τῶν ἄλλων τριήρεων εἰς τὴν γῆν τοὺς ἄνδρας ἐκβεβηκότας· Μελάνιππος μέντοι ὁ Ῥόδιος τοῖς τε ἄλλοις συνεβούλευε, μὴ μένειν ἐνταῦθα, καὶ αὐτὸς, πληρωσάμενος τὴν ναῦν, ἐξέπλει. Ἐκεῖνος μὲν οὖν, καίπερ ἀπαντῶν ταῖς Ἰφικράτους ναυσὶν, ὅμως ἀπέφυγεν· αἱ δὲ ἀπὸ Συρα-
36κουσῶν νῆες ἅπασαι ἑάλωσαν αὐτοῖς ἀνδράσιν. Ὁ μέντοι Ἰφικράτης τὰς μὲν τριήρεις ἀκρωτηριασάμενος, ἕλκων κατηγάγετο εἰς τὸν Κερκυραίων λιμένα, τῶν δὲ ἀνδρῶν συνέβη ἑκάστῳ τακτὸν ἀργύριον ἀποτῖσαι, πλὴν Ἀνίππου τοῦ ἄρχοντος. Τοῦτον δ᾽ ἐφύλαττεν, ὡς ἢ πραξόμενος πάμπολλα χρήματα, ἢ ὡς πωλήσων. Κἀκεῖνος μὲν ὑπὸ λύπης θανάτῳ αὐθαιρέτῳ ἀποθνήσκει· τοὺς δ᾽ ἄλλους ὁ Ἰφικράτης ἀφῆκε, Κερκυραίους ἐγγυητὰς δι-

ξάμενος τῶν χρημάτων. Καὶ τοὺς μὲν ναύτας γεωρ- 37
γοῦντας τοῖς Κερκυραίοις τὸ πλεῖστον διέτρεφε, τοὺς
δὲ πελταστὰς καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν νεῶν ὁπλίτας ἔχων
διέβαινεν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν· καὶ ἐκεῖ ταῖς μὲν
φιλίαις πόλεσιν ἐπεκούρει, εἴ τίς του δέοιτο, Θυ-
ριεῦσι δὲ, μάλα καὶ ἀνδράσιν ἀλκίμοις, καὶ χωρίον
καρτερὸν ἔχουσιν, ἐπολέμει. Καὶ τὸ ἀπὸ Κερκύ- 38
ρας ναυτικὸν προσλαβὼν, σχεδὸν περὶ ἐννενήκοντα
ναῦς, πρῶτον μὲν εἰς Κεφαλληνίαν πλεύσας χρήματα
ἐπράξατο, τὰ μὲν παρ᾽ ἑκόντων, τὰ δὲ παρ᾽ ἀκόν-
των· ἔπειτα δὲ παρεσκευάζετο τήν τε τῶν Λακεδαι-
μονίων χώραν κακῶς ποιεῖν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν
κατ᾽ ἐκεῖνα πόλεων πολεμίων οὐσῶν τὰς μὲν ἐθε-
λούσας προσλαμβάνειν, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις πο-
λεμεῖν.

Ἐγὼ μὲν δὴ ταύτην τὴν στρατηγίαν τῶν Ἰφι- 39
κράτους οὐχ ἥκιστα ἐπαινῶ, ἔπειτα καὶ τὸ προσελέ-
σθαι κελεῦσαι ἑαυτῷ Καλλίστρατόν τε, τὸν δημηγό-
ρον, οὐ μάλα ἐπιτήδειον ὄντα, καὶ Χαβρίαν, μάλα
στρατηγὸν νομιζόμενον. Εἴτε γὰρ, φρονίμους αὐ-
τοὺς ἡγούμενος εἶναι, συμβούλους λαβεῖν ἐβούλετο,
σῶφρόν μοι δοκεῖ διαπράξασθαι· εἴτε ἀντιπάλους
νομίζων, οὕτω θρασέως μήτε καταῤῥαθυμῶν μήτε
καταμελῶν φαίνεσθαι μηδὲν, μεγαλοφρονοῦντος ἐφ᾽
ἑαυτῷ τοῦτό μοι δοκεῖ ἀνδρὸς εἶναι. Κἀκεῖνος μὲν
δὴ ταῦτ᾽ ἔπραττεν.

CAP. III.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἐκπεπτωκότας μὲν ὁρῶντες ἐκ

τῆς Βοιωτίας Πλαταιέας, φίλους ὄντας, καὶ καταπεφευγότας πρὸς αὐτοὺς, ἱκετεύοντας δὲ Θεσπιέας, μὴ σφᾶς περιϊδεῖν ἀπόλιδας γενομένους, οὐκέτι ἐπῄνουν τοὺς Θηβαίους, ἀλλὰ πολεμεῖν μὲν αὐτοῖς τὰ μὲν ᾐσχύνοντο, τὰ δὲ ἀσυμφόρως ἔχειν ἐλογίζοντο· κοινωνεῖν γε μὴν αὐτοῖς, ὧν ἔπραττον, οὐκέτι ἤθελον, ἐπεὶ ἑώρων στρατεύοντάς τε αὐτοὺς ἐπὶ φίλους ἀρχαίους τῇ πόλει, Φωκέας, καὶ πόλεις, πιστάς τ' ἐν τῷ πρὸς τὸν βάρβαρον πολέμῳ καὶ φί-
2 λας ἑαυτοῖς, ἀφανίζοντας. Ἐκ δὲ τούτων ψηφισάμενος ὁ δῆμος εἰρήνην ποιήσασθαι, πρῶτον μὲν εἰς Θήβας πρέσβεις ἔπεμψαν, παρακαλοῦντας ἀκολουθεῖν, εἰ βούλοιντο, εἰς Λακεδαίμονα, περὶ εἰρήνης· ἔπειτα δὲ ἐξέπεμψαν καὶ αὐτοὶ πρέσβεις. Ἦν δὲ τῶν αἱρεθέντων Καλλίας Ἱππονίκου, Αὐτοκλῆς Στρομβιχίδου, Δημόστρατος Ἀριστοφῶντος, Ἀριστοκλῆς, Κηφισόδοτος, Μελάνωπος, Λύκανθος.
3 Ἐπεὶ δὲ προσῆλθον ἐπὶ τοὺς ἐκκλήτους τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοὺς συμμάχους, (Καλλίστρατος δὲ ὁ δημηγόρος παρῆν· ὑποσχόμενος γὰρ Ἰφικράτει, εἰ αὐτὸν ἀφείη, ἢ χρήματα πέμψειν τῷ ναυτικῷ, ἢ εἰρήνην ποιήσειν, οὕτως Ἀθήνησί τε ἦν καὶ ἔπραττε περὶ εἰρήνης) ἐπεὶ δὲ κατέστησαν ἐπὶ τοὺς ἐκκλήτους τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοὺς συμμάχους, πρῶτος ἔλεξεν αὐτῶν Καλλίας ὁ δᾳδοῦχος· (ἦν δὲ οὗτος οἷος μηδὲν ἧσσον ἥδεσθαι ὑφ' αὑτοῦ ἢ ὑπ' ἄλλων ἐπαινούμενος·) καὶ τότε δὴ ἤρξατο ὧδέ πως·

Ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τὴν μὲν προξενίαν ὑμῶν οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πατρὸς πατὴρ πατρῴαν ἔχων παρεδίδου τῷ γένει. Βούλομαι δὲ ὑμῖν καὶ τοῦτο δηλῶσαι, ὡς ἔχουσα ἡ πόλις διατελεῖ πρὸς ὑμᾶς. Ἐκείνη μὲν γὰρ, ὅταν πόλεμος ᾖ, στρατηγοὺς ἡμᾶς αἱρεῖται· ὅταν δὲ ἡσυχίας ἐπιθυμήσῃ, εἰρηνοποιοὺς ἡμᾶς ἐκπέμπει. Κᾀγὼ πρόσθεν δὶς ἤδη ἦλθον περὶ πολέμου καταλύσεως, καὶ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πρεσβείαις διεπραξάμην καὶ ἡμῖν καὶ ὑμῖν εἰρήνην· νῦν δὲ τρίτον ἥκω, καὶ ἡγοῦμαι, πολὺ δικαιότατα νῦν ἂν διαλλαγῆς τυχεῖν. Ὁρῶ γὰρ οὐκ ἄλλα μὲν ὑμῖν, ἄλλα δὲ ἡμῖν δοκοῦντα, ἀλλ᾽ ὑμᾶς τε ἀχθομένους καὶ ἡμᾶς τῇ Πλαταιέων τε καὶ Θεσπιέων ἀναιρέσει. Πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς, τὰ αὐτὰ γιγνώσκοντας, φίλους μᾶλλον ἢ πολεμίους εἶναι; Καὶ σωφρόνων μὲν δήπου ἐστὶ, μηδὲ, εἰ μὴ μικρὰ τὰ διαφέροντα εἴη, πόλεμον ἀναιρεῖσθαι· εἰ δὲ δὴ καὶ ὁμογνωμονοῖμεν, οὐκ ἂν πάνυ τῶν θαυμαστῶν εἴη, μὴ εἰρήνην ποιεῖσθαι; Δίκαιον μὲν οὖν ἦν, μηδὲ ὅπλα ἐπιφέρειν ἀλλήλοις ἡμᾶς, ἐπεὶ λέγεται μὲν Τριπτόλεμος, ὁ ἡμέτερος πρόγονος, τὰ Δήμητρος καὶ Κόρης ἄῤῥητα ἱερὰ πρώτοις ξένοις δεῖξαι Ἡρακλεῖ τε, τῷ ὑμετέρῳ ἀρχηγέτῃ, καὶ Διοσκούροιν, τοῖν ὑμετέροιν πολίταιν, καὶ τοῦ Δήμητρος δὲ καρποῦ εἰς πρώτην τὴν Πελοπόννησον σπέρμα δωρήσασθαι. Πῶς οὖν δίκαιον ὑμᾶς, παρ᾽ ὧν ἐλάβετε σπέρματα, τὸν τούτων καρπόν ποτε ἐλθεῖν δηώσοντας, ἡμᾶς τε, οἷς ἐδώκαμεν, μὴ οὐχὶ βού-

λεσθαι ὡς πλείστην τούτοις ἀφθονίαν τροφῆς γενέσθαι; Εἰ δὲ ἄρα ἐκ θεῶν πεπρωμένον ἐστὶ, πολέμους ἐν ἀνθρώποις γίγνεσθαι, ἡμᾶς δὴ χρὴ ἄρχεσθαι μὲν αὐτοῦ ὡς σχολαίτατα· ὅταν δὲ γένηται, καταλύεσθαι ᾗ δυνατὸν τάχιστα.

7 Μετὰ τοῦτον Αὐτοκλῆς, μάλα δοκῶν ἐπιστρεφὴς εἶναι ῥήτωρ, ὧδε ἠγόρευεν· Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, ὅτι μὲν, ἃ μέλλω λέγειν, οὐ πρὸς χάριν ὑμῖν ῥηθήσεται, οὐκ ἀγνοῶ· ἀλλὰ δοκεῖ μοι, οἵτινες βούλονται, ἣν ἂν ποιήσωνται φιλίαν, ταύτην ὡς πλεῖστον χρόνον διαμένειν, διδακτέον εἶναι ἀλλήλους τὰ αἴτια τῶν πολέμων. Ὑμεῖς δὲ ἀεὶ μὲν φατὲ, ὡς αὐτονόμους τὰς πόλεις χρὴ εἶναι, αὐτοὶ δὲ ἐστὲ μάλιστα ἐμποδὼν τῇ αὐτονομίᾳ. Συντίθεσθε μὲν γὰρ πρὸς τὰς συμμαχίδας πόλεις τοῦτο πρῶτον, ἀκολουθεῖν, ὅποι ἂν ὑμεῖς ἡγῆσθε. Καί-
8 τοι τί τοῦτο αὐτονομίᾳ προσήκει; Ποιεῖσθε δὲ πολεμίους, οὐκ ἀνακοινούμενοι τοῖς συμμάχοις, καὶ ἐπὶ τούτους ἡγεῖσθε· ὥστε πολλάκις ἐπὶ τοὺς εὐμενεστάτους ἀναγκάζονται στρατεύειν οἱ λεγόμενοι αὐτόνομοι εἶναι. Ἔτι δὲ, τὸ πάντων ἐναντιώτατον αὐτονομίᾳ, καθίστατε ἔνθα μὲν δεκαρχίας, ἔνθα δὲ τριακονταρχίας· καὶ τούτων τῶν ἀρχόντων ἐπιμελεῖσθε, οὐχ ὅπως νομίμως ἄρχωσιν, ἀλλ' ὅπως δύνωνται βίᾳ κατέχειν τὰς πόλεις· ὥστ' ἐοίκατε
9 τυραννίσι μᾶλλον ἢ πολιτείαις ἡδόμενοι. Καὶ ὅτε μὲν βασιλεὺς προσέταττεν αὐτονόμους τὰς πόλεις εἶναι, μάλα γιγνώσκοντες ἐφαίνεσθε, ὅτι, εἰ

μὴ ἐάσαιεν οἱ Θηβαῖοι ἑκάστην τῶν πόλεων ἄρχειν
τε ἑαυτῆς, καὶ οἷς ἂν βούληται νόμοις χρῆσθαι, οὐ
ποιήσουσι κατὰ τὰ βασιλέως γράμματα· ἐπεὶ δὲ
παρελάβετε τὴν Καδμείαν, οὐδ᾽ αὐτοῖς Θηβαίοις
ἐπετρέπετε αὐτονόμους εἶναι. Δεῖ δὲ τοὺς μέλλον-
τας φίλους ἔσεσθαι, οὐ παρὰ τῶν ἄλλων μὲν ἀξιοῦν
τῶν δικαίων τυγχάνειν, αὐτοὺς δὲ, ὅπως ἂν πλεῖ-
στα δύνωνται, πλεονεκτοῦντας φαίνεσθαι.

Ταῦτα εἰπὼν, σιωπὴν μὲν παρὰ πάντων ἐποίη- 10
σεν, ἡδομένους δὲ τοὺς ἀχθομένους τοῖς Λακεδαι-
μονίοις ἐποίησε. Μετὰ τοῦτον δὲ Καλλίστρατος
ἔλεξεν·

Ἀλλ᾽ ὅπως μὲν, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, οὐκ
ἐγγεγένηται ἁμαρτήματα καὶ ἀφ᾽ ἡμῶν καὶ ἀφ᾽ ὑμῶν,
ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν ἔχειν μοι δοκῶ εἰπεῖν· οὐ μέντοι
οὕτω γιγνώσκω, ὡς τοῖς ἁμαρτάνουσιν οὐδέποτε
ἔτι χρηστέον· ὁρῶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὐδένα ἀνα-
μάρτητον διατελοῦντα· δοκοῦσι δέ μοι καὶ εὐπορώ-
τεροι ἐνίοτε γίγνεσθαι ἄνθρωποι ἁμαρτάνοντες, ἄλ-
λως τε καὶ ἐὰν κολασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἁμαρτημάτων,
ὡς ἡμεῖς. Καὶ ὑμῖν δὲ ἔγωγε ὁρῶ, διὰ τὰ ἀγνω- 11
μόνως πραχθέντα, ἔστιν ὅτε καὶ πολλὰ ἀντίτυπα
γιγνόμενα· ὧν ἦν καὶ ἡ καταληφθεῖσα ἐν Θήβαις
Καδμεία· νῦν γοῦν, ὡς ἐσπουδάσατε αὐτονόμους
τὰς πόλεις γενέσθαι, πᾶσαι πάλιν, ἐπεὶ ἠδικήθη-
σαν οἱ Θηβαῖοι, ἐπ᾽ ἐκείνοις γεγένηνται. Ὥστε
πεπαιδευμένους ἡμᾶς, ὡς τὸ πλεονεκτεῖν ἀκερδές
ἐστι, νῦν ἐλπίζω πάλιν μετρίους ἐν τῇ πρὸς ἀλλή-

12 λους φιλίᾳ ἔσεσθαι. Ἃ δὲ βουλόμενοί τινες ἀποτρέ-
πειν τὴν εἰρήνην διαβάλλουσιν, ὡς ἡμεῖς οὐ φι-
λίας δεόμενοι, ἀλλὰ φοβούμενοι, μὴ Ἀνταλκίδας
ἔλθῃ ἔχων παρὰ βασιλέως χρήματα, διὰ τοῦθ᾽ ἥκο-
μεν, ἐνθυμήθητε, ὡς φλυαροῦσι. Βασιλεὺς μὲν
γὰρ δήπου ἔγραψε, πάσας τὰς ἐν τῇ Ἑλλάδι πό-
λεις αὐτονόμους εἶναι· ἡμεῖς δὲ, ταὐτὰ ἐκείνῳ λέ-
γοντές τε καὶ πράττοντες, τί ἂν φοβοίμεθα βασι-
λέα; Ἢ τοῦτο οἴεταί τις, ὡς ἐκεῖνος χρήματα ἀνα-
λώσας ἄλλους μεγάλους ποιῆσαι μᾶλλον, ἢ ἄνευ δα-
πάνης, ἃ ἔγνω ἄριστα εἶναι, ταῦτα ἑαυτῷ πεπρᾶ-
13 χθαι βούλεται; Εἶεν. Τί μὴν ἥκομεν; ὅτι μὲν οὐκ
ἀποροῦντες, γνοίητε ἄν, εἰ μὲν βούλεσθε, πρὸς τὰ
κατὰ θάλατταν ἰδόντες, εἰ δὲ βούλεσθε, πρὸς τὰ
κατὰ γῆν ἐν τῷ παρόντι. Τί μὴν ἐστιν; Εὔδηλον,
ὅτι εἰ τῶν συμμάχων τινὲς οὐκ ἀρεστὰ πράττουσιν
ἡμῖν, ἢ ὑμῖν ἀρεστά. Ἴσως δὲ καὶ βουλοίμεθ᾽ ἄν,
ὧν ἕνεκα περιεσώσατε ἡμᾶς, ἃ ὀρθῶς ἔγνωμεν, ὑμῖν
14 ἐπιδεῖξαι. Ἵνα δὲ καὶ τοῦ συμφόρου ἔτι ἐπιμνη-
σθῶ, εἰσὶ μὲν δήπου πασῶν τῶν πόλεων αἱ μὲν τὰ
ἡμέτερα, αἱ δὲ τὰ ὑμέτερα φρονοῦσαι, καὶ ἐν ἑκά-
στῃ πόλει οἱ μὲν λακωνίζουσιν, οἱ δὲ ἀττικίζουσιν.
Εἰ οὖν ἡμεῖς φίλοι γενοίμεθα, πόθεν ἂν εἰκότως
χαλεπόν τι προσδοκήσαιμεν; Καὶ γὰρ δὴ κατὰ γῆν
μὲν τίς ἂν, ὑμῶν φίλων ὄντων, ἱκανὸς γένοιτο
ἡμᾶς λυπῆσαι; κατὰ θάλατταν γε μὴν τίς ἂν ὑμᾶς
15 βλάψαι τι, ἡμῶν ὑμῖν ἐπιτηδείων ὄντων; Ἀλλὰ
μέντοι πόλεμοι ἀεί ποτε γίγνονται, καὶ ὅτι κατα-

λύονται, πάντες ἐπιστάμεθα, καὶ ὅτι ἡμεῖς, ἂν μὴ νῦν, ἀλλ' αὖθίς ποτε εἰρήνης ἐπιθυμήσομεν. Τί οὖν δεῖ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀναμένειν, ἕως ἂν ὑπὸ πλήθους κακῶν ἀπείπωμεν μᾶλλον, ἢ οὐχ ὡς τάχιστα, πρίν τι ἀνήκεστον κακὸν γενέσθαι, τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι; Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκείνους ἔγωγε 16
ἐπαινῶ, οἵτινες, ἀγωνισταὶ γενόμενοι, καὶ νενικηκότες ἤδη πολλάκις, καὶ δόξαν ἔχοντες, οὕτω φιλονεικοῦσιν, ὥστε οὐ πρότερον παύονται, πρὶν ἂν ἡττηθέντες τὴν ἄσκησιν καταλύσωσιν· οὐδέ γε τῶν κυβευτῶν, οἵτινες αὖ, ἐάν ἕν τι ἀποτύχωσι, περὶ διπλασίων κυβεύουσιν· ὁρῶ γὰρ καὶ τῶν τοιούτων τοὺς πλείους ἀπόρους παντάπασι γιγνομένους. Ἀ 17
χ. ἡ καὶ ἡμᾶς ὁρῶντας εἰς μὲν τοιοῦτον ἀγῶνα μηδέποτε καταστῆναι, ὥστε πάντα λαβεῖν, ἢ πάντ' ἀποβαλεῖν· ἕως δὲ ἐῤῥώμεθα καὶ εὐτυχοῦμεν, φίλους ἀλλήλοις γενέσθαι. Οὕτω γὰρ ἡμεῖς τ' ἂν δι' ὑμᾶς, καὶ ὑμεῖς δι' ἡμᾶς ἔτι μείζους, ἢ τὸν παρελθόντα χρόνον, ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀναστρεφοίμεθα.

Δοξάντων δὲ τούτων καλῶς εἰπεῖν, ἐψηφίσαντο 18
καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, δέχεσθαι τὴν εἰρήνην, ἐφ' ᾧ τούς τε ἁρμοστὰς ἐκ τῶν πόλεων ἐξάγειν, τά τε στρατόπεδα διαλύειν, καὶ τὰ ναυτικὰ, καὶ τὰ πεζικὰ, τάς τε πόλεις αὐτονόμους ἐᾷν· εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ποιοίη, τὸν μὲν βουλόμενον βοηθεῖν ταῖς ἀδικουμέναις πόλεσι· τῷ δὲ μὴ βουλομένῳ μὴ εἶναι ἔνορκον, συμμαχεῖν τοῖς ἀδικουμένοις. Ἐπὶ 19
τούτοις ὤμοσαν μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὲρ αὐτῶν

καὶ τῶν συμμάχων, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ οἱ σύμμαχοι κατὰ πόλεις ἕκαστοι. Ἀπογραψάμενοι δ' ἐν ταῖς ὀμωμοκυίαις πόλεσι καὶ οἱ Θηβαῖοι, προσελθόντες πάλιν τῇ ὑστεραίᾳ οἱ πρέσβεις αὐτῶν ἐκέλευον μεταγράφειν ἀντὶ Θηβαίων Βοιωτοὺς ὀμωμοκότας. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἀπεκρίνατο, ὅτι μεταγράψει μὲν οὐδὲν, ὧν τὸ πρῶτον ὤμοσάν τε καὶ ἀπεγράψαντο· εἰ μέντοι μὴ βούλοιντο ἐν ταῖς σπονδαῖς εἶναι, ἐξα-
20 λείφειν ἂν ἔφη, εἰ κελεύοιεν. Οὕτω δὲ εἰρήνην τῶν ἄλλων πεποιημένων, πρὸς δὲ Θηβαίους μόνους ἀντιλογίας οὔσης, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι οὕτως εἶχον τὴν γνώμην, ὡς νῦν Θηβαίους, τὸ λεγόμενον, δεκατευθῆναι ἐλπὶς εἴη· αὐτοὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι παντελῶς ἀθύμως ἔχοντες ἀπῆλθον.

CAP. IV.

Ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τάς τε φρουρὰς ἐκ τῶν πόλεων ἀπῆγον, καὶ Ἰφικράτην καὶ τὰς ναῦς μετεπέμποντο, καὶ ὅσα ὕστερον ἔλαβε μετὰ τοὺς ὅρκους τοὺς ἐν Λακεδαίμονι γενομένους, πάντα ἠνάγκασαν ἀποδοῦναι. Λακεδαιμόνιοι μέντοι ἐκ μὲν τῶν ἄλλων πόλεων τούς τε ἁρμοστὰς καὶ τοὺς
2 φρουροὺς ἀπήγαγον· Κλεόμβροτον δέ, ἔχοντα τὸ ἐν Φωκεῦσι στράτευμα, καὶ ἐπερωτῶντα τὰ οἴκοι τέλη, τί χρὴ ποιεῖν, Προθόου λέξαντος, ὅτι αὐτῷ δοκοίη διαλύσαντας τὸ στράτευμα κατὰ τοὺς ὅρκους, καὶ περιαγγείλαντας ταῖς πόλεσι, συμβαλέσθαι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁπόσον βούλοιτο ἑκάστη πόλις,

ἔπειτα, εἰ μή τις ἐῴη αὐτονόμους τὰς πόλεις εἶναι, τότε πάλιν παρακαλέσαντας τοὺς συμμάχους, ὅσοι τῇ αὐτονομίᾳ βούλοιντο βοηθεῖν, ἄγειν ἐπὶ τοὺς ἐναντιουμένους· οὕτω γὰρ ἂν ἔφη οἴεσθαι τούς τε θεοὺς εὐμενεστάτους εἶναι, καὶ τὰς πόλεις ἥκιστ᾽ ἂν ἄχθεσθαι· ἡ δ᾽ ἐκκλησία, ἀκούσασα ταῦτα, ἐκεῖνον μὲν φλυαρεῖν ἡγήσατο· ἤδη γὰρ, ὡς ἔοικε, τὸ δαιμόνιον ἦγεν· ἐπέστειλαν δὲ τῷ Κλεομβρότῳ, μὴ διαλύειν τὸ στράτευμα, ἀλλ᾽ εὐθὺς ἄγειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, εἰ μὴ αὐτονόμους ἀφιεῖεν τὰς πό-
λεις. Ὁ δὲ Κλεόμβροτος, ἐπειδὴ ἐπύθετο τὴν εἰ- 5
ρήνην γεγενημένην, πέμψας πρὸς τοὺς ἐφόρους, ἠρώτα, τί χρὴ ποιεῖν· οἱ δ᾽ ἐκέλευσαν αὐτὸν στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, εἰ μὴ ἀφιεῖεν τὰς Βοιωτίας πόλεις αὐτονόμους. Ἐπεὶ οὖν ᾔσθετο, οὐχ ὅπως τὰς πόλεις ἀφιέντας, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ στράτευμα διαλύοντας, ὡς ἀντιτάττοιντο πρὸς αὐτοὺς, οὕτω δὴ ἄγει τὴν στρατιὰν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Καὶ ᾗ μὲν οἱ Θηβαῖοι ἐμβάλλειν αὐτὸν ἐκ τῶν Φωκέων προσεδόκων, καὶ ἐπὶ στενῷ τινι ἐφύλαττον, οὐκ ἐμβάλλει· διὰ Θισβῶν δὲ ὀρεινὴν καὶ ἀπροσδόκητον πορευθεὶς, ἀφικνεῖται εἰς Κρεῦσιν, καὶ τὸ τεῖχος αἱρεῖ, καὶ τριήρεις τῶν Θηβαίων δώδεκα λαμβάνει.
Ταῦτα δὲ ποιήσας, καὶ ἀναβὰς ἀπὸ τῆς θαλάττης, 4
ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Λεύκτροις τῆς Θεσπικῆς. Οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐστρατοπεδεύσαντο ἐπὶ τῷ ἀπαντικρὺ λόφῳ, οὐ πολὺ διαλείποντες, οὐδένας ἔχοντες συμμάχους, ἀλλ᾽ ἢ τοὺς Βοιωτούς. Ἔνθα δὴ τῷ Κλεομβρότῳ

5 οἱ μὲν φίλοι προσιόντες ἔλεγον· Ὦ Κλεόμβροτε, εἰ
ἀφήσεις τοὺς Θηβαίους ἄνευ μάχης, κινδυνεύσεις
ὑπὸ τῆς πόλεως τὰ ἔσχατα παθεῖν. Ἀναμνησθή-
σονται γάρ σου, καὶ ὅτι, εἰς Κυνὸς κεφαλὰς ἀφι-
κόμενος, οὐδὲν τῆς χώρας τῶν Θηβαίων ἐδῄωσας, καὶ
ὅτι, ὕστερον στρατεύων, ἀπεκρούσθης τῆς ἐμβολῆς,
Ἀγησιλάου ἀεὶ ἐμβάλλοντος διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος.
Εἴπερ οὖν ἢ σαυτοῦ κήδῃ, ἢ τῆς πατρίδος ἐπιθυ-
μεῖς, ἀκτέον ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. Οἱ μὲν φίλοι τοιαῦ-
τα ἔλεγον· οἱ δ᾽ ἐναντίοι, Νῦν δὴ, ἔφασαν, δηλώσει
ὁ ἀνὴρ, εἰ τῷ ὄντι κήδεται τῶν Θηβαίων, ὥσπερ
6 λέγεται. Ὁ μὲν δὴ Κλεόμβροτος ταῦτα ἀκούων πα-
ρωξύνετο πρὸς τὸ μάχην συνάπτειν. Τῶν δ᾽ αὖ Θη-
βαίων οἱ προεστῶτες ἐλογίζοντο, ὡς, εἰ μὴ μάχοιν-
το, ἀποστήσοιντο μὲν αἱ περιοικίδες αὐτῶν πόλεις,
αὐτοὶ δὲ πολιορκήσοιντο· εἰ δὲ μὴ ἕξοι ὁ δῆμος ὁ
Θηβαίων τἀπιτήδεια, ὅτι κινδυνεύσοι καὶ ἡ πόλις
αὐτοῖς ἐναντία γενέσθαι· ἅτε δὲ καὶ πεφευγότες
πρόσθεν πολλοὶ αὐτῶν, ἐλογίζοντο κρεῖσσον εἶναι
7 μαχομένους ἀποθνήσκειν, ἢ πάλιν φεύγειν. Πρὸς
δὲ τούτοις παρεθάῤῥυνε μέν τι αὐτοὺς καὶ ὁ χρησμὸς
ὁ λεγόμενος, ὡς δέοι ἐνταῦθα Λακεδαιμονίους ἡτ-
τηθῆναι, ἔνθα τὸ τῶν παρθένων ἦν μνῆμα, αἳ λέ-
γονται, διὰ τὸ βιασθῆναι ὑπὸ Λακεδαιμονίων τινῶν,
ἀποκτεῖναι ἑαυτάς. Καὶ ἐκόσμησαν δὴ τοῦτο τὸ
μνῆμα οἱ Θηβαῖοι πρὸ τῆς μάχης. Ἀπηγγέλλετο δὲ
ἐκ τῆς πόλεως αὐτοῖς, ὡς οἵ τε νεῲ πάντες αὐτόμα-
τοι ἀνεῴγοντο, αἵ τε ἱέρειαι λέγοιεν, ὡς νίκην οἱ

θεοὶ φαίνοιεν. Ἐκ δὲ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τὰ ὅπλα ἔφασαν ἀφανῆ εἶναι, ὡς τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὴν μάχην ἐξωρμημένου. Οἱ μὲν δή τινες λέγουσιν, ὡς ταῦτα πάντα τεχνάσματα ἦν τῶν προεστηκότων. Εἰς 8
δ᾽ οὖν τὴν μάχην πάντα τἀναντία τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐγίγνετο, τοῖς δὲ πάντα καὶ ὑπὸ τῆς τύχης κατωρθοῦτο. Ἦν μὲν γὰρ μετ᾽ ἄριστον τῷ Κλεομβρότῳ ἡ τελευταία βουλὴ περὶ τῆς μάχης· ἐν δὲ τῇ μεσημβρίᾳ ὑποπινόντων, καὶ τὸν οἶνον παροξῦναι τι αὐτοὺς ἐλέγετο. Ἐπεὶ δὲ ὡπλίζοντο ἑκάτεροι καὶ 9
πρόδηλον ἦν, ὅτι ἡ μάχη ἔσοιτο, πρῶτον μὲν ,ἀπιέναι ὡρμημένων ἐκ τοῦ Βοιωτίου στρατεύματος τῶν τὴν ἀγορὰν παρεσκευακότων, καὶ σκευοφόρων τινῶν, καὶ τῶν οὐ βουλομένων μάχεσθαι, περιϊόντες κύκλῳ οἵ τε μετὰ τοῦ Ἱέρωνος μισθοφόροι, καὶ οἱ τῶν Φωκέων πελτασταί, καὶ τῶν ἱππέων Ἡρακλειῶται καὶ Φλιάσιοι, ἐπιθέμενοι τοῖς ἀπιοῦσιν, ἐπέστρεψάν τε αὐτούς, καὶ κατεδίωξαν πρὸς τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν Βοιωτῶν· ὥστε πολὺ μὲν ἐποίησαν μεῖζόν τε καὶ ἀθροώτερον ἢ πρόσθεν τὸ τῶν Βοιωτῶν στράτευμα. Ἔπειτα δέ, ἅτε καὶ πεδίου ὄντος 10
τοῦ μεταξύ, προετάξαντο μὲν τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἱππέας, ἀντετάξαντο δ᾽ αὐτοῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι τοὺς ἑαυτῶν. Ἦν δὲ τὸ μὲν τῶν Θηβαίων ἱππικὸν μεμελετηκός, διά τε τὸν πρὸς Ὀρχομενίους πόλεμον καὶ διὰ τὸν πρὸς Θεσπιέας· τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον πονηρότατον ἦν τὸ ἱππικόν. Ἔτρεφον μὲν γὰρ τοὺς ἵππους 11

οἱ πλουσιώτατοι· ἐπεὶ δὲ φρουρὰ φανθείη, τότε ἧκεν ὁ συντεταγμένος· λαβὼν δ' ἂν τὸν ἵππον καὶ ὅπλα, ὁποῖα δοίη αὐτῷ, ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἂν ἐστρατεύετο· τῶν δ' αὖ στρατιωτῶν οἱ τοῖς σώμασιν ἀδυνατώτατοι καὶ ἥκιστα φιλότιμοι ἐπὶ τῶν ἵππων
12 ἦσαν. Τοιοῦτον μὲν οὖν τὸ ἱππικὸν ἑκατέρων ἦν. Τῆς δὲ φάλαγγος τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους ἔφασαν εἰς τρεῖς τὴν ἐνωμοτίαν ἄγειν· τοῦτο δὲ συμβαίνειν αὐτοῖς οὐ πλέον ἢ εἰς δώδεκα τὸ βάθος. Οἱ δὲ Θηβαῖοι οὐκ ἔλαττον ἢ ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων συνεστραμμένοι ἦσαν, λογιζόμενοι, ὡς, εἰ νικήσειαν τὸ περὶ τὸν βασιλέα, τὸ ἄλλο πᾶν εὐχείρωτον ἔσοιτο.
13 Ἐπεὶ δὲ ἤρξατο ἄγειν ὁ Κλεόμβροτος πρὸς τοὺς πολεμίους, πρῶτον μὲν, πρὶν καὶ αἰσθέσθαι τὸ μετ' αὐτοῦ στράτευμα, ὅτι ἡγοῖτο, καὶ δὴ οἱ ἱππεῖς συνεβεβλήκεσαν, καὶ ταχὺ ἥττηντο οἱ τῶν Λακεδαιμονίων· φεύγοντες δὲ ἐνεπεπτώκεσαν τοῖς ἑαυτῶν ὁπλίταις, ἔτι δὲ ἐνέβαλλον οἱ τῶν Θηβαίων λόχοι. Ὅμως δὲ, ὡς οἱ μὲν περὶ τὸν Κλεόμβροτον τὸ πρῶτον ἐκράτουν τῇ μάχῃ, σαφεῖ τούτῳ τεκμηρίῳ γνοίη τὶς ἄν· οὐ γὰρ ἂν ἠδύναντο αὐτὸν ἀνελέσθαι, καὶ ζῶντα ἀπενεγκεῖν, εἰ μὴ οἱ πρὸ αὐτοῦ μαχόμενοι
14 ἐπεκράτουν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ. Ἐπεὶ μέντοι ἀπέθανε Δείνων τε ὁ πολέμαρχος καὶ Σφοδρίας τῶν περὶ δημοσίαν, καὶ Κλεώνυμος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ οἱ μὲν ἵπποι, καὶ οἱ συμφορεῖς τοῦ πολεμάρχου καλούμενοι, οἵ τε ἄλλοι, ὑπὸ τοῦ ὄχλου ὠθούμενοι, ἀνεχώρουν, οἱ δὲ τοῦ εὐωνύμου ὄντες τῶν Λακεδαι-

μονίων, ὡς ἑώρων τὸ δεξιὸν ὠθούμενον, ἐνέκλιναν· ὅμως δέ, πολλῶν τεθνεώτων, καὶ ἡσσημένοι, ἐπεὶ διέβησαν τὴν τάφρον, ἣ πρὸ τοῦ στρατοπέδου ἔτυχεν οὖσα αὐτοῖς, ἔθεντο τὰ ὅπλα κατὰ χώραν, ἔνθεν ὥρμηντο. Ἦν μέντοι οὐ πάνυ ἐν ἐπιπέδῳ, ἀλλὰ πρὸς ὀρθίῳ μᾶλλόν τι τὸ στρατόπεδον. Ἐκ δὲ τούτου ἦσαν μέν τινες τῶν Λακεδαιμονίων, οἳ, ἀφόρητον τὴν συμφορὰν ἡγούμενοι, τό τε τρόπαιον ἔφασαν χρῆναι κωλύειν ἱστάναι τοὺς πολεμίους, τούς τε νεκροὺς μὴ ὑποσπόνδους, ἀλλὰ διὰ μάχης πειρᾶσθαι ἀναιρεῖσθαι. Οἱ δὲ πολέμαρχοι, ὁρῶντες μὲν 15
τῶν συμπάντων Λακεδαιμονίων τεθνεῶτας ἐγγὺς χιλίους, ὁρῶντες δ' αὐτῶν Σπαρτιατῶν, ὄντων τῶν ἐκεῖ ὡς ἑπτακοσίων, τεθνηκότας περὶ τετρακοσίους, αἰσθόμενοι δὲ τοὺς συμμάχους πάντας μὲν ἀθύμως ἔχοντας πρὸς τὸ μάχεσθαι, ἔστι δὲ οὓς αὐτῶν οὐδὲ ἀχθομένους τῷ γεγενημένῳ, συλλέξαντες τοὺς ἐπικαιριωτάτους ἐβουλεύοντο, τί χρὴ ποιεῖν. Ἐπεὶ δὲ πᾶσιν ἐδόκει ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς ἀναιρεῖσθαι, οὕτω δὴ ἔπεμψαν κήρυκα περὶ σπονδῶν. Οἱ μέντοι Θηβαῖοι μετὰ ταῦτα καὶ τρόπαιον ἐστήσαντο, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν.

Γενομένων δὲ τούτων, ὁ μὲν εἰς τὴν Λακεδαίμο- 16
να ἀγγελῶν τὸ πάθος ἀφικνεῖται, γυμνοπαιδιῶν τε οὐσῶν τῆς τελευταίας, καὶ τοῦ ἀνδρικοῦ χοροῦ ἔνδον ὄντος. Οἱ δὲ ἔφοροι ἐπεὶ ἤκουσαν τὸ πάθος, ἐλυποῦντο μέν, ὥσπερ οἶμαι, ἀνάγκη· τὸν μέντοι χορὸν οὐκ ἐξήγαγον, ἀλλὰ διαγωνίσασθαι εἴων. Καὶ

τὰ μὲν ὀνόματα πρὸς τοὺς οἰκείους ἑκάστου τῶν τεθνεώτων ἀπέδοσαν· προεῖπον δὲ ταῖς γυναιξὶ, μὴ ποιεῖν κραυγὴν, ἀλλὰ σιγῇ τὸ πάθος φέρειν. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἦν ὁρᾷν, ὧν μὲν ἐτέθνασαν οἱ προσήκοντες, λιπαροὺς καὶ φαιδροὺς ἐν τῷ φανερῷ ἀναστρεφομένους· ὧν δὲ ζῶντες ἠγγελμένοι ἦσαν, ὀλίγους ἂν εἶδες, τούτους δὲ σκυθρωποὺς καὶ ταπεινοὺς περιϊόντας.

17 Ἐκ δὲ τούτου φρουρὰν μὲν ἔφαινον οἱ ἔφοροι ταῖν ὑπολοίποιν μόραιν μέχρι τῶν τετταράκοντα ἀφ' ἥβης· ἐξέπεμπον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἔξω μορῶν μέχρι τῆς αὐτῆς ἡλικίας· (τὸ γὰρ πρόσθεν εἰς τοὺς Φωκέας μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα ἀφ' ἥβης ἐστρατεύοντο) καὶ τοὺς ἐπ' ἀρχαῖς δὲ τότε καταλειφθέντας
18 ἀκολουθεῖν ἐκέλευον. Ὁ μὲν οὖν Ἀγησίλαος ἐκ τῆς ἀσθενείας οὔπω ἴσχυεν· ἡ δὲ πόλις Ἀρχίδαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκέλευεν ἡγεῖσθαι. Προθύμως δ' αὐτῷ συνεστρατεύοντο Τεγεᾶται· ἔτι γὰρ ἔζων οἱ περὶ Στάσιππον, λακωνίζοντες καὶ οὐκ ἐλάχιστον δυνάμενοι ἐν τῇ πόλει. Ἐῤῥωμένως δὲ καὶ οἱ Μαντινεῖς ἐκ τῶν κωμῶν συνεστρατεύοντο· ἀριστοκρατούμενοι γὰρ ἐτύγχανον. Καὶ Κορίνθιοι δὲ, καὶ Σικυώνιοι, καὶ Φλιάσιοι, καὶ Ἀχαιοὶ μάλα προθύμως ἠκολούθουν, καὶ ἄλλαι δὲ πόλεις ἐξέπεμπον στρατιώτας. Ἐπλήρουν δὲ καὶ τριήρεις αὐτοί τε οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ οἱ Κορίνθιοι, καὶ ἐδέοντο καὶ τῶν Σικυωνίων συμπληροῦν, ἐφ' ὧν διενοοῦντο τὸ στράτευμα διαβιβάζειν.
19 Καὶ ὁ μὲν δὴ Ἀρχίδαμος ἐθύετο ἐπὶ τῇ διαβάσει.

Οἱ δὲ Θηβαῖοι εὐθὺς μετὰ τὴν μάχην ἔπεμψαν
εἰς Ἀθήνας ἄγγελον ἐστεφανωμένον, καὶ ἅμα μὲν τῆς
νίκης τὸ μέγεθος ἔφραζον, ἅμα δὲ βοηθεῖν ἐκέλευον,
λέγοντες, ὡς νῦν ἐξείη Λακεδαιμονίους πάντων,
ὧν ἐπεποιήκεσαν αὐτοὺς, τιμωρήσασθαι. Τῶν δὲ 20
Ἀθηναίων ἡ βουλὴ ἐτύγχανεν ἐν ἀκροπόλει καθημέ-
νη. Ἐπεὶ δ' ἤκουσαν τὸ γεγενημένον, ὅτι μὲν σφόδρα
ἠνιάθησαν, πᾶσι δῆλον ἐγένετο· οὔτε γὰρ ἐπὶ ξενίᾳ
τὸν κήρυκα ἐδέξαντο, περί τε τῆς βοηθείας οὐδὲν
ἀπεκρίναντο. Καὶ Ἀθήνηθεν μὲν οὕτως ἀπῆλθεν ὁ
κῆρυξ. Πρὸς μέντοι Ἰάσονα, σύμμαχον ὄντα, ἔπεμ-
πον σπουδῇ οἱ Θηβαῖοι, κελεύοντες βοηθεῖν, δια-
λογιζόμενοι, πῇ τὸ μέλλον ἀποβήσοιτο. Ὁ δ' εὐθὺς 21
τριήρεις μὲν ἐπλήρου, ὡς βοηθήσων κατὰ θάλατ-
ταν, συλλαβὼν δὲ τό τε ξενικὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν
ἱππεῖς, καίπερ ἀκηρύκτῳ πολέμῳ τῶν Φωκέων χρω-
μένων, πεζῇ διεπορεύθη εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐν πολ-
λαῖς τῶν πόλεων πρότερον ὀφθεὶς, ἢ ἀγγελθεὶς,
ὅπη πορεύοιτο. Πρὶν δὲ συλλέγεσθαί τι πανταχό-
θεν, ἔφθανε πόῤῥω γιγνόμενος, δῆλον ποιῶν, ὅτι
πολλαχοῦ τὸ τάχος μᾶλλον τῆς βίας διαπράττεται τὰ
δέοντα. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς τὴν Βοιωτίαν, λε- 22
γόντων τῶν Θηβαίων, ὡς καιρὸς εἴη ἐπιτίθεσθαι
τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἄνωθεν μὲν ἐκεῖνον σὺν τῷ
ξενικῷ, σφᾶς δὲ ἀντιπροσώπους, ἀπέτρεπεν αὐτοὺς
ὁ Ἰάσων, διδάσκων, ὡς, καλοῦ ἔργου γεγενημένου,
οὐκ ἄξιον αὐτοῖς εἴη διακινδυνεῦσαι, ὥστε ἢ ἔτι
μείζω καταπρᾶξαι, ἢ στερηθῆναι καὶ τῆς γεγενη-

23μένης νίκης. Οὐχ ὁρᾶτε, ἔφη, ὅτι καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐγένεσθε, ἐκρατήσατε; Οἴεσθαι οὖν χρὴ, καὶ Λακεδαιμονίους ἂν, εἰ ἀναγκάζοιντο ἐκγενέσθαι τοῦ ζῆν, ἀπονοηθέντας διαμάχεσθαι. Καὶ ὁ θεὸς δὲ, ὡς ἔοικε, πολλάκις χαίρει, τοὺς μὲν μικροὺς
24μεγάλους ποιῶν, τοὺς δὲ μεγάλους μικρούς. Τοὺς μὲν οὖν Θηβαίους, τοιαῦτα λέγων, ἀπέτρεπε τοῦ διακινδυνεύειν· τοὺς δ᾽ αὖ Λακεδαιμονίους ἐδίδασκεν, οἷον μὲν εἴη ἡσσημένον στράτευμα, οἷον δὲ νενικηκός. Εἰ δ᾽ ἐπιλαθέσθαι, ἔφη, βούλεσθε τὸ γεγενημένον πάθος, συμβουλεύω, ἀναπνεύσαντας καὶ ἀναπαυσαμένους καὶ μείζους γεγενημένους τοῖς ἀηττήτοις οὕτως εἰς μάχην ἰέναι. Νῦν δὲ, ἔφη, εὖ ἴστε, ὅτι καὶ τῶν συμμάχων ὑμῖν εἰσὶν, οἳ διαλέγονται περὶ φιλίας τοῖς πολεμίοις· ἀλλὰ ἐκ παντὸς τρόπου σπονδὰς πειρᾶσθε λαβεῖν. Ταῦτα δ᾽, ἔφη, ἐγὼ προθυμοῦμαι, σῶσαι ὑμᾶς βουλόμενος, διά τε τὴν τοῦ πατρὸς φι-
25λίαν πρὸς ὑμᾶς, καὶ διὰ τὸ προξενεῖν ὑμῶν. Ἔλεγε μὲν οὖν τοιαῦτα, ἔπραττε δ᾽ ἴσως, ὅπως διάφοροι καὶ οὗτοι ἀλλήλοις ὄντες, ἀμφότεροι ἐκείνου δέοιντο. Οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι, ἀκούσαντες αὐτοῦ, πράττειν περὶ τῶν σπονδῶν ἐκέλευον· ἐπεὶ δ᾽ ἀπηγγέλθη, ὅτι εἴησαν αἱ σπονδαὶ, παρήγγειλαν οἱ πολέμαρχοι, δειπνήσαντας συνεσκευάσθαι πάντας, ὡς τῆς νυκτὸς πορευσομένους, ὅπως ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα ἀναβαίνοιεν. Ἐπεὶ δ᾽ ἐδείπνησαν, πρὶν καθεύδειν, παραγγείλαντες ἀκολουθεῖν, ἡγοῦντο εὐθὺς ἀφ᾽ ἑσπέρας τὴν διὰ Κρεύσιος, τῷ

λαθεῖν πιστεύοντες μᾶλλον, ἢ ταῖς σπονδαῖς. Μάλα 26
δὲ χαλεπῶς πορευόμενοι, (οἷα δὴ ἐν νυκτί τε καὶ ἐν φόβῳ ἀπιόντες, καὶ χαλεπὴν ὁδὸν) εἰς Αἰγόσθενα τῆς Μεγαρικῆς ἀφικνοῦνται. Ἐκεῖ δὲ περιτυγχάνουσι τῷ μετὰ Ἀρχιδάμου στρατεύματι. Ἔνθα δὴ ἀναμείνας, ἕως καὶ οἱ σύμμαχοι πάντες παρεγένοντο, ἀπῆγε πᾶν ὁμοῦ τὸ στράτευμα μέχρι Κορίνθου· ἐκεῖθεν δὲ τοὺς μὲν συμμάχους ἀφῆκε, τοὺς δὲ πολίτας οἴκαδε ἀπήγαγεν.

Ὁ μέντοι Ἰάσων, ἀπιὼν διὰ τῆς Φωκίδος, Ὑαμ- 27
πολιτῶν μὲν τό τε προάστειον εἷλε, καὶ τὴν χώραν ἐπόρθησε, καὶ ἀπέκτεινε πολλούς· τὴν δ' ἄλλην Φωκίδα διῆλθεν ἀπραγμόνως. Ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἡράκλειαν, κατέβαλε τὸ Ἡρακλειωτῶν τεῖχος, δηλονότι οὐ τοῦτο φοβούμενος, μή τινες ἀναπεπταμένης ταύτης τῆς παρόδου πορεύσοιντο ἐπὶ τὴν ἐκείνου δύναμιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνθυμούμενος, μή τινες τὴν Ἡράκλειαν, ἐπὶ στενῷ οὖσαν, καταλαβόντες, εἴργοιεν αὐτὸν, εἴ που βούλοιτο τῆς Ἑλλάδος πορεύεσθαι. Ἐπεὶ δ' ἀπῆλθε πάλιν ἐς τὴν Θεττα- 28
λίαν, μέγας μὲν ἦν, καὶ διὰ τὸ τῷ νόμῳ Θετταλῶν ταγὸς καθεστάναι, καὶ διὰ τὸ μισθοφόρους πολλοὺς τρέφειν περὶ αὑτὸν, καὶ πεζοὺς καὶ ἱππέας, καὶ τούτους ἐκπεπονημένους, ὡς ἂν κράτιστοι εἶεν· ἔτι δὲ μείζων καὶ διὰ τὸ συμμάχους πολλοὺς τοὺς μὲν ἤδη εἶναι αὐτῷ, τοὺς δὲ καὶ ἔτι βούλεσθαι γίγνεσθαι· μέγιστος δ' ἦν τῶν καθ' αὑτὸν τῷ μηδ' ὑφ' ἑνὸς εὐκαταφρόνητος εἶναι. Ἐπιόντων δὲ 29

Πυθίων, παρήγγειλε μὲν ταῖς πόλεσι, βοῦς καὶ ὄϊς
τρέφειν, καὶ αἶγας καὶ ὗς, καὶ παρασκευάζεσθαι
ὡς εἰς τὴν θυσίαν. Καὶ ἔφασαν, πάνυ μετρίως
ἑκάστῃ πόλει ἐπαγγελλομένων γενέσθαι βοῦς μὲν οὐκ
ἐλάσσους χιλίων, τὰ δὲ ἄλλα βοσκήματα πλείω ἢ
μύρια. Ἐκήρυξε δὲ καὶ νικητήριον χρυσοῦν στέφα-
νον ἔσεσθαι, εἴ τις τῶν πόλεων βοῦν ἡγεμόνα κάλ-
30 λιστον τῷ θεῷ θρέψειε. Παρήγγειλε δὲ καὶ, ὡς
στρατευσομένοις εἰς τὸν περὶ τὰ Πύθια χρόνον, Θετ-
ταλοῖς παρασκευάζεσθαι· διενοεῖτο γὰρ, ὡς ἔφασαν,
καὶ τὴν πανήγυριν τῷ θεῷ καὶ τοὺς ἀγῶνας αὐτὸς
διατιθέναι. Περὶ μέντοι τῶν ἱερῶν χρημάτων ὅπως
μὲν διενοεῖτο, ἔτι καὶ νῦν ἄδηλον· λέγεται γὰρ,
ἐπερομένων τῶν Δελφῶν, τί χρὴ ποιεῖν, ἐὰν λαμ-
βάνῃ τῶν τοῦ θεοῦ χρημάτων, ἀποκρίνασθαι τὸν
31 θεὸν, ὅτι αὐτῷ μελήσει. Ὁ δ' οὖν ἀνὴρ, τηλι-
κοῦτος ὢν, καὶ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διανοούμενος,
ἐξέτασιν πεποιηκὼς καὶ δοκιμασίαν τοῦ Φεραίων
ἱππικοῦ, καὶ ἤδη καθήμενος, καὶ ἀποκρινόμενος,
εἴ τις δεόμενός του προσίοι, ὑπὸ νεανίσκων ἑπτὰ
προσελθόντων, ὡς διαφερομένων τι ἀλλήλοις, ἀπο-
32 σφάττεται καὶ κατακόπτεται. Βοηθησάντων δὲ ἐῤ-
ῥωμένως τῶν παραγενομένων δορυφόρων, εἷς μὲν,
ἔτι τύπτων τὸν Ἰάσονα, λόγχῃ πληγεὶς ἀποθνήσκει·
ἕτερος δὲ, ἀναβαίνων ἐφ' ἵππον, ἐγκαταληφθεὶς
καὶ πολλὰ τραύματα λαβὼν, ἀπέθανεν· οἱ δ' ἄλ-
λοι, ἀναπηδήσαντες ἐπὶ τοὺς παρεσκευασμένους ἵπ-
πους, ἀπέφυγον· ὅποι δὲ ἀφίκοιντο τῶν Ἑλληνίδων

*πόλεων, ἐν ταῖς πλείσταις ἐτιμῶντο· ᾧ καὶ ζῆλον
ἐγένετο, ὅτι ἰσχυρῶς ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες αὐτὸν, μὴ
τύραννος γένοιτο.*

Ἀποθανόντος μέντοι ἐκείνου, Πολύδωρος, ἀδελ- 33
*φὸς αὐτοῦ, καὶ Πολύφρων ταγοὶ κατέστησαν. Καὶ
ὁ μὲν Πολύδωρος, πορευομένων ἀμφοτέρων εἰς τὴν
Λάρισσαν, νύκτωρ καθεύδων ἀποθνήσκει ὑπὸ Πο-
λύφρονος τοῦ ἀδελφοῦ, ὡς ἐδόκει· ὁ γὰρ θάνατος
αὐτοῦ ἐξαπιναῖός τε καὶ οὐκ ἔχων φανερὰν πρόφα-
σιν ἐγένετο. Ὁ δ' αὖ Πολύφρων ἦρξε μὲν ἕνα ἐνι-* 34
*αυτὸν, κατεσκευάσατο δὲ τὴν ταγείαν τυραννίδι
ὁμοίαν. Ἔν τε γὰρ Φαρσάλῳ τὸν Πολυδάμαντα καὶ
ἄλλους τῶν πολιτῶν ὀκτὼ τοὺς κρατίστους ἀπέκτει-
νεν, ἔκ τε Λαρίσσης πολλοὺς φυγάδας ἐποίησε.
Ταῦτα δὲ ποιῶν καὶ οὗτος ἀποθνήσκει ὑπ' Ἀλεξάν-
δρου, ὡς τιμωροῦντος τῷ Πολυδώρῳ καὶ τὴν τυ-
ραννίδα καταλύοντος. Ἐπεὶ δ' αὐτὸς παρέλαβε τὴν* 35
*ἀρχὴν, χαλεπὸς μὲν Θετταλοῖς ταγὸς ἐγένετο, χαλε-
πὸς δὲ Θηβαίοις καὶ Ἀθηναίοις πολέμιος, ἄδικος
δὲ λῃστὴς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. Τοιοῦ-
τος δ' ὢν, καὶ αὐτὸς ἀποθνήσκει, αὐτοχειρίᾳ μὲν
ὑπὸ τῶν τῆς γυναικὸς ἀδελφῶν, βουλῇ δὲ ὑπ' αὐ-
τῆς ἐκείνης. Τοῖς τε γὰρ ἀδελφοῖς ἐξήγγειλεν, ὡς* 36
*ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιβουλεύει αὐτοῖς, καὶ ἔκρυψεν αὐ-
τοὺς ἔνδον ὄντας ὅλην τὴν ἡμέραν· καὶ δεξαμένη με-
θύοντα τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπεὶ κατεκοίμισεν, ὁ μὲν
λύχνος ἐκάετο, τὸ δὲ ξίφος αὐτοῦ ἐξήνεγκεν. Ὡς δ'
ᾔσθετο ὀκνοῦντας εἰσιέναι ἐπὶ τὸν Ἀλέξανδρον τοὺς*

ἀδελφοὺς, εἶπεν, ὡς, εἰ μὴ ἤδη πράξοιεν, ἐξεγερεῖ αὐτόν. Ὡς δ᾽ εἰσῆλθον, ἐπισπάσασα τὴν θύραν, εἴχετο τοῦ ῥοπάλου, ἕως ἀπέθανεν ὁ ἀνήρ.
37 Ἡ δὲ ἔχθρα λέγεται αὐτῇ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον γενέσθαι, ὑπὸ μέν τινων, ὡς, ἐπεὶ ἔδησε τὰ ἑαυτοῦ παιδικὰ ὁ Ἀλέξανδρος, νεανίσκον ὄντα καλὸν, δεηθείσης αὐτῆς λῦσαι, ἐξαγαγὼν αὐτὸν ἀπέσφαξεν· οἱ δέ τινες, ὡς, ἐπεὶ παῖδες αὐτῷ οὐκ ἐγίγνοντο ἐκ ταύτης, ὅτι πέμπων εἰς Θήβας, ἐμνήστευε τὴν Ἰάσονος γυναῖκα ἀναλαβεῖν. Τὰ μὲν οὖν αἴτια τῆς ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῆς γυναικὸς οὕτω λέγεται· τῶν δὲ ταῦτα πραξάντων, ἄχρις οὗ ὅδε ὁ λόγος ἐγράφετο, Τισίφονος, πρεσβύτατος ὢν τῶν ἀδελφῶν, τὴν ἀρχὴν εἶχε.

CAP. V.

Καὶ τὰ μὲν Θετταλικὰ, ὅσα περὶ Ἰάσονα ἐπράχθη, καὶ μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον, μέχρι τῆς τοῦ Τισιφόνου ἀρχῆς, δεδήλωται· νῦν δ᾽ ἐπάνειμι, ἔνθεν ἐπὶ ταῦτα ἐξέβην. Ἐπεὶ γὰρ Ἀρχίδαμος ἐκ τῆς ἐπὶ Λεῦκτρα βοηθείας ἀπήγαγε τὸ στράτευμα, ἐνθυμηθέντες οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι ἔτι οἴονται, χρῆναι ἀκολουθεῖν, καὶ οὔπω διακέοιντο οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὥσπερ τοὺς Ἀθηναίους διέθεσαν, μεταπέμπονται τὰς πόλεις, ὅσαι βούλοιντο τῆς εἰρήνης μετέχειν, ἣν βασιλεὺς κατέπεμψεν.
2 Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, δόγμα ἐποιήσαντο μετὰ τῶν κοινωνεῖν βουλομένων, ὀμόσαι τόνδε τὸν ὅρκον· Ἐμ-

μενῶ ταῖς σπονδαῖς, ἃς βασιλεὺς κατέπεμψε, καὶ
τοῖς ψηφίσμασι τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων.
Ἐὰν δέ τις στρατεύηται ἐπί τινα πόλιν τῶν ὀμοσα-
σῶν τόνδε τὸν ὅρκον, βοηθήσω παντὶ σθένει. Οἱ
μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἔχαιρον τῷ ὅρκῳ· Ἠλεῖοι δὲ
ἀντέλεγον, ὡς οὐ δέοι αὐτονόμους ποιεῖν οὔτε Μαρ-
γανεῖς, οὔτε Σκιλλουντίους, οὔτε Τριφυλίους· σφε-
τέρας γὰρ εἶναι ταύτας τὰς πόλεις. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι 3
καὶ οἱ ἄλλοι, ψηφισάμενοι, ὥσπερ βασιλεὺς ἔγρα-
ψεν, αὐτονόμους εἶναι ὁμοίως καὶ μικρὰς καὶ μεγά-
λας πόλεις, ἐξέπεμψαν τοὺς ὁρκωτὰς, καὶ ἐκέλευσαν
τὰ μέγιστα τέλη ἐν ἑκάστῃ πόλει ὁρκῶσαι. Καὶ
ὤμοσαν πάντες πλὴν Ἠλείων.

Ἐξ ὧν δὴ καὶ οἱ Μαντινεῖς, ὡς ἤδη αὐτόνομοι
παντάπασιν ὄντες, συνῆλθόν τε πάντες, καὶ ἐψη-
φίσαντο μίαν πόλιν τὴν Μαντίνειαν ποιεῖν, καὶ τει-
χίζειν τὴν πόλιν. Οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι ἡγοῦντο, 4
εἰ τοῦτο ἄνευ τῆς σφετέρας γνώμης ἔσοιτο, χαλε-
πὸν ἔσεσθαι. Πέμπουσι γοῦν Ἀγησίλαον πρεσβευ-
τὴν πρὸς τοὺς Μαντινέας, ὅτι ἐδόκει πατρικὸς φί-
λος αὐτοῖς εἶναι. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο πρὸς αὐτοὺς,
τὸν μὲν δῆμον τῶν Μαντινέων οἱ ἄρχοντες οὐκ ἤθε-
λον συλλέξαι αὐτῷ, πρὸς δὲ σφᾶς ἐκέλευον λέγειν,
ὅτου δέοιτο. Ὁ δὲ ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς, ἐὰν νῦν ἐπί-
σχωσι τῆς τειχίσεως, ποιήσειν, ὥστε μετὰ τῆς Λα-
κεδαίμονος γνώμης καὶ μὴ δαπανηρῶς τειχισθῆ-
ναι τὸ τεῖχος. Ἐπεὶ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι ἀδύνατον 5
εἴη ἐπισχεῖν, δόγματος γεγενημένου πάσῃ τῇ πόλει

ἤδη τειχίζειν, ἐκ τούτου ὁ μὲν Ἀγησίλαος ἀπῄει ὀργιζόμενος· στρατεύειν γε μέντοι ἐπ᾽ αὐτοὺς οὐ δυνατὸν ἐδόκει εἶναι, ἐπ᾽ αὐτονομίᾳ τῆς εἰρήνης γεγενημένης. Τοῖς δὲ Μαντινεῦσιν ἔπεμπον μὲν καὶ τῶν Ἀρκαδικῶν πόλεων τινὲς συντειχιοῦντας, οἱ δὲ Ἠλεῖοι καὶ ἀργυρίου τρία τάλαντα συνεβάλοντο αὐτοῖς εἰς τὴν περὶ τὸ τεῖχος δαπάνην. Καὶ οἱ μὲν Μαντινεῖς περὶ ταῦτ᾽ ἦσαν.

6 Τῶν δέ γε Τεγεατῶν οἱ μὲν περὶ τὸν Καλλίβιον καὶ Πρόξενον συνῆγον ἐπὶ τὸ συνιέναι τε πᾶν τὸ Ἀρκαδικὸν, καὶ, ὅ τι νικῴη ἐν τῷ κοινῷ, τοῦτο κύριον εἶναι καὶ τῶν πόλεων· οἱ δὲ περὶ τὸν Στάσιππον ἔπραττον, ἐᾶν τε κατὰ χώραν τὴν πόλιν, καὶ
7 τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι. Ἡττώμενοι δὲ οἱ περὶ τὸν Πρόξενον καὶ Καλλίβιον ἐν τοῖς θεάτροις, νομίσαντες, εἰ συνέλθοι ὁ δῆμος, πολὺ ἂν τῷ πλήθει κρατῆσαι, ἐκφέρονται τὰ ὅπλα. Ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ περὶ τὸν Στάσιππον, καὶ αὐτοὶ ἀνθωπλίσαντο, καὶ ἀριθμῷ μὲν οὐκ ἐλάττους ἐγένοντο· ἐπεὶ μέντοι εἰς μάχην ὥρμησαν, τὸν μὲν Πρόξενον καὶ ἄλλους ὀλίγους μετ᾽ αὐτοῦ ἀποκτείνουσι, τοὺς δ᾽ ἄλλους τρεψάμενοι οὐκ ἐδίωκον· καὶ γὰρ τοιοῦτος ὁ Στάσιππος ἦν, οἷος μὴ βούλεσθαι πολλοὺς ἀπο-
8 κτιννύναι τῶν πολιτῶν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Καλλίβιον, ἀνακεχωρηκότες ὑπὸ τὸ πρὸς Μαντίνειαν τεῖχος καὶ τὰς πύλας, ἐπεὶ οὐκέτι αὐτοῖς οἱ ἐναντίοι ἐπεχείρουν, ἡσυχίαν εἶχον ἠθροισμένοι. Καὶ πάλαι μὲν ἐπεπόμφεσαν ἐπὶ τοὺς Μαντινέας, βοηθεῖν κελεύον-

τες· πρὸς δὲ τοὺς περὶ Στάσιππον διελέγοντο περὶ συναλλαγῶν. Ἐπεὶ δὲ καταφανεῖς ἦσαν οἱ Μαντινεῖς προσιόντες, οἱ μὲν αὐτῶν, ἀναπηδῶντες ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐκέλευον βοηθεῖν τὴν ταχίστην, καὶ βοῶντες σπεύδειν διεκελεύοντο· ἄλλοι δὲ ἀνοίγουσι τὰς πύλας αὐτοῖς. Οἱ δὲ περὶ τὸν Στάσιππον ὡς ᾔσθοντο 9
το τὸ γιγνόμενον, ἐκπίπτουσι κατὰ τὰς ἐπὶ τὸ Παλάντιον φερούσας πύλας, καὶ φθάνουσι, πρὶν καταληφθῆναι ὑπὸ τῶν διωκόντων, εἰς τὸν τῆς Ἀρτέμιδος νεὼν καταφυγόντες, καὶ ἐγκλεισάμενοι ἡσυχίαν εἶχον. Οἱ δὲ μεταδιώξαντες ἐχθροὶ αὐτῶν, ἀναβάντες ἐπὶ τὸν νεὼν, καὶ τὴν ὀροφὴν διελόντες, ἔπαιον ταῖς κεραμίσιν. Οἱ δ᾽ ἐπεὶ ἔγνωσαν τὴν ἀνάγκην, παύεσθαί τε ἐκέλευον, καὶ ἐξιέναι ἔφασαν. Οἱ δ᾽ ἐναντίοι, ὡς ὑποχειρίους ἔλαβον αὐτοὺς, δήσαντες καὶ ἀναλαβόντες ἐπὶ τὴν ἁρμάμαξαν, ἀπήγαγον εἰς Τεγέαν. Ἐκεῖ δὲ μετὰ τῶν Μαντινέων καταγνόντες, ἀπέκτειναν.

Τούτων δὲ γιγνομένων, ἔφυγον εἰς Λακεδαίμονα 10
τῶν περὶ Στάσιππον Τεγεατῶν περὶ ὀκτακοσίους. Μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐδόκει, βοηθητέον εἶναι τὴν ταχίστην τοῖς τεθνεῶσι τῶν Τεγεατῶν κατὰ τοὺς ὅρκους καὶ ἐκπεπτωκόσι· καὶ οὕτω στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Μαντινέας, ὡς παρὰ τοὺς ὅρκους σὺν ὅπλοις ἐληλυθότων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς Τεγεάτας. Καὶ φρουρὰν μὲν οἱ ἔφοροι ἔφαινον, Ἀγησίλαον δ᾽ ἐκέλευεν ἡ πόλις ἡγεῖσθαι. Οἱ μὲν 11
οὖν ἄλλοι Ἀρκάδες εἰς Ἀσέαν συνελέγοντο· Ὀρχομε-

νίων δὲ οὐκ ἐθελόντων κοινωνεῖν τοῦ Ἀρκαδικοῦ διὰ τὴν πρὸς Μαντινέας ἔχθραν, ἀλλὰ καὶ δεδεγμένων εἰς τὴν πόλιν τὸ ἐν Κορίνθῳ συνειλεγμένον ξενικὸν, οὗ Πολύτροπος ἦρχεν, ἔμενον οἴκοι οἱ Μαντινεῖς, τούτων ἐπιμελούμενοι. Ἡραιεῖς δὲ καὶ Λεπρεᾶται συνεστρατεύοντο τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τοὺς Μαν-
12 τινέας. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἐγένετο αὐτῷ τὰ διαβατήρια, εὐθὺς ἐχώρει ἐπὶ τὴν Ἀρκαδίαν. Καὶ καταλαβὼν πόλιν ὅμορον οὖσαν, Εὐταίαν, καὶ εὑρὼν ἐκεῖ τοὺς μὲν πρεσβυτέρους καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας οἰκοῦντας ἐν ταῖς οἰκίαις, τοὺς δ᾽ ἐν τῇ στρατευσίμῳ ἡλικίᾳ οἰχομένους εἰς τὸ Ἀρκαδικὸν, ὅμως οὐκ ἠδίκησε τὴν πόλιν, ἀλλ᾽ εἴα τε αὐτοὺς οἰκεῖν, καὶ ὠνούμενοι ἐλάμβανον, ὅσων δέοιντο· εἰ δέ τι καὶ ἡρπάσθη, ὅτε εἰσῄει εἰς τὴν πόλιν, ἐξευρὼν ἀπέδωκε. Καὶ ἐπῳκοδόμει δὲ τεῖχος αὐτῶν, ὅσα ἐδεῖτο, ἕωσπερ αὐτοῦ διέτριβεν, ἀναμένων τοὺς μετὰ Πολυτρόπου μισθοφόρους.

13 Ἐν δὲ τούτῳ οἱ Μαντινεῖς στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ὀρχομενίους. Καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ τείχους μάλα χαλεπῶς ἀπῆλθον, καὶ ἀπέθανόν τινες αὐτῶν· ἐπεὶ δὲ ἀποχωροῦντες ἐν τῇ Ἐλυμίᾳ ἐγένοντο, καὶ οἱ μὲν Ὀρχομένιοι ὁπλῖται οὐκέτι ἠκολούθουν, οἱ δὲ περὶ τὸν Πολύτροπον ἐπέκειντο, καὶ μάλα θρασέως, ἐνταῦθα γνόντες οἱ Μαντινεῖς, ὡς, εἰ μὴ ἀποκρούσονται αὐτοὺς, ὅτι πολλοὶ σφῶν κατακοντισθήσονται, ὑποστρέψαντες ὁμόσε ἐχώρησαν τοῖς ἐπικειμέ-
14 νοις. Καὶ ὁ μὲν Πολύτροπος μαχόμενος αὐτοῦ ἀπο-

θνήσκει· τῶν δ᾽ ἄλλων φευγόντων πάμπολλοι ἂν ἀπέθανον, εἰ μὴ οἱ Φλιάσιοι ἱππεῖς παραγενόμενοι, καὶ εἰς τὰ ὄπισθεν περιελάσαντες τῶν Μαντινέων, ἐπέσχον αὐτοὺς τῆς διώξεως. Καὶ οἱ μὲν Μαντινεῖς, ταῦτα πράξαντες, οἴκαδε ἀπῆλθον.

Ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἀκούσας ταῦτα, καὶ νομίσας, 15
οὐκ ἂν ἔτι συμμίξαι αὐτῷ τοὺς ἐκ τοῦ Ὀρχομενοῦ
μισθοφόρους, οὕτω προῄει. Καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἐν
τῇ Τεγεάτιδι χώρᾳ ἐδειπνοποιήσατο, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ
διαβαίνει εἰς τὴν Μαντινικὴν, καὶ ἐστρατοπεδεύ-
σατο ὑπὸ τοῖς πρὸς ἑσπέραν ὄρεσι τῆς Μαντινείας·
καὶ ἐκεῖ ἅμα ἐδῄου τὴν χώραν, καὶ ἐπόρθει τοὺς
ἀγρούς. Τῶν δὲ Ἀρκάδων οἱ συλλεγέντες ἐν τῇ Ἀσέᾳ,
νυκτὸς παρῆλθον εἰς τὴν Τεγέαν. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ 16
ὁ μὲν Ἀγησίλαος, ἀπέχων Μαντινείας ὅσον εἴκοσι
σταδίους, ἐστρατοπεδεύσατο· οἱ δ᾽ ἐκ τῆς Τεγέας
Ἀρκάδες, ἐχόμενοι τῶν μεταξὺ Μαντινείας καὶ Τε-
γέας ὀρῶν, παρῆσαν μάλα πολλοὶ ὁπλῖται, συμμί-
ξαι μάλα βουλόμενοι τοῖς Μαντινεῦσι· (καὶ γὰρ οἱ
Ἀργεῖοι οὐ πανδημεὶ ἠκολούθουν αὐτοῖς) καὶ ἦσαν
μέν τινες, οἳ τὸν Ἀγησίλαον ἔπειθον χωρὶς τούτοις
ἐπιθέσθαι· ὁ δὲ φοβούμενος, μὴ, ἐν ὅσῳ πρὸς
ἐκείνους πορεύοιτο, ἐκ τῆς πόλεως οἱ Μαντινεῖς
ἐξελθόντες κατὰ κέρας τε καὶ ἐκ τῶν ὄπισθεν ἐπι-
πέσοιεν αὐτῷ, ἔγνω κράτιστον εἶναι, ἐᾶσαι συνελ-
θεῖν αὐτοὺς, καὶ, εἰ βούλοιντο μάχεσθαι, ἐκ τοῦ
δικαίου καὶ φανεροῦ τὴν μάχην ποιεῖσθαι. Καὶ 17
οἱ μὲν δὴ Ἀρκάδες ὁμοῦ ἤδη ἐγεγένηντο. Οἱ δ᾽ ἐκ

τοῦ Ὀρχομενοῦ πελτασταί, καὶ οἱ τῶν Φλιασίων
ἱππεῖς, μετ᾽ αὐτῶν τῆς νυκτὸς διεξελθόντες παρὰ
τὴν Μαντίνειαν, θυομένῳ τῷ Ἀγησιλάῳ πρὸ τοῦ
στρατοπέδου ἐπιφαίνονται ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἐποίη-
σαν τοὺς μὲν ἄλλους εἰς τὰς τάξεις δραμεῖν, Ἀγησί-
λαον δ᾽ ἐπαναχωρῆσαι πρὸς τὰ ὅπλα. Ἐπεὶ δ᾽
ἐκεῖνοι μὲν ἐγνώσθησαν φίλοι ὄντες, Ἀγησίλαος δὲ
ἐκεκαλλιέρητο, ἐξ ἀρίστου προῆγε τὸ στράτευμα.
Ἑσπέρας δ᾽ ἐπιγιγνομένης, ἔλαθε στρατοπεδευσάμε-
νος εἰς τὸν ὄπισθεν κόλπον τῆς Μαντινικῆς, μάλα
18 σύνεγγυς, καὶ κύκλῳ ὄρη ἔχοντα. Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ
ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἐθύετο μὲν πρὸ τοῦ στρατεύματος·
ἰδὼν δὲ συλλεγομένους ἐκ τῆς τῶν Μαντινέων πό-
λεως ἐπὶ τοῖς ὄρεσι, τοῖς ὑπὲρ τῆς οὐρᾶς τοῦ ἑαυ-
τῶν στρατεύματος, ἔγνω ἐξακτέον εἶναι τὴν ταχί-
στην ἐκ τοῦ κόλπου. Εἰ μὲν οὖν αὐτὸς ἀφηγοῖτο,
ἐφοβεῖτο, μὴ τῇ οὐρᾷ ἐπίθοιντο οἱ πολέμιοι· ἡσυ-
χίαν δὲ ἔχων, καὶ τὰ ὅπλα πρὸς τοὺς πολεμίους
φαίνων, ἀναστρέψαντας ἐκέλευε τοὺς ἀπ᾽ οὐρᾶς
εἰς δόρυ ὄπισθεν τῆς φάλαγγος ἡγεῖσθαι πρὸς αὐ-
τόν· καὶ οὕτως ἅμα ἔκ τε τοῦ στενοῦ ἐξῆγε, καὶ
19 ἰσχυροτέραν ἀεὶ τὴν φάλαγγα ἐποιεῖτο. Ἐπειδὴ δὲ
ἐδεδίπλωτο ἡ φάλαγξ, οὕτως ἔχοντι τῷ ὁπλιτικῷ
προελθὼν εἰς τὸ πεδίον, ἐξέτεινε πάλιν ἐπ᾽ ἐννέα
ἢ δέκα τὸ στράτευμα ἀσπίδων. Οἱ μέντοι Μαντι-
νεῖς οὐκέτι ἐξῄεσαν· καὶ γὰρ οἱ Ἠλεῖοι, συστρα-
τοπεδευόμενοι αὐτοῖς, ἔπειθον, μὴ ποιεῖσθαι μά-
χην, πρὶν οἱ Θηβαῖοι παραγένοιντο· εὖ δὲ εἰδέ-

ναι ἔφασαν, ὅτι παρέσοιντο· καὶ γὰρ δέκα τάλαντα δεδανεῖσθαι αὐτοὺς παρὰ σφῶν εἰς τὴν βοήθειαν. Οἱ μὲν δὴ Ἀρκάδες, ταῦτα ἀκούσαντες, ἡσυχίαν 20
εἶχον ἐν τῇ Μαντινείᾳ· ὁ δ' Ἀγησίλαος, καὶ μάλα βουλόμενος ἀπάγειν τὸ στράτευμα, (καὶ γὰρ ἦν μέσος χειμὼν) ὅμως ἐκεῖ κατέμεινε τρεῖς ἡμέρας, οὐ πολὺ ἀπέχων τῆς τῶν Μαντινέων πόλεως, ὅπως μὴ δοκοίη φοβούμενος σπεύδειν τὴν ἄφοδον. Τῇ δὲ τετάρτῃ πρωῒ, ἀριστοποιησάμενος, ἀπῆγεν ὡς στρατοπεδευσόμενος, ἔνθαπερ τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς Εὐταίας ἐξωρμήσατο. Ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἐφαίνετο τῶν 21
Ἀρκάδων, ἦγε τὴν ταχίστην εἰς τὴν Εὐταίαν, καίπερ μάλα ὀψίζων, βουλόμενος ἀπαγαγεῖν τοὺς ὁπλίτας, πρὶν καὶ τὰ πυρὰ τῶν πολεμίων ἰδεῖν, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὡς φεύγων ἀπαγάγοι. Ἐκ γὰρ τῆς πρόσθεν ἀθυμίας ἐδόκει τι ἀνειληφέναι τὴν πόλιν, ὅτι καὶ ἐμβεβλήκει εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, καὶ δῃοῦντι τὴν χώραν οὐδεὶς ἠθελήκει μάχεσθαι. Ἐπεὶ δ' ἐν τῇ Λακωνικῇ ἐγένετο, τοὺς μὲν Σπαρτιάτας ἀπέλυσεν οἴκαδε, τοὺς δὲ περιοίκους ἀφῆκεν ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν πόλεις.

Οἱ δὲ Ἀρκάδες, ἐπεὶ ὁ Ἀγησίλαος ἀπεληλύθει, 22
καὶ ᾔσθοντο διαλελυμένον αὐτῷ τὸ στράτευμα, αὐτοὶ δὲ ἠθροισμένοι ἐτύγχανον, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ἡραιέας, ὅτι τε οὐκ ἤθελον τοῦ Ἀρκαδικοῦ μετέχειν, καὶ ὅτι συνεισβεβλήκεσαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Ἐμβαλόντες δὲ, ἐνεπίμπρων τε τὰς οἰκίας, καὶ ἔκοπτον τὰ δένδρα.

Ἐπεὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι βεβοηθηκότες παρεῖναι ἐλέγοντο εἰς τὴν Μαντίνειαν, οὕτως ἀπαλλάττονται ἐκ
23 τῆς Ἡραίας, καὶ συμμιγνύουσι τοῖς Θηβαίοις. Ὡς δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο, οἱ μὲν Θηβαῖοι καλῶς σφίσιν ᾤοντο ἔχειν, ἐπεὶ ἐβεβοηθήκεσαν μὲν, πολέμιον δὲ οὐδένα ἔτι ἑώρων ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ ἀπιέναι παρεσκευάζοντο· οἱ δὲ Ἀρκάδες, καὶ Ἀργεῖοι, καὶ Ἠλεῖοι, ἔπειθον αὐτοὺς ἡγεῖσθαι ὡς τάχιστα εἰς τὴν Λακωνικὴν, ἐπιδεικνύντες μὲν τὸ ἑαυτῶν πλῆθος, ὑπερεπαινοῦντες δὲ τὸ τῶν Θηβαίων στράτευμα. Καὶ γὰρ οἱ μὲν Βοιωτοὶ ἐγυμνάζοντο πάντες περὶ τὰ ὅπλα, ἀγαλλόμενοι τῇ ἐν Λεύκτροις νίκῃ· ἠκολούθουν δ᾽ αὐτοῖς καὶ Φωκεῖς, ὑπήκοοι γεγενημένοι, καὶ Εὐβοεῖς ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων, καὶ Λοκροὶ ἀμφότεροι, καὶ Ἀκαρνᾶνες, καὶ Ἡρακλεῶται, καὶ Μαλιεῖς· ἠκολούθουν δ᾽ αὐτοῖς καὶ ἐκ Θετταλίας ἱππεῖς τε καὶ πελτασταί. Ταῦτα συνειδόμενοι, καὶ τὴν ἐν Λακεδαίμονι ἐρημίαν λέγοντες, ἱκέτευον μηδαμῶς ἀποτρέπεσθαι, πρὶν ἐμβαλεῖν
24 εἰς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων χώραν. Οἱ δὲ Θηβαῖοι ἤκουον μὲν ταῦτα, ἀντελογίζοντο δὲ, ὅτι δυσεμβολωτάτη μὲν ἡ Λακωνικὴ ἐλέγετο εἶναι, φρουρὰς δὲ καθιστάναι ἐνόμιζον ἐπὶ τοῖς εὐπροσοδωτάτοις. Καὶ γὰρ ἦν Ἰσχόλαος μὲν ἐν Ἰῷ τῆς Σκιρίτιδος, ἔχων νεοδαμώδεις τε φρουροὺς, καὶ τῶν Τεγεατῶν φυγάδων τοὺς νεωτάτους περὶ τετρακοσίους. Ἦν δὲ καὶ ἐπὶ Λεύκτρων ὑπὲρ τῆς Μαλεάτιδος ἄλλη φρουρά. Ἐλογίζοντο δὲ καὶ τοῦτο οἱ Θηβαῖοι, ὡς καὶ συνελ-

θοῦσαν ἂν ταχέως τὴν τῶν Λακεδαιμονίων δύναμιν,
καὶ μάχεσθαι ἂν αὐτοὺς οὐδαμοῦ ἄμεινον, ἢ ἐν τῇ
ἑαυτῶν. Ἃ δὴ πάντα λογιζόμενοι, οὐ πάνυ προπε-
τεῖς ἦσαν εἰς τὸ ἰέναι εἰς τὴν Λακεδαίμονα. Ἐπεὶ 25
μέντοι ἧκον ἔκ τε Καρυῶν, λέγοντες τὴν ἐρημίαν,
καὶ ὑπισχνούμενοι αὐτοὶ ἡγήσεσθαι, καὶ κελεύοντες,
ἄν τι ἐξαπατῶντες φαίνωνται, ἀποσφάττειν σφᾶς,
παρῆσαν δέ τινες καὶ τῶν περιοίκων ἐπικαλούμενοι,
καὶ φάσκοντες ἀποστήσεσθαι, εἰ μόνον φανείησαν
εἰς τὴν χώραν, ἔλεγον δὲ, ὡς καὶ νῦν καλούμενοι
οἱ περίοικοι ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν οὐκ ἐθέλοιεν βοη-
θεῖν· πάντα οὖν ταῦτα ἀκούοντες καὶ παρὰ πάν-
των οἱ Θηβαῖοι ἐπείσθησαν. Καὶ αὐτοὶ μὲν κατὰ
Καρύας ἐνέβαλον· οἱ δὲ Ἀρκάδες κατὰ Ἰὸν τῆς
Σκιρίτιδος. Καὶ εἰ μὲν ἐπὶ τὰ δύσβατα προελ- 26
θὼν ὁ Ἰσχόλαος ὑφίστατο, οὐδένα ἂν ταύτῃ γε ἔφα-
σαν ἀναβῆναι· νῦν δὲ, βουλόμενος τοῖς Ἰάταις συμ-
μάχοις χρῆσθαι, ἔμεινεν ἐν τῇ κώμῃ· οἱ δὲ ἀνέβη-
σαν παμπληθεῖς Ἀρκάδες. Ἐνταῦθα δὴ ἀντιπρόσ-
ωποι μὲν μαχόμενοι οἱ περὶ τὸν Ἰσχόλαον ἐπεκρά-
τουν· ἐπεὶ δὲ καὶ ὄπισθεν, καὶ ἐκ πλαγίου, καὶ
ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ἀναβαίνοντες ἔπαιον καὶ ἔβαλλον
αὐτοὺς, ἐνταῦθα ὅ τε Ἰσχόλαος ἀποθνήσκει, καὶ
οἱ ἄλλοι πάντες, εἰ μή τις ἀμφιγνοηθεὶς διέφυγε.
Διαπραξάμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ἀρκάδες, ἐπορεύοντο 27
πρὸς τοὺς Θηβαίους ἐπὶ τὰς Καρύας. Οἱ δὲ Θη-
βαῖοι, ἐπεὶ ἤσθοντο τὰ πεπραγμένα ὑπὸ τῶν Ἀρ-
κάδων, πολὺ θρασύτερον κατέβαινον. Καὶ τὴν

μὲν Σελλασίαν εὐθὺς ἔκαιον καὶ ἐπόρθουν· ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ πεδίῳ ἐγένοντο ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐνταῦθα ἐστρατοπεδεύσαντο· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο. Καὶ διὰ μὲν τῆς γεφύρας οὐδ᾽ ἐπεχείρουν διαβαίνειν ἐπὶ τὴν πόλιν, (καὶ γὰρ ἐν τῷ τῆς Ἀλέας ἱερῷ ἐφαίνοντο ἐναντίοι οἱ ὁπλῖται) ἐν δεξιᾷ δ᾽ ἔχοντες τὸν Εὐρώταν, παρήεσαν κάοντες καὶ πορ-
28 θοῦντες πολλῶν κἀγαθῶν μεστὰς οἰκίας. Τῶν δ᾽ ἐκ τῆς πόλεως αἱ μὲν γυναῖκες οὐδὲ τὸν καπνὸν ὁρῶσαι ἠνείχοντο, ἅτε οὐδέποτε ἰδοῦσαι πολεμίους· οἱ δὲ Σπαρτιᾶται, ἀτείχιστον ἔχοντες τὴν πόλιν, ἄλλος ἄλλῃ διαταχθέντες, μάλα ὀλίγοι καὶ ὄντες καὶ φαινόμενοι, ἐφύλαττον. Ἔδοξε δὲ τοῖς τέλεσι, καὶ προειπεῖν τοῖς Εἵλωσιν, εἴ τις βούλοιτο ὅπλα λαμβάνειν, καὶ εἰς τάξιν τίθεσθαι, τὰ πιστὰ λαμβάνειν, ὡς ἐλευθέρους ἐσομένους, ὅσοι συμ-
29 πολεμήσαιεν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔφασαν ἀπογράψασθαι πλέον ἢ ἑξακισχιλίους, ὥστε φόβον αὖ οὗτοι παρεῖχον συντεταγμένοι, καὶ λίαν ἐδόκουν πολλοὶ εἶναι· ἐπεὶ μέντοι ἔμενον μὲν οἱ ἐξ Ὀρχομενοῦ μισθοφόροι, ἐβοήθησαν δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις Φλιάσιοί τε, καὶ Κορίνθιοι, καὶ Ἐπιδαύριοι, καὶ Πελληνεῖς, καὶ ἄλλαι δέ τινες τῶν πόλεων, ἤδη
30 καὶ τοὺς ἀπογεγραμμένους ἧττον ὠῤῥώδουν. Ὡς δὲ προϊὸν τὸ στράτευμα ἐγένετο κατ᾽ Ἀμύκλας, ταύτῃ διέβαινον τὸν Εὐρώταν. Καὶ οἱ μὲν Θηβαῖοι, ὅπου στρατοπεδεύοιντο, εὐθὺς, ὧν ἔκοπτον δένδρων, κατέβαλλον πρὸ τῶν τάξεων ὡς ἐδύναντο πλεῖστα, καὶ

οὕτως ἐφυλάττοντο· οἱ δὲ Ἀρκάδες τούτων γε οὐδὲν ἐποίουν· καταλιπόντες δὲ τὰ ὅπλα, εἰς ἁρπαγὴν ἐπὶ τὰς οἰκίας ἐτρέποντο. Ἐκ τούτου δὴ ἡμέρα τρίτη ἢ τετάρτη προῆλθον οἱ ἱππεῖς εἰς τὸν ἱππόδρομον, εἰς Γαιαούχου, κατὰ τάξεις, οἵ τε Θηβαῖοι πάντες, καὶ οἱ Ἠλεῖοι, καὶ ὅσοι Φωκέων ἢ Θετταλῶν ἢ Λοκρῶν ἱππεῖς παρῆσαν. Οἱ δὲ τῶν 31
Λακεδαιμονίων ἱππεῖς, μάλα ὀλίγοι φαινόμενοι, ἀντιτεταγμένοι αὐτοῖς ἦσαν. Ἐνέδραν δὲ ποιήσαντες ὁπλιτῶν τῶν νεωτέρων ὅσον τριακοσίων ἐν τῇ τῶν Τυνδαριδῶν, ἅμα οὗτοι μὲν ἐξέθεον, οἱ δ' ἱππεῖς ἤλαυνον· οἱ δὲ πολέμιοι οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἐνέκλιναν. Ἰδόντες δὲ ταῦτα πολλοὶ καὶ τῶν πεζῶν, εἰς φυγὴν ὥρμησαν. Ἐπεὶ μέντοι οἵ τε διώκοντες ἐπαύσαντο, καὶ τὸ τῶν Θηβαίων στράτευμα ἔμενε, πάλιν δὴ κατεστρατοπεδεύσαντο. Καὶ τὸ μὲν πρὸς 32
τὴν πόλιν προσβαλεῖν ἂν ἔτι αὐτοὺς, ἤδη τι ἐδόκει θαῤῥαλεώτερον εἶναι· ἐκεῖθεν μέντοι ἀπᾶραν τὸ στράτευμα ἐπορεύετο τὴν ἐφ' Ἕλος τε καὶ Γύθιον. Καὶ τὰς μὲν ἀτειχίστους τῶν πόλεων ἐνεπίμπρασαν, Γυθίῳ δὲ, ἔνθα τὰ νεώρια τοῖς Λακεδαιμονίοις ἦν, καὶ προσέβαλον τρεῖς ἡμέρας. Ἦσαν δέ τινες τῶν περιοίκων, οἳ καὶ ἐπέθεντο καὶ συνεστρατεύοντο τοῖς μετὰ Θηβαίων.

Ἀκούοντες δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐν φροντίδι 33
ἦσαν, ὅ τι χρὴ ποιεῖν περὶ Λακεδαιμονίων, καὶ ἐκκλησίαν ἐποίησαν κατὰ δόγμα βουλῆς. Ἔτυχον δὲ παρόντες πρέσβεις Λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν ἄλ-

λων συμμάχων, τῶν ἔτι ὑπολοίπων αὐτοῖς. Ὅθεν δὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι, Ἄρατος, καὶ Ὤκυλλος, καὶ Φάραξ, καὶ Ἐτυμοκλῆς, καὶ Ὀλονθεὺς, σχεδὸν πάντες παραπλήσια ἔλεγον. Ἀνεμίμνησκόν τε γὰρ τοὺς Ἀθηναίους, ὡς ἀεί ποτε ἀλλήλοις ἐν τοῖς μεγίστοις καιροῖς παρίσταντο ἐπ᾽ ἀγαθοῖς· αὐτοί τε γὰρ ἔφασαν τοὺς τυράννους συνεκβαλεῖν Ἀθήνηθεν, καὶ Ἀθηναίους, ὅτε αὐτοὶ ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ
34 Μεσσηνίων, προθύμως βοηθεῖν. Ἔλεγον δὲ καὶ ὅσ᾽ ἀγαθὰ εἴη, ὅτε κοινῇ ἀμφότεροι ἔπραττον, ὑπομιμνήσκοντες μὲν, ὡς τὸν βάρβαρον κοινῇ ἀπεμαχέσαντο, ἀναμιμνήσκοντες δὲ, ὡς Ἀθηναῖοί τε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ᾑρέθησαν ἡγεμόνες τοῦ ναυτικοῦ, καὶ τῶν κοινῶν χρημάτων φύλακες, τῶν Λακεδαιμονίων ταῦτα συμβουλευομένων· αὐτοί τε κατὰ γῆν ὁμολογουμένως ὑφ᾽ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες προκριθείησαν, συμβουλευομένων αὖ ταῦτα τῶν
35 Ἀθηναίων. Εἷς δὲ αὐτῶν καὶ ὧδέ πως εἶπεν· Ἐὰν δὲ ὑμεῖς καὶ ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες, ὁμονοήσωμεν, νῦν ἐλπὶς, τὸ πάλαι λεγόμενον, δεκατευθῆναι Θηβαίους. Οἱ μέντοι Ἀθηναῖοι οὐ πάνυ ἐδέξαντο, ἀλλὰ θροῦς τις τοιοῦτος διῆλθεν, ὡς νῦν ταῦτα λέγοιεν· ὅτε δὲ εὖ ἔπραττον, ἐπέκειντο ἡμῖν. Μέγιστον δὲ τῶν λεχθέντων παρὰ Λακεδαιμονίων ἐδόκει εἶναι, ὅτι, ἡνίκα κατεπολέμησαν αὐτοὺς, Θηβαίων βουλομένων ἀναστάτους ποιῆσαι τὰς Ἀθήνας, σφίσιν ἐμποδὼν
36 γένοιντο. Ὁ δὲ πλεῖστος ἦν λόγος, ὡς κατὰ τοὺς ὅρκους βοηθεῖν δέοι· οὐ γὰρ, ἀδικησάντων σφῶν,

ἐπιστρατεύοιεν οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ μετ᾽ αὐτῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀλλὰ βοηθησάντων τοῖς Τεγεάταις, ὅτι οἱ Μαντινεῖς παρὰ τοὺς ὅρκους ἐπεστράτευσαν αὐτοῖς. Διέθει οὖν καὶ κατὰ τούτους τοὺς λόγους θόρυβος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· οἱ μὲν γὰρ δικαίως τοὺς Μαντινέας ἔφασαν βοηθῆσαι τοῖς περὶ Πρόξενον ἀποθανοῦσιν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Στάσιππον· οἱ δὲ ἀδικεῖν, ὅτι ὅπλα ἐπήνεγκαν Τεγεάταις.

Τούτων δὲ διοριζομένων ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς ἐκκλη- 37
σίας, ἀνέστη Κλειτέλης Κορίνθιος, καὶ εἶπε τάδε· Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἴσως ἀντιλέγεται, τίνες ἦσαν οἱ ἄρξαντες ἀδικεῖν· ἡμῶν δὲ, ἐπεὶ εἰρήνη ἐγένετο, ἔχει τὶς κατηγορῆσαι, ἢ ὡς ἐπὶ πόλιν τινὰ ἐστρατεύσαμεν, ἢ ὡς χρήματά τινων ἐλάβομεν, ἢ ὡς γῆν ἀλλοτρίαν ἐδῃώσαμεν; ἀλλ᾽ ὅμως οἱ Θηβαῖοι, εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ἐλθόντες, καὶ δένδρα ἐκκεκόφασι, καὶ οἰκίας κατακεκαύκασι, καὶ χρήματα καὶ πρόβατα διηρπάκασι. Πῶς οὖν, ἐὰν μὴ βοηθῆτε οὕτω περιφανῶς ἡμῖν ἀδικουμένοις, οὐ παρὰ τοὺς ὅρκους ποιήσετε; καὶ ταῦτα, ὧν αὐτοὶ ἐπεμελήθητε ὅρκων, ὅπως πᾶσιν ὑμῖν πάντες ἡμεῖς ὀμόσαιμεν; Ἐνταῦθα μέντοι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεθορύβησαν, ὡς ὀρθῶς τε καὶ δίκαια εἰρηκότος τοῦ Κλειτέλους. Ἐπὶ δὲ τούτῳ ἀνέστη Πατροκλῆς Φλιάσιος, 58
καὶ εἶπεν·

Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐκποδὼν γένοιντο Λακεδαιμόνιοι, ἐπὶ πρώτους ἂν ὑμᾶς στρατεύσαιεν οἱ Θηβαῖοι, πᾶσιν οἶμαι τοῦτο δῆλον εἶναι·

τῶν γὰρ ἄλλων μόνους ἂν ὑμᾶς οἴονται ἐμποδὼν
39 γενέσθαι τοῦ ἄρξαι αὐτοὺς τῶν Ἑλλήνων. Εἰ δὲ
οὕτως ἔχει, ἐγὼ μὲν οὐδὲν μᾶλλον Λακεδαιμονίοις ἂν
ὑμᾶς ἡγοῦμαι στρατεύσαντας βοηθῆσαι, ἢ καὶ ὑμῖν
αὐτοῖς. Τὸ γὰρ, δυσμενεῖς ὄντας ὑμῖν Θηβαίους,
καὶ ὁμόρους οἰκοῦντας, ἡγεμόνας γενέσθαι τῶν Ἑλ-
λήνων, πολὺ οἶμαι χαλεπώτερον ἂν ὑμῖν φανῆναι,
ἢ ὁπότε πόῤῥω τοὺς ἀντιπάλους ἔχετε. Συμφορώ-
τερόν γε μέντ᾽ ἂν ὑμῖν αὐτοῖς βοηθήσαιτε, ἐν ᾧ ἔτι
εἰσὶν οἳ συμμαχοῖεν, ἢ εἰ, ἀπολομένων αὐτῶν, μό-
νοι ἀναγκάζοισθε διαμάχεσθαι πρὸς τοὺς Θηβαίους.
40 Εἰ δέ τινες φοβοῦνται, μὴ, ἐὰν νῦν ἀναφύγωσιν οἱ
Λακεδαιμόνιοι, ἔτι ποτὲ πράγματα παρέχωσιν ὑμῖν,
ἐνθυμήθητε, ὅτι οὐχ, οὓς ἂν εὖ, ἀλλ᾽ οὓς ἂν κακῶς
τις ποιῇ, φοβεῖσθαι δεῖ, μή ποτε μέγα δυνασθῶσιν.
Ἐνθυμεῖσθαι δὲ καὶ τάδε χρὴ, ὅτι κτᾶσθαι μέν τι
ἀγαθὸν καὶ ἰδιώταις καὶ πόλεσι προσήκει, ὅταν ἐῤ-
ῥωμενέστατοι ὦσιν, ἵνα ἔχωσιν, ἐάν ποτ᾽ ἀδύνατοι
41 γένωνται, ἐπικουρίαν τῶν πεπονημένων. Ὑμῖν δὲ
ἐκ θεῶν τινος καιρὸς παραγεγένηται νῦν, ἐὰν δεο-
μένοις βοηθήσητε Λακεδαιμονίοις, κτήσασθαι τού-
τους εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον φίλους ἀπροφασίστους.
Καὶ γὰρ δὴ οὐκ ἐπ᾽ ὀλίγων μοι δοκοῦσι μαρτύρων
νῦν ἂν εὖ παθεῖν ὑφ᾽ ὑμῶν· ἀλλ᾽ εἴσονται μὲν ταῦ-
τα θεοὶ, οἱ πάντα ὁρῶντες νῦν καὶ εἰς ἀεί· συνεπί-
στανται δὲ τὰ γιγνόμενα οἵ τε σύμμαχοι καὶ οἱ πο-
λέμιοι, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἅπαντες Ἕλληνές τε καὶ
42 βάρβαροι· οὐδὲν γὰρ τούτων ἀμελές. Ὥστε εἰ κακοὶ

φανείησαν περὶ ὑμᾶς, τίς ἄν ποτε πρόθυμος εἰς
αὐτοὺς γένοιτο; Ἐλπίζειν δὲ χρὴ, ὡς ἄνδρας ἀγα-
θοὺς μᾶλλον, ἢ κακοὺς αὐτοὺς γενήσεσθαι· εἰ γάρ
τινες ἄλλοι, καὶ οὗτοι δοκοῦσι διατετελεκέναι ἐπαί-
νου μὲν ὀρεγόμενοι, αἰσχρῶν δὲ ἔργων ἀπεχόμενοι.
Πρὸς δὲ τούτοις ἐνθυμήθητε καὶ τάδε. Εἴ ποτε 43
πάλιν ἔλθοι τῇ Ἑλλάδι κίνδυνος ὑπὸ βαρβάρων,
τίσιν ἂν μᾶλλον πιστεύσαιτε, ἢ Λακεδαιμονίοις; τί-
νας δ' ἂν παραστάτας ἥδιον τούτων ποιήσαισθε, ὧν
γε καὶ οἱ ταχθέντες ἐν Θερμοπύλαις ἅπαντες εἵλοντο
μαχόμενοι ἀποθανεῖν μᾶλλον, ἢ ζῶντες συνεπεισφέ-
ρεσθαι τὸν βάρβαρον τῇ Ἑλλάδι; Πῶς οὖν οὐ δί-
καιον, ὧν τε ἕνεκα ἐγένοντο ἄνδρες ἀγαθοὶ μεθ'
ὑμῶν, καὶ ὧν ἐλπὶς αὖθις γενέσθαι, πᾶσαν προθυ-
μίαν εἰς αὐτοὺς καὶ ὑμᾶς καὶ ἡμᾶς παρέχεσθαι;
Ἄξιον δὲ καὶ τῶν παρόντων συμμάχων ἕνεκεν αὐτοῖς 44
προθυμίαν ἐνδείξασθαι. Εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι, οἵπερ
τούτοις πιστοὶ διαμένουσιν ἐν ταῖς συμφοραῖς, οὗτοι
καὶ ὑμῖν αἰσχύνοιντ' ἂν μὴ ἀποδιδόναι χάριτας.
Εἰ δὲ μικραὶ δοκοῦμεν πόλεις εἶναι, αἱ τοῦ κινδύ-
νου μετέχειν αὐτοῖς ἐθέλουσαι, ἐνθυμήθητε, ὅτι,
ἐὰν ἡ ὑμετέρα πόλις προσγένηται, οὐκέτι μικραὶ
πόλεις ἐσόμεθα, αἱ βοηθοῦσαι αὐτοῖς. Ἐγὼ δὲ, 45
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρόσθεν μὲν ἀκούων ἐζήλουν
τήνδε τὴν πόλιν, ὅτι πάντας καὶ τοὺς ἀδικουμένους,
καὶ τοὺς φοβουμένους, ἐνθάδε καταφεύγοντας, ἐπι-
κουρίας δεομένους ἤκουον τυγχάνειν· νῦν δ' οὐκέτ'
ἀκούω, ἀλλ' αὐτὸς ἤδη παρὼν ὁρῶ, Λακεδαιμο-

νίους τε τοὺς ὀνομαστοτάτους, καὶ μετ' αὐτῶν τοὺς
φίλους αὐτῶν τοὺς πιστοτάτους, πρὸς ὑμᾶς τε ἥκον-
46 τας, καὶ δεομένους αὖ ὑμῶν ἐπικουρῆσαι. Ὁρῶ δὲ
καὶ Θηβαίους, οἳ τότε οὐκ ἔπεισαν Λακεδαιμονίους
ἐξανδραποδίσασθαι ὑμᾶς, νῦν δεομένους ὑμῶν, μὴ
περιϊδεῖν ἀπολομένους τοὺς σώσαντας ὑμᾶς. Τῶν
μὲν οὖν ὑμετέρων προγόνων καλὸν λέγεται, ὅτε τοὺς
Ἀργείων τελευτήσαντας ἐπὶ τῇ Καδμείᾳ οὐκ εἴασαν
ἀτάφους γενέσθαι· ὑμῖν δὲ πολὺ κάλλιον ἂν γέ-
νοιτο, εἰ τοὺς ἔτι ζῶντας Λακεδαιμονίων μήτε ὑβρι-
47 σθῆναι, μήτε ἀπολέσθαι ἐάσοιτε. Καλοῦ γε μὴν
κἀκείνου ὄντος, ὅτε, σχόντες τὴν Εὐρυσθέως ὕβριν,
διεσώσατε τοὺς Ἡρακλέους παῖδας, πῶς οὐκ ἐκείνου
τόδε κάλλιον, εἰ μὴ μόνον τοὺς ἀρχηγέτας, ἀλλὰ
καὶ ὅλην τὴν πόλιν περισώσαιτε; πάντων δὲ κάλλι-
στον, εἰ, ψήφῳ ἀκινδύνῳ σωσάντων ὑμᾶς τότε τῶν
Λακεδαιμονίων, νῦν ὑμεῖς σὺν ὅπλοις τε καὶ διὰ
48 κινδύνων ἐπικουρήσετε αὐτοῖς. Ὁπότε δὲ καὶ ἡμεῖς
ἀγαλλόμεθα, οἱ συναγορεύοντες βοηθῆσαι ἀνδράσιν
ἀγαθοῖς, ἦπου ὑμῖν γε, τοῖς ἔργῳ δυναμένοις βοη-
θῆσαι, γενναῖα ἂν ταῦτα φανείη, εἰ, πολλάκις καὶ
φίλοι καὶ πολέμιοι γενόμενοι Λακεδαιμονίοις, μὴ
ὧν ἐβλάβητε μᾶλλον, ἢ ὧν εὖ ἐπάθετε, μνησθείητε,
καὶ χάριν ἀποδοίητε αὐτοῖς, μὴ ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν
μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πάσης τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἄν-
δρες ἀγαθοὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἐγένοντο.

49 Μετὰ ταῦτα ἐβουλεύοντο οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τῶν
μὲν ἀντιλεγόντων οὐκ ἠνείχοντο ἀκούοντες· ἐψηφί-

σαντο δὲ βοηθεῖν πανδημεὶ, καὶ Ἰφικράτην στρα-
τηγὸν εἵλοντο. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἱερὰ ἐγένετο, καὶ παρ-
ήγγειλεν, ἐν Ἀκαδημίᾳ δειπνοποιεῖσθαι, πολλοὺς
ἔφασαν προτέρους αὐτοῦ Ἰφικράτους ἐξελθεῖν. Ἐκ
δὲ τούτου ἡγεῖτο μὲν ὁ Ἰφικράτης, οἱ δ᾽ ἠκολού-
θουν, νομίζοντες ἐπὶ καλόν τι ἔργον ἡγήσεσθαι.
Ἐπεὶ δὲ ἀφικόμενος εἰς Κόρινθον διέτριβέ τινας
ἡμέρας, εὐθὺς μὲν ἐπὶ ταύτῃ τῇ διατριβῇ πρῶτον
ἔψεγον αὐτόν· ὡς δ᾽ ἐξήγαγέ ποτε, προθύμως μὲν
ἠκολούθουν, ὅποι ἡγοῖτο, προθύμως δ᾽, εἰ πρὸς
τεῖχος προσάγοι, προσέβαλλον. Τῶν δ᾽ ἐν τῇ 50
Λακεδαίμονι πολεμίων Ἀρκάδες μὲν, καὶ Ἀργεῖοι,
καὶ Ἠλεῖοι πολλοὶ ἀπεληλύθεσαν, ἅτε ὅμοροι οἰ-
κοῦντες, οἱ μὲν ἄγοντες, οἱ δὲ φέροντες, ὅ τι ἡρ-
πάκεσαν. Οἱ δὲ Θηβαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι τὰ μὲν καὶ
διὰ τοῦτο ἀπιέναι ἐβούλοντο ἐκ τῆς χώρας, ὅτι ἑώ-
ρων ἐλάττονα τὴν στρατιὰν καθ᾽ ἡμέραν γιγνομένην,
τὰ δὲ, ὅτι σπανιώτερα τὰ ἐπιτήδεια ἦν· (τὰ μὲν
γὰρ ἀνήλωτο, τὰ δὲ διήρπαστο, τὰ δὲ ἐξεκέχυτο,
τὰ δὲ κατεκέκαυτο·) πρὸς δ᾽ ἔτι καὶ χειμὼν ἦν, ὥστ᾽
ἤδη πάντες ἀπιέναι ἐβούλοντο. Ὡς δ᾽ ἐκεῖνοι ἀπε- 51
χώρουν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, οὕτω δὴ καὶ ὁ Ἰφι-
κράτης τοὺς Ἀθηναίους ἀπῆγεν ἐκ τῆς Ἀρκαδίας εἰς
Κόρινθον. Εἰ μὲν οὖν ἄλλο τι καλῶς ἐστρατήγησεν,
οὐ ψέγω· ἐκεῖνα μέντοι, ἃ ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ
ἔπραξε, πάντα εὑρίσκω, τὰ μὲν μάτην, τὰ δὲ καὶ
ἀσυμφόρως πεπραγμένα αὐτῷ. Ἐπιχειρήσας μὲν γὰρ
φυλάττειν ἐπὶ τῷ Ὀνείῳ, ὅπως μὴ δύνωνται οἱ

Βοιωτοὶ ἀπελθεῖν οἴκαδε, παρέλιπεν ἀφύλακτον
52 τὴν καλλίστην παρὰ Κεγχρέας πάροδον. Μαθεῖν δὲ βουλόμενος, εἰ παρεληλυθότες εἶεν οἱ Θηβαῖοι τὸ Ὄνειον, ἔπεμψε σκοποὺς τούς τε Ἀθηναίων ἱππέας, καὶ τοὺς Κορινθίων ἅπαντας. Καίτοι ἰδεῖν μὲν οὐδὲν ἧττον ὀλίγοι τῶν πολλῶν ἱκανοί· καὶ εἰ δέοι ἀποχωρεῖν, πολὺ ῥᾷον τοῖς ὀλίγοις, ἢ τοῖς πολλοῖς, καὶ ὁδοῦ εὐπόρου τυχεῖν, καὶ καθ᾽ ἡσυχίαν ἀποχωρῆσαι. Τὸ δὲ πολλούς τε προσάγειν, καὶ ἥττονας τῶν ἐναντίων, πῶς οὐ πολλὴ ἀφροσύνη; Καὶ γὰρ δὴ, ἅτε ἐπὶ πολὺ παραταξάμενοι χωρίον οἱ ἱππεῖς, διὰ τὸ πολλοὶ εἶναι, ἐπεὶ ἔδει ἀποχωρεῖν, πολλῶν καὶ χαλεπῶν χωρίων ἐπελάβοντο· ὥστε οὐκ ἐλάττους ἀπώλοντο εἴκοσιν ἱππέων. Καὶ τότε μὲν οἱ Θηβαῖοι, ὅπως ἐβούλοντο, ἀπῆλθον.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

CAP. I.

Τῷ δὲ ὑστεραίῳ ἔτει Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων πρέσβεις ἦλθον αὐτοκράτορες Ἀθήναζε, βουλευσόμενοι, καθ᾽ ὅ τι ἡ συμμαχία ἔσοιτο Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις. Λεγόντων δὲ πολλῶν μὲν ξένων, πολλῶν δὲ Ἀθηναίων, ὡς δέοι ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις τὴν συμμαχίαν εἶναι, Προκλῆς Φλιάσιος εἶπε τὸν λόγον τόνδε·

Ἐπείπερ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀγαθὸν ὑμῖν 2
ἔδοξε, Λακεδαιμονίους φίλους ποιεῖσθαι, δοκεῖ μοι
χρῆναι σκοπεῖν τοῦτο, ὅπως ἡ φιλία ὅτιπλεῖστον
χρόνον συμμενεῖ. Ἐὰν οὖν, ᾗ ἑκατέροις μάλιστα
συνοίσει, ταύτῃ καὶ τὰς συνθήκας ποιησώμεθα,
οὕτω, κατά γε τὸ εἰκὸς, μάλιστα συμμένοιμεν ἄν.
Τὰ μὲν οὖν ἄλλα συνωμολόγηται σχεδὸν, περὶ δὲ τῆς
ἡγεμονίας νῦν ἡ σκέψις. Τῇ μὲν οὖν βουλῇ προβεβούλευται,
ὑμετέραν μὲν εἶναι τὴν κατὰ θάλατταν,
Λακεδαιμονίων δὲ τὴν κατὰ γῆν· ἐμοὶ δὲ καὶ αὐτῷ

οὐκ ἀνθρωπίνῃ δοκεῖ ταῦτα μᾶλλον, ἢ θείᾳ φύσει
3 τε καὶ τύχῃ, διωρίσθαι. Πρῶτον μὲν γὰρ τόπον
ἔχετε κάλλιστα πεφυκότα πρὸς τοῦτο. Πλεῖσται γὰρ
πόλεις τῶν δεομένων θαλάττης περὶ τὴν ἡμετέραν
πόλιν οἰκοῦσι, καὶ αὗται πᾶσαι ἀσθενέστεραι τῆς
ὑμετέρας. Πρὸς τούτοις δὲ λιμένας ἔχετε, ὧν ἄνευ
οὐχ οἷόν τε ναυτικῇ δυνάμει χρῆσθαι. Ἔτι δὲ τριή-
ρεις κέκτησθε πολλὰς, καὶ πάτριον ὑμῖν ἐστι, ναυ-
4 τικὸν ἐπικτᾶσθαι. Ἀλλὰ μὴν τάς γε τέχνας τὰς περὶ
ταῦτα πάσας οἰκείας ἔχετε. Καὶ μὴν ἐμπειρίᾳ γε
πολὺ τῶν ἄλλων προέχετε περὶ τὰ ναυτικά· ὁ γὰρ
βίος τοῖς πλείστοις ὑμῶν ἀπὸ τῆς θαλάττης· ὥστε,
τῶν ἰδίων ἐπιμελούμενοι, ἅμα καὶ τῶν κατὰ θάλατ-
ταν ἀγώνων ἔμπειροι γίγνεσθε. Ἔτι δὲ καὶ τόδε·
οὐδαμόθεν ἂν τριήρεις πλείους ἀθρόαι ἐκπλεύσειαν,
ἢ παρ᾽ ὑμῶν. Ἔστι δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον πρὸς
ἡγεμονίαν· πρὸς γὰρ τὸ πρόσθεν ἰσχυρὸν γενόμενον
5 ἥδιστα πάντες συλλέγονται. Ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν θεῶν
δέδοται ὑμῖν εὐτυχεῖν ἐν τούτῳ· πλείστους γὰρ καὶ
μεγίστους ἀγῶνας ἠγωνισμένοι κατὰ θάλατταν, ἐλά-
χιστα μὲν ἀποτετυχήκατε, πλεῖστα δὲ κατωρθώκατε.
Εἰκὸς οὖν, καὶ τοὺς συμμάχους μεθ᾽ ὑμῶν ἂν ἥδιστα
τούτου τοῦ κινδύνου μετέχειν. Ὡς δὲ δὴ καὶ ἀναγ-
καία καὶ προσήκουσα ὑμῖν αὕτη ἡ ἐπιμέλεια, ἐκ
6 τῶνδε ἐνθυμήθητε. Λακεδαιμόνιοι ὑμῖν ἐπολέμουν
τέ ποτε πολλὰ ἔτη, καὶ, κρατοῦντες τῆς χώρας, οὐ-
δὲν προὔκοπτον εἰς τὸ ἀπολέσαι ὑμᾶς. Ἐπεὶ δὲ ὁ
θεὸς ἔδωκέ ποτε αὐτοῖς κατὰ θάλατταν ἐπικρατῆσαι,

εὐθὺς ὑπ᾽ ἐκείνοις παντελῶς ἐγένεσθε. Οὐκοῦν εὔδηλον ἐν τούτοις ἐστὶν, ὅτι ἐκ τῆς θαλάττης ἅπασα ὑμῖν ἤρτηται σωτηρία. Οὕτως οὖν πεφυκότων, πῶς 7
ἂν ἔχοι καλῶς ὑμῖν, Λακεδαιμονίοις ἐπιτρέψαι κατὰ θάλατταν ἡγεῖσθαι; οἳ πρῶτα μὲν καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν, ἀπειρότεροι ὑμῶν τούτου τοῦ ἔργου εἶναι· ἔπειτα δ᾽ οὐ περὶ τῶν ἴσων ὁ κίνδυνός ἐστιν ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν ἀγῶσιν, ἀλλ᾽ ἐκείνοις μὲν περὶ τῶν ἐν ταῖς τριήρεσι μόνον ἀνθρώπων, ὑμῖν δὲ καὶ περὶ παίδων, καὶ γυναικῶν, καὶ ὅλης τῆς πόλεως. Καὶ τὰ μὲν 8
δὴ ὑμέτερα οὕτως ἔχει· τὰ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ὧδε. Πρῶτον μὲν γὰρ οἰκοῦσιν ἐν μεσογαίᾳ· ὥστε, τῆς γῆς κρατοῦντες, καὶ εἰ θαλάττης εἴργοιντο, δύναιντ᾽ ἂν καλῶς διαζῆν. Ἐγνωκότες οὖν καὶ αὐτοὶ ταῦτα, ἐκ παίδων εὐθὺς πρὸς τὸν κατὰ γῆν πόλεμον τὴν ἄσκησιν ποιοῦνται. Καὶ τὸ πλείστου δὲ ἄξιον, τὸ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσιν, οὗτοι μὲν κράτιστοι κατὰ γῆν, ὑμεῖς δὲ κατὰ θάλατταν. Ἔπειτα 9
δὲ ὥσπερ ὑμεῖς ναυτικῷ, οὕτως αὖ ἐκεῖνοι κατὰ γῆν καὶ πλεῖστοι καὶ τάχιστ᾽ ἂν ἐξέλθοιεν· ὥστε πρὸς τούτους αὖ εἰκὸς τοὺς συμμάχους εὐθαρσεστάτους προσιέναι. Ἔτι δὲ καὶ ὁ θεὸς δέδωκεν αὐτοῖς, ὥσπερ ὑμῖν κατὰ θάλατταν εὐτυχεῖν, οὕτως ἐκείνοις κατὰ γῆν· πλείστους γὰρ αὖ οὗτοι ἀγῶνας ἐν τῇ γῇ ἠγωνισμένοι, ἐλάχιστα μὲν ἐσφαλμένοι εἰσὶ, πλεῖστα δὲ κατωρθωκότες. Ὡς δὲ καὶ ἀναγκαία οὐδὲν ἧττον 10
αὐτοῖς ἡ κατὰ γῆν ἐπιμέλεια, ἢ ὑμῖν ἡ κατὰ θάλατταν, ἐκ τῶν ἔργων ἔξεστι γιγνώσκειν. Ὑμεῖς γὰρ,

τούτοις πολλὰ ἔτη πολεμοῦντες, καὶ πολλάκις καταναυμαχοῦντες, οὐδὲν προὔργου ἐποιεῖτε πρὸς τὸ τούτους καταπολεμῆσαι· ἐπεὶ δὲ ἅπαξ ἡττήθησαν ἐν τῇ γῇ, εὐθὺς καὶ περὶ παίδων, καὶ περὶ γυναικῶν, καὶ περὶ ὅλης τῆς πόλεως ὁ κίνδυνος αὐτοῖς ἐγένετο.
11 Πῶς οὖν οὐ τούτοις αὖ δεινὸν, ἄλλοις μὲν ἐπιτρέπειν, κατὰ γῆν ἡγεῖσθαι, αὐτοὺς δὲ ἄριστα τῶν κατὰ γῆν ἐπιμελεῖσθαι; Ἐγὼ μὲν οὖν, ὥσπερ τῇ βουλῇ προβεβούλευται, ταῦτα εἴρηκά τε, καὶ συμφορώτατα ἡγοῦμαι ἀμφοῖν εἶναι· ὑμεῖς δὲ εὐτυχοῖτε, τὰ κράτιστα πᾶσιν ἡμῖν βουλευσάμενοι.

12 Ὁ μὲν ταῦτ᾽ εἶπεν. Οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ τῶν Λακεδαιμονίων συμπαρόντες ἐπῄνεσαν ἀμφότεροι ἰσχυρῶς τὸν λόγον αὐτοῦ. Κηφισόδοτος δὲ παρελθὼν, Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἔφη, οὐκ αἰσθάνεσθε ἐξαπατώμενοι· ἀλλ᾽, ἐὰν ἀκούσητέ μου, ἐγὼ ὑμῖν αὐτίκα μάλα ἐπιδείξω. Ἤδη γὰρ ἡγήσεσθε κατὰ θάλατταν· Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑμῖν ἐὰν συμμαχῶσι, δηλονότι πέμψουσι τοὺς μὲν τριηράρχους Λακεδαιμονίους, καὶ ἴσως τοὺς ἐπιβάτας· οἱ δὲ ναῦται δηλονότι ἔσονται ἢ εἵλωτες, ἢ μισθοφόροι. Οὐκοῦν
13 ὑμεῖς μὲν τούτων ἡγήσεσθε. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὅταν παραγγείλωσιν ὑμῖν κατὰ γῆν στρατείαν, δηλονότι πέμψετε τοὺς ἱππέας καὶ τοὺς ὁπλίτας. Οὐκοῦν οὕτως ἐκεῖνοι μὲν ὑμῶν αὐτῶν γίγνονται ἡγεμόνες, ὑμεῖς δὲ τῶν ἐκείνων δούλων καὶ ἐλαχίστου ἀξίων. Ἀπόκριναι δέ μοι, ἔφη, ὦ Λακεδαιμόνιε Τιμόκρατες. Οὐκ ἄρτι ἔλεγες, ὡς ἐπὶ τοῖς ἴσοις

καὶ ὁμοίοις ἥκεις τὴν συμμαχίαν ποιούμενος; Εἶπον ταῦτα. Ἔστιν οὖν, ἔφη ὁ Κηφισόδοτος, ἰσαίτερον, 14
ἢ ἐν μέρει μὲν ἑκατέρους ἡγεῖσθαι τοῦ ναυτικοῦ, ἐν μέρει δὲ τοῦ πεζοῦ, καὶ ὑμᾶς τε, εἴ τι ἀγαθὸν ἐστιν ἐν τῇ κατὰ θάλατταν ἀρχῇ, τούτου μετέχειν, καὶ ἡμᾶς ἐν τῇ κατὰ γῆν; Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι μετεπείσθησαν, καὶ ἐψηφίσαντο, κατὰ πενθήμερον ἑκατέρους ἡγεῖσθαι.

Στρατευομένων δ' ἀμφοτέρων αὐτῶν καὶ τῶν 15
συμμάχων εἰς Κόρινθον, ἔδοξε κοινῇ φυλάττειν τὸ Ὄνειον. Καὶ ἐπεὶ ἐπορεύοντο οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι, παραταξάμενοι ἐφύλαττον ἄλλος ἄλλοθεν τοῦ Ὀνείου, Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ Πελληνεῖς κατὰ τὸ ἐπιμαχώτατον. Οἱ δὲ Θηβαῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι, ἐπεὶ ἀπεῖχον τῶν φυλαττόντων τριάκοντα στάδια, κατεστρατοπεδεύσαντο ἐν τῷ πεδίῳ. Συντεκμηράμενοι δὲ, ἡνίκ' ἂν ᾤοντο ὁρμηθέντες καταννύσαι, ἅμα κνέφᾳ πρὸς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων φυλακὴν ἐπορεύοντο. Καὶ μέντοι οὐκ ἐψεύσθησαν τῆς 16
ὥρας, ἀλλ' ἐπιπίπτουσι τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς Πελληνεῦσιν, ἡνίκα αἱ μὲν νυκτεριναὶ φυλακαὶ ἤδη ἔληγον, ἐκ δὲ τῶν στιβάδων ἀνίσταντο, ὅπου ἔκειτο ἕκαστος. Ἐνταῦθα οἱ Θηβαῖοι προσπεσόντες ἔπαιον παρεσκευασμένοι ἀπαρασκευάστους καὶ συντεταγμένοι ἀσυντάκτους. Ὡς δὲ οἱ σωθέντες ἐκ τοῦ 17
πράγματος ἀπέφυγον ἐπὶ τὸν ἐγγύτατα λόφον, ἐξὸν τῷ Λακεδαιμονίων πολεμάρχῳ, λαβόντι ὁπόσους μὲν ἐβούλετο τῶν συμμάχων ὁπλίτας, ὁπόσους δὲ πελ-

ταστὰς, κατέχειν τὸ χωρίον, (καὶ γὰρ τὰ ἐπιτήδεια ἐξῆν ἀσφαλῶς ἐκ Κεγχρεῶν κομίζεσθαι) οὐκ ἐποίησε ταῦτα· ἀλλὰ μάλα ἀπορούντων τῶν Θηβαίων, πῶς χρὴ ἐκ τοῦ πρὸς Σικυῶνα βλέποντος καταβῆναι, ἢ πάλιν ἀπελθεῖν, σπονδὰς ποιησάμενος, ὡς τοῖς πλείστοις ἐδόκει, πρὸς Θηβαίων μᾶλλον, ἢ πρὸς ἑαυτῶν, οὕτως ἀπῆλθε, καὶ τοὺς μεθ᾽ αὑτοῦ ἀπήγαγεν.

18 Οἱ δὲ Θηβαῖοι ἀσφαλῶς καταβάντες, καὶ συμμίξαντες τοῖς ἑαυτῶν συμμάχοις, Ἀρκάσι τε, καὶ Ἀργείοις, καὶ Ἠλείοις, εὐθὺς μὲν προσέβαλον πρὸς Σικυῶνα καὶ Πελλήνην· στρατευσάμενοι δὲ εἰς Ἐπίδαυρον, ἐδῄωσαν αὐτῶν πᾶσαν τὴν χώραν. Ἀναχωροῦντες δὲ ἐκεῖθεν μάλα πάντων ὑπεροπτικῶς τῶν ἐναντίων, ὡς ἐγένοντο ἐγγὺς τοῦ τῶν Κορινθίων ἄστεος, δρόμῳ ἐφέροντο πρὸς τὰς πύλας, τὰς ἐπὶ Φλιοῦντα ἰόντι δρῶσας, ὡς, εἰ ἀνεῳγμέναι τύχοιεν,
19 εἰσπεσούμενοι. Ἐκβοηθήσαντες δέ τινες ψιλοὶ ἐκ τῆς πόλεως, ἀπαντῶσι τῶν Θηβαίων τοῖς ἐπιλέκτοις, οὐδὲ τέτταρα πλέθρα ἀπέχουσι τοῦ τείχους· καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰ μνήματα καὶ τὰ ὑπερέχοντα χωρία, βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες ἀποκτείνουσι τῶν πρώτων καὶ μάλα συχνούς, καὶ τρεψάμενοι ἐδίωκον ὡς τρία ἢ τέτταρα στάδια. Τούτου δὲ γενομένου, οἱ Κορίνθιοι, τοὺς νεκροὺς πρὸς τὸ τεῖχος ἑλκύσαντες, καὶ ὑποσπόνδους ἀποδόντες, τρόπαιον ἔστησαν. Καὶ ταύτῃ μὲν δὴ ἀνεψύχθησαν οἱ τῶν Λακεδαιμονίων σύμμαχοι.

Ἅμα τε δὴ πεπραγμένων τούτων, καταπλεῖ Λακε- 20
δαιμονίοις ἡ παρὰ Διονυσίου βοήθεια, τριήρεις
πλέον ἢ εἴκοσιν· ἦγον δὲ Κελτούς τε καὶ Ἴβηρας,
καὶ ἱππεῖς ὡς πεντήκοντα. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ οἱ Θη-
βαῖοί τε καὶ οἱ ἄλλοι αὐτῶν σύμμαχοι, διαταξάμε-
νοι καὶ ἐμπλήσαντες τὸ πεδίον μέχρι τῆς θαλάττης
καὶ μέχρι τῶν ἐχομένων τῆς πόλεως γηλόφων, ἔφθει-
ρον, εἴ τι χρήσιμον ἦν ἐν τῷ πεδίῳ. Καὶ οἱ μὲν τῶν
Ἀθηναίων καὶ οἱ τῶν Κορινθίων ἱππεῖς οὐ μάλα
ἐπλησίαζον τῷ στρατεύματι, ὁρῶντες ἰσχυρὰ καὶ
πολλὰ τὰ ἀντίπαλα. Οἱ δὲ παρὰ τοῦ Διονυσίου ἱπ- 21
πεῖς, ὅσοι περ ἦσαν, οὗτοι διεσκεδασμένοι ἄλλος
ἄλλῃ παραθέοντες, ἠκόντιζόν τε προσελαύνοντες, καὶ
ἐπεὶ ὥρμων πρὸς αὐτοὺς, ἀνεχώρουν, καὶ πάλιν
ἀναστρέφοντες ἠκόντιζον. Καὶ ταῦτα ἅμα ποιοῦν-
τες κατέβαινον ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ ἀνεπαύοντο. Εἰ
δὲ καταβεβηκόσιν ἐπελαύνοιέν τινες, εὐπετῶς ἀνα-
πηδῶντες ἀνεχώρουν. Εἰ δ᾽ αὖ τινες διώξειαν αὐ-
τοὺς πολὺ ἀπὸ τοῦ στρατεύματος, τούτους, ὁπότε
ἀποχωροῖεν, ἐπικείμενοι καὶ ἀκοντίζοντες δεινὰ εἰρ-
γάζοντο, καὶ πᾶν τὸ στράτευμα ἠνάγκαζον ἑαυτῶν
ἕνεκα καὶ προϊέναι, καὶ ἀναχωρεῖν. Μετὰ ταῦτα 22
μέντοι οἱ Θηβαῖοι, μείναντες οὐ πολλὰς ἡμέρας, ἀπῆλ-
θον οἴκαδε, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἕκαστος οἴκαδε. Ἐκ δὲ
τούτου ἐμβάλλουσιν οἱ παρὰ Διονυσίου εἰς Σικυῶνα,
καὶ μάχῃ μὲν νικῶσι τοὺς Σικυωνίους ἐν τῷ πεδίῳ,
καὶ ἀπέκτειναν περὶ ἑβδομήκοντα· Γέρας δὲ τεῖχος
κατὰ κράτος αἱροῦσι. Καὶ ἡ μὲν παρὰ Διονυσίου

πρώτη βοήθεια τοιαῦτα πράξασα ἀπέπλευσεν εἰς Συρακούσας. Θηβαῖοι δέ, καὶ πάντες οἱ ἀποστάντες ἀπὸ Λακεδαιμονίων, μέχρι μὲν τούτου τοῦ χρόνου ὁμοθυμαδὸν καὶ ἔπραττον, καὶ ἐστρατεύοντο,
23 ἡγουμένων τῶν Θηβαίων. Ἐγγιγνόμενος δέ τις Λυκομήδης Μαντινεὺς, γένος τε οὐδενὸς ἐνδεὴς, χρήμασί τε προήκων, καὶ ἄλλως φιλότιμος, οὗτος ἐνέπλησε φρονήματος τοὺς Ἀρκάδας, λέγων, ὡς μόνοις μὲν αὐτοῖς Πελοπόννησος πατρὶς εἴη, (μόνοι γὰρ αὐτόχθονες ἐν αὐτῇ οἰκοῖεν) πλεῖστον δὲ φῦλον τῶν Ἑλληνικῶν τὸ Ἀρκαδικὸν εἴη, καὶ σώματα ἐγκρατέστατα ἔχοι. Καὶ ἀλκιμωτάτους δὲ αὐτοὺς ἀπεδείκνυε, τεκμήρια παρεχόμενος, ὡς, ἐπικούρων ὁπότε δεηθεῖέν τινες, οὐδένας ᾕρουντο ἀντ' Ἀρκάδων. Ἔτι δὲ οὔτε Λακεδαιμονίους ἄνευ σφῶν πώποτε ἐμβαλεῖν ἐς τὰς Ἀθήνας, οὔτε νῦν Θηβαίους ἐλθεῖν ἄνευ Ἀρ-
24 κάδων ἐς Λακεδαίμονα. Ἂν οὖν σωφρονῆτε, τοῦ ἀκολουθεῖν, ὅποι ἄν τις παρακαλῇ, φείσεσθε. Ὡς πρότερόν γε, Λακεδαιμονίοις ἀκολουθοῦντες, ἐκείνους ηὐξήσατε· νῦν δέ, ἂν Θηβαίοις εἰκῇ ἀκολουθῆτε, καὶ μὴ κατὰ μέρος ἀξιῶτε ἡγεῖσθαι, ἴσως τάχα τούτους ἄλλους Λακεδαιμονίους εὑρήσετε. Οἱ μὲν δὴ Ἀρκάδες, ταῦτ' ἀκούοντες, ἀνεφυσῶντό τε καὶ ὑπερεφίλουν τὸν Λυκομήδην, καὶ μόνον ἄνδρα ἡγοῦντο· ὥστε ἄρχοντας ἔταττον, οὕστινας κἀκεῖνος κελεύοι. Καὶ ἐκ τῶν συμβαινόντων δὲ ἔργων ἐμεγα-
25 λύνοντο οἱ Ἀρκάδες. Ἐμβαλόντων μὲν γὰρ εἰς Ἐπίδαυρον τῶν Ἀργείων, καὶ ἀποκλεισθέντων τῆς ἐξόδου

ὑπό τε τῶν μετὰ Χαβρίου ξένων καὶ Ἀθηναίων καὶ Κορινθίων, βοηθήσαντες μάλα πολιορκουμένους ἐξελύσαντο τοὺς Ἀργείους, οὐ μόνον τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς χωρίοις πολεμίοις χρώμενοι. Στρατευσάμενοι δὲ καὶ εἰς Ἀσίνην τῆς Λακωνικῆς, ἐνίκησάν τε τὴν τῶν Λακεδαιμονίων φρουράν, καὶ τὸν Γεράνορα, τὸν πολέμαρχον, Σπαρτιάτην γεγενημένον, ἀπέκτειναν, καὶ τὸ προάστειον τῶν Ἀσιναίων ἐπόρθησαν. Ὅπου δὲ βουληθεῖεν ἐξελθεῖν, οὐ νὺξ, οὐ χειμὼν, οὐ μῆκος ὁδοῦ, οὐκ ὄρη δύσβατα ἀπεκώλυεν αὐτούς· ὥστε ἔν γε τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ πολὺ ᾤοντο κράτιστοι εἶναι. Οἱ μὲν δὴ Θηβαῖοι διὰ ταῦτα 26 ὑποφθόνως καὶ οὐκέτι φιλικῶς εἶχον πρὸς τοὺς Ἀρκάδας. Οἵ γε μὴν Ἠλεῖοι, ἐπεὶ ἀπαιτοῦντες τὰς πόλεις τοὺς Ἀρκάδας, ἃς ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀφηρέθησαν, ἔγνωσαν αὐτοὺς τοὺς μὲν ἑαυτῶν λόγους ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιουμένους, τοὺς δὲ Τριφυλίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀπὸ σφῶν ἀποστάντας περὶ παντὸς ποιουμένους, ὅτι Ἀρκάδες ἔφασαν εἶναι· ἐκ τούτων αὖ καὶ οἱ Ἠλεῖοι δυσμενῶς εἶχον πρὸς αὐτούς.

Οὕτω δὲ ἑκάστων ἐφ᾽ ἑαυτοῖς μέγα φρονούντων 27 τῶν συμμάχων, ἔρχεται Φιλίσκος Ἀβυδηνὸς παρὰ Ἀριοβαρζάνους, χρήματα ἔχων πολλά. Καὶ πρῶτα μὲν εἰς Δελφοὺς συνήγαγε περὶ εἰρήνης Θηβαίους καὶ τοὺς συμμάχους, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους. Ἐκεῖ δὲ ἐλθόντες, τῷ μὲν θεῷ οὐδὲν ἐκοινώσαντο, ὅπως ἂν ἡ εἰρήνη γένοιτο, αὐτοὶ δὲ ἐβουλεύοντο. Ἐπεὶ δὲ οὐ συνεχώρουν οἱ Θηβαῖοι, Μεσσήνην ὑπὸ

Λακεδαιμονίοις εἶναι, ξενικὸν πολὺ συνέλεγεν ὁ Φιλίσκος, ὅπως πολεμοίη μετὰ Λακεδαιμονίων.

28 Τούτων δὲ πραττομένων, ἀφικνεῖται καὶ ἡ παρὰ Διονυσίου δευτέρα βοήθεια. Λεγόντων δὲ Ἀθηναίων, ὡς χρεὼν μὲν εἴη, αὐτοὺς εἰς Θετταλίαν τἀναντία Θηβαίοις *, Λακεδαιμονίων δὲ, ὡς εἰς τὴν Λακωνικὴν, ταῦτα ἐν τοῖς συμμάχοις ἐνίκησεν. Ἐπεὶ δὲ περιέπλευσαν οἱ παρὰ Διονυσίου εἰς Λακεδαίμονα, λαβὼν αὐτοὺς ὁ Ἀρχίδαμος μετὰ τῶν πολιτικῶν ἐστρατεύετο. Καὶ Καρύας μὲν ἐξαιρεῖ κατὰ κράτος, καὶ ὅσους ζῶντας ἔλαβεν, ἀπέσφαξεν· ἐκεῖθεν δὲ εὐθὺς στρατευσάμενος εἰς Παῤῥασίους τῆς Ἀρκαδίας μετ᾽ αὐτῶν, ἐδῄου τὴν χώραν. Ἐπεὶ δ᾽ ἐβοήθησαν οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι, ἐπαναχωρήσας ἐστρατοπεδεύσατο ἐν τοῖς ἐπὶ Μιδέας γηλόφοις. Ἐνταῦθα δ᾽ ὄντος αὐτοῦ, Κισσίδας, ὁ ἄρχων τῆς παρὰ Διονυσίου βοηθείας, ἔλεγεν, ὅτι ἐξήκοι αὐτῷ ὁ χρόνος, ὃς ἦν εἰρημένος παραμένειν. Καὶ ἅμα ταῦτ᾽ ἔλεγε, καὶ ἀπῄει τὴν ἐπὶ Σπάρτης.

29 Ἐπεὶ δὲ ἀποπορευόμενον ὑπετέμνοντο αὐτὸν οἱ Μεσσήνιοι ἐπὶ στενὸν τῆς ὁδοῦ, ἐνταῦθα δὴ ἔπεμπεν ἐπὶ τὸν Ἀρχίδαμον, καὶ βοηθεῖν ἐκέλευε· κἀκεῖνος μέντοι ἐβοήθει. Ὡς δ᾽ ἐγένοντο ἐν τῇ ἐπ᾽ Εὐτρησίους ἐκτροπῇ, οἱ μὲν Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι προσέβαινον εἰς τὴν Λάκαιναν, καὶ οὗτοι ὡς ἀποκλείσοντες αὐτὸν τῆς ἐπ᾽ οἶκον ὁδοῦ. Ὁ δὲ, οὗπερ ἐστὶ χωρίον ἐπίπεδον ἐν ταῖς συμβολαῖς τῆς τε ἐπ᾽ Εὐτρησίων καὶ τῆς ἐπὶ Μιδέας ὁδοῦ, ἐνταῦθα ἐκβὰς

παρετάξατο ὡς μαχούμενος. Ἔφασαν δ᾽ αὐτὸν καὶ 30
πρὸ τῶν λόχων παριόντα τοιάδε παρακελεύσασθαι·
Ἄνδρες πολῖται, νῦν ἀγαθοὶ γενόμενοι ἀναβλέψω-
μεν ὀρθοῖς ὄμμασιν· ἀποδῶμεν τοῖς ἐπιγιγνομένοις
τὴν πατρίδα, οἵανπερ παρὰ τῶν πατέρων παρελά-
βομεν· παυσώμεθα αἰσχυνόμενοι καὶ παῖδας, καὶ
γυναῖκας, καὶ πρεσβυτέρους, καὶ ξένους, ἐν οἷς
πρόσθεν γε πάντων τῶν Ἑλλήνων περιβλεπτότατοι
ἦμεν. Τούτων δὲ ῥηθέντων, ἐξ αἰθρίας ἀστραπάς 31
τε καὶ βροντὰς λέγουσιν αἰσίους αὐτῷ φανῆναι. Συν-
έβη δὲ καὶ πρὸς τῷ δεξιῷ κέρατι τέμενός τε καὶ
ἄγαλμα Ἡρακλέους, οὗ δὴ καὶ ἀπόγονος λέγεται,
εἶναι. Τοιγαροῦν ἐκ τούτων πάντων οὕτω πολὺ
μένος καὶ θάρσος τοῖς στρατιώταις φασὶν ἐμπεσεῖν,
ὥστ᾽ ἔργον εἶναι τοῖς ἡγεμόσιν, ἀνείργειν τοὺς στρα-
τιώτας ὠθουμένους εἰς τὸ πρόσθεν. Ἐπεὶ μέντοι
ἡγεῖτο ὁ Ἀρχίδαμος, ὀλίγοι μὲν τῶν πολεμίων, δε-
ξάμενοι αὐτοὺς εἰς δόρυ, ἀπέθανον· οἱ δ᾽ ἄλλοι
φεύγοντες ἔπιπτον, πολλοὶ μὲν ὑπὸ ἱππέων, πολλοὶ
δὲ ὑπὸ τῶν Κελτῶν. Ὡς δὲ ληξάσης τῆς μάχης 32
τρόπαιον ἐστήσατο, εὐθὺς ἔπεμψεν οἴκαδε ἀγγε-
λοῦντα Δημοτέλη τὸν κήρυκα τῆς τε νίκης τὸ μέγε-
θος, καὶ ὅτι Λακεδαιμονίων μὲν οὐδὲ εἷς τεθναίη,
τῶν δὲ πολεμίων παμπληθεῖς. Τοὺς μέντοι ἐν Σπάρτῃ
ἔφασαν ἀκούσαντας, ἀρξαμένους ἀπὸ Ἀγησιλάου καὶ
τῶν γερόντων καὶ τῶν ἐφόρων, πάντες κλαίειν· οὕτω
κοινόν τι ἄρα χαρᾷ καὶ λύπῃ δάκρυά ἐστιν. Ἐπὶ
μέντοι τῇ τῶν Ἀρκάδων τύχῃ οὐ πολὺ ἧττον Λακε-

δαιμονίων ἥσθησαν οἱ Θηβαῖοί τε καὶ Ἠλεῖοι· οὕτως ἤδη ἤχθοντο ἐπὶ τῷ φρονήματι αὐτῶν.

33 Συνεχῶς δὲ βουλευόμενοι οἱ Θηβαῖοι, ὅπως ἂν τὴν ἡγεμονίαν λάβοιεν τῆς Ἑλλάδος, ἐνόμισαν, εἰ πέμψειαν πρὸς τὸν Περσῶν βασιλέα, πλεονεκτῆσαι ἄν τι ἐν ἐκείνῳ. Καὶ ἐκ τούτου παρακαλέσαντες ἤδη τοὺς συμμάχους, ἐπὶ προφάσει, ὅτι καὶ Εὐθυκλῆς ὁ Λακεδαιμόνιος εἴη παρὰ βασιλεῖ, ἀναβαίνουσι Θηβαίων μὲν Πελοπίδας, Ἀρκάδων δὲ Ἀντίοχος ὁ παγκρατιαστής, Ἠλείων δὲ Ἀρχίδαμος· ἠκολούθει δὲ καὶ Ἀργεῖος. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δὲ ἀκούσαντες
34 ταῦτα ἀντέπεμψαν Τιμαγόραν τε καὶ Λέοντα. Ἐπεὶ δ᾽ ἐκεῖ ἐγένοντο, πολὺ ἐπλεονέκτει ὁ Πελοπίδας παρὰ τῷ Πέρσῃ. Εἶχε γὰρ λέγειν, καὶ ὅτι μόνοι τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖ συνεμάχοντο ἐν Πλαταιαῖς, καὶ ὅτι ὕστερον οὐδεπώποτε στρατεύσαιντο ἐπὶ βασιλέα, καὶ ὡς Λακεδαιμόνιοι διὰ τοῦτο πολεμήσειαν αὐτοῖς, ὅτι οὐκ ἐθελήσαιεν μετ᾽ Ἀγησιλάου ἐλθεῖν ἐπ᾽ αὐτὸν, οὐδὲ θῦσαι ἐάσαιεν αὐτὸν ἐν Αὐλίδι τῇ Ἀρτέμιδι, ἔνθαπερ, ὅτε Ἀγαμέμνων εἰς τὴν Ἀσίαν
35 ἐξέπλει, θύσας εἷλε τὴν Τροίαν. Μέγα δὲ συνεβάλλετο τῷ Πελοπίδᾳ εἰς τὸ τιμᾶσθαι, καὶ ὅτι ἐνενικήκεσαν οἱ Θηβαῖοι μάχῃ ἐν Λεύκτροις, καὶ ὅτι πεπορθηκότες τὴν χώραν τῶν Λακεδαιμονίων ἐφαίνοντο. Ἔλεγε δὲ ὁ Πελοπίδας, ὅτι Ἀργεῖοι καὶ Ἀρκάδες μάχῃ ἡττημένοι εἶεν ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐπεὶ αὐτοὶ οὐ παρεγένοντο. Συνεμαρτύρει δ᾽ αὐτῷ ταῦ-

τα πάντα, ὡς ἀληθῆ λέγει, Τιμαγόρας ὁ Ἀθηναῖος,
καὶ ἐτιμᾶτο δεύτερα μετὰ τὸν Πελοπίδαν. Ἐκ δὲ 36
τούτου ἐρωτώμενος ὑπὸ βασιλέως ὁ Πελοπίδας, τί
βούλοιτο ἑαυτῷ γραφῆναι, εἶπεν, ὅτι Μεσσήνην τε
αὐτόνομον εἶναι ἀπὸ Λακεδαιμονίων, καὶ Ἀθηναίους
ἀνέλκειν τὰς ναῦς· εἰ δὲ ταῦτα μὴ πείθοιντο, στρα-
τεύειν ἐπ᾽ αὐτούς· εἴ τις δὲ πόλις μὴ ἐθέλοι ἀκο-
λουθεῖν, ἐπὶ ταύτην πρῶτον ἰέναι. Γραφέντων δὲ 37
τούτων, καὶ ἀναγνωσθέντων τοῖς πρέσβεσιν, εἶπεν
ὁ Λέων, ἀκούοντος τοῦ βασιλέως· Νὴ Δία, ὦ Ἀθη-
ναῖοι, ὥρα γε ὑμῖν, ὡς ἔοικεν, ἄλλον τινὰ φίλον
ἀντὶ βασιλέως ζητεῖν. Ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλεν ὁ γραμ-
ματεὺς, ἃ εἶπεν ὁ Ἀθηναῖος, πάλιν ἐξήνεγκε προσ-
γεγραμμένα· εἰ δέ τι δικαιότερον τούτων γιγνώσκου-
σιν οἱ Ἀθηναῖοι, ἰόντας πρὸς βασιλέα διδάσκειν.
Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο οἱ πρέσβεις ἕκαστοι οἴκαδε, τὸν 38
μὲν Τιμαγόραν ἀπέκτειναν οἱ Ἀθηναῖοι, κατηγο-
ροῦντος τοῦ Λέοντος, ὡς οὔτε συσκηνοῦν ἐθέλοι ἑαυ-
τῷ, μετά τε Πελοπίδου πάντα βουλεύοιτο. Τῶν δὲ
ἄλλων πρέσβεων ὁ μὲν Ἠλεῖος Ἀρχίδαμος, ὅτι προὐ-
τίμησε τὴν Ἦλιν πρὸ τῶν Ἀρκάδων, ἐπῄνει τὰ τοῦ
βασιλέως· ὁ δὲ Ἀντίοχος, ὅτι ἠλαττοῦτο τὸ Ἀρκα-
δικὸν, οὔτε τὰ δῶρα ἐδέξατο, ἀπήγγειλέ τε πρὸς τοὺς
μυρίους, ὅτι βασιλεὺς ἀρτοκόπους, καὶ ὀψοποιοὺς,
καὶ οἰνοχόους, καὶ θυρωροὺς παμπληθεῖς ἔχοι, ἄν-
δρας δὲ, οἳ μάχοιντ᾽ ἂν Ἕλλησι, πάνυ ζητῶν, οὐκ
ἂν ἔφη δύνασθαι ἰδεῖν. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τὸ
τῶν χρημάτων πλῆθος ἀλαζονείαν αὐτῷ δοκεῖν εἶναι

ἔφη· ἐπεὶ καὶ τὴν ὑμνουμένην ἂν χρυσῆν πλάτανον
οὐχ ἱκανὴν ἔφη εἶναι τέττιγι σκιὰν παρέχειν.
39 Ὡς δὲ οἱ Θηβαῖοι ἐκάλεσαν ἀπὸ τῶν πόλεων ἁπα-
σῶν ἀκουσομένους τῆς παρὰ βασιλέως ἐπιστολῆς,
καὶ ὁ Πέρσης, ὁ φέρων τὰ γράμματα, δείξας τὴν
βασιλέως σφραγῖδα, ἀνέγνω τὰ γεγραμμένα, οἱ μὲν
Θηβαῖοι ὀμνύναι ταῦτα ἐκέλευον βασιλεῖ καὶ ἑαυ-
τοῖς τοὺς βουλομένους φίλους εἶναι· οἱ δὲ ἀπὸ τῶν
πόλεων ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ ὀμούμενοι, ἀλλὰ ἀκου-
σόμενοι πεμφθείησαν· εἰ δέ τι ὅρκων δέοιντο, πρὸς
τὰς πόλεις πέμπειν ἐκέλευον. Ὁ μέντοι Ἀρκὰς Λυ-
κομήδης καὶ τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι οὐδὲ τὸν σύλλογον ἐν
Θήβαις δέοι εἶναι, ἀλλ᾽ ἔνθα ἂν ᾖ ὁ πόλεμος. Χα-
λεπαινόντων δ᾽ αὐτῷ τῶν Θηβαίων, καὶ λεγόντων,
ὡς διαφθείρει τὸ συμμαχικὸν, οὐδὲ εἰς τὸ συνέδριον
ἤθελε καθίζειν, ἀλλ᾽ ἀπιὼν ᾤχετο, καὶ μετ᾽ αὐ-
40 τοῦ πάντες οἱ ἐξ Ἀρκαδίας πρέσβεις. Ὡς δ᾽ ἐν Θή-
βαις οὐκ ἠθέλησαν οἱ συνεληλυθότες ὀμόσαι, ἔπεμ-
πον οἱ Θηβαῖοι πρέσβεις ἐπὶ τὰς πόλεις, ὀμνύναι
κελεύοντες, ποιήσειν κατὰ τὰ βασιλέως γράμματα,
νομίζοντες, ὀκνήσειν μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων ἀπε-
χθάνεσθαι ἅμα ἑαυτοῖς τε καὶ βασιλεῖ. Ἐπεὶ μέν-
τοι εἰς Κόρινθον πρῶτον αὐτῶν ἀφικομένων ὑπέ-
στησαν οἱ Κορίνθιοι, καὶ ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐδὲν
δέοιντο πρὸς βασιλέα κοινῶν ὅρκων, ἐπηκολούθησαν
καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις, κατὰ ταὐτὰ ἀποκρινόμε-
ναι. Καὶ αὕτη μὲν ἡ Πελοπίδου καὶ τῶν Θηβαίων
τῆς ἀρχῆς περιβολὴ οὕτω διελύθη.

Αὖθις δ' Ἐπαμινώνδας, βουληθεὶς τοὺς Ἀχαι- 41
οὺς προϋπαγαγέσθαι, ὅπως μᾶλλον σφίσι καὶ οἱ
Ἀρκάδες καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι προσέχοιεν τὸν νοῦν,
ἔγνωκε στρατευτέον εἶναι ἐπὶ τὴν Ἀχαΐαν. Πεισίαν
οὖν τὸν Ἀργεῖον, στρατηγοῦντα ἐν τῷ Ἄργει, πεί-
θει προκαταλαβεῖν τὸ Ὄνειον. Καὶ ὁ Πεισίας μέν-
τοι, καταμαθὼν ἀμελουμένην τὴν τοῦ Ὀνείου φυ-
λακὴν ὑπό τε Ναυκλέους, ὃς ἦρχε τοῦ ξενικοῦ τῶν
Λακεδαιμονίων, καὶ ὑπὸ Τιμομάχου τοῦ Ἀθηναίου,
καταλαμβάνει νύκτωρ μετὰ δισχιλίων ὁπλιτῶν τὸν
ὑπὲρ Κεγχρεῶν λόφον, ἔχων ἑπτὰ ἡμερῶν ἐπιτήδεια.
Ἐν δὲ ταύταις ταῖς ἡμέραις ἐλθόντες οἱ Θηβαῖοι 42
ὑπερβαίνουσι τὸ Ὄνειον, καὶ στρατεύουσι πάντες οἱ
σύμμαχοι ἐπ' Ἀχαΐαν, ἡγουμένου Ἐπαμινώνδου.
Προσπεσόντων δ' αὐτῷ τῶν βελτίστων ἐκ τῆς Ἀχαΐας,
ἐνδυναστεύει ὁ Ἐπαμινώνδας, ὥστε μὴ φυγαδεῦσαι
τοὺς κρατίστους, μήτε πολιτείαν μεταστῆσαι, ἀλλὰ
πιστὰ λαβεῖν παρὰ τῶν Ἀχαιῶν, ἦν μὴν συμμάχους
ἔσεσθαι, καὶ ἀκολουθήσειν, ὅπῃ ἂν Θηβαῖοι ἡγῶν-
ται. Καὶ οὕτως ἀπῆλθον οἴκαδε. Κατηγορούντων 43
δὲ αὐτοῦ τῶν τε Ἀρκάδων καὶ τῶν στασιωτῶν, ὡς
Λακεδαιμονίοις κατεσκευακὼς τὴν Ἀχαΐαν ἀπέλθοι,
ἔδοξε Θηβαίοις, πέμψαι ἁρμοστὰς εἰς τὰς Ἀχαΐδας
πόλεις. Οἱ δ' ἐλθόντες, τοὺς μὲν βελτίστους σὺν
τῷ πλήθει ἐξέβαλον, δημοκρατίας δ' ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ κα-
τέστησαν. Οἱ μέντοι ἐκπεσόντες, συστάντες, ταχὺ ἐπὶ
μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων πορευόμενοι, ὄντες οὐκ ὀλί-
γοι, κατῆλθόν τε καὶ κατέσχον τὰς πόλεις. Ἐπεὶ δὲ

κατελθόντες οὐκέτι ἐμέσευον, ἀλλὰ προθύμως συν-
εμάχουν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἐπιέζοντο μὲν οἱ
Ἀρκάδες, ἔνθεν μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἔνθεν
44 δὲ ὑπὸ Ἀχαιῶν. Ἐν δὲ τῷ Σικυῶνι τὸ μὲν μέχρι
τούτου κατὰ τοὺς Ἀχαιῶν νόμους ἡ πολιτεία ἦν.
Ἐκ δὲ τούτου βουλόμενος ὁ Εὔφρων, ὥσπερ παρὰ
τοῖς Λακεδαιμονίοις ἦν μέγιστος τῶν πολιτῶν, οὕτω
καὶ παρὰ τοῖς ἐναντίοις αὐτῶν πρωτεύειν, λέγει πρὸς
τοὺς Ἀργείους καὶ τοὺς Ἀρκάδας, ὡς, εἰ μὲν οἱ πλου-
σιώτατοι σαφῶς ἐγκρατεῖς ἔσοιντο τοῦ Σικυῶνος,
ἀτεχνῶς, ὅταν τύχῃ, πάλιν λακωνιεῖ ἡ πόλις· ἐὰν
δὲ δημοκρατία γένηται, εὖ ἴστε, ἔφη, ὅτι διαμενεῖ
ὑμῖν ἡ πόλις. Ἐὰν οὖν μοι παραγένησθε, ἐγὼ
ἔσομαι ὁ συγκαλῶν τὸν δῆμον, καὶ ἅμα ἐγὼ ὑμῖν
ταύτην τὴν πίστιν ἐμαυτοῦ δώσω, καὶ τὴν πόλιν
βέβαιον ἐν τῇ συμμαχίᾳ παρέξω. Ταῦτα δ᾽, ἔφη,
ἐγὼ πράττω, εὖ ἴστε ὅτι, πάλαι μὲν χαλεπῶς φέ-
ρων, ὥσπερ ὑμεῖς, τὸ φρόνημα τῶν Λακεδαιμο-
45 νίων, ἄσμενος δ᾽ ἂν τὴν δουλείαν ἀποφυγών. Οἱ
οὖν Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι, ἡδέως ταῦτ᾽ ἀκούον-
τες, παρεγένοντο αὐτῷ. Ὁ δ᾽ εὐθὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ,
παρόντων τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Ἀρκάδων, συνεκά-
λει τὸν δῆμον, ὡς τῆς πολιτείας ἐσομένης ἐν τοῖς
ἴσοις καὶ ὁμοίοις. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, στρατηγοὺς
ἐκέλευσεν ἑλέσθαι, οὕστινας αὐτοῖς δοκοίη· οἱ δ᾽
ᾑροῦντο αὐτόν τε τὸν Εὔφρονα, καὶ Ἱππόδαμον,
καὶ Κλέανδρον, καὶ Ἀκρίσιον, καὶ Λύσανδρον. Ὡς
δὲ ταῦτα ἐπέπρακτο, καὶ ἐπὶ τὸ ξενικὸν καθίστησιν

Ἀδέαν, τὸν αὐτοῦ υἱὸν, Λυσιμένην τὸν πρόσθεν ἄρχοντα ἀποστήσας. Καὶ εὐθὺς μὲν τούτων τῶν 46 ξένων ὁ Εὔφρων πιστούς τινας, εὖ ποιῶν, ἐποιήσατο, καὶ ἄλλους προσελάμβανεν, οὔτε τῶν δημοσίων, οὔτε τῶν ἱερῶν χρημάτων φειδόμενος· καὶ ὅσους δ᾽ ἐξέβαλεν ἐπὶ λακωνισμῷ, καὶ τοῖς τούτων χρήμασιν ἐχρῆτο. Καὶ τῶν συναρχόντων δὲ τοὺς μὲν δόλῳ ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἐξέβαλεν· ὥστε πάντα ὑφ᾽ ἑαυτῷ ἐποιήσατο καὶ σαφῶς τύραννος ἦν. Ὅπως δὲ ταῦτα ἐπιτρέποιεν αὐτῷ οἱ ξύμμαχοι, τὰ μέντοι καὶ χρήμασι διεπράττετο, τὰ δὲ καὶ, εἴ που στρατεύοιντο, προθύμως, ἔχων τὸ ξενικὸν, συνηκολούθει.

CAP. II.

Οὕτω δὲ τούτων προκεχωρηκότων, καὶ τῶν τε Ἀργείων ἐπιτετειχικότων ἐν τῷ Φλιοῦντι τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἡραίου Τρικάρανον, καὶ τῶν Σικυωνίων ἐπὶ τοῖς ὁρίοις αὐτῶν τειχιζόντων τὴν Θυαμίαν, μάλα ἐπιέζοντο οἱ Φλιάσιοι καὶ ἐσπάνιζον τῶν ἐπιτηδείων· ὅμως δὲ διεκαρτέρουν ἐν τῇ συμμαχίᾳ. Ἀλλὰ γὰρ τῶν μὲν μεγάλων πόλεων, εἴ τι καλὸν ἔπραξαν, ἅπαντες οἱ συγγραφεῖς μέμνηνται· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, καὶ εἴ τις μικρὰ πόλις οὖσα πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα διαπέπρακται, ἔτι μᾶλλον ἄξιον εἶναι ἀποφαίνειν.
Φλιάσιοι τοίνυν φίλοι μὲν ἐγένοντο Λακεδαιμονίοις, 2
ὅτ᾽ ἐκεῖνοι μέγιστοι ἦσαν· σφαλέντων δ᾽ αὐτῶν ἐν τῇ ἐν Λεύκτροις μάχῃ, καὶ ἀποστάντων μὲν πολ-

λῶν περιοίκων, ἀποστάντων δὲ πάντων τῶν Εἱλώτων, ἔτι δὲ τῶν συμμάχων, πλὴν πάνυ ὀλίγων, ἐπιστρατευόντων δ᾽ αὐτοῖς, ὡς εἰπεῖν, πάντων τῶν Ἑλλήνων, πιστοὶ διέμειναν· καὶ ἔχοντες πολεμίους τοὺς δυνατωτάτους τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἀργείους καὶ Ἀρκάδας, ὅμως ἐβοήθησαν αὐτοῖς, καὶ διαβαίνειν τελευταῖοι λαχόντες εἰς Πρασιὰς τῶν συμβοηθησάντων, (ἦσαν δὲ οὗτοι, Κορίνθιοι, Ἐπιδαύριοι, Τροιζήνιοι, Ἑρμιονεῖς, Ἁλιεῖς, Σικυώνιοι,
3 καὶ Πελληνεῖς) οὐ γάρ πώποτε ἀφέστασαν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽, ἐπεὶ ὁ ξεναγὸς τοὺς προδιαβεβῶτας λαβὼν ἀπολιπὼν αὐτοὺς ᾤχετο, οὐδὲ ὣς ἀπεστράφησαν, ἀλλ᾽ ἡγεμόνα μισθωσάμενοι ἐκ Πρασιῶν, ὄντων τῶν πολεμίων περὶ Ἀμύκλας, ὅπως ἐδύναντο διαδύντες, ἐς Σπάρτην ἀφίκοντο. Καὶ μὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἄλλως τε ἐτίμων αὐτοὺς, καὶ βοῦν ξένια ἔπεμψαν.
4 Ἐπεὶ δ᾽, ἀναχωρησάντων τῶν πολεμίων ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, οἱ Ἀργεῖοι, ὀργιζόμενοι τῇ τῶν Φλιασίων περὶ τοὺς Λακεδαιμονίους προθυμίᾳ, ἐνέβαλλον πανδημεὶ εἰς τὸν Φλιοῦντα, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐδῄουν, οὐδὲ ὣς ὑφίεντο· ἀλλὰ καὶ ἐπεὶ ἀπεχώρουν, φθείραντες ὅσα ἐδύναντο, ἐπεξελθόντες οἱ τῶν Φλιασίων ἱππεῖς ἐπηκολούθουν αὐτοῖς, καὶ, ὀπισθοφυλακούντων τοῖς Ἀργείοις τῶν ἱππέων ἁπάντων καὶ λόχων, τῶν μετ᾽ αὐτοὺς τεταγμένων, ἐπιθέμενοι τούτοις ἑξήκοντα ὄντες, ἐτρέψαντο πάντας τοὺς ὄπισθεν φύλακας, καὶ ἀπέκτειναν μὲν ὀλίγους αὐτῶν, τρόπαιον μέντοι ἐστήσαντο, ὁρώντων τῶν

Ἀργείων, οὐδὲν διαφέρον, ἢ εἰ πάντας ἀπεκτόνε-
σαν αὐτούς.

Αὖθις δὲ Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ οἱ σύμμαχοι 5
ἐφρούρουν τὸ Ὄνειον, Θηβαῖοι δὲ προσῄεσαν ὡς
ὑπερβησόμενοι. Πορευομένων δὲ διὰ Νεμέας τῶν
Ἠλείων καὶ Ἀρκάδων, ὅπως συμμίξαιεν τοῖς Θη-
βαίοις, προσήνεγκαν μὲν λόγον τῶν Φλιασίων φυ-
γάδες, ὡς, εἰ θελήσειαν ἐπιφανῆναι μόνον σφίσι,
λάβοιεν ἂν Φλιοῦντα. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνωμολογή-
θη, τῆς νυκτὸς ὑπεκαθίζοντο ὑπ᾿ αὐτῷ τῷ τείχει,
κλίμακας ἔχοντες, οἵ τε φυγάδες, καὶ ἄλλοι μετ᾿
αὐτῶν ὡς ἑξακόσιοι. Ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν σκοποὶ ἐσή-
μαινον ἀπὸ τοῦ Τρικαράνου ὡς πολεμίων ἐπιόντων,
ἡ δὲ πόλις τὸν νοῦν εἶχε πρὸς τούτοις, ἐν δὴ τούτῳ
οἱ προδιδόντες ἐσήμαινον τοῖς ὑποκαθημένοις ἀνα-
βαίνειν. Οἱ δ᾿ ἀναβάντες, καὶ λαβόντες τῶν φρου- 6
ρῶν τὰ ὅπλα ἔρημα, ἐδίωκον τοὺς ἡμεροφύλακας
ὄντας δέκα, (ἀφ᾿ ἑκάστης δὲ τῆς πεμπτάδος εἷς ἡμε-
ροφύλαξ κατελείπετο) καὶ ἕνα μὲν ἔτι καθεύδοντα
ἀπέκτειναν, ἄλλον δέ, καταφυγόντα πρὸς τὸ Ἡραῖον.
Φυγῇ δ᾿ ἐξαλλομένων ἀπὸ τοῦ τείχους εἰς τὸ ἄστυ,
ὁρώντων τῶν ἡμεροφυλάκων, ἀναμφισβητήτως εἶ-
χον οἱ ἀναβάντες τὴν ἀκρόπολιν. Ἐπεὶ δέ, κραυ- 7
γῆς γενομένης εἰς τὴν πόλιν, ἐβοήθουν οἱ πολῖται,
τὸ μὲν πρῶτον ἐξελθόντες ἐκ τῆς ἀκροπόλεως οἱ πο-
λέμιοι ἐμάχοντο ἐν τῷ πρόσθεν τῶν εἰς τὴν πόλιν
φερουσῶν πυλῶν· ἔπειτα πολιορκούμενοι ὑπὸ τῶν
προσβοηθούντων, ἐχώρουν πάλιν πρὸς τὴν ἀκρό-

πολιν· οἱ δὲ ὁπλῖται συνεισπίπτουσιν αὐτοῖς. Τὸ μὲν οὖν μέσον τῆς ἀκροπόλεως εὐθὺς ἔρημον ἐγένετο· ἐπὶ δὲ τὸ τεῖχος καὶ τοὺς πύργους ἀναβάντες οἱ πολέμιοι ἔπαιον καὶ ἔβαλλον τοὺς ἔνδον, οἱ δὲ χαμόθεν ἠμύνοντο, καὶ κατὰ τὰς ἐπὶ τὸ τεῖχος φε-
8 ρούσας κλίμακας προσεμάχοντο. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν πύργων ἐκράτησάν τινων οἱ πολῖται, ὁμόσε δὴ ἐχώρουν ἀπονενοημένως τοῖς ἀναβεβηκόσιν. Οἱ δὲ, ὠθούμενοι ὑπ᾽ αὐτῶν τῇ τόλμῃ τε καὶ τῇ μάχῃ, εἰς ἔλαττον συνειλοῦντο. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ οἱ μὲν Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι περὶ τὴν πόλιν ἐκυκλοῦντο, καὶ κατὰ κεφαλὴν τὸ τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως διώρυττον· τῶν δὲ ἔνδοθεν οἱ μὲν τοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους, οἱ δὲ καὶ ἔτι ἔξωθεν ἐπαναβαίνοντας, ἐπὶ ταῖς κλίμαξιν ὄντας, ἔπαιον, οἱ δὲ πρὸς τοὺς ἐπαναβεβηκότας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς πύργους ἐμάχοντο, καὶ πῦρ εὑρόντες ἐν ταῖς σκηναῖς, ὑφῆπτον αὐτοὺς, προσφοροῦντες τῶν δραγμάτων, ἃ ἔτυχον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀκροπόλεως τεθερισμένα. Ἐνταῦθα δὴ οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων, τὴν φλόγα φοβούμενοι, ἐξήλλοντο, οἱ δὲ ἐπὶ τῶν τειχῶν, ὑπὸ
9 τῶν ἀνδρῶν παιόμενοι, ἐξέπιπτων. Ἐπεὶ δὲ ἅπαξ ἤρξαντο ὑπείκειν, ταχὺ δὴ πᾶσα ἡ ἀκρόπολις ἔρημος τῶν πολεμίων ἐγεγένητο. Εὐθὺς δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐξήλαυνον. Οἱ δὲ πολέμιοι ἰδόντες αὐτοὺς ἀπεχώρουν, καταλιπόντες τάς τε κλίμακας καὶ τοὺς νεκροὺς, ἐνίους δὲ καὶ ζῶντας ἀποκεχωλευμένους. Ἀπέθανον δὲ τῶν πολεμίων οἵ τε ἔνδον μαχόμενοι, καὶ οἱ

ἔξω ἁλλόμενοι, οὐκ ἐλάττους τῶν ὀγδοήκοντα. Ἔνθα δὴ θεάσασθαι παρῆν ἐπὶ τῆς σωτηρίας τοὺς μὲν ἄνδρας δεξιουμένους ἀλλήλους, τὰς δὲ γυναῖκας πιεῖν τε φερούσας, καὶ ἅμα χαρᾷ δακρυούσας· πάντας δὲ τοὺς παρόντας τότε γε τῷ ὄντι κλαυσίγελως εἶχεν.

Ἐνέβαλον δὲ καὶ τῷ ὑστέρῳ ἔτει εἰς τὸν Φλι- 10
οῦντα οἵ τε Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἀρκάδες ἅπαντες. Αἴτιον δ᾽ ἦν τοῦ ἐπικεῖσθαι αὐτοὺς ἀεὶ τοῖς Φλιασίοις, ὅτι ἅμα μὲν ὠργίζοντο αὐτοῖς, ἅμα δὲ ἐν μέσῳ εἶχον, καὶ ἐν ἐλπίδι ἦσαν ἀεὶ, διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν ἐπιτηδείων παραστήσεσθαι αὐτούς. Οἱ δὲ ἱππεῖς καὶ οἱ ἐπίλεκτοι τῶν Φλιασίων καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐμβολῇ ἐπὶ τῇ διαβάσει τοῦ ποταμοῦ ἐπιτίθενται σὺν τοῖς παροῦσι τῶν Ἀθηναίων ἱππεῦσι· καὶ κρατήσαντες ἐποίησαν, τοὺς πολεμίους τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ὑπὸ τὰς ἀκρωρείας ὑποχωρεῖν, ὥσπερ ἀπὸ φιλίου καρποῦ τοῦ ἐν τῷ πεδίῳ φυλαττομένους, μὴ καταπατήσειαν.

Αὖθις δέ ποτε ἐστράτευσεν ἐπὶ Φλιοῦντα ὁ ἐν 11
Σικυῶνι ἄρχων Θηβαῖος, ἄγων οὕς τε αὐτὸς εἶχε φρουροὺς, καὶ Σικυωνίους, καὶ Πελληνέας· (ἤδη γὰρ τότε ἠκολούθουν τοῖς Θηβαίοις·) καὶ Εὔφρων δὲ τοὺς αὐτοῦ ἔχων μισθοφόρους περὶ δισχιλίους συνεστρατεύετο. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι αὐτῶν διὰ τοῦ Τρικαράνου κατέβαινον ἐπὶ τὸ Ἡραῖον, ὡς τὸ πεδίον φθεροῦντες· κατὰ δὲ τὰς εἰς Κόρινθον φερούσας πύλας ἐπὶ τοῦ ἄκρου κατέλιπε Σικυωνίους τε

καὶ Πελληνέας, ὅπως μὴ ταύτῃ περιελθόντες οἱ
Φλιάσιοι κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν γένοιντο ὑπὲρ τοῦ
12 Ἡραίου. Ὡς δ' ἔγνωσαν οἱ ἐκ τῆς πόλεως τοὺς
πολεμίους ἐπὶ τὸ πεδίον ὡρμημένους, ἀντεξελθόν-
τες οἵ τε ἱππεῖς καὶ οἱ ἐπίλεκτοι τῶν Φλιασίων ἐμά-
χοντο, καὶ οὐκ ἀνίεσαν εἰς τὸ πεδίον αὐτούς. Καὶ
τὸ μὲν πλεῖστον τῆς ἡμέρας ἐνταῦθα ἀκροβολιζό-
μενοι διῆγον, οἱ μὲν περὶ τὸν Εὔφρονα ἐπιδιώκον-
τες μέχρι τοῦ ἱππασίμου, οἱ δὲ ἔνδοθεν μέχρι τοῦ
13 Ἡραίου. Ἐπεὶ δὲ ὥρα ἐδόκει ἰέναι, ἀπῄεσαν οἱ
πολέμιοι κύκλῳ τοῦ Τρικαράνου· ὥστε γὰρ μὴ τὴν
σύντομον πρὸς τοὺς Πελληνέας ἀφικέσθαι, ἡ πρὸ
τοῦ τείχους φάραγξ εἶργε. Μικρὸν δ' αὐτοὺς πρὸς
τὸ ὄρθιον προπέμψαντες οἱ Φλιάσιοι, ἀποτρεπόμε-
νοι ἵεντο τὴν παρὰ τὸ τεῖχος ἐπὶ τοὺς Πελληνέας
14 καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν. Καὶ οἱ περὶ τὸν Θηβαῖον δὲ,
αἰσθόμενοι τὴν σπουδὴν τῶν Φλιασίων, ἡμιλλῶντο,
ὅπως φθάσειαν τοῖς Πελληνεῦσι βοηθήσαντες. Ἀφι-
κόμενοι δὲ πρότερον οἱ ἱππεῖς, ἐμβάλλουσι τοῖς
Πελληνεῦσι. Δεξαμένων δὲ τὸ πρῶτον, ἐπαναχω-
ρήσαντες πάλιν σὺν τοῖς παραγεγενημένοις τῶν πε-
ζῶν ἐνέβαλον, καὶ ἐκ χειρὸς ἐμάχοντο. Καὶ ἐκ
τούτου δὴ ἐγκλίνουσιν οἱ πολέμιοι, καὶ ἀποθνή-
σκουσι τῶν τε Σικυωνίων τινὲς, καὶ τῶν Πελληνέων
15 μάλα πολλοὶ καὶ ἄνδρες ἀγαθοί. Τούτων δὲ γενο-
μένων, οἱ μὲν Φλιάσιοι τρόπαιον ἵσταντο λαμπρὸν,
παιανίζοντες, ὥσπερ εἰκός· οἱ δὲ περὶ τὸν Θηβαῖον
καὶ τὸν Εὔφρονα περιεώρων ταῦτα, ὥσπερ ἐπὶ

θέαν περιδεδραμηκότες. Τούτων δὲ πραχθέντων, οἱ μὲν ἐπὶ Σικυῶνος ἀπῆλθον, οἱ δ᾽ εἰς τὸ ἄστυ ἀπεχώρησαν.

Καλὸν δὲ καὶ τοῦτο διεπράξαντο οἱ Φλιάσιοι. 16
Τὸν γὰρ Πελληνέα Πρόξενον ζῶντα λαβόντες, καίπερ πάντων σπανιζόμενοι, ἀφῆκαν ἄνευ λύτρων. Γενναίους μὲν δὴ καὶ ἀλκίμους πῶς οὐκ ἄν τις φαίη εἶναι τοὺς τὰ τοιαῦτα διαπραττομένους;

Ὡς γε μὴν καὶ διὰ καρτερίας τοῖς φίλοις τὴν πί- 17
στιν διέσωζον, περιφανές· οἳ ἐπεὶ εἴργοντο τῶν ἐκ τῆς γῆς καρπῶν, ἔζων, τὰ μὲν ἐκ τῆς πολεμίας λαμβάνοντες, τὰ δὲ ἐκ Κορίνθου ὠνούμενοι, διὰ πολλῶν κινδύνων ἐπὶ τὴν ἀγορὰν ἰόντες, χαλεπῶς μὲν τιμὴν πορίζοντες, χαλεπῶς δὲ τοὺς πορίζοντας διαπραττόμενοι, γλίσχρως δ᾽ ἐγγυητὰς καθιστάντες τῶν ἀξόντων ὑποζυγίων. Ἤδη δὲ παντάπασιν 18
ἀποροῦντες, Χάρητα διεπράξαντο σφίσι παραπέμψαι τὴν παραπομπήν.

Ἐπεὶ δὲ ἐν Φλιοῦντι ἐγένοντο, ἐδεήθησαν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀχρείους συνεκπέμψαι εἰς τὴν Πελλήνην. Κἀκείνους μὲν ἐκεῖ κατέλιπον· ἀγοράσαντες δὲ, καὶ ἐπισκευασάμενοι ὁπόσα ἐδύναντο ὑποζύγια, νυκτὸς ἀπῄεσαν, οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἐνεδρεύσοιντο ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ νομίζοντες, χαλεπώτερον εἶναι τοῦ μάχεσθαι τὸ μὴ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια. Καὶ 19
προῄεσαν μὲν οἱ Φλιάσιοι μετὰ Χάρητος· ἐπεὶ δὲ ἐνέτυχον τοῖς πολεμίοις, εὐθὺς ἔργου τε εἴχοντο, καὶ παρακελευσάμενοι ἀλλήλοις ἐνέκειντο, καὶ ἅμα

Χάρητα ἐπιβοηθεῖν ἐβόων. Νίκης δὲ γενομένης,
καὶ ἐκβληθέντων ἐκ τῆς ὁδοῦ τῶν πολεμίων, οὕτω
δὴ οἴκαδε καὶ ἑαυτοὺς, καὶ ἃ ἦγον, ἀπέσωσαν. Ὡς
δὲ τὴν νύκτα ἠγρύπνησαν, ἐκάθευδον μέχρι πόῤῥω
20 τῆς ἡμέρας. Ἐπεὶ δὲ ἀνέστη ὁ Χάρης, προσελθόν-
τες οἱ ἱππεῖς καὶ οἱ χρησιμώτατοι τῶν πολιτῶν,
ἔλεγον· Ὦ Χάρης, ἔξεστί σοι τήμερον κάλλιστον
ἔργον διαπράξασθαι. Χωρίον γὰρ ἐπὶ τοῖς ὁρίοις
ἡμῖν οἱ Σικυώνιοι τειχίζουσιν, οἰκοδόμους μὲν πολ-
λοὺς ἔχοντες, ὁπλίτας δὲ οὐ πάνυ πολλούς. Ἡγη-
σόμεθα μὲν οὖν ἡμεῖς οἱ ἱππεῖς, καὶ τῶν πολιτῶν
οἱ ἐῤῥωμενέστατοι· σὺ δὲ τὸ ξενικὸν ἔχων ἐὰν ἀκο-
λουθῇς, ἴσως μὲν διαπεπραγμένα σοι καταλήψῃ,
ἴσως δὲ ἐπιφανεὶς σὺ, ὥσπερ ἐν Πελλήνῃ, τροπὴν
ποιήσεις. Εἰ δέ τι δυσχερές σοί ἐστιν, ὧν λέγο-
μεν, ἀνακοίνωσαι τοῖς θεοῖς θυόμενος· οἰόμεθα
γὰρ, ἔτι σε μᾶλλον ἡμῶν τοὺς θεοὺς ταῦτα πράτ-
τειν κελεύσειν. Τοῦτο δὲ χρὴ, ὦ Χάρης, εὖ εἰδέ-
ναι, ὅτι, ἐὰν ταῦτα πράξῃς, τοῖς μὲν πολεμίοις
ἐπιτετειχικὼς ἔσῃ, φιλίαν δὲ πόλιν διασεσωκώς. Εὐ-
κλεέστατος δὲ ἐν τῇ πατρίδι ἔσῃ, ὀνομαστότατος δὲ
21 καὶ ἐν τοῖς συμμάχοις καὶ πολεμίοις. Ὁ μὲν δὴ
Χάρης πεισθεὶς, ἐθύετο. Τῶν δὲ Φλιασίων εὐθὺς
μὲν οἱ ἱππεῖς τοὺς θώρακας ἐνεδύοντο, καὶ τοὺς
ἵππους ἐχαλίνουν, οἱ δὲ ὁπλῖται, ὅσα εἰς πεζὸν,
παρεσκευάζοντο. Ἐπεὶ δὲ ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα
ἐπορεύοντο, ἔνθα ἐθύετο, ἀπήντα αὐτοῖς ὁ Χάρης
καὶ ὁ μάντις, καὶ ἔλεγον, ὅτι καλὰ εἴη τὰ ἱερά.

Ἀλλὰ περιμένετε, ἔφασαν· ἤδη γὰρ καὶ ἡμεῖς ἔξι-
μεν. Ὡς δὲ τάχιστα ἐκηρύχθη, θείᾳ τινὶ προθυ-
μίᾳ καὶ οἱ μισθοφόροι ταχὺ ἐξέδραμον. Ἐπεὶ δὲ 22
Χάρης ἤρξατο πορεύεσθαι, προήεσαν αὐτοῦ οἱ τῶν
Φλιασίων ἱππεῖς καὶ πεζοί· καὶ τὸ μὲν πρῶτον τα-
χέως ἡγοῦντο, ἔπειτα δὲ ἐτρόχαζον· τέλος δὲ οἱ μὲν
ἱππεῖς ἤλαυνον, οἱ δὲ πεζοὶ κατὰ κράτος ἔθεον, ὡς
δυνατὸν, ἐν τάξει, οἷς καὶ ὁ Χάρης σπουδῇ ἐπηκο-
λούθει. Ἦν μὲν οὖν τῆς ὥρας μικρὸν πρὸ δύντος
ἡλίου· κατελάμβανον δὲ τοὺς ἐν τῷ τείχει πολεμί-
ους, τοὺς μὲν λουομένους, τοὺς δ᾽ ὀψοποιουμένους,
τοὺς δὲ φύροντας, τοὺς δὲ στιβάδας ποιουμένους.
Ὡς δ᾽ εἶδον τὴν σφοδρότητα τῆς ἐφόδου, εὐθὺς ἐκ- 23
πλαγέντες ἔφυγον, καταλιπόντες τοῖς ἀγαθοῖς ἀν-
δράσι πάντα τὰ ἐπιτήδεια. Κἀκεῖνοι μὲν ταῦτα δει-
πνήσαντες, καὶ οἴκοθεν ἄλλα ἐλθόντα, ὡς ἐπ᾽ εὐ-
τυχίᾳ σπείσαντες, καὶ παιανίσαντες, καὶ φυλακὰς
κατασκευασάμενοι, κατέδαρθον. Οἱ δὲ Κορίνθιοι,
ἀφικομένου τῆς νυκτὸς ἀγγέλου περὶ τῆς Θυαμίας,
μάλα φιλικῶς κηρύξαντες τὰ ζεύγη καὶ τὰ ὑποζύγια
πάντα, καὶ σίτου γεμίσαντες, εἰς τὸν Φλιοῦντα πα-
ρήγαγον· καὶ ἕως περιετειχίζετο τὸ τεῖχος, ἑκάστης
ἡμέρας παραπομπαὶ ἐγίγνοντο.

CAP. III.

*Περὶ μὲν δὴ Φλιασίων, ὡς καὶ πιστοὶ τοῖς φί-
λοις ἐγένοντο, καὶ ἄλκιμοι διετέλεσαν ἐν τῷ πολέ-
μῳ, καὶ ὡς πάντων σπανίζοντες ἐν τῇ συμμαχίᾳ
διέμενον, εἴρηται. Σχεδὸν δέ τι περὶ τοῦτον τὸν*

χρόνον Αἰνέας Στυμφάλιος, γεγενημένος στρατηγὸς τῶν Ἀρκάδων, νομίσας, οὐκ ἀνεκτῶς ἔχειν τὰ ἐν τῷ Σικυῶνι, ἀναβὰς σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατεύματι εἰς τὴν ἀκρόπολιν, συγκαλεῖ τῶν Σικυωνίων τῶν τε ἔνδον ὄντων τοὺς κρατίστους, καὶ τοὺς ἄνευ δόγμα-
2 τος ἐκπεπτωκότας μετεπέμπετο. Φοβηθεὶς δὲ ταῦτα ὁ Εὔφρων καταφεύγει εἰς τὸν λιμένα τῶν Σικυωνίων, καὶ μεταπεμψάμενος Πασίμηλον ἐκ Κορίνθου, διὰ τούτου παραδίδωσι τὸν λιμένα τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ ἐν ταύτῃ αὖ τῇ συμμαχίᾳ ἀνεστρέφετο, λέγων, ὡς Λακεδαιμονίοις διατελοίη πιστὸς ὤν· ὅτε γὰρ ψῆφος ἐδίδοτο ἐν τῇ πόλει, εἰ δοκοίη ἀφίστα-
3 σθαι, μετ' ὀλίγων ἀποψηφίσασθαι ἔφη· ἔπειτα δὲ, τοὺς προδόντας ἑαυτὸν τιμωρήσασθαι βουλόμενος, δῆμον καταστῆσαι. Καὶ νῦν, ἔφη, φεύγουσιν ὑπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ὑμᾶς προδιδόντες. Εἰ μὲν οὖν ἐδυνάσθην ἐγὼ, ὅλην ἂν ἔχων τὴν πόλιν πρὸς ὑμᾶς ἀπέστην· νῦν δὲ, οὗ ἐγκρατὴς ἐγενόμην, τὸν λιμένα παραδέδωκα ὑμῖν. Ἠκροῶντο μὲν δὴ αὐτοῦ πολλοὶ ταῦτα· ὁπόσοι δὲ ἐπείθοντο, οὐ πάνυ κατάδηλον.

4 Ἀλλὰ γὰρ ἐπείπερ ἠρξάμην, διατελέσαι βούλομαι τὰ περὶ τοῦ Εὔφρονος. Στασιασάντων γὰρ ἐν τῷ Σικυῶνι τῶν τε βελτίστων καὶ τοῦ δήμου, λαβὼν ὁ Εὔφρων Ἀθήνηθεν ξενικὸν, πάλιν κατέρχεται. Καὶ τοῦ μὲν ἄστεος ἐκράτει σὺν τῷ δήμῳ· Θηβαίου δὲ ἁρμοστοῦ τὴν ἀκρόπολιν ἔχοντος, ἐπεὶ ἔγνω οὐκ ἂν δυνάμενος, τῶν Θηβαίων ἐχόντων τὴν

ἀκρόπολιν, τῆς πόλεως κρατεῖν, συσκευασάμενος χρήματα, ᾤχετο, ὡς τούτοις πείσων Θηβαίους, ἐκβάλλειν μὲν τοὺς κρατίστους, παραδοῦναι δ᾽ αὐτῷ πάλιν τὴν πόλιν. Αἰσθόμενοι δὲ οἱ πρόσθεν φυγάδες τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν παρασκευὴν, ἀντεπορεύοντο εἰς τὰς Θήβας. Ὡς δὲ ἑώρων αὐτὸν οἰκείως τοῖς ἄρχουσι συνόντα, φοβηθέντες, μή πως διαπράξαιτο, ἃ βούλεται, παρεκινδύνευσάν τινες, καὶ ἀποσφάττουσιν αὐτὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει, τῶν τε ἀρχόντων καὶ τῆς βουλῆς συγκαθημένων. Οἱ μέντοι ἄρχοντες τοὺς ποιήσαντας εἰσήγαγον εἰς τὴν βουλὴν, καὶ ἔλεγον τάδε· 5

Ἄνδρες πολῖται, ἡμεῖς τουτουσὶ τοὺς Εὔφρονα ἀποκτείναντας διώκομεν περὶ θανάτου, ὁρῶντες, ὅτι οἱ μὲν σώφρονες οὐδὲν δήπου ἄδικον οὐδὲ ἀνόσιον ποιοῦσιν· οἱ δὲ πονηροὶ ποιοῦσι μὲν, λανθάνειν δὲ ὅμως πειρῶνται· οὗτοι δὲ τοσοῦτον πάντας ἀνθρώπους ὑπερβεβλήκασι τόλμῃ τε καὶ μιαρίᾳ, ὥστε παρ᾽ αὐτάς τε τὰς ἀρχὰς, καὶ παρ᾽ αὐτοὺς ὑμᾶς, τοὺς κυρίους, οὕστινας δεῖ ἀποθνήσκειν, καὶ οὕστινας μὴ, αὐτογνωμονήσαντες ἀπέκτειναν τὸν ἄνδρα. Εἰ οὖν οὗτοι μὴ δώσουσι τὴν ἐσχάτην δίκην, τίς ποτε πρὸς τὴν πόλιν θαρσῶν πορεύσεται; τί δὲ πείσεται ἡ πόλις, εἰ ἐξέσται τῷ βουλομένῳ ἀποκτεῖναι, πρὶν δηλῶσαι, ὅτου ἕνεκα ἥκει ἕκαστος; Ἡμεῖς μὲν δὴ τούτους διώκομεν ὡς ἀνοσιωτάτους καὶ ἀνομωτάτους, καὶ πλεῖστον δὴ ὑπεριδόντας τῆς πόλεως· 6

ὑμεῖς δὲ ἀκηκοότες, ὁποίας τινὸς ὑμῖν δοκοῦσιν ἄξιοι εἶναι δίκης, ταύτην αὐτοῖς ἐπίθετε.

7 Οἱ μὲν ἄρχοντες τοιαῦτα εἶπον· τῶν δὲ ἀποκτεινάντων οἱ μὲν ἄλλοι ἠρνοῦντο, μὴ αὐτόχειρες γενέσθαι· εἷς δὲ ὡμολογήκει, καὶ τῆς ἀπολογίας ὧδέ πως ἤρχετο·

Ἀλλ᾽ ὑπερορᾶν μὲν, ὦ Θηβαῖοι, οὐ δυνατὸν ὑμῶν ἀνδρὶ, ὃς εἰδείη κυρίους μὲν ὄντας, ὅ τι βούλεσθε, αὐτῷ χρῆσθαι. Τίνι μέντοι πιστεύων ἐνθάδε ἀπέκτεινα τὸν ἄνδρα; Εὖ ἴστε, ὅτι πρῶτον μὲν τῷ νομίζειν δίκαια ποιεῖν· ἔπειτα δὲ, τῷ ὑμᾶς ὀρθῶς γνώσεσθαι. Ἤιδειν γὰρ, ὅτι καὶ ὑμεῖς τοὺς περὶ Ἀρχίαν καὶ Ὑπάτην, οὓς ἐλάβετε Εὔφρονι ὅμοια πεποιηκότας, οὐ ψῆφον ἀνεμείνατε, ἀλλὰ, ὁπότε πρῶτον ἐδυνάσθητε, ἐτιμωρήσασθε, νομίζοντες, τῶν τε περιφανῶς ἀνοσίων καὶ τῶν φανερῶς προδοτῶν καὶ τυραννεῖν ἐπιχειρούντων ὑπὸ πάντων ἀν-
8 θρώπων θάνατον κατεγνῶσθαι. Οὔκουν καὶ Εὔφρων ἔνοχος πᾶσι τούτοις ἦν; Παραλαβὼν μὲν γὰρ τὰ ἱερὰ μεστὰ καὶ ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν ἀναθημάτων, κενὰ πάντων τούτων ἀπέδειξε. Προδότης γε μὴν τίς ἂν περιφανέστερος Εὔφρονος εἴη; ὃς, φιλαίτατος μὲν ὢν Λακεδαιμονίοις, ὑμᾶς εἵλετο ἀντ᾽ ἐκείνων· πιστὰ δὲ δοὺς καὶ λαβὼν παρ᾽ ὑμῶν, πάλιν προὔδωκεν ὑμᾶς, καὶ παρέδωκε τοῖς ἐναντίοις τὸν λιμένα. Καὶ μὴν πῶς οὐκ ἀπροφασίστως τύραννος ἦν; ὃς δούλους οὐ μόνον ἐλευθέρους, ἀλλὰ καὶ πολίτας ἐποίει·

ἀπεκτίννυε δὲ, καὶ ἐφυγάδευε, καὶ χρήματα ἀφῃρεῖτο οὐ τοὺς ἀδικοῦντας, ἀλλ᾽ οὓς αὐτῷ ἐδόκει· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ βέλτιστοι. Αὖθις δὲ μετὰ τῶν 9
ἐναντιωτάτων ὑμῖν Ἀθηναίων κατελθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἐναντία μὲν ἔθετο τῷ παρ᾽ ὑμῶν ἁρμοστῇ τὰ ὅπλα· ἐπεὶ δ᾽ ἐκεῖνον οὐκ ἐδυνάσθη ἐκ τῆς πόλεως ἐκβαλεῖν, συσκευασάμενος χρήματα, δεῦρο ἀφίκετο. Καὶ εἰ μὲν ὅπλα ἠθροικὼς ἐφάνη ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ χάριν ἄν μοι εἴχετε, εἰ ἀπέκτεινα αὐτόν· ὃς δὲ χρήματα ἦλθε παρασκευασάμενος, ὡς τούτοις ὑμᾶς διαφθερῶν καὶ πείσων, πάλιν κύριον αὐτὸν ποιῆσαι τῆς πόλεως, τούτῳ ἐγὼ τὴν δίκην ἐπιθεὶς, πῶς ἂν δικαίως ὑφ᾽ ὑμῶν ἀποθάνοιμι; Καὶ γὰρ οἱ μὲν ὅπλοις βιασθέντες, βλάπτονται μὲν, οὐ μέντοι ἄδικοί γε ἀναφαίνονται· οἱ δὲ χρήμασι παρὰ τὸ δίκαιον διαφθαρέντες, ἅμα μὲν βλάπτονται, ἅμα δὲ αἰσχύνῃ περιπίπτουσιν. Εἰ μὲν τοίνυν ἐμοὶ μὲν 10
πολέμιος ἦν, ὑμῖν δὲ φίλος, κἀγὼ ὁμολογῶ, μὴ καλῶς ἄν μοι ἔχειν, τοῦτον παρ᾽ ὑμῖν ἀποκτεῖναι· ὁ δὲ ὑμᾶς προδιδοὺς, τί ἐμοὶ πολεμιώτερος ἦν, ἢ ὑμῖν; Ἀλλὰ νὴ Δία, εἴποι τις ἂν, ἑκὼν ἦλθε. Κᾆτα, εἰ μὲν ἀπεχόμενον τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπέκτεινέ τις αὐτὸν, ἐπαίνου ἂν ἐτύγχανε· νῦν δὲ, ὅτι πάλιν ἦλθεν ἄλλα πρὸς τοῖς πρόσθεν κακὰ ποιήσων, οὐ δικαίως φησί τις αὐτὸν τεθνάναι; ποῦ ἔχων Ἕλλησι σπονδὰς ἀποδεῖξαι ἢ προδόταις, ἢ πάλιν αὐτομόλοις, ἢ τυράννοις; Πρὸς δὲ τούτοις ἀναμνή- 11
σθητε, ὅτι καὶ ἐψηφίσασθε δήπου, τοὺς φυγάδας

ἀγωγίμους εἶναι ἐκ πασῶν τῶν συμμαχίδων. Ὅστις δὲ ἄνευ κοινοῦ τῶν συμμαχίδων δόγματος κατέρχηται φυγὰς, τοῦτον ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν ὅπως οὐ δίκαιόν ἐστιν ἀποθνήσκειν; Ἐγὼ φημι, ὦ ἄνδρες, ἀποκτείναντας μὲν ὑμᾶς ἐμὲ, τετιμωρηκότας ἔσεσθαι ἀνδρὶ τῷ πάντων ὑμῖν πολεμιωτάτῳ· γνόντας δὲ δίκαια πεποιηκέναι, αὐτοὺς τετιμωρηκότας φανεῖσθαι ὑπέρ τε ὑμῶν αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τῶν συμμάχων ἁπάντων.

12 Οἱ μὲν οὖν Θηβαῖοι, ταῦτα ἀκούσαντες, ἔγνωσαν, δίκαια τὸν Εὔφρονα πεπονθέναι· οἱ μέντοι πολῖται αὐτὸν, ὡς ἄνδρα ἀγαθὸν κομισάμενοι, ἔθαψάν τε ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ ὡς ἀρχηγέτην τῆς πόλεως σέβονται. Οὕτως, ὡς ἔοικεν, οἱ πλεῖστοι ὁρίζονται, τοὺς εὐεργέτας αὐτῶν ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι.

CAP. IV.

Καὶ τὰ μὲν περὶ Εὔφρονος εἴρηται· ἐγὼ δὲ, ἔνθεν εἰς ταῦτα ἐξέβην, ἐπάνειμι. Ἔτι γὰρ τειχιζόντων τῶν Φλιασίων τὴν Θυαμίαν, καὶ τοῦ Χάρητος ἔτι παρόντος, ὁ Ὠρωπὸς ὑπὸ τῶν φευγόντων κατελήφθη. Στρατευσαμένων δὲ πάντων Ἀθηναίων ἐπ' αὐτὸν, καὶ τὸν Χάρητα μεταπεμψαμένων ἐκ τῆς Θυαμίας, ὁ μὲν λιμὴν αὖ ὁ τῶν Σικυωνίων πάλιν ὑπ' αὐτῶν τε τῶν πολιτῶν καὶ τῶν Ἀρκάδων ἁλίσκεται· τοῖς δ' Ἀθηναίοις οὐδεὶς τῶν συμμάχων ἐβοήθησεν, ἀλλ' ἀνεχώρησαν, Θηβαίοις παρακαταθέμενοι τὸν Ὠρωπὸν μέχρι δίκης.

Καταμαθὼν δὲ ὁ Λυκομήδης μεμφομένους τοὺς 2
Ἀθηναίους τοῖς συμμάχοις, ὅτι αὐτοὶ μὲν πολλὰ πράγματα εἶχον δι᾽ ἐκείνους, ἀντεβοήθησε δ᾽ αὐτοῖς οὐδεὶς, πείθει τοὺς μυρίους, πράττειν περὶ συμμαχίας πρὸς αὐτούς. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐδυσχέραινόν τινες τῶν Ἀθηναίων, τὸ, Λακεδαιμονίοις ὄντας φίλους, γενέσθαι τοῖς ἐναντίοις αὐτῶν συμμάχους· ἐπεὶ δὲ λογιζόμενοι εὕρισκον οὐδὲν μεῖον Λακεδαιμονίοις ἢ σφίσιν ἀγαθὸν, τὸ Ἀρκάδας μὴ προσδεῖσθαι Θηβαίων, οὕτω δὴ προσεδέχοντο τὴν
τῶν Ἀρκάδων συμμαχίαν. Καὶ Λυκομήδης, ταῦτα 3
πράττων, ἀπιὼν Ἀθήνηθεν, δαιμονιώτατα ἀποθνήσκει. Ὄντων γὰρ παμπόλλων πλοίων, ἐκλεξάμενος τούτων ὃ ἐβούλετο, καὶ συνθέμενος τοίνυν, ἀποβιβάσαι, ὅποι αὐτὸς κελεύοι, εἵλετο ἐνταῦθα ἐκβῆναι, ἔνθα οἱ φυγάδες ἐτύγχανον ὄντες. Κἀκεῖνος μὲν οὕτως ἀποθνήσκει, ἡ μέντοι συμμαχία οὕτως ἐπεραίνετο.

Εἰπόντος δὲ Δημοτίωνος ἐν τῷ δήμῳ τῶν Ἀθη- 4
ναίων, ὡς ἡ μὲν πρὸς τοὺς Ἀρκάδας φιλία καλῶς αὐτῷ δοκοίη πράττεσθαι, τοῖς μέντοι στρατηγοῖς προστάξαι ἔφη χρῆναι, ὅπως καὶ ἡ Κόρινθος σώα ᾖ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων· ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Κορίνθιοι, πέμψαντες ταχὺ ἱκανοὺς φρουροὺς ἑαυτῶν πάντοσε, ὅπου ἐφρούρουν Ἀθηναῖοι, εἶπον αὐτοῖς ἀπιέναι, ὡς οὐδὲν ἔτι δεόμενοι φρουρῶν· οἱ δ᾽ ἐπείθοντο. Ὡς δὲ συνῆλθον οἱ ἐκ τῶν φρουρίων Ἀθηναῖοι εἰς τὴν πόλιν, ἐκήρυξαν οἱ Κορίνθιοι, εἴ τις

ἀδικοῖτο Ἀθηναίων, ἀπογράφεσθαι, ὡς ληψομένους
5 τὰ δίκαια. Οὕτω δὲ τούτων ἐχόντων, Χάρης ἀφι-
κνεῖται μετὰ τοῦ ναυτικοῦ πρὸς τὰς Κεγχρέας. Ἐπεὶ
δ᾽ ἔγνω τὰ πεπραγμένα, ἔλεξεν, ὅτι, ἀκούσας ἐπι-
βουλεύεσθαι, τῇ πόλει βοηθῶν παρείη. Οἱ δ᾽ ἐ-
παινέσαντες αὐτὸν, οὐδέν τι μᾶλλον ἐδέχοντο τὰς
ναῦς εἰς τὸν λιμένα, ἀλλ᾽ ἀποπλεῖν ἐκέλευον· καὶ
τοὺς ὁπλίτας δὲ, τὰ δίκαια ποιήσαντες, ἀπέπεμψαν.
Ἐκ μὲν οὖν τῆς Κορίνθου οἱ Ἀθηναῖοι οὕτως ἀπηλ-
6 λάγησαν. Τοῖς μέντοι Ἀρκάσιν ἠναγκάζοντο πέμ-
πειν τοὺς ἱππέας ἐπικούρους διὰ τὴν συμμαχίαν,
εἴ τις στρατεύοιτο ἐπὶ τὴν Ἀρκαδίαν· τῆς δὲ Λακω-
νικῆς οὐκ ἐπέβαινον ἐπὶ πολέμῳ.

Τοῖς δὲ Κορινθίοις ἐνθυμουμένοις, ὡς χαλεπῶς
ἔχοι αὐτοὺς σωθῆναι, κεκρατημένους μὲν καὶ πρόσ-
θεν κατὰ γῆν, προσγεγενημένων δὲ αὐτοῖς Ἀθηναίων
ἀνεπιτηδείων, ἔδοξεν ἀθροίζειν καὶ πεζοὺς, καὶ ἱπ-
πέας μισθοφόρους. Ἡγούμενοι δὲ τούτων, ἅμα μὲν
τὴν πόλιν ἐφύλαττον, ἅμα δὲ τοὺς πολεμίους κακῶς
ἐποίουν· εἰς μέντοι Θήβας ἔπεμψαν ἐπερησομένους,
7 εἰ τύχοιεν ἂν εἰρήνης ἐλθόντες. Ἐπεὶ δὲ οἱ Θη-
βαῖοι ἰέναι ἐκέλευον, ὡς ἐσομένης, ἐδεήθησαν οἱ
Κορίνθιοι, ἐᾶσαι σφᾶς ἐλθεῖν καὶ ἐπὶ τοὺς συμ-
μάχους, ὡς μετὰ μὲν τῶν βουλομένων ποιησόμενοι
τὴν εἰρήνην, τοὺς δὲ τὸν πόλεμον αἱρησομένους ἐά-
σοντες πολεμεῖν. Ἐφέντων δὲ καὶ ταῦτα πράττειν
τῶν Θηβαίων, ἐλθόντες εἰς Λακεδαίμονα οἱ Κορίν-
8 θιοι εἶπον· Ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, πρὸς

ὑμᾶς πάρεσμεν, ὑμέτεροι φίλοι· καὶ ἀξιοῦμεν, εἰ μέν τινα ὁρᾶτε σωτηρίαν ὑμῖν, ἐὰν διακαρτερῶμεν πολεμοῦντες, διδάξαι καὶ ἡμᾶς· εἰ δὲ ἀπόρως γιγνώσκετε ἔχοντα τὰ ὑμέτερα, εἰ μὲν καὶ ὑμῖν συμφέρει, ποιήσασθαι μεθ' ἡμῶν τὴν εἰρήνην· (ὡς οὐδὲ μετ' οὐδένων ἂν ἥδιον, ἢ μεθ' ὑμῶν, σωθείημεν) εἰ μέντοι ὑμῖς λογίζεσθε συμφέρειν ὑμῖν πολεμεῖν, δεόμεθα ὑμῶν, ἐᾶσαι ἡμᾶς εἰρήνην ποιήσασθαι. Σωθέντες μὲν γάρ, ἴσως ἂν αὖθις ἔτι ποτὲ ἐν καιρῷ ὑμῖν γενοίμεθα· ἐὰν δὲ νῦν ἀπολώμεθα, δηλονότι οὐδέποτε ἔτι χρήσιμοι ἐσόμεθα. Ἀκού- 9
σαντες δὲ ταῦτα οἱ Λακεδαιμόνιοι, τοῖς τε Κορινθίοις συνεβούλευον τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἐπέτρεψαν τοῖς μὴ βουλομένοις σὺν ἑαυτοῖς πολεμεῖν, ἀναπαύεσθαι. Αὐτοὶ δ' ἔφασαν πολεμοῦντες πράξειν, ὅ τι ἂν τῷ θεῷ φίλον ᾖ· ὑφήσεσθαι δὲ οὐδέποτε, ἣν παρὰ τῶν πατέρων παρέλαβον Μεσσήνην, ταύτης στερηθῆναι. Οἱ οὖν 10
Κορίνθιοι, ἀκούσαντες ταῦτα, ἐπορεύοντο εἰς τὰς Θήβας ἐπὶ τὴν εἰρήνην. Οἱ μέντοι Θηβαῖοι ἠξίουν, αὐτοὺς καὶ συμμαχίαν ὀμνύναι· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι ἡ μὲν συμμαχία οὐκ εἰρήνη, ἀλλὰ πολέμου μεταλλαγὴ εἴη· εἰ δὲ βούλοιντο, παρεῖναι ἔφασαν τὴν δικαίαν εἰρήνην ποιησόμενοι. Ἀγασθέντες δὲ αὐτοὺς οἱ Θηβαῖοι, ὅτι, καίπερ ἐν κινδύνῳ ὄντες, οὐκ ἤθελον τοῖς εὐεργέταις εἰς πόλεμον καθίστασθαι, συνεχώρησαν αὐτοῖς, καὶ Φλιασίοις, καὶ τοῖς ἐλθοῦσι μετ' αὐτῶν εἰς Θήβας, τὴν εἰρήνην, ἐφ'

ᾧ τε ἔχειν τὴν ἑαυτῶν ἑκάστους. Καὶ ἐπὶ τούτοις
11 ὠμόσθησαν οἱ ὅρκοι. Οἱ μὲν δὴ Φλιάσιοι, ἐπεὶ οὕτως ἡ ξύμβασις ἐγένετο, εὐθὺς ἀπῆλθον ἐκ τῆς Θυαμίας· οἱ δὲ Ἀργεῖοι, ὀμόσαντες ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις εἰρήνην ποιήσασθαι, ἐπεὶ οὐκ ἠδύναντο καταπρᾶξαι, ὥστε τοὺς τῶν Φλιασίων φυγάδας μένειν ἐν τῷ Τρικαράνῳ, ὡς ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλει ἔχοντας, παραλαβόντες ἐφρούρουν, φάσκοντες σφετέραν καὶ τὴν γῆν ταύτην εἶναι, ἣν ὀλίγῳ πρότερον, ὡς πολεμίαν οὖσαν, ἐδῄουν. Καὶ δίκας τῶν Φλιασίων προσκαλουμένων, οὐκ ἐδίδοσαν.

12 Σχεδὸν δὲ περὶ τοῦτον τὸν χρόνον τετελευτηκότος ἤδη τοῦ προτέρου Διονυσίου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ πέμπει βοήθειαν τοῖς Λακεδαιμονίοις, δώδεκα τριήρεις, καὶ ἄρχοντα αὐτῶν Τιμοκράτην. Οὗτος δ᾽ οὖν ἀφικόμενος, συνεξαιρεῖ αὐτοῖς Σελλασίαν· καὶ τοῦτο πράξας, ἀπέπλευσεν οἴκαδε.

Μετὰ δὲ τοῦτο οὐ πολλῷ ὕστερον καταλαμβάνουσιν οἱ Ἠλεῖοι Λασίωνα, τὸ μὲν παλαιὸν ἑαυτῶν ὄντα, ἐν δὲ τῷ παρόντι συντελοῦντα εἰς τὸ Ἀρκαδι-
13 κόν. Οἱ μέντοι Ἀρκάδες οὐ παρωλιγώρησαν, ἀλλ᾽, εὐθὺς παραγγείλαντες ἐβοήθουν. Ἀντεβοήθησαν δὲ καὶ οἱ τῶν Ἠλείων τετρακόσιοι, καὶ ἔτι τριακόσιοι. Ἀντιστρατευομένων δὲ τὴν ἡμέραν ἐν ἐπιπεδεστέρῳ χωρίῳ τῶν Ἠλείων, τῆς νυκτὸς οἱ Ἀρκάδες ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὴν τοῦ ὑπὲρ τῶν Ἠλείων ὄρους κορουφήν· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ κατέβαινον ἐπὶ τοὺς Ἠλείους. Οἱ δὲ, ἰδόντες ἅμα μὲν ἐξ ὑπερδεξίου

προσιόντας, ἅμα δὲ πολλαπλασίους, ἐκ πολλοῦ μὲν
ἀπελθεῖν ἠσχύνθησαν, ὁμόσε δὲ ἦλθον, καὶ εἰς χεῖ-
ρας δεξάμενοι ἔφυγον· καὶ πολλοὺς μὲν ἄνδρας,
πολλὰ δὲ ὅπλα ἀπώλεσαν, κατὰ δυσχωρίας ἀπο-
χωροῦντες.

Οἱ δὲ Ἀρκάδες, διαπραξάμενοι ταῦτα, ἐπο- 14
ρεύοντο ἐπὶ τὰς τῶν Ἀκρωρείων πόλεις. Λαβόντες
δὲ ταύτας, πλὴν Θραύστου, ἀφικνοῦνται εἰς Ὀλυμ-
πίαν· καὶ περισταυρώσαντες τὸν Κρόνειον, ἐνταῦ-
θα ἐφρούρουν, καὶ ἐκράτουν τοῦ Ὀλυμπιακοῦ ὄρους.
Ἔλαβον δὲ καὶ Μαργανέας, ἐνδόντων τινῶν. Οὕτω
δὲ τούτων προκεχωρηκότων, οἱ μὲν Ἠλεῖοι αὖ παν-
τάπασιν ἠθύμησαν· οἱ δὲ Ἀρκάδες ἔρχονται ἐπὶ τὴν
πόλιν. Καὶ μέχρι μὲν τῆς ἀγορᾶς ἦλθον· ἐκεῖ
μέντοι ὑποστάντες, οἵ τε ἱππεῖς καὶ ἄλλοι τινές αὐ-
τῶν, ἐκβάλλουσί τε αὐτοὺς, καὶ ἀπέκτειναν τινάς,
καὶ τρόπαιον ἐστήσαντο. Ἦν μὲν οὖν καὶ πρότερον 15
διαφορὰ ἐν τῇ Ἤλιδι. Οἱ μὲν γὰρ περὶ Χάροπόν
τε καὶ Θρασωνίδαν καὶ Ἀργεῖον εἰς δημοκρατίαν
ἦγον τὴν πόλιν, οἱ δὲ περὶ Στάλκαν τε καὶ Ἱππίαν
καὶ Στρατόλαν εἰς ὀλιγαρχίαν. Ἐπεὶ δὲ οἱ Ἀρκάδες,
μεγάλην δύναμιν ἔχοντες, σύμμαχοι ἐδόκουν εἶναι
τοῖς δημοκρατεῖσθαι βουλομένοις, ἐκ τούτου δὴ
θρασύτεροι οἱ περὶ τὸν Χάροπον ἦσαν, καὶ συνθέ-
μενοι τοῖς Ἀρκάσιν ἐπιβοηθεῖν, καταλαμβάνουσι
τὴν ἀκρόπολιν. Οἱ δὲ ἱππεῖς καὶ οἱ τριακόσιοι οὐκ 16
ἠμέλλησαν, ἀλλ᾽ εὐθὺς ἐχώρουν ἄνω, καὶ ἐκκρούου-
σιν αὐτούς· ὥστ᾽ ἔφυγον σὺν τῷ Ἀργείῳ καὶ Χαρόπῳ

τῶν πολιτῶν περὶ τετρακοσίους. Οὐ πολὺ δὲ ὕστε-
ρον οὗτοι, παραλαβόντες τῶν Ἀρκάδων τινὰς, κα-
ταλαμβάνουσι Πύλον. Καὶ πολλοὶ μέντοι πρὸς αὐ-
τοὺς ἐκ τῆς πόλεως ἀπῄεσαν τοῦ δήμου, ἅτε χωρίον
τε καλὸν καὶ μεγάλην ῥώμην τὴν τῶν Ἀρκάδων
σύμμαχον ἔχοντας. Ἐνέβαλον δὲ ὕστερον καὶ εἰς
τὴν χώραν τὴν τῶν Ἠλείων οἱ Ἀρκάδες, ὑπὸ τῶν
φευγόντων ἀναπειθόμενοι, ὡς ἡ πόλις προσχωρή-
17 σοιτο. Ἀλλὰ τότε μὲν οἱ Ἀχαιοὶ, φίλοι τοῖς Ἠλείοις
γενόμενοι, τὴν πόλιν αὐτῶν διεφύλαξαν· ὥστε οἱ
Ἀρκάδες, οὐδὲν ἄλλο πράξαντες, ἢ δῃώσαντες αὐ-
τῶν τὴν χώραν, ἀπῆλθον. Εὐθὺς μέντοι ἐκ τῆς
Ἠλείας ἐξελθόντες, αἰσθόμενοι τοὺς Πελληνεῖς ἐν
Ἤλιδι ὄντας, νυκτὸς μακροτάτην ὁδὸν ἐλθόντες κα-
ταλαμβάνουσιν αὐτῶν Ὄλουρον· ἤδη γὰρ πάλιν προσ-
εκεχωρήκεσαν οἱ Πελληνεῖς εἰς τὴν τῶν Λακεδαιμο-
18 νίων συμμαχίαν. Ἐπεὶ δ' ᾔσθοντο τὰ περὶ Ὀλοῦρον,
περιελθόντες αὖ καὶ οὗτοι, ὅποι ἐδύναντο, εἰς τὴν
αὐτῶν πόλιν Πελλήνην εἰσῆλθον. Καὶ ἐκ τούτου δὴ
ἐπολέμουν τοῖς ἐν Ὀλούρῳ Ἀρκάσι τε καὶ τῷ ἑαυτῶν
παντὶ δήμῳ, καὶ μάλα ὀλίγοι ὄντες· ὅμως δὲ οὐδὲ
πρόσθεν ἐπαύσαντο, πρὶν ἐξεπολιόρκησαν τὸν
Ὄλουρον.
19 Οἱ δ' αὖ Ἀρκάδες πάλιν ποιοῦνται ἄλλην στρα-
τείαν εἰς τὴν Ἦλιν. Μεταξὺ δὲ Κυλλήνης τε καὶ
τῆς πόλεως στρατοπεδευομένοις αὐτοῖς ἐπιτίθενται
οἱ Ἠλεῖοι, ὑποστάντες δὲ οἱ Ἀρκάδες ἐνίκησαν αὐ-
τούς. Καὶ Ἀνδρόμαχος μὲν ὁ Ἠλεῖος ὕπαρχος, ὅσπερ

αἴτιος ἐδόκει εἶναι τοῦ συνάψαι τὴν μάχην, αὐτὸς
αὐτὸν διέφθειρεν· οἱ δ᾽ ἄλλοι εἰς τὴν πόλιν ἀπεχώ-
ρησαν. Ἀπέθανε δὲ ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ παραγενό-
μενος καὶ Σωκλείδας ὁ Σπαρτιάτης· ἤδη γὰρ τότε
οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς Ἠλείοις σύμμαχοι ἦσαν. Πιε- 20
ζόμενοι δὲ οἱ Ἠλεῖοι ἐν τῇ ἑαυτῶν, ἠξίουν καὶ τοὺς
Λακεδαιμονίους, πέμποντες πρέσβεις, ἐπιστρα-
τεύειν τοῖς Ἀρκάσι, νομίζοντες, οὕτως ἂν μάλιστα
ἀποκαλεῖν τοὺς Ἀρκάδας, εἰ ἀμφοτέρωθεν πολε-
μοῖντο. Καὶ ἐκ τούτου δὴ Ἀρχίδαμος στρατεύεται
μετὰ τῶν πολιτῶν, καὶ καταλαμβάνει Κρῶμνον.
Καταλιπὼν δ᾽ ἐν αὐτῷ φρουρὰν τῶν δώδεκα λόχων
τρεῖς, οὕτως ἐπ᾽ οἴκου ἀνεχώρησεν. Οἱ μέντοι Ἀρ- 21
κάδες, ὥσπερ ἔτυχον ἐκ τῆς εἰς Ἦλιν στρατείας
συνειλεγμένοι, βοηθήσαντες περιεσταύρωσαν τὸν
Κρῶμνον διπλῷ σταυρώματι, καὶ ἐν ἀσφαλεῖ ὄντες
ἐπολιόρκουν τοὺς ἐν τῷ Κρώμνῳ. Χαλεπῶς δὲ ἡ τῶν
Λακεδαιμονίων πόλις φέρουσα ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ τῶν
πολιτῶν ἐκπέμπει στρατιάν· ἡγεῖτο δὲ καὶ τότε Ἀρ-
χίδαμος. Ἐλθὼν δὲ ἐδῄου καὶ τῆς Ἀρκαδίας ὅσα
ἐδύνατο, καὶ τῆς Σκιρίτιδος, καὶ πάντα ἐποίει,
ὅπως, εἰ δύναιτο, ἀπαγάγοι τοὺς πολιορκοῦντας.
Οἱ δὲ Ἀρκάδες οὐδέν τι μᾶλλον ἐκινοῦντο, ἀλλὰ
ταῦτα πάντα παρεώρων. Κατιδὼν δέ τινα λόφον ὁ 22
Ἀρχίδαμος, δι᾽ οὗ τὸ ἔξω σταύρωμα περιεβέβληντο
οἱ Ἀρκάδες, ἐνόμισεν ἑλεῖν ἂν τοῦτον, καὶ, εἰ τού-
του κρατήσειεν, οὐκ ἂν δύνασθαι μένειν τοὺς ὑπὸ
τοῦτον πολιορκοῦντας. Κύκλῳ δὲ περιάγοντος αὐτοῦ

ἐπὶ τοῦτο τὸ χωρίον, ὡς εἶδον οἱ προθέοντες πελτασταὶ τοῦ Ἀρχιδάμου τοὺς Ἐπαρίτους ἔξω τοῦ σταυρώματος, ἐπιτίθενται αὐτοῖς, καὶ ἱππεῖς συνεμβάλλειν ἐπειρῶντο. Οἱ δ' οὐκ ἐνέκλιναν, ἀλλὰ συντεταγμένοι ἡσυχίαν εἶχον. Οἱ δ' αὖ πάλιν ἐνέβαλον. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲ τότε ἐνέκλιναν, ἀλλὰ καὶ ἐπήεσαν, ἤδη οὔσης πολλῆς κραυγῆς, ἐβοήθει δὴ καὶ αὐτὸς Ἀρχίδαμος, ἐκτραπόμενος κατὰ τὴν ἐπὶ Κρῶμνον φέρουσαν ἁμαξιτὸν, εἰς δύο ἄγων, ὥσπερ
23 ἐτύγχανεν ἔχων. Ὡς δ' ἐπλησίασαν ἀλλήλοις, οἱ μὲν σὺν τῷ Ἀρχιδάμῳ κατὰ κέρας, ἅτε καθ' ὁδὸν πορευόμενοι, οἱ δὲ Ἀρκάδες ἀθρόοι συνασπιδοῦντες, ἐν τούτῳ οὐκέτι ἐδύναντο οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀντέχειν τῷ τῶν Ἀρκάδων πλήθει, ἀλλὰ ταχὺ μὲν ὁ Ἀρχίδαμος ἐτέτρωτο τὸν μηρὸν διαμπὰξ, ταχὺ δὲ οἱ μαχόμενοι πρὸ αὐτοῦ ἀπέθνησκον, Πολυαινίδας τε καὶ Χίλων, ὁ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἀρχιδάμου ἔχων. Καὶ οἱ πάντες δὲ αὐτῶν τότε ἀπέθανον οὐκ ἔλαττον
24 τῶν τριάκοντα. Ὡς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀναχωροῦντες εἰς τὴν εὐρυχωρίαν ἐξῆλθον, ἐνταῦθα δὴ Λακεδαιμόνιοι ἀντιπαρετάξαντο. Καὶ μὴν οἱ Ἀρκάδες, ὥσπερ εἶχον, συντεταγμένοι ἔστησαν, καὶ πλήθει μὲν ἐλείποντο, εὐθυμότερον δὲ πολὺ εἶχον, ἐπεληλυθότες δὴ ἀποχωροῦσι καὶ ἄνδρας ἀπεκτονότες. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μάλα ἀθύμως εἶχον, τετρωμένον μὲν ὁρῶντες τὸν Ἀρχίδαμον, ἀκηκοότες δὲ τὰ ὀνόματα τῶν τεθνηκότων, ἀνδρῶν τε ἀγαθῶν καὶ σχεδὸν τῶν
25 ἐπιφανεστάτων. Ὡς δὲ, πλησίον ὄντων, ἀναβοήσας

τὶς τῶν πρεσβυτέρων εἶπε· Τί δεῖ ἡμᾶς, ὦ ἄνδρες, μάχεσθαι, ἀλλ' οὐ σπεισαμένους διαλυθῆναι; ἄσμενοι δὴ ἀκούσαντες, ἐσπείσαντο. Καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τοὺς νεκροὺς ἀνελόμενοι ἀπῆλθον, οἱ δ' Ἀρκάδες ἐπαναχωρήσαντες, ἔνθα τὸ πρῶτον ἤρξαντο ἐπιέναι, τρόπαιον ἐστήσαντο.

Ὡς δὲ οἱ Ἀρκάδες περὶ τὸν Κρῶμνον ἦσαν, οἱ 26
ἐκ τῆς πόλεως Ἠλεῖοι, πρῶτον μὲν ἰόντες ἐπὶ τὴν Πύλον, ἐπιτυγχάνουσι τοῖς Πυλίοις, ἀποκεκρουσμένοις ἀπὸ τῶν Θαλαμῶν. Καὶ προσελαύνοντες οἱ ἱππεῖς τῶν Ἠλείων, ὡς εἶδον αὐτούς, οὐκ ἠμέλλησαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐμβάλλουσι, καὶ τοὺς μὲν ἀποκτιννύουσιν, οἱ δέ τινες αὐτῶν καταφεύγουσιν ἐπὶ γήλοφον. Ἐπεὶ μέντοι ἦλθον οἱ πεζοί, ἐκκόπτουσι καὶ τοὺς ἐπὶ τῷ γηλόφῳ· καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ καὶ ζῶντας ἔλαβον, ἐγγὺς διακοσίων. Καὶ ὅσοι μὲν ξένοι ἦσαν αὐτῶν, ἀπέδοντο· ὅσοι δὲ φυγάδες, ἀπέσφαττον. Μετὰ δὲ ταῦτα τούς τε Πυλίους, ὡς οὐδεὶς αὐτοῖς ἐβοήθει, σὺν αὐτῷ τῷ χωρίῳ αἱροῦσι, καὶ τοὺς Μαργανέας ἀναλαμβάνουσι. Καὶ μὴν οἱ 27
Λακεδαιμόνιοι, ὕστερον αὖ ἐλθόντες νυκτὸς ἐπὶ τὸν Κρῶμνον, ἐπικρατοῦσι τοῦ σταυρώματος, καὶ τούς τε Ἀργείους καὶ τοὺς πολιορκουμένους τῶν Λακεδαιμονίων εὐθὺς ἐξεκάλουν. Ὅσοι μὲν οὖν ἐγγύτατά τε ἐτύγχανον ὄντες καὶ ὠξυλάβησαν, ἐξῆλθον· ὁπόσους δὲ ἔφθασαν πολλοὶ τῶν Ἀρκάδων συμβοηθήσαντες, ἀπεκλείσθησαν ἔνδον, καὶ ληφθέντες διενεμήθησαν· καὶ ἓν μέρος ἔλαβον Ἀργεῖοι, ἓν δὲ Θη-

βαῖοι, ἓν δὲ Ἀρκάδες, ἓν δὲ Μεσσήνιοι. Οἱ δὲ
σύμπαντες ληφθέντες Σπαρτιατῶν τε καὶ περιοίκων
πλέονες τῶν ἑκατὸν ἐγένοντο.
28 Ἐπεί γε μὴν οἱ Ἀρκάδες ἐσχόλασαν ἀπὸ τοῦ
Κρώμνου, πάλιν δὴ περὶ τοὺς Ἠλείους εἶχον, καὶ
τήν τε Ὀλυμπίαν ἐῤῥωμενέστερον ἐφρούρουν, καὶ
ἐπιόντος Ὀλυμπιακοῦ ἔτους, παρεσκευάζοντο ποιεῖν
τὰ Ὀλύμπια σὺν τοῖς Πισάταις, τοῖς πρώτοις φά-
σκουσι προστῆναι τοῦ ἱεροῦ. Ἐπεὶ δὲ ὅ τε μὴν ἧκεν,
ᾧ τὰ Ὀλύμπια γίγνεται, αἵ τε ἡμέραι, ἐν αἷς ἡ
πανήγυρις ἀθροίζεται, ἐνταῦθα δὴ οἱ Ἠλεῖοι ἐκ
τοῦ φανεροῦ συσκευασάμενοι, καὶ παρακαλέσαντες
29 τοὺς Ἀχαιοὺς, ἐπορεύοντο τὴν Ὀλυμπιακὴν ὁδόν. Οἱ
δὲ Ἀρκάδες ἐκείνους μὲν οὐκ ἄν ποτε ᾤοντο ἐλθεῖν
ἐπὶ σφᾶς, αὐτοὶ δὲ σὺν Πισάταις διετίθεσαν τὴν
πανήγυριν. Καὶ τὴν μὲν ἱπποδρομίαν ἤδη ἐπεποιή-
κεσαν, καὶ τὰ δρομικὰ τοῦ πεντάθλου· οἱ δ᾽ εἰς πά-
λην ἀφικόμενοι οὐκέτι ἐν τῷ δρόμῳ, ἀλλὰ μεταξὺ
τοῦ δρόμου καὶ τοῦ βωμοῦ ἐπάλαιον. Οἱ γὰρ Ἠλεῖοι
παρῆσαν ἤδη σὺν τοῖς ὅπλοις εἰς τὸ τέμενος. Οἱ δὲ
Ἀρκάδες πορρωτέρω μὲν οὐκ ἀπήντησαν, ἐπὶ δὲ τοῦ
Κλαδάου ποταμοῦ παρετάξαντο, ὃς παρὰ τὴν Ἄλτιν
καταῤῥέων εἰς τὸν Ἀλφειὸν ἐμβάλλει. Καὶ σύμμαχοι
δὲ παρῆσαν αὐτοῖς, ὁπλῖται μὲν Ἀργείων εἰς δισχι-
30 λίους, Ἀθηναίων δὲ ἱππεῖς περὶ τετρακοσίους. Καὶ
μὴν οἱ Ἠλεῖοι τἀπὶ θάτερα τοῦ ποταμοῦ παρετά-
ξαντο, σφαγιασάμενοι δὲ εὐθὺς ἐχώρουν. Καὶ τὸν
πρόσθεν χρόνον εἰς τὰ πολεμικὰ καταφρονούμενοι

μὲν ὑπ᾽ Ἀρκάδων καὶ Ἀργείων, καταφρονούμενοι
δὲ ὑπὸ Ἀχαιῶν καὶ Ἀθηναίων, ὅμως ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ τῶν μὲν συμμάχων, ὡς ἀλκιμώτατοι ὄντες,
ἡγοῦντο· τοὺς δ᾽ Ἀρκάδας (τούτοις γὰρ πρώτοις
συνέβαλον) καὶ εὐθὺς ἐτρέψαντο, καὶ ἐπιβοηθή-
σαντας δὲ τοὺς Ἀργείους δεξάμενοι, καὶ τούτων
ἐκράτησαν. Ἐπεὶ μέντοι κατεδίωξαν εἰς τὸ μεταξὺ 31
τοῦ βουλευτηρίου καὶ τοῦ τῆς Ἑστίας ἱεροῦ, καὶ
τοῦ πρὸς ταῦτα προσήκοντος θεάτρου, ἐμάχοντο
μὲν οὐδὲν ἧττον, καὶ ἐώθουν πρὸς τὸν βωμόν·
ἀπὸ μέντοι τῶν στοῶν τε καὶ τοῦ βουλευτηρίου
καὶ τοῦ μεγάλου ναοῦ βαλλόμενοι, καὶ ἐν τῷ ἰσο-
πέδῳ μαχόμενοι, ἀποθνήσκουσιν ἄλλοι τε τῶν
Ἠλείων, καὶ αὐτ᾽ς ὁ τῶν τριακοσίων ἄρχων Στρα-
τόλας. Τούτων δὲ πραχθέντων, ἀπεχώρησαν εἰς
τὸ αὐτῶν στρατόπεδον. Οἱ μέντοι Ἀρκάδες, καὶ 32
οἱ μετ᾽ αὐτῶν, οὕτως ἐπεφόβηντο τὴν ἐπιοῦσαν
ἡμέραν, ὥστε οὐδὲ ἀνεπαύσαντο τῆς νυκτὸς ἐκκό-
πτοντες τὰ διαπεπονημένα σκηνώματα καὶ ἀπο-
σταυροῦντες. Οἱ δ᾽ αὖ Ἠλεῖοι, ἐπεὶ τῇ ὑστεραίᾳ
προσιόντες εἶδον καρτερὸν τὸ τεῖχος, καὶ ἐπὶ τῶν
ναῶν πολλὺς ἀναβεβηκότας, ἀπῆλθον εἰς τὸ ἄστυ,
τοιοῦτοι γενόμενοι, οἵους τὴν ἀρετὴν θ ὸς μὲν ἂν
ἐμπνεύσας δύναιτο καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἀποδεῖξαι, ἄν-
θρωποι δ᾽ οὐδ᾽ ἂν ἐν πολλῷ χρόνῳ τοὺς μὴ ὄντας
ἀλκίμους ποιήσειαν.

Χρωμένων δὲ τοῖς ἱεροῖς χρήμασι τῶν ἐν τοῖς 33
Ἀρκάσιν ἀρχόντων, καὶ ἀπὸ τούτων τοὺς Ἐπαρί-

τους τρεφόντων, πρῶτοι Μαντινεῖς ἀπεψηφίσαντο, τοῖς ἱεροῖς χρήμασι μὴ χρῆσθαι. Καὶ αὐτοὶ τὸ γιγνόμενον μέρος εἰς τοὺς Ἐπαρίτους ἐκ τῆς πόλεως ἐκπορίσαντες, ἀπέπεμψαν τοῖς ἄρχουσιν. Οἱ δὲ ἄρχοντες, φάσκοντες, αὐτοὺς λυμαίνεσθαι τὸ Ἀρκαδικὸν, ἀνεκαλοῦντο εἰς τοὺς μυρίους τοὺς προστάτας αὐτῶν· καὶ ἐπεὶ οὐχ ὑπήκουον, κατεδίκασαν αὐτῶν, καὶ τοὺς Ἐπαρίτους ἔπεμπον, ὡς ἄξοντας τοὺς κατακεκριμένους. Οἱ μὲν οὖν Μαντινεῖς, κλεί-
34σαντες τὰς πύλας, οὐκ ἐδέχοντο αὐτοὺς εἴσω. Ἐκ δὲ τούτου τάχα δὴ καὶ ἄλλοι τινὲς ἔλεγον ἐν τοῖς μυρίοις, ὡς οὐ χρὴ τοῖς ἱεροῖς χρήμασι χρῆσθαι, οὐδὲ καταλιπεῖν εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον τοῖς παισὶν ἔγκλημα τοῦτο εἰς τοὺς θεούς. Ὡς δὲ καὶ ἐν τῷ κοινῷ ἀπέδοξε μηκέτι χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς χρήμασι, ταχὺ δὴ οἱ μὲν οὐκ ἂν δυνάμενοι ἄνευ μισθοῦ τῶν Ἐπαρίτων εἶναι, διεχέοντο· οἱ δὲ δυνάμενοι, παρακελευσάμενοι αὐτοῖς, καθίσταντο εἰς τοὺς Ἐπαρίτους, ὅπως μὴ αὐτοὶ ἐπ' ἐκείνοις, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐπὶ σφίσιν εἶεν. Γνόντες δὲ οἱ τῶν ἀρχόντων διακεχειρικότες τὰ ἱερὰ χρήματα, ὅτι, εἰ δώσοιεν εὐθύνας, κινδυνεύσειαν ἀπολέσθαι, πέμπουσιν εἰς Θήβας, καὶ διδάσκουσι τοὺς Θηβαίους, ὡς, εἰ μὴ στρατεύσειαν, κινδυνεύσαιεν οἱ Ἀρκάδες πάλιν λακωνίσαι.
35Καὶ οἱ μὲν παρεσκευάζοντο, ὡς στρατευσόμενοι· οἱ δὲ τὰ κράτιστα τῇ Πελοποννήσῳ βουλευόμενοι ἔπεισαν τὸ κοινὸν τῶν Ἀρκάδων, πέμψαντας πρέσβεις εἰπεῖν τοῖς Θηβαίοις, μὴ ἰέναι σὺν ὅπλοις

εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, εἰ μή τι καλοῖεν. Καὶ ἅμα μὲν ταῦτα πρὸς τοὺς Θηβαίους ἔλεγον, ἅμα δὲ ἐλογίζοντο, ὅτι πολέμου οὐδὲν δέοιντο. Τοῦ τε γὰρ ἱεροῦ τοῦ Διὸς προεστάναι οὐδὲν προσδεῖσθαι ἐνόμιζον, ἀλλ᾽ ἀποδιδόντες ἂν καὶ δικαιότερα καὶ ὁσιώτερα ποιεῖν, καὶ τῷ θεῷ οἴεσθαι μᾶλλον ἂν οὕτω χαρίζεσθαι. Βουλομένων δὲ ταῦτα καὶ τῶν Ἠλείων, ἔδοξεν ἀμφοτέροις εἰρήνην ποιήσασθαι· καὶ ἐγένοντο σπονδαί.

Γενομένων δὲ τῶν ὅρκων, καὶ ὀμοσάντων τῶν τε 36
ἄλλων ἁπάντων, καὶ τῶν Τεγεατῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Θηβαίου, ὃς ἐτύγχανεν ἐν τῇ Τεγέᾳ ἔχων ὁπλίτας τριακοσίους τῶν Βοιωτῶν, οἱ μὲν ἄλλοι Ἀρκάδες, ἐν τῇ Τεγέᾳ αὐτοῦ καταμένοντες, ἐδειπνοποιοῦντό τε καὶ εὐθυμοῦντο, καὶ σπονδὰς καὶ παιᾶνας, ὡς εἰρήνης γεγενημένης, ἐποιοῦντο· οἱ δὲ Θηβαῖοι, καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ φοβούμενοι τὰς εὐθύνας, σύν τε τοῖς Βοιωτοῖς καὶ τοῖς ὁμογνώμοσι τῶν Ἐπαρίτων, κλείσαντες τὰς πύλας τοῦ τῶν Τεγεατῶν τείχους, πέμποντες ἐπὶ τοὺς συσκηνοῦντας, συνελάμβανον τοὺς βελτίστους. Ἅτε δὲ ἐκ πασῶν τῶν πόλεων παρόντων τῶν Ἀρκάδων, καὶ πάντων εἰρήνην βουλομένων ἔχειν, πολλοὺς ἔδει τοὺς συλλαμβανομένους εἶναι· ὥστε ταχὺ μὲν αὐτοῖς τὸ δεσμωτήριον μεστὸν ἦν, ταχὺ δὲ ἡ δημοσία οἰκία. Ὡς δὲ πολ- 37
λοὶ οἱ εἱργμένοι ἦσαν, πολλοὶ δὲ κατὰ τοῦ τείχους ἐκπεπηδηκότες, ἦσαν δὲ οἳ καὶ διὰ τῶν πυλῶν ἀφεῖντο, (οὐδεὶς γὰρ οὐδενὶ ὠργίζετο, ὅστις μὴ

ᾤετο ἀπολεῖσθαι) ἀπορῆσαι δὴ μάλιστα ἐποίησε τόν
τε Θηβαῖον, καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ ταῦτα πράττον-
τας, ὅτι Μαντινέας, οὓς μάλιστα ἐβούλοντο λαβεῖν,
ὀλίγους τινὰς πάνυ εἶχον· διὰ γὰρ τὸ ἐγγὺς τὴν πό-
38 λιν εἶναι, σχεδὸν πάντες ᾤχοντο οἴκαδε. Ἐπεὶ δὲ
ἡμέρα ἐγένετο, καὶ τὰ πεπραγμένα ἐπύθοντο οἱ
Μαντινεῖς, εὐθὺς πέμποντες εἰς τὰς ἄλλας Ἀρκαδι-
κὰς πόλεις, προηγόρευον ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι, καὶ
φυλάττειν τὰς πόλεις. Καὶ αὐτοὶ δὲ οὕτως ἐποίουν,
καὶ ἅμα πέμψαντες εἰς τὴν Τεγέαν, ἀπῄτουν, ὅσους
ἔχοιεν ἄνδρας Μαντινεῖς· καὶ τῶν ἄλλων δὲ Ἀρκά-
δων οὐδένα ἀξιοῦν ἔφασαν οὔτε δεδέσθαι, οὔτε
ἀποθνήσκειν πρὸ δίκης. Εἰ δὲ καί τινες ἐπῃτιῶντο,
ἔλεγον ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ἡ τῶν Μαντινέων πό-
λις ἐγγυῷτο, ἦ μὴν παρέξειν εἰς τὸ κοινὸν τῶν
39 Ἀρκάδων, ὁπόσους τις προσκαλοῖτο. Ἀκούων οὖν ὁ
Θηβαῖος, ἠπόρει τε, ὅ τι χρήσαιτο τῷ πράγματι,
καὶ ἀφίησι πάντας τοὺς ἄνδρας. Καὶ τῇ ὑστεραίᾳ
συγκαλέσας τῶν Ἀρκάδων, ὁπόσοι γε δὴ συνελθεῖν
ἠθέλησαν, ἀπελογεῖτο, ὡς ἐξαπατηθείη. Ἀκοῦσαι
γὰρ ἔφη, ὅτι Λακεδαιμόνιοί τε εἶεν σὺν τοῖς ὅπλοις
ἐπὶ τοῖς ὁρίοις, προδιδόναι τε αὐτοῖς μέλλοιεν τὴν
Τεγέαν τῶν Ἀρκάδων τινές. Οἱ δὲ ἀκούσαντες, ἐκεῖνον
μὲν, καίπερ γιγνώσκοντες, ὅτι ἐψεύδετο περὶ σφῶν,
ἀφίεσαν· πέμψαντες δ᾽ εἰς Θήβας πρέσβεις, κατη-
40 γόρουν αὐτοῦ, ὡς δεῖ ἀποθανεῖν. Τὸν δ᾽ Ἐπαμι-
νώνδαν ἔφασαν (καὶ γὰρ στρατηγῶν τότε ἐτύγχανε)
λέγειν, ὡς πολὺ ὀρθότερον ποιήσειεν, ὅτε συνειλήμ-

βανε τοὺς ἄνδρας, ἢ ὅτε ἀφῆκε. Τὸ γάρ, ἡμῶν δι᾽ ὑμᾶς εἰς πόλεμον καταστάντων, ὑμᾶς ἄνευ τῆς ἡμετέρας γνώμης εἰρήνην ποιεῖσθαι, πῶς οὐκ ἂν δικαίως προδοσίαν τις ὑμῶν τοῦτο κατηγοροίη; Εὖ δ᾽ ἴστε, ἔφη, ὅτι ἡμεῖς καὶ στρατευσόμεθα εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, καὶ σὺν τοῖς τὰ ἡμέτερα φρονοῦσι πολεμήσομεν.

CAP. V.

Ὡς δὲ ταῦτα ἀπηγγέλθη πρός τε τὸ κοινὸν τῶν
Ἀρκάδων καὶ τὰς πόλεις, ἐκ τούτου ἀνελογίζοντο
Μαντινεῖς τε καὶ τῶν ἄλλων Ἀρκάδων οἱ κηδόμε-
νοι τῆς Πελοποννήσου, ὡσαύτως δὲ καὶ Ἠλεῖοι καὶ
Ἀχαιοί, ὅτι οἱ Θηβαῖοι δῆλοι εἶεν ὡς ἀσθενεστάτην
βουλόμενοι τὴν Πελοπόννησον εἶναι, ὅπως ὡς ῥᾷστα
αὐτὴν καταδουλώσαιντο. Τί γὰρ δὴ πολεμεῖν ἡμᾶς 2
βούλονται, ἢ ἵνα ἡμεῖς μὲν ἀλλήλους κακῶς ποιῶ-
μεν, ἐκείνων δ᾽ ἀμφότεροι δεώμεθα; ἢ τί, λεγόν-
των ἡμῶν, ὅτι οὐ δεόμεθα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι,
παρασκευάζονται ὡς ἐξιόντες; Οὐ δῆλον, ὡς ἐπὶ τὸ
κακόν τι ἡμᾶς ἐργάζεσθαι στρατεύειν παρασκευά-
ζονται; Ἔπεμπον δὲ καὶ Ἀθήναζε, βοηθεῖν κε- 3
λεύοντες· ἔπεμψαν δὲ καὶ εἰς Λακεδαίμονα πρέσβεις
ἀπὸ τῶν Ἐπαρίτων, παρακαλοῦντες Λακεδαιμονίους,
εἰ βούλοιντο κοινῇ διακωλύειν, ἄν τινες ἴωσι κατα-
δουλωσόμενοι τὴν Πελοπόννησον. Περὶ μέντοι ἡγε-
μονίας αὐτόθεν διεπράττοντο, ὅπως ἐν τῇ ἑαυτῶν
ἕκαστοι ἡγήσοιντο.

4 Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτ᾽ ἐπράττετο, Ἐπαμινώνδας ἐξῄει,
Βοιωτοὺς ἔχων πάντας, καὶ Εὐβοέας, καὶ Θετταλῶν
πολλοὺς παρά τε Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἐναντίων αὐ-
τῷ. Φωκεῖς μέντοι οὐκ ἠκολούθουν, λέγοντες, ὅτι
συνθῆκαι σφίσιν αὐτοῖς εἶεν, εἴ τις ἐπὶ Θήβας ἴοι,
βοηθεῖν· ἐπ᾽ ἄλλους δὲ στρατεύειν, οὐκ εἶναι ἐν
5 ταῖς συνθήκαις. Ὁ μέντοι Ἐπαμινώνδας ἐλογίζετο,
καὶ ἐν Πελοποννήσῳ σφίσιν ὑπάρχειν Ἀργείους τε
καὶ Μεσσηνίους, καὶ Ἀρκάδων τοὺς τὰ σφέτερα φρο-
νοῦντας. Ἦσαν δὲ οὗτοι Τεγεᾶται, καὶ Μεγαλο-
πολῖται, καὶ Ἀσεᾶται, καὶ Παλαντιεῖς, καὶ εἴ τι-
νες δὴ πόλεις, διὰ τὸ σμικραί τε εἶναι καὶ ἐν μέ-
6 σαις ταύταις οἰκεῖν, ἠναγκάζοντο. Ἐξῆλθε μὲν δὴ
ὁ Ἐπαμινώνδας διὰ ταχέων· ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐν Νε-
μέᾳ, ἐνταῦθα διέτριβε, νομίζων τοὺς Ἀθηναίους
παριόντας λήψεσθαι, καὶ οἰόμενος, μέγα ἂν τοῦτο
γενέσθαι τοῖς μὲν σφετέροις συμμάχοις, εἰς τὸ ἐπιῤ-
ῥῶσαι αὐτοὺς, τοῖς δὲ ἐναντίοις, εἰς τὸ εἰς ἀθυ-
μίαν ἐμπεσεῖν· ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, πᾶν ἀγα-
7 θὸν εἶναι Θηβαίοις, ὅ τι ἐλαττοῖντο Ἀθηναῖοι. Ἐν
δὲ τῇ διατριβῇ αὐτοῦ ταύτῃ συνῄεσαν πάντες οἱ
ὁμοφρονοῦντες εἰς τὴν Μαντίνειαν. Ἐπεὶ μέντοι ὁ
Ἐπαμινώνδας ἤκουσε, τοὺς Ἀθηναίους τὸ μὲν κατὰ
γῆν πορεύεσθαι ἀπεγνωκέναι, κατὰ θάλατταν δὲ
παρασκευάζεσθαι, ὡς διὰ Λακεδαίμονος βοηθή-
σοντας τοῖς Ἀρκάσιν, οὕτω δὴ ἀφορμήσας ἐκ τῆς
8 Νεμέας, ἀφικνεῖται εἰς τὴν Τεγέαν. Εὐτυχῆ μὲν
οὖν ἔγωγε οὐκ ἂν φήσαιμι τὴν στρατείαν αὐτῷ γενέ-

σθαι· ὅσα μέντοι προνοίας ἔργα καὶ τόλμης ἐστὶν, οὐδέν μοι δοκεῖ ὁ ἀνὴρ ἐλλιπεῖν. Πρῶτον μὲν γὰρ ἔγωγε ἐπαινῶ αὐτοῦ, ὅτι τὸ στρατόπεδον ἐν τῷ τείχει τῶν Τεγεατῶν ἐποιήσατο, ἔνθ' ἐν ἀσφαλεστέρῳ τε ἦν, ἢ εἰ ἔξω ἐστρατοπεδεύσατο, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐν ἀδηλοτέρῳ, ὅ τι πράττοιτο. Καὶ παρασκευάζεσθαι δὲ, εἴ του ἐδεῖτο, ἐν τῇ πόλει ὄντι εὐπορώτερον ἦν. Τῶν δὲ ἑτέρων ἔξω στρατευομένων, ἐξῆν ὁρᾶν, εἴτε τι ὀρθῶς ἐπράττετο, εἴτε τι ἡμάρτανον. Καὶ μὴν οἰόμενος κρείττων τῶν ἀντιπάλων εἶναι, ὁπότε ὁρῴη χωρίοις πλεονεκτοῦντας αὐτοὺς, οὐκ ἐξήγετο ἐπιτίθεσθαι. Ὁρῶν δὲ οὔτε 9
πόλιν προσχωροῦσαν αὐτῷ οὐδεμίαν, τόν τε χρόνον ἐξήκοντα, ἐνόμισε πρακτέον τι εἶναι· εἰ δὲ μὴ, ἀντὶ τῆς πρόσθεν εὐκλείας πολλὴν ἀδοξίαν προσεδέχετο. Ἐπεὶ οὖν κατεμάνθανε περὶ μὲν Μαντίνειαν τοὺς ἀντιπάλους πεφυλαγμένους, μεταπεμπομένους δὲ Ἀγησίλαόν τε καὶ πάντας τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ᾔσθετο ἐξεστρατευμένον τὸν Ἀγησίλαον, καὶ ὄντα ἤδη ἐν Πελλήνῃ, δειπνοποιησάμενος, παραγγείλας, ἡγεῖτο τῷ στρατεύματι εὐθὺς ἐπὶ Σπάρτην. Καὶ εἰ μὴ Κρὴς, θείᾳ τινὶ μοίρᾳ προσ- 10
ελθὼν, ἐξήγγειλε τῷ Ἀγησιλάῳ προσιὸν τὸ στράτευμα, ἔλαβεν ἂν τὴν πόλιν ὥσπερ νεοττιὰν, παντάπασιν ἔρημον τῶν ἀμυνουμένων. Ἐπεὶ μέντοι, προπυθόμενος ταῦτα Ἀγησίλαος, ἔφθη εἰς τὴν πόλιν ἀπελθὼν, διαταξάμενοι οἱ Σπαρτιᾶται ἐφύλαττον, καὶ μάλα ὀλίγοι ὄντες· οἵ τε γὰρ ἱππεῖς αὐτοῖς πάν-

τες ἐν Ἀρκαδίᾳ ἀπῄεσαν, καὶ τὸ ξενικὸν, καὶ τῶν
11 λόχων δέκα ὄντων οἱ τρεῖς. Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο Ἐπαμινώνδας ἐν τῇ πόλει τῶν Σπαρτιατῶν, ὅπου μὲν ἔμελλον ἔν τε ἰσοπέδῳ μαχεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν βληθήσεσθαι, οὐκ εἰσῄει ταύτῃ, οὐδὲ ὅπου γε μηδὲν πλέον μαχεῖσθαι τῶν ὀλίγων πολλοὶ ὄντες· ἔνθα δὲ πλεονεκτεῖν ἂν ἐνόμιζε, τοῦτο λαβὼν τὸ χωρίον κατέβαινε, καὶ οὐκ ἀνέβαινεν εἰς τὴν πόλιν.
12 Τό γε μὴν ἐντεῦθεν γενόμενον, ἔξεστι μὲν τὸ θεῖον αἰτιᾶσθαι, ἔξεστι δὲ λέγειν, ὡς τοῖς ἀπονενοημένοις οὐδεὶς ἂν ὑποσταίη. Ἐπεὶ γὰρ ἡγεῖτο Ἀρχίδαμος, οὐδὲ ἑκατὸν ἔχων ἄνδρας, καὶ διαβὰς, ὅπερ ἐδόκει τὶ ἔχειν κώλυμα, ἐπορεύετο ἐπὶ τοὺς ἀντιπάλους, ἐνταῦθα δὴ οἱ πῦρ πνέοντες, οἱ νενικηκότες τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ τῷ παντὶ πλέονες, καὶ πρὸς τούτοις ὑπερδέξια χωρία ἔχοντες, οὐκ ἐδέξαντο τοὺς
13 περὶ τὸν Ἀρχίδαμον, ἀλλ᾽ ἐγκλίνουσι. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι τῶν Ἐπαμινώνδου ἀποθνήσκουσιν· ἐπεὶ μέντοι ἀγαλλόμενοι τῇ νίκῃ ἐδίωξαν οἱ ἔνδοθεν πορρωτέρω τοῦ καιροῦ, οὗτοι αὖ ἀποθνήσκουσι· περιεγέγραπτο γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ τοῦ θείου, μέχρις ὅσου ἡ νίκη ἐδέδοτο αὐτοῖς. Καὶ ὁ μὲν δὴ Ἀρχίδαμος τρόπαιόν τε ἵστατο, ἔνθα ἐπεκράτησε, καὶ τοὺς ἐνταῦθα πεσόντας τῶν πολεμίων ὑποσπόν-
14 δους ἀπεδίδου. Ὁ δ᾽ Ἐπαμινώνδας λογιζόμενος, ὅτι οἱ Ἀρκάδες βοηθήσαιεν εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ἐκείνοις μὲν οὐκ ἐβούλετο καὶ πᾶσι Λακεδαιμονίοις ὁμοῦ γενομένοις μάχεσθαι, ἄλλως τε καὶ εὐτυχηκό-

σι, τῶν δὲ ἀποτετυχηκότων· πάλιν δὲ πορευθεὶς
ὡς ἐδύνατο τάχιστα εἰς τὴν Τεγέαν, τοὺς μὲν ὁπλί-
τας ἀνέπαυσε, τοὺς δὲ ἱππέας ἔπεμψεν εἰς τὴν
Μαντίνειαν, δεηθεὶς αὐτῶν προσκαρτερῆσαι, καὶ
διδάσκων, ὡς πάντα μὲν εἰκὸς ἔξω εἶναι τὰ τῶν
Μαντινέων βοσκήματα, πάντας δὲ τοὺς ἀνθρώπους,
ἄλλως τε καὶ σίτου συγκομιδῆς οὔσης. Καὶ οἱ μὲν 15
ᾤχοντο· οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἱππεῖς, ὁρμηθέντες ἐξ Ἐλευ-
σῖνος, ἐδειπνοποιήσαντο μὲν ἐν Ἰσθμῷ· διελθόντες
δὲ καὶ τὰς Κλεωνὰς, ἐτύγχανον προσιόντες εἰς τὴν
Μαντίνειαν, καὶ καταστρατοπεδευσάμενοι ἐντὸς τεί-
χους ἐν ταῖς οἰκίαις. Ἐπεὶ δὲ δῆλοι ἦσαν προσε-
λαύνοντες οἱ πολέμιοι, ἐδέοντο οἱ Μαντινεῖς τῶν
Ἀθηναίων ἱππέων βοηθῆσαι, εἴ τι δύναιντο· ἔξω
γὰρ εἶναι καὶ τὰ βοσκήματα πάντα, καὶ τοὺς ἐργά-
τας, πολλοὺς δὲ καὶ παῖδας καὶ γεραιτέρους τῶν
ἐλευθέρων. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐκβοη-
θοῦσιν, ἔτι ὄντες ἀνάριστοι, καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἵπ-
ποι. Ἐνταῦθα δὴ τούτων αὖ τὴν ἀρετὴν τίς οὐκ 16
ἂν ἀγασθείη; οἳ καὶ πολὺ πλείονας ὁρῶντες τοὺς
πολεμίους, καὶ δυστυχήματος γεγενημένου ἐν Κορίν-
θῳ τοῖς ἱππεῦσιν, οὐδὲν τούτου ἐπελογίσαντο, οὐδὲ
ὅτι καὶ Θηβαίοις ἅμα καὶ Θετταλοῖς, τοῖς κρατί-
στοις ἱππεῦσιν εἶναι δοκοῦσιν, ἔμελλον μάχεσθαι·
ἀλλ' αἰσχυνόμενοι, εἰ παρόντες μηδὲν ὠφελήσειαν
τοὺς συμμάχους, ὡς εἶδον τάχιστα τοὺς πολεμίους,
συνέῤῥαξαν, ἐρῶντες ἀνασώσασθαι τὴν πατρῴαν
δόξαν. Καὶ μαχόμενοι, αἴτιοι μὲν ἐγένοντο σωθῆ- 17

ναι πάντα τὰ ἔξω τοῖς Μαντινεῦσιν· αὐτῶν δ' ἀπέθανον ἄνδρες ἀγαθοὶ, καὶ ἀπέκτειναν δὲ δηλονότι τοιούτους· οὐδὲν γὰρ οὕτω βραχὺ ὅπλον ἑκάτεροι εἶχον, ᾧ οὐκ ἐξικνοῦντο ἀλλήλων· καὶ τοὺς μὲν φίλους νεκροὺς ἀνείλοντο, τῶν δὲ πολεμίων ἦν οὓς
18 ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν. Ὁ δ' αὖ Ἐπαμινώνδας, ἐνθυμούμενος, ὅτι ὀλίγων μὲν ἡμερῶν ἀνάγκη ἔσοιτο ἀπιέναι, διὰ τὸ ἐξήκειν τῇ στρατείᾳ τὸν χρόνον· εἰ δὲ καταλείψει ἐρήμους, οἷς ἦλθε σύμμαχος, ἐκεῖνοι πολιορκήσοιντο ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων, αὐτὸς δὲ λελυμασμένος παντάπασι τῇ ἑαυτοῦ δόξῃ ἔσοιτο, ἡττημένος μὲν ἐν Λακεδαίμονι σὺν πολλῷ ὁπλιτικῷ ὑπ' ὀλίγων, ἡττημένος δὲ ἐν Μαντινείᾳ ἱππομαχίᾳ, αἴτιος δὲ γεγενημένος διὰ τὴν ἐς Πελοπόννησον στρατείαν τοῦ συνεστάναι Λακεδαιμονίους, καὶ Ἀρκάδας, καὶ Ἀχαιοὺς, καὶ Ἠλείους, καὶ Ἀθηναίους· ὥστε οὐκ ἐδόκει αὐτῷ δυνατὸν εἶναι ἀμαχεὶ παρελθεῖν, λογιζομένῳ, ὅτι, εἰ μὲν νικῴη, πάντα ταῦτα ἀναλύσοιτο· εἰ δὲ ἀποθάνοι, καλὴν τὴν τελευτὴν ἡγήσατο ἔσεσθαι, πειρωμένῳ τῇ πατρίδι ἀρχὴν Πελο-
19 ποννήσου καταλιπεῖν. Τὸ μὲν οὖν αὐτὸν τοιαῦτα διανοεῖσθαι οὐ πάνυ μοι δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι· φιλοτίμων γὰρ ἀνδρῶν τὰ τοιαῦτα διανοήματα· τὸ μέντοι στράτευμα παρεσκευακέναι, ὡς πόνων τε μηδένα ἀποκάμνειν, μήτε νυκτὸς, μήτε ἡμέρας, κινδύνου τε μηδενὸς ἀφίστασθαι, σπάνιά τε τὰ ἐπιτήδεια ἔχοντας ὅμως πείθεσθαι ἐθέλειν, ταῦτά μοι
20 δοκεῖ θαυμαστότερα εἶναι. Καὶ γὰρ ὅτε τὸ τελευ-

ταῖον παρήγγειλεν αὐτοῖς παρασκευάζεσθαι, ὡς μάχης ἐσομένης, προθύμως μὲν ἐλευκοῦντο οἱ ἱππεῖς τὰ κράνη, κελεύοντος ἐκείνου· ἐπεγράφοντο δὲ καὶ τῶν Ἀρκάδων ὁπλῖται, ῥόπαλα ἔχοντες, ὡς Θηβαῖοι ὄντες· πάντες δὲ ἠκονῶντο καὶ λόγχας καὶ μαχαίρας, καὶ ἐλαμπρύνοντο τὰς ἀσπίδας. Ἐπεὶ μέν- 21
τοι οὕτω παρεσκευασμένους ἀπήγαγεν, ἄξιον αὖ κατανοῆσαι, ἃ ἐποίησε. Πρῶτον μὲν γάρ, ὥσπερ εἰκός, συνετάττετο. Τοῦτο δὲ πράττων, σαφηνίζειν ἐδόκει, ὡς εἰς μάχην παρεσκευάζετο. Ἐπεί γε μὴν ἐτέτακτο αὐτῷ τὸ στράτευμα, ὡς ἐβούλετο, τὴν μὲν συντομωτάτην πρὸς τοὺς πολεμίους οὐκ ἦγε, πρὸς δὲ τὰ πρὸς ἑσπέραν ὄρη τῆς Τεγέας καὶ ἀντιπέραν ἡγεῖτο· ὥστε δόξαν παρεῖχε τοῖς πολεμίοις, μὴ ποιήσεσθαι μάχην ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. Καὶ γὰρ 22
δή, ὡς πρὸς τῷ ὄρει ἐγένετο, ἐπεὶ ἐξετάθη αὐτῷ ἡ φάλαγξ, ὑπὸ τοῖς ὑψηλοῖς ἔθετο τὰ ὅπλα· ὥστε εἰκάσθη στρατοπεδευομένῳ. Τοῦτο δὲ ποιήσας, ἔλυσε μὲν τῶν πλείστων πολεμίων τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς πρὸς μάχην παρασκευήν, ἔλυσε δὲ τὴν ἐν ταῖς συντάξεσιν. Ἐπεί γε μήν, παραγαγὼν τοὺς ἐπὶ κέρως πορευομένους λόχους εἰς μέτωπον, ἰσχυρὸν ἐποιήσατο τὸ περὶ ἑαυτὸν ἔμβολον, τότε δὴ ἀναλαβεῖν παραγγείλας τὰ ὅπλα, ἡγεῖτο· οἱ δ᾽ ἠκολούθουν. Οἱ δὲ πολέμιοι ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐπιόντας, οὐδεὶς αὐτῶν ἡσυχίαν ἔχειν ἠδύνατο· ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἔθεον εἰς τὰς τάξεις, οἱ δὲ παρετάττοντο, οἱ δὲ ἵππους ἐχαλίνουν, οἱ δὲ θώρακας ἐνεδύοντο· πάντες δὲ πεισο-

23 μένοις μᾶλλον, ἢ ποιήσουσιν ἐῴκεσαν. Ὁ δὲ τὸ στράτευμα ἀντίπρωρον ὥσπερ τριήρη προσῆγε, νομίζων, ὅπη ἐμβαλὼν διακόψειε, διαφθερεῖν ὅλον τὸ τῶν ἐναντίων στράτευμα· καὶ γὰρ δὴ τῷ μὲν ἰσχυροτάτῳ παρεσκευάζετο ἀγωνίζεσθαι, τὸ δὲ ἀσθενέστατον πόῤῥω ἀπέστησεν, εἰδὼς, ὅτι ἡττηθὲν ἀθυμίαν ἂν παράσχοι τοῖς μεθ᾽ αὐτοῦ, ῥώμην δὲ τοῖς πολεμίοις. Καὶ μὴν τοὺς ἱππέας οἱ μὲν πολέμιοι αὐτοὶ παρετάξαντο, ὥσπερ ὁπλιτῶν φάλαγγος βάθος
24 ἑξῆς, καὶ ἔρημον πεζῶν ἁμίππων· ὁ δ᾽ Ἐπαμινώνδας αὖ καὶ τοῦ ἱππικοῦ ἔμβολον ἰσχυρὸν ἐποιήσατο, καὶ ἁμίππους πεζοὺς συνέταξεν αὐτοῖς, νομίζων, τὸ ἱππικὸν ἐπεὶ διακόψειεν, ὅλον τὸ ἀντίπαλον νενικηκὼς ἔσεσθαι· (μάλα γὰρ χαλεπὸν, εὑρεῖν τοὺς ἐθελήσοντας μένειν, ἐπειδάν τινας φεύγοντας τῶν ἑαυτοῦ ὁρῶσι·) καὶ ὅπως μὴ ἐπιβοηθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου κέρατος ἐπὶ τὸ ἐχόμενον, κατέστησεν ἐπὶ γηλόφων τινῶν ἐναντίους αὐτοῖς καὶ ἱππέας καὶ ὁπλίτας, φόβον βουλόμενος καὶ τούτοις παρέχειν, ὡς, εἰ βοηθήσαιεν, ὄπισθεν οὗτοι ἐπικείσοιντο αὐτοῖς. Τὴν μὲν δὴ συμβολὴν οὕτως ἐποιήσατο, καὶ οὐκ ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος· κρατήσας γὰρ, ᾗ προσέβαλεν, ὅλον ἐποίησε φεύγειν τὸ τῶν ἐναν-
25 τίων. Ἐπεί γε μὴν ἐκεῖνος ἔπεσεν, οἱ λοιποὶ οὐδὲ τῇ νίκῃ ὀρθῶς ἔτι ἐδυνάσθησαν χρήσασθαι, ἀλλὰ, φυγούσης μὲν αὐτοῖς τῆς ἐναντίας φάλαγγος, οὐδένα ἀπέκτειναν οἱ ὁπλῖται, οὐδὲ προῆλθον ἐκ τοῦ χωρίου, ἔνθα ἡ συμβολὴ ἐγένετο· φυγόντων δ᾽ αὐτοῖς

καὶ τῶν ἱππέων, ἀπέκτειναν μὲν οὐδὲ οἱ ἱππεῖς
διώκοντες οὔτε ἱππέας οὔθ᾽ ὁπλίτας, ὥσπερ δὲ
ἡττώμενοι πεφοβημένως διὰ τῶν φευγόντων πολε-
μίων διέπεσον. Καὶ μὴν οἱ ἅμιπποι καὶ οἱ πελ-
 τασταὶ, συννενικηκότες τοῖς ἱππεῦσιν, ἀφίκοντο
μὲν ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου, ὡς κρατοῦντες· ἐκεῖ δὲ ὑπὸ
τῶν Ἀθηναίων οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀπέθανον. Τού- 26
των δὲ πραχθέντων, τοὐναντίον ἐγεγένητο, οὗ ἐνό-
μισαν πάντες ἄνθρωποι ἔσεσθαι. Συνεληλυθυίας
γὰρ σχεδὸν ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀντιτεταγμέ-
νων, οὐδεὶς ἦν, ὅστις οὐκ ᾤετο, εἰ μάχη ἔσοιτο,
τοὺς μὲν κρατήσαντας ἄρξειν, τοὺς δὲ κρατηθέντας
ὑπηκόους ἔσεσθαι· ὁ δὲ θεὸς οὕτως ἐποίησεν, ὥστε
ἀμφότεροι μὲν ὡς νενικηκότες τρόπαιον ἐστήσαντο,
τοὺς δὲ ἱσταμένους οὐδέτεροι ἐκώλυον· νεκροὺς δὲ
ἀμφότεροι μὲν ὡς νενικηκότες ὑποσπόνδους ἀπέδο-
σαν, ἀμφότεροι δὲ ὡς ἡττημένοι ὑποσπόνδους ἀπε-
λάμβανον. Νενικηκέναι δὲ φάσκοντες ἑκάτεροι, οὔτε 27
χώρᾳ, οὔτε πόλει, οὔτ᾽ ἀρχῇ οὐδέτεροι οὐδὲν πλέον
ἔχοντες ἐφάνησαν, ἢ πρὶν τὴν μάχην γενέσθαι· ἀκρι-
σία δὲ καὶ ταραχὴ ἔτι πλείων μετὰ τὴν μάχην ἐγέ-
νετο ἢ πρόσθεν ἐν τῇ Ἑλλάδι.

Ἐμοὶ μὲν δὴ μέχρι τοῦδε γραφέσθω· τὰ δὲ μετὰ
ταῦτα ἴσως ἄλλῳ μελήσει.

